

ประชาธิปไตยในอเมริกา ②

อเล็กซิส เดอ ต็อกเกอะวิลส์ แต่ง
วิภาวรรณ ตูยานนท์ แปล
วินิตา ไกรฤกษ์ บรรณาธิการ

10.1

ประชาธิปไตยในอเมริกา

เล่ม ๒

Alexis de Tocqueville

ผู้เขียน

วิภาวรรณ ตูยานนท์

แปล

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

๒๕๖๓

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง พ.ศ. ๒๕๖๓

จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

ลิขสิทธิ์เป็นของมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike BY-NC-SA 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา นำมาไปใช้เพื่อการค้า และต้องไว้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

เลขที่ ๔๑๓/๓๘ ถนนอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๖ โทรศัทพ์ ๔๒๔ - ๕๗๖๘
จัดพิมพ์

สำนักงานสารนิเทศระหว่างชาติแห่งสหรัฐอเมริกาได้อนุเคราะห์กระดาษ และเงินบางส่วนในการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ และขอขอบคุณคุณสุคนธ์ พลภักดิ์พิจารณ์ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานแห่งนี้ที่ช่วยเหลือเป็นอย่างดีสำหรับการจัดพิมพ์หนังสือประจำปีโดยทงเล่ม ๑ และ ๒

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เรอีนแก้วการพิมพ์

๘๔๑ ถนนอรุณอมรินทร์ ตรงข้ามตึกผู้ช่วยนอก โรงพยาบาลศิริราช

กรุงเทพฯ โทรศัทพ์ ๔๑๑-๑๕๒๓, ๔๑๑-๐๖๖๘

นายสุจิตต์ วงษ์เทศ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๖๓

รายชื่อคณะกรรมการบริหาร
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

นายเสน่ห์ จามริก	ประธานกรรมการ
นางเพ็ชรี สุมิตร	รองประธาน
นางสาวกุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	กรรมการ
นายธวัชชัย ยงกิตติกุล	กรรมการ
นายสุเทพ สุนทรภัสส์	กรรมการ
นางสาวสดชื่น ชัยประสาธน์	กรรมการ
นายสลักเกษณ์ ศิวรักษ์	กรรมการ
นายนรนิติ เศรษฐบุตร	กรรมการ
นายเฉลิม ทองศรีพงศ์	กรรมการและที่ปรึกษากฎหมาย
นายบดินทร์ อัครวาณิชย์	กรรมการและที่ปรึกษากฎหมาย
นายเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม	กรรมการและเหรัญญิก
นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ	กรรมการและเลขาธิการ

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
เลขที่ ๔๑๓/๓๘ ถนนอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑

คำแถลงของมูลนิธิโครงการตำรา ฯ

โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ ด้วยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันเองเป็นส่วนบุคคลในหมู่ผู้มีความรักในการกิจบริการการศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ เมื่อเริ่มดำเนินงานโครงการตำรา ฯ มีฐานะเป็นหน่วยงานหนึ่งของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย โดยได้รับความร่วมมือด้านทุนทรัพย์จากมูลนิธิร็อกเกิ้ลเฟลเลอร์ เพื่อให้จ่ายในการดำเนินงานขั้นต้น เป้าหมายเบื้องต้นของโครงการตำรา ฯ ก็คือ ส่งเสริมให้มีหนังสือตำราภาษาไทยที่มีคุณภาพดี โดยเฉพาะในทางวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทั้งนี้เพราะต่างก็เห็นพ้องต้องกันในระบายนั้นว่า คุณภาพของหนังสือตำราภาษาไทยระดับอุดมศึกษาแขนงวิชาดังกล่าวยังไม่สูงพอ, ถ้าส่งเสริมให้มีหนังสือเช่นนี้เพิ่มมากขึ้น ย่อมมีส่วนช่วยยกระดับมาตรฐานการศึกษาในชั้นมหาวิทยาลัยไปด้วยโดยปริยาย, อีกทั้งยังอาจหนุนช่วยการสร้างสรรค์ทางปัญญา ความคิดริเริ่มและความเข้าใจอันถูกต้องในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองโดยส่วนรวม

พร้อมกันนี้โครงการตำรา ฯ ก็มีเจตนารมณ์อันแน่วแน่ที่จะทำหน้าที่เป็นแหล่งชุมนุมงานเขียนของนักวิชาการต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถาบัน เพื่อให้ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพได้เป็นที่รู้จักและแพร่หลายออกไปโดยทั่วถึงทั้งในหมู่ผู้สอน ผู้เรียน และผู้สนใจงานวิชาการ การดำเนินงานของโครงการตำรา ฯ มุ่งขยายความเข้าใจและความร่วมมือของบรรดานักวิชาการออกไปในวงกว้างยิ่งขึ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบายสร้างตำรา การเขียน การแปล และการใช้ตำรานั้น ๆ ซึ่งจะเป็นเครื่องส่งเสริมและกระชับความสัมพันธ์อันพึงปรารถนาตลอดจนความเข้าใจอันดีต่อกันในวงวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

นโยบายพื้นฐานของโครงการตำรา ฯ คือ ส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการจัดพิมพ์หนังสือตำราทุกประเภททั้งที่เป็นงานแปลโดยตรง งานแปล-เรียบเรียง งานถอดความ งานรวบรวม งานแต่ง และงานวิจัย ในช่วงแรก ๆ เราได้เน้นส่งเสริมงานแปลเป็นงานหลัก ขณะเดียวกันก็ได้ส่งเสริมให้มีการจัดพิมพ์ตำราประเภทอื่น ๆ ด้วย นับแต่ได้ก่อตั้งโครงการตำรา ฯ มาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งบัดนี้สามารถแยกตัวออกมาบริหารและดำเนินการอย่างอิสระจากสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยความร่วมมืออย่างดียิ่งของนักวิชาการหลายสถาบัน สามารถส่งเสริม-กลั่นกรอง-ตรวจสอบ-และจัดพิมพ์หนังสือตำราภาษาไทยระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพตามเป้าหมาย เจตนารมณ์ และนโยบาย ได้ครบทุกประเภท และมีเนื้อหาครอบคลุมสาขาวิชาต่าง ๆ ถึง ๘ สาขา ดังต่อไปนี้คือ

๑) สาขาวิชาภูมิศาสตร์ ๒) สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ๓) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
๔) สาขาวิชารัฐศาสตร์ ๕) สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ๖) สาขาวิชาปรัชญา ๗) สาขา
วิชาจิตวิทยา ๘) สาขาวิชาภาษาและวรรณคดี นอกจากนี้เรายังมีโครงการผลิตตำราสาขาวิชาอื่นเพิ่ม
ขึ้นอีกด้วย เช่น สาขาวิชาศิลปะ ซึ่งกำลังอยู่ในขั้นดำเนินงานและยังได้ขยายงานให้มีการแต่งตำรา
เป็น “ชุด” ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมระหว่างหลายสาขาวิชา เช่น “ชุดชีวิตและงาน” ของบุคคลที่น่า
สนใจ ดังที่ได้จัดพิมพ์เผยแพร่ไปแล้วบางเล่ม

ปัจจุบันมูลนิธิโครงการตำราฯ ยังคงมีเจตนารมณ์อันแน่วแน่ที่จะขยายงานของเราต่อไป
อย่างไม่หยุดยั้ง แม้ว่าจะประสบอุปสรรคนานัปการ โดยเฉพาะอุปสรรคด้านทุนรอนเพราะกิจการ
ของเรามีใช้กิจการแสวงหาผลกำไร หากมุ่งประสงค์ให้นักศึกษาและประชาชนได้มีโอกาสขอหา
หนังสือในราคาย่อมเยาพอสมควร

อนุกรรมการทุกสาขาวิชาของมูลนิธิโครงการตำราฯ ยินดีน้อมรับคำแนะนำและคำ
วิพากษ์วิจารณ์จากผู้อ่านทุกท่าน, และปรารถนาอย่างยิ่งที่จะให้ทุกท่านได้เข้ามามีส่วนร่วมใน
มูลนิธิโครงการตำราฯ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนแนะนำอยู่ห่างๆ, ช่วยแต่ง แปล เรียบเรียง
หรือรวบรวมตำราสาขาวิชาต่าง ๆ ให้เรา, หรือเข้ามาช่วยบริหารและดำเนินงานร่วมกับเรา

ประธานกรรมการ
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

คำชี้แจง

หนังสือเรื่อง “ประชาธิปไตยในอเมริกา” เป็นหนังสือแปลตามคำริบอง “มุนิธิโครงการ คำรา” ซึ่งสังเกตเห็นประโยชน์ของผลงานชิ้นนี้ โดยที่ความคิดของผู้เขียนคือ เคอะ ต็อกเกอะวิลล์ ถูก นำมาอ้างอิงอยู่บ่อย ๆ ทั้งในคานรัฐศาสตร์ และสังคมวิทยา ผู้แปลใช้หนังสือ “De La Démocratie en Amérique” ของ Alexis de Tocqueville ฉบับภาษาฝรั่งเศส Editions M. – Th. Génin, Librairie de Medicis เนื่องจากหนังสือนี้เป็นงานที่ยกย่องกันว่าอยู่ในชั้นคลาสสิก การแปลได้คำนึงถึงลักษณะ การใช้ภาษาของผู้เขียนเป็นหลักด้วย ผู้แปลปรารถนาที่จะถ่ายทอดสำนวนและลีลาของผู้เขียนอย่างตรงไปตรงมาให้มากที่สุดและพร้อมกันก็พยายามใช้ภาษาไทยที่เข้าใจง่ายด้วย แต่กระนั้นข้อความ และสำนวนหลายตอนก็อาจยังติดภาษาฝรั่งเศสอยู่ ผู้แปลหวังว่าถึงแม้จะประสบความบกพร่องเช่นนั้น ผู้อ่านก็ยังคงจะได้สาระและอรรถรสของผู้เขียนจากงานแปลชิ้นนี้พอสมควร

ผู้แปล

มิถุนายน ๒๕๒๓

คำนำ

อเล็กซิส เดอ ต็อกเกอะวิลด์ เกิดเมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๑๘๐๕ จากครอบครัวชาวออร์มันด์ เชื้อสายขุนนางเก่าแก่ซึ่งสืบทอดมาจากสมัยวิลเลียม เดอ ค็องเกอโร เมื่ออายุ ๒๖ ปี ถึงจากได้เริ่มอาชีพผู้พิพากษาสมทบ ณ ศาลแวร์ซายส์มาแล้ว ๔ ปี ขณะบิดาของเขาเป็นผู้ว่าราชการ (préfet) ภาค Seine – et – Oise เขาก็ออกเดินทางไปสหรัฐอเมริกา พร้อมด้วยสหายและผู้ร่วมงานครั้งนั้นคือกุสตาฟ เดอ โบมงต์ ในวันที่ ๑๐ เมษายน ๑๘๓๑ ข้ออ้างก็คือเพื่อปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมคือศึกษาาระบบราชทัณฑ์ของสาธารณรัฐใหม่ ทว่าเหตุผลที่แท้จริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ สิ่งที่เขาไปแสวงหาในอเมริกาในยามที่เขาอยู่ในสภาพว่านใจเนื่องมาจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ในขณะนั้น คือ ภาพประชาธิปไตยซึ่งก่อตัวขึ้นได้สำเร็จ โดยไม่ต้องทำลายเสรีภาพและชนชั้นที่มีประสบการณ์ซึ่งควรค่าต่อการไปศึกษาถึงที่อย่างรอบคอบยิ่ง ทั้งนี้จะมีบทเรียนบางประการสำหรับผู้สังเกตการณ์ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิใช่หรือ

จากคำพูดของเขาเอง เรารู้อย่างแน่ชัดว่าปัญหาของเขาคืออะไร ในคำนำของหนังสือเขามีใจความดังนี้

“ถ้าอย่างนั้น เรายู่ที่ไหน

บรรดาคณาจักรศาสนาที่ต่อต้านเสรีภาพ ฝ่ายผู้ทรกเสรีภาพก็โจมตีศาสนา ข้างผู้ที่มีจิตใจสูงส่งและกล้าหาญก็ชนชกกับการมืทาส และเหล่าผู้มีจิตใจต่ำต่อยกัสรรเสริญความเป็นไท ราษฎรผู้ซื่อตรงและมีความรู้ก็เป็นศัตรูต่อความก้าวหน้าทุกประเภท ในขณะที่บรรดาคณาที่ไม่มีความรักชาติและไม่มีวิถัชีวิตที่มีระเบียบแบบแผน พวกกันตั้งตนเป็นสาวกแห่งอารยธรรมและแสงสว่างแห่งปัญญา

ถ้าอย่างนั้นศตวรรษที่ผ่านมาก็คงจะเหมือน ๆ กับศตวรรษเรานั้นแหละ มนุษย์เช่นเดียวกับในสมัยเราจะมองเห็นแต่โลกซึ่งทุกสิ่งทุกอย่างมิได้มีความต่อเนื่องกันแต่อย่างใดโลกซึ่งคุณธรรมปราศจากอัจฉริยะ และอัจฉริยะไร้ซึ่งเกียรติยศ โลกซึ่งการรักความเป็นระเบียบสับสนอยู่กับความนิยมชมชอบทรราชย์ และลัทธิศักดิ์สิทธิ์แห่งเสรีภาพก็ปะปนอยู่กับความดูหมิ่นกัญญาหมาย”

ความรู้สึกประทับใจอันแรกจากนิวยอร์กของเดอ ต็อกเกอะวิลด์ คือ ความเสมอภาคอันน่าทึ่งของคนอเมริกัน ดังที่เขาคาดคิดเอาไว้ และแล้วก็ได้มาเห็นด้วยตนเอง อีกสิ่งหนึ่งที่เป็นลักษณะเฉพาะของประชาชนอเมริกันซึ่งเขาสังเกตเห็นก็คือ ทั้ง ๆ ที่มีคนมากมายหลายชาติ หลายภาษา หลายความเชื่อ และความคิดเห็น แต่ในบางแง่คนเหล่านี้ก็สามารถแสดงให้เห็นลักษณะร่วมกันอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะอยู่ในสภาพเดียวกัน และผูกพันกันด้วยผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งเขายังเห็นอกว่าสังคมแห่งนี้มีลักษณะไปในทางเศรษฐกิจยิ่งกว่าทางการเมือง

ในคำนำของเขาเอง เดอะ ต็อกเกอะวิลล์ แสดงความคิดของเขาไว้อย่างชัดเจนและทำให้รู้ว่าความคิดที่ใช้เป็นแนวในหนังสือคืออะไร และเพราะเหตุใดเขาจึงเขียนหนังสือเล่มนี้ สิ่งที่เขาแสวงหาในสังคมอเมริกันคือ อิทธิพลของสิ่งที่ก่อให้เกิดพลัง คือความเสมอภาคที่มีต่อกฎหมาย อีกความคิดเห็น ความรู้สึก และความเป็นอยู่ของคน ในเล่มแรกผู้เขียนกล่าวถึงกฎหมายและลักษณะการปกครองสังคม โดยชี้ให้เห็นว่าสังคมในด้านการปกครองนี้มีรูปแบบคล้ายตามกฎหมายและลักษณะของสังคมเอง เป็นทำนองเจตนาธรรมเนียมแห่งกฎหมายของประชาธิปไตยแบบอเมริกา ซึ่งทำให้เรารำลึกถึงมรดกดีเสมอ

ราชบัณฑิตยสถานแห่งประเทศฝรั่งเศส (L'Académie française) ได้มอบรางวัลสูงสุด ทั้งยังเพิ่มรางวัลพิเศษอีกด้วยให้แก่เดอะ ต็อกเกอะวิลล์ เนื่องจากผลงานชิ้นนี้และในปี ค.ศ. ๑๙๓๗ สถาบันธรรมศาสตร์และการเมืองก็ได้เชิญเชิญเขาเข้าไปร่วมด้วย และทันทีที่เล่มที่สองจัดพิมพ์เสร็จ ประตูดของราชบัณฑิตยสถานก็เปิดกว้างต้อนรับเขา

เมื่อได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรในเขตที่ครอบคลุมเขาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ วาลอญส์ (Valognes) เขาก็ทำหน้าที่ผู้แทนเรื่อยมาจนกระทั่งถูกส่งไปเป็นผู้แทนราษฎรเข้านั่งในสภาวาระรัฐธรรมนูญใน ค.ศ. ๑๙๔๘ เขาได้รับการแต่งตั้งเข้าในคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ และในสภานิติบัญญัติในเวลาต่อมา เขาเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ สมัยรัฐบาลนายโอด็อง บาร์โรต์ ซึ่งกลับคืนสู่อำนาจอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๑๙๔๘ ชีวิตราชการของเขาสิ้นสุดลง เพราะความผันผวนทางการเมืองบางประการ ซึ่งทำให้เขาต้องถอนตัวจากรัฐบาลเพราะไม่เห็นด้วยกับผู้นำ

สิ่งที่เดอะ ต็อกเกอะวิลล์พิจารณาถึงคือ ประชาชนมีส่วนมากน้อยเพียงใดในการก่อตั้งประเทศสหรัฐอเมริกา ในขั้นแรกเขาศึกษาการปกครองท้องถิ่น คือ ระบบเทศบาลซึ่งเขาเห็นว่า เป็นแหล่งกำเนิดของประชาธิปไตยอเมริกัน แล้วจึงมองกว้างออกไปถึงระดับมลรัฐ ซึ่งมีความสำคัญต่อพลเมืองยิ่งกว่ารัฐบาลกลางมากมาย เมื่อกล่าวถึงการปกครองสองระดับนี้อย่างละเอียดแล้วเขาจึงพูดถึงรัฐบาลกลาง การศึกษารัฐธรรมนูญอเมริกาอย่างลึกซึ้งของเดอะ ต็อกเกอะวิลล์ ถือเป็นแบบอย่างที่ใช้ได้ทุกยุคทุกสมัยสำหรับคนอเมริกัน และถูกนำไปใช้อธิบายในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ของอเมริกา ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตที่ถูกต้องและแสดงความคิดเห็นที่หลักแหลมเกี่ยวกับพรรคการเมือง ความคิดเห็นของประชาชน เสรีภาพหนังสือพิมพ์ การออกเสียงของประชาชน และผลลัพธ์ต่าง ๆ เขามีได้พยายามซ่อนเร้นข้อเสียของประชาธิปไตย และมองเห็นอันตรายของระบบนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภัยอันเกิดจากอาญาสิทธิ์ของเสียงข้างมาก เขาตั้งเสาะหาและเสนอหนทางที่จะผ่อนคลายนความร้ายกาจของเผด็จการแบบปัญหาร้ายแรงเกี่ยวกับคนผิวดำก็มิได้รอดพ้นสายตาของเขาไปเลย เขาแสดงให้เห็นความขัดแย้งอย่างหนักระหว่างภาคเหนือและภาคใต้เกี่ยวกับเรื่องนี้ เขาตระหนักถึงความสำคัญของการขยายดินแดนไปยังภาคตะวันตก และสังเกตเห็นมูลเหตุสำคัญทั้งหมดของการธำรงรักษาสภาพ เสี่ยงเรียกร้องจากภาคตะวันตกนี้เองที่ทำให้ประชาธิปไตยอเมริกาอปรด้วยพลังเคลื่อนไหวอันแข็งแรงแกร่ง ความเจริญก้าวหน้าของภาคตะวันตกนี้เองที่ทำให้สหภาพได้พลังอันยิ่งใหญ่มาเสริมสร้างประชาธิปไตย

สภาพสังคมประชาธิปไตยซึ่งก่อให้เกิดกฎเกณฑ์และวิถีชีวิตทางการเมืองของคนอเมริกันอันเดียวกันเอง “ยังได้สร้างความรู้สึกและความคิดเห็นนานาประการขึ้นในจิตใจคนอเมริกัน ซึ่งสังคมอภิชนาธิปไตยอันเก่าแก่ของยุโรปไม่เคยรู้จักมาก่อนเลย” อิทธิพลของประชาธิปไตยที่มีต่อการเคลื่อนไหวทางปัญญาในสหรัฐอเมริกา ต่อความรู้สึกและวิถีชีวิตตนเองที่เดอะต็อกเกอะวิลด์ วิเคราะห์ไว้ในตอนที่สอง เดมอนจึงมีเรื่องราวที่กว้างขวางและพูดเรื่องทั่ว ๆ ไปมากกว่าในตอนแรกยิ่งนัก ข้อสังเกตต่าง ๆ ที่เดอะต็อกเกอะวิลด์ได้จากสหรัฐอเมริกาจึงเป็นโอกาสให้เขาได้ศึกษาผลต่าง ๆ ในส่วนรวมของประชาธิปไตยในสังคมมนุษย์ ซึ่งทำให้หนังสือของเขามีลักษณะเข้ากับปัจจุบันอย่างน่าทึ่งและทำให้เขาได้รับการขนานนามว่าเป็น “นักพยากรณ์แห่งยุคมวลชน”

การคาดการณ์ล่วงหน้าของเขาในที่สุดก็ปรากฏเป็นความจริงเนื่องจากเชื่อมั่นว่าประชาธิปไตยเป็นข้อเท็จจริงอันหนึ่งซึ่งสุดจะหลีกเลี่ยง ดังนั้นเราคงจะหนีพ้นไปไม่ได้ ปัญหาสำหรับเขาก็คือ จะต้องค้นหาคำว่า ระหว่างแรงผลักดันของประชาธิปไตยซึ่งเราไม่มีทางเลือกหลีกเลี่ยง และเสรีภาพซึ่งเราไม่ต้องการและไม่ควรทอดทิ้ง จะมีหนทางแก้ไขหรือประนีประนอมอันใดได้บ้าง ดังนั้นจึงควรหันไปมองทางเสรีภาพอันเป็นอุดมคติสำคัญ และถามตัวเองดูซิว่า จะช่วยเสรีภาพให้พ้นภัยได้อย่างไร สำหรับเขา สิ่งนั้นคือ จะต้องมีส่วนประชาธิปไตยที่แท้จริง สรุปรายชื่อของเดอะต็อกเกอะวิลด์ก็คือ อันตรายนที่แท้จริงซึ่งคุกคามประชาธิปไตยอันมีรากฐานอยู่บนความเสมอภาค เพราะฉะนั้นจึงอยู่บนอธิปไตยของปัจเจกชนมิใช่อำนาจที่เราเชื่อกัน คือชัยชนะของระบบปัจเจกชนนิยม ซึ่งได้แก่นาธิปไตย แต่ตรงกันข้าม อันตรายนคือการรวมอำนาจไปอยู่ ณ ที่เดียว ผลก็คือ ระบบเผด็จการ

ปรัชญาการเมืองของเดอะ ต็อกเกอะวิลด์ อาจจะอยู่ตรงนี้ได้และประเด็นทำให้ปรัชญาของเขามุ่งหน้าหนักและไม่ซ้ำแบบใคร เขามองเห็นว่า ความเสมอภาคทางฐานะของประชาชน มีผลคือการทำให้ปัจเจกชนมีความเท่าเทียมกัน ที่ปัจเจกชนเป็นสิ่งน้อยนิด เมื่อเทียบกับมวลชน ดังนั้น ยิ่งคนเหมือนกันมากยิ่งขึ้น เขาก็ยิ่งล้มหายไปในฝูงชน และในที่สุดคนก็มองไม่เห็นสิ่งอื่นใดนอกจากภาพอันไพศาลและงดงามของประชาชนทั้งประเทศ ผู้คนในยุคประชาธิปไตยจึงย่อมจะเห็นความสำคัญอย่างยิ่งของสังคมและเห็นสิทธิของปัจเจกชนเป็นสิ่งเล็กน้อย เขาจึงพากันน้อมรับอำนาจและอธิปไตยของสังคม เขาสมัครใจที่จะรับอำนาจนี้ เพราะมองเห็นว่าจำเป็นสำหรับประกันความปลอดภัยของบุคคล ซึ่งเป็นลักษณะของสังคม ซึ่งปัจเจกชน เมื่อแยกออกมาเป็นคนๆ จะรู้สึกว่าเขาคนเดียวตายและไร้กำลัง ข้อสรุปของผู้เขียนก็คือ สำหรับอารยธรรมของมวลชน เราจะมีอิสรภาพส่วนบุคคลอย่างตลอดรอดฝั่งได้ก็ด้วยการใช้ศิลปะทางการเมือง ตามเจตนารมณ์ของอิสรภาพและเสรีภาพ และการรวมอำนาจสู่ศูนย์กลางย่อมจะก่อให้เกิดการปกครอง เจตนารมณ์นั้นจะช่วยอำนวยความสะดวก เพิ่มพูน และประกันการกระทำของรัฐบาล รูปแบบที่รุนแรงของการปกครองแบบนั้น คือ ระบบอำนาจเบ็ดเสร็จ เดอะ ต็อกเกอะวิลด์มิได้ใช้คำนี้ แต่เขาแสดงลักษณะของมันอย่างชัดเจน และมองเห็นภัยอันคุกคามของระบบดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ชาติ เช่นเดียวกับปัจเจกชน ขณะที่มีการพัฒนาทางพฤติกรรม และจากผลการกระทำของตน ย่อมจะต้องประสบสภาพต่างๆ ที่เข้ามาจำกัดเสรีภาพ แต่มิได้ขจัดเสรีภาพเสรีภาพนี้ สำหรับเดอะ ต็อกเกอร์วิลด์ดูจะเป็นส่วนหนึ่งที่พระเจ้าสงวนไว้กับเจตนารมณ์ของมนุษย์ขณะที่ประวัติศาสตร์ดำเนินไป

“พระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของได้สร้างมนุษยชาติ ให้มีอิสระภาพสมบูรณ์หรือเป็นทาสอย่างสมบูรณ์ จริงอยู่ รอบๆ ตัวมนุษย์แต่ละคน สวรรค์ขีดเส้นไว้โดยรอบ ไม่มีผู้ใดออกพ้นเส้นนี้ไปได้ ทว่าในขอบเขตอันกว้างขวางนี้ มนุษย์มีพลังและเสรีภาพ ประชาชนก็เช่นเดียวกัน

ชาติต่างๆ ทุกวันนี้ ไม่สามารถทำให้สภาพต่างๆ ในชาติไว้ความเสมอภาคได้ แต่ก็ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เองว่า ความเสมอภาคนี้จะนำชาติไปสู่ความเป็นข้าทาสหรือเสรีภาพ ไปสู่ปัญญาแสงสว่างหรือความบ่าเขื่อนสู่ความเจริญรุ่งเรืองหรือความยากลำบาก”

(เรียบเรียงจากคำนำของ Firmin Roz

สำหรับหนังสือ De la Démocratie en Amérique)

สารบัญ

คำปรารภ

ภาคที่หนึ่ง

อิทธิพลของประชาธิปไตยต่อการเคลื่อนไหวทางปัญญาในสหรัฐอเมริกา ๑

บทที่ ๑	วิธีการทางปรัชญาของคนอเมริกัน	๓
บทที่ ๒	แหล่งความเชื่อที่สำคัญในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย	๕
บทที่ ๓	เพราะเหตุใดคนอเมริกันจึงแสดงให้เห็นถึงความชำนาญและความนิยมในความคิดกว้าง ๆ มากกว่าคนรุ่นพ่อซึ่งเป็นชาวอังกฤษ	๑๔
บทที่ ๔	เพราะเหตุใดคนอเมริกันจึงไม่เคยหลงใหลกับความคิดแบบกว้าง ๆ ในเรื่องการเมืองเท่ากับคนฝรั่งเศส	๒๐
บทที่ ๕	ศาสนาในสหรัฐอเมริการู้จักใช้สัญชาตญาณประชาธิปไตยอย่างไร	๒๒
บทที่ ๖	ความก้าวหน้าของนิกายลาธอลิกในสหรัฐอเมริกา	๓๒
บทที่ ๗	สิ่งซึ่งทำให้ประชาชนประชาธิปไตยมีความคิดเอนเอียงไปทางลัทธิสรรพเทวนิยม	๓๔
บทที่ ๘	ความเสมอภาคชักนำให้คนอเมริกันเกิดความคิดว่ามนุษย์สามารถปรับปรุงตัวอย่างไม่มีการสิ้นสุดได้อย่างไร	๓๖
บทที่ ๙	ตัวอย่างของคนอเมริกันมิได้เป็นเครื่องพิสูจน์ว่าประชาชนประชาธิปไตยไม่สามารถมีความถนัดและรสนิยมในวิทยาการต่าง ๆ ในวรรณคดีและศิลปะ	๓๕
บทที่ ๑๐	เพราะเหตุใดคนอเมริกันจึงสนใจวิทยาการภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี	๔๕
บทที่ ๑๑	คนอเมริกันมีเจตนารมณ์เช่นไรในการปลูกฝังศิลปะ	๕๓
บทที่ ๑๒	เพราะเหตุใดคนอเมริกันจึงสร้างอนุสาวรีย์ทั้งเล็กและใหญ่มากมายอย่างนี้ในเวลาเดียวกัน	๕๕
บทที่ ๑๓	รูปลักษณะทางวรรณกรรมในยุคประชาธิปไตย	๖๑
บทที่ ๑๔	อุตสาหกรรมทางวรรณคดี	๖๘
บทที่ ๑๕	เพราะเหตุใดการศึกษาวรรณคดีกรีกและลาตินจึงเป็นประโยชน์ต่อสังคมประชาธิปไตยเป็นพิเศษ	๖๕
บทที่ ๑๖	ประชาธิปไตยของอเมริกาได้ดัดแปลงแก้ไขภาษาอังกฤษอย่างไร	๗๒
บทที่ ๑๗	แหล่งกำเนิดของกวีนิพนธ์ในชาติประชาธิปไตย	๘๐
บทที่ ๑๘	เพราะเหตุใดนักเขียนและนักกล่าวสุนทรพจน์อเมริกันจึงมักใช้สำนวนหุหร่าที่ไร้ความหมายอยู่บ่อย ๆ	๘๘
บทที่ ๑๙	ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการละครของประชาชนประชาธิปไตย	๙๐
บทที่ ๒๐	แนวโน้มบางประการสำหรับนักประวัติศาสตร์ในยุคประชาธิปไตย	๙๖
บทที่ ๒๑	วิหารในรัฐสภาของสหรัฐอเมริกา	๑๐๑

ภาคที่สอง

	อิทธิพลของประชาธิปไตยต่อความรู้สึกของชาวอเมริกัน	๑๐๓
บทที่ ๑	เพราะเหตุใดประชาชนชาติต่าง ๆ ที่เป็นประชาธิปไตยจึงแสดงความรักใน ความเสมอภาครุนแรงกว่าและยั่งยืนกว่าความรักเสรีภาพ	๑๐๕
บทที่ ๒	บัจเจกนิยมในประเทศประชาธิปไตย	๑๑๔
บทที่ ๓	บัจเจกนิยมเมื่อผ่านพ้นการปฏิวัติประชาธิปไตยแล้ว มีความยิ่งใหญ่กว่าใน สมัยอื่นได้อย่างไร	๑๑๓
บทที่ ๔	คนอเมริกันใช้สถาบันอิสระต่อสู้กับบัจเจกนิยมได้อย่างไร	๑๑๕
บทที่ ๕	ธรรมเนียมการร่วมสมาคมของคนอเมริกันในชีวิตสังคม	๑๒๔
บทที่ ๖	ความสัมพันธ์ระหว่างสมาคมและหนังสือพิมพ์	๑๓๐
บทที่ ๗	ความเกี่ยวพันระหว่างสมาคมทั่วไปและสมาคมการเมือง	๑๓๔
บทที่ ๘	คนอเมริกันต่อสู้กับบัจเจกนิยมด้วยการใช้ลัทธิผลประโยชน์ชัดแจ้งได้อย่างไร	๑๔๐
บทที่ ๙	คนอเมริกันนำลัทธิผลประโยชน์ที่ชัดแจ้งมาใช้ในเรื่องศาสนาได้อย่างไร	๑๔๕
บทที่ ๑๐	ความนิยมในความสุขสบายทางวัตถุในอเมริกา	๑๔๘
บทที่ ๑๑	ผลเฉพาะอันเกิดจากรักความเพลิดเพลินทางวัตถุในยุคประชาธิปไตย	๑๕๑
บทที่ ๑๒	เพราะเหตุใดคนอเมริกันบางคนจึงแสดงให้เห็นถึงลัทธิจิตนิยมอย่างคลั่งไคล้ เช่นนั้น	๑๕๔
บทที่ ๑๓	เพราะเหตุใดคนอเมริกันจึงแสดงความวิตกกังวลอย่างน้อยอย่างมากมาย ใน ขณะที่มีความเป็นอยู่อย่างสุขสบาย	๑๕๖
บทที่ ๑๔	ความนิยมความเพลิดเพลินทางวัตถุในหมู่ชาวอเมริกันได้ผสมเข้ากับความรัก เสรีภาพและการดูแลภารกิจของสาธารณะได้อย่างไร	๑๖๑
บทที่ ๑๕	ความเชื่องทางศาสนาทำให้คนอเมริกันหันไปพึ่งใฝ่ความเพลิดเพลินทางวัตถุ เป็นครั้งคราวได้อย่างไร	๑๖๕
บทที่ ๑๖	ความรักความสุขสบายมากจนเกินควรอาจเป็นอันตรายต่อความสุขสบาย อย่างไร	๑๗๑
บทที่ ๑๗	ในช่วงเวลาของความเสมอภาคและความคลั่งไคล้ การแยกวัตถุประสงค์ ออกจากภาระทำของมนุษย์มีความสำคัญอย่างไร	๑๗๓
บทที่ ๑๘	เพราะเหตุใดในความคิดของคนอเมริกันอาชีพสุจริตทุกชนิดจึงได้ชื่อว่าเป็น อาชีพอันมีเกียรติ	๑๗๗
บทที่ ๑๙	สิ่งซึ่งทำให้คนอเมริกันเกือบทุกคนเอนเอียงไปทางอาชีพอุตสาหกรรม	๑๗๕
บทที่ ๒๐	อภิชนาธิปไตยอาจจะมาจากอุตสาหกรรมได้อย่างไร	๑๘๔

ภาคที่สาม

อิทธิพลของประชาธิปไตยต่อชนบทรรมนิยม

๑๘๕

- บทที่ ๑ ชนบทรรมนิยมความเป็นอยู่ไม่มั่นคงในขณะที่ยุทธวิธีที่ก้าวหน้ายิ่งขึ้น
อย่างไร ๑๘๑
- บทที่ ๒ ประชาธิปไตยทำให้ความสัมพันธ์ตามปกติของอเมริกาที่มีความง่ายและ
สะดวกขึ้นได้อย่างไร ๑๘๘
- บทที่ ๓ เพราะเหตุใดคนอเมริกันเมื่ออยู่ในประเทศเขา จึงไม่ค่อยแสดงความรู้สึก
อะไรในขณะที่เขาแสดงว่าห่วงใยเมื่ออยู่ในประเทศของเรา ๒๐๑
- บทที่ ๔ ผลอันสืบเนื่องจากสามบทที่แล้ว ๒๐๖
- บทที่ ๕ ประชาธิปไตยดัดแปลงความสัมพันธ์ระหว่างคนรับใช้กับนายอย่างไร ๒๐๘
- บทที่ ๖ สถาบันและชนบทรรมนิยมแบบประชาธิปไตยมีแนวโน้มที่จะยกระดับ
ราคาให้สูงขึ้นและย่นระยะเวลาสัญญาเช่าอย่างไร ๒๑๕
- บทที่ ๗ อิทธิพลของประชาธิปไตยต่อค่าจ้าง ๒๒๓
- บทที่ ๘ อิทธิพลของประชาธิปไตยต่อครอบครัว ๒๒๖
- บทที่ ๙ การศึกษาของหญิงสาวในสหรัฐอเมริกา ๒๓๓
- บทที่ ๑๐ หญิงสาวกลับมามีลักษณะเป็นภรรยาได้อย่างไร ๒๓๖
- บทที่ ๑๑ ความเสมอภาคทางฐานะมีส่วนช่วยในการรักษาชนบทรรมนิยมอันดีงาม
ในอเมริกาไว้ได้อย่างไร ๒๔๑
- บทที่ ๑๒ คนอเมริกันเข้าใจในเรื่องความเสมอภาคของบุรุษและสตรีอย่างไร ๒๔๕
- บทที่ ๑๓ ความเสมอภาคแบ่งแยกคนอเมริกันตามชนชาติออกเป็นสังคม
เฉพาะกลุ่มเล็กๆ จำนวนมากมายอย่างไร ๒๕๔
- บทที่ ๑๔ ความคิดบางอย่างเกี่ยวกับมรยาตของอเมริกัน ๒๖๑
- บทที่ ๑๕ ความเอาใจจริงเอาใจของอเมริกัน และเพราะเหตุใดความเอาใจจริงเอาใจ
นั้นจึงไม่ได้ขัดขวางคนอเมริกันซึ่งทำในสิ่งที่ปราศจากการพิจารณาไตร่ตรอง
อยู่บ่อยๆ ๒๖๒
- บทที่ ๑๖ เพราะเหตุใดการโอ้อวดชาติตนของคนอเมริกันจึงดูน่าวิตกกังวล
และชวนทะเลาะวิวาทมากกว่าการโอ้อวดชาติตนของคนอังกฤษ ๒๖๖
- บทที่ ๑๗ ทำไมโฉมหน้าของสังคมในสหรัฐอเมริกาจึงมีลักษณะวุ่นวายและซ้ำซากใน
เวลาเดียวกัน ๒๖๕
- บทที่ ๑๘ เกียรติศักดิ์ในสหรัฐอเมริกาและในสังคมประชาธิปไตย ๒๗๒

บทที่ ๑๙	เพราะเหตุใดในสหรัฐอเมริกาเราจึงพบคนที่มีความทะเยอทะยานมากมาย แต่กลับพบความทะเยอทะยานสูงน้อยเหลือเกิน	๒๘๗
บทที่ ๒๐	อุตสาหกรรมการหาตำแหน่งการงานในประเทศประชาธิปไตยบางประเทศ	๒๙๔
บทที่ ๒๑	เพราะเหตุใดการปฏิวัติใหญ่ๆ จะไม่ค่อยเกิดขึ้น	๒๙๗
บทที่ ๒๒	เพราะเหตุใดประชาชนประชาธิปไตยจึงมักไม่หาสันติภาพและกองทัพ ประชาธิปไตยไม่หาสงครามเป็นธรรมดา	๓๑๓
บทที่ ๒๓	ในกองทัพประชาธิปไตย ชนชั้นใดชอบการรบและการปฏิวัติมากที่สุด	๓๒๑
บทที่ ๒๔	อะไรทำให้กองทัพประชาธิปไตยอ่อนแอกว่ากองทัพอื่นยามเข้าทำการรณรงค์ และนำเกรงขามมากขึ้นยามที่สงครามยืดเยื้อต่อไป	๓๒๖
บทที่ ๒๕	วินัยในกองทัพประชาธิปไตย	๓๓๒
บทที่ ๒๖	แง่พิจารณาบางประการเกี่ยวกับสงครามในสังคมประชาธิปไตย	๓๓๔

ภาคที่ ๔

	อิทธิพลของความคิดและความรู้สึกแบบประชาธิปไตยต่อสังคมการเมือง	๓๔๓
บทที่ ๑	ความเสมอภาคมักทำให้คนนิยมสถาบันอิสระ	๓๔๓
บทที่ ๒	ในเรื่องการปกครองประชาชนประชาธิปไตยย่อมมีความคิดเห็นสนับสนุนการรวมอำนาจเป็นธรรมดา	๓๔๕
บทที่ ๓	ความรู้สึกของประชาชนประชาธิปไตยสอดคล้องกับความคิดซึ่งจะนำไปสู่การรวมอำนาจ	๓๔๕
บทที่ ๔	สาเหตุเฉพาะอย่างและเหตุบังเอิญบางประการ ซึ่งชักนำประชาชนประชาธิปไตยไปสู่การรวมอำนาจ หรือทำให้ประชาชนเหล่านั้นหันหลังให้กับการรวมอำนาจในที่สุด	๓๕๓
บทที่ ๕	ในชาติยุโรปต่างๆ ในสมัยเรา อำนาจอธิปไตยเพิ่มขึ้น แม้ว่าองค์อธิปัตย์จะมีความมั่นคงน้อยลง	๓๖๐
บทที่ ๖	เผด็จการแบบไหนที่ชาติประชาธิปไตยควรจะต้องหวาดเกรง	๓๖๔
บทที่ ๗	ความต่อจากบทก่อนๆ	๓๘๑
บทที่ ๘	ทัศนะกว้างๆ เกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้	๓๘๑

คำปรารภ

คนอเมริกันมีสภาพสังคมแบบประชาธิปไตย ซึ่งทำให้เกิดกฎหมายและธรรมเนียมทางการเมืองบางชนิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

ยิ่งกว่านั้นสภาพสังคมเดียวกัน ยังได้ก่อให้เกิดความรู้สึกและความคิดเห็นมากมายในหมู่คนอเมริกัน ซึ่งไม่เคยเป็นทิวทัศน์กัน ในสังคมอภิชนาธิปไตยอันเก่าแก่ของยุโรป สภาพสังคมนี้ได้ทำลาย หรือตัดแปลงความสัมพันธ์ที่เคยมีในครั้งกระโน้น และได้ก่อตั้งความสัมพันธ์ใหม่ขึ้นมา โฉมหน้าของสังคมมนุษย์มิได้ถูกเปลี่ยนแปลงน้อยไปกว่ารูปลักษณะของโลกการเมือง

ข้าพเจ้าอธิบายเรื่องแรกไว้ในหนังสือของข้าพเจ้าซึ่งจัดพิมพ์เมื่อ ๕ ปีก่อน เกี่ยวกับประชาธิปไตยของอเมริกา เรื่องที่สองเป็นเป้าหมายของหนังสือเล่มนี้ ทั้งสองภาคช่วยทำให้แต่ละภาคสมบูรณ์และรวมกันเป็นหนังสือเรื่องเดียวกัน

ข้าพเจ้าหวังจะต้องเตือนท่านผู้อ่านเสียเดี๋ยวนี้เลยว่า อาจจะมีข้อผิดพลาดซึ่งอาจทำให้ข้าพเจ้าเสียหายมาก

ขณะที่เห็นข้าพเจ้าพูดถึงผลต่างๆ มากมายของความเสมอภาค อาจจะมีการสรุปเอาว่าข้าพเจ้าพิจารณาความเสมอภาคว่าเป็นสาเหตุประการเดียวของทุกสิ่งทุกอย่างที่กำลังเกิดขึ้นในทุกวันนี้ นั่นจะเป็นการเหมาเอาว่าข้าพเจ้ามีทัศนคติแคบทีเดียว

ในสมัยนี้ มีความคิดเห็น ความรู้สึก ทัศนคติหลายต่อหลายอย่าง ซึ่งถือกำเนิดมาจากเหตุการณ์นอกประเทศ หรือแม้กระทั่งจากเหตุการณ์ที่ขัดกับความเสมอภาค เพราะฉะนั้นถ้า मैं ข้าพเจ้าจะยกประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นตัวอย่าง ข้าพเจ้าก็จะพิสูจน์ได้ง่ายว่าลักษณะของประเทศ พืชของพลเมือง ศาสนาของผู้ก่อตั้งพวกแรก สติปัญญาความรู้ที่ได้รับ นิสัยความเคยชินเก่าก่อน ได้มีและยังมีอิทธิพลอันมหาศาลต่อวิचारคดี และความรู้สึกของพลเมืองโดยไม่เกี่ยวกับระบบประชาธิปไตย สาเหตุต่างๆ ที่เห็นชัดแจ้งในเรื่องความเสมอภาคจะพบได้ในทวีปยุโรป และจะอธิบายสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นได้เป็นส่วนใหญ่

ข้าพเจ้ายอมรับว่าสาเหตุเหล่านี้มีอยู่จริง รวมทั้งพลังของสาเหตุดังกล่าว แต่เรื่องของข้าพเจ้ามิได้มุ่งจะพูดถึงสิ่งเหล่านั้น ข้าพเจ้าไม่ต้องการแสดงเหตุผลของแนวโน้มและความคิดทั้งหมดของเรา ข้าพเจ้าเพียงอยากแสดงให้เห็นว่า ความเสมอภาคช่วยตัดแปลงแก้ไขแนวโน้มและความคิดของเราในส่วนตัว

บางทีใครๆ อาจจะประหลาดใจว่าทั้งๆ ที่ข้าพเจ้าเชื่ออย่างแน่วแน่ว่าการปฏิวัติประชาธิปไตยที่เราได้รู้เห็นเป็นพยาน เป็นเหตุการณ์ที่ไม่มีใครชนได้ เป็นเหตุการณ์ที่ไม่มีผู้ใดประสงค์หรือคิดว่าควรต่อต้าน แต่บ่อยครั้งในหนังสือเล่มนี้ข้าพเจ้าจะใช้คำพูดรุนแรงเหลือเกินเกี่ยวกับสังคมประชาธิปไตยซึ่งเกิดจากการปฏิวัติ

ข้าพเจ้าขอตอบง่าย ๆ ว่า ๕๕๘ เพราะข้าพเจ้าไม่เคยเป็นปฏิบัติต่อระบบประชาธิปไตย และข้าพเจ้าใคร่แสดงความจริงใจต่อระบบนี้

คนทั่วไปจะมีได้ความจริงจากศัตรูของตน บรรดามิตรสหายก็ไม่ค่อยจะให้ความจริงเช่นกัน เพราะเหตุนี้เองข้าพเจ้าจึงได้กล่าวความจริงออกมา

ข้าพเจ้าเคยคิดว่าใคร ๆ หลายคนคงจะรับภาระเป็นผู้บ่าวประกาศให้ทราบถึงสิ่งต่าง ๆ ใหม่ ๆ ทัมนุชย์จะพึงได้จากความเสมอภาค แต่ก็คิดว่าน้อยคนที่จะกล้าบอกให้ทราบดังแต่เนิ่น ๆ ถึงขั้นตรายซึ่งคุกคามว่าจะเกิดกับมนุชย์เพราะความเสมอภาค ดังนั้นข้าพเจ้าจึงเพ็งมองไปที่อันตรายนี่แหละ และเมื่อเชื่อว่าได้ค้นพบอันตรายนั้นแล้วอย่างชัดเจน ข้าพเจ้าคงไม่ฉลาดพอที่จะปิดปากนิ่งไม่บอกใคร

ข้าพเจ้าหวังว่าในหนังสือเล่มที่สองนี้ เราจะได้พบว่าไม่มีการเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งใคร ๆ ก็จะสังเกตเห็นได้ในหนังสือเล่มแรก เมื่อต้องเผชิญกับความคิดเห็นขัดแย้งต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความแตกแยก ข้าพเจ้าก็ได้พยายามทำลายความรู้สึกสับสนนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือสัญชาตญาณซึ่งขัดแย้งกัน ที่ความเห็นแต่ละอย่างบันดาลให้เกิดขึ้นในจิตใจข้าพเจ้าลงชั่วคราว ถ้าแม้ว่าท่านทั้งหลายที่อ่านหนังสือของข้าพเจ้า จะพานพบสักประโยคหนึ่ง ซึ่งมุ่งสรรเสริญพรรคใหญ่ ๆ พรรคหนึ่งที่ทำให้ประเทศของเราต้องปั่นป่วน หรือกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสมัยเรา ก็ก่อความรำคาญ และหงุดหงิดใจแล้วละก็ ขอท่านผู้อ่านได้โปรดพูดออกมา และประณามข้าพเจ้าเถิด

เรื่องซึ่งข้าพเจ้าประสงค์จะนำมาถวายนับเป็นเรื่องใหญ่โตมโหฬาร เพราะประกอบด้วยความรู้สึกและความคิดซึ่งเกิดจากสภาพใหม่ของโลก เรื่องเช่นนี้แน่ละจะต้องเกินกำลังของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่สามารถเขียนเรื่องนี้ได้สมใจนึกเลย

แต่แม้ว่าข้าพเจ้าจะไม่บรรลุเป้าหมายซึ่งข้าพเจ้าวางไว้ อย่างน้อยท่านผู้อ่านก็คงจะให้ความยุติธรรมดั่งที่ข้าพเจ้าคิดเอาไว้ และติดตามเรื่องของข้าพเจ้าด้วยดวงจิตที่ทำให้ข้าพเจ้าภูมิใจในความพยายามครั้งนี้

ประชาธิปไตยในอเมริกา

เล่ม ๒

วิภาวรรณ ตูยานนท์

แปล

ภาคที่หนึ่ง

อิทธิพลของประชาธิปไตย
ต่อการเคลื่อนไหวทางปัญญาใน
สหรัฐอเมริกา

บทที่ ๑

วิธีการทางปรัชญาของคนอเมริกัน

ในโลกที่เจริญแล้ว ข้าพเจ้าคิดว่าไม่มีประเทศใดที่คนจะสนใจปรัชญาน้อยกว่าในสหรัฐอเมริกา

คนอเมริกันไม่มีสำนักปรัชญาของตนเองเลย ทั้งยังไม่ค่อยกังวลนักกับสำนักปรัชญาทั้งหลาย ที่ทำให้ยุโรปแตกแยกออกเป็นฝ่ายๆ เขาแทบจะไม่รู้จักชื่อสำนักเหล่านั้นเลย

อย่างไรก็ตาม เรามองเห็นได้ง่ายว่า พลเมืองสหรัฐเกือบทุกคนมีการแสดงความคิดเห็นแบบเดียวกัน ตามกฎเกณฑ์เดียวกัน กล่าวคือ เขามีวิธีการทางปรัชญาที่ทุกคนใช้ร่วมกันโดยไม่ต้องตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาให้ลำบาก

การหลุดพ้นจากความนึกคิดในเรื่องระบบ หลุดพ้นจากแอกแห่งความเคยชิน คติธรรมของครอบครัว ความเห็นของชนชั้น และอคติประจำชาติจนถึงระดับหนึ่ง การยึดถือว่าประเพณีเป็นเพียงคำบอกกล่าว และเหตุการณ์ปัจจุบันเป็นเพียงการศึกษาที่มีประโยชน์ในอันที่จะปฏิบัติไปอีกแนวหนึ่ง และปฏิบัติให้ดีขึ้น แสวงหาเหตุผลของสิ่งต่างๆ ด้วยตัวเอง และในตัวเองเท่านั้น มุ่งไปยังผลโดยไม่ติดอยู่กับวิธีการและเล็งไปที่ส่วนลึกโดยอาศัยรูปแบบ สิ่งเหล่านี้คือลักษณะสำคัญๆ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของสิ่งที่ข้าพเจ้าเรียกว่า วิธีการทางปรัชญาของคนอเมริกัน

แม้ว่าข้าพเจ้าจะไปไกลกว่านี้ และแม้ว่าในบรรดาลักษณะต่างๆ เหล่านี้ ข้าพเจ้าจะแสวงหาลักษณะสำคัญ และลักษณะซึ่งสามารถให้คำจำกัดความลักษณะอื่นๆ เกือบจะทั้งหมด ข้าพเจ้าก็ค้นพบว่าในการใช้สติปัญญาส่วนมาก คนอเมริกันแต่ละคนจะพยายามใช้เหตุผลของตนเท่านั้น

ดังนั้น อเมริกาจึงเป็นประเทศหนึ่งในโลก ที่คนเรียนรู้หลักของเดส์การ์ต (Descartes) น้อยที่สุด แต่ปฏิบัติตามหลักนี้มากที่สุด ที่กล่าวมานี้ไม่ควรทำให้ใครแปลกใจ

คนอเมริกันไม่อ่านผลงานของเลสการ์ตเลย เนื่องจากว่าสภาพสังคมของเขาทำให้เขาหันหลังให้กับการศึกษาทฤษฎีที่เขาปฏิบัติตามคติของท่านผู้นี้ ก็เนื่องจากว่าสภาพสังคมเดียวกันนี้เอง ทำให้เขาพร้อมอยู่แล้วที่จะรับคติเหล่านั้นมาใช้

ขณะที่สังคมอเมริกามีการเคลื่อนไหวต่อกันอยู่เรื่อย ๆ ความสัมพันธ์ของคนรุ่นต่างๆ หย่อนคลายลง หรือขาดสะบั้นไป ความคิดแบบบรรพบุรุษซึ่งยังหลงเหลืออยู่ก็เลือนหายไปอย่างง่ายดาย หรือมีฉะนั้นพวกเขา ก็แทบไม่ได้ให้ความสนใจเลย

คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมเช่นนี้ ไม่สามารถจะแสวงหาความเชื่อของตนจากความเห็นของชนชั้นตนได้เช่นกัน กล่าวโดยนัยหนึ่งก็คือ เพราะชนชั้นไม่มีอีกต่อไปแล้ว และชนชั้นซึ่งยังคงเหลืออยู่ก็ประกอบด้วยปัจจัยซึ่งไม่คงที่เลย จนกระทั่งหน่วยสังคมไม่สามารถใช้อำนาจที่แท้จริงกับสมาชิกของชนชั้นนั้นได้

ความคิดของคนหนึ่งอาจมีอิทธิพลต่อความคิดของคนหนึ่งได้ แต่ก็มีขอบเขตจำกัดมากทีเดียว ในประเทศซึ่งราษฎรกลายสภาพมาจนเกือบจะเหมือนกัน เพราะทุกคนมองเห็นกันอย่างใกล้ชิด และเมื่อมองไม่เห็นลักษณะอันใดที่แสดงความยิ่งใหญ่ หรือความเหนือกว่าอย่างโต้แย้งไม่ได้ คนเหล่านี้ก็จะหันกลับมาหาเหตุผลของตนเองอยู่เรื่อย ๆ เสมือนหนึ่งกลับมาสู่ต้นตอแห่งความจริงที่ชัดแจ้งที่สุดและใกล้มือที่สุด ในยามนี้ไม่เพียงแต่เขาจะหมดความไว้วางใจในคนบางคนเท่านั้น แต่ความนิยมในคำพูดของใคร ๆ ก็หมดไปด้วย

ดังนั้น แต่ละคนจึงพากันเก็บตัวอยู่ตามลำพัง และหาญที่จะพิจารณาตัดสินโลก ในขณะที่ตนอยู่ในสภาพเช่นนี้

ธรรมเนียมการใช้ตัวเองเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินของคนอเมริกัน นำความนึกคิดจิตใจของเขาไปสู่ความเคยชินแบบอื่น ๆ

เมื่อเขามองเห็นว่า เขาสามารถแก้ปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในชีวิตการทำงานของเขาได้โดยไม่ต้องอาศัยใคร เราจึงสรุปง่าย ๆ ว่า ทุกสิ่งในโลกนี้อธิบายได้ทั้งหมด และไม่มีอะไรจะเกินความสามารถของปัญญาไปได้

โดยนัยนี้ เขาจึงปฏิเสธสิ่งซึ่งเขาไม่สามารถเข้าใจได้อย่างเต็มอกเต็มใจ เรื่องนี้ทำให้เขาไม่ค่อยเชื่อในสิ่งผิดปกตวิสัย และรังเกียจสิ่งมหัศจรรย์เหนือธรรมชาติจนแทบจะฝันไม่ได้

ในเมื่อเขาเคยชินกับการได้รู้เห็นสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เขาจึงชอบที่จะเห็นสิ่งซึ่งเขากำลังทำอย่างชัดแจ้ง ดังนั้น เขาจึงสลัดสิ่งที่ปกปิดอยู่ภายนอกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เขาจะขจัดทุกอย่างที่แยกเขาจากสิ่งนั้น และดึงสิ่งที่พรางตาออกไปให้หมด เพื่อที่จะได้มองเห็นอย่างใกล้ชิดที่สุดและอย่างแจ่มแจ้ง สภาพจิตใจเช่นนี้ในไม่ช้าทำให้เขาเหยียดหยามรูปแบบ ซึ่งเขาเห็นว่าเป็นม่านที่ไร้ประโยชน์และไม่สะดวกซึ่งนำมากั้นเขาให้ห่างจากความจริง

ดังนั้น คนอเมริกันจึงไม่จำเป็นต้องเสาะหาวิธีการทางปรัชญาจากหนังสือ เขาพบวิธีการนั้นในตัวของเขาเอง ข้าพเจ้าใคร่จะกล่าวว่า ที่เกิดขึ้นในยุโรปก็เป็นแบบนี้

วิธีการเดียวกันนี้ ถูกกำหนดขึ้นและเผยแพร่ออกไปในยุโรป เมื่อฐานะของคนเท่าเทียมกันยิ่งขึ้น และคนเหมือนกันมากขึ้น

เราลองมาพิจารณาความเกี่ยวพันทางกาลเวลาสักครู่หนึ่งซี

ในศตวรรษที่ ๑๖ นักปฏิรูปศาสนานำลัทธิความเชื่อแบบเก่า ๆ บางประการมาให้คนพิจารณากันด้วยเหตุผลของตนเอง แต่ก็ยังคงดเว้นมิให้มีการนำลัทธิอื่น ๆ ทั้งหมดมาอภิปรายถกเถียงกัน ในศตวรรษที่ ๑๗ เบคอน ในธรรมชาติวิทยา และเดส์คาร์ท ในปรัชญาแท้ ๆ ต่างพากันเลิกลัทธิสูตรต่าง ๆ ที่ได้รับมา ทำลายอิทธิพลของประเพณี และคว่ำอำนาจของผู้เป็นนาย

ปรัชญาเมธีในศตวรรษที่ ๑๘ เมื่อได้นำหลักการอันเดียวกันมากล่าวอย่างกว้าง ๆ ในที่สุด ก็เริ่มลงมือนำสิ่งที่เป็นการเชื่อของคนทั้งมวล มาให้แต่ละคนได้พิจารณาตรวจสอบดู

ใครบ้างที่มองไม่เห็นว่าการใช้เดส์คาร์ทและวอลแตร์ได้ใช้วิธีการเดียวกัน และท่านเหล่านั้นจะแตกต่างกัน ก็แต่ในเรื่องที่ท่านอ้างว่า คนนำวิธีการดังกล่าวมาใช้มากน้อยกว่ากันเท่านั้น

เพราะเหตุใด นักปฏิรูปศาสนาเหล่านั้น จึงจำกัดความคิดของตนไว้ในวงแคบ ๆ เฉพาะเรื่องศาสนาเท่านั้น เพราะเหตุใดเดส์คาร์ท ผู้ซึ่งประสงค์จะใช้วิธีการของตนเฉพาะในบางเรื่อง แม้ว่าเขาจะได้ปรับวิธีการนั้นให้อยู่ในสภาพที่จะนำไปใช้ได้ในทุกเรื่อง จึงประกาศว่าคนจะพิจารณาตัดสินได้ด้วยตนเองก็เฉพาะในเรื่องปรัชญาเท่านั้น ไม่รวมเรื่องทางการเมือง ทำไมในศตวรรษที่ ๑๘ จึงเกิดเรื่องขึ้นว่า มีผู้นำวิธีการเดียวกันนี้ไปใช้ในเรื่องทั่ว ๆ ไปซึ่งเดส์คาร์ท และผู้รู้ก่อนหน้านั้นไม่เคยสังเกตมาก่อน หรือปฏิเสธที่จะมอง ท้ายที่

สุดเนื่องมาจากอะไรกัน ที่ในยุคนี้วิธีการซึ่งเรากำลังพูดถึงอยู่นี้ จึงออกไปจากสำนักต่าง ๆ อย่างกระตั้นหัน แล้วแทรกซึมเข้าไปในสังคม กลายเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปของปัญญา และหลังจากเผยแพร่ไปในหมู่คนฝรั่งเศสทั่วไปแล้ว วิธีการนี้ได้ถูกรับไปใช้อย่างโจ่งแจ้ง หรืออย่างลับ ๆ ในหมู่ประชาชนต่าง ๆ ของยุโรปทั้งหมด

วิธีการทางปรัชญาซึ่งเรากำลังนำมาถว้กันนี้ ถือกำเนิดขึ้นในศตวรรษที่ ๑๖ ชัดเจนขึ้นและกว้างขวางออกไปในศตวรรษที่ ๑๗ แต่ไม่สามารถทำให้คนทั่วไปรับไปใช้ได้ ไม่ว่าในศตวรรษใดศตวรรษหนึ่งที่กล่าวมา กฎหมายการเมือง สภาพสังคม นิสัยความเคยชินทางความนึกคิดจิตใจ ซึ่งสืบเนื่องมาจากสาเหตุแรก ๆ เหล่านี้ขัดขวาง ไม่ยอมให้คนทั่วไปรับไปใช้

วิธีการนี้ถูกค้นพบในยุคที่คนเริ่มเท่าเทียมกัน และร่วมชุมนุมกัน คนจะใช้วิธีการนี้โดยทั่วไป ก็แต่ในศตวรรษที่ฐานะกลายเป็นมาเกือบจะเท่าเทียมกันที่สุดในที่สุด และคนเกือบจะเหมือนกัน

ดังนั้น วิธีการทางปรัชญาของศตวรรษที่ ๑๘ จึงมิได้เป็นของฝรั่งเศสเท่านั้น แต่ยังเป็นประชาธิปไตยด้วย เรื่องนี้จะอธิบายได้ว่า เพราะเหตุใดจึงเป็นที่ยอมรับกันทั่วยุโรปอย่างง่ายดาย ขณะที่วิธีการนี้มีส่วนช่วยในการเปลี่ยนโฉมหน้าของยุโรป มิใช่เพราะว่าคนฝรั่งเศสได้เปลี่ยนแปลงความเชื่อเก่า ๆ ของตน และแก้ไขขนบธรรมเนียมเก่าแก่ เขาจึงทำให้โลกปั่นป่วนอลเวงได้ แต่เป็นเพราะว่า เขาเป็นพวกแรกที่นำวิธีการหนึ่งทางปรัชญามาอธิบายอย่างกว้าง ๆ และชัดเจน ซึ่งโดยอาศัยวิธีการนี้ เราสามารถอธิบายสิ่งเก่าแก่ทั้งหมด และเปิดทางให้สิ่งใหม่ ๆ ได้อย่างง่ายดาย

ถ้าแม้ว่าตอนนี้ใครมาถามข้าพเจ้าว่า เพราะเหตุใดในปัจจุบันวิธีการเดียวกันนี้จึงมีผู้นำมาปฏิบัติกันอย่างแข็งขัน และนำมาใช้กันในหมู่คนฝรั่งเศส มากกว่าในหมู่คนอเมริกัน ทั้ง ๆ ที่ในหมู่คนอเมริกันมี ความเสมอภาคสมบูรณ์แบบเท่า ๆ กับในฝรั่งเศส และเก่าแก่กว่าในฝรั่งเศส ข้าพเจ้าก็ใคร่จะตอบว่า ส่วนหนึ่งมาจากสภาวะการณสองแบบ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องอธิบายให้เข้าใจต้องแท้เสียก่อน

ศาสนาเป็นสิ่งที่ให้กำเนิดสังคมเองไกลอเมริกา เราต้องไม่ลืมเรื่องนี้เป็นอันขาด ในสหรัฐอเมริกา ศาสนาจึงผสมคลุกเคล้าเข้ากับนิสัยความเคยชินของชาติ รวมทั้งความรู้สึก ซึ่งชาติมาตุภูมิก่อให้เกิดขึ้น สิ่งเหล่านี้จึงทำให้ศาสนามีพลังพิเศษ

นอกจากเหตุผลอันกล้าแข็งนี้ ยังขอนำเหตุผลอื่นมาเพิ่มเติม ซึ่งกล้าแข็งไม่น้อยไปกว่า กล่าวคือ ในอเมริกาจะว่าไปแล้วศาสนาเป็นผู้กำหนดขอบเขตของตนเอง ที่นั่นระเบียบแบบแผนทางศาสนา แตกต่างไปจากระเบียบทางการเมืองอย่างสิ้นเชิง โดยลักษณะการเช่นนี้ คนจึงสามารถเปลี่ยนกฎเก่าแก่ได้อย่างง่ายดายโดยมิได้ทำให้ความเชื่อเก่าๆ ต้องคลอนแคลนไปแต่อย่างใด

ดังนั้น ศาสนาคริสต์จึงยังคงรักษาอิทธิพลที่มีต่อจิตใจความนึกคิดของคนอเมริกันไว้อย่างมาก และสิ่งซึ่งข้าพเจ้าเฝ้าจะตั้งข้อสังเกตเป็นพิเศษก็คือ ศาสนาคริสต์มิได้มีอำนาจในฐานะเป็นปรัชญาเพียงอย่างเดียว แต่ในฐานะเป็นศาสนาซึ่งผู้คนพากันเชื่อโดยไม่ได้เถียงอีกด้วย

ในสหรัฐอเมริกา นิกายคริสต์ทั้งหลายแตกต่างกันไปมากมาย และมีการแก้ไขอยู่เนืองๆ แต่ศาสนาคริสต์เอง เป็นข้อเท็จจริงที่มั่นคงและไม่มีใครขัดแย้งได้ เป็นสิ่งที่ไม่มีใครโจมตีหรือปกป้องแต่อย่างใด

คนอเมริกันเมื่อยอมรับลัทธิสำคัญๆ ของศาสนาคริสต์โดยไม่ต้องตรวจสอบดู จึงจำเป็นต้องรับสัจจะทางศีลธรรมเป็นจำนวนมากซึ่งมาจากศาสนา นี้ และยังคงมันคงอยู่ในศาสนา นี้ ด้วยลักษณะการเดียวกัน สิ่งเหล่านี้จึงช่วยจำกัดการกระทำอันเกิดจากการวิเคราะห์ของแต่ละคนให้อยู่ในขอบเขตแคบๆ และยังดึงเอาความคิดเห็นสำคัญที่สุดของมนุษย์หลายประการออกไปจากการกระทำนั้น

สภาวการณ์อีกอย่างหนึ่งที่ข้าพเจ้าพูดถึง ก็คือ

คนอเมริกันมีสภาพสังคม และรัฐธรรมนูญแบบประชาธิปไตย แต่ไม่เคยมีการปฏิบัติประชาธิปไตยเลย ตอนที่เขามาถึงเขาก็เป็นคล้ายๆ กับที่เราเห็นเขาอยู่ในขณะนั้นบนผืนแผ่นดินที่เขาครอบครองอยู่ ที่กล่าวมานี้มีความสำคัญมากพอสมควร

ไม่มีการปฏิบัติใดที่ไม่ทำให้ความเชื่อเก่าแก่ต้องคลอนแคลนไป ไม่ทำให้อำนาจต้องอ่อนกำลังลง และไม่ทำให้ความคิดของคนทั่วไปต้องมีตนลง ดังนั้น การปฏิบัติทุกครั้งจึงมีผลคือ ปลดปล่อยมนุษย์ได้อยู่ตามลำพัง ทั้งเปิดหนทางอันว่างเปล่าและแทบจะไม่มีขอบเขตให้มนุษย์ได้ใช้ความนึกคิดอย่างเต็มที่

ยามที่ฐานะกลายมาเท่าเทียมกัน หลังจากการต่อสู้อันยาวนานระหว่างชนชั้นต่าง ๆ ในสังคมเก่า ความริษยา ความเกลียดชัง และความคดโกงของเพื่อนมนุษย์ ความหึงผยอง และความเชื่อมั่นในตนเองจนมากเกินไป ก็พรั่งพรูเข้าไปในหัวใจคน ความรู้สึกดังกล่าว จะคงอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง นอกเหนือจากความเสมอภาคแล้ว ความรู้สึกเหล่านี้มี อิทธิพลในการ ทำให้คนแยกห่างจากกัน ต่างคนต่างไม่ไว้วางใจกัน และจะแสวงหาความรู้ก็โดยลำพังตนเอง เท่านั้น

ในยามนั้น แต่ละคนจึงหาทางพึ่งตนเอง และทุ่มเทเกียรติยศ ชื่อเสียงของตน เพื่อสร้างความเชื่อของตนในทุก ๆ สิ่ง มนุษย์จะผูกพันกันด้วยผลประโยชน์เท่านั้น มิใช่ทาง ความคิดอีกแล้ว เราอาจกล่าวได้ว่า ความคิดเห็นของมนุษย์ก่อให้เกิดเพียงรัฐธิทางปัญญา ซึ่ง วนเวียนอยู่ทั่วไป โดยไม่สามารถรวมตัวกันและปักหลักได้ ณ ที่ใดที่หนึ่ง

โดยนัยนี้ อิศรภาพทางจิตใจความนึกคิด ซึ่งได้รับจากความเสมอภาค ไม่เคยยิ่งใหญ่และสูงเท่ากับตอนที่คนเริ่มมีความเสมอภาค และในระบอบที่มีการก่อตั้งความเสมอภาคอย่าง ยากลำบาก ดังนั้น เราควรจะต้องมองอย่างรอบคอบว่า เสรีภาพทางปัญญาชนิดที่ได้มาจากความ เสมอภาคแตกต่างไปจากอนาธิปไตยซึ่งการปฏิวัตินำมาเข้ามา เราจะต้องพิจารณาทั้งสองอย่างนี้ แยกกัน เพื่อจะได้ไม่เกิดความหวัง หรือความหวาดกลัวในอนาคตมากเกินไปจนเกินขนาด

ข้าพเจ้าเชื่อว่า คนที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคมใหม่ จะนำเหตุผลส่วนตัวมาใช้บ่อย ๆ แต่ข้าพเจ้าไม่เชื่อเลยว่า เขาเหล่านั้นจะนำเหตุผลส่วนตัวมาใช้ในทางที่ผิด

ที่กล่าวมานี้ สืบเนื่องมาจากสาเหตุซึ่งใช้ได้ทั่วไปกับประเทศประชาธิปไตยทุกประเทศสาเหตุนี้หากไปจะต้องจำกัดอิสรภาพทางความคิดของแต่ละคน ไว้ในขอบเขตที่แน่นอน และคับแคบในบางครั้ง

ข้าพเจ้าจะบอกสาเหตุนี้ในบทต่อไป

บทที่ ๒

แหล่งความเชื่อที่สำคัญ ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย

ความเชื่อในลัทธิต่างๆ มีมากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่กาลเวลา ความเชื่อเหล่านี้เกิดขึ้นได้หลายทาง ทั้งสามารถเปลี่ยนรูปและวัตถุประสงค์ได้ แต่ที่จะทำให้ไม่มีความเชื่อในลัทธิ คือ ความคิดเห็นต่างๆ ซึ่งคนได้รับมาด้วยความไว้วางใจ และโดยไม่ได้เถียงนั้น ไม่มีวันทำได้ ถ้าแม้ว่าแต่ละคนต่างลงมือสร้างความคิดเห็นของตนเอง และติดตามค้นหาสิ่งจะอย่างใดคแต่ยวบจนแนวทางที่ตนเองเป็นผู้แผ้วถางแล้วละก็ เป็นไปไม่ได้ว่า คนจำนวนมากจะไม่เคยร่วมกันเชื่อในสิ่งเดียวกัน

แต่จะเห็นได้ง่ายๆ ว่า ไม่มีสังคมใดที่สามารถเจริญรุ่งเรืองโดยปราศจากความเชื่อแบบนั้น หรือไม่มีสังคมใดที่ยั่งยืนอยู่ได้โดยวิธีนี้มากกว่า เพราะเหตุว่า เมื่อปราศจากความคิดร่วมกัน ก็ย่อมจะไม่มีกิจกรรมกระทำร่วมกัน คนจะยังอยู่ แต่หน่วยสังคมจะไม่มี เพื่อให้มีสังคม และยิ่งไปกว่านั้นก็คือ เพื่อให้สังคมนั้นเจริญรุ่งเรือง ความนึกคิดจิตใจของราษฎรจะต้องร่วมกันเสมอและยึดมั่นอยู่ด้วยกัน โดยอาศัยความคิดสำคัญๆ บางอย่าง แต่สิ่งนั้น ไม่มีวันเป็นไปได้ นอกเสียจากว่าแต่ละคนจะต้องเสาะหาความคิดเห็นของตนในบางครั้งจากแหล่งเดียวกัน และยินยอมรับความเชื่อที่มีอยู่สำเร็จรูปแล้ว

ถ้าแม้ว่าตอนนี้ข้าพเจ้าพิจารณามนุษย์แยกออกมาต่างหาก ข้าพเจ้าย่อมจะพบว่าความเชื่อในลัทธิเป็นสิ่งที่เขาขาดไม่ได้ ไม่ว่าในยามที่อยู่ตามลำพัง หรือในยามที่เขาต้องปฏิบัติงานร่วมกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ถ้าแม้มนุษย์จำเป็นต้องพิสูจน์ความจริงทุกอย่าง ซึ่งเขาต้องใช้เป็นประจำวันด้วยตนเอง เขาย่อมจะไม่มีวันทำได้เสร็จสิ้น เขาคงจะหมดแรงไปกับการพิจารณาหาเหตุผลเสียก่อน โดยไม่ก้าวหน้าไปไหน เนื่องจากเขาไม่มีเวลา เพราะช่วงชีวิตนั้นสั้นนัก หรือไม่มีความสามารถ เพราะความนึกคิดของเขามิจำกัดเกินกว่าจะทำเช่นนั้นได้ เขาย่อมจะตกอยู่ในสภาพ

ที่จะเชื่อได้ว่า ข้อเท็จจริงและความเห็นมากมาย ซึ่งเขาไม่มีทั้งเวลาและความสามารถที่จะตรวจสอบ และพิสูจน์ได้ด้วยตนเองนั้น คนที่ชำนาญกว่ากลับเป็นผู้ค้นพบ หรือฝูงชนนำมาใช้ได้ โดยอาศัยรากฐานประการแรกนี้เอง ที่เขาก่อตั้งแนวความคิดของตนเองขึ้นมา มิใช่เจตนาารมณ์ของเขาที่ชักนำให้เขาใช้กรรมวิธีนี้ กฎเกณฑ์ที่ไม่ผ่อนปรนฐานะของเขาบังคับให้เขาต้องทำเช่นนั้น

ไม่มีปรัชญาเมธีผู้ยิ่งใหญ่คนใดในโลก ที่ไม่เชื่อสิ่งต่างๆ มากมายหลายหมื่นหลายพันอย่าง ตามความเชื่อของผู้อื่น และที่ไม่ได้สมมติความจริงต่างๆ ขึ้นมามากกว่าที่เขากำหนดขึ้นมาจริงๆ

สิ่งนี้ไม่เพียงแต่จำเป็นเท่านั้น แต่ยังนำปวารณาก็ด้วย คนที่จะลงมือตรวจสอบดูทุกสิ่งด้วยตนเอง จะสามารถให้เวลาและความเอาใจใส่กับแต่ละสิ่งได้น้อยมาก งานอย่างนี้จะทำให้ความนึกคิดจิตใจของเขาปั่นป่วนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะขัดขวางมิให้จิตใจนั้นเข้าถึงสัจจะบางอย่างได้ ทั้งขัดขวางมิให้ยึดมั่นกับความจริงอันใดได้เลย ปัญหาของเขาจะเป็นอิสระและอ่อนกำลังลงในเวลาเดียวกัน ดังนั้น ในบรรดาวัตถุประสงค์ต่างๆ แห่งความเห็นของมนุษย์ เขาจะต้องเลือกและรับเอาความเชื่อมากมายโดยไม่ได้เจียง เพื่อที่จะได้มีความเชื่ออย่างลึกซึ้งบางประการ ซึ่งเขาเตรียมที่จะตรวจสอบอยู่แล้ว

เป็นความจริงที่ว่า ทุกคนที่ได้รับความคิดเห็นจากปากคำของผู้อื่น นำความนึกคิดจิตใจของตนไปสู่ความเป็นทาส แต่นั่นคือความเป็นทาสที่มีประโยชน์ ซึ่งเปิดโอกาสให้นำเสรีภาพมาใช้ได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น เราจะต้องพบสิทธิอำนาจ ณ ที่ใดที่หนึ่งในโลกของปัญญาและจิตใจ ฐานะของอำนาจนั้นอาจเปลี่ยนแปลงได้ แต่ถึงอย่างไรก็ต้องมีฐานะอยู่ อิศรภาพของแต่ละคนอาจจะสูงมากบ้างน้อยบ้าง แต่จะปราศจากขอบเขตมิได้ โดยนัยนี้ปัญหาจึงมิได้อยู่ที่ว่า จะต้องรู้ว่าสิทธิอำนาจทางปัญญาอยู่ในศตวรรษประชาธิปไตยหรือเปล่า ขอให้รู้แต่เพียงว่าที่เก็บสิทธิอำนาจนั้นอยู่ที่ไหน และมาตรการของสิทธิอำนาจเป็นเช่นไร

ข้าพเจ้าได้ชี้ให้เห็นในบทที่แล้วว่า ความเสมอภาคทางฐานะได้ทำให้มนุษย์เกิดความเชื่อโดยสัญชาตญาณอย่างหนึ่งในสิ่งที่เหนือธรรมชาติได้อย่างไร และคิดว่าเหตุผลของมนุษย์สูงส่งยิ่ง ซึ่งบ่อยครั้งมักจะเป็นจริงไป

ดังนั้น คนที่มีชีวิตอยู่ในยุคของความเสมอภาค จึงยากที่จะถูกชักนำไปให้เห็นว่า สิทธิอำนาจทางปัญญา ซึ่งเขายอมรับนั้นอยู่นอกเหนือมนุษยชาติ โดยปกติเขาจะเสาะหาแหล่งกำเนิดของความจริงในตัวของเขาเอง หรือในตัวของผู้คนรอบๆ ตัวด้วยกัน นี่ก็คงจะพอพิสูจน์ได้ว่า ศาสนาใหม่คงไม่มีวันตั้งขึ้นมาได้ในศตวรรษของความเสมอภาค และความพยายามทั้งหมดที่จะทำให้อาณาจักรใหม่เกิดขึ้นมาไม่เพียงเป็นการลบล้างเท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งที่น่าสมเพชและไร้เหตุผลอีกด้วย เราอาจคาดการณ์ได้ว่าประชาชนประชาธิปไตยจะไม่เชื่อในเรื่องการเผยแพร่ศาสนาอย่างง่ายดาย พวกเขาจะหัวเราะเยาะผู้ตั้งศาสนาใหม่ๆ อย่างเต็มอกเต็มใจและพวกเขาคงจะอยากพบคนสำคัญที่จะมาตัดสิ้นความเชื่อของพวกเขา ในขอบข่ายแห่งมนุษยชาติ มิใช่เชื่อในสิ่งที่เหนือมนุษยชาติ

ยามที่ฐานะไม่เท่าเทียมกันและคนไม่เหมือนกันและมีปัจเจกชนบางคนที่ฉลาดมาก รอบรู้มาก มีอิทธิพลมากเนื่องมาจากสติปัญญาของเขา และก็มีคนอื่นอีกมากมายที่โง่เหลือเกิน และมีความรู้แคบ ดังนั้น จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่คนที่มีชีวิตอยู่ในยุคสมัยอภิชนาธิปไตยจะเอนเอียงไปทางด้านการรับเหตุผลที่เหนือกว่าของคนหรือของชนชั้น มาใช้เป็นเครื่องแนะนำความคิดเห็นของตน ในขณะที่พวกเขายังไม่ค่อยพร้อมที่จะยอมรับความถูกต้องของมวลชน

ในศตวรรษแห่งความเสมอภาค การณ์กลับตรงกันข้าม

ขณะที่ราษฎรกลายมาเท่าเทียมกัน และเหมือนกันยิ่งขึ้น แนวโน้มของแต่ละคนที่จะเชื่อในคน ๆ หนึ่ง หรือชนชั้นหนึ่งอย่างไม่ลืมหูลืมตา ก็จะลดน้อยถอยลง ความเชื่อในมวลชนจะเพิ่มสูงขึ้นและความคิดเห็นก็จะเป็นเครื่องนำโลกมนุษย์มากขึ้นทุกที

ความเห็นของส่วนรวม ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องนำทางอย่างเดียวที่เหลืออยู่สำหรับเหตุผลของปัจเจกชนในประเทศประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ในประเทศเหล่านี้ความเห็นดังกล่าวยังมีพลังยิ่งใหญ่กว่าในประเทศอื่นใดมากมายนัก ในยุคแห่งความเสมอภาค ผู้คนต่างไม่มีศรัทธาใด ๆ ซึ่งกันและกัน เพราะพวกเขาคล้าย ๆ กัน แต่ความคล้ายคลึงกันนี้เองที่ช่วยให้เขาได้รับความไว้วางใจจากประชามติอยู่เกือบตลอดเวลา เพราะคุณจะไม่สมจริงนักสำหรับพวกเขาที่ว่ามีเมื่อทุกคนมีปัญญาความรู้เท่ากันแล้ว เราจะไม่พบความจริงที่ฝ่ายเสียงข้างมาก

ยามที่คนซึ่งมีชีวิตอยู่ในประเทศประชาธิปไตย เปรียบเทียบตัวเองกับทุกคนที่อยู่รอบ ๆ เขาเป็นคน ๆ ไป เขาจะรู้สึกอย่างเต็มภาคภูมิว่าตัวเขามีความเท่าเทียมกับคนเหล่านั้น

แต่ละคน แต่ยามที่เขาหันมาพิจารณาเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในส่วนรวม และนำตัวเองไปอยู่เคียงข้างกับหน่วยใหญ่ที่เขาจะรู้สึกห่อหือว่าทันที ในความอ่อนแอและไร้ความหมายของตัวเอง

ความเสมอภาคอันเดียวกันซึ่งทำให้เขาไม่ต้องพึ่งพาเพื่อนร่วมประเทศของเขาคนใดคนหนึ่ง โดยเฉพาะนี้เองปล่อยให้เขาอยู่โดดเดี่ยวและป้องกันตัวเองให้พ้นจากการกระทำของคนจำนวนมากไม่ได้

ดังนั้น ในประเทศประชาธิปไตย ประชาชนจึงมีอำนาจพิเศษ ซึ่งชาติอภิชนาธิปไตยไม่สามารถจะยอมรับแนวความคิดนี้ได้ ประชาชนมิได้ชักชวนให้ยอมรับความเชื่อของตนแต่บังคับให้คนอื่นเชื่อและทำความเชื่อนั้นแทรกซึมเข้าไปในดวงวิญญาณ โดยอาศัยอิทธิพลอันมหาศาลชนิดหนึ่งของความนึกคิดจิตใจของทุกคนที่มีต่อสติปัญญาของแต่ละคน

ในสหรัฐอเมริกา มหาชนเป็นผู้รับภาระในการจัดหาความคิดเห็นแบบสำเร็จรูปแล้วจำนวนมากมาให้แก่ปัจเจกชนและโดยนัยนี้ก็จะเป็นการทำให้ปัจเจกชนพ้นภาระที่จะต้องเสาะหาความคิดเห็นที่เป็นของตนเอง มีทฤษฎีมากมายเกี่ยวกับเรื่องปรัชญา ศีลธรรมหรือการเมือง ซึ่งแต่ละคนในอเมริกาเข้าไปใช้ โดยไม่ต้องตรวจสอบศรัทธาของประชาชนและถ้าแม้แรมองดูอย่างใกล้ชิด เราจะเห็นว่าศาสนาเองอยู่ในประเทศนี้ ในฐานะเป็นลัทธิที่กระจำจกชัฒน้อยกว่าในฐานะความคิดเห็นของส่วนรวม

ข้าพเจ้าทราบดีว่า ในหมู่คนอเมริกัน กฎหมายการเมืองมีลักษณะที่ทำให้มหาชนส่วนใหญ่บริหารสังคมอย่างมีอำนาจสูงสุด อันเป็นสิ่งซึ่งเพิ่มพูนอิทธิพลที่มหาชนมีต่อสติปัญญามนุษย์ตามธรรมชาติ เพราะไม่มีสิ่งใดที่มนุษย์คุ้นเคยมากไปกว่าการยอมรับความฉลาดรอบรู้ที่เหนือกว่าในตัวของผู้ที่กดขี่ตน

การมีอำนาจสูงสุดทางการเมืองของมหาชนส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกา ช่วยเพิ่มอิทธิพลซึ่งมีมหาชนได้รับเหนือความนึกคิดจิตใจของแต่ละคน โดยไม่ต้องใช้อำนาจสูงสุดได้จริง ๆ แต่อำนาจสูงสุดดังกล่าวมิได้เป็นผู้ก่อตั้งอิทธิพลแต่อย่างใด เราควรจะเสาะหาแหล่งอิทธิพลนี้ในความเสมอภาคนั่นเอง มิใช่ในสถาบันของประชาชน ซึ่งอาจพบได้ในหมู่คนที่มีความเสมอภาคกันเป็นที่เชื่อได้ว่า อิทธิพลทางปัญญาของคนส่วนใหญ่ในประเทศประชาธิปไตยที่อยู่ภายใต้กษัตริย์ จะเด็ดขาดน้อยกว่าในประเทศประชาธิปไตยแท้ ๆ ทว่าอิทธิพลดังกล่าวจะเด็ดขาดอย่างยิ่งเสมอ ไม่ว่ากฎหมายการเมืองที่บริหารคนในศตวรรษแห่งความเสมอ

ภาคจะเป็นเช่นไรและเราอาจคาดการณ์ได้ว่า ศรัทธาในความคิดเห็นของส่วนรวมในศตวรรษนี้ จะกลายเป็นศาสนาแบบหนึ่ง โดยมีมหาชนส่วนใหญ่เป็นผู้นำศาสนา

โดยนัยนี้ อำนาจทางปัญญาจะแตกต่างออกไป แต่จะไม่ลดลง และแทนที่จะเชื่อว่าอำนาจจะต้องสูญหายไป ข้าพเจ้าขอทำนายว่า อำนาจนี้จะยิ่งใหญ่เกินไปได้ง่ายมากและอาจเป็นไปได้ว่าในที่สุดอำนาจจะจำกัดการกระทำของเหตุผลของแต่ละคน ให้อยู่ในขอบเขตที่แคบลงกว่าขอบเขตที่เหมาะสมกับความยิ่งใหญ่ และความผาสุกของมนุษยชาติ ข้าพเจ้ามองเห็นแนวโน้มสองประการอย่างชัดแจ้งในเรื่องความเสมอภาค กล่าวคือ แนวโน้มหนึ่งนั้นนำจิตใจของแต่ละคนไปสู่ความคิดใหม่ๆ และอีกแนวโน้มหนึ่งก็เต็มใจที่จะทำให้จิตใจนั้นตกอยู่ในสภาพที่เลิกคิดไปเลย ทั้งข้าพเจ้ายังสังเกตเห็นว่า ภายใต้อำนาจของกฎหมายบางอย่าง ประชาธิปไตยจะทำให้เสรีภาพทางปัญญาซึ่งสภาพสังคมประชาธิปไตยช่วยส่งเสริมนั้นดับมอดไปอย่างไรโดยลักษณะการเช่นนี้ หลังจากที่ได้อ่านเรื่องกิตขวางทั้งหมด ซึ่งชนชั้นหรือมนุษย์ได้ก่อตั้งไว้ในครั้งกระโน้นให้หักสะบั้นลงแล้ว จิตใจของมนุษย์ก็ย่อมจะเกี่ยวพันกับเจตนาารมณต์ทั่วไปของคนส่วนใหญ่อย่างแนบแน่น

ถึงแม้ว่า ประชาชนประชาธิปไตยนำอำนาจสิทธิ์ขาดของเสียงส่วนใหญ่เข้ามาแทนที่อำนาจต่าง ๆ ทั้งหมด ซึ่งขัดขวางหรือคอยถ่วงพลังเหตุผลของแต่ละคนจนเกินขนาด ความเลวร้ายจะทำได้ก็แค่เปลี่ยนลักษณะไปเท่านั้น มนุษย์คงจะไม่มีวันพบวิธีที่มีชีวิตอยู่อย่างอิสระ เขาเหล่านั้นคงจะเพียงค้นพบโฉมหน้าใหม่ของความเป็นทาส ซึ่งเป็นสิ่งยากยิ่ง ในเรื่องนี้ ข้าพเจ้าคงจะไม่พูดซ้ำอีก แล้วว่ามีอะไรที่ทำให้คนที่มองเห็นสิ่งดังกล่าวในเสรีภาพทางปัญญา และคนที่ไม่เพียงแต่เกลียดชังผู้เผด็จการเท่านั้นแต่ยังเกลียดระบบเผด็จการด้วยจำต้องคิดใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง สำหรับข้าพเจ้าเองยามที่ข้าพเจ้ารู้สึกว่าจะอ้อมแอ่งอำนาจหนักอึ้งอยู่บนศีรษะของข้าพเจ้า ย่อมไม่มีความสำคัญอะไรนักสำหรับข้าพเจ้าที่จะรู้ว่าใครเป็นผู้บีบบังคับและข้าพเจ้าก็มีได้พร้อมที่จะสอศิระของข้าพเจ้าเข้าไปในแอกได้ดีกว่านี้ เพราะเหตุว่ามีแขนตั้งล้านแขนยื่นแอกนั้นมาที่ข้าพเจ้า

บทที่ ๓

เพราะเหตุใดคนอเมริกันจึงแสดงให้เห็นถึงความ ชำนาญ และความนิยมในความคิดกว้าง ๆ มาก กว่าคนรุ่นพ่อซึ่งเป็นคนอังกฤษ

พระผู้เป็นเจ้ามิได้นึกถึงมนุษยชาติทั่ว ๆ ไป พระองค์กวาดตามองสิ่งมีชีวิตทั้งหมด ซึ่งมีมนุษย์เป็นส่วนประกอบ และสังเกตดูแต่ละชีวิตที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยทำให้สิ่งมีชีวิตเหล่านั้นใกล้เคียงกันทั้งหมด และสังเกตดูความแตกต่างที่แยกสิ่งมีชีวิตนั้นออกไป

ดังนั้น พระผู้เป็นเจ้าจึงไม่จำเป็นต้องมีความคิดกว้าง ๆ กล่าวคือ พระองค์ไม่รู้สึกถึงความจำเป็นที่จะทำให้สิ่งที่เหมือนกันเป็นจำนวนมากมีรูปลักษณะอันเดียวกัน เพื่อที่จะได้นึกถึงสิ่งเหล่านั้นได้สะดวกยิ่งขึ้น

การไม่มีได้เป็นดังนี้สำหรับมนุษย์ ถ้าแม้ว่าความคิดของมนุษย์เฝ้าสำรวจและตัดสินกรณีพิเศษทั้งมวลที่สะกูดใจเขาที่สะกรณีแล้วละก็ ไม่ช้าความคิดนั้นคงจะพลัดหลงไปท่ามกลางรายละเอียดต่าง ๆ มากมายมหาศาล และก็คงจะมองไม่เห็นอะไรเลย เมื่อหมดหนทางก็ย่อมจะหันไปหากรรมวิธีที่ไม่สมบูรณ์ ทว่าจำเป็น ซึ่งจะช่วยเหลือได้ยามที่อ่อนกำลังและพิสุจน์ให้เห็นถึงความอ่อนกำลังนั้น

หลังจากที่ได้พิจารณาสิ่งต่าง ๆ จำนวนหนึ่งอย่างผิวเผิน และสังเกตเห็นว่าสิ่งเหล่านั้นเหมือนกันแล้ว มนุษย์ก็จะตั้งชื่อสิ่งเหล่านั้นอย่างเดียวกัน แยกสิ่งเหล่านั้นออกมาต่างหากแล้วมุ่งหน้าต่อไป

ความคิดกว้าง ๆ มิได้ยืนยันให้เห็นถึงพลังปัญญาของมนุษย์ แต่แสดงถึงการมีปัญญาไม่พอเพียงมากกว่า เพราะเหตุว่าไม่มีสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติที่เหมือนกันแท้ ๆ ไม่มีข้อเท็จจริงที่เหมือนกัน ไม่มีกฎเกณฑ์ซึ่งนำไปใช้ได้กับหลายสิ่งหลายอย่างในเวลาเดียวกันโดยไม่แตกต่างกันและโดยวิธีเดียวกัน

ความคิดที่กว้าง ๆ มีสิ่งที่น่าสนใจคือ เปิดโอกาสให้ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์สามารถพิจารณาตัดสินสิ่งต่าง ๆ จำนวนมากได้พร้อมกันอย่างรวดเร็ว แต่ในอีกแง่หนึ่ง ความคิดที่กว้าง ๆ นี้จะให้ได้ก็แต่ความคิดที่ไม่สมบูรณ์ และทำให้ความคิดเหล่านั้นเสียความแน่นอนอยู่เสมอ

ขณะที่สังคมเริ่มเก่าแก่ลง สังคมก็จะได้รับรู้จักข้อเท็จจริงใหม่ ๆ และนับวันจะยึดความจริงเฉพาะอย่างบางประการอย่างแทบจะไม่รู้ตัว

ขณะที่มนุษย์ยึดความจริงชนิดนี้ได้มากขึ้น ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่เขาจะถูกชักนำให้เกิดความคิดที่กว้าง ๆ มากยิ่งขึ้น เราจะมองไม่เห็นข้อเท็จจริงเฉพาะอย่างที่แบ่งแยกออกไปมากมาย โดยไม่ค้นพบสายใยร่วมกันที่รวมข้อเท็จจริงเหล่านั้นไว้ด้วยกันในที่สุด คนหลายคนทำให้เราได้ความคิดในเรื่องเผ่าพันธุ์ ซึ่งย่อมจะนำไปสู่ความคิดในเรื่องประเภทของเผ่าพันธุ์ทั้งหลาย ดังนั้น ความเคยชินและความนิยมความคิดแบบกว้าง ๆ ในหมู่ประชาชนชาติหนึ่งย่อมจะมีมากเท่า ๆ กับที่ปัญญาความรู้เพิ่มมากขึ้น และเก่าแก่ขึ้น

ทว่า ยังมีเหตุผลอื่นอยู่อีก ซึ่งผลักดันให้มนุษย์มีความคิดที่กว้าง ๆ หรือผลึกความคิดนี้ให้ห่างตัวออกไป

คนอเมริกันได้นำความคิดที่กว้าง ๆ ไปใช้บ่อยกว่าคนอังกฤษมากมายนัก ทั้งยังพอใจกับความคิดแบบนี้มากกว่า ในตอนแรกดูเหมือนเป็นเรื่องพิเศษ หากเราพิจารณาว่าประชาชนทั้งสองเชื้อชาตินี้มีพื้นเพเดียวกัน มีชีวิตอยู่ภายใต้กฎหมายอันเดียวกัน ทั้งยังติดต่อกันอยู่ตลอดเวลาทางด้านการค้าและขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ ความแตกต่างจะค่อย ๆ ลดลงยิ่งขึ้นในยามที่เราเพ่งมองทวีปยุโรปของเรา และยามที่เราเห็นว่าประชาชนทั้งสองชาติผู้มีความรู้ที่สุดมาเปรียบเทียบกับกันดู

เราอาจจะกล่าวได้ว่า สำหรับชาวอังกฤษนั้นจิตใจของมนุษย์จะแยกตัวออกจากความรู้สึกต่อเหตุการณ์เฉพาะอย่างต่าง ๆ ด้วยความเสียดาย และเจ็บปวดครวคร่ำ เพื่อย้อนกลับไปสู่มูลเหตุและต่อจากนั้น ก็จะเข้ากับเหตุการณ์ทั่ว ๆ ไปได้เอง

แต่ในทางตรงกันข้าม ดูเหมือนว่าพวกเขาจะนิยมความคิดที่กว้าง ๆ มากจนกลายเป็นความต้องการที่ไม่มีขอบเขตซึ่งจะต้องตอบสนองให้ได้ พอต้นขี้หนูก ๆ เข้าข้าพเจ้าจะไต่ยินว่า มีคนเพียงจะค้นพบกฎทั่วไปอะไรสักอย่างที่ยั่งยืนตลอดกาล ซึ่งข้าพเจ้าไม่เคยไต่ยิน

ใครพูดถึงมาก่อนเลย ไม่มีนักเขียนคนใดจะธรรมดาสามัญเท่ากับนักเขียนที่พอลองขีดเขียนดูก็ค้นพบสัจธรรมต่าง ๆ ซึ่งนำไปใช้กับอาณาจักรอันยิ่งใหญ่ได้ หรือนักเขียนที่พอใจตัวเองโดยไม่ได้พูดถึงความเป็นมนุษย์ชาติไว้ในปาฐกถาของตน

ความแตกต่างระหว่างประชาชนสองชาติที่มีปัญญาความรู้สูงดังกล่าวนี้อาจทำให้ข้าพเจ้าเกิดความงงงวย ในที่สุดหากข้าพเจ้าจะหันเหความคิดของข้าพเจ้ากลับไปยังประเทศอังกฤษ และสังเกตเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานับได้ครึ่งศตวรรษแล้ว ข้าพเจ้ามั่นใจที่จะยืนยันได้ว่า การนิยมความคิดกว้าง ๆ กำลังแผ่ขยายในประเทศที่กล่าวมานี้ ในขณะที่เดียวกับที่โครงสร้างเก่าแก่ของประเทศอ่อนกำลังลง

ดังนั้น สภาวะทางปัญญาความรู้ ซึ่งก้าวหน้าไปไม่มากก็น้อย คงไม่พอที่จะอธิบายสิ่งซึ่งชักนำให้จิตใจมนุษย์ชอบความคิดแบบกว้าง ๆ หรือไม่หลีกเลี่ยงแลความคิดแบบนั้นได้

ยามที่ฐานะไม่เท่าเทียมกันมาก ๆ และความไม่เท่าเทียมเป็นสิ่งถาวร บั๊จเจกชนจะไม่เหมือนกันที่ละเล็กที่ละน้อย จนเราอาจกล่าวได้ว่า มีมนุษยชาติต่าง ๆ เท่า ๆ กับมีชนชั้น เราจะค้นพบก็แต่มนุษยชาติแบบหนึ่งในเวลาเดียวกันเท่านั้น และขณะที่สายใยกว้าง ๆ ที่รวมมนุษยชาติต่าง ๆ ไว้ด้วยกันทั้งหมดในพันธู์ชาติของมนุษย์ดับหายไป เราจะพิจารณาญาติแต่คนบางคนเท่านั้น มิใช่มนุษย์ทั้งหมด

ดังนั้น คนที่มีชีวิตอยู่ในสังคมอภิชนาธิปไตย จึงไม่เคยรับความคิดกว้างขวางเกี่ยวกับตัวเองมากนัก และนั่นก็เป็นการเพียงพอแล้ว ที่จะทำให้เขาทำทลายความคิดแบบนั้นตามปกติ และเกิดความรังเกียจความคิดแบบนั้นโดยสัญชาตญาณ

ตรงกันข้ามผู้ที่อาศัยอยู่ในประเทศประชาธิปไตย กลับค้นพบแต่เพียงมนุษย์ที่มีลักษณะเกือบจะคล้าย ๆ กันใกล้ ๆ ตัวเขา ดังนั้น เขาจึงไม่สามารถคิดถึงส่วนใดส่วนหนึ่งของพันธู์มนุษย์ได้ เพราะความคิดของเขาไม่ขยายกว้างออกไป จนครอบคลุมพันธู์มนุษย์ได้ทั้งหมด ความจริงทุกอย่างที่สามารถนำมาใช้กับมนุษย์ได้ จะถูกนำมาใช้กับเพื่อนร่วมประเทศของเขา และเพื่อนมนุษย์แต่ละคนได้เท่า ๆ กัน และด้วยลักษณะการเดียวกัน เมื่อเคยชินกับกับความคิดกว้าง ๆ จากการศึกษาเป็นประจำซึ่งเขาเอาใจใส่มากที่สุดและสนใจมากยิ่งขึ้น เขา นำความเคยชินอันนี้ไปใช้กับการศึกษาอื่น ๆ ทุกเรื่อง และโดยนัยนี้เองที่ความจำเป็นที่จะต้องค้นพบกฎร่วมกันของทุกสิ่งทุกอย่าง ที่จะให้เรื่องต่าง ๆ เป็นจำนวนมากมีรูปแบบเดียวกัน และ

ชนบทรวมเนียนของชนชั้น ของอาชีพ และของครอบครัว ยามที่ข้าพเจ้าพ้นจากอิทธิพลของตัวอย่าง เพื่อที่จะค้นหาคำควรจะใช้แนวทางใด โดยพยายามใช้เหตุผลของข้าพเจ้าเพียงอย่างเดียว ข้าพเจ้าจะเอนเอียงไปข้างการแสวงหามูลเหตุแห่งความคิดเห็นของข้าพเจ้า จากธรรมชาติของมนุษย์เอง ซึ่งจำเป็นอยู่เองที่จะชักนำข้าพเจ้าอย่างแทบไม่รู้สีกตัว ไปสู่ความคิดความเข้าใจแบบกว้าง ๆ อย่างมากมาย

ในที่สุดทุกสิ่งทุกอย่างมาข้างต้นก็อธิบายได้ว่า เพราะเหตุใดคนอังกฤษ จึงแสดงให้เห็นถึงความสามารถและการนิยมความคิดแบบกว้าง ๆ น้อยกว่าลูกหลานชาวอเมริกันของเขา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งน้อยกว่าเพื่อนบ้านชาวฝรั่งเศส และเพราะเหตุใดคนอังกฤษในทุกวันนี้ จึงแสดงถึงความสามารถและรสนิยมดังกล่าวยิ่งกว่าที่คนรุ่นพ่อของเขาเคยทำ

คนอังกฤษเคยเป็นประชาชนที่มีปัญญาความรู้สูงมานานแล้ว และเป็นอภิชนาธิปไตยมากในเวลาเดียวกัน ปัญญาความรู้ของเขาทำให้เขาโน้มเอียงไปทางความคิดเห็นแบบกว้าง ๆ และนิสัยความเคยชินแบบอภิชนาธิปไตย ก็ทำให้เขยี่ยอยู่กับความคิดเห็นเฉพาะเป็นอย่างมาก นั่นจึงเป็นที่มาของปรัชญาอันนี้ ซึ่งทั้งอาจหาญและเหนียวอาย ทั้งกว้างและแคบในเวลาเดียวกันที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษมาตราบนานเท่าทุกวันนี้ ทั้งยังครอบงำความคิดแคบ ๆ และหยุดนิ่งมากมาย

โดยไม่เกี่ยวกับสาเหตุที่ข้าพเจ้าชี้ให้เห็นก่อนหน้านั้น เรายังพบสาเหตุอื่นๆ อีก ซึ่งแม้จะชัดแจ้งน้อยกว่า แต่ก็มิใช่จะมีประสิทธิภาพต่อยกกว่า สาเหตุเหล่านี้ทำให้ความนิยมและอารมณ์ความรู้สึกในความคิดแบบกว้าง ๆ เกิดขึ้นบ่อยครั้งในหมู่ประชาชนประชาธิปไตยเกือบทุกชาติ

เราจะต้องแยกให้เห็นความแตกต่างระหว่างความคิดต่างๆ เหล่านี้ให้ดี มีความคิดบางอย่างซึ่งเป็นผลของงานทางปัญญาที่ช้า ละเอียดละเอียด และตั้งอกตั้งใจ ความคิดที่กล่าวมานี้ช่วยขยายวงความรู้ของมนุษย์ให้กว้างขวางออกไป

มีความคิดแบบอื่น ซึ่งเกิดขึ้นมาอย่างง่ายดาย จากการใช้ความคิดอย่างรวดเร็วตั้งแต่แรกๆ จนทำให้เกิดแต่ความเข้าใจที่ผิวเผิน และขาดความแน่นอนมากขึ้น

คนที่มิชีวิตอยู่ในศตวรรษแห่งประชาธิปไตย มีความอยากรู้อยากเห็นมาก และมีเวลาว่างน้อย ชีวิตของเขาปรับตัวได้ง่าย วุ่นวาย และเต็มไปด้วยการงานมาก จนกระทั่งเขามี

เวลาเหลือน้อยเต็มทีสำหรับที่จะคิด คนในศตวรรษประชาธิปไตยชอบความคิดกว้างๆ เพราะทำให้เขาไม่ต้องศึกษากรณีเฉพาะอย่าง ถ้าจะอธิบายโดยนัยนี้คือ ความคิดกว้างบรรจุสิ่งต่างๆ มากมายภายในปริมาตรเล็กๆ และให้ผลิตผลจำนวนมากในเวลาเพียงเล็กน้อย ดังนั้น หลังจากที่ได้พิจารณาอย่างผิวเผินโดยไม่ตั้งใจแล้ว คนเหล่านี้ก็คิดว่าได้สังเกตเห็นความเกี่ยวพันกันระหว่างบางสิ่งบางอย่าง เขาจึงไม่ค้นคว้าไปไกลกว่านี้ และโดยไม่พิจารณาในรายละเอียดว่าสิ่งต่างๆ เหล่านี้คล้ายคลึงกัน หรือแตกต่างกันอย่างไร เขารับจัดสิ่งเหล่านั้นไว้ภายใต้สูตรอันเดียวกัน เพื่อที่จะได้เลยไปยังเรื่องอื่น

ลักษณะเด่นๆ ประการหนึ่งของศตวรรษประชาธิปไตย ก็คือ ทุกคนนิยมความสำเร็จที่ได้มาโดยง่ายและความสุขเพลิดเพลินในปัจจุบัน สิ่งนี้จะได้พบเห็นอีกในอาชีพที่ใช้ปัญญาเช่นเดียวกับในอาชีพอื่น ๆ ทั้งหมด คนส่วนมากที่มีชีวิตอยู่ในสมัยแห่งความเสมอภาคจะนิยมไปด้วยความทะเยอทะยานที่รุนแรง และไร้พลังในเวลาเดียวกัน เขาต้องการที่จะได้รับความสำเร็จใหญ่ๆ เคียงนั้น แต่ไม่ปรารถนาที่จะใช้ความพยายามมากมาย สัญชาตญาณที่ซัดกันนั้น นำเขาไปสู่การค้นคว้าความคิดแบบกว้างๆ โดยตรง ซึ่งโดยอาศัยความคิดแบบนี้ เขาภูมิใจภูมิใจว่าสามารถพรรณนาเรื่องที่กว้างมาก โดยลงทุนลงแรงเพียงนิดเดียว และทิ้งชุดสายตาของสาธารณชนโดยไม่ยากเย็นอะไร

ทั้งข้าพเจ้าก็ไม่ทราบแน่ชัดว่าเขาผิดหรือเปล่าที่คิดดังนี้ เพราะผู้ที่อ่านความคิดเขาเกรงที่จะหยั่งลงไปให้ลึกซึ้งเท่าๆ กับเกรงว่าตนเองจะทำได้หรือเปล่า และโดยปกติแล้วผู้อ่านจะใช้ปัญญาความคิดเพื่อแสวงหาแต่ความเพลิดเพลินแบบง่าย ๆ และคำแนะนำสั่งสอนที่ไม่ต้องลงแรงอะไร

ถ้าแม้ว่าชาติอภิชนาธิปไตยจะไม่ได้นำความคิดแบบกว้างๆ มาใช้ประโยชน์ได้มากพอเพียงและบ่อยครั้งจะแสดงความเหยียดหยามความคิดแบบนั้น โดยไม่พักพิจารณาก็ตามตรงกันข้ามมีเหมือนกันที่ประชาชนประชาธิปไตยพร้อมเสมอที่จะใช้ความคิดดังกล่าวในทางที่ผิด และกระตือรือร้นกับความคิดนี้อย่างโจ่งแจ้ง

บทที่ ๔

เพราะเหตุใดคนอเมริกันจึงไม่เคยหลงใหล กับความคิดแบบกว้างๆ ในเรื่องการเมือง เท่ากับคนฝรั่งเศส

ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า คนอเมริกันแสดงให้เห็นถึงความนิยมในความ
คิดแบบกว้างๆ รุนแรงน้อยกว่าคนฝรั่งเศส เรื่องนี้เป็นความจริง โดยเฉพาะความคิดกว้างๆ ที่
เกี่ยวกับการเมือง

แม้ว่าคนอเมริกันจะแทรกความคิดแบบกว้างๆ เข้าไปในรัฐบัญญัติยิ่งกว่าคนอังกฤษ
มากมายก็ตาม และแม้ว่าคนอเมริกันจะหมกมุ่นอยู่กับการปรับการปฏิบัติภารกิจมนุษย์ให้เข้า
กับทฤษฎียิ่งกว่าคนอังกฤษมากนักก็ตาม แต่เราก็ไม่เคยเห็นหน่วยการเมืองใด ๆ ในสหรัฐ
อเมริกาจะหลงใหลกับความคิดกว้างๆ เท่ากับสภาร่างรัฐธรรมนูญ และสภาท้องถิ่นชั้นในบ้าน
เมืองเรา ไม่เคยเลยที่ชาติอเมริกันทั้งชาติ จะหลงใหลกับความคิดอย่างนี้ แบบเดียวกับคน
ฝรั่งเศสในศตวรรษที่ ๑๘ และไม่เคยแสดงศรัทธาอย่างไม่เต็มหัวใจในความดีและความจริง
อันเที่ยงแท้ของทฤษฎีใดให้ปรากฏมากเท่าคนฝรั่งเศส

ความแตกต่างอันนี้ระหว่างคนอเมริกันกับเรา เกิดจากสาเหตุหลายประการ แต่
จากสาเหตุต่อไปนี้สำคัญ

คนอเมริกันรวมกันเป็นประชาชนประชาธิปไตย ซึ่งดูแลกิจการสาธารณะด้วยตนเอง
เองตลอดมา และพวกเขาก็เป็นประชาธิปไตยซึ่งตลอดเวลาอันเนิ่นนาน จะคิดได้ก็แต่วิธีการ
ที่ดีที่สุดในการดูแลกิจการดังกล่าวเท่านั้น

สภาพสังคมของเรา ทำให้เราเกิดความคิดแบบกว้างๆ ในเรื่องการปกครองมาแล้ว
ขณะที่โครงสร้างทางการเมืองของเรา ยังคงขัดขวางมิให้เราแก้ไขความคิดให้ถูกต้องได้ โดย

ใช้ประสบการณ์ และซัดขวางมิให้เราค้นพบว่าเรายังมีความคิดไม่เพียงพอ ขณะที่ในหมู่คนอเมริกันทั้งสองฝั่งต่างคุ้ยค้นอยู่ตลอดเวลา และคอยแก้ไขซึ่งกันและกันโดยธรรมชาติ

เมื่อมองครั้งแรกดูเหมือนว่าที่กล่าวมานี้จะค้านสิ่งซึ่งข้าพเจ้ากล่าวมาก่อนหน้านั้นมากทีเดียว และดูเหมือนว่าความวุ่นวายในชีวิตการทำงานจะเป็นสิ่งที่แสดงให้เราเห็นว่าชาติประชาธิปไตยชอบทฤษฎี ถ้าเราพิจารณาดูให้ถี่ก็จะพบว่าไม่มีอะไรขัดกันในเรื่องนี้เลย

คนที่อยู่ในประเทศประชาธิปไตย กระหายในความคิดกว้าง ๆ มากทีเดียว เพราะเขามีเวลารว่างน้อย และเพราะความคิดแบบนี้ทำให้เขาไม่ต้องเสียเวลามาพิจารณากรณีเฉพาะนั้นเป็นความจริง แต่จะหมายถึงก็แต่เฉพาะที่ไม่ใช่เรื่องปกติ และไม่ใช่วิธีจำเป็นสำหรับความคิดของเขา พ่อค้าพาณิชย์จะรีบคว้าความคิดกว้าง ๆ เกี่ยวกับปรัชญา การเมือง วิทยาการ และศิลปะเอาไว้ โดยมีได้มองดูอย่างใกล้ชิด แต่เขาจะรับความคิดที่มีลักษณะทางการค้า ก็ต่อเมื่อเขาพิจารณาดูแล้ว และจะยอมรับความคิดนั้นโดยมีเงื่อนไขเท่านั้น

รัฐบุรุษจะมองความคิดกว้าง ๆ เกี่ยวกับการเมืองแบบนี้

ดังนั้น เมื่อมีเรื่องซึ่งถือว่าเป็นพิเศษ ถ้าประชาชนประชาธิปไตยใช้ความคิดกว้าง ๆ อย่างไรเหตุผล และมากเกินไปขนาด วิธีแก้ไขที่ดีที่สุด ซึ่งเราสามารถนำมาใช้ได้คือทำให้ประชาชนเหล่านี้เอาใจใส่กับความคิดกว้าง ๆ ทุกวัน ด้วยวิธีทางปฏิบัติ เมื่อนั้นเขาจะต้องเข้าไปถึงรายละเอียด และรายละเอียดจะทำให้เขาสังเกตเห็นจุดอ่อนของทฤษฎี

ทางเยียวยาบ่อยครั้งจะเจ็บปวด แต่ผลจะแน่นอน

โดยนัยนี้เองที่สถาบันประชาธิปไตย ซึ่งบังคับให้ราษฎรแต่ละคนเอาใจใส่กับการปกครองโดยทางปฏิบัติ ทำให้ความนิยมซึ่งมีอยู่มากเกินไปในทฤษฎีกว้าง ๆ ทางการเมือง ซึ่งเกิดจากความเสมอภาคเบาบางลงจนเหลือเพียงพอประมาณ

บทที่ ๕

ศาสนาในสหรัฐอเมริกา รู้จักใช้สัญชาติญาณประชาธิปไตยอย่างไร

ข้าพเจ้าได้ระบุไว้แล้วในบทก่อนๆ ว่ามนุษย์ไม่สามารถขาดความเชื่อในลัทธิได้
อย่างไร ข้ายังเป็นสิ่งพึงปรารถนาอย่างยิ่ง ที่มนุษย์ควรมีความเชื่อแบบนั้น ในที่นี้ข้าพเจ้า
ขอเสริมว่า ในบรรดาความเชื่อในลัทธิทั้งหมด สิ่งที่พึงปรารถนามากที่สุด ดูเหมือนจะเป็น
ความเชื่อในลัทธิศาสนา เรื่องนี้จะสรุปได้อย่างชัดเจนมากที่สุดทีเดียว แม้แต่ในยามที่เราสนใจแต่
ผลประโยชน์ในโลกนี้อย่างเดียวเท่านั้น

เกือบจะไม่มีกรกระทำใดๆ ของมนุษย์ ไม่ว่าเราจะสมมติให้มีลักษณะเฉพาะ
เพียงใด ที่ไม่ถือกำเนิดจากความคิดกว้างๆ ซึ่งมนุษย์ได้มาจากพระเจ้า ในส่วนที่เป็น
ความสัมพันธ์ของพระองค์กับพันธูชาติมนุษย์ เกี่ยวกับลักษณะของดวงวิญญาณของมนุษย์
และของหน้าที่มนุษย์ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การที่จะทำให้ความคิดกว้างๆ ไม่เป็นแหล่ง
กำเนิดร่วมของสิ่งอื่น ๆ ทั้งหมดนั้น ย่อมทำไม่ได้

ดังนั้น คนจึงมีผลประโยชน์มหาศาล ที่จะเกิดความคิดอันแน่นอนเกี่ยวกับพระเจ้า
เป็นเจ้า ดวงวิญญาณของตน หน้าที่ทั่วๆ ไปต่อพระเจ้าผู้สร้าง และต่อเพื่อนมนุษย์ เพราะ
เหตุว่าความคลางแคลงใจในประเด็นแรกๆ เหล่านี้ จะทำให้การกระทำทั้งหมดของเขาเป็นไป
ตามยถากรรม และในบางแง่จะทำให้เขาคงอยู่ในสภาพขาดระเบียบและไร้กำลัง

ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดก็คือ พวกเราแต่ละคนจะต้องมีความคิดแน่นอน แต่ก็โชคร้ายที่
สิ่งที่ยากลำบากที่สุดก็คือแต่ละคนเมื่ออยู่ลำพังตนเอง จะต้องกำหนดความคิดของตนให้แน่นอน
โดยใช้ความพยายามทางเหตุผลแต่เพียงอย่างเดียว

มีแต่ดวงจิตที่หลุดพ้นจากภารกิจปกติในชีวิต อันเป็นดวงจิตที่หลักแหลมยิ่ง ละ
เอียดอ่อนยิ่ง ชำนิชำนาญยิ่งเท่านั้น ที่สามารถมองเห็นทะลุเข้าไปจนถึงสัจจะอันเด่นจําเป็นเหล่า
นี้ได้โดยอาศัยเวลาและความเอาใจใส่เป็นอย่างมาก

ทั้งเรายังมองเห็นว่านักปรัชญาเอง จะถูกแวดล้อมด้วยความไม่แน่นอนเกือบตลอดเวลา แต่อย่างก้าวของเขา แสงแห่งปัญญาที่ให้ความกระจ่างแก่เขาจะมัวลง และคุกคามว่าจะดับมอดลงและแม้เขาจะใช้ความพยายามจนสุดกำลัง เขาก็ค้นพบได้แต่เพียงความเข้าใจที่ขัดแย้งกันเพียงไม่กี่อย่าง ท่ามกลางความคิดความเข้าใจเหล่านี้ จวงจิตของมนุษย์จะแว้งคว้างอยู่ตลอดเวลา นับเป็นเวลาหลายพันปีมาแล้ว โดยไม่สามารถไขว่คว้าความจริงมาได้ อย่างมั่นคง ไม่สามารถแม้แต่จะพบข้อผิดพลาดใหม่ๆ การศึกษาแบบนี้อยู่นอกเหนือความสามารถทั่วๆ ไปของมนุษย์ และแม้ว่าคนส่วนใหญ่จะสามารถทำการศึกษาระบบนี้ได้ แต่ก็แน่ชัดเหลือเกินว่าเขาจะต้องไม่มีเวลาพอ

ความคิดอันแน่นอนเกี่ยวกับพระเจ้า และธรรมชาติของมนุษย์ เป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้ ในการปฏิบัติประจำวันของชีวิตมนุษย์ และการปฏิบัติขั้นชัดขวางมิให้ได้รับความคิดดังกล่าว

เรื่องนี้เป็นเรื่องพิเศษไม่เหมือนเรื่องอื่น ในบรรดาวิทยาการต่างๆ มีบางอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อฝูงชน ฝูงชนเข้าถึงได้ บางอย่างมีน้อยคนที่จะเข้าถึงได้ คนส่วนใหญ่ที่ได้ศึกษาวิทยาการเหล่านั้น จำเป็นที่จะต้องนำมาใช้ก็แต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่การนำวิทยาการทางศาสนาใช้ปฏิบัติประจำวัน เป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้สำหรับทุกคน แม้ว่าการศึกษาวงการนั้นจะเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่เข้าถึงไม่ได้ก็ตามที

ความคิดกว้างๆ เกี่ยวกับพระเจ้า และธรรมชาติของมนุษย์ ในบรรดาความคิดทั้งหมด จึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่สุด ที่จะนำไปแทนที่การใช้เหตุผลของแต่ละคนตามปกติ ทั้งเป็นการกระทำที่เราจะได้กำไรมากที่สุด และเสียภัยที่น้อยที่สุด โดยการยอมรับอำนาจชนิดหนึ่ง^๕

จุดประสงค์แรก ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบสำคัญประการหนึ่งของศาสนาต่างๆ คือการหาคำตอบอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน ซึ่งคนจำนวนมากเข้าใจได้ และเป็นคำตอบที่ยั่งยืนอย่างยิ่งให้แก่ปัญหาที่สำคัญแต่ละปัญหา

มีศาสนาบางอย่างที่ไม่จริง และเหลวไหลมาก กระนั้นเราก็อาจกล่าวได้ว่าศาสนายังคงอยู่คงอยู่ในแวดวงที่ข้าพเจ้ากล่าวมาแล้ว และแม้จะไม่สามารถออกไปพ้นจากแวดวงนั้น

^๕ ผู้เขียนกล่าวพาดพิงถึง ข้อเสนอของปาสกาล (Pascal) เพื่อปกป้องศาสนา คือการพนัน (ว่ามีพระเจ้า)

ได้ คั้งที่หลายศาสนาได้เคยพยายาม เพื่อหยุดยั้งมิให้มนุษย์คิดอย่างอิสระเสรี แต่ศาสนาก็สามารถควบคุมการใช้ปัญญาของมนุษย์ได้อย่างมีคุณประโยชน์ และเราควรต้องยอมรับว่า แม้ศาสนาจะมีได้ช่วยชีวิตมนุษย์ในโลกหน้า แต่อย่างน้อยก็เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อความผาสุกและความยิ่งใหญ่ของมนุษย์ในโลกนี้

ที่กล่าวมานี้เป็นความจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่อาศัยอยู่ในประเทศเสรี

ยามที่ศาสนาถูกทำลายลงในหมู่ประชาชนชาติหนึ่ง พวกที่มีปัญญาสูงสุดจะเกิดความเคลือบแคลงสงสัย และพวกที่เหลือกก็แทบไม่มีปัญญาจะคิดอะไรเลย แต่ละคนเคยชินอยู่แต่กับการมีความคิดความเข้าใจที่สับสนยุ่งเหยิง และแปรเปลี่ยนในเรื่องที่เพื่อนมนุษย์และตัวเขาเองสนใจมากที่สุดเท่านั้น คนจะกล่าวแก่ความคิดเห็นของตนได้เร็วมาก หรือมิฉะนั้นก็ละทิ้งความเห็นนั้นเสีย และเนื่องจากลำพังตัวเอง คนจะหมดหวังที่จะแก้ปัญหาคำคัญที่สุดของชะตากรรมมนุษย์ คนจึงตกอยู่ในสภาพที่หวาดกลัวโดยไม่ยอมนึกถึงปัญหาเหล่านั้นเลย

สภาวะเช่นนี้ย่อมทำให้ดวงจิตของคนอ่อนเปลี้ยลงแน่ ๆ ทำให้พลังแห่งเจตนารมณ์หย่อนลง และกำหนดให้ราษฎรเป็นทาส

ในยามนั้น ราษฎรเหล่านั้นไม่เพียงปล่อยให้เขามาดึงเอาเสรีภาพของตนไปเท่านั้น แต่บ่อยครั้งจะมอบเสรีภาพให้เขาเองเสียด้วยซ้ำ

ยามที่ไม่มีผู้มีอำนาจทั้งในเรื่องศาสนาและการเมือง ไม่ช้าผู้คนย่อมจะหวาดกลัวโคมหน้าของอิสรภาพอันไม่มีขอบเขตนี้ ความวุ่นวายตลอดกาลของทุก ๆ สิ่งทำให้ผู้คนวิตกกังวล และเหนื่อยอ่อน เนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่างเคลื่อนไหวอยู่ในโลกแห่งปัญญา อย่างน้อยเขาก็ปรารถนาที่จะให้ทุกสิ่งมั่นคงและเสถียรภาพในทางวัตถุ และเมื่อไม่สามารถกลับไปหาความเชื่อแบบเก่าของตนได้อีกแล้ว เขาก็จะหามาให้ตัวเอง

สำหรับตัวข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่ามนุษย์จะมีวันสามารถทนต่ออิสรภาพอันสมบูรณ์ทางศาสนาและเสรีภาพอย่างสิ้นเชิงทางการเมืองได้ในเวลาเดียวกัน ทั้งข้าพเจ้ายังอยากจะเชื่อว่าถ้าแม้มนุษย์ไม่มีศรัทธา เขาก็จะต้องรับใช้ และถ้าแม้เขามีเสรี เขาก็จะต้องเชื่อ

แต่กระนั้น ข้าพเจ้าก็ไม่ทราบว่ ประโยชน์อันยิ่งใหญ่ของศาสนานี้จะยิ่งมองเห็นชัดเจนในหมู่ประชาชน ซึ่งมีความเสมอภาคทางฐานะ มากกว่าในหมู่ประชาชนอื่น ๆ ได้หรือเปล่า

ควรจะต้องยอมรับว่า ความเสมอภาคแม้จะนำมาซึ่งความตึงเครียดมากมายในโลก แต่ก็ทำให้มนุษย์เกิดสัญชาตญาณซึ่งมีอันตรายมากทีเดียว ดังจะชี้ให้เห็นในอันดับต่อไป ความเสมอภาคมีแนวโน้มที่จะแยกแต่ละคนให้อยู่โดดเดี่ยว เพื่อที่จะทำให้แต่ละคนเอาใจใส่กับตนเองเท่านั้น

ความเสมอภาคทำให้ดวงจิตของมนุษย์ฝักใฝ่ในความเพลิดเพลินทางวัตถุอย่างกว้างขวาง ไม่มีขอบเขต

ข้อได้เปรียบที่ใหญ่ที่สุดของศาสนา คือการลดบันทาลให้เกิดสัญชาตญาณที่ขัดแย้งกัน ไม่มีศาสนาใดที่มีได้นำสิ่งที่มนุษย์ปรารถนาไปวางไว้ไกลพ้นเหนือความตึงเครียดทั้งหลายในโลกนี้ และมีได้ยกดวงวิญญาณให้สูงส่งตามธรรมชาติ โดยมุ่งไปสู่ดินแดนที่เหนือกว่าดินแดนแห่ง รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส มากมายนัก ไม่มีศาสนาใดเช่นกันที่มีได้กำหนดให้แต่ละคนมีหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งต่อมนุษยชาติ และไม่มีศาสนาใดที่บางครั้งบางคราวจะไม่ทำให้แต่ละคนเลิกเพ่งพินิจดูตนเอง ที่กล่าวมานี้จะพบเห็นได้ในศาสนาที่ปลอมแปลงที่สุด และมีอันตรายมากที่สุด

ดังนั้น จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่ประชาชนที่เคร่งศาสนาจะมีพลังกล้าแข็ง ในเรื่องที่ประชาชนประชาธิปไตยอ่อนแอพอดี นี่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นอย่างดียิ่งว่า การที่คนยังคงเก็บรักษาศาสนาไว้ ขณะที่ยกลายมาเท่าเทียมกันนั้น มีความสำคัญเพียงไร

ข้าพเจ้าไม่มีทั้งสิทธิและเจตนาที่จะพิจารณาวิธีเห็นธรรมชาติต่าง ๆ ซึ่งพระผู้เป็นเจ้าใช้ในการทำให้มนุษย์เกิดความเชื่อศาสนา ขณะนี้ข้าพเจ้าจะพิจารณาศาสนาในแง่ของมนุษย์แท้ ๆ ข้าพเจ้ากำลังหาว่า ศาสนาสามารถเก็บรักษาอิทธิพลไว้อย่างง่ายดายที่สุด ในศตวรรษประชาธิปไตยซึ่งเรากำลังเข้าไปสู่นี่ได้ด้วยวิธีใด

ข้าพเจ้าได้แสดงให้เห็นแล้วว่า ในสมัยแห่งปัญญาความรู้และความเสมอภาค ดวงจิตของมนุษย์จะยอมรับความเชื่อในลัทธิต่าง ๆ ก็ด้วยความยากลำบากเต็มที และจะรู้สึกถึงความจำเป็นอย่างรุนแรงก็เฉพาะในเรื่องศาสนาเท่านั้น ก่อนอื่นเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่า ในศตวรรษเหล่านี้ ศาสนาต้องอยู่เงียบ ๆ ในขอบเขตของตน และไม่พยายามหาทางออกจากขอบเขตนั้นมากกว่าในศตวรรษอื่น ๆ เพราะเหตุว่าความปรารถนาที่จะขยายอำนาจของตนให้ออกไปไกลกว่าเรื่องของศาสนา เป็นการเสี่ยงกับการที่คนจะหมดความเชื่อถือในเรื่องใด ๆ ทั้งสิ้น ดังนั้น

ศาสนาจึงควรจะมีตัวรองรับที่ จะทำให้ดวงจิตของมนุษย์หยุดยั้งอยู่ในแวดวงนี้ได้ และเมื่อพ้นแวดวงนี้ไป ก็ปล่อยให้ดวงจิตมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ ทั้งปล่อยให้ดวงจิตให้อยู่ตามลำพังด้วย พระมะหะหมัด ไม่เพียงแต่จะนำลัทธิศาสนาลงมาจากรวรรค์ และนำมาวางไว้ในพระคัมภีร์กรอ่านเท่านั้น แต่ยังนำคติทางการเมือง กฎหมายแพ่งและอาญา ทฤษฎีวิทยาศาสตร์ลงมาไว้ในนั้นด้วย ตรงกันข้ามพระคัมภีร์ของศาสนาคริสต์จะกล่าวถึงก็แต่เฉพาะความสัมพันธ์ทั่ว ๆ ไป ระหว่างคนกับพระผู้เป็นเจ้า และในหมู่คนด้วยกัน นอกเหนือไปกว่านั้นพระคัมภีร์ดังกล่าวมิได้สอนอะไรเลย และไม่บังคับให้เชื่ออะไรเลย ลำพังเรื่องนี้ ในบรรดาเหตุผลอื่น ๆ นับพันก็พอที่จะแสดงให้เห็นว่า ศาสนาแรกในสองศาสนานี้ไม่สามารถครองโลกอยู่ได้นาน ในยุคแห่งปัญญาความรู้และประชาธิปไตย ขณะที่ศาสนาที่สอง อยู่เพื่อครองอาณาจักรในศตวรรษเหล่านี้เช่นเดียวกับในศตวรรษอื่น ๆ

ถ้าแม้ข้าพเจ้าทำการค้นคว้าแบบนี้ต่อไป ข้าพเจ้าก็จะพบว่า ถ้าจะพูดกันตามประสามนุษย์เพื่อที่ศาสนาจะดำรงอยู่ได้ในศตวรรษประชาธิปไตย ไม่เพียงจะต้องมิให้ศาสนา มีแต่คอยระวังเก็บตัวอยู่แต่ในแวดวงของเรื่องศาสนาเท่านั้น อำนาจของศาสนายังคงขึ้นอยู่กับลักษณะของความเชื่อซึ่งศาสนาได้สั่งสอนไว้ ขึ้นอยู่กับลักษณะของรูปลักษณะภายนอกซึ่งศาสนานำมาใช้และขึ้นอยู่กับข้อบังคับต่าง ๆ ที่ศาสนากำหนดไว้

สิ่งซึ่งข้าพเจ้ากล่าวมาแล้วก่อนหน้านั้น ที่ว่าความเสมอภาคนำคนไปสู่ความคิดทั่ว ๆ ไปและกว้างมาก ในส่วนสำคัญแล้วควรจะใช้กับเรื่องศาสนา คนที่เหมือนกัน และเท่าเทียมกันย่อมจะเกิดความเข้าใจถึงพระผู้เป็นเจ้าซึ่งมีองค์เดียวได้โดยง่าย ด้วยการกำหนดกฎเกณฑ์อันเดียวกันให้แก่แต่ละคน และมอบความสุขในอนาคตให้ด้วยราคาเดียวกัน ความคิดในเรื่องความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของมนุษยชาติ นำมนุษย์กลับไปสู่ความคิดในเรื่องความเป็นหนึ่งของพระผู้สร้างอยู่ตลอดเวลา ตรงกันข้าม ขณะที่มนุษย์อยู่แยกกันมาก ๆ และแตกต่างกันมาก มนุษย์จะเต็มใจสร้างเทพเจ้ามากมายเท่า ๆ กับที่มีประชาชนชาติต่าง ๆ มีวรรณะ มีชนชั้น และมีครอบครัว และวาดแนวทางเฉพาะของตนมากมายหลายพัน เพื่อที่จะไปสู่สวรรค์

เราเห็นจะต้องยอมรับว่า ศาสนาคริสต์เอง ในบางแง่มิได้รับอิทธิพล ที่สภาพสังคมและการเมืองมีต่อความเชื่อศาสนา

ยามที่ศาสนาคริสต์อุบัติขึ้นมาในโลก ไม่ต้องสงสัยเลยว่าพระผู้เป็นเจ้าซึ่งเตรียมโลกไว้ให้พร้อมสำหรับการมาเยือนของพระองค์ ได้นำมนุษยชาติส่วนใหญ่มารวมกัน เจกเช่นฝูงสัตว์มหาศาล ภายใต้เดขานุภาพของซีซาร์ฉะนั้น ผู้คนที่เป็นส่วนประกอบของฝูงชนมากมายนี้ มีความแตกต่างซึ่งกันและกัน แต่กระนั้นก็มีอย่างหนึ่งร่วมกันคือ ทุกคนเชื่อฟังกฎหมายเดียวกัน แต่ละคนอ่อนแอและกระจัดย่อยยิ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับความยิ่งใหญ่ของเจ้าผู้ครองแคว้น จนกระทั่งทุกคนจะเสมอภาคกันถ้าบังเอิญมีใครนำพวกเขาไปเปรียบกับเจ้าผู้ครอง

ควรจะต้องยอมรับกันว่า สภาพใหม่และพิเศษของมนุษยชาติที่น่าจะเตรียมคนไว้ให้พร้อมที่จะรับสั่งจะกว้าง ๆ ที่ศาสนาคริสต์สั่งสอน และใช้สำหรับอธิบายลักษณะการอันง่ายตายที่ศาสนานี้แทรกเข้าไปในดวงจิตของมนุษย์

ข้อพิสูจน์ในเรื่องนี้เกิดหลังการพิเนาศของจักรวรรดิโรมัน

ในครั้งนั้นโลกของชาวโรมันแตกแยกออกเป็นพัน ๆ ส่วน แต่ละชาติต่างกลับไปสู่ความเป็นตัวของตัวเองในสมัยเก่า ต่อมาไม่ช้าภายในชาติเดียวกันนี้เอง ระดับชั้นต่าง ๆ แบ่งแยกออกไปจนนับไม่ถ้วน เชื้อชาติเด่นชัดขึ้น วรรณะแบ่งแต่ละชาติออกไปเป็นประชาชนชาติต่าง ๆ ท่ามกลางความพยายามทั่วไปซึ่งจะนำสังคมมนุษย์ไปสู่การแบ่งชอยตนเองออกเป็นชั้นเล็กชั้นน้อยมากมายจนนึกไม่ถึงนี้ ศาสนาคริสต์ก็ได้ปล่อยให้ความคิดกว้าง ๆ ที่สำคัญ ๆ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันถ้วนหน้าคลาดสายตาไป อย่างไรก็ตามเท่าที่ยังเป็นตัวของตัวเองอยู่ ศาสนาคริสต์จะเอนเอียงไปทางแนวโน้มใหม่ ๆ ซึ่งการแตกแยกของมนุษย์ก่อให้เกิดขึ้น คนยังคงบูชาพระผู้เป็นเจ้าเพียงองค์เดียว ซึ่งเป็นผู้สร้างและรักษาทุกสิ่งทุกอย่าง ทว่าประชาชนแต่ละชาติแต่ละเมือง แต่ละคน เชื่อว่าตนสามารถได้รับอภิสิทธิ์บางประการต่างไปจากคนอื่น และสร้างผู้คุ้มครองพิเศษของตนขึ้นมาเคียงข้างกับนายผู้มีอำนาจสูงสุด เมื่อไม่สามารถแบ่งแยกพระผู้เป็นเจ้าได้ อย่างน้อยคนก็เพิ่มจำนวนสาวกของพระองค์ และทำให้สาวกเหล่านั้นยิ่งใหญ่มากขึ้นจนเกินขนาด สำหรับชาวคริสเตียนส่วนมาก การเคารพบูชาเทวดาและนักบุญ กลายเป็นลัทธิเกือบจะเหมือนการบูชาเทวรูป และชั่วขณะหนึ่งเราหวาดเกรงว่าศาสนาคริสต์อาจจะถอยหลังกลับไปสู่ศาสนาต่าง ๆ ซึ่งศาสนาคริสต์เคยได้ชัยชนะเหนือมาแล้ว

สำหรับข้าพเจ้า จะเป็นที่ชัดแจ้งว่า ยิ่งอุปสรรคขัดขวางที่ทำให้ชาติต่าง ๆ ภายในแควดวงของมนุษยชาติ และราษฎรภายในหมู่ประชาชนแต่ละภาษาแตกแยกออกไป มีแนวโน้ม

ที่จะสูญสิ้นไป ดวงจิตของมนุษย์ยิ่งจะมุ่งไปราวกับโดยลำพังตนเอง สู่ความคิดในเรื่องของ คน ๆ เดียว ซึ่งมีอำนาจสมบูรณ์ ผู้ซึ่งแจกจ่ายกฎอันเดียวกัน ให้คนแต่ละคนด้วยลักษณะการ เดียวกัน ดังนั้นในศตวรรษแห่งประชาธิปไตยโดยเฉพาะนี้เอง สิ่งสำคัญคือต้องไม่นำการเคารพ บูชาสาวกชั้นรอง ไปปะปนกับการบูชาพระผู้เป็นเจ้า

ความจริงอีกประการหนึ่งที่จะชักจูงสำหรับข้าพเจ้ามากที่สุดทีเดียว นั่นก็คือ ศาสนา ควรจะรับภาระในเรื่องการปฏิบัติภายนอก ในยุคประชาธิปไตยน้อยกว่าในยุคอื่นใดทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้แสดงให้เห็นแล้ว ในเรื่องวิธีการปรัชญาของคนอเมริกัน ว่าไม่มีอะไร จะมาปฏิบัติความนึกคิดของมนุษย์ ในยุคแห่งความเสมอภาคได้ มากไปกว่าความคิดที่จะยอมรับรูปแบบ คนที่มีชีวิตอยู่ในยุคดังกล่าว ไม่อดทนที่จะรับรูปแบบต่าง ๆ สัญลักษณ์สำหรับ พวกเขาจะเป็นสิ่งปรุงแต่งขึ้นมาแบบเด็ก ๆ ซึ่งใช้สำหรับบดบังตาหรือประคับประคองความจริง ทั้ง ๆ ที่การแสดงความจริงแท้ ๆ ให้ปรากฏชัดเป็นสิ่งที่ เป็นธรรมชาติมากกว่า คนในยุค ดังกล่าวจะเฉยเมยกับพิธีรีตองต่าง ๆ และโดยธรรมชาติจะเอนเอียงไปข้างการมองรายละเอียด ปลีกย่อยในเรื่องการบูชาว่ามีความสำคัญรองลงมา

บรรดาผู้ที่รับภาระในการจัดรูปแบบภายนอกของศาสนา ในศตวรรษประชาธิปไตย น่าจะระมัดระวังให้ดีในเรื่องสัญลักษณ์ธรรมชาติของปัญญามนุษย์ เพื่อที่จะไม่ต้องต่อสู้กับ สัญลักษณ์เหล่านั้นโดยไม่จำเป็น

ข้าพเจ้าเชื่ออย่างมั่นคงในเรื่องความจำเป็นของรูปแบบ ข้าพเจ้าทราบว่ารูปแบบ ทำให้ความคิดจิตใจของมนุษย์แน่วแน่อยู่กับการเพ่งพินิจดูความจริงที่เป็นนามธรรม และขณะที่ช่วยให้เข้าใจในความจริงเหล่านั้นอย่างลึกซึ้ง ก็จะทำให้ความนึกคิดนั้นรับความจริงดังกล่าว อย่างกระตือรือร้น ข้าพเจ้าไม่เคยคิดเลยว่าจะเป็นไปได้ ที่จะรักษาศาสนาไว้โดยปราศจากการ ปฏิบัติภายนอก ทว่าในอีกแง่หนึ่ง ข้าพเจ้าคิดว่า ในศตวรรษซึ่งเรากำลังก้าวเข้าไปสู่การเพิ่ม การปฏิบัติเช่นนั้นมากจนเกินไป จะเป็นอันตรายโดยเฉพาะ ควรจะจำกัดลงมากกว่าและเก็บ ไว้แต่เฉพาะที่จำเป็นจริง ๆ ต่อการคงอยู่ของลัทธิเอง ซึ่งเป็นแก่นแท้ของศาสนา โดยที่การบูชา เป็นเพียงรูปแบบเท่านั้น ศาสนาซึ่งอาจจะกลายเป็นเรื่องละเอียดละออยิ่งขึ้นแข็งทื่อไม่โอนอ่อน

๑ ในทุกศาสนามีพิธีการต่าง ๆ ซึ่งฝังแน่นอยู่กับแก่นแท้ของความเชื่อเอง และต้องระวังที่จะไม่ เปลี่ยนแปลงพิธีเหล่านั้น จะเห็นได้ชัดเจนโดยเฉพาะในนิกายคาทอลิก ซึ่งบ่อยครั้งในนิกายนี้ รูปแบบและแก่นแท้จะรวมกันอย่างแนบแน่นจนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ยิ่งขึ้น และเต็มไปด้วยการปฏิบัติเล็ก ๆ น้อย ๆ มากขึ้น ขณะเดียวกับที่คนเท่าเทียมกันกว่าเดิม ในไม่ช้าย่อมจะพบว่าศาสนานั้นกลายเป็นกลุ่มของผู้ศรัทธาอย่างหลงใหลท่ามกลางคนจำนวนมากซึ่งไม่เชื่อถือ

ข้าพเจ้าทราบดีว่าคงจะมีคนที่คัดค้านเป็นแน่ว่า เมื่อศาสนาทุกศาสนามีวัตถุประสงค์คือสั่งจจะทั่ว ๆ ไป ซึ่งยั่งยืนตลอดกาล โดยนัยนี้ จึงย่อมจะไม่สามารถล้อมตัวให้กับสัญญาตณานที่ไม่คงที่ของแต่ละศตวรรษ โดยไม่สูญเสียลักษณะแห่งความแน่นอนไปต่อหน้าต่อตาเรา ข้าพเจ้าก็จะตอบในเรื่องนี้ดีกว่า จะต้องมองอย่างรอบคอบยิ่ง จนเห็นความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นหลัก ซึ่งรวมกันเป็นความเชื่อ และสิ่งซึ่งนักเทววิทยา เรียกว่าหลักธรรมของศาสนา กับความเข้าใจประกอบ ซึ่งติดอยู่กับความเห็นหลัก ศาสนาจะต้องยึดมั่นอยู่กับความคิดเห็นหลักตลอดเวลาไม่ว่าความนึกคิดเฉพาะของยุคหนึ่งๆ จะเป็นเช่นไร แต่ศาสนาจะต้องระวังให้ดีที่จะไม่ยึดมั่นกับความคิดเห็นประกอบอันเดียวกันนั้น ในศตวรรษที่ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดหย่อน และในศตวรรษที่ความนึกคิดจิตใจ ซึ่งเคยชินกับภาพที่สิ่งต่างๆ ของมนุษย์เคลื่อนไหวอยู่เรื่อยๆ จำต้องยอมทนกับการถูกกำหนดให้อยู่กับที่ การไม่เคลื่อนไหวของสิ่งภายนอกทั้งหมด ซึ่งมีความสำคัญเป็นรอง จะมีโอกาสยั่งยืนก็ต่อเมื่อสังคมเองไม่เคลื่อนไหว ข้าพเจ้าออกจะเชื่อว่าสำหรับที่อื่นทั่ว ๆ ไป สิ่งนี้น่าจะมีอันตราย

เราจะเห็นว่า ในบรรดาอารมณ์ความรู้สึกทั้งหมด ซึ่งความเสมอภาคก่อให้เกิดขึ้น และส่งเสริมอยู่ มีอยู่อารมณ์หนึ่งที่มีความเสมอภาคทำให้กระตือรือร้นและนำไปใส่ไว้ในจิตใจของทุกคนในเวลาเดียวกัน นั่นคือความรักในความสุขสบาย เกิดความนิยมความสุขสบาย เป็นเสมือนลักษณะเด่นที่ไม่มีความเปลี่ยนแปลงไปได้ในยุคประชาธิปไตย

เรามีโอกาสเชื่อได้ว่า ศาสนาที่ลงมือทำลายความรู้สึกที่เป็นแม่บทนี้ ในที่สุดจะต้องถูกทำลายลงเพราะความรู้สึกดังกล่าว ถ้าแม้ศาสนาประสงค์จะกีดกันมนุษย์อย่างสิ้นเชิงมิให้พึงพิงพินิจคุณทรัพย์สมบัติของตนเองในโลกนี้ เพื่อจะได้คิดถึงแต่ทรัพย์สมบัติของผู้อื่น ย่อมจะคาดการณได้ล่วงหน้าว่า ในที่สุดศาสนาย่อมไม่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไว้ได้ คนจะออกห่างจากศาสนาเพื่อมุ่งสู่ความพลิตพลินทางวัตถุในปัจจุบันเพียงอย่างเดียว

ภารกิจสำคัญของศาสนา คือการทำให้รสนิยมซึ่งร้อนแรงเกินไป มุ่งแต่ความสุขสบายแต่อย่างเดียวมามากเกินไปของคนในยุคแห่งความเสมอภาคให้บริสุทธิ์ เป็นระเบียบและ

จำกัดรสนิยมมันให้อยู่ในขอบเขต แต่ข้าพเจ้าเชื่อว่าคงจะเป็นสิ่งผิด ที่ศาสนาจะพยายามทำให้ความรู้สึกนั้นสงบลงอย่างสิ้นเชิง และทำลายให้หมดไป ศาสนาจะไม่สามารถทำให้มนุษย์เลิกรักทรัพย์สินสมบัติได้สำเร็จ แต่ยังสามารถชักชวนมนุษย์ให้หาความมั่งคั่งมาสู่ตัวด้วยวิธีการสุจริต

สิ่งนี้ข้าพเจ้าไปสู่การพิจารณาเรื่องสุดท้าย ซึ่งในบางแง่รวมเอาการพิจารณาอื่นๆ ทั้งหมดเข้าไว้ด้วย ในขณะที่คนเหมือนกันมากขึ้นและเท่าเทียมกันมากขึ้น ก็ย่อมเป็นสิ่งสำคัญมากขึ้นที่ศาสนา ขณะระงับที่จะไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของกิจการต่างๆ ประจำวัน จะต้องไม่ไปกระทบกระทั่งโดยไม่จำเป็น กับความคิดซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป และไม่กระทบผลประโยชน์ถาวรของคนจำนวนมาก เพราะเหตุว่าความคิดเห็นของส่วนรวม จะเป็นอำนาจแรกและเป็นอำนาจที่ชัดเจนไม่ได้มากที่สุด ในบรรดาอำนาจทั้งหลายยิ่งขึ้นทุกที นอกเหนือไปจากอำนาจเหล่านี้ ไม่มีแรงสนับสนุนใดที่มีกำลังวังชามากพอที่จะเปิดโอกาสให้ต่อต้านการกระทำของอำนาจที่กล่าวมานี้ได้เป็นเวลานาน ในประเทศประชาธิปไตย ซึ่งยอมสยบต่อผู้เผด็จการผู้หนึ่ง เรื่องนี้มิได้เป็นจริงน้อยไปกว่าในประเทศสาธารณรัฐ ในศตวรรษแห่งความเสมอภาค บ่อยครั้งกษัตริย์จะทำให้คนเชื่อฟัง แต่คนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ทำให้คนเชื่อเสมอ ดังนั้น จึงควรจะเอาใจคนส่วนใหญ่ในทุกเรื่องที่ไม่ขัดกับความเชื่อ

ในหนังสือเล่มแรก ข้าพเจ้าได้แสดงให้เห็นแล้วว่า พระอเมริกันแยกตัวออกจากกิจการสาธารณะอย่างไร นี่เป็นตัวอย่างที่เด่นที่สุด แต่มิใช่เป็นเพียงตัวอย่างเดียวของการตระหนักรู้ของท่านเหล่านั้น ในอเมริกา ศาสนาเป็นโลกหนึ่งต่างหาก ที่ซึ่งพระเป็นผู้ปกครองและระงับที่จะไม่ออกไปพ้นโลกนี้ ภายในขอบเขตของโลกนี้ศาสนาช่วยนำปัญญา พ้นโลกนี้ไปศาสนาปล่อยให้คนอยู่ลำพังตัว และทิ้งให้อยู่กับความเป็นอิสระ และความไร้เสถียรภาพซึ่งเหมาะกับธรรมชาติของคน และเหมาะกับกาลเวลา ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นประเทศใดที่ซึ่งศาสนาคริสต์ถูกห้อมล้อมด้วยรูปแบบ การปฏิบัติ และรูปแบบน้อยไปกว่าในสหรัฐอเมริกา ทั้งแสดงความคิดที่ชัดเจน ง่าย ๆ และกว้าง ๆ สำหรับจิตใจของมนุษย์มากไปกว่านี้ แม้ว่าชาวคริสต์ในอเมริกาจะแบ่งแยกออกเป็นนิกายต่างๆ มากมาย แต่ทุกคนก็เข้าใจศาสนาของตนแบบเดียวกัน ที่กล่าวมานี้ใช้ได้กับนิกายคาทอลิกเท่าๆ กับความเชื่อแบบอื่น ไม่มีพระคาทอลิกคนใดที่แสดงให้เห็นถึงการนิยมการปฏิบัติศาสนาเล็กๆ น้อยๆ ของแต่ละคน การนิยมวิธีการแปลกประหลาดและเฉพาะตน ในการปฏิบัติทางศาสนาน้อยไปกว่านี้ หรือเคารพในเจตนา

รรมณ์ของธรรมมากไปกว่า และเคารพในข้อธรรมน้อยไปกว่าพระคณาธิคในสหรัฐอเมริกา ไม่มีที่ไหนที่จะมีการสั่งสอนอย่างซัดเจ้งยิ่งกว่านี้ และปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนา ที่ห้ามมิให้ทำพิธีต่อนักบุญ แบบเดียวกับพิธีที่สงวนไว้ให้พระผู้เป็นเจ้ามากไปกว่านี้ กระนั้นก็ตาม ชาวคณาธิคในอเมริกา เป็นผู้ที่เคารพเชื่อฟังและจริงใจอย่างยิ่ง

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง อาจนำไปใช้ได้กับพระในทุกศาสนา กล่าวคือ พระอเมริกาไม่มีได้พยายามแต่อย่างใดเลยที่จะดึงศุคสายตาคอน และให้สายตานั้นจับจ้องอยู่กับชาติหน้า เขาเต็มใจที่จะละความต้องการส่วนหนึ่งของจิตใจ เพื่อเอาใจใส่กับปัจจุบัน ดูเหมือนว่าเขาจะพิจารณาทรัพย์สินในโลกนี้ว่าเป็นสิ่งสำคัญ แม้ว่าจะเป็นความสำคัญรองลงมาก็ตาม ถ้าแม้ว่าพระจะมีได้เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมด้วยตัวเอง อย่างน้อยเขาก็สนกับความก้าวหน้าของอุตสาหกรรมพร้อมกับปรับมือชมเชย และตลอดเวลาที่ชี้ให้ชาวคริสต์ดูโลกหน้าอยู่ตลอดเวลาว่าเป็นสิ่งที่ควรเกรงกลัวและมุ่งหวัง เขาก็ไม่ได้ห้ามมิให้แสวงหาความสุขสบายในโลกหน้าอย่างสุจริต แทนที่จะแสดงให้เห็นว่า ทั้งสองสิ่งนั้นแยกจากกันและขัดกัน เขากลับสนใจกับการค้นหาว่า มันจะสัมพันธ์กันและเกี่ยวพันกัน ณ ที่ใด

พระอเมริกาทุกองค์ รู้ถึงอำนาจทางปัญญาของมหาชน และเคารพอำนาจนั้น เขาจะสนับสนุนการต่อต้านมหาชนก็เฉพาะในการต่อสู้ที่จำเป็น เขาไม่ยุ่งเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทของพรรคต่าง ๆ แต่เต็มใจที่จะรับความคิดเห็นทั่ว ๆ ไปของประเทศ และของสมัย และปล่อยตัวไปโดยไม่ต่อสู้ดิ้นรนกับกระแสความรู้สึกและความคิดที่พัดพาทุกสิ่งทุกอย่างไปด้วย เขาพยายามที่จะแก้ไขคนร่วมสมัยของเขา แต่ก็มีได้แยกตัวจากคนเหล่านั้นแต่อย่างใด ดังนั้นความเห็นของสาธารณชนจึงไม่เคยเป็นศัตรูของเขาเลย เขากลับสนับสนุนและปกป้องมากกว่าความเชื่อของพวกเขายังคงมีอยู่ทั่วไปด้วยพลังของเขาเอง พร้อม ๆ กับด้วยพลังของมหาชน ซึ่งเขาหยิบยืมมา

โดยนัยนี้เอง โดยการเคารพสัญชาติญาณทางประชาธิปไตยทั้งหมด ที่มีได้ขัดกับศาสนา และโดยอาศัยสัญชาติญาณดังกล่าวหลายประการ ศาสนาจึงสามารถต่อสู้กับความนึกคิดในเรื่องอิสรภาพของแต่ละคน ซึ่งเป็นภัยต่อศาสนามากที่สุด

บทที่ ๖

ความก้าวหน้าของนิกายคาธอลิกในสหรัฐอเมริกา

อเมริกาเป็นดินแดนที่เป็นประชาธิปไตยที่สุดในโลก และตามรายงานที่สมควร เชื่อถือ ก็เป็นประเทศที่ศาสนาคาธอลิกก้าวหน้ามากที่สุด ในเวลาเดียวกันในขั้นแรกท่านคงจะประหลาดใจ

ควรจะเห็นความแตกต่างของสองสิ่งคือ ความเสมอภาคทำให้คนอยู่ในสภาพที่ต้องการตัดสินใจด้วยตนเอง แต่อีกแง่หนึ่งความเสมอภาคให้รสนิยมและความคิดในเรื่องอำนาจสังคมอย่างเฉียดเฉพาะที่ง่าย ๆ และเป็นอำนาจเดียวกันสำหรับทุกคน คนที่มีชีวิตอยู่ในศตวรรษประชาธิปไตย จึงอยากหลบหนีจากอำนาจศาสนาทั้งหมดมากที่สุดทีเดียว แต่ถ้าเขาจะยอมสยบต่ออำนาจเช่นนั้น อย่างน้อยเขาก็ปรารถนาให้อำนาจนั้นเป็นอำนาจเดียว และสำหรับทุกคนเหมือนกันหมด อำนาจศาสนาทั้งหมดจึงได้จบลงที่จุดศูนย์กลางอันเดียวกัน ย่อมจะกระทบกระเทือนความนึกคิดของพวกเขาเป็นธรรมดา ทั้งยังทำให้เขาคิดแบบง่าย ๆ ได้เช่นกันว่า ศาสนามีมากมายหลายอย่าง

ในสมัยเรา เราจะมองเห็นชาวคาธอลิกหมดความเชื่อถือ และชาวโปรเตสแตนต์กลายเป็นคาธอลิกยิ่งกว่าในยุคก่อน ๆ ถ้า मैं เราพิจารณาศาสนาคาธอลิก จากภายในจะดู เหมือนว่าศาสนานี้กำลังแพ้ ถ้า मैं เรามองจากภายนอกศาสนานี้กำลังชนะ เรื่องนี้อาจอธิบายได้

คนในสมัยเรา โดยธรรมชาติแล้วไม่ค่อยพร้อมที่จะเชื่อ แต่ทันทีที่เขามีศาสนา เขาจะพบทันทีว่าในตัวเขามีสัญชาตญาณที่ซ่อนเร้นซึ่งผลักดันเขาไปสู่ นิกายคาธอลิก โดยไม่รู้ตัว ทัศนะและธรรมเนียมหลายอย่างของศาสนาคริสต์แบบโรมัน ทำให้เขาประหลาดใจ แต่เขาก็แอบชื่นชมการปกครองของศาสนานี้ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างยิ่งของศาสนานี้ คึงจิตใจเขา

ถ้าแม้ว่านิกายคาทอลิก สามารถหลีกเลี่ยงจากความเกลียดชังทางการเมือง ซึ่งนิกายนี้ก่อให้เกิดขึ้นในที่สุด ข้าพเจ้าแทบจะไม่สงสัยเลยว่าเจตนารมณ์อันเดียวกันของศตวรรษนี้ ซึ่งจะขัดกับนิกายดังกล่าวเหลือเกิน อาจจะกล่าวเป็นสิ่งที่ส่งเสริมนิกายคาทอลิกก็ได้ และอาจจะได้ชัยชนะอันยิ่งใหญ่ทันทีก็เป็นได้

ความปรารถนาที่จะนำหลักการที่ขัดกันมากล่อมเกลามาให้เข้ากัน และการได้สันติสุข โดยต้องสูญเสียเหตุผลไป เป็นสิ่งที่มนุษย์คิดถึงบ่อยที่สุด ดังนั้นตลอดเวลาที่ผ่านไป และตลอดไปในอนาคต จึงมีคนทีหลังจากยอมสละความเชื่อบางอย่างทางศาสนาของตนเพื่อยอมรับสัจธรรมบางอย่าง แต่ยังไม่อยากเก็บความเชื่ออื่นๆ ของตนไว้ เขาอยากมีอิสระทางความคิด บางครั้งเขาก็เชื่อทั้งสัจธรรมอื่น บางครั้งเขาก็คิดอย่างเสรี แต่ข้าพเจ้าออกจะเชื่อว่า จำนวนคนที่คิดเช่นนั้น ในศตวรรษประชาธิปไตยน่าจะน้อยกว่าในศตวรรษอื่นๆ และเชื่อว่าลูกหลานของเราจะมีแนวโน้มยิ่งขึ้นทุกที ที่จะแบ่งออกเป็นสองพวกเท่านั้น พวกหนึ่งนั้นละจากศาสนาคริสต์อย่างสิ้นเชิง อีกพวกหนึ่งหันไปเชื่อศาสนาคริสต์แบบโรมัน

บทที่ ๗

สิ่งซึ่งทำให้ประชาชนประชาธิปไตย มีความคิดเอนเอียงไปทางลัทธิสรรพเทวนิยม

ข้าพเจ้าจะชี้ให้เห็นในภายหลังว่า การที่ประชาชนประชาธิปไตยนิยมความคิดกว้าง
มาก ๆ ซึ่งเด่นกว่าสิ่งอื่นนั้น จะพบเห็นได้อีกในเรื่องการเมือง แต่ข้าพเจ้าใคร่จะชี้ให้เห็นใน
ตอนนี้เสียเลย ถึงผลลัพธ์ที่สำคัญของความนิยมนั้นในด้านปรัชญา

ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า ทุกวันนี้ลัทธิสรรพเทวนิยม (Panthéisme)* มิได้เจริญก้าวหน้า
มากนัก ข้อเขียนต่าง ๆ ของยุโรปส่วนหนึ่ง จะแสดงให้เห็นร่องรอยของลัทธินี้อย่างชัดแจ้ง
ชาวเยอรมันนำลัทธินี้เข้าไปในปรัชญา และคนฝรั่งเศสนำเข้าไปในวรรณคดี ในบรรดาผลงาน
ทางจินตนาการ ซึ่งตีพิมพ์ในฝรั่งเศส ส่วนมากจะบรรจุความคิดเห็นบางประการ หรือภาพบาง
ภาพ ซึ่งหยิบยืมมาจากลัทธิสรรพเทวนิยม หรือปล่อยให้เรารู้สึกเห็นแนวโน้มอย่างหนึ่งไป
ทางลัทธินี้ในความคิดของผู้เขียนที่กล่าวมานี้สำหรับข้าพเจ้า มิได้ดูจะมาจากความบังเอิญเท่านั้น
แต่มาจากสาเหตุที่ยั่งยืนประการหนึ่ง

เมื่อฐานะของคนเท่าเทียมกันมากขึ้น คนแต่ละคนจะเท่าเทียมกันมากขึ้น แต่อ่อน
แอลง และมีความสำคัญน้อยลง คนก็เกิดความเคยชินกับการไม่มองดูพลเมืองเป็นคน ๆ อีก
แล้ว จะมองก็แต่ประชาชนทั้งชาติ คนลืมนับเจกชน จะนึกถึงก็แต่มนุษยชาติเท่านั้น

ในยุคนี้ ความคิดของคนชอบที่จะครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ มากมายในเวลาเดียวกัน
คนหวังตลอดเวลาที่จะนำผลลัพธ์มากมายหลายอย่างมารวมไว้ที่สาเหตุเดียว

มนุษย์ฝังใจอยู่กับความคิดในเรื่องความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เขาค้นหามันทั่ว
ทุกแห่งหน และเมื่อคิดว่าค้นพบแล้ว เขาก็จะยึดอยู่กับความคิดนั้นอย่างสบายอกสบายใจ ใน
ที่สุดไม่เพียงแต่เขาจะค้นพบสัตว์โลกแต่ผู้เดียว และผู้สร้างเพียงคนเดียวในโลกนี้เท่านั้น การ
แบ่งแยกสิ่งต่าง ๆ ตั้งแต่ในชั้นแรกนี้ ทำให้เขายังรำคาญใจอยู่ เขาจึงหาทางที่จะขยายความคิด

*. Panthéisme ลัทธิที่เชื่อว่าพระเจ้าคือจักรวาล

ของเขาให้กว้างใหญ่ขึ้นและทำให้เข้าใจง่ายขึ้น โดยให้พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าและจักรวาลรวมเป็นทุกสิ่งทุกอย่างเพียงสิ่งเดียว ถ้าข้าพเจ้าค้นพบระบบปรัชญาอย่างหนึ่ง โดยที่ตามระบบนี้ สิ่งที่เป็นวัตถุและอวัตถุ ทั้งที่มองเห็นและมองไม่เห็น บรรดาที่มีอยู่ในโลกจะถูกพิจารณาว่าเป็นเพียงส่วนต่างๆ ของคนผู้หนึ่ง ซึ่งใหญ่โตมโหฬารและดำรงอยู่ชั่ววันรันตร ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงซึ่งดำเนินอยู่ตลอดเวลา และท่ามกลางความผันแปรอย่างไม่หยุดยั้งของทุกสิ่งทีประกอบเป็นคนๆ นั้น ข้าพเจ้าคงจะสรุปได้ไม่ยากว่า ระบบแบบนี้แม้จะทำลายความเป็นปัจเจกชนของมนุษย์ หรือจะเรียกว่ากำลังทำลายความเป็นปัจเจกชนของมนุษย์มากกว่า ย่อมจะมีเสน่ห์ที่เร้าใจสำหรับคนที่อยู่ในประเทศประชาธิปไตย ความเคยชินกับการใช้ปัญญาในค้ำต่าง ๆ ทำให้เขาพร้อมที่จะสร้างระบบนี้ และอยู่ในฐานะที่จะรับระบบนี้มาใช้ ระบบนี้ถูกกับความนึกคิดของคนในประเทศดังกล่าว และทำให้ความนึกคิดชัดเจนแน่นอน ระบบนี้ช่วยจรรโลงความภูมิใจ และทำให้จิตใจไม่ตื่นระแวงระวาย

ในบรรดากระบวนต่างๆ ซึ่งปรัชญาใช้อธิบายจักรวาล ลัทธิสรรพนทวนิยมดูจะสບอารมณ์คนในศตวรรษประชาธิปไตยมากที่สุด ทุกคนที่ยังคงลุ่มหลงอยู่กับความยิ่งใหญ่ที่แท้จริงของมนุษย์ ควรจะรวมตัวกันต่อสู้กับลัทธิดังกล่าว

บทที่ ๘

ความเสมอภาคชักนำให้คนอเมริกัน เกิดความคิดว่ามนุษย์สามารถปรับปรุงตัว อย่างไม่มีที่สิ้นสุดได้อย่างไร

ความเสมอภาคชักนำดวงจิตของมนุษย์ให้เกิดความคิดหลายประการ ซึ่งคงจะไม่เกิดถ้าปราศจากความเสมอภาค และตัดแปลงความคิดเกือบทุกอย่างที่มีอยู่แล้วในดวงจิตนั้น ข้าพเจ้าขอยกความคิดในเรื่องการปรับปรุงตัวได้ของมนุษย์เป็นตัวอย่าง เพราะเป็นความคิดหลักประการหนึ่ง ซึ่งปัญญาสามารถสร้างขึ้นได้ และความคิดนี้เพียงอย่างเดียว ประกอบเป็นทฤษฎีปรัชญาอันยิ่งใหญ่ ซึ่งเราจะมองเห็นผลลัพธ์ในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ในทุกขณะจิต

แม้ว่ามนุษย์จะเหมือนกับสัตว์ในหลายแง่ แต่ลักษณะหนึ่งมีอยู่เฉพาะกับมนุษย์เท่านั้น คือ มนุษย์ปรับปรุงตนเอง และสัตว์ไม่ปรับปรุงตัวเองเลย มนุษยชาติสามารถค้นพบความแตกต่างนี้ได้ตั้งแต่แรก ดังนั้น ความคิดในเรื่องการปรับปรุงตัวได้ จึงเป็นของเก่าแก่เท่า ๆ กับโลกที่เดียว ความเสมอภาคมิได้ทำให้เกิดความคิดนี้ แต่ทำให้ความคิดนี้มีลักษณะใหม่

ยามที่ราษฎรถูกจัดแบ่งตามชั้น อาชีพ กำเนิด และยามที่ทุกคนถูกบังคับให้ดำเนินไปตามทาง โดยที่เขาบังเอิญอยู่ตรงปากทางนั้นอยู่แล้ว แต่ทุกคนคิดว่าตนสังเกตเห็นว่าพลังของมนุษย์ใกล้จะบรรลุขอบเขตสุดท้ายแล้ว จึงไม่มีใครหาทางต่อสู้กับชะตาชีวิตที่สุดจะหลีกเลี่ยงได้ มิใช่ว่าประชาชนอภิชนาธิปไตย จะไม่ยอมรับเลยว่ามนุษย์มีความสามารถในการปรับปรุงตัว เขาคิดแต่ว่าความสามารถนั้นจะต้องมีขอบเขต เขาคิดถึงการปรับปรุงมิใช่การเปลี่ยนแปลง เขานึกถึงสภาพของสังคมในอนาคตที่ดีกว่านี้ มิใช่ก็นึกถึงสังคมแบบอื่น และพร้อม ๆ กับที่ยอมรับว่ามนุษยชาติก้าวหน้าไปมาก และยังสามารถก้าวหน้าไปมากกว่านี้ แต่เขาก็เห็นว่าสังคมมีขอบเขตซึ่งจะข้ามพ้นไปไม่ได้

ดังนั้น ประชาชนอภิชนาธิปไตย จึงไม่เชื่อว่าตนได้บรรลุถึงสิ่งถึงามสูงสุด และบรรลุถึงสิ่งที่จะแท้จริง (จะมีใครหรือประชาชนชาติใดที่เสียสติพอที่จะคิดอย่างนั้น) แต่เขาชอบที่จะเชื่อว่าเขายิ่งใหญ่และมีความรู้ถึงระดับที่ธรรมชาติอันไม่สมบูรณ์ของเราจะอำนวย และเนื่องจากรอบ ๆ ตัวเขาไม่มีสิ่งใดเคลื่อนไหว เขาจึงเต็มใจที่จะนึกว่าทุกสิ่งทุกอย่างเข้าที่แล้วยามนั้นเอง ที่ผู้บัญญัติกฎหมายจะพยายามออกกฎหมายซึ่งถาวรตลอดกาล ยามนั้นประชาชนและกษัตริย์อยากแต่จะสร้างอนุสาวรีย์ร้อยปี และคนรุ่นปัจจุบันจะรับภาระกำหนดชะตาชีวิตของคนรุ่นอนาคต เพื่อที่คนในอนาคตจะได้ไม่ต้องทำอะไร

ยามที่วาระระเหิดไป ชนชั้นต่าง ๆ ก็เขยิบเข้ามาใกล้กัน ขณะที่ผู้คนปะปนกันอย่างชุลมุนวุ่นวาย ธรรมเนียมประเพณี กฎหมายต่าง ๆ ก็แปรเปลี่ยนไป ขณะที่เกิดข้อเท็จจริงใหม่ ๆ ขึ้น ขณะที่ความจริงใหม่ ๆ ถูกนำมาเปิดเผยให้เป็นที่ประจักษ์ ขณะที่ความคิดเห็นเก่า ๆ หายไป และความคิดเห็นอื่นเข้ามาแทนที่ ภาพของความสมบูรณ์พร้อมตามอุดมคติซึ่งเคลื่อนที่อยู่ที่ตลอดเวลา ก็ปรากฏขึ้นในความนึกคิดของมนุษย์

ยามนั้น การเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ ก็เกิดขึ้นต่อหน้าต่อตาของแต่ละคน การเปลี่ยนแปลงจำพวกหนึ่งทำให้ฐานะของคนเลวลง และเขาก็เข้าใจเป็นอย่างดีว่า ประชาชนหรือปัจเจกชนไม่ว่าจะมีปัญญาความรู้เพียงใด มิใช่สิ่งที่คงทนแน่นอน การเปลี่ยนแปลงอีกจำพวกหนึ่งปรับปรุงชะตากรรมของคนให้ดีขึ้น คนจึงสรุปได้ว่ามนุษย์ทั่วไปมีความสามารถอย่างไม่มีที่สิ้นสุดในการปรับปรุงตัว เพราะร้ายทำให้เขาเห็นว่า ไม่มีใครภูมิใจได้ว่าตนได้ค้นพบความดีเพียบพร้อม ความสำเร็จทำให้เขากระตือรือร้นที่จะเสาะหาความดีนั้นโดยไม่ย่อหย่อน โดยนัยนี้ ขณะที่ค้นหา ล้มลงแล้วลุกขึ้นมาอีกอยู่ตลอดเวลา ผิดหวังบ่อยครั้ง แต่ไม่เคยท้อถอย เขามุ่งไปสู่ความยิ่งใหญ่มหาศาลนั้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเขามองเห็นราง ๆ ทว่าสับสน ตรงสุดหนทางอันยาวนาน บนทางนี้มนุษยชาติจะยังต้องเดินต่อไป

เราไม่สามารถเชื่อได้ว่าข้อเท็จจริงต่าง ๆ หลังไหลออกมาจากทฤษฎีปรัชญานี้ ตามธรรมชาติมากมายเพียงใด ตามทฤษฎีนี้มนุษย์ปรับปรุงตัวได้ไม่มีที่สิ้นสุด และไม่สามารถเชื่อว่าทฤษฎีนี้มีอิทธิพลอันมหัศจรรย์ต่อบรรดาผู้ที่ดูจะนำการกระทำของตนไปสอดคล้องกับทฤษฎีนี้ทั้ง ๆ ที่ไม่รู้จัก เนื่องจากเคยสนใจแต่จะทำเท่านั้น แต่ไม่เคยคิดเลย

ข้าพเจ้าพบกะลาสีเรือผู้หนึ่ง และข้าพเจ้าถามเขาว่า เพราะเหตุใดเรือในประเทศของเขาจึงถูกสร้างให้คงทนอยู่ไม่นาน เขาตอบข้าพเจ้าโดยไม่รีรอว่า ศิลปะในการเดินเรือก้าวหน้าขึ้นทุกวัน รวดเร็วมากจนกระทั่ง เรือลำที่สวยงามที่สุด ถ้าสามารถทนทานได้นานกว่าสองสามปี ก็จะเป็นสิ่งที่แทบจะไร้ประโยชน์ในไม่ช้า

จากถ้อยคำที่กล่าวออกมาอย่างเรื่อยเปื่อย โดยคนที่คิดแต่เพียงหยาบ ๆ ในเรื่องข้อเท็จจริงเฉพาะ ข้าพเจ้าสังเกตเห็นความคิดกว้าง ๆ และมีระบบ ซึ่งคนเป็นจำนวนมากนำมาใช้ในกิจการทุกอย่าง

จึงเป็นธรรมดาที่ชาติอภิชนาธิปไตยจะเห็นว่ามนุษย์สามารถปรับปรุงตัวได้ในขอบเขตที่แคบมากเกินไป และชาติประชาธิปไตยก็ขยายขอบเขตความสามารถกว้างจนเกินไปในบางครั้ง

บทที่ ๕

ตัวอย่างของคนอเมริกัน มิได้เป็นเครื่องพิสูจน์ ว่าประชาชนประชาธิปไตย ไม่สามารถมีความอดทน และระสับระรี ในวิทยาการต่าง ๆ ในวรรณคดีและศิลปะ

ควรจะต้องยอมรับว่า ในบรรดาประชาชนที่มีอารยธรรมในทุกวันนี้ มีอยู่น้อย
ชาติที่ซึ่งวิทยาการอันสูงส่งมีความก้าวหน้าน้อยกว่าในสหรัฐอเมริกา ผลិតคิดเป็นใหญ่ ๆ จินต
กวีเด่น ๆ ทั้งนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงน้อยกว่าในสหรัฐ

ชาวยุโรปหลายคน เมื่อสะดุดตากับภาพเช่นนี้ จึงเห็นว่าเป็นผลตามธรรมชาติซึ่ง
หลีกเลี่ยงไม่ได้ของความเสมอภาค และเขาคิดว่า ถ้าแม้สภาพสังคมและสถาบันประชาธิปไตย
เกิดมีค่าเหนือสิ่งอื่นใดในพิภพนี้ขึ้นมาแล้ว ดวงจิตของมนุษย์ก็คงจะได้เห็นปัญญาความรู้ต่าง ๆ
ที่ให้ความสว่างแก่มนุษย์ ค่อย ๆ มีตมลงทีละเล็กทีละน้อย และมนุษย์คงจะตกลงสู่ความมืด
มืดอีกวาระหนึ่ง

ข้าพเจ้าคิดว่าผู้ที่ใช้เหตุผลแบบนี้ นำความคิดหลายประการ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะ
ต้องแบ่งแยกออกไป และนำไปพิจารณาต่างหาก มาปะปนกัน เขานำสิ่งซึ่งเป็นประชาธิปไตย
และสิ่งที่เป็นเพียงลักษณะของอเมริกามาผสมปนเปกันโดยไม่ตั้งใจ

ศาสนาซึ่งผู้อพยพพวกแรกส่งสอนไว้ และยกให้เป็นมรดกของคนรุ่นหลัง มีพิธี
กรรมเรียบง่าย เครื่องครุฑและเก็บบจะป่าเถื่อนในเรื่องหลักการ เป็นศัตรูต่อการแสดงที่มาจาก
ภายนอกและพิธีอันหรูหรา จึงไม่ค่อยส่งเสริมวิจิตรศิลป์เป็นธรรมดา และจะเปิดโอกาสให้คน
เพเลิกละเลินกับวรรณคดี ก็อย่างไม่มีเต็มอกเต็มใจนัก

คนอเมริกันเป็นประชาชนที่เก่าแก่มาก และมีปัญญาความรู้สูง เป็นผู้ได้พบดิน
แดนใหม่อันไพศาล ซึ่งเขาจะอาศัยพักพิงได้ตามใจชอบ และทำให้อุคสมัยสมบูรณ์ได้โดยไม่ลำบาก

อะไรไม่เคยมีตัวอย่างแบบนั้นเลยในโลก ดังนั้น ในอเมริกา แต่ละคนจึงพบความสะดวกซึ่งที่อื่นไม่เคยรู้จักกันเลย ในอันที่จะสร้างสมและเพิ่มพูนทรัพย์สินสมบัติ ความโลภอยู่ในลมหายใจเข้าออกตลอดเวลา และจิตใจของมนุษย์ซึ่งลืมนึกถึงความผลิตผลิตินค้ำจุนจินตนาการ และงานทางปัญญา จะถูกชักนำไปสู่การแสวงหาความมั่งคั่งแต่เพียงอย่างเดียว ในสหรัฐอเมริกาไม่เพียงแต่เราจะเห็นชนชั้นอุตสาหกรรม และพ่อค้าเท่านั้น เช่นเดียวกับในประเทศอื่น ๆ แต่สิ่งที่ไม่เคยมีใครพบเลยก็คือ ทุกคนในประเทศนั้นหมกมุ่นอยู่กับอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมพร้อม ๆ กัน

แม้กระนั้น ข้าพเจ้าก็ยังเชื่อแน่ว่า ถ้าแผ่นดินอเมริกาหันแต่ลำพังเท่านั้นในจักรภพนี้ พร้อมด้วยเสรีภาพและสติปัญญาความรู้ซึ่งคนรุ่นพ่อเขาได้รับ และมีอารมณ์ความรู้สึกของตัวเอง เขาคงจะค้นพบได้ในไม่ช้าว่า คนย่อมไม่สามารถเจริญก้าวหน้าในด้านการนำวิทยาการมาปฏิบัติได้นานโดยไม่ปลุกฝังทฤษฎี จะค้นพบว่าศิลปะทุกชนิดสามารถปรับปรุงต่อกันและกันได้เอง และไม่ว่าเขาจะฝังจิตฝังใจกับการแสวงหาสิ่งสำคัญที่เขาปรารถนาเพียงใดก็ตาม ไม่ช้าเขาคงจะต้องยอมรับว่าบางครั้งบางคราว ควรจะต้องหันเหไปทางอื่นบ้าง เพื่อที่จะบรรลุความปรารถนานั้นได้ยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามการนิยมความผลิตผลิตินทางปัญญา เป็นสิ่งแสนจะธรรมดาสำหรับหัวใจคนที่เจริญแล้ว จนกระทั่งในบรรดาอารยประเทศ ซึ่งพร้อมที่จะหันไปหาความผลิตผลิตินดังกล่าวนี้ยี่สิบที่สุด ย่อมจะพบวาทกรรมจำนวนหนึ่งที่มีรสนิยมเช่นนั้นอยู่เสมอ ความต้องการทางปัญญาเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ย่อมจะต้องสนองในไม่ช้า

ทว่า ในขณะที่เดียวกันกับที่คนอเมริกัน อยากจะเรียกร้องก็แต่การนำวิทยาการไปใช้กับศิลปะโดยเฉพาะ และเป็นวิธีที่จะทำให้ชีวิตสะดวกสบายเท่านั้น ทวีปยุโรปซึ่งเป็นผู้รู้และเป็นนักวรรณคดี จึงรับภาระเป็นผู้สืบสวนขึ้นไปสู่ต้นตอกว้าง ๆ แห่งสัจจะ และปรับปรุงทุกสิ่งทุกอย่างที่จะช่วยสรรค์สร้างความผลิตผลิตินในเวลาเดียวกัน เช่นเดียวกับทุกสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อความต้องการของมนุษย์

ในบรรดาชาติชั้นนำที่มีความรู้ของโลกเก่า พลเมืองของสหรัฐอเมริกา เป็นชาติหนึ่งที่น่าสังเกตเป็นพิเศษ มีพื้นเพร่วมกัน และมีนิสัยความเคยชินคล้าย ๆ กัน ทำให้เขาสมควรสมานกับชาติอย่างแนบแน่น ในหมู่ประชาชนชาตินี้ เราจะพบปราชญ์ที่มีชื่อเสียง ศิลปินที่

เชี่ยวชาญ และนักประพันธ์ใหญ่ ๆ ซึ่งเขาเหล่านี้สามารถรวบรวมสมบัติทางปัญญาได้ โดยไม่จำเป็นต้องลงแรงเก็บเกี่ยว

ข้าพเจ้ายอมให้แยกอเมริกาออกจากยุโรปไม่ได้ แม้จะมีมหาสมุทรมาแบ่งแยกก็ตาม ข้าพเจ้าพิจารณาประชาชนอเมริกาว่าเป็นส่วนหนึ่งของอังกฤษ ซึ่งรับการสำรวจป่าเขาในโลกใหม่ ขณะที่ประชาชนอังกฤษส่วนที่เหลือ ซึ่งมีเวลามากกว่า และหมกมุ่นอยู่กับการเอาใจใส่ดูแลทางด้านวัตถุในชีวิตน้อยกว่า สามารถคิดหาทางที่จะพัฒนาปัญญาของมนุษย์ไปในทุกด้าน

ดังนั้น ฐานะของคนอเมริกันจึงเป็นกรณียกเว้นจริง ๆ และเป็นที่ยอมรับได้ว่าไม่มีประชาชนประชาธิปไตยอื่นใดมาแทนที่เขาได้ พื้นเพที่เคร่งครัดทางด้านศีลธรรมของเขา นิสัยความเคยชินกับการค้าเพียงอย่างเดียว แม้แต่ประเทศที่เขาอาศัยอยู่ ซึ่งดูจะหันเหปัญญาของเขาจากการศึกษาวิชาการ อักษรศาสตร์และศิลปะ ความใกล้ชิดกับยุโรปเปิดโอกาสให้คนอเมริกันไม่ต้องศึกษาสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมา โดยไม่ต้องตกไปสู่สภาพป่าเถื่อนไร้ความเจริญอีกวาระหนึ่ง สาเหตุเฉพาะต่าง ๆ มากมายนับพัน ซึ่งข้าพเจ้าได้แจ้งให้ทราบก็แต่ที่สำคัญ ๆ เท่านั้น คงจะทำให้ปัญญาความนึกคิดของคนอเมริกัน มุ่งไปในเรื่องการเอาใจใส่กับสิ่งที่เบ็ดเสร็จแท้ ๆ ด้วยลักษณะการอันแปลกประหลาด อันที่จริงอารมณ์ความรู้สึก ความต้องการ การศึกษา สภาพการณ์ทุกสิ่งทุกอย่าง ดูจะมีส่วนช่วยในการทำให้พลเมืองของสหรัฐอเมริกาเอนเอียงมาทางโลก บางครั้งบางคราว ศาสนาอย่างเดียวกันนั้น ทำให้เขาเหลือบมองผ่านอย่างผลอไหลไปทางสวรรค์

ดังนั้น ขอให้เราเลิกมองเห็นชาติประชาธิปไตยทั้งมวล ภายใต้โฉมหน้าของประชาชนอเมริกันกันเสียที และพยายามพิจารณาชาติเหล่านั้นภายใต้ลักษณะอันแท้ของเขา

เราอาจจะนึกถึงประชาชนชาติหนึ่ง โดยที่ในชาตินั้นไม่มีวรรณะ ไม่มีลำดับชั้น ไม่มีชนชั้น เป็นที่ซึ่งกฎหมายไม่เคยรู้จักอภิสิทธิ์ จะทำการแบ่งมรดกอย่างเท่าเทียมกัน และขณะเดียวกัน กฎหมายจะขาดทั้งความรู้และเสรีภาพ ที่กล่าวมานี้ มิใช่สมมติฐานที่เปล่าประโยชน์ ผู้เผด็จการอาจจะได้ประโยชน์จากการทำให้ราษฎรของตนเท่าเทียมกัน และปล่อยให้ราษฎรโง่เง่าไม่รู้ประสีประสา เพื่อที่จะทำให้อยู่ในสภาพทาสได้ง่ายขึ้น

ประชาชนประชาธิปไตยแบบที่วอชิงตัน ไม่เพียงแต่จะไม่แสดงถึงความถนัด หรือรสนิยมในวิชาการ วรรณคดีและศิลปะเท่านั้น แต่เป็นที่ยอมรับว่าไม่เคยที่เขาจะมีโอกาสแสดงความถนัดหรือรสนิยมนั้น

กฎหมายว่าด้วยการสืบมรดก จะเป็นผู้รับภาระเอง สำหรับคนแต่ละรุ่น ในอันที่จะทำลายทรัพย์สินสมบัติ และจะไม่มีใครสร้างสมบัติใหม่ขึ้นมา คนจนซึ่งขาดทั้งความรู้และเสรีภาพ ไม่มีแม้กระทั่งความคิดที่จะยกตัวให้สูงเป็นเศรษฐี ข้างคนมีก็จะปล่อยตัวให้ถูกชักนำไปสู่ความยากจน โดยไม่รู้ว่าจะป้องกันตัวได้อย่างไร ไม่ช้าไม่นานระหว่างราษฎรสองพวกนี้จะเกิดความเสมอภาคอย่างสมบูรณ์ และสุดท้ายจะต่อต้านเอาชนะได้ ในยามนั้นใคร ๆ จะไม่มีเวลา หรือรสนิยมที่จะเอาใจใส่กับงาน และความเพลิดเพลินทางปัญญา ทว่าทุกคนกลับอยู่ในสภาพไม่เคลื่อนไหว จมปลักอยู่ในความโง่เง่าและความเป็นทาสพอ ๆ กัน

ยามที่ข้าพเจ้าบังเอิญนึกภาพสังคมแบบนี้ ข้าพเจ้ารู้สึกทันทีว่ากำลังอยู่ในสถานที่ ๆ มีตมและอึดอัด ที่ซึ่งแสงสว่างสอดส่องเข้ามาจากภายนอก จางลงและดับมืดไปในไม่ช้า ดูเหมือนจะมีสิ่งหนึ่งหนักอึ้งทับอกข้าพเจ้าขึ้นมาทันที และข้าพเจ้ากำลังลากเท้าไปท่ามกลางความมืดมิดรอบ ๆ ตัว เพื่อหาทางออกซึ่งจะพาข้าพเจ้ากลับไปสู่อากาศและแสงสว่าง แต่ทุกสิ่งทีกล่าวมานี้ จะนำไปใช้กับคนที่มปัญญาความรู้แล้วไม่ได้ คนซึ่งยังคงเป็นอิสระอยู่ หลังจากทำลายสิทธิพิเศษที่เป็นมรดกตกทอดมา ซึ่งกำหนดให้ทรัพย์สินสมบัติตกอยู่ในมือของคนบางคน หรือคณะบางคณะตลอดไป

ยามที่คนซึ่งอยู่ในสังคมประชาธิปไตย มีปัญญาความรู้ เขาย่อมจะค้นพบได้ไม่ยากว่า ไม่มีอะไรจะมาจำกัดเขาหรือยึดเขาอยู่กับที่ และบังคับเขาให้พอใจเพียงสมบัติปัจจุบัน ดังนั้น ทุกคนจึงเกิดความคิดที่จะเพิ่มพูนสมบัติตน และถ้าแม้เขามืออิสระ เขาย่อมจะพยายามทำเช่นนั้นทุกคน แต่ทุกคนมิได้ประสบความสำเร็จแบบเดียวกัน ฝ่ายนิติบัญญัติไม่อนุญาตให้คนมือสิทธิ์อีกแล้วก็จริงอยู่ แต่ธรรมชาติเป็นผู้ให้อิทธิสิทธิ์ เนื่องจากความไม่เสมอภาคตามธรรมชาตินั้นมีมาก ทรัพย์สินสมบัติจึงไม่เท่าเทียมกัน ยามที่แต่ละคนนำความสามารถทั้งหมดของตนมาใช้ เพื่อหาความมั่งคั่งให้ตนเอง

กฎหมายว่าด้วยการสืบมรดก ยังคงคัดค้านการก่อตั้งครอบครัวที่มั่งคั่ง แต่ก็ไม่ห้ามอีกแล้วที่มิให้มีคนร่ำรวย กฎหมายนี้นำราษฎรกลับไปสู่ระดับสามัญอยู่ตลอดเวลา แต่คนก็พยายามหลบหลีกจากระดับนั้นอยู่ตลอดเวลา พวกเขาไม่เท่าเทียมกันยิ่งขึ้นในด้านทรัพย์สินในขณะที่ปัญญาความรู้ของเขากว้างขวางขึ้น และเสรีภาพสูงขึ้น

ในสมัยนี้ได้มีนิกายที่มีชื่อเสียงไหลชนมา เนื่องมาจากอัจฉริยะและความเฉลียวฉลาดของนิกาย ซึ่งอวดอ้างที่จะนำทรัพย์สินทั้งหมดไปรวมไว้ในกำมือของอำนาจกลาง และมอบภาระให้อำนาจนั้นทำหน้าที่แจกจ่ายทรัพย์สินนั้น ให้บุคคลทุก ๆ คน ตามความเหมาะสม โดย

ลักษณะการเช่นนี้ เราจะสามารถกำจัดความเสมอภาคที่สมบูรณ์ตลอดกาลออกไป ซึ่งดูจะคุกคามสังคมประชาธิปไตยอยู่

มีทางเลือกที่ง่ายกว่า และเป็นภัยน้อยกว่า คือการไม่ให้อภิสิทธิ์แก่ผู้ใด ให้ความรู้แก่ทุกคนเท่า ๆ กัน ให้อิสรภาพเท่า ๆ กัน และปล่อยให้แต่ละคนเป็นผู้ดูแลเรื่องการทำหนดตำแหน่งของตนเองไม่ซ้ำ ความไม่เสมอภาคตามธรรมชาติย่อมจะปรากฏออกมาและความมั่งคั่งก็คงจะผ่านมาจากผู้ที่ชำนาญที่สุดเอง

ดังนั้น สังคมประชาธิปไตยที่มีเสรีภาพ ย่อมจะรวมคนมากมาย ที่มีความสมบูรณ์พูนสุข และสะดวกสบายไว้ในสังคม คนมีเหล่านี้จะไม่มี ความผูกพันกันแนบแน่น เท่ากับสมาชิกของชนชั้นขุนนางสมัยเก่า เขาจะมีสัญชาตญาณที่ต่างออกไป และเกือบจะไม่มีเวลาว่างอย่างเต็มที่และแน่นอนเท่า แต่เขาจะมีจำนวนมากกว่าผู้ที่อยู่ในชนชั้นขุนนางสมัยเก่ามากมายนัก คนเหล่านี้จะไม่ฝังตัวอย่างแนบแน่นอยู่กับการเอาใจใส่สนใจกับชีวิตทางวัตถุ และสามารถทุ่มตัวอยู่กับงาน และความเพลิดเพลินทางปัญญา แม้ว่าจะมีขนาดมากน้อยต่างกัน แต่เขาก็จะทุ่มตัวไปทางนั้น เพราะเหตุว่า แม้นเป็นจริงที่ว่า ดวงจิตของมนุษย์ ข้างหนึ่งจะเอนเอียงไปทางความจำกัดทางวัตถุและสิ่งที่เป็นประโยชน์ และอีกข้างหนึ่งจะพุ่งสูงขึ้นไปสู่ความไม่มีที่สิ้นสุดทางวัตถุและความงาม ความต้องการทางร่างกายผูกพันดวงจิตไว้กับโลก แต่ทันทีที่ไม่มีใครรังแกไว้ ดวงจิตนั้นจะลอยสูงขึ้นไปเอง

จำนวนของผู้ที่สามารถสนใจกับงานทางปัญญา ไม่เพียงจะสูงขึ้นเท่านั้น แต่ความนิยมความเพลิดเพลินทางปัญญาจะลดลงที่ละเล็กที่ละน้อย แม้กระทั่งผู้ที่ดูจะไม่มีทั้งเวลาและความสามารถที่จะมุ่งหาความเพลิดเพลินนั้นได้ ในสังคมอภิชนาธิปไตย

ยามที่ไม่มีควมร่ำรวยแบบมรดกตกทอดอีกแล้ว ไม่มีอภิสิทธิ์ ชนชั้น และสิทธิพิเศษทางชาติกำเนิดแล้ว ยามที่แต่ละคนจะได้พลังก็แต่จากตนเองเท่านั้น ย่อมจะเห็นได้ชัดเจนว่าสิ่งซึ่งเป็นข้อแตกต่างสำคัญ ทางสมบัติของคน ได้แก่ปัญญา ทุกสิ่งทุกอย่างที่ใช้ในการเพิ่มพูนปัญญาให้แข็งแกร่งขึ้น ขยายและตกแต่งปัญญา ย่อมจะได้รับรางวัลตอบแทนมากมายไม่ซ้ำ

ประโยชน์ของความรู้จะปรากฏออกมาอย่างชัดเจนเป็นพิเศษ ให้เป็นที่ประจักษ์แก่ตาของฝูงชนเอง ผู้ที่ไม่เคยได้สัมผัสอันน่าชื่นชมของความรู้ ก็เห็นว่าความรู้ให้ผลที่มีคุณค่า และใช้ความพยายามที่จะไขว่คว้า

ในศตวรรษแห่งประชาธิปไตย ที่มีความรู้และเสรีภาพ ไม่มีสิ่งใดที่จะมาแบ่งแยกผู้คน หรือยึดเขาไว้กับที่ คนทุกชั้นมองเห็นกันตลอดเวลา เพราะใกล้กันมาก ติดต่อกันอยู่ตลอดเวลาเมื่อเช้าวิน เลียนแบบกัน อิจฉากัน สิ่งเหล่านี้ทำให้ประชาชนเกิดความคิดมากมาย เกิดความเข้าใจ ความปรารถนาซึ่งไม่น่าจะเกิดขึ้น ถ้าแผ่นดินต่าง ๆ ถูกกำหนดไว้แน่นอน และสังคมหยุดนิ่ง ในชาติเหล่านี้ คนรับใช้ไม่มีวันจะคิดว่าตนไม่คุ้มเคยเลย กับความเพลิดเพลิด และงานของผู้เป็นนาย คนจนก็ไม่เห็นว่าตนไม่คุ้มกับความเพลิดเพลิดและงานของคนมี ชาวไร่ชาวนาพยายามที่จะเหมือนกับชาวเมือง คนต่างจังหวัดก็พยายามเหมือนกับคนเมืองหลวง

โดยนัยนี้ จึงไม่มีใครปล่อยตัวให้เอาใจใส่กับเรื่องทางวัตถุในชีวิตเพียงอย่างเดียว และบางครั้งบางคราว ช่างฝีมือที่ต่ำต้อยที่สุด จะเหลือบมองดูโลกทางปัญญาที่สูงกว่าด้วยสายตากระหายและหลบซ่อน คนไม่อ่านหนังสือด้วยจิตใจแบบเดียวกันและด้วยลักษณะการเดียวกันกับประชาชนอภิชนาธิปไตย แต่แวดวงของผู้อ่านกว้างขวางออกไปตลอดเวลา และในที่สุดก็แผ่กว้างไปถึงราษฎรทั่วทุกคน

ยามที่ฝูงชนเริ่มสนใจกับงานทางปัญญา เราจะค้นพบว่าวิธีใหญ่ ๆ วิธีหนึ่ง ที่จะได้รับเกียรติยศชื่อเสียง อำนาจ ทรัพย์สินศฤงคาร คือการเป็นเลิศในงานทางปัญญาบางอย่าง ความทะเยอทะยานอันกระวนกระวายที่เกิดขึ้นเพราะความเสมอภาค จะทำให้คนหันไปทางเป็นเลิศทางปัญญาทันทีเช่นเดียวกับทางอื่น ๆ ทุกทาง จำนวนผู้ที่สนใจในวิทยาการ อักษรศาสตร์ และศิลปะมีมากมายมหาศาล กิจกรรมอันน่าอัศจรรย์เผยออกมาในโลกของปัญญา แต่ละคนพยายามที่จะเปิดหนทางให้ตัวเองไปสู่โลกนั้น และพยายามที่จะดึงคู่ศตวรรษของสาธารณชนให้มองตามเขาด้วย ในโลกของปัญญาจะเกิดบางสิ่งบางอย่างคล้ายๆกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา ในสังคมการเมืองบ่อยครั้งผลงานจะไม่ดีพร้อม แต่มีจำนวนมากมายับไม่ถ้วน และแม้ว่าผลของความพยายามของแต่ละคนโดยปกติแล้วจะมีน้อยมาก แต่ผลงานของส่วนรวมจะสูงมากเสมอ

ดังนั้น จึงไม่เป็นความจริงที่จะกล่าวว่า คนที่มีชีวิตอยู่ในศตวรรษประชาธิปไตย ตามธรรมดาแล้วจะเฉยเมยกับวิทยาการ อักษรศาสตร์และศิลปะ เพียงแต่จะต้องยอมรับว่าเขาปลุกฝั่งศิลปะวิทยาการตามแบบของเขา และในด้านนี้เขามีทั้งคุณภาพ และข้อตำหนิซึ่งเป็นแบบของเขาเอง

บทที่ ๑๐

เพราะเหตุใดคนอเมริกัน

จึงสนใจวิทยาการภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี

ถ้า मैंสภาพสังคมและสถาบันประชาธิปไตย จะมีได้หยุดยั้งพลังจิตของมนุษย์ อย่างน้อยก็เป็นเรื่องโต้แย้งไม่ได้ว่า สิ่งเหล่านั้นนำพลังดังกล่าวไปทางหนึ่ง มากกว่าจะไปอีก ทางหนึ่ง ความพยายามของทั้งสองสิ่งซึ่งถูกจำกัดโดยนัยนี้ยังคงมีมากนัก และข้าพเจ้าหวังว่า ใครๆ คงจะให้ภัยข้าพเจ้า ถ้าจะหยุดยั้งสักครู่หนึ่ง เพื่อพิจารณาพิจารณาความพยายามนั้น

ตอนที่พูดถึงเรื่องวิธีการทางปรัชญาของคนอเมริกัน เราได้ตั้งข้อสังเกตไว้หลาย ประการ ซึ่งเราควรจะนำมาใช้ประโยชน์ ณ ที่นี้

ในตัวคนแต่ละคน ความเสมอภาคพัฒนาความปรารถนา ในอันที่จะตัดสินทุก อย่างด้วยตนเอง ในบรรดาหลายสิ่งหลายอย่าง ความเสมอภาคให้รสนิยมในสิ่งที่จับต้องได้ และในสิ่งที่เป็นอย่างจริง ให้ความเหี้ยมหยามในประเพณีและรูปแบบต่างๆ สัจชาติญาณกว้างๆ เหล่านี้จะเห็นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัตถุประสงค์เฉพาะของบทนี้

ผู้ที่สนใจในวิทยาการในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย เกรงอยู่เสมอว่าจะหลงทางอยู่ในดินแดนแห่งความฝัน เขาไม่ไว้วางใจระบบต่างๆ เขาชอบที่จะอยู่ใกล้กับข้อเท็จจริงและ ศึกษาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง เนื่องจากเขาไม่ปล่อยให้ตัวเองถูกบังคับด้วยชื่อของเพื่อนมนุษย์คนใด ง่าย ๆ เขาจึงไม่มีวันพร้อมที่จะยืนยันโดยอาศัยคำพูดของผู้รู้ แต่ตรงกันข้าม เราจะมองเห็น เขาหมกมุ่นอยู่กับการเสาะหาจุดอ่อนของทฤษฎีของผู้รู้ที่อยู่ตลอดเวลา ประเพณีทางวิทยาการมี อิทธิพลต่อเขาน้อยมาก เขาไม่เคยหยุดยั้งนาน ๆ อยู่กับความคิดอันละเอียดอ่อนของสำนัก หนึ่ง และพอใจกับคำพูดอันยิ่งใหญ่ไร้ประโยชน์ได้ยากมาก เขาจะแทรกเข้าไปจนถึงส่วนสำคัญ ของเรื่องที่เขาสนใจอยู่ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และชอบที่จะนำมาตีแผ่ด้วยภาษาสามัญ ใน ยามนี้วิทยาการจะมีลักษณะอิสระกว่า แน่นนอนกว่า และสูงส่งน้อยกว่า

ดูเหมือนว่าปัญญาสามารถแบ่งวิทยาการออกเป็นสามส่วน
ส่วนแรกประกอบด้วยหลักที่เป็นทฤษฎีที่สุด ความคิดที่เป็นนามธรรมที่สุด อัน
เป็นความคิดที่ไม่มีมีการนำมาปฏิบัติ หรือห่างไกลจากการปฏิบัติมาก

ส่วนที่สองประกอบด้วยความจริงทั่วไป ซึ่งขณะที่ยังคงยึดอยู่กับทฤษฎีแท้ ๆ
แต่ก็นำไปสู่การปฏิบัติ โดยใช้ทางตรงและสั้น

กรรมวิธีในการใช้ และวิธีการปฏิบัติอยู่ในส่วนที่สาม

แต่แต่ละส่วนของวิทยาการเหล่านี้อาจนำมาปลูกฝังแยกกันได้ แม้ว่าเหตุผลและ
ประสบการณ์จะทำให้เรารู้ว่า ไม่มีส่วนใดสามารถประสบความสำเร็จได้นาน ยามที่เราแยก
ออกจากอีกสองส่วน

ในอเมริกามีการปลูกฝังวิทยาการภาคปฏิบัติแท้ ๆ อย่างน่าชม และคนสนใจเอาใจ
ใส่กับภาคทฤษฎี ซึ่งจำเป็นสำหรับการนำมาใช้ได้ทันที ในด้านนี้คนอเมริกันแสดงให้เห็นถึง
ความนึกคิดที่ชัดเจน มีเสรีไม่เหมือนใคร และแพร่กระจายออกไปมากมายในชั้นลูกหลานต่อ ๆ
มาอยู่ตลอดเวลา แต่ในสหรัฐอเมริกาเกือบจะไม่มีใครเลย ที่มุ่งไปทางความรู้ต่าง ๆ ของมนุษย์
ภาคทฤษฎี และที่เป็นนามธรรมแท้ ๆ คนอเมริกันแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มในเรื่องนี้มาก
เกินไป ซึ่งข้าพเจ้าคิดว่าจะพบได้ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย แม้แนวโน้มนี้จะมีระดับต่ำ
กว่าเล็กน้อย

ไม่มีอะไรที่จำเป็นสำหรับการศึกษาวิทยาการชั้นสูง หรือภาคสูงของวิทยาการมาก
ไปกว่าการเพ่งพิจารณาอย่างลึกซึ้ง และไม่มีอะไรที่จะเหมาะสมกับการเพ่งพิจารณาอย่างลึกซึ้ง
ยิ่งไปกว่าภายในของสังคมประชาธิปไตย ณ ที่นั่นต่างกับในหมู่ประชาชนอภิชนาธิปไตย เรา
จะไม่พบชนชั้นซึ่งมีคนเป็นจำนวนมาก ที่อยู่ในสภาพพักผ่อนไม่ทำอะไร เพราะรู้สึกสบายดี
แล้ว และอีกชนชั้นหนึ่งซึ่งไม่ขยับเขยื้อนเลย เพราะหมดหวังที่จะสบายกว่านั้น พวกหนึ่งนั้น
ต้องการบรรลุอำนาจ อีกพวกหนึ่งต้องการเข้ายึดทรัพย์สินสมบัติความมั่งคั่ง ท่ามกลางความมอลง
วุ่นวายอยู่ทั่วไปนี้ และท่ามกลางการกระทบกระทั่งซ้ำแล้วซ้ำเล่าระหว่างผลประโยชน์ที่ขัดกัน
ท่ามกลางการเดินทางไปเรื่อย ๆ ของคนที่มุ่งไปสู่ทรัพย์สินสมบัตินี้ เราจะพบความเงียบสงบที่จำเป็น
สำหรับการใช้ปัญญาร่วมกันอย่างลึกซึ้งได้ที่ไหน เราจะหยุดความคิดอยู่ ณ จุดเดียวได้อย่างไร
ขณะที่ทุกสิ่งทุกอย่างเคลื่อนไหวอยู่โดยรอบ และขณะที่ตัวเราเองถูกลากดึงและถูกสั่นคลอนอยู่
ทุกวันไปกับกระแสอันเชี่ยวกราก ซึ่งซัดทุกสิ่งให้ล้มกลิ้งอยู่ไปมา

เราควรจะสังเกตดูความวุ่นวายตลอดกาลชนิดที่มีอยู่ในประเทศประชาธิปไตยอันสงบเงียบ และเข้ารูปเข้ารอยแล้วให้ตี สังเกตดูความเคลื่อนไหวอันอลเวงแบบปฏิวัติ ซึ่งมาพร้อมกับการเกิดและการพัฒนาของสังคมประชาธิปไตยเกือบจะเสมอ ๆ

ยามที่เกิดการปฏิวัติอย่างรุนแรงในหมู่ประชาชนที่มีอารยธรรมสูง ย่อมจะต้องมีแรงกระตุ้นอย่างปัจจุบันทันด่วนทางความรู้สึกและความคิด

นี่เป็นความจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปฏิวัติประชาธิปไตย ซึ่งขณะที่ทำให้ประชาชนทุก ๆ ชั้นเคลื่อนไหวพร้อมกัน จะก่อให้เกิดความทะเยอทะยานอย่างมหาดศาลขึ้นในหัวใจของราษฎรแต่ละคนในเวลาเดียวกัน

ถ้าแม้ว่าคนฝรั่งเศสจะได้ก่อให้เกิดความก้าวหน้าอย่างน่าชื่นชมขึ้นในทันทีทันใด ในด้านวิทยาการสาขาต่าง ๆ ขณะที่เขาทำลายสิ่งที่หลงเหลือจากสังคมศักดินาจนหมดสิ้น ความเจริญงอกงามอย่างฉับพลันนี้ มิได้มาจากประชาธิปไตย แต่น่าจะมาจากการปฏิวัติที่ไม่ซ้ำแบบใครของฝรั่งเศส ซึ่งเกิดพร้อมกับการพัฒนาประชาธิปไตย สิ่งซึ่งเผชิญเกิดขึ้นครั้งนั้นเป็นเหตุการณ์พิเศษ คงจะเป็นการไม่รอบคอบที่จะมองว่า นั่นเป็นลักษณะของกฎทั่วไป

การปฏิวัติใหญ่ ๆ มิได้เป็นสิ่งธรรมดาสามัญในหมู่ประชาชนประชาธิปไตยยิ่งไปกว่าในหมู่ประชาชนอื่น ๆ ข้าพเจ้ากลับอยากที่จะเชื่อว่าเป็นสิ่งสามัญน้อยกว่าที่อื่นเสียด้วยซ้ำ แต่ในประเทศประชาธิปไตยเหล่านี้ มีการเคลื่อนไหวที่สร้างความลำบากใจคือ การที่ผู้คนล้มลุกคลุกคลาน คนนี้ล้มทับคนโน้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งรบกวนความนึกคิดจิตใจ และทำให้ความคิดวอกแวก โดยมีได้กระตุ้นความคิดหรือทำให้ความคิดงอกเงยขึ้นแต่อย่างใด

คนที่อยู่ในสังคมประชาธิปไตย ไม่เพียงมุ่งไปทางการพิจารณาอย่างลึกซึ้งได้ยากเท่านั้น ตามธรรมดาแล้วเขายังมีความเชื่อถือในเรื่องนั้นน้อยมากด้วย สภาพสังคมและสถาบันประชาธิปไตย หนุนคนส่วนมากให้ทำอะไรต่ออะไรอยู่เสมอ แต่ทว่าความเคยชินทางด้านจิตใจซึ่งเหมาะสมกับการกระทำ อาจจะไม่เหมาะสมกับความคิดเสมอไปก็ได้ คนที่ทำโน่นทำนี่บ่อยครั้ง จำต้องพอใจเพียงแค่ว่าสิ่งที่พอใช้ได้ เพราะเขาจะไม่มีวันบรรลุถึงเป้าหมายของเขาได้ ถ้าแม้เขาปรารถนาที่จะทำส่วนละเอียดย่อยแต่ละส่วนให้สมบูรณ์ เขาต้องอาศัยความคิดซึ่งเขาไม่มีเวลาที่จะพิจารณาให้ลึกซึ้ง เพราะการอาศัยความคิดนั้น เป็นเรื่องของโอกาสมากกว่าความถูกต้องทุกกระเบียดนิ้ว กล่าวรวม ๆ กันโอกาสที่เขาจะใช้หลักการผิด ๆ บางประการมีน้อยกว่าการใช้

เวลาให้หมดไป ในการแสดงว่าหลักการทั้งหมดของเขาเป็นความจริง มิใช่อาศัยการสาธิตที่ชาญฉลาดเป็นเวลานานโลกจึงจะดำเนินไปได้ การมองดูเหตุการณ์เฉพาะอย่างรวดเร็วการศึกษาอารมณ์ความรู้สึกผันแปรของฝูงชนเป็นประจำวัน ความบังเอิญในขณะนั้น และความชำนาญในการคว้าโอกาสเช่นนั้น เป็นเครื่องตัดสินในกิจการทุกอย่าง

ในศตวรรษที่เกือบทุกคนจะทำโน่นทำนี่ คนจึงให้ค่ากับแรงกระตุ้นอันรวดเร็ว และแนวความคิดอันฉาบฉวยของปัญญามากจนเกินไป และตรงกันข้าม คนจะลดคุณค่าของงานอันลึกซึ้งและเชื่องช้ามากจนเกินขนาด

ความคิดของคนทั่วไปนี้ มีอิทธิพลต่อการตัดสินของคน ที่ศึกษาวิทยาการและชักชวนให้คนเชื่อว่าเขาสามารถบรรลุความสำเร็จ โดยไม่ต้องเพ่งพิจารณาอย่างลึกซึ้ง หรือทำให้คนถอยห่างจากวิทยาการที่ต้องมีการเพ่งพิจารณาอย่างลึกซึ้ง

มีวิธีการหลายอย่างในการศึกษาวิทยาการ ในตัวคนเป็นจำนวนมากเราจะพบรสนิยมอันเห็นแก่ตัว รสนิยมทางการค้าและอุตสาหกรรม ในการค้นพบทางปัญญา ซึ่งไม่ควรจะนำไปปะปนกับอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่ต้องการผลประโยชน์ ซึ่งเกิดขึ้นในหัวใจของคนไม่กี่คน มีความปรารถนาอย่างหนึ่งที่จะนำความรู้มาใช้ และความปรารถนาแท้ ๆ ที่จะรู้จักสิ่งต่าง ๆ ข้าพเจ้าไม่คลางแคลงใจเลยว่า คนบางคนจะเกิดความรักความจริงเป็นพัก ๆ ซึ่งร้อนแรงและไม่มีความจริงจัง อันเป็นความรู้สึกที่ไม่ต้องอาศัยสิ่งใดมาหล่อเลี้ยงและชื่นบานอยู่ตลอดเวลา โดยไม่สามารถสนองตอบได้เลย ความรักในความจริงอันร้อนแรง หยิ่งผยอง และไม่ต้องการผลประโยชน์ใด ๆ นี้เอง ที่นำมนุษย์ไปจนกระทั่งบรรลุต้นตอแห่งความจริงซึ่งเป็นนามธรรมเพื่อตัดทวงความคิดแม่บทจากต้นตอ

ถ้าแม้ว่าป้าสกาล จะพิจารณาแต่เฉพาะประโยชน์ใหญ่ ๆ บางประการเท่านั้น หรือแม้ว่าเขาจะหวั่นไหวก็เพราะความปรารถนาในชื่อเสียงเกียรติยศอย่างเดียวเท่านั้น ข้าพเจ้าไม่เชื่อหรือคิดว่าเขาจะสามารถรวบรวมพลังปัญญาของเขาทั้งหมด เช่นที่เขาทำมาแล้ว เพื่อค้นพบความลับที่ซ่อนเร้นที่สุดของพระผู้เป็นเจ้าได้ดีกว่านี้ ยามที่ข้าพเจ้ามองเห็นเขาผละใจจากการดูแลเอาใจใส่ต่อชีวิตในบางแง่เพื่อที่จะมุ่งทำการค้นคว้าอย่างเต็มที่ และขณะที่ดวงตาดำมืดที่ผูกพันจิตใจไว้กับร่างกายเร็วกว่าที่ควรจะเป็น เขาก็สิ้นชีวิตลงด้วยความชราก่อนอายุ ๔๐ ปี

ข้าพเจ้าต้องหยุดหนึ่งอย่างงงัน และเข้าใจว่าความพยายามอันน่าอัศจรรย์เช่นนี้มีได้มาจากสาเหตุปกติธรรมดา

อนาคตจะพิสูจน์ได้ว่า อารมณ์ความรู้สึกซึ่งหายาก และให้ผลมากมายเช่นนี้เกิดขึ้นและขยายตัวออกไปอย่างง่ายตายเช่นนี้ท่ามกลางสังคมประชาธิปไตยเท่ากับในสังคมอภิชนาธิปไตยหรือเปล่า ส่วนตัวข้าพเจ้านั้น ข้าพเจ้าขอสารภาพว่าเชื่อได้ยากจริงๆ

ในสังคมอภิชนาธิปไตย ชนชั้นที่เป็นผู้นำทางความคิดเห็นและเป็นผู้ดำเนินกิจการต่างๆ เนื่องจากอยู่เหนือฝูงชนตลอดกาล และสืบทอดต่อกันมา ย่อมเกิดความคิดอันสูงส่งเกี่ยวกับตนเองและมนุษย์เป็นธรรมดา ชนชั้นนี้เต็มใจที่จะนึกภาพมนุษย์ที่มีความเพริศเพรินหรูหราอย่างเลอเลิศ และกำหนดเป้าหมายแห่งความปรารถนาของตนไว้อย่างสวยงาม สังคมอภิชนาธิปไตยบ่อยครั้งจะมีการกระทำแบบกดขี่และไร้มนุษยธรรมมากที่สุดทีเดียว แต่หายากที่จะเกิดความคิดตกต่ำ ทั้งแสดงความเหยียดหยามบางอย่างในความเพริศเพรินเล็กๆ น้อยๆ แม้จะเป็นความเพริศเพรินแบบที่สังคมชอบก็ตาม สิ่งนี้ทำให้จิตใจของทุกคนมีทัศนะสูงส่งมากที่สุดทีเดียว ในสมัยอภิชนาธิปไตย คนโดยทั่วไปจะเกิดความคิดกว้างขวางยิ่ง ในเรื่องศักดิ์ศรี อำนาจและความยิ่งใหญ่ของมนุษย์ ความเห็นแบบนี้มีอิทธิพลต่อผู้ที่ศึกษาวิชาการ เช่นเดียวกับต่อคนอื่น ๆ ส่งเสริมความกระตือรือร้นตามธรรมชาติของจิตใจ ซึ่งใฝ่หาความคิดที่สูงส่งและทำให้จิตใจพร้อมที่จะรักสัจจะอันเป็นความรักที่สูงส่งและเกือบจะศักดิ์สิทธิ์

ดังนั้น ประชาชนในสมัยดังกล่าวจึงถูกชักนำไปสู่ทฤษฎี ชั่วบ่อยครั้งพวกเขาจึงเหยียดหยามการปฏิบัติอย่างไม่พึกพิจารณา พลูตาρχ (Plutarque) กล่าวว่า “อาร์กิเมดิสมีหัวใจที่สูงส่งมาก จนกระทั่งเขาไม่ยอมทิ้งผลงานใด ๆ เป็นลายลักษณ์อักษรเอาไว้ในด้านการสร้างอาวุธสงครามทั้งมวล และมองว่าวิชาการในการประดิษฐ์และประกอบเครื่องจักรทั้งหลาย และโดยทั่วไปศิลปะทุกชนิดซึ่งให้ประโยชน์เมื่อนำไปใช้ในทางปฏิบัติ เป็นสิ่งที่ต่ำช้าและเพื่อสินจ้างเขาจึงใช้สติปัญญาและการศึกษาค้นคว้าของเขา ไปในทางการขีดเขียนแต่สิ่งซึ่งความงามและความละเอียดอ่อนไม่ปะปนกับความจำเป็นแต่อย่างใด” นั่นคือจุดมุ่งหมายแบบอภิชนาธิปไตยในค่านิยมวิชาการ

ในชาติประชาธิปไตย จุดมุ่งหมายนี้ไม่เหมือนกัน

คนส่วนมากซึ่งประกอบกันเป็นชาติเหล่านี้ กระจายในความเพริศเพรินทางวัตถุ ในปัจจุบันมากที่สุดทีเดียว เนื่องจากเขาไม่พอใจอยู่ตลอดเวลาในฐานะปัจจุบันของเขา และมีเสรี

เสมอที่จะละจากไป เขาจึงคิดถึงแต่ทางที่จะเปลี่ยนทรัพย์สินสมบัติของตน หรือเพิ่มสมบัตินั้น สำหรับจิตใจที่อยู่ในสภาพเช่นนี้ วิธีใหม่ ๆ ทุกวิธีซึ่งนำไปสู่ความมั่งคั่ง โดยอาศัยทางที่สั้นลง เครื่องจักรทุกชนิดที่ย่นย่องาน เครื่องมือทุกอย่างที่ลดค่าใช้จ่ายในการผลิต การค้นพบทุกแบบที่ส่งเสริมและเพิ่มพูนความเพลิดเพลินหรือหรรษา ทุจะเป็นความมานะพยายามของปัญญา มนุษย์ที่วิเศษที่สุด โดยเฉพาะในตำหนักนี้เอง ที่ประชาชนประชาธิปไตยสนใจกับวิทยาการต่าง ๆ เข้าใจและยกย่อง ในศตวรรษอภิชนาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนจะเรียกร้องความเพลิดเพลินทางปัญญาจากวิทยาการ ในศตวรรษประชาธิปไตย คนจะเรียกร้องความเพลิดเพลินทางกาย

โปรดพิจารณาว่า ยิ่งชาติเป็นประชาธิปไตย มีความรอบรู้ และเสรีมากเพียงใด จำนวนผู้ที่เห็นค่าในอัจฉริยะทางวิทยาการ และได้ผลประโยชน์ยิ่งมีมากขึ้นเพียงนั้น และการค้นพบซึ่งนำมาใช้ในการอุตสาหกรรมได้ทันที ให้ผลประโยชน์ ชื่อเสียง เกียรติยศ และแม้แต่อ่านาใจแก่ผู้ค้นพบมากเพียงนั้น เพราะเหตุว่าในประเทศประชาธิปไตย ชนชั้นที่ทำงานมีส่วนร่วมในกิจการของสาธารณะ และผู้ที่สนับสนุนชนชั้นนั้น จะต้องหวังคอยเกียรติยศเท่าๆ กับเงินทอง

เราสามารถคิดได้ง่าย ๆ ว่า ในสังคมที่มีการจัดรูปแบบนี้ จิตใจของคนย่อมจะถูกชักนำโดยไม่รู้สีกตัวให้ละเลยทฤษฎี และตรงกันข้าม จิตใจคงจะรู้สึกว่าคุณผลักคั้นอย่างรุนแรง ไม่มีอะไรเหมือน ไปสู่การปฏิบัติ หรืออย่างน้อยก็ไปสู่ภาคทฤษฎีซึ่งจำเป็นสำหรับผู้ที่นำไปปฏิบัติ

แนวโน้มทางสัญชาตญาณอย่างหนึ่ง พยายามที่จะยกจิตใจของมนุษย์ ขึ้นไปถึงส่วนที่สูงสุดแห่งปัญญา แต่ก็ไร้ผล ผลประโยชน์จะนำจิตใจกลับมาสู่ระดับกลางแห่งปัญญา ณ ระดับนั้นเองที่จิตใจจะแสดงพลังและกิจกรรมที่คึกคักไม่อยู่นิ่งและก่อให้เกิดสิ่งมหัศจรรย์ต่าง ๆ คนอเมริกันซึ่งไม่ได้ค้นพบกฎทั่วไปของเครื่องจักรกลแม้แต่กฎเดียว กลับนำเครื่องจักรแบบใหม่ ซึ่งเปลี่ยนโฉมหน้าโลก เข้ามาสู่การเดินเรือ

อันที่จริง ข้าพเจ้ามิได้อาจหาญแต่อย่างใดที่จะกล่าวว่าประชาชนประชาธิปไตย ในสมัยเรา มีจุดหมายปลายทางคือการมองเห็นแสงสว่างอันสูงแห่งปัญญามนุษย์ดับมอดไป หรือประชาชนเหล่านั้นจะต้องไปจุดแสงสว่างขึ้นมาใหม่ ในยุคซึ่งเก่าแก่ขนาดนี้ของโลกเราและในบรรดาชาติที่รู้หนังสือมากมายหลายชาติ ซึ่งกำลังกระตือรือร้นกับอุตสาหกรรมอยู่ตลอดเวลา สายโยที่ผูกพันภาคต่างๆ ของวิทยาการไว้ด้วยกัน ย่อมจะสะดุดสายตาผู้คนเป็นแน่ และถ้าเมื่อนั้น

การนิยามภาคปฏิบัติเป็นสิ่งที่แสดงปัญญาความรู้อย่อมจะชักนำคนมิให้ละเลยทฤษฎี ท่ามกลาง การทดลองการปฏิบัติมากมายหลายครั้ง ท่ามกลางประสบการณ์ซ้ำแล้วซ้ำเล่าในแต่ละวัน บ่อย ครั้งจะเป็นการสลุตวิสัย ที่กว้างขวางมาก ๆ จะไม่บังเอิญปรากฏออกมา ดังนั้นการค้นพบครั้ง ใหญ่ ๆ ย่อมจะมีบ่อยครั้งแม้ว่าจะไม่ค่อยมีนักประติษฐ์ที่ยิ่งใหญ่

นอกจากนี้ ข้าพเจ้ายังเชื่อในอาชีพอันสูงส่งทางวิชาการ ถ้าแม้ว่าประชาธิปไตย จะมีได้ชักนำคนให้ศึกษาวิชาการเพื่อวิชาการเอง ในอีกแง่หนึ่งประชาธิปไตยก็ทำให้ จำนวนผู้ที่ศึกษาวิชาการเพิ่มมากขึ้นอย่างมหาศาล จะต้องไม่เชื่อกันว่า ท่ามกลางผู้คนมากมาย อย่างนี้ บางครั้งบางคราว จะไม่เกิดผู้มีอัจฉริยะ ทางทฤษฎีซึ่งมีความกระตือรือร้นเพราะ ความรักในสัจจะเพียงอย่างเดียว เราสามารถมั่นใจได้ว่า คนผู้นั้นจะพยายามเจาะลงไปจนถึง ความเร้นลับของธรรมชาติอันลึกลับที่สุด ไม่ว่าเจตนารมณ์ของประเทศ และของยุคนั้นจะเป็น เช่นไร เราไม่จำเป็นต้องช่วยเหลือพลังใจของเขา เพียงไม่หยุดยั้งพลังนั้นก็พอแล้ว ข้าพเจ้า ไคร่จะกล่าวแต่เพียงว่า ความไม่เสมอภาคอันถาวรทางฐานะ ชักนำมนุษย์ให้หมกมุ่นอยู่กับการ ค้นคว้าความจริงที่เป็นนามธรรมอย่างถึอดีและไร้ผล ขณะที่สภาพสังคมและสถาบันประชา ธิปไตยทำให้เขาต้องการนำวิชาการไปใช้ในทางปฏิบัติทันทีอย่างมีประโยชน์เท่านั้นเอง

แนวโน้มนี้เป็นไปตามธรรมชาติและหลีกเลี่ยงไม่ได้ การรู้จักแนวโน้มนี้เป็นของ แปลกและอาจจะจำเป็นต้องชี้ให้เห็น

ถ้าแม้ว่าคนที่ถูกเรียกเข้ามาเป็นผู้นำชาติในสมัยเรา สังเกตเห็นสัตยชาติญาณใหม่ นี้ได้แต่ไกลและซัดเจน ซึ่งในไม่ช้าจะกลายเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้ เขาย่อมจะเข้าใจว่าด้วยปัญญา ความรู้และเสรีภาพ คนที่มีชีวิตอยู่ในศตวรรษประชาธิปไตย ย่อมจะสามารถปรับปรุงวิทยา การภาคอุตสาหกรรมได้แน่นอน และนับแต่นั้นไป อำนาจสังคมคงจะมุ่งความพยายามทั้งหมด ไปในการส่งเสริมการศึกษาชั้นสูง และสรรค์สร้างความรู้ลึกอันยิ่งใหญ่วางวิชาการ

ในสมัยเรา ควรจะต้องรังความนึกคิจิตใจมนุษย์ให้อยู่แต่ทฤษฎี ต่อจากนั้นมัน จะวิ่งไปหาการปฏิบัติเอง และแทนที่จะให้จิตใจหันกลับไปคอยตรวจสอบดูผลชั้นรองลงมา อย่างละเอียดถี่ถ้วนอยู่ไม่หยุดหย่อน กลับเป็นการดีที่จะหันเหจิตใจจากการตรวจสอบแบบนี้ เป็นครั้งคราว เพื่อยกจิตใจให้สูงถึงขั้นการพินิจพิจารณาสาเหตุเริ่มแรก

เนื่องจากว่าอารยธรรมโรมันต้องตายลง สืบเนื่องมาจากการรุกรานของพวก อุนารยชน บางทีเราอาจจะอยากเชื่อมากจนเกินไปว่า อารยธรรมจะมอดม้วยลงด้วยวิธีอื่นไม่ได้

ถ้าแม้ว่าแสงสว่างที่ส่องทางให้เรา เกิดดับมอด มันคงจะค่อยๆ มัวลงทีละเล็กทีละน้อย ราวกับไม่มีใครมาทำให้เป็นอย่างนั้น เนื่องจากหมกมุ่นอยู่กับการปฏิบัติมากเกินไป เราอาจจะปล่อยให้หลักการคลาดสายตาเราไปก็ได้ และยามที่เราล้มหลักเสียสิ้นแล้ว เราจะติดตามวิธีการที่มาจากหลักได้เร็วเต็มที่ จะประดิษฐ์วิธีการขึ้นมาใหม่ก็ไม่ได้ และแล้วเราก็จะใช้กรรมวิธีอันชาญฉลาดซึ่งเราไม่เข้าใจเลย อย่างปราศจากศิลปะและปัญญา

เมื่อ ๓๐๐ ปีมาแล้ว ยามที่ชาวยุโรปชั้นฝั่งที่เมืองจีน เขาพบว่าที่นั่นศิลปะเกือบทุกชนิดบรรลุความเพียบพร้อมระดับหนึ่งแล้ว ทั้งเขายังประหลาดใจว่า เมื่อมาถึงจุดนี้แล้ว เหตุไฉนจึงไม่ก้าวหน้าไปไกลกว่านี้ ครั้นต่อมา พวกเขาได้ค้นพบสิ่งที่หลงเหลืออยู่จากความรู้อันสูงส่งบางประการ ซึ่งสูญสิ้นไปแล้ว ชาตินี้เคยเป็นชาติอุตสาหกรรม วิธีการทางวิทยาศาสตร์ส่วนมาก ยังคงถูกเก็บรักษาไว้ในชาตินี้ แต่วิทยาศาสตร์เองไม่มีอีกต่อไปแล้ว เรื่องนี้อธิบายได้ถึงความหยุดนิ่งไม่ไหวติงอันแปลกประหลาดอย่างหนึ่ง และเขาได้พบความนึกคิดจิตใจของประชาชนชาตินี้ในความหยุดนิ่งดังกล่าว คนจีนขณะที่เดินตามรอยเท้าของบิดาจะลืมเลือนเหตุผลที่เคยนำทางให้บิดาตนจนหมดสิ้น เขายังคงใช้สูตรของบิดา โดยไม่แสวงหาความหมายของมัน เขายังคงเก็บรักษาเครื่องมือไว้ แต่ไม่ได้เป็นเจ้าของศิลปะในการดัดแปลงและผลิตเครื่องมืออีกแล้ว ดังนั้น คนจีนในครั้งนั้นจึงเปลี่ยนแปลงอะไรไม่ได้เลย เขาต้องเลิกล้มที่จะปรับปรุง เขาจำเป็นต้องเลียนแบบบิดาทุกอย่าง เพื่อจะได้ไม่ต้องกระโจนลงสู่ความมืดซึ่งสุดท้ายจะพินาศได้ ถ้าแม้เขาออกนอกกลุ่มนอกรางที่บิดาวางเอาไว้แม้เพียงขณะเดียว ทันทีที่แก๊งค์ความรู้ของมนุษย์เกือบจะเหือดแห้งแล้ว และแม้ว่าลำนํายังคงไหลรินอยู่แต่ลำนํานั้นก็ไม่สามารถสร้างคลื่นลูกใหญ่ๆ ได้อีกต่อไป หรือจะเปลี่ยนทางเดินก็ไม่ได้

แต่กระนั้นเมืองจีนก็ยังดำรงอยู่อย่างสันติสุข นับเป็นเวลาหลายศตวรรษมาแล้ว ผู้พิชิตเขาได้รับขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ของเขา ความเป็นระเบียบมีอยู่ทั่วไป เราจะมองเห็นความสุขสบายทางวัตถุชนิดหนึ่งได้ทุกทิศทุกทาง การปฏิวัติไม่ค่อยจะมี กล่าวโดยนัยหนึ่งก็คือไม่มีใครรู้จักสงคราม

ดังนั้นโปรดอย่ามั่นใจไปเลย ขณะที่คิดว่าพวกอนารยชนยังคงอยู่ห่างไกลจากเรา เพราะเหตุว่าถ้าแม้จะมีประชาชนที่ปล่อยให้คนมาแย่งดวงประทีปไปจากมือ ก็ยังมีประชาชนชาติอื่นที่เหยียดดวงประทีปให้ดับมอดลงแทบเท่าตนเอง

บทที่ ๑๑

คนอเมริกันมีเจตนาอะไรในการปลุกฝังศิลปะ

ข้าพเจ้าเชื่อว่าคงจะทำให้ทั้งท่านผู้อ่านและข้าพเจ้าต้องเสียเวลา ถ้าข้าพเจ้ายังมุ่งมันที่จะชี้ให้เห็นว่า การที่คนทั่วไปมีทรัพย์สินสมบัติแต่เพียงปานกลาง การขาดสิ่งฟุ่มเฟือยความปรารถนาในความสุขสบายของทุกคน และความพยายามอย่างสม่ำเสมอของแต่ละคนเพื่อแสวงหาความสุขสบาย ทำให้จิตใจของคนนิยมสิ่งที่มีประโยชน์มากกว่าจะรักสิ่งที่สวยงามในบรรดาชาติประชาธิปไตย ซึ่งเราจะพานพบทุกสิ่งที่กล่าวมา ย่อมจะปลุกฝังศิลปะที่เป็นประโยชน์ในการทำให้ชีวิตสะดวกสบาย มากกว่าศิลปะซึ่งมุ่งที่จะทำให้ชีวิตสวยงาม ตามปกติแล้วชาติเหล่านี้จะชอบสิ่งที่มีประโยชน์มากกว่าสิ่งสวยงาม และปรารถนาให้สิ่งที่ดีเป็นสิ่งที่มีประโยชน์

แต่ข้าพเจ้าใคร่จะไปให้ไกลกว่านี้ และหลังจากที่ชี้ลักษณะแรกให้เห็นแล้ว ข้าพเจ้าใคร่จะชี้ลักษณะอื่น ๆ อีกหลาย ๆ อย่าง

ตามปกติ ในศตวรรษแห่งการใช้อิทธิพล มีเหมือนกันที่การใช้ศิลปะเกือบทุกชนิดกลายเป็นอิทธิพล และอาชีพแต่ละอย่างเป็นโลกที่แยกออกไปต่างหาก ซึ่งแต่ละคนจะเข้าไปตามสบายไม่ได้ และแม้ในยามที่อุตสาหกรรมมีเสรี ความไม่เคลื่อนไหวซึ่งเป็นธรรมชาติของชาติอภิชนาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ก็ยังทำให้ทุกคนที่ใฝ่ในศิลปะอันเดียวกันก่อตั้งชนชั้นที่แตกต่างออกไปในที่สุด และประกอบด้วยครอบครัวเดียวกันตลอดกาล โดยที่สมาชิกทุกคนรู้จักกันและในไม่ช้าก็เกิดความคิดเห็นของสาธารณะ และความหยิ่งในหมู่คณะตนก็เกิดขึ้นในชนชั้นนี้ ในชนชั้นอุตสาหกรรมชนิดนี้ ช่างฝีมือแต่ละคนไม่เพียงต้องหาเงินทองเท่านั้น แต่ยังต้องรักษาความเชื่อถือที่คนอื่นมีต่อเขาไว้ด้วย ไม่เพียงผลประโยชน์ของเขาเท่านั้น หรือแม้แต่ผลประโยชน์ของผู้ซื้อที่เป็นกฎของเขาแต่ผลประโยชน์ของหมู่คณะต่างหาก และผลประโยชน์ของหมู่คณะก็คือ ช่างฝีมือแต่ละคนจะต้องผลิตผลงานยอดเยี่ยม ดังนั้น ในศตวรรษอภิชนาธิปไตย จุดมุ่งหมายของศิลปะ ก็คือ ทำให้ดีที่สุดในเท่าที่จะทำได้ ไม่ใช่เร็วที่สุดหรือถูกที่สุด

ตรงกันข้าม ยามที่อาชีพแต่ละอย่างเปิดกว้างสำหรับทุกคน คนจำนวนมากมายเข้าๆ ออกๆ อยู่ตลอดเวลา และยามที่สมาชิกอาชีพเดียวกันเป็นคนแปลกหน้าต่อกัน เจยเมย และแทบจะไม่มีตัวตนสำหรับกันและกัน เพราะมีจำนวนมากมาย สายใยทางสังคมย่อมจะถูกทำลายลง และกรรมกรแต่ละคนเมื่อกลับมานึกถึงแต่ตัวเอง ก็หาทางแต่จะหาเงินให้ได้มากที่สุดเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด ความต้องการของผู้บริโภคเท่านั้นที่กำหนดขอบเขตงานของเขา ทว่า มีเหมือนกันที่ในขณะเดียวกัน เราจะรู้สึกว่ามีตัวของผู้บริโภคก็มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเดียวกัน

ในประเทศที่ความมั่งคั่งเช่นเดียวกับอำนาจ รวมอยู่ในมือของคนไม่กี่คนและไม่เคยหลุดจากมือเหล่านั้น การใช้ทรัพย์สินส่วนมากในโลกนี้เป็นของปัจเจกชนจำนวนเล็ก ๆ จำนวนเดียวกันตลอดกาล ความจำเป็น ความคิดเห็น ความปรารถนาแต่พอประมาณ ทำให้คนอื่น ๆ ดอยห่างออกไป

เนื่องจากชนชั้นอภิสิทธิ์ชนใหญ่อยู่กับที่ ตรงจุดแห่งความยิ่งใหญ่ โดยไม่ต้องเบียดเสียดแย่งชิงกันหรือขยายตัวกว้างออกไป พวกเขาจึงมีความต้องการอย่างเดียวกันเสมอ และรู้สึกได้ถึงความต้องการนั้นด้วยลักษณะการเดียวกัน เป็นธรรมชาติอยู่เองที่คนของชนชั้นนี้ จะนิยมสิ่งที่ทำอย่างดีเยี่ยม และถาวรยิ่ง เพราะตำแหน่งอันสูงส่งของตนซึ่งเป็นมรดกตกทอดกันมา

ที่กล่าวมานี้ก่อให้เกิดลักษณะกว้าง ๆ ทางด้านความคิดของชาติในเรื่องศิลปะ

ในประเทศดังกล่าว บ่อยครั้งแม้แต่ชาวนาเอง จะยอมขาดทุกสิ่งที่เขาใฝ่ฝันมากกว่าจะได้สิ่งเหล่านั้นมาอย่างไม่สมบูรณ์

ดังนั้น ในชาติอภิชนาธิปไตย กรรมกรจะทำงานก็เพื่อผู้ซื้อจำนวนจำกัดเท่านั้น ซึ่งเป็นผู้ที่เอาใจยาก ผลประโยชน์ซึ่งเขาคาดคอย ขึ้นอยู่กับความเพียบพร้อมแห่งผลงานของเขาเป็นส่วนสำคัญ

การณ์มิได้เป็นไปดังนี้อีกแล้ว ยามที่เมื่ออภิสิทธิ์ทุกอย่างถูกทำลายลงสิ้น ชนชั้นต่าง ๆ ประปนกละเกล้ากัน และยามที่ทุกคนตกต่ำลงหรือสูงส่งขึ้นอยู่ตลอดเวลาในระดับชั้นของสังคม

ท่ามกลางประชาชนประชาธิปไตย เราจะพบราษฎรเป็นจำนวนมาก ผู้ซึ่งมรดกของเขาถูกแบ่งออกไป และลดน้อยลงเสมอ ในยามสบายเขายังมีความต้องการหลงเหลืออยู่

บางอย่าง หลังจากที่มีความสามารถในการสนองความต้องการเหล่านั้นหมดไปแล้ว และแล้วเขาก็จะชวนขายเสาะหาว่าจะมีทางอื่นบ้างไหม ที่จะทำให้เขาได้สิ่งเหล่านั้นมา

นอกจากนั้น ในชาติประชาธิปไตย เราจะมองเห็นคนจำนวนมากมายอยู่เสมอ ซึ่งมีเงินทองเพิ่มพูนขึ้น แต่ความปรารถนาของเขาเพิ่มเร็วกว่าเงินทองมากมายนัก เขาจะจ้องมองทรัพย์สินสมบัติซึ่งเขาคิดว่าเขามีโชคพอที่จะได้มาอย่างหิวกระหาย ก่อนที่เขาจะได้มันมาจริงๆ เสียอีก คนเหล่านี้จะเสาะหาทุกทางที่จะพบหนทางที่สั้นที่สุดอันจะนำไปสู่สิ่งเหล่านั้นซึ่งอยู่ใกล้ตัวนี้เอง สาเหตุสองประการเมื่อประมวลกันเข้าแล้วจะบังเกิดผลคือ ในชาติประชาธิปไตย เราจะพบราษฎรเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีความจำเป็นเกินกว่าทรัพย์สินที่ตนมีอยู่ คนเหล่านี้จะเต็มใจยินยอมได้สิ่งทีตนต้องการอย่างไม่ครบถ้วน คือว่าจะละสิ่งทีตนปรารถนาหมดทุกอย่าง

กรรมกรจะเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกเหล่านี้อย่างง่ายดาย เพราะเขาเองก็มีความรู้สึกเช่นนั้น ในชาติอภิชนาธิปไตย กรรมกรจะหาทางขายผลผลิตของเขาให้คนบางคน ด้วยราคาที่สูงมาก แต่ขณะนั้นเขาคิดได้ว่ามีทางร่ำรวยได้เร็วกว่าอยู่ทางหนึ่ง คือการขายผลผลิตเหล่านั้นให้ทุกคนด้วยราคาถูก

ทว่ามีเพียงสองวิธีเท่านั้น ที่จะสามารถลดราคาสินค้าได้

วิธีแรกคือการหาทางที่ต่ำกว่า สั้นกว่า และฉลาดกว่าในการผลิตสินค้า วิธีที่สองคือการทำของคล้ายๆ กันเป็นจำนวนมาก แต่มีค่าต่ำลง ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตยกรรมกรจะใช้ความสามารถทางปัญญาทั้งหมดไปในทางทั้งสองนี้

เขาพยายามคิดประดิษฐ์กรรมวิธีที่จะเปิดโอกาสให้เขาทำงานได้ ไม่เพียงดีขึ้นเท่านั้น แต่รวดเร็วขึ้นและเสียค่าใช้จ่ายน้อยลงด้วย และถ้าทำไม่สำเร็จก็จะต้องลดคุณภาพภายในของสิ่งที่เขาทำ โดยไม่ทำให้สิ่งนั้นไม่เหมาะสมกับความมุ่งหมายในการใช้เสียทีเดียว ยามที่มีแต่คนร่ำรวยเท่านั้นที่มีนาฬิกา เกือบทุกเรือนคือเลิศจริง ๆ มาบัดนี้เขาเกือบจะไม่ทำอย่างอื่นนอกจากนาฬิกาธรรมดาแต่ทุกคนมีได้ โดยนัยนี้ ประชาธิปไตยมิได้มุ่งที่จะนำความนึกคิดจิตใจมนุษย์ไปสู่ศิลปะที่มีประโยชน์เท่านั้น แต่ยังชักนำให้ช่างฝีมือทำสิ่งที่ขาดความเพียบพร้อมเป็นจำนวนมากอย่างรวดเร็ว และทำให้ผู้บริโภคพอใจกับสิ่งเหล่านั้นด้วย

ในประเทศประชาธิปไตยมิใช่ว่าเมื่อถึงคราวจำเป็นแล้ว ศิลปะจะผลิตสิ่งมหัศจรรย์ไม่ได้ เราจะค้นพบสิ่งมหัศจรรย์ได้ในบางครั้ง เมื่อปรากฏมีผู้ซื้อซึ่งยินยอมจ่ายค่าเวลาและค่า

ลำบาก ในการต่อสู้เช่นนี้ในอุตสาหกรรมทุกชนิด ท่ามกลางการแข่งขันอย่างมโหฬาร และการทดลองมากมายนับไม่ถ้วน จะเกิดกรรมกรชั้นดีเลิศที่มีความสามารถเป็นเยี่ยมสำหรับแต่ละอาชีพ แต่เขาเหล่านั้นไม่ค่อยมีโอกาสแสดงให้เห็นว่าเขาทำอะไรได้บ้าง เขาจะทำงานอย่างระมัดระวัง เขาจะใช้ความสามารถเพียงแค่ว่าระดับสามัญอย่างชาญฉลาด และทั้งๆที่เขามีความสามารถเกินเป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่เขาก็จะมุ่งเพียงแค่ว่าเป้าหมายที่ระดับสามัญจะไปถึง ในประเทศอภิชนาธิปไตยกลับตรงกันข้าม กรรมกรจะทำทุกสิ่งที่เขาทำได้เสมอ และยามที่เขาหยุด นั่นก็หมายความว่าเขาใช้ความสามารถถึงขีดสุดแห่งวิชาชีพของเขาแล้ว

เมื่อข้าพเจ้าไปถึงประเทศหนึ่ง และเห็นศิลปะให้ผลิตผลที่น่าชื่นชมบางอย่าง สิ่งเหล่านั้นมิได้ให้ความรู้อันใดแก่ข้าพเจ้าในเรื่องสภาพสังคม และโครงสร้างทางการเมืองของประเทศเลย แต่ข้าพเจ้าจะสังเกตเห็นว่าศิลปะในประเทศนั้นโดยทั่วไปแล้วจะไม่ดีเลิศ แต่มีจำนวนมากมายและมีคุณค่าต่ำ ข้าพเจ้ามั่นใจว่าในหมู่ประชาชนที่มีสิ่งเหล่านั้น อภิสัทรมีพลังน้อยลงและชนชั้นต่างๆเริ่มเข้าทะเลาะเล้าปะปนกัน และจะผสมกลมกลืนกันในไม่ช้า

ช่างฝีมือซึ่งมีชีวิตอยู่ในศตวรรษประชาธิปไตย ไม่เพียงหาทางที่จะทำให้ราษฎรทุกคนซื้อหาผลิตผลที่เป็นประโยชน์ได้เท่านั้น เขายังพยายามที่จะทำให้งานผลิตทุกชิ้นของเขามีคุณภาพสูงส่งด้วย เพราะสิ่งที่เป็นประโยชน์มักจะไม่มีความสูงส่ง

ท่ามกลางความสับสนของชนทุกชั้น แต่ละคนหวังที่จะแสดงตัวแบบที่เขาทำได้เป็น และใช้ความพยายามยิ่งยวดที่จะบรรลุเป้าหมายนั้น ประชาธิปไตยมิได้ก่อให้เกิดความรู้สึกเช่นนั้น ซึ่งเป็นเพียงความรู้สึกธรรมชาติของมนุษย์ แต่นำความรู้สึกนั้นไปใช้กับเรื่องวัตถุ การพรางตากันในด้านคุณธรรมมีอยู่ทุกยุคทุกสมัย แต่การพรางตาในด้านความหรรษาเป็นของยุคประชาธิปไตยโดยเฉพาะ

เพื่อที่จะสนองความต้องการใหม่ๆเหล่านี้ คือการโอ้อวดของมนุษย์ ศิลปะจะเข้าไปช่วยในการหลอกลวงทุกชนิด บางครั้งอุตสาหกรรมไปไกลมากในแง่นี้ จนกระทั่งเกิดความเสียหายกับอุตสาหกรรมเอง เราสามารถเลียนแบบเพชรได้เหมือนของจริง จนกระทั่งเข้าใจผิดได้ง่าย เมื่อถึงคราวที่เราประดิษฐ์ศิลปะในการผลิตเพชรเทียม โดยลักษณะการที่ว่าเราไม่สามารถเห็นความแตกต่างของเพชรจริงได้แล้ว เป็นไปได้ว่าคนคงจะทอดทิ้งทั้งเพชรจริงเพชรเทียม และแล้วเพชรก็คงจะกลายเป็นก้อนกรวดไป

เรื่องนั้นนำไปสู่การพูดถึงความต้องการทางศิลปะ ซึ่งในฐานะที่เป็นศิลปะชั้นสูงสุด เราเรียกกันว่า วิจิตรศิลป์

ข้าพเจ้าไม่เชื่อเลยว่า ผลอันจำเป็นของสภาวสังคม และของสถาบันประชาธิปไตย คือการลดจำนวนคนซึ่งศึกษาวิจิตรศิลป์ ทว่าสาเหตุทั้งสองนี้มีอิทธิพลอย่างยิ่งยวดต่อวิธีการศึกษาวิจิตรศิลป์ คนส่วนมากซึ่งเคยได้รับรสนิยมในวิจิตรศิลป์ เมื่อยากจนลง และคนจำนวนมากที่ยังไม่ทันร่ำรวย เมื่อเริ่มเกิดรสนิยมในวิจิตรศิลป์ด้วยการเลียนแบบผู้อื่น ปริมาณผู้บริโภครวมโดยทั่วไปจะเพิ่มขึ้น และผู้บริโภคร่ำรวยมาก และละเอียดอ่อนมากจะหายากขึ้น ในยามนั้นในทางวิจิตรศิลป์จะเกิดสิ่งซึ่งคล้ายกับสิ่งที่ข้าพเจ้าเคยชี้ให้เห็นแล้ว เมื่อครั้งที่พูดถึงศิลปะที่มีประโยชน์ คนที่ชอบศิลปะแบบนี้จะสร้างผลงานมากขึ้น และลดคุณภาพของผลงานแต่ละชิ้นลง

เมื่อไม่สามารถมุ่งสิ่งใหญ่ ๆ ได้ คนก็จะแสวงหาสิ่งที่สง่างามและรูปสวย คนจะมุ่งหาของจริงน้อยกว่าของฉาบฉวย

ในประเทศอภินาธิปไตย คนจะวาดภาพใหญ่ ๆ สองสามภาพ และในประเทศประชาธิปไตย จะมีภาพวาดชิ้นเล็ก ๆ มากมาย ในประเทศแรกจะมีการสร้างรูปปั้นทำด้วยทองสัมฤทธิ์ และในประเทศหลังจะมีการหล่อรูปปั้นด้วยปูน

เมื่อคราวที่ข้าพเจ้าไปถึงนิวยอร์กเป็นครั้งแรก ทางบริเวณมหาสมุทรแอตแลนติก ซึ่งใคร ๆ เรียกว่าอีสต์ริเวอร์ ข้าพเจ้ารู้สึกประหลาดใจที่สังเกตเห็นคุณหาสน์หินอ่อนหลังเล็ก ๆ บางหลัง ตามริมฝั่งแม่น้ำห่างจากตัวเมืองเล็กน้อย หลายหลังเป็นสถาปัตยกรรมแบบโบราณ รุ่งขึ้นเมื่อได้ไปดูหลังที่ตั้งคู่ตูดสายตาข้าพเจ้าเป็นพิเศษอย่างใกล้ชิดแล้ว ข้าพเจ้าสังเกตเห็นว่า ฝาทำด้วยอิฐฉาบสีขาว และเสาทำด้วยไม้ทาสี อนุสาวรีย์ทั้งหลายที่ข้าพเจ้าได้ชมเมื่อวันวาน ก็เป็นแบบนี้เช่นกัน

ยิ่งกว่านั้น สภาสังคมและสถาบันประชาธิปไตยยังทำให้ศิลปะการเลียนแบบทุกชนิดมีแนวโน้มเฉพาะบางประการซึ่งสังเกตได้ง่าย สิ่งเหล่านี้ทำให้ศิลปะละจากภาพของจิตใจ เพื่อมุ่งแต่เฉพาะของร่างกาย เขานำการแสดงการเคลื่อนไหว และความรู้สึกทางสัมผัส มาแทนที่ภาพความรู้สึกและความคิด และท้ายที่สุดเขานำความจริงมาแทนที่อุดมคติ

ข้าพเจ้าเชื่อว่าราฟาเอล (Raphaëli) ได้ศึกษาความยืดหยุ่นเล็กๆ น้อยๆ ของร่างกายมนุษย์ได้ดีซึ่งกว่านักวาดภาพในปัจจุบัน ราฟาเอลมิได้ให้ความสำคัญกับความถูกต้องอย่างพิถีพิถันในเรื่องนี้เท่ากับนักวาดภาพปัจจุบัน เพราะเขาเชื่อว่าเขาทำได้ดีกว่าธรรมชาติ เขาต้องการทำให้คนเป็นสิ่งที่หนึ่งซึ่งเหนือกว่าคน เขาทำให้ความงามแท้ๆ สวยงามยิ่งขึ้น

ตรงกันข้าม ดาวิด (David) และลูกศิษย์ของเขาเป็นนักกายภาพที่ดีเท่าๆ กับเป็นจิตรกรที่ดี เขาแสดงภาพของผู้ที่เป็นหุ่นให้เขาได้อย่างวิเศษ แต่หายากที่เขาจะจินตนาการอะไรที่นอกเหนือไปกว่านั้น เขาทำตามธรรมชาติอย่างตรงไปตรงมา ในขณะที่ราฟาเอลหาทางที่จะทำให้ดีกว่าธรรมชาติ ดาวิดและลูกศิษย์ ทั้งภาพมนุษย์ที่เหมือนของจริงเอาไว้ แต่ราฟาเอลทำให้เรามองเห็นพระผู้เป็นเจ้าได้กลางๆ ในมนุษย์ซึ่งเป็นผลงานของพระองค์

เราสามารถนำสิ่งที่ข้าพเจ้ากล่าวในเรื่องวิธีการวาดภาพมาใช้กับการเลือกเรื่องที่จะนำมาวาดลงในภาพ

โดยปกติ จิตรกรในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ จะแสวงหาเรื่องใหม่ๆ ซึ่งปล่อยให้เขามีจินตนาการได้กว้างขวางจากสิ่งที่เห็นของตนเองหรือห่างไกลจากยุคตน จิตรกรสมัยเรอเนอซ็องส์จะใช้ความสามารถพิเศษของตนในการถ่ายทอดสิ่งละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ในชีวิตส่วนตัว ที่เขาเห็นอยู่ตลอดเวลา ออกมาเหมือนกับของจริง ๆ แท้ๆ และจำลองภาพของสิ่งเล็กๆ น้อยๆ จากทุกหนทุกแห่ง ซึ่งมีแบบอยู่ในธรรมชาติมากมาย

บทที่ ๑๒

เพราะเหตุใดคนอเมริกันจึงสร้างอนุสาวรีย์ ทั้งเล็กและใหญ่มากมายอย่างนี้ในเวลาเดียวกัน

ข้าพเจ้าเพิ่งจะกล่าวว่า ในศตวรรษประชาธิปไตย อนุสาวรีย์แห่งศิลปะมีแนวโน้มที่จะมีจำนวนมากขึ้น และมีขนาดเล็กลง ข้าพเจ้าขอรับชี้ให้เห็นข้อยกเว้นของกฎนี้เสียเอง

ในประเทศประชาธิปไตย บัจเจกชนอ่อนแอมาก แต่รัฐซึ่งเป็นตัวแทนของทุกคน และมีทุกคนอยู่ในกำมือมีกำลังกล้าแข็งมาก ไม่มีที่ไหนเลยที่ราษฎรจะคุเล็กกระจัดย่อยยิ่งไปกว่าในชาติประชาธิปไตย ไม่มีที่ไหนเลยที่ชาติเองจะยิ่งใหญ่กว่านี้ ที่คนจะนึกภาพอันกว้างใหญ่ของชาติได้ง่ายดายไปกว่านี้ ในสังคมประชาธิปไตย จินตนาการของมนุษย์จะแคบลงเมื่อเขานึกถึงตัวเอง แต่จะขยายกว้างออกไปไม่มีที่สิ้นสุดเมื่อนึกถึงรัฐ เพราะฉะนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือคนๆ เดียวกันที่อยู่อย่างคนเล็ก ๆ กระจัดย่อยในบ้านแคบๆ ย่อมจะมองว่าอนุสาวรีย์สาธารณะควรจะใหญ่โตมโหฬาร

ตรงที่ๆ เขาต้องการให้เป็นเมืองหลวง คนอเมริกันสร้างเมืองขนาดใหญ่ ทั่วๆ ที่มีประชาชนอยู่ไม่มากไปกว่า ปงตีวซ (Pontoise) ของเรามากนัก แม้กระทั่งทุกวันนี้ตามความคิดของเขา วันหนึ่งเมืองนี้จะต้องจุพลเมืองถึง ๑ ล้านคน ขณะนี้เขาโค่นต้นไม้เป็นบริเวณกว้างประมาณ ๔๐ กิโลเมตรโดยรอบ ด้วยเกรงว่าเขาอาจจะทำให้ราษฎรในอนาคตของเมืองหลวงในจินตนาการแห่งนี้เกิดความไม่สะดวก ตรงกลางนครเขาสร้างอาคารอันตระการตา เพื่อใช้เป็นที่พักประชุมของรัฐสภา และตั้งชื่ออย่างโอ้อ่าว่า แคปีตอล (Capitole)

ทุกๆ วัน บรรดามลรัฐเองจะคิดและลงมือทำกิจการอันน่าอัศจรรย์ ซึ่งผู้มีอำนาจของชาติใหญ่ๆ ในยุโรปจะต้องประหลาดใจ

โดยนัยนี้ ประชาธิปไตยมิได้ชักนำคนให้ทำงานเล็กๆ เป็นจำนวนมากเพียงอย่างเดียว แต่ยังชักนำคนให้สร้างอนุสาวรีย์ขนาดใหญ่เป็นจำนวนมากเป็นจำนวนน้อยด้วย แต่ไม่มี

อะไรเลยที่มีขนาดกลางๆ สิ่งก่อสร้างอันไพศาลที่หลงเหลือกระจุกกระจายอยู่ จึงมิได้บอกให้ทราบอะไรเลยเกี่ยวกับสภาพสังคม และสถาบันของประชาชนซึ่งเป็นผู้สร้าง

แม้ว่าจะออกนอกเรื่องแต่ข้าพเจ้าก็ขอล่าวเสริมว่า คนเหล่านี้มิได้ทำให้เรารู้จักความยิ่งใหญ่ ปัญญาความรู้ และความเจริญรุ่งเรืองที่แท้จริงของเขาดีไปกว่านี้

ทุกครั้งที่อำนาจหนึ่งอำนาจใด สามารถทำให้ประชาชนทั้งชาติร่วมมือกันทำงานเพียงชั้นเดียวด้วยการใช้วิชาการเพียงเล็กน้อยและเวลามาก ก็ย่อมจะได้สิ่งใหญ่โตมโหฬารจากการร่วมแรงร่วมใจกันอย่างมากมายเช่นนี้ โดยจะต้องไม่สรุปจากการนี้ว่าประชาชนจะตั้งมีความสุขมาก มีความรู้มาก หรือแม้แต่มีพลังกล้าแข็งมาก ชาวสเปนได้ค้นพบเมืองเม็กซิโกซึ่งเต็มไปด้วยอารามสวยงามตระการตา และพระราชวังอันไพศาล แต่นั่นก็มิได้ขัดขวางไม่ให้คอร์ตีซ (Cortez) พิชิตอาณาจักรเม็กซิโกได้ด้วยทหารราบหกร้อยคนและม้าสี่สิบหกตัว

ถ้าแม้ชาวโรมันรู้จักกฎของพลังน้ำแล้วไซ้ร้ เขาก็จะไม่สร้างสะพาน (aqueduc) เหล่านี้รอบๆ ซากปรักหักพังของนครของพวกเขา เขาคงจะใช้อำนาจและความมั่งคั่งของเขาได้ดีกว่านี้ ถ้าแม้ว่าเขาได้ค้นพบเครื่องจักรไอน้ำ บางทีเขาอาจจะไม่ได้ประดิษฐ์โซตหินเป็นทางยาวจนสุดเขตอาณาจักรของเขา ซึ่งเราเรียกกันว่าทางแบบโรมัน

สิ่งเหล่านี้เป็นพยานอันเลอเลิศแห่งความโง่เขลา และความยิ่งใหญ่ของเขาในเวลาเดียวกัน

ประชาชนที่ไม่ทั้งซำกไว้เลย บนทางที่เขาผ่านไป นอกจากท่อตะกั่วฝังไว้ในดินราวเหล็กไม่กี่ชิ้นบนพื้นดิน อาจจะเป็นนายเหนือธรรมชาติยิ่งกว่าชาวโรมันก็ได้

รูปลักษณะทางวรรณกรรมในยุคประชาธิปไตย

ยามที่เราเข้าไปในร้านขายหนังสือในสหรัฐอเมริกาและเยี่ยมชมหนังสืออเมริกัน ซึ่งวางประดับอยู่บนชั้นต่าง ๆ จำนวนหนังสือดูจะมีมากมาย ขณะที่ตรงกันข้ามจำนวนนักเขียนที่เป็นที่รู้จักกันดูจะมีน้อยมากทีเดียว

ในชั้นแรกเราจะพบเรื่องพื้นฐานเป็นจำนวนมาก ซึ่งมุ่งที่จะให้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับความรู้ของมนุษย์ งานเหล่านี้ส่วนมากถูกเรียบเรียงขึ้นในยุโรป คนอเมริกันนำมาพิมพ์ใหม่ และปรับให้เข้ากับกรที่เขานำไปใช้ได้ ต่อจากนั้นก็จะมีหนังสือเรื่องศาสนาเป็นจำนวนมาก เกือบจะนับไม่ถ้วน มีทั้งพระคัมภีร์ คำสั่งสอน เรื่องเล่าทางศาสนา ข้ออภิปราย ถกเถียง รายงานจากสถาบันการกุศลต่างๆ ในที่สุดจะมีสมุดรายชื่อจุลสารทางการเมืองอย่างยืดยาว ในอเมริกาพรรคต่าง ๆ มิได้ทำหนังสือเพื่อต่อสู้กันแต่ทำเป็นรูปสมุดเล็ก ๆ ซึ่งแพร่กระจายไปรวดเร็วอย่างไม่น่าเชื่อ ปรากฏอยู่แค่วันหนึ่งแล้วก็หายไป

ท่ามกลางงานผลิตทางปัญญาของมนุษย์เหล่านี้จะปรากฏผลงานซึ่งน่าทึ่งกว่าของนักเขียนไม่กี่คน เฉพาะที่คนยุโรปรู้จัก หรือควรจะรู้จัก

แม้ว่าในทุกวันนี้ อเมริกาอาจจะเป็นอารยประเทศ ซึ่งคนสนใจกับวรรณกรรมน้อยที่สุด แต่เราจะพบปัจเจกชนจำนวนมากที่สนใจกับสิ่งที่แสดงปัญญา และถึงแม้เขาจะไม่ศึกษาไปตลอดชีวิต อย่างน้อยก็เป็นความหรรษาในยามว่าง แต่ประเทศอังกฤษนั่นเองที่เป็นผู้สรรหาหนังสือส่วนมากให้คนเหล่านี้ อันเป็นหนังสือที่เขาเรียกร้อง ผลงานอันยิ่งใหญ่เกือบทุกชิ้นที่เป็นภาษาอังกฤษถูกนำไปผลิตซ้ำในสหรัฐอเมริกา อัจฉริยะทางวรรณกรรมของอังกฤษยังคงสาตส่องไปจนกระทั่งในป่าลึกของโลกใหม่ เกือบจะไม่มีกระท่อมของนักบุกเบิกหลังใด ที่เราจะไม่พบบท หนังสือบางเล่มของเชคสเปียร์ ข้าพเจ้าจำได้ว่าได้อ่านนาฏกรรมสมัยศักดิ์ดิโน เรื่องเฮนรี่ที่ ๕ เป็นครั้งแรกในล็อกเฮาส์ (log-house)* แห่งหนึ่ง

* ผู้เขียนใช้คำนี้ในหนังสือ

คนอเมริกันไม่เพียงได้สมบัติทางวรรณคดีจากประเทศอังกฤษอยู่ทุกวันเท่านั้น แต่เรายังอาจกล่าวอย่างตรงกับความจริงได้ว่า เขาพบวรรณคดีอังกฤษบนพื้นแผ่นดินของเขาเองด้วย ในบรรดาคคนไม่กี่คนในสหรัฐอเมริกา ที่เอาใจใส่อยู่กับการประพันธ์งานทางวรรณคดี โดยมากในส่วนลึก และโดยเฉพาะในด้านรูปแบบมักจะเป็นคนอังกฤษ ท่ามกลางระบบประชาธิปไตยเขานำความคิดและธรรมเนียมทางวรรณคดี ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชาติอภิชนาธิปไตยซึ่งเขาถือเป็นแบบอย่างมาใช้ เขาวาดภาพชนบทรวมเนียมความเป็นอยู่ของคนต่างชาติ ด้วยสีสันทันซึ่งเขาหยิบยืมมา เนื่องจากเขาเกือบจะไม่เคยแสดงภาพประเทศที่เขาถือกำเนิดมาตามความเป็นจริงเลย เขาจึงไม่ค่อยได้รับความนิยมในประเทศนั้นนัก

ราษฎรของสหรัฐอเมริกาเอง ก็จะเชื่อแน่ว่าหนังสือทั้งหลายมิได้พิมพ์ออกมาเพื่อพวกเขา ตามปกติก่อนที่จะแน่ใจว่านักเขียนคนไหนมีคุณค่า เขาจะคอยให้คนในอังกฤษได้สัมผัสวรรณกรรมเหล่านั้นเสียก่อน ในเรื่องภาพวาดก็เป็นเช่นนี้ คือเขาจะเต็มใจปล่อยให้ผู้วาดภาพที่แท้จริงมีสิทธิในการพิจารณาตัดสินภาพที่เลียนแบบ

ดังนั้น ถ้าจะกล่าวให้ชัดแจ้งพลเมืองของสหรัฐอเมริกายังไม่มีวรรณคดี นักเขียนพวกเดียวที่ข้าพเจ้ารู้จักที่เป็นคนอเมริกันได้แก่นักหนังสือพิมพ์ เขาเหล่านั้นมิได้เป็นนักประพันธ์ผู้ยิ่งใหญ่ แต่เขาพูดด้วยภาษาของประเทศของเขาและทำให้คนเข้าใจได้ ในหมู่นักประพันธ์อื่นๆ ข้าพเจ้าเห็นแต่ชาวต่างประเทศเท่านั้น สำหรับคนอเมริกันเขามองคนเหล่านั้นเช่นเดียวกับที่เรามองนักประพันธ์ที่เลียนแบบกรีกและโรมันในยุคฟื้นฟูทางอักษรศาสตร์ คือเป็นสิ่งแปลกน่านำเห็น มิใช่เป็นสิ่งที่คนทั่วไปนิยมยินดี พวกเขาให้ความบันเทิงทางปัญญา และไม่มีอิทธิพลอันใดต่อชนบทรวมเนียมความเป็นอยู่เลย

ข้าพเจ้าได้กล่าวแล้วว่า สภาวะของสิ่งต่างๆ นี้ มิได้มาจากประชาธิปไตยเพียงอย่างเดียว และเราจะต้องค้นหาสาเหตุจากสภาพการณ์เฉพาะหลายอย่างซึ่งไม่เกี่ยวกับประชาธิปไตย

ถ้าแม้ว่าคนอเมริกัน ขณะที่เก็บรักษาสภาพสังคมและกฎหมายของตนไว้ มีพื้นเพมาจากที่อื่นและเข้าไปอยู่ในประเทศอื่น ข้าพเจ้าจะไม่กลางแกลงใจเลยว่าเขาจะต้องมีวรรณคดีเท่าที่เป็นอยู่นี้ ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าเขาจะต้องมีวรรณคดีในที่สุด แต่จะมีลักษณะผิด

แพกไปจากที่ปรากฏอยู่ในงานเขียนของคนอเมริกันทุกวันนี้ และจะเป็นลักษณะของเขาเอง การที่จะลองวาดลักษณะดังกล่าวไว้ล่วงหน้า มิใช่เรื่องสุวิสัยเลย

ข้าพเจ้าขอสมมติประชาชนอภิชนาธิปไตยชาติหนึ่งที่มีการศึกษาวรรณคดี ผลงานทางปัญญาเช่นเดียวกับภารกิจของรัฐบาลมีชนชั้นที่มีอำนาจสูงสุดเป็นผู้จัดการ ชีวิตทางวรรณกรรมเช่นเดียวกับชีวิตทางการเมือง รวมอยู่ในชนชั้นนี้เกือบจะทั้งหมด หรือในชนชั้นที่อยู่ใกล้เคียงที่สุด แค่นี้ก็พอแล้วสำหรับข้าพเจ้า ที่จะมิกุญแจไขส่วนอื่นๆ ที่เหลือ

ยามที่คนจำนวนน้อยๆ ซึ่งเป็นคนๆ เดียวกันเสมอ เอาใจใส่อยู่กับสิ่งเดียวกันในเวลาเดียวกัน เขาจะเข้าใจกันได้ง่ายและกำหนดกฎเกณฑ์ หลักบางอย่างร่วมกันได้ ซึ่งจะใช้เป็นเครื่องนำทางให้พวกเขาแต่ละคน ถ้าแม้ว่าสิ่งที่ดึงดูดความสนใจคนเหล่านี้คือวรรณคดีในไม่ช้าพวกเขาจะม้วนงานทางปัญญาไปอยู่ภายใต้กฎหมายที่ชัดเจนแน่นอน โดยไม่มีโอกาสหลีกเลี่ยงได้เลย

ถ้าแม้ว่าคนเหล่านี้ครอบครองตำแหน่งซึ่งสืบทอดกันมา ย่อมจะเป็นธรรมดาอยู่เองที่เขาไม่เพียงจะมีแนวโน้มที่จะรับกฎเกณฑ์จำนวนหนึ่ง ซึ่งกำหนดไว้แน่นอนมาใช้เพื่อตัวเองเท่านั้น แต่ยังจะรับกฎเกณฑ์ที่บรรพบุรุษของเขาที่กำหนดไว้ด้วย บทบัญญัติของเขาจะเข้มงวดและยึดถือเป็นประเพณีด้วยในเวลาเดียวกัน

เนื่องจากเขาไม่จำเป็นต้องหมกมุ่นอยู่กับเรื่องทางวัตถุ และไม่เคยเป็นเช่นนั้นมาเลย ทั้งคนรุ่นพ่อก็ไม่เคยเป็นเช่นกัน เขาจึงสามารถสนใจงานทางปัญญา นับเป็นเวลาหลายชั่วอายุคนมาแล้ว เขาเข้าใจวรรณศิลป์และลงเอยด้วยการรักศิลปะนี้เพราะศิลปะเอง ทั้งยังได้ล้มรสแห่งความเพลิตเพลินอันก่อปรด้วยความรู้ จากการได้เห็นว่ามีคนต่างปรับตัวให้เข้ากับศิลปะนั้น

แค่นั้นยังไม่พอ คนที่ข้าพเจ้ากล่าวถึงอยู่นี้ เริ่มและจบชีวิตลงท่ามกลางความสะดวกสบายและความมั่งคั่ง ดังนั้น จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่เขาจะนิยมความสะดวกสบายแบบพิเศษ และรักความเพลิตเพลินที่ละเอียดอ่อนนุ่มนวล

ยิ่งกว่านั้น ความอ่อนโยนอย่างหนึ่งทางจิตใจ อันเกิดจากการใช้ชีวิตท่ามกลางทรัพย์สินเงินทองมากมายอย่างสงบสุขมาเป็นเวลานาน ทำให้เขาชอบความเพลิตเพลิน ซึ่ง

ปราศจากสิ่งที่ไม่คาดฝัน หรือรุนแรงมากเกินไป เขาชอบความสนุกสนานมากกว่าอารมณ์รุนแรง เขาชอบให้คนเรียกความสนใจจากเขา แต่ไม่ชอบให้ใครมาชักจูงเขา

คราวนี้โปรดนักภาพผลงานทางวรรณคดีเป็นจำนวนมาก ซึ่งผลิตโดยคนที่ข้าพเจ้าวาดภาพไว้เมื่อครู่ หรือผลิตออกมาเพื่อคนเหล่านี้ และแล้วท่านก็นึกออกล่วงหน้าถึงวรรณคดีแบบที่ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นระเบียบและสอดคล้องกัน แม้งานชิ้นที่เล็กที่สุดก็จะทำอย่างพิถีพิถันในเรื่องละเอียดประณีตย่อย ศิลปะและการลงแรงจะปรากฏอยู่ในทุกเรื่อง หนังสือแต่ละชนิดจะมีกฎเกณฑ์เฉพาะ ซึ่งใคร ๆ จะหลีกเลี่ยงตามอำเภอใจไม่ได้ และกฎเกณฑ์เหล่านี้จะทำให้งานแต่ละชนิดต่างไปจากชนิดอื่น

สำนวนโวหารจะมีความสำคัญเท่า ๆ กับการคิด รูปแบบสำคัญเท่ากับเนื้อหา ท่วงทำนองจะสุภาพเรียบ ๆ รมย์ระว่าง ความนึกคิดจะดำเนินไปอย่างสูงส่ง สง่างาม ไม่ค่อยมีท่าที่รุนแรง และผู้เขียนจะมุ่งทำงานให้ดีเพียงพร้อม มากกว่าจะผลิตออกมาอย่างเดียว

มีบางครั้งที่เหมือนกันที่สมาชิกของชนชั้นที่รู้หนังสือ เนื่องจากเคยอยู่แต่ในหมู่พวกตน และเขียนให้แก่เฉพาะพวกตนเท่านั้น จึงไม่สัมพันธ์กับโลกภายนอกเลย เพราะเหตุนี้เขาจึงหันไปหาความพิถีพิถัน และความไม่จริง เขาจะกำหนดกฎเล็ก ๆ น้อย ๆ ทางวรรณคดีให้กับพวกเขาเองเท่านั้น ซึ่งจะทำให้เขาละทิ้งวิจารณ์โดยไม่รู้ตัว และท้ายที่สุดจะทำให้เขาทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติไปเลย

เมื่อเขาต้องการใช้ภาษาอื่นนอกเหนือไปจากภาษาสามัญมาก ๆ เข้า ในที่สุดเขาก็ใช้ลำดับสำนวนแบบพวกอภิสิทธิ์ชนชนิดหนึ่ง ซึ่งห่างไกลจากภาษาผู้ดีเท่า ๆ กับภาษาถิ่นของประชาชน

นั่นคือ อุปสรรคธรรมชาติของวรรณคดี ในชาติอภิชนาธิปไตย

อภิชนาธิปไตยทุกรูปแบบที่แยกตัวออกจากประชาชนอย่างสิ้นเชิงจะหมดพลังลง เรื่องนี้เป็นความจริงในทางอักษรศาสตร์เท่า ๆ กับทางการเมือง *

* ทักกล่าวมาทั้งหมดนั้น เป็นความจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศอภิชนาธิปไตย ซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจขั้วตรีอย่างสงบสุขมาเป็นเวลานาน

ยามที่มึนเศร้าภาพในประเทศอภิชนาธิปไตย ชนชั้นสูงจำเป็นต้องใช้ชนชั้นต่ำอยู่ตลอดเวลา และนั่นเป็นการทำให้ทั้งสองชั้นใกล้ชิดกัน บ่อยครั้งจะเป็นการทำให้บางสิ่งบางอย่างทางความคิดแบบประชาธิปไตย ซึมแทรกเข้าไปภายใน นอกจากนี้ ในคณะอภิสิทธิ์ชนซึ่งเป็นผู้ปกครอง จะมีการพัฒนาทางด้านพลัง และความเคยชินในกิจการงาน ความนิยมการเคลื่อนไหวและเสียงอึกทึก ซึ่งต้องมีอิทธิพลอย่างแน่นอต่องานทางวรรณคดี

ขณะนั้นขอให้เราลองพลิกภาพนี้ และพิจารณาคุณค่าอันหลังซี

ขอให้เราเข้าไปอยู่ ณ ใจกลางประเทศประชาธิปไตย ซึ่งมีความพลิตเพลินทาง บัญญาเพราะประเพณีเก่าแก่และความรู้ในปัจจุบัน ในประเทศนี้ชนชั้นต่างๆ เข้าปะปน และ ผสมกลมกลืนกัน ความรู้ต่างๆ เช่นเดียวกับอำนาจ ถูกแบ่งแยกออกไปไม่รู้จบสิ้น และอาจ กล่าวได้ว่า กระจุกกระจายไปทุกทิศทุกทาง

นี่คือฝูงชนที่สับสน ผู้มีความต้องการทางปัญญาซึ่งจะต้องสนอง ผู้ที่ใฝ่ในความ พลิตเพลินทางปัญญาใหม่ๆ เหล่านี้มีได้รับการศึกษาอย่างเดียวกันมาทุกคน เขาไม่มีปัญญา ความรู้อย่างเดียวกัน เขาไม่เหมือนกับคนรุ่นพ่อเลย และในแต่ละขณะเขาจะต่างไปจากที่เขา เป็นอยู่ เพราะเขาเปลี่ยนที่ เปลี่ยนความรู้สึก และทรัพย์สินสมบัติอยู่ไม่หยุดหย่อน ดังนั้นความ นึกคิดของเขาแต่ละคน จึงมิได้เกี่ยวพันกับความคิดของคนอื่น ๆ โดยอาศัยประเพณีและนิสัย ความเคยชินร่วมกัน และไม่เคยมีอำนาจหรือเจตจำนง หรือเวลาที่จะทำความเข้าใจกัน

แต่กระนั้น ณ ใจกลางฝูงชนมากมายที่สับสน ว่าวุ่นนี้ นักเขียนได้ถือกำเนิดขึ้น และฝูงชนนี้เองเป็นผู้จัดสรรผลประโยชน์และชื่อเสียงให้แก่กันเขียนเหล่านั้น

ข้าพเจ้าเข้าใจได้ไม่ยากว่า เมื่อสรรพสิ่งเป็นไปดังนี้ ข้าพเจ้าก็ควรจะคาดคอยได้ ว่าในวรรณคดีของประชาชนแบบนั้น จะพบประเพณีอันเข้มงวดบางอย่าง ซึ่งนักอ่านและนัก ประพันธ์ยอมรับกัน ในศตวรรษอภิชนาธิปไตย ถ้าแม้ว่าคนในยุคหนึ่ง ตกหลงปลงใจกันในเรื่อง ประเพณีบางอย่าง นั่นก็ยังมีได้พิสูจน์อะไรเลยสำหรับยุคต่อมา เพราะเหตุว่า ในชาติ ประชาธิปไตย คนรุ่นใหม่แต่ละรุ่นคือประชาชนชาติใหม่ ดังนั้น ในชาติเหล่านี้ อักษรศาสตร์ จะยอมรับกฎเกณฑ์แคบๆ ได้ยากเต็มที และเป็นไปไม่ได้เลยที่จะยอมรับกฎเกณฑ์ที่ถาวร

ในประเทศประชาธิปไตย เป็นไปไม่ได้ที่ทุกคนที่สนใจวรรณคดีจะได้รับการศึกษา ทางวรรณคดีมาแล้ว และในบรรดาคนเหล่านั้น ผู้ที่มีความรู้ทางอักษรศาสตร์อย่างผิวเผิน ส่วนมากจะมีอาชีพทางการเมือง หรือประกอบอาชีพซึ่งตนสามารถหลบเลี่ยงได้เป็นครั้งคราว เท่านั้นเพื่อแอบหาความพลิตเพลินทางปัญญา ดังนั้น เขาจึงไม่เห็นว่าคุณค่าพลิตเพลินนี้ เป็นความชื่นบานที่สำคัญในชีวิต แต่เขาพิจารณาว่าเป็นการพักผ่อนหย่อนใจชั่วคราวที่จำ เป็น ท่ามกลางงานอันเคร่งเครียดในชีวิต คนแบบนี้ไม่มีวันสามารถรับความรู้ในเรื่องวรรณ คศิลป์ได้ลึกซึ้ง พอที่จะรู้สึกได้ถึงความนุ่มนวลละเอียดอ่อน เขาไม่สามารถเข้าใจสำนวนอัน

ละเมียดละไมเล็กๆ น้อยๆ ได้ เนื่องจากมีเวลาสั้นมากทีเดียวที่จะให้กับรรณกรรม เขาจึงอยากใช้เวลาทั้งหมดให้เป็นประโยชน์ เขาชอบหนังสือที่หาได้ไม่ยากเย็น อ่านได้เร็วเข้าใจได้ โดยไม่ต้องค้นคว้าอย่างชาญฉลาด เขาขอเพียงความงามแบบง่าย ๆ ซึ่งปรากฏออกมาเอง และชื่นชมได้ทันที โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขาต้องการสิ่งที่ไม่คาดฝันและของใหม่ ๆ เมื่อเคยชินกับชีวิตที่มีแต่งงานที่ต้องแข่งขันและน่าเบื่อ เขาจึงต้องการอารมณ์รุนแรง และรวดเร็ว ต้องการความกระฉ่างทันที ต้องการความจริง หรือความผิดพลาดที่ซัดแซง ซึ่งทำให้เขาลืมตัวเองทันที และนำเขาไปสู่ท้องเรื่องอย่างกระทันหันและด้วยความรุนแรงทำนองนั้น

ข้าพเจ้าจำเป็นต้องพูดอะไรมากกว่านี้อีกเล่า และมีใครบ้างไม่เข้าใจว่าต่อไปจะเป็นอะไร โดยข้าพเจ้าไม่ต้องบอก

รวมความแล้ว วรรณคดีในศตวรรษประชาธิปไตย เช่นเดียวกับในสมัยอภิชนาธิปไตย ไม่ได้แสดงภาพของความเป็นระเบียบ ความสม่ำเสมอ ภาพของวิชาการและศิลปะ โดยปกติวรรณคดีนี้จะละเอียดรูปแบบ และบางครั้งถึงกับเหยียดหยามสำนวนโวหารที่มีลักษณะประหลาด ไม่ถูกต้อง เยิ่นเย้อ และปกเปียกอยู่บ่อย ๆ กล้าและเผ็ดร้อนเกือบจะตลอดเวลา ผู้เขียนมุ่งที่จะทำเร็ว ๆ มากกว่าจะให้ความเพียบพร้อมในเรื่องรายละเอียด มีบทเขียนสั้น ๆ บ่อยกว่าหนังสือเล่มหนา ๆ สนุกสนานมากกว่าให้ความรู้ มีจินตนาการมากกว่าความลึกซึ้ง ในความคิดมีพลังที่ไม่ได้ซัดเกลตาอย่างหนึ่ง และเกือบจะป่าเถื่อนและบ่อยครั้งในงานที่ผลิตออกมาจะมีลักษณะต่าง ๆ กันออกไปมากมาย และมีจำนวนมากอย่างประหลาด เขาพยายามที่จะทำให้คนแปลกใจมากกว่าพอใจ และพยายามชักนำอารมณ์ความรู้สึกมากกว่าจะทำให้ต้องระสับระส่ของ

ไม่ต้องสงสัยเลยว่า บางครั้งบางคราว เราจะพบนักประพันธ์ซึ่งปรารถนาที่จะใช้แนวทางอื่น ถ้าเขามีความสามารถสูง เขาก็จะทำให้มีคนอื่นอ่านได้สำเร็จ แม้จะมีทั้งข้อดีและข้อเสีย แต่กรณียกเว้นแบบนี้หายาก และแม้ว่าบางคนจะไม่ใช้วิธีการเขียนแบบที่ใคร ๆ ใช้กัน เมื่อพิจารณาหนังสือของเขาในส่วนรวมก็แต่ในเรื่องรายละเอียด เขาจะกลับมาใช้วิธีดังกล่าวเสมอ

ข้าพเจ้าเพิ่งจะบรรยายสภาพปลายสุดสองสภาพ แต่ชาติมิได้ผลจากสภาพแรกไปสู่สภาพที่สองโดยทันที จะบรรลุถึงสภาพดังกล่าวโดยค่อยเปลี่ยนไปที่ละเล็กทีละน้อย หลายขั้นตอนนับไม่ถ้วนมากมาย ยามที่ประชาชนที่รู้หนังสือแปรจากสภาพหนึ่งไปอีกสภาพหนึ่ง จะต้อง

มีขณะหนึ่งที่อัจฉริยะทางวรรณคดีของชาติประชาธิปไตย มาบรรจบกับอัจฉริยะทางของชาติ
อภิชนาธิปไตยเกือบจะเสมอ อัจฉริยะทั้งสองจะปรารถนาที่จะมีอิทธิพลต่อความนึกคิดจิตใจ
ของมนุษย์ร่วมกัน

นั่นคือ ยุคที่คงอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง แต่เป็นยุคที่รุ่งเรืองมาก ยามนั้นจะมีผลงานออก
มามากมายแต่ไม่ล้นเหลือ และมีการเคลื่อนไหวที่ไม่สับสน นั่นคือวรรณคดีฝรั่งเศสในศตวรรษ
ที่ ๑๘

ข้าพเจ้าคงจะออกนอกความคิดของข้าพเจ้าไปหน่อย ถ้า मैं ข้าพเจ้าพูดว่าวรรณคดี
ของชาติหนึ่งขึ้นอยู่กับสภาวะสังคมและโครงสร้างทางการเมืองของชาติเสมอ ข้าพเจ้าทราบดีว่า
นอกเหนือจากสาเหตุเหล่านี้ ยังมีสาเหตุอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งทำให้หนังสือวรรณคดี มี
ลักษณะบางอย่าง แต่สาเหตุที่กล่าวมาจะสำคัญที่สุด

สายสัมพันธ์ที่มีอยู่ ระหว่างสภาพสังคมและการเมืองของประชาชนชาติหนึ่งกับ
อัจฉริยะของนักประพันธ์ มีเป็นจำนวนมากเสมอ ใครที่รู้จักอย่างหนึ่ง ย่อมจะไม่มีวันลืมอีก
อย่างหนึ่งจนหมดสิ้นได้

อุตสาหกรรมทางวรรณคดี

ประชาธิปไตยไม่เพียงทำให้รสนิยมทางวรรณคดีแทรกซึมเข้าไปในชนชั้นอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่ยังนำความนึกคิดทางอุตสาหกรรมเข้าไปในวรรณคดีด้วย

ในประเทศอภิชนาธิปไตย คนอ่านเป็นผู้ที่เอาใจยาก และมีจำนวนน้อย ในประเทศประชาธิปไตย คนอ่านเอาใจง่ายกว่า และมีจำนวนมากอย่างน่าอัศจรรย์ ผลที่ตามมาก็คือ ในประเทศอภิชนาธิปไตย คนหวังที่จะประสบความสำเร็จได้ ก็ด้วยความพยายามอย่างยิ่งยวด และความพยายามอันนี้เอง ที่สามารถนำมาซึ่งชื่อเสียงเกียรติยศอย่างมากมาย ไม่มีวันสามารถหาเงินได้มาก ขณะที่ในชาติประชาธิปไตย นักเขียนภูมิใจได้ว่าตนได้รับชื่อเสียงพอประมาณ และเงินทองมากมายโดยไม่ต้องลงทุนลงแรงมาก ไม่จำเป็นว่าใครจะต้องชื่นชมเขา เพราะเหตุนี้เพียงลองอ่านผลงานของเขาเขาก็พอแล้ว

จำนวนผู้อ่านที่เพิ่มมากขึ้นทุกที และความต้องการสิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลาของผู้อ่าน จะเป็นหลักประกันว่าหนังสือนั้นจะขายได้เรื่อย ๆ ทั้งที่ผู้อ่านมิได้ยกย่องนัก

ในสมัยประชาธิปไตย บ่อยครั้งประชาชนปฏิบัติกับนักเขียนเหมือนกับที่กษัตริย์ปฏิบัติตามปกติกับข้าราชการสำนักของพระองค์ ประชาชนทำให้นักเขียนร่ำรวยขึ้น แต่ดูเหมือนสำหรับดวงวิญญาณที่ซื้อขายได้ ซึ่งเกิดในราชสำนัก หรือที่มีเกียรติได้อยู่ในราชสำนัก เราควรจะทำอะไรมากไปกว่านี้แล้ว

วรรณคดีแบบประชาธิปไตย เต็มไปด้วยนักเขียนซึ่งมองวรรณคดีว่าเป็นอุตสาหกรรมเท่านั้น สำหรับนักเขียนใหญ่ ๆ บางคนซึ่งเราพบเห็นในชาติประชาธิปไตย เรานับคนที่ขายความคิดได้เป็นพัน ๆ คน

บทที่ ๑๕

เพราะเหตุใดการศึกษาวรรณคดีกรีกและลาติน จึงเป็นประโยชน์ต่อสังคม ประชาธิปไตยเป็นพิเศษ

ที่เราเรียกว่าประชาชน ในสาธารณรัฐที่เป็นประชาธิปไตยที่สุดในสมัยโบราณ ไม่ค่อยจะเหมือนสิ่งที่เราเรียกว่าประชาชนในปัจจุบัน ที่เอเธนส์ราษฎรทุกคนมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ แต่ในจำนวนพลเมืองมากกว่าสามแสนห้าหมื่นคน มีราษฎรเพียงสองหมื่นคนเท่านั้น คนอื่นๆ คือทาส เขาปฏิบัติหน้าที่ซึ่งส่วนมากในปัจจุบันเป็นของประชาชน และแม้แต่ชนชั้นกลาง

ดังนั้น เมื่อมองดูแล้ว ทั้งๆ ที่ในเอเธนส์มีการออกเสียงทั่วประเทศ แต่ก็เป็นเพียงสาธารณรัฐอภิชนาธิปไตยเท่านั้น ที่ซึ่งขุนนางทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการปกครอง

เราควรจะพิจารณาการต่อสู้ระหว่างชนชั้นสูงและสามัญชนแห่งโรม ด้วยความคิดเห็นแบบเดียวกัน และมองดูแต่การทะเลาะวิวาทภายในระหว่างห้องสุกห้องและพีคนโทของครอบครัวเดียวกัน ตามจริงแล้วทุกคนผูกพันกับระบบอภิชนาธิปไตย และมีความนึกคิดแบบนั้น

ยิ่งกว่านั้น เราควรสังเกตว่า ตลอดสมัยกรีกและโรมัน หนังสือหายากและมีราคาแพง คนประสบความสำเร็จลำบากยิ่งในการผลิตและเผยแพร่หนังสือ สภาพการณ์เหล่านี้ ซึ่งบังเอิญรวมเอารสนิยมและการใช้ประโยชน์จากวรรณคดีไว้ในหมู่คนจำนวนน้อย จึงประกอบกันขึ้นเป็นกลุ่มชนชั้นนำเล็กๆ ซึ่งเป็นอภิชนาธิปไตยทางวรรณคดี ในหมู่อภิชนาธิปไตยกลุ่มใหญ่ทางการเมือง ทั้งยังไม่มีอะไรแจ้งให้ทราบว่า ในหมู่ชาวกรีกและโรมันวรรณคดีไม่เคยถูกนำมาทำเป็นอุตสาหกรรม

ประชาชนเหล่านั้น ไม่เพียงก่อตั้งประเทศอภิชนาธิปไตยเท่านั้น ยังเป็นชาติที่เจริญมาก และมีเสรีภาพมากด้วย เมื่อเป็นเช่นนั้นในการผลิตผลงานทางวรรณคดี พวกเขา

คงจะได้สร้างความเลวร้ายเฉพาะและคุณลักษณะพิเศษ ซึ่งเป็นลักษณะของวรรณคดีในศตวรรษอภิชนาธิปไตย

อันที่จริง เพียงเหลือบมองงานเขียน ซึ่งกรีกและโรมันทั้งไว้ให้ เราก็พอจะค้นพบได้ว่า ถ้าแม้ในบางครั้งนักประพันธ์สมัยนั้น จะไม่มีเรื่องเขียนต่างกันออกไป และไม่มีเรื่องราวอะไรมากนัก ขาดความกล้า ขาดการเคลื่อนไหวและความคิดกว้าง ๆ แต่เขาก็แสดงให้เห็นเวลาถึงศิลปะและความรอบคอบอย่างน่าชมเชย ในเรื่องส่วนละเอียดปลีกย่อยไม่มีสิ่งใดในหนังสือของเขาที่ดูว่าทำอย่างรีบเร่ง หรือทำไปเรื่อย ๆ ตามบุญตามกรรม ทุกสิ่งทุกอย่างถูกเขียนขึ้นมาสำหรับผู้ที่รู้จักอ่าน และเราจะเห็นว่ามีการพรรณนาความงามตามอุดมคติอย่างพิถีพิถันอยู่ตลอดเวลา ไม่มีวรรณคดีใดจะแสดงคุณลักษณะที่ขาดหายไปจากหนังสือของนักเขียนยุคประชาธิปไตยได้เด่นชัดเท่าวรรณคดีกรีกและโรมัน ดังนั้นจึงไม่มีวรรณคดีในศตวรรษประชาธิปไตยเหมาะที่จะนำมาศึกษาได้ดีกว่านี้ ในบรรดาการศึกษาทั้งหมด การศึกษาค้นคว้าเหมาะที่สุดที่จะจัดข้อบกพร่องของวรรณคดี ซึ่งฝังแน่นอยู่ในศตวรรษประชาธิปไตย ส่วนคุณลักษณะธรรมชาติของศตวรรษนี้จะเกิดขึ้นเอง โดยไม่จำเป็นต้องเรียนรู้หรือแสวงหา

ตรงนี้แหละที่เราจำเป็นจะต้องเข้าใจกันให้ดี

การศึกษาอาจจะเป็นประโยชน์สำหรับวรรณคดีของประชาชาติหนึ่ง แต่ไม่เหมาะสมกับความต้องการทางสังคมและการเมืองของเขา

ถ้าแม้ยังมีคนดื้อดึงที่จะสอนแต่วรรณคดี ในสังคมซึ่งแต่ละคนเคยชินกับการถูกชักนำให้ใช้ความพยายามอย่างรุนแรงเพื่อเพิ่มพูนหรือรักษาสมบัติตน เราคงจะได้ราษฎรที่สุภาพมาก และมีอันตราয়มาก เพราะเหตุว่าสภาพสังคมและการเมืองในแต่ละวัน ทำให้เขาเกิดความต้องการ โดยที่การศึกษาไม่มีวันสอนให้เขาสนองความต้องการนั้นได้ เขาย่อมจะก่อความวุ่นวายให้กับรัฐโดยอ้างชาวกรีกและโรมัน แทนที่จะทำให้รัฐอุดมสมบูรณ์ด้วยอุตสาหกรรมของพวกเขา

เป็นที่แน่ชัดว่า ในสังคมประชาธิปไตย ผลประโยชน์ของปัจเจกชน เช่นเดียวกับความพลอดภัยของรัฐ เรียกร้องให้คนส่วนใหญ่ศึกษาวิทยาศาสตร์ การค้า อุตสาหกรรมมากกว่าวรรณคดี

ภาษากรีก และลาตินไม่ควรนำมาสอนในทุกโรงเรียน แต่สำคัญที่ว่า คนที่ธรรมเนียมชาติหรือทรัพย์สินมบัติของเขา กำหนดให้เขาศึกษาอักษรศาสตร์ หรือทำให้เขามีแนวโน้มไปในทางนั้น ควรจะหาโรงเรียนที่เขาสามารถเป็นผู้เชี่ยวชาญทางวรรณคดีกรีกและโรมันอย่างแท้จริง และเข้าถึงเจตนารมณ์ของวรรณคดีนั้นอย่างเต็มที่เพื่อจะบรรลุผลดังกล่าว มหาวิทยาลัย ๆ สองสามแห่ง ย่อมจะมีค่าเหนือกว่ามหาวิทยาลัยเลว ๆ ซึ่งมีจำนวนมากมาย ที่ซึ่งการศึกษาอันไร้ประโยชน์ ถูกถ่ายทอดได้เลวเต็มที่ เป็นอุปสรรคมิให้ศึกษาสิ่งที่จำเป็นได้ดี

ทุกคนที่ทะเยอทะยานใคร่จะเป็นเลิศทางอักษรศาสตร์ในประเทศประชาธิปไตยบ่อยครั้งต้องเสริมสร้างความรู้ของตนด้วยผลงานของกรีกและโรมัน นั้นเป็นการบำรุงรักษาสติปัญญาที่เป็นคุณ

มิใช่ข้าพเจ้าจะพิจารณาผลิตผลทางวรรณคดีของสมัยโบราณ ว่าไม่มีที่ติก็หาไม่ ข้าพเจ้าเพียงแต่คิดว่า ผลิตผลเหล่านั้นมีคุณภาพพิเศษ ซึ่งสามารถใช้แก้ข้อเสียของเราโดยเฉพาะได้อย่างน่าอัศจรรย์ คือช่วยพยุงไว้ไม่ให้เราตกลงสู่อันตรายอันหมิ่นเหม่

บทที่ ๑๖

ประชาธิปไตยของอเมริกา ตัดแปลงแก้ไขภาษาอังกฤษอย่างไร

ถ้าแม้ว่าสิ่งที่ข้าพเจ้ากล่าวไว้ก่อนหน้านั้น ในเรื่องอักษรศาสตร์ทั่วไป เป็นที่เข้าใจดีสำหรับท่านผู้อ่าน ท่านก็คงจะนึกออกได้ไม่ยากว่า สภาพสังคมและสถาบันประชาธิปไตย มีอิทธิพลเช่นไรต่อภาษา ซึ่งเป็นเครื่องมือชั้นแรกของความคิด

กล่าวตามจริงแล้ว นักเขียนชาวอเมริกันมีชีวิตอยู่ในอังกฤษนานกว่าในประเทศของเขาเอง เนื่องจากเขาศึกษานักเขียนอังกฤษอยู่ตลอดเวลา และวันแล้ววันเล่าเขายึดถือบุคคลเหล่านั้นเป็นแบบอย่าง การณ์มิได้เป็นเช่นนั้นสำหรับประชากรเองกล่าวคือ ประชากรอเมริกัน ต้องเผชิญกับสาเหตุเฉพาะใกล้ตัวกว่า ซึ่งสามารถมีอิทธิพลต่อสหรัฐอเมริกาได้ ดังนั้นจึงมิใช่ภาษาเขียนหรือพูดแต่ภาษาพูดต่างหากที่เราควรเอาใจใส่ ถ้าเราต้องการเห็นการตัดแปลงแก้ไขภาษาของประชาชนอเมริกันประชาธิปไตยขณะทีกลายเป็นภาษาของชาติประชาธิปไตย

คนอังกฤษที่มีความรู้และเชี่ยวชาญยิ่งกว่าข้าพเจ้าในฐานะผู้เห็นคุณค่าในการใช้ถ้อยคำอันละเอียดอ่อน ยืนยันกับข้าพเจ้าบ่อยๆ ว่า ชนชั้นที่ฉลาดรอบรู้ของสหรัฐอเมริกา แตกต่างไปจากชนชั้นที่ฉลาดรอบรู้ในอังกฤษ ทางด้านภาษาอย่างน่าสังเกต

เขาไม่เพียงแต่บ่นไม่พอใจต่อการที่คนอเมริกันนำคำใหม่ ๆ มาใช้มากมายเท่านั้น ความแตกต่างและการอยู่ห่างไกลจากประเทศอื่นคงพอที่จะอธิบายเรื่องนี้ได้ แต่ยังมีในเรื่องที่ว่า คำใหม่ ๆ นี้ ถูกหยิบยืมมาไม่ว่าจากสำบัดสำนวนของพรรคต่างๆ หรือจากศิลปะทางเครื่องกล หรือจากภาษารัฐกิจ คนอังกฤษยังกล่าวเสริมอีกว่า คำอังกฤษเก่าๆ ถูกคนอเมริกันรับมาใช้ในความหมายใหม่ ท้ายที่สุดเขาพบว่าพลเมืองสหรัฐได้นำสำนวนต่างๆ มาผสมผสานกันบ่อยๆ ในลักษณะที่แปลก และบางครั้งบางคราวคำที่เขานำมาใช้ด้วยกันในภาษาของประเทศแม่ เป็นคำที่ต้องหลีกเลี่ยงกันเสมอ

ข้อสังเกตเหล่านี้ ซึ่งข้าพเจ้าได้ยินมาหลายครั้งหลายครา จากคนที่คุ้นเคยคือ ทำให้ข้าพเจ้าต้องคิดใคร่ครวญในเรื่องนี้ และความคิดคำนึงทางทฤษฎีได้พาข้าพเจ้าไปถึงจุดเดียวกับที่เขาเหล่านั้นไปถึง โดยทางปฏิบัติ

ในหมู่พวกอภิชนาธิปไตย ภาษาย่อมจะอยู่คงที่ไม่เปลี่ยนแปลงเป็นธรรมดา เช่นเดียวกับสิ่งอื่น ๆ มีการสร้างคำใหม่ไม่มากนัก เพราะมีการสร้างสิ่งใหม่ๆ น้อย และถ้ามันเกิดมีการสร้างสิ่งใหม่ๆ เขาก็จะพยายามอธิบายด้วยคำที่เป็นที่รู้จักกันดี ซึ่งประเพณีได้กำหนดความหมายไว้แล้ว

ถ้าแม้ในที่สุดมนุษย์เกิดใช้ความคิดขึ้นมาเอง หรือความรู้ซึ่งแทรกเข้ามาจากภายนอกทำให้เขาตื่นตัว ส่วนอันใหม่ๆ ที่เขาสร้างขึ้นมามีลักษณะที่ฉลาดเฉลียวแสดงปัญญาและเป็นปรัชญา ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามีได้ถือกำเนิดขึ้นมาเพราะประชาธิปไตย ยามที่คอนสแตนติโนเบิลล่ม ทำให้วิทยาการและอักษรศาสตร์ ย้อนกลับไปสู่ตะวันตก ภาษาฝรั่งเศส ถูกคำใหม่ๆ รุกเข้ามาอย่างกระหน่ำหนักเต็มไปหมด ทุกคำมีรากศัพท์มาจากภาษากรีกและลาติน ที่ประเทศฝรั่งเศสในยามนั้น เราจะเห็นการใช้ส่วนอันใหม่ๆ อย่างชาญฉลาด ซึ่งมีอยู่แต่ในชนชั้นที่มีความรู้เท่านั้น โดยที่ประชาชนทั่วไปไม่รู้สึกลงถึงผลของการใช้ส่วนอันใหม่ๆ เหล่านั้นเลย หรือกว่าประชาชนจะเห็นผลก็ใช้เวลานานเหลือเกิน

เราจะเห็นภาพเดียวกันนี้มากมายในยุโรปทุกชาติ มิลตัน (Milton) ผู้เดียว นำคำมากกว่าหกร้อยคำเข้ามาในภาษาอังกฤษ เกือบทุกคำมาจากภาษาลาติน กรีก และฮีบรู การเคลื่อนไหวตลอดเวลาในชาติประชาธิปไตย ตรงกันข้ามมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนโฉมหน้าของภาษาอย่างไม่หยุดยั้ง เช่นเดียวกับเปลี่ยนโฉมหน้าของกิจการต่างๆ ท่ามกลางความเคลื่อนไหวทั่วไป และขณะที่ทุกคนร่วมแสดงความนึกคิดของตน ได้เกิดความคิดใหม่ ๆ จำนวนมาก ความคิดเก่าสูญหายไป หรือกลับปรากฏขึ้นมาอีก หรือมีจะนั้นก็แตกแยกออกไปต่างๆ กันมากมาย

ดังนั้นบ่อยครั้งเราจะพบคำซึ่งน่าจะเลิกใช้แล้ว และคำซึ่งน่าจะนำเข้ามาใช้

นอกจากนั้น ชาติประชาธิปไตยยังชอบการเคลื่อนไหวอีกด้วย สิ่งนี้จะเห็นได้ในภาษาเช่นเดียวกับในทางการเมือง ดังนั้นชาติเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนคำ แต่บางครั้งก็เกิดความปรารถนาที่จะทำเช่นนั้น

อัจฉริยะของประชาชนประชาธิปไตย มิได้ปรากฏให้เห็นในคำใหม่ ๆ ซึ่งนำมาใช้เป็นจำนวนมากเท่านั้น แต่ยังปรากฏในลักษณะของความคิด ซึ่งแสดงออกโดยคำใหม่ ๆ ด้วย

ในหมู่ประชาชนนี้ คนส่วนใหญ่เป็นผู้บัญญัติกฎในเรื่องภาษา เช่นเดียวกับในเรื่องอื่นทั้งหมด เจตนารมณ์ของเขาปรากฏในเรื่องภาษาเช่นเดียวกับในเรื่องอื่น แต่คนส่วนใหญ่เอาใจใส่กับกิจการต่างๆ มากกว่าการศึกษา เอาใจใส่กับผลประโยชน์ทางการเมืองและการค้ามากกว่าประโยชน์ทางปรัชญาหรืออักษรศาสตร์ คำส่วนมากซึ่งมหาชนสร้างขึ้นมาหรือเป็นที่ยอมรับของมหาชน จะแสดงร่องรอยของนิสัยดังกล่าว คำเหล่านั้นจะใช้แสดงความต้องการทางอุตสาหกรรม อารมณ์ความรู้สึกของพรรคต่างๆ หรือรายละเอียดในการบริหารประเทศเป็นสำคัญในตำแหน่งเหล่านี้เองที่ภาษาจะขยายกว้างออกไปไม่หยุดยั้ง ขณะเดียวกันภาษาจะละทิ้งคำอุปปรัชญาและเทววิทยาที่ละเล็กทีละน้อย

ส่วนต้นตอที่ให้คำใหม่ ๆ แก่ชาติประชาธิปไตย และวิธีการที่ใช้เพื่อผลิตคำใหม่ เป็นเรื่องง่ายมากที่จะนำมากล่าว

คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในประเทศประชาธิปไตย ไม่ค่อยรู้จักภาษาซึ่งเขาพูดกันที่โรมและเอเธนส์นัก และเขาก็มิได้สนใจที่จะสืบสาวขึ้นไปจนถึงสมัยโบราณ เพื่อที่จะพบสำนวนซึ่งเขาไม่มี ถ้าแม้บางครั้งเขาจะหันไปฟังนิรุกติศาสตร์ที่ชาญฉลาด ก็เป็นเพราะว่าโดยปกติเขาจะค้นหาสำนวนต่างๆ จากภาษาที่ตายไปแล้วเพราะความโอ้อวด ไม่ใช่ความเชี่ยวชาญรอบรู้หรืออกที่ทำให้เขาคิดสำนวนนั้นได้เอง ชั่วในบางครั้ง คนที่โง่ที่สุดในหมู่พวกเขา กลับเป็นผู้นำมาใช้ ความปรารถนาแบบประชาธิปไตยแท้ ที่จะออกนอกขอบเขตของตน ทำให้เขาเหล่านั้นอยากยกย่องอาชีพซึ่งไม่ละเอียดย่อนเลย โดยการตั้งชื่อเป็นภาษากรีก หรือลาติน ยิ่งอาชีพต่ำและไกลจากวิชาการมากเท่าไร ชื่ออาชีพนั้นจะโอ้อ่าและแสดงความรู้สูงยิ่งขึ้นเท่านั้น โดยเหตุนี้เองที่นักเดินระบอบนเชือกของเรา จึงถูกเปลี่ยนเป็นนักกายกรรม และนักไต่ลวด

ถ้าไม่มีภาษาที่ตายแล้ว ประชาชนประชาธิปไตยก็จะขอยืมคำจากภาษาที่ยังใช้กันอยู่อย่างเต็มใจ เพราะพวกเขาติดต่อกันตลอดเวลา และคนในชาติต่างๆ ก็เต็มใจที่จะทำตามอย่างกันเพราะแต่ละวันเขายังเหมือนกันมากขึ้นทุกที

แต่โดยเฉพาะในภาษาของตนเอง ที่ประชาชนประชาธิปไตยเสาะหาวิธีที่จะสร้างคำใหม่ บางครั้งบางคราวเขานำสำนวนที่ลืมนั่นไปแล้วในคำศัพท์ของเขา กลับมาใช้

ใหม่ หรือมิฉะนั้นก็นำศัพท์ของราษฎรในชนชั้นหนึ่งมา แล้วนำเข้าไปใช้ในภาษาปกติ โดยมีความหมายแปรเปลี่ยนไป ส่วนนวมมากมายซึ่งตอนแรกอยู่ในภาษาพิเศษของคนพวกหนึ่ง หรืออาชีพหนึ่งเท่านั้น จึงถูกนำไปใช้อย่างดาษดื่นด้วยวิธีนี้

วิธีการธรรมดาที่สุดที่ประชาชนประชาธิปไตยใช้ในการปรับปรุงภาษาใหม่ ประกอบด้วย การให้ความหมายที่แทบจะไม่มีใครใช้กับสำนวนที่ใช้กันอยู่ วิธีนี้ง่ายมาก รวดเร็วมาก และสะดวกมาก ไม่จำเป็นต้องอาศัยวิชาการ ก็สามารถใช้คำเหล่านั้นได้ดี และความไม่รู้เอง ช่วยทำให้ใช้ได้สะดวก แต่วิธีนี้ทำให้ภาษาต้องเสี่ยงต่ออันตรายอย่างใหญ่หลวง การที่ประชาชนประชาธิปไตยให้คำมีความหมายซ้อนเช่นนี้ ทำให้คนที่ได้ยิน และคนที่ใช้คำนั้นคลางแคลงใจ อยู่เนือง ๆ

นักเขียนผู้หนึ่ง เริ่มต้นด้วยการบิดเบือนสำนวนที่รู้จักกันให้ผิดไปจากความหมาย เดิมเล็กน้อยและหลังจากที่ดัดแปลงเช่นนั้นแล้ว เขาจะปรับให้เข้ากับเรื่องของเขาให้ดีที่สุด นักเขียนอีกผู้หนึ่งโผล่มา และดึงความหมายไปอีกทางหนึ่ง คนที่สามก็ดึงความหมายไปในทาง ใหม่ และเนื่องจากไม่มีกรรมการตัดสินร่วมกัน ไม่มีศาลประจำที่สามารถกำหนดความหมาย ของคำได้อย่างถาวร คำๆ นี้จึงยังอยู่ในฐานะที่จะเปลี่ยนแปลงได้เรื่อยๆ สิ่งเหล่านี้ทำให้นัก ประพันธ์แทบจะไม่มีทำที่ที่จะยึดเหนี่ยวกับความคิดเดียว แต่จะมุ่งไปยังความคิดต่างๆ โดย ปล่อยให้ผู้อ่านตัดสินเอาเองว่า เขาหมายถึงความคิดอันไหน

นี่คือ ผลลัพธ์ที่ไม่น่าชื่นชมอย่างหนึ่งของประชาธิปไตย ข้าพเจ้าอยากให้ใคร ๆ นำคำในภาษาจีน ทาร์ทาร์ หรือฮูรอน มาใส่ในภาษาฝรั่งเศสให้เต็มไปหมด ดีกว่าจะทำให้ ความหมายของคำฝรั่งเศสไม่แน่นอน ความผสมผสานและความเข้ากันได้สนิท เป็นเพียงความ งามของภาษาที่มีความสำคัญเป็นรองสำหรับยุคประชาธิปไตย ในเรื่องแบบนี้มีข้อตกลงกันมาก มายและเมื่อจำเป็นจริงๆ เราก็อาจจะไม่ต้องอาศัยข้อตกลงก็ได้ แต่ไม่มีภาษาที่ศิโรราบ จะ ปราศจากถ้อยคำสำนวนที่ชัดเจน

ความเสมอภาคจำเป็นต้องนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ อีกหลายประการในเรื่อง ภาษา

ในศตวรรษของยุคอภิชนาธิปไตย อันเป็นสมัยที่แต่ละชาติมีแนวโน้มที่จะแยกตัว ออกไปจากชาติอื่น และชอบที่จะมีรูปลักษณ์ที่เป็นของตัวเอง มีบ่อยครั้งที่ประชาชนหลายชาติ

ซึ่งมีพันแพเดียวกัน กลายเป็นคนต่างชาติต่อกัน ทั้ง ๆ ที่ยังคงเข้าใจกันอยู่ แต่ก็ไม่ได้พูดแบบเดียวกันอีกแล้ว

ในศตวรรษเดียวกันนี้เอง แต่ละชาติถูกแบ่งออกเป็นชนชั้นต่าง ๆ จำนวนหนึ่ง ซึ่งพบเห็นกันน้อยมาก และไม่ปะปนกันเลย แต่ละชนชั้นต่างเก็บรักษานิสัยความเคยชินทางความนึกคิด ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของชนชั้นตนไว้อย่างไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งเลือกที่จะใช้คำบางคำสำนวนบางสำนวน ซึ่งต่อจากนั้นก็ถ่ายทอดเสมือนเป็นมรดกจากคนรุ่นหนึ่ง ไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ยามนั้นในศัพท์สำนวนเดียวกัน เราจะพบทั้งภาษาคนจน ภาษาคนมี ภาษาคนเดินถนน ภาษาขุนนาง ทั้งภาษาปราชญ์และภาษาสามัญ ยิ่งการแบ่งชั้นลึกซึ้งและอุปสรรคขวางกั้นยากที่จะฟันฝ่ามีมากเพียงไร การณ์ก็ยิ่งต้องเป็นไปดังที่กล่าวมา ข้าพเจ้ายินดีที่จะพนันว่าในบรรดาบรรณะต่าง ๆ ของอินเดีย ภาษาจะต้องแตกต่างกันมากจนน่าอัศจรรย์ ทั้งยังมีความแตกต่างมากเช่นกันระหว่างภาษาของจัณฑาลและของพราหมณ์ เช่นเดียวกับในเรื่องเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย

ตรงกันข้าม ในยามที่คนไม่ต้องยึดอยู่กับตำแหน่งของตน เขาย่อมจะพบเห็นและติดต่อกันตลอดเวลา ยามที่ชนวรรณะถูกทำลายลง และชนชั้นเกิดขึ้นมาใหม่และผสมผสานกัน ทุกคำในภาษาก็จะปะปนกัน คนที่ไม่สามารถเข้ากับคนจำนวนมากได้ย่อมจะตายไป ที่เหลืออยู่ก็จะก่อตั้งเป็นชนกลุ่มเดียวกัน ในกลุ่มนี้แต่ละคนจะตั้งรกรากตามสบาย ภาษาท้องถิ่นเกือบทุกภาษาซึ่งแบ่งแยกศัพท์สำนวนของยุโรปออกไป มีแนวโน้มจะลบเลือนไปอย่างเห็นได้ชัด ไม่มีภาษาท้องถิ่นในโลกใหม่ และภาษาท้องถิ่นจะสูญหายไปทุกวันในโลกเก่า

การปฏิวัติสภาพสังคม มีอิทธิพลต่อสำนวนโวหารและต่อภาษาเช่นเดียวกัน

ทุกคนไม่เพียงแต่ใช้คำ ๆ เดียวกันเท่านั้น แต่เขายังเคยชินกับการใช้คำแต่ละคำที่แตกต่างออกไป กฎต่าง ๆ ซึ่งสำนวนโวหารสร้างขึ้นมากถูกทำลายลงจนเกือบหมดสิ้นแล้ว เราแทบจะไม่ค่อยพบสำนวนซึ่งคุณสามัญโดยลักษณะของมันเอง หรือสำนวนอื่นซึ่งคุณสูงส่ง บัจเจกชนซึ่งมาจากระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะไปถึงที่ใด ได้นำศัพท์สำนวนต่าง ๆ ซึ่งเคยใช้กันอยู่ติดตัวไปด้วย ที่มาของคำต่าง ๆ จึงสูญหายไป เช่นเดียวกับที่มาของคน และแล้วจึงเกิดความยุ่งเหยิงขึ้นในภาษาเช่นเดียวกับในสังคม

ข้าพเจ้าทราบว่า ในการจัดแบ่งชั้นของคำ เราจะพบกฎซึ่งมิได้มาจากรูปแบบของ สัทกมหนึ่ง มากไปกว่าอีกสัทกมหนึ่ง แต่มาจากธรรมชาติของสรรพสิ่งทั้งหลายเอง มีสำนวน และโวหารที่เป็นภาษาหายาบบๆ เพราะความรู้สึกที่ต้องการแสดงออกมาต่ำมากจริงๆ และศัพท์ สำนวนอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะสูง เพราะสิ่งซึ่งต้องการบรรยายออกมานั้นสูงส่งมากที่สุดทีเดียว

ชั้นต่างๆ เมื่อปะปนกัน ไม่มีวันทำให้ความแตกต่างหายไป แต่ความเสมอภาค ย่อมจะทำลายรูปแบบของความคิดที่นิยมกันมาแต่ดั้งเดิม และกำหนดไว้โดยพลการแท้ๆ อย่าง แน่นนอน ข้าพเจ้ายังไม่ทราบแน่ชัดว่า การจัดแบ่งชั้นที่จำเป็นซึ่งข้าพเจ้าระบุไว้ข้างต้น จะเป็น สิ่งที่ยอมรับนับถือกันในกลุ่มประชาชนประชาธิปไตยน้อยกว่าในกลุ่มประชาชนอื่นอยู่หรือเปล่า เนื่องจากว่าในกลุ่มประชาชนเช่นนั้นเราจะไม่พานพบคนที่การศึกษา ปัญญาความรู้และเวลาว่าง ทำให้เขาอยู่ในสภาพพร้อมเสมอที่จะศึกษากฎธรรมชาติของภาษา และทำให้คนเคารพกฎเหล่านี้ โดยที่ตัวเขาปฏิบัติตามกฎนั่นเอง

ข้าพเจ้าไม่อยากจะละจากเรื่องนี้ โดยไม่บรรยายภาษาประชาธิปไตยในลักษณะ สุกตท้าย ซึ่งจะเป็นลักษณะเฉพาะของภาษานี้มากกว่าลักษณะอื่นใด

ข้าพเจ้าได้แสดงให้เห็นก่อนหน้านั้น ว่าประชาชนประชาธิปไตยนิยมและบ่อยครั้ง หลงใหลความคิดกว้างๆ นั้นเป็นเพราะคุณสมบัติและข้อบกพร่องของประชาชนประชาธิปไตย เอง การรักความคิดกว้างๆ นี้ จะปรากฏให้เห็นในภาษาประชาธิปไตย ในรูปของการใช้ สำนวนกว้างๆ และคำที่เป็นนามธรรม และในลักษณะการใช้เอง นั่นคือส่วนดีและจุดอ่อน อันใหญ่ยิ่งของภาษานี้

ประชาชนประชาธิปไตยหลงใหลในสำนวนกว้างๆ และคำที่เป็นนามธรรมเพราะ สำนวนเหล่านี้ขยายความคิดของเขาให้กว้างออกไป และขณะที่เปิดโอกาสให้รวมสิ่งต่างๆ มาก มายไว้ในประโยคสั้นๆ ได้ ยังช่วยแบ่งเบางานทางปัญญาอีกด้วย

นักประพันธ์ประชาธิปไตยเต็มใจจะใช้คำอย่างเป็นทางการเป็นนามธรรมว่า “ความสามารถ” แทนที่จะพูดว่าคนที่สามารถ และโดยไม่เข้าไปสู่รายละเอียด ซึ่งคำว่าความสามารถครอบคลุม อยู่แล้ว เขาจะพูดว่า “เหตุการณ์ปัจจุบัน” เพื่อบรรยายสิ่งต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นต่อหน้าต่อตาเรา ในขณะที่รวมกันทีเดียว และโดยใช้คำว่า “สิ่งที่อาจเกิดขึ้นได้” เขาจะรวมเอาทุกสิ่งซึ่ง อาจเกิดขึ้นในจักรวาลนี้ นับแต่วันแรกที่เขาพูดเป็นต้นไป

นักประพันธ์ประชาธิปไตย สร้างคำที่เป็นนามธรรมแบบนี้อยู่ตลอดเวลา หรือใช้คำที่เป็นนามธรรมของแต่ละภาษา ในความหมายนามธรรมยิ่งขึ้นทุกที

ยิ่งกว่านั้น เพื่อให้ปาฐกถารวดเร็วขึ้น เขาจะทำให้คำนามธรรมเหล่านั้นเป็นคน และให้เป็นผู้กระทำเหมือนเป็นปัจเจกชนจริงๆ ฉะนั้นเขาจะพูดว่า “พลังของสรรพสิ่งต่าง ๆ ต้องการให้ผู้มีความสามารถปกครอง” (La force des choses veut que les capacités gouvernent)

ข้าพเจ้าไม่ขอละไรมากไปกว่าอธิบายความคิดของข้าพเจ้าด้วยตัวอย่างของข้าพเจ้าเอง

บ่อยครั้งข้าพเจ้าใช้คำว่า ความเสมอภาค ในความหมายเท่า ๆ ยิ่งกว่านั้นในหลายแห่งข้าพเจ้ายังได้ทำให้ความเสมอภาคเป็นคน โดยนัยนี้เองจึงมีบางครั้งที่ข้าพเจ้าบอกว่าความเสมอภาคทำบางสิ่งบางอย่าง หรือละเว้นไม่ทำบางสิ่งบางอย่าง เราอาจยืนยันได้ว่า คนในศตวรรษพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ไม่เคยพูดแบบนี้เลย คนในยุคนั้นไม่เคยเกิดความคิดที่จะใช้คำว่าความเสมอภาค โดยมีได้หมายความถึงสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ และเขาคงจะเลิกเล่นที่จะใช้คำนี้มากกว่าจะทำให้ความเสมอภาคเป็นคนที่มีชีวิตจริงๆ

คำนามธรรมเหล่านั้นที่มีอยู่ในภาษาประชาธิปไตยเต็มไปหมด และใคร ๆ นำมาใช้ในทุก ๆ เรื่อง โดยไม่หมายถึงข้อเท็จจริงอันหนึ่งอันใดโดยเฉพาะ ช่วยขยายความคิดให้กว้างออก และทำให้ความถึกนั้นคลุมเครือ คำเช่นนี้ทำให้แสดงความคิดได้รวดเร็วขึ้นและทำให้ความคิดชัดเจนน้อยลง ทว่าในเรื่องของภาษาแล้ว ประชาชนประชาธิปไตยชอบความคลุมเครือมากกว่างาน

นอกจากนั้น ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าจะมีเสน่ห์เร้นลับบางอย่างสำหรับผู้พูด และผู้เขียนในประเทศเหล่านั้นหรือเปล่า

ในเมื่อคนที่อยู่ในประเทศประชาธิปไตย แต่ละคนต้องใช้ความพยายามทางปัญญาอยู่บ่อย ๆ ความสงสัยจึงเกาะกินใจเขาเกือบตลอดเวลา ยิ่งกว่านั้น เนื่องจากฐานะของเขาเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ เขาจึงไม่เคยยึดมั่นอยู่กับความคิดเห็นใด ๆ แม้ทรัพย์สินสมบัติของเขาจะคงที่

ดังนั้น คนที่อยู่ในประเทศประชาธิปไตย จึงมีความคิดซึ่งโอนอ่อนไปมาไม่แน่นอน เขาจำเป็นต้องมีสำนวนกว้างขวางมาก เพื่อบรรจุความคิดเหล่านั้นไว้ ในเมื่อเขาไม่มีวันทราบ

ได้เลยว่า ความคิดที่เขาแสดงออกมานั้น จะเหมาะสมกับสถานการณ์ใหม่ในวันรุ่งขึ้น จึงเป็น
 ธรรมดาอยู่เองที่เขาจะนิยมศัพท์สำนวนที่เป็นนามธรรม คำที่เป็นนามธรรมเปรียบเสมือนกล่อง
 ที่มีส่วนล่างสองชั้น ที่ซึ่งเราบรรจุความคิดที่เราต้องการ และดึงความคิดนั้นออกมาได้โดยไม่มี
 ใครเห็น

สำหรับประชาชนทุกชาติ ศัพท์สำนวนกว้างๆ และเป็นนามธรรมประกอบกันเป็น
 พื้นฐานของภาษา ดังนั้นข้าพเจ้าจึงไม่อ้างว่า เราจะพบคำเหล่านี้ในภาษาประชาธิปไตยเท่านั้น
 ข้าพเจ้าเพียงแค่บอกว่า แนวโน้มของคนในสมัยของความเสมอภาค คือการเพิ่มจำนวนของ
 คำชนิดนี้เป็นพิเศษ การหยิบคำเหล่านี้ออกมาโดดๆ ตามความหมายที่เป็นนามธรรมที่สุดที่ยอม
 รั้งกัน และนำมาใช้ในหลายๆ เรื่อง แม้ในยามที่ไม่จำเป็นต้องทำเช่นนั้นในการสนทนา

บทที่ ๑๗

แหล่งกำเนิดของกวีนิพนธ์ ในชาติประชาธิปไตย

มีการให้ความหมายต่าง ๆ ของคำว่ากวีนิพนธ์มากมายหลายประการ คงจะทำให้ท่านผู้อ่านเหนื่อยหน่าย ถ้าจะค้นหาพร้อม ๆ กับท่านเหล่านั้นว่า ความหมายใดสมควรเลือกมากที่สุด ข้าพเจ้าชอบที่จะบอกกับท่านเดี๋ยวนี้เลยมากกว่าว่า ข้าพเจ้าเลือกคำใด

กวีนิพนธ์ในสายตาของข้าพเจ้า คือการค้นหาและการวาดภาพของอุดมคติ

คนที่ทำให้ธรรมชาติสมบูรณ์ และขยายธรรมชาติให้กว้างใหญ่ขึ้นโดยตัดส่วนหนึ่งของสิ่งที่มีอยู่จริง ๆ ทิ้งเสีย แล้วเติมลักษณะตามจินตนาการลงไปในภาพ และผสมผสานสภาวะการณ์จริง ๆ บางประการเข้าไปด้วย โดยที่เรามองไม่เห็น คน ๆ นั้นคือจินตกวี โดยนัยนี้ กวีนิพนธ์จึงมิได้มีเป้าหมายที่จะแสดงของจริง แต่ต้องการตกแต่งของจริง และทำให้ความนึกคิดเกิดมโนภาพที่เหนือกว่าของจริง

คำประพันธ์สำหรับข้าพเจ้า จะเป็นอุดมคติอันงดงามของภาษา ในความหมายนี้ ภาพยนตร์กลอนจะมีลักษณะเป็นกวีนิพนธ์ที่สูงส่ง แต่ลำพังตัวของมันเองแล้ว คำประพันธ์มิได้ก่อให้เกิดกวีนิพนธ์

ข้าพเจ้าใคร่จะค้นหาดูว่า ในบรรดาการกระทำ ความรู้สึก และความคิดของประชาชนประชาธิปไตยชาติต่าง ๆ นี้เราจะไม่พบบางสิ่งบางอย่างละหรือ ที่ทำให้เกิดการสร้างมโนภาพของอุดมคติ และด้วยเหตุนี้ เราควรจะพิจารณาสิ่งเหล่านั้นว่าเป็นแหล่งกำเนิดธรรมชาติของกวีนิพนธ์ได้หรือไม่

ก่อนอื่นจะต้องยอมรับว่าการนิยมสิ่งที่เป็นอุดมคติ และความเพลิดเพลินที่ได้จากการเห็นภาพของสิ่งที่เป็นอุดมคติ ไม่เคยรุนแรงและแพร่หลายในหมู่ประชาชนประชาธิปไตยมากเท่าในประเทศอักษนาธิปไตย

ในชาติอภิชนาธิปไตย มีบางครั้งที่ร่างกายคืนบรรณ ขณะที่จิตใจสงบนิ่ง ในชาติเหล่านี้ ประชาชนเองแสดงรสนิยมในกวีนิพนธ์ให้ประจักษ์อยู่บ่อยๆ และบางครั้งความนึกคิดจิตใจของเขาจะโผล่ออกไปไกลโพ้น พ้นจากสิ่งที่อยู่โดยรอบ

แต่ในประเทศประชาธิปไตย ความรักความเพลิดเพลินทางวัตถุ ความคิดถึงสิ่งที่ดีที่สุดใน การแข่งขันกัน ความชื่นชมในผลสำเร็จใกล้มือเป็นเสมือนสิ่งที่คอยกระตุ้น และเร่งฝีเท้าของแต่ละคนให้ก้าวเดินไปในแนวทางของอาชีพตน และกันมิให้เขาหันเหออกนอกทางไป แม้เพียงชั่วขณะเดียว คนจะพยายามคิดไปในทางนี้เป็นส่วนใหญ่ จินตนาการมิได้ดับมอดไปแต่อย่างใด แต่มุ่งที่จะสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ และแสดงภาพของความจริง เกือบจะเพียงถ่ายเดียว

ความเสมอภาคมิได้ทำให้คนหันเหออกไปจากภาพของอุดมคติเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงจำนวนสิ่งที่จะวาดลงในภาพด้วย

อภิชนาธิปไตยขณะที่รัฐสังคมให้อยู่หนึ่ง ยังช่วยส่งเสริมให้ศาสนาที่ก่อตั้งขึ้นมา มีความมั่นคง และยืนยงอยู่เป็นเวลานาน เช่นเดียวกับเสถียรภาพของสถาบันการเมือง

อภิชนาธิปไตยไม่เพียงแต่รักษาความนึกคิดจิตใจมนุษย์ให้เปี่ยมไปด้วยศรัทธาเท่านั้น แต่ยังทำให้จิตใจพร้อมที่จะรับศรัทธาหนึ่งมากกว่าอีกศรัทธาหนึ่ง ประชาชนประชาธิปไตยจะมีแนวโน้มที่จะให้อำนาจสื่อกลางระหว่างพระผู้เป็นเจ้ากับมนุษย์เสมอ

เราอาจกล่าวได้ว่าในเรื่องนี้ อภิชนาธิปไตยแสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมกวีนิพนธ์เป็นอย่างมาก ยามที่จักรวาลเต็มไปด้วยสิ่งมีชีวิตที่มีความอัศจรรย์เหนือธรรมชาติ ซึ่งสัมผัสทั้งห้าของเราไม่สามารถเข้าถึง แต่ดวงจิตค้นพบได้ ยามนั้นคนย่อมจะใช้จินตนาการตามสบาย และกวีเมื่อพบเรื่องต่างๆ มากมายที่จะวาดภาพออกมา ย่อมจะพบผู้ชมล้นหลามนับไม่ถ้วน ซึ่งพร้อมที่จะสนใจภาพของเขา

ในศตวรรษประชาธิปไตย ตรงกันข้าม มีบางครั้งที่ความเชื่อจะล่องลอยไปเช่นเดียวกับกฎหมาย ยามนั้นความคลางแคลงใจจะนำกวีกลับมาสู่พื้นพิภพ และทำให้เขาอยู่ในโลกจริงที่มองเห็นได้

แม้ในยามที่ความเสมอภาคมิได้ทำให้ศาสนาคลอนแคลน แต่ก็ทำให้ศาสนาถ่วงลง ความเสมอภาคทำให้คนหันเหความสนใจไปจากผู้ที่มีความสำคัญเป็นรอง เพื่อมุ่งความสนใจไปที่ผู้เป็นนายสูงสุดเป็นสำคัญ

อภิชนาธิปไตยทำให้มนุษย์เฟื่องความคึกคักกลับไปสู่อุดมคติเป็นธรรมดา และยึดมั่นความคิดอยู่ ณ ที่นั้น ตรงกันข้ามประชาธิปไตยทำให้คนรังเกียจสิ่งเก่าแก่โบราณโดยสัญชาตญาณอย่างหนึ่ง ดังนั้น อภิชนาธิปไตยจึงเหมาะสมกับกวีนิพนธ์ยิ่งกว่าประชาธิปไตย เพราะปกติแล้วสิ่งต่างๆ ย่อมจะขยายใหญ่ขึ้นและยิ่งห่างออกไปก็ยิ่งชัดเจนน้อยลง ภายใต้ลักษณะทั้งสองนี้ สิ่งต่างๆ จึงเหมาะกับการแสดงอุดมคติมากกว่า

หลังจากที่ให้อุดมคติหายไปจากกวีนิพนธ์แล้ว ความเสมอภาคยังทำให้ปัจจุบันส่วนหนึ่งหายไปด้วย

ในประเทศอภิชนาธิปไตย มีอภิสิทธิ์ชนอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งจะกล่าวโดยนัยหนึ่งก็คือ มีความเป็นอยู่นอกเหนือฐานะมนุษย์ อำนาจ ความมั่นคง ชื่อเสียงเกียรติยศ ความนึกคิดจิตใจ ความละเอียดอ่อน และความสามารถในทุกๆ เรื่อง จะเป็นของคนเหล่านั้นแต่เพียงพวกเดียว ผูกชนทั่วไปไม่เคยเห็นพวกเขาใกล้ชิดนัก และไม่มีใครติดตามดูพวกเขาในเรื่องละเอียดปลีกย่อย เราแทบจะไม่ต้องทำอะไรเลย เพื่อที่จะทำให้ภาพของเขาเหล่านั้นมีลักษณะสวยงามแบบกวีนิพนธ์

อีกอย่างหนึ่ง ในประเทศเดียวกันนี้ ยังมีชนชั้นที่โง่ไม่รู้ประสีประสา ท่าต้อยและเป็นขำรับใช้ ชนชั้นเหล่านี้สามารถเข้าถึงกวีนิพนธ์ได้ เพราะความหยาบกระด้าง และความยากลำเค็ญอย่างเหลือล้นของเขา เช่นเดียวกับพวกอื่นซึ่งอาศัยความละเอียดอ่อน และความยิ่งใหญ่ของเขา ยิ่งกว่านั้น ชนชั้นต่างๆ ซึ่งประกอบกันเป็นชาติอภิชนาธิปไตยเนื่องจากอยู่แยกกันและไม่ค่อยรู้จักกัน ขณะที่บรรยายภาพคนเหล่านี้ จินตนาการอาจจะเพิ่มบางสิ่งบางอย่างเข้าไปได้นอกเหนือไปจากของจริงหรืออาจตัดบางสิ่งบางอย่างที่เป็นความจริงออกไปได้เสมอ

ในสังคมประชาธิปไตย ที่ซึ่งทุกคนตัวเล็กมากและเหมือนกันมาก แต่ละคนขณะที่พิจารณาตนเอง ย่อมจะมองเห็นคนอื่น ๆ ทั้งหมดได้ทันที ดังนั้นกวีที่มีชีวิตอยู่ในศตวรรษประชาธิปไตยจึงไม่มีวันสามารถหยิบยกคนใดคนหนึ่งขึ้นมาโดยเฉพาะ เพื่อวาดภาพคนผู้นั้นได้ เพราะเหตุว่าสิ่งที่มีความธรรมดา และใคร ๆ เห็นได้ชัดจากทุกทิศทุกทาง ย่อมไม่มีวันทำให้คนนึกถึงอุดมคติได้

ดังนั้นความเสมอภาคขณะที่ถือกำเนิดขึ้นในโลกจึงทำให้แหล่งกำเนิดเก่าแก่ของกวีนิพนธ์เหือดแห้งไป

เราจะชี้ให้เห็นว่า ความเสมอภาคค้นพบแหล่งกำเนิดใหม่ ๆ ได้อย่างไร

ยามที่ความคลางแคลงใจทำให้เทพเจ้าหายไประหว่างฟ้า และยามที่ความก้าวหน้าของความเสมอภาคทำให้ลดทอนความสำคัญลงในขนาดที่เป็นที่รู้จักกันดีกว่า บรรดาบทกวีทั้งหลายยังนึกไม่ออกว่าตนจะสามารถนำอะไรมาแทนที่วัตถุใหญ่โต ซึ่งหนีหายไปพร้อมกับบอภิชนาธิปไตย จึงเลื้อยไปสู่วรรณชาติซึ่งไม่มีชีวิต เมื่อวีรบุรุษและเทพเจ้าหายจากสายตาไป ในชั้นแรกเขาจึงลงมือวาดภาพล่าน้ำและป่าเขา

นี่จึงเป็นต้นกำเนิดของคำประพันธ์ ซึ่งตามลักษณะที่เด่นชัดที่สุด เราเรียกว่า เซิงพรรณนา เมื่อศตวรรษที่แล้ว

บางคนคิดว่า ภาพแบบนี้ ซึ่งประทับประดาให้คงคามด้วยสิ่งที่เป็นวัตถุ และไม่มีชีวิตซึ่งปกคลุมพื้นพิภพอยู่ เป็นกวีนิพนธ์ของศตวรรษประชาธิปไตยแท้ ๆ แต่ข้าพเจ้าคิดว่าเข้าใจผิด ข้าพเจ้าเชื่อว่าภาพนี้แสดงถึงยุคที่ผ่านมาจากชั่วครวเท่านั้นเอง

ข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่า นานไปประชาธิปไตยจะหันเหจินตนาการออกไปจากทุกสิ่งที่อยู่นอกร่างมนุษย์ เพื่อมุ่งอยู่ที่มนุษย์เพียงอย่างเดียว

ประชาชนประชาธิปไตยสามารถสนทนากับการเพ่งพินิจอุทธรณชาติได้ชั่วระยะหนึ่ง แต่เขาจะกระตือรือร้นอย่างจริงจังก็ต่อเมื่อเห็นภาพของตนเองจากตัวมนุษย์เองเท่านั้นที่เราจะพบแหล่งกำเนิดธรรมชาติของกวีนิพนธ์ในประเทศประชาธิปไตย ทั้งยังอาจเชื่อได้ว่า กวีทุกคนที่ไม่ปรารถนาจะสร้างงานของตนจากแหล่งนี้ ย่อมจะสูญเสียอิทธิพลเหนือความจริงของคนที่เขาพยายามร่วมมิตสะกดอย่างสิ้นเชิง และในที่สุดเขาเหล่านั้น จะมีแต่พยานรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของเขาที่แสนจะซาเย็นเท่านั้น

ข้าพเจ้าได้แสดงให้เห็นแล้วว่า ความคิดในเรื่องความก้าวหน้า และการปรับปรุงตัวได้ ไม่มีที่สิ้นสุดของมนุษยชาติ เป็นเรื่องของยุคประชาธิปไตยโดยแท้

ประชาชนประชาธิปไตยไม่ค่อยวิตกกังวลนักในสิ่งที่ผ่านมาแล้ว แต่เขาเต็มใจที่จะฝันถึงสิ่งที่จะเกิดในอนาคต และในด้านจินตนาการของเขาไม่มีขอบเขต จินตนาการจะขยายกว้างออกไปไม่จบสิ้น

ที่กล่าวมานี้ทำให้กวีมีเวทีอันกว้างขวาง และเปิดโอกาสให้เขามองภาพของตนจากที่ไกลกว่าเดิม ประชาธิปไตยซึ่งปิดประตูอดีตสำหรับกวีนิพนธ์ กลับเปิดประตูไปสู่อนาคตไว้ให้

ราษฎรทุกคนซึ่งประกอบกันเป็นสังคมประชาธิปไตย เนื่องจากเกือบจะเสมอภาคกัน และเหมือนกัน กวีนิพนธ์จึงไม่สามารถยึดมั่นกับใครคนใดคนหนึ่งได้เลย แต่ชาติทั้งชาติเองกลับเสนอตัวให้กับปลายฟุ้งกันของกวี ความคล้ายคลึงกันของปัจเจกชนทุกรูปนาม ซึ่งทำให้แต่ละคนเมื่อแยกกันอยู่ ไม่เหมาะสมที่จะนำมาพรรณนาในกวีนิพนธ์ เปิดโอกาสให้กวีรวมทุกคนไว้ในภาพเดียวกัน และในที่สุดก็พิจารณาอุประชาชนทั้งชาติ ชาติประชาธิปไตยสังเกตเห็นรูปลักษณ์ตนเองได้ชัดแจ่มกว่าชาติอื่นใด และรูปลักษณ์อันใหญ่โตนี้ เหมาะสมกับภาพของอุดมคติอย่างน่ามหัศจรรย์

ข้าพเจ้ายอมตกลงอย่างง่ายตายว่าคนอเมริกันไม่มีกวีเลย แต่ทั้งนี้ข้าพเจ้ายอมรับไม่ได้ว่าเขาไม่มีความคิดแบบกวีเลย

ในยุโรปใคร ๆ สนใจเอาใจใส่กับทะเลทรายในอเมริกามาก แต่คนอเมริกันเองแทบจะไม่ได้คิดถึงเลย ความมหัศจรรย์ของธรรมชาติซึ่งไม่มีชีวิต ไม่ได้ทำให้คนอเมริกันทวนใจ ทว่าโดยนัยนี้ก็คือ เขาจะสังเกตเห็นป่าเขาลำเนาไพรอันงดงามน่าชื่นชมรอบ ๆ ภายก็แต่ในยามที่เขาลงไม้ลงมือทำอะไรลงไปเท่านั้น ดวงตาของเขาเปี่ยมไปด้วยภาพอีกภาพหนึ่ง ประชาชนอเมริกันมองเห็นตัวเองเดินฝ่าข้ามทะเลทราย ทำให้บึ้งหนองเหือดแห้ง เปลี่ยนหน้า น้ำ พวกกันไปอาศัยอยู่ในดินแดนอันอ้างว้าง และทำให้ธรรมชาติอ่อนโยนขึ้น ภาพอันตระการตาของตนเอง มิได้เกิดขึ้นในจินตนาการของคนอเมริกันเป็นระยะ ๆ เท่านั้น เราอาจกล่าวได้ว่าภาพที่ติดตาเขาแต่ละคนไปแม้ในการกระทำเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่นเดียวกับในการกระทำสำคัญ ๆ ด้วย และเขาทุ่มสติปัญญาของเขาเพื่อภาพนั้น

เราไม่มีวันนี้ก็ออกกว่าจะมีสิ่งใดเล็กกะจ้อยร้อย จิตชีวิตไม่มีสีสัน เต็มไปด้วยผลประโยชน์อันน่าสมเพช กล่าวสั้น ๆ ก็คือ ขัดต่อความงามแบบกวีนิพนธ์ มากเท่ากับชีวิตคนในสหรัฐอเมริกา ทว่าในบรรดาความคิดที่ชี้ทางให้ชีวิต เราจะพบความคิดอย่างหนึ่งซึ่งก่อปรด้วยความงามแบบกวีนิพนธ์อยู่เสมอ และความคิดนั้นเป็นเสมือนประสาทที่ซ่อนเร้น ซึ่งให้ผลกำลังแก่สิ่งอื่น ๆ ทั้งหมด

ในศตวรรษอภิชนาธิปไตย ประชาชนแต่ละชาติ เช่นเดียวกับปัจเจกชนแต่ละคน มีแนวโน้มอยากอยู่หนึ่ง ๆ และแยกจากคนอื่น ๆ

ในศตวรรษประชาธิปไตย การเคลื่อนไหวอย่างมากของคน และความปรารถนาอันร้อนรนของเขา ทำให้เขาเปลี่ยนที่อยู่ไม่หยุดหย่อน และทำให้พลเมืองในประเทศต่าง ๆ ประปนคลุกคลีกัน พบเห็นกัน ฟังเสียงกันและกัน และหิบบิรมซึ่งกันและกัน ดังนั้นไม่ใช่แต่สมาชิกของชาติเดียวกันเท่านั้นที่กลายมามีลักษณะเหมือนกัน ชาติต่าง ๆ เองก็คล้ายกันด้วย และทุกชาติรวมกัน ในสายตาของผู้ดู ประกอบกันเป็นสังคมประชาธิปไตยอันไพศาล โดยมีราษฎรแต่ละคนเป็นประชาชนแต่ละชาติ สิ่งนี้ทำให้รูปลักษณ์ของมนุษยชาติกระจ่างชัดขึ้นเป็นครั้งแรก

ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวพันกับการดำรงอยู่ของมนุษยชาติรวมกัน ที่เกี่ยวกับความผันแปร และอนาคตของมนุษยชาติ กลายเป็นแหล่งอันอุดมสมบูรณ์ยิ่งสำหรับกวีนิพนธ์

กวีที่มีชีวิตอยู่ในยุคอภิชนาธิปไตย ได้วาดภาพอันงดงามน่าชมเอาไว้ โดยเล่าเรื่องเหตุการณ์บางอย่างในชีวิตของประชาชนชาติหนึ่ง หรือคน ๆ หนึ่ง แต่ยังไม่เคยมีใครอาจหาญที่จะวาดชะตาชีวิตของมนุษยชาติ ไว้ในภาพนั้น ในขณะที่กวีซึ่งประพันธ์งานไว้ในยุคประชาธิปไตยสามารถทำได้

ขณะเดียวกับที่เหลือบตาชนมองเหนือประเทศของตนขึ้นไป แต่ละคนเริ่มสังเกตเห็นมนุษยชาติเองในที่สุด พระผู้เป็นเจ้าปรากฏพระองค์ในดวงจิตของมนุษย์ชัดขึ้นทุกทีพร้อมด้วยพระเดชาบารมีอย่างสมบูรณ์

ถ้าแม้ว่าในศตวรรษประชาธิปไตย ศรัทธาในศาสนาที่ตั้งขึ้นมาจะคลอนแคลนบ่อยครั้ง และถ้าแม้ว่าความเชื่อในอำนาจสื่อกลางซึ่งไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร กลับมีตัวลงแต่ในสมัยอื่นความคิดของคนเกี่ยวกับพระผู้เป็นเจ้ามีแนวโน้มที่จะขยายกว้างออกไปยิ่งกว่าเดิม คนจะมองการที่พระองค์เข้าแทรกแซงในกิจการต่าง ๆ ของมนุษย์ในทัศนะใหม่ และยิ่งใหญ่กว่าเดิม

เมื่อสังเกตเห็นว่ามนุษยชาติทั้งหมดรวมกันเป็นหน่วยเดียว คนย่อมจะเข้าใจได้ง่ายว่า ชะตาชีวิตของมนุษยชาตินั้นมีจุดมุ่งหมายอันเดียวกัน และการกระทำของแต่ละคนจะสอดคล้องกับแผนกว้าง ๆ และสม่ำเสมอซึ่งพระผู้เป็นเจ้าใช้กำหนดแนวทางให้มนุษยชาติ

ที่กล่าวมานี้ อาจพิจารณาได้อีกว่าเป็นแหล่งกำเนิดอันอุดมของกวีนิพนธ์ในศตวรรษ
ประชาธิปไตย

กวีประชาธิปไตยย่อมจะดูเล็กกระจ้อยร่อย และซาเย็นทุกที ถ้าเขาพยายามทำให้
เทพเจ้า ภูตผี หรือเทวดา เป็นตัวเป็นตนขึ้นมา และทำให้สิ่งเหล่านั้นลงมาจากสวรรค์ เพื่อ
แย่งชิงอำนาจกันในโลกมนุษย์

แต่ถ้าแม้เขาปรารถนาที่จะมองว่าเหตุการณ์ใหญ่ ๆ ซึ่งเขานำมาบรรยายนั้น เป็น
จุดประสงก์กว้าง ๆ ซึ่งพระผู้เป็นเจ้ากำหนดไว้สำหรับโลกนี้ และถ้าแม้เขาทำให้คนมองเห็น
พระผู้เป็นเจ้าได้ลง ๆ โดยไม่แสดงให้เห็นว่า พระองค์มีส่วนเกี่ยวข้องกับในการทำเช่นนั้น
ใคร ๆ ย่อมจะชื่นชม และเข้าใจเขา เพราะคนร่วมสมัยกับเขามีจินตนาการไปในทางนี้อยู่แล้ว

ทั้งเรายังอาจคาดการณ์ได้ว่า กวีที่มีชีวิตอยู่ในศตวรรษประชาธิปไตยย่อมจะ
บรรยายอารมณ์ความรู้สึก อีกทั้งความคิดมากกว่าบรรยายคนและการกระทำ

ภาษาที่ใช้ เครื่องแต่งกาย และการกระทำประจำวันของคนในประเทศประชา
ธิปไตย ไม่ยอมรับมโนภาพของอุดมคติ สิ่งเหล่านี้มีได้มีลักษณะสวยงามแบบกวีนิพนธ์ในตัว
ของมันเอง นอกจากนั้นสิ่งเหล่านี้จะเลิกมีลักษณะสวยงาม ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นที่รู้จักดีเกินไป
ในหมู่ผู้ที่กวีอยากจะพรรณนาให้ฟัง กวีจึงจำต้องเจาะลึกลงไปเรื่อย ๆ ได้พ้นผิวภายนอก ซึ่ง
เขาค้นพบด้วยสัมผัสทั้งห้า เพื่อมองให้ซึ่งถึงวิญญาณ ทว่าไม่มีอะไรเหมาะที่จะนำมาวาดลงใน
ภาพอุดมคติยิ่งไปกว่ามนุษย์ เมื่อมองให้ลึกลงไปถึงลักษณะที่เป็นอวัตุถุของเขา

ข้าพเจ้าไม่จำเป็นต้องค้นหาไปทั่วฟ้าทั่วแผ่นดิน เพื่อที่จะค้นพบสิ่งมหัศจรรย์ ซึ่ง
เต็มไปด้วยความขัดแย้งกัน มีทั้งความยิ่งใหญ่และลักษณะเล็กกระจ้อยร่อยเป็นที่สุด ทั้งความ
มีตอันลึกลับ และความกระจ่างอันแสนประหลาด สามารถทำให้เกิดความเวทนา ความชื่นชม
ความเหยียดหยาม ความหวาดหวั่นในเวลาเดียวกัน ข้าพเจ้าเพียงแค่พิจารณาด้วยตัวเองเท่านั้น
ข้าพเจ้ามองเห็นมนุษย์ออกมาจากความว่างเปล่า ฝ่าข้ามกาลเวลา และจะหายไปใต้อ้อมอกของ
พระผู้เป็นเจ้าตลอดกาล เราจะมองเห็นเขาเพียงครู่เดียวเท่านั้น ขณะที่เขาวนเวียนไปมาบน
ขอบเหวทั้งสอง ที่ซึ่งเขาจะหายลับลงไป

ถ้าแม้มนุษย์ไม่รู้จักตัวเองเลย เขาคงจะไม่มีลักษณะเป็นกวี เพราะคนเราไม่
สามารถวาดภาพสิ่งซึ่งเขาไม่เคยคิดถึงเลย ถ้าแม้เขามองเห็นตนเองชัดเจน จินตนาการของ

เขาย่อมจะว่างเปล่า และไม่มีอะไรที่จะเพิ่มเติมเข้าไปในภาพ ทว่ามนุษย์นั้นถูกเปิดเผยมากพอที่เขาจะสังเกตเห็นบางสิ่งบางอย่างในตัวเขาได้ และถูกบังคับมากพอที่ส่วนอื่น ๆ จะลึบหายไป ในความมืดสนิท เขาจะทุ่มตัวเข้าไปในความมืดนั้นอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่ในที่สุดเขาจะได้เข้าใจตัวเองได้ดี แต่ก็ไร้ผลเสมอ

ดังนั้น จึงไม่ควรหวังว่ากวีนิพนธ์ในประเทศประชาธิปไตย จะต้องเล่าแต่नियाบร่าปรา หรือพรรณนาประเพณีต่างๆ และความทรงจำโบราณคร่ำคร่า หรือพยายามบรรยายจักรวาลซึ่งเต็มไปด้วยสิ่งมหัศจรรย์เหนือธรรมชาติ ซึ่งผู้อ่านและกวีเองไม่เชื่ออีกแล้ว หรือทำให้คุณธรรมและความชั่วเป็นรูปเป็นร่างมีตัวตนขึ้นมาอย่างที่เราจะเห็น ทรมันยากเหลือเกินไม่มีอีกแล้ว แต่ยังมีมนุษย์อยู่ และแก่นนั้นก็พอแล้วสำหรับกวีนิพนธ์ ชะตาชีวิตมนุษย์ซึ่งได้แก่มนุษย์เมื่อถูกจับแยกออกมาต่างหากจากยุคของเขา จากประเทศของเขา และถูกนำมาวางไว้ท่ามกลางธรรมชาติ และเบื้องหน้าพระผู้เป็นเจ้า พร้อมทั้งอารมณ์ความรู้สึกของเขา ความกลางแคลงใจของเขา ความเจริญรุ่งเรืองอย่างมหัศจรรย์ และความยากลำบากซึ่งยากที่จะเข้าใจได้ของเขา สำหรับประชาชนประชาธิปไตย จะกลายเป็นสาระสำคัญและเกือบจะอย่างเดียวของกวีนิพนธ์ และนี่เป็นสิ่งที่เราควรจะมีใจได้แล้ว ถ้าแม้เราพิจารณาสิ่งที่กวียิ่งใหญ่เขียนเอาไว้ และปรากฏออกมานับแต่โลกหมุนเวียนมาเป็นประชาธิปไตยในที่สุด

ทุกวันนี้ นักประพันธ์ซึ่งจำลองภาพของคนเช่น ไซลด์ ฮาโรลด์ (Child Harold) เรอเน (Rene) และโจเซอแล็ง (Jocelyn) อย่างน่าชม มิได้ต้องการเล่าการกระทำของคน เขาประสงค์ที่จะขยายบางส่วนซึ่งยังคลุมเครืออยู่ของจิตใจมนุษย์เพื่อให้เห็นชัดเจนนั่น

ที่กล่าวมานี้แหละคือบทกวีนิพนธ์ของประชาธิปไตย

ดังนั้น ความเสมอภาคจึงมิได้ทำลายเรื่องที่จะนำมาประพันธ์เป็นบทกวีนิพนธ์เสียหมด เพียงแต่ทำให้ลดจำนวนลง และขยายเรื่องให้กว้างขึ้นเท่านั้น

เพราะเหตุใดนักเขียนและนักกล่าวสุนทรพจน์ อเมริกันจึงมักใช้สำนวนหรรษา ที่ไร้ความหมายอยู่บ่อย ๆ

ข้าพเจ้าเคยสังเกตเสมอว่าคนอเมริกัน โดยทั่วไปแล้วจะพูดเกี่ยวกับกิจการต่างๆ ด้วยภาษาอันชัดแจ้งและห้วน ปราศจากการเสริมแต่งทั้งมวล และบ่อยครั้งความเรียบง่ายเกินไป ทำให้กลายเป็นภาษาพื้นๆ เขาเต็มใจที่จะใช้สำนวนหรรษา ทว่าว่างเปล่า ยามที่เขาต้องการใช้โวหารแบบกวี ยามนั้นเขาจะวางท่าโอ้อวดตลอดเวลาที่เขาแสดงปาฐกถาตั้งแต่ต้นจนจบ ใครๆ ที่มองเห็นภาพเขาเช่นนี้ในการพูดทุกๆ เรื่อง ย่อมจะพากันเชื่อว่าเขาไม่เคยพูดอะไรง่ายๆ ธรรมดาเลย

คนอังกฤษมีข้อเสียแบบนี้น้อยกว่า

มูลเหตุของเรื่องนี้อาจนำมาซึ่งแจ่มกันได้โดยไม่ยากนัก

ในสังคมประชาธิปไตยโดยปกติแล้ว ราษฎรแต่ละคนจะมุ่งพิจารณาคุณค่าแต่เรื่องทีเล็กมาก คือตัวของเขาเอง ถ้าเขาเผชิญเงาหน้าซึ่งมองสูงกว่านั้น เขาก็จะสังเกตเห็นแต่ภาพสังคมอันมหึมาศาล หรือรูปลักษณ์ที่ใหญ่ไปกว่านั้นคือมนุษยชาติ เขาก็จะมีแต่ความคิดเฉพาะและชัดแจ้งมาก หรือมีความเข้าใจกว้างมากและคลุมเครือมาก ที่เหลืออยู่ระหว่างกลางคือความว่างเปล่า

ดังนั้น ยามที่เราดึงเขาออกมาจากตัวเอง เขาย่อมจะคาดเสมอว่าเราจะให้เขามองดูสิ่งมหัศจรรย์บางอย่าง และเพื่อสิ่งที่มีค่ามากเท่านั้นอย่างเดียว ที่เขายอมตัดใจจากสิ่งเล็กๆ น้อยๆ อันยุ่งยากชั่วขณะหนึ่ง ซึ่งเป็นทั้งความวุ่นวายและเสน่ห์ของชีวิต

เรื่องนี้ดูจะอธิบายได้ดีพอสมควรว่า เพราะเหตุใดคนในประเทศประชาธิปไตย ซึ่งโดยทั่วไปแล้วมีธุรกิจเล็กๆ น้อยๆ จึงเรียกร้องให้กวีของตนแสดงแง่คิดอย่างกว้างขวาง และพรรณนาภาพอันไพศาลโดยไม่มีขอบเขต

ส่วนนักประพันธ์ก็ไม่เว้นที่จะเชื้อฟุ้งสัญญาณเหล่านั้นซึ่งมีอยู่ในตัวเขาเองด้วย จินตนาการของเขาจะกว้างใหญ่ขึ้นตลอดเวลา เขาจะขยายจินตนาการออกไปโดยไม่มีขอบเขต จนมีขนาดมหึมา โดยละทิ้งจินตนาการอันกว้างใหญ่แบบธรรมดา

โดยลักษณะการนี้เอง นักเขียนหวังที่จะดึงดูดสายตาของฝูงชนได้ทันที เขาทำให้นักจ้องมองแต่สิ่งรอบๆ ตัวเขาได้อย่างง่ายดาย บ่อยครั้งเขาทำได้สำเร็จ เพราะเหตุว่าฝูงชนซึ่งแสวงหาแต่เรื่องกว้างๆ จากกวีนิพนธ์ ไม่มีเวลาที่จะวัดขนาดของทุกสิ่งทุกอย่างที่พรรณนาไว้ได้อย่างถึถ้วน หรือมีรสนิยมที่แน่วแน่พอที่จะสังเกตเห็นได้ง่ายว่า สิ่งเหล่านั้นมีขนาดไม่ได้สัดส่วนในแง่ใด ทั้งผู้เขียนทั้งประชาชนต่างทำให้อีกฝ่ายหนึ่งฉ้อโกงในเวลาเดียวกัน

นอกจากนั้น เรายังได้เห็นว่ ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย สิ่งที่ทำให้เกิดกวีนิพนธ์นั้นคงมียิ่งนัก ทว่ามีน้อยสิ่ง อีกไม่ช้าก็หมด เมื่อไม่พบเรื่องที่จะบรรยายให้สมตามอุดมคติทั้งจากของจริงและความจริง กวีย่อมจะละจากทั้งสองสิ่งนี้อย่างสิ้นเชิง และสร้างเรื่องประหลาดใหญ่โตมโหฬารขึ้นมา

ข้าพเจ้าไม่กลัวหรือกลัวว่า กวีนิพนธ์ของประชาชนประชาธิปไตยจะมีลักษณะไม่อาจหาญ หรือใกล้เคียงกับโลกแห่งความจริงมาก ข้าพเจ้าหวังอยู่เสมอว่า มันอาจจะล่องลอยไปในเมฆหมอกมากกว่า และในที่สุดก็จะวาดแต่ภาพดินแดนในจินตนาการอย่างเดียว ข้าพเจ้าเกรงว่าผลงานของกวีประชาธิปไตย บ่อยครั้งจะให้แต่ภาพอันมหึมา และสับสนไม่เป็นเรื่องราวที่บรรจรูเรื่องต่างๆ มากเกินไป ภาพที่มีลักษณะประหลาด และเกรงว่าสิ่งมหัศจรรย์ซึ่งออกมาจากความนึกคิดของเขาในบางครั้งจะทำให้รู้สึกเสียดายโลกแห่งความจริง

บทที่ ๑๕

ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการละคร ของประชาชนประชาธิปไตย

ยามที่การปฏิวัติซึ่งเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและการเมืองของประชาชนอภิชนาธิปไตย เริ่มปรากฏในวรรณคดี โดยทั่วไปแล้วการปฏิวัติเช่นนี้จะปรากฏในการละครก่อนอื่น และจะปรากฏชัดอยู่ ณ ที่นี้ตลอดเวลา

ผู้ชมละครจะเกิดความรู้สึกตึงที่ผู้เขียนเจตนาโดยไม่ทันรู้ตัว เขาไม่มีเวลาได้รื้อฟื้นความทรงจำของเขา หรือปรึกษาหารือผู้ชำนาญการ เขามิได้นึกที่จะต่อสู้กับสัญชาตญาณใหม่ๆ ทางวรรณคดีซึ่งเริ่มปรากฏขึ้นมาในตัวเขาแต่อย่างใด เขายอมรับสัญชาตญาณเหล่านั้นตั้งแต่ก่อนที่จะรู้จักเสียอีก

ในไม่ช้านักประพันธ์ก็ค้นพบว่ารสนิยมของประชาชนแอนเอียงไปอย่างลับๆ ทางด้านใด เขาจะหันเหผลงานของเขาไปทางด้านนั้น และแล้วหลังจากทำให้คนสังเกตเห็นการปฏิวัติทางวรรณคดีซึ่งกำลังเริ่มก่อตัวขึ้นในไม่ช้า บทละครก็ช่วยให้การปฏิวัติสำเร็จลุล่วงไปในที่สุด ถ้าแม้ท่านปรารถนาที่จะพิจารณาล่วงหน้าให้เข้าใจวรรณคดีของประชาชนชาติหนึ่งซึ่งหันไปหาประชาธิปไตยสัก จงศึกษาการละครของเขาเถิด

นอกจากนั้นในชาติอภิชนาธิปไตยเอง บทละครต่าง ๆ เป็นส่วนที่เป็นประชาธิปไตยที่สุดของวรรณคดี ไม่มีความเพลิดเพลิดทางวรรณคดีอันใดที่ประชาชนเข้าถึงได้ มากไปกว่าความเพลิดเพลิดอันเกิดจากการชมละคร ไม่จำเป็นต้องเตรียมตัวหรือศึกษามาก่อนก็อาจเกิดความรู้สึกเพลิดเพลิดแบบนั้นได้ ท่านจะเกิดความรู้สึกเพลิดเพลิดขณะที่ชมละคร ทั้งๆ ที่ท่านกำลังหมกมุ่นอยู่กับภารกิจต่าง ๆ และไม่รู้จักละครนั้นเลย ยามที่ราษฎรชั้นสามัญเริ่มชอบความเพลิดเพลิดทางปัญญาแม้ความรู้สึกส่วนหนึ่งจะยังหยาบกระด้างอยู่ ความชอบนั้นจะผลักดันชนชั้นนั้นไปทางการละครทันที โรงละครของชาติอภิชนาธิปไตยเต็มไปด้วยผู้ชมที่ไม่ได้อยู่ในชนชั้นขุนนางเสมอ ในโรงละครเท่านั้นที่ชนชั้นสูงปะปนไปกับชนชั้นกลางและชั้นต่ำ

และแม้ชนชั้นสูงจะไม่ยอมรับความเห็นของชนชั้นกลางหรือชนชั้นต่ำ อย่างน้อยก็ยินยอมให้ชนชั้นเหล่านี้แสดงความคิดเห็นได้ ในการละครนี้เองที่บรรดาท่านผู้รู้และนักอักษรศาสตร์ประสบความสำเร็จมากที่สุดที่จะแสดงให้เห็นว่ารสนิยมของตนมีค่าเหนือรสนิยมของประชาชน และในการป้องกันมิให้ตัวเองถูกรสนิยมของประชาชนชักนำไป ในโรงละครบ่อยครั้งผู้ชมชั้นล่างจะเป็นผู้ออกคำสั่งกับผู้ชมชั้นบน

เมื่อเป็นการยากสำหรับสังคมอภิชนาธิปไตย ที่จะไม่ปล่อยให้ประชาชนสามัญรุกเข้าไปในโรงละคร เราก็อยอมจะเข้าใจได้ง่ายว่า ในสังคมนี้ประชาชนจะต้องเป็นใหญ่ ยามที่ชนชั้นต่างๆ เข้าปะปนคละเคล้ากัน คนเริ่มมีสติปัญญาทัดเทียมกัน เช่นเดียวกับทรัพย์สินสมบัติ เมื่อหลักประชาธิปไตยซึมแทรกเข้าไปในกฎหมายและขนบธรรมเนียมและเมื่อชนชั้นสูงสูญเสียอำนาจ ประเพณีและเวลาว่างของตนไปพร้อม ๆ กับความมั่งคั่งซึ่งเป็นมรดกตกทอดกันมา

ดังนั้น รสนิยมและสัญชาตญาณธรรมชาติของประชาชนประชาธิปไตย ทางวรรณคดี ย่อมจะแสดงออกในการละครก่อนอื่น และเราอาจคาดการณ์ได้ว่า รสนิยมและสัญชาตญาณดังกล่าวจะเข้าไปสู่การละครอย่างรุนแรง ในงานเขียนต่างๆ กฎทางวรรณคดีของชนชั้นขุนนางจะถูกตัดแปลงไปที่ละเล็กละน้อยโดยลักษณะค่อยเป็นค่อยไปและชอบด้วยกฎหมายในการละคร กฎทางวรรณคดีจะถูกคว่ำลงโดยการจลาจล

ละครทำให้คุณลักษณะส่วนใหญ่และความเลวร้ายเกือบทุกอย่างซึ่งฝังแน่นอยู่ในวรรณคดีประชาธิปไตยเด่นขึ้นมา

ประชาชนประชาธิปไตยเชื่อถือผู้ที่มีความรอบรู้แต่เพียงปานกลาง เขาแทบจะไม่ใส่ใจว่าในอดีตเกิดอะไรขึ้นบ้างที่กรุงโรม และกรุงเอเธนส์ เขาต้องการให้ใครๆ พูดถึงพวกเขาภาพปัจจุบันเท่านั้นที่เขาปรารถนา

เมื่อวีรบุรุษและขนบธรรมเนียมแบบโบราณถูกนำมาแสดงบนเวทีบ่อยๆ และต่างพากันระวังที่จะแสดงประเพณีโบราณอย่างเคร่งครัด นั่นก็พอที่จะสรุปได้แล้วว่า ชนชั้นประชาธิปไตยยังมีได้มีอิทธิพลครอบงำการละคร

ในความนำของละครเรื่องบริตานนิคัส (Britannicus) ราซีน (Racine) ขอร้องอย่างนอบน้อมยิ่งที่ให้อูนิ (Junie) เข้าไปอยู่กับบรรดาพระสตรีแห่งเวสตา^๑ โดยกล่าวไว้ตามคำบอกเล่าของอูลูเจล (Aulu-Gelle) ว่า

“พระพวกนี้ไม่รับใครที่อายุต่ำกว่า ๖ ขวบ หรือเกิน ๑๐ ขวบ” เป็นที่เชื่อได้ว่า

๑. พระเหล่านี้ยัดมั่นในพรหมจารีย์ มีหน้าที่ดูแลไฟศักดิ์สิทธิ์ ใครที่ไม่รักษาคำสาบานของตนจะถูกฝังทั้งเป็น

ราชินีคงจะมีได้คิกล่าวโทษตัวเอง หรือแก้ตัวที่ก่ออาชญากรรมแบบนี้ ถ้าเขาเขียนเรื่องนี้ในสมัยเรา

ข้อเท็จจริงทำนองนี้ทำให้ความคิดของข้าพเจ้ากระจ่างชัดไม่เพียงในเรื่องสภาพวรรณคดีสมัยที่ข้อเท็จจริงนี้ปรากฏขึ้น แต่ยังในเรื่องสภาพของสังคมเองอีกด้วย ละครประชาธิปไตยมิได้พิสูจน์เลยว่าชาตินั้นเป็นประชาธิปไตย เพราะเหตุว่าตังที่เราได้เห็นเมื่อครั้งนี้ ในประเทศอภิชนาธิปไตยเอง อาจจะเป็นไปได้ว่ารสนิยมแบบประชาธิปไตย มีอิทธิพลต่อการแสดงบนเวที แต่ยามที่ความนึกคิดแบบอภิชนาธิปไตยเพียงอย่างเดียวครอบงำโรงละคร นั้นแสดงให้เห็นชัดเจนแล้วว่า สังคมทั้งสังคมเป็นอภิชนาธิปไตย และเรากล้าสรุปว่า ชนชั้นเดียวกันนี้เองที่มีความรู้และรู้หนังสือ เป็นผู้นำนักเขียน ปกครองราษฎรและดำเนินกิจการต่างๆ

ยามที่คนใช้ระบบอภิชนาธิปไตยจัดการการละคร หายากที่รสนิยมอันละเอียดอ่อน และแนวโน้มแบบหัวสูงของอภิชนาธิปไตย จะไม่ส่งเสริมให้ใช้ระบบนี้เลือกลักษณะของมนุษย์ตามต้องการ ระบบนี้จะสนใจสภาพสังคมบางอย่างเป็นพิเศษ และพอใจที่จะให้มีการแสดงสภาพเหล่านั้นบนเวที คุณธรรมบางประการและแม้แต่ความชั่วบางอย่าง ดูควรค่าที่จะนำมาแสดงเป็นพิเศษ ระบบอภิชนาธิปไตยต้อนรับภาพความชั่วเหล่านั้น ขณะเดียวกับที่ปิดความชั่วอื่นๆ ไปให้พ้นหูพ้นตา ในโรงละครเช่นเดียวกับในที่แห่งอื่น ระบบอภิชนาธิปไตยต้องการพบแต่ขุนนางชั้นผู้ใหญ่ และจะรู้สึกหวาดเกรงก็แต่กษัตริย์เท่านั้น ลักษณะการประพันธ์ก็เป็นแบบนี้ ระบบอภิชนาธิปไตยจงใจกำหนดให้นักประพันธ์บทละคร ใช้วิธีพูดบางอย่าง ระบบนี้ต้องการให้กล่าวถึงทุกอย่างด้วยน้ำเสียงแบบนี้

โดยนัยนี้ มีบ่อยครั้งที่ละครจะบรรยายภาพคนแต่เพียงด้านใดด้านหนึ่ง ซ้ำในบางครั้งจะแสดงสิ่งซึ่งเราไม่เคยพบเห็นเลยในธรรมชาติของมนุษย์ ละครจะแสดงสิ่งที่เหนือและพ้นธรรมชาติมนุษย์

ในสังคมประชาธิปไตย ผู้ชมจะไม่ชอบละครแบบนี้ แต่เขาไม่ค้อยจะแสดงความไม่ชอบนั้นออกมา เขาชอบที่จะเห็นภาพของฐานะต่างๆ ความรู้สึก ความคิด ซึ่งเขาพบเห็นอยู่เป็นประจำละเคล้าปะปนกันบนเวที การละครจึงกลายเป็นสิ่งที่น่าทึ่งยิ่งขึ้น สามัญยิ่งขึ้น และจริงจังกยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม บางครั้งผู้เขียนบทละครในสังคมประชาธิปไตยจะออกพ้นธรรมชาติของมนุษย์ไปเช่นกัน แต่ไปคนละทางกับนักเขียนรุ่นก่อน ๆ เพราะการพยายามที่จะนำลักษณะพิเศษเล็ก ๆ น้อย ๆ ของปัจจุบันและลักษณะพิเศษของคนบางคน มาแสดงอย่างละเอียดละออ เขาจึงลืมหาคาพลักษณะกว้าง ๆ ของมนุษยชาติไป

ยามที่ชนชั้นประชาธิปไตยมีอิทธิพลต่อการละคร ชนชั้นนี้จะนำเสรีภาพเข้าไปใช้ในวิธีการดำเนินเรื่อง แม้กระทั่งในการเลือกเนื้อเรื่องเอง

เนื่องจากว่าในบรรดาความชื่นชอบในวรรณกรรมทั้งหลาย การรักการละครเป็นความรู้สึกที่ธรรมชาติที่สุดของประชาชนประชาธิปไตยในประเทศเหล่านี้ จำนวนนักเขียน และจำนวนผู้ชมจะเพิ่มสูงขึ้นตลอดเวลา เช่นเดียวกับจำนวนการแสดง คนจำนวนมากมายเหล่านี้ประกอบด้วยปัจจัยกว้างขวางมากมาจากสถานที่ต่าง ๆ กันมากมาย ไม่อาจยอมรับกฎเกณฑ์เดียวกัน และยอมอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันได้ จะไม่มีทางตกลงกันได้ระหว่างผู้พิพากษาจำนวนมาก ผู้ซึ่งเมื่อไม่รู้ว่าจะพบกันตรงจุดไหน จึงต่างคนต่างให้คำตัดสิน แม้นว่าโดยทั่วไปแล้ว ผลของประชาธิปไตยจะได้แก่การทำให้กฎเกณฑ์และข้อตกลงทางวรรณคดีเป็นสิ่งที่ใคร ๆ ไม่แน่ใจ แต่ในการละคร ประชาธิปไตยทำลายกฎเกณฑ์ข้อตกลงจนหมดสิ้น จะคำนึงถึงแต่เฉพาะอารมณ์ผันแปรของนักเขียนและผู้ชมแต่ละคนเท่านั้น

สิ่งซึ่งข้าพเจ้ากล่าวมาแล้วในที่อื่นอย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับสำนวนโวหาร และศิลปะในวรรณคดีแบบประชาธิปไตย จะพบได้ในการละครเช่นกัน ยามที่เราอ่านบทวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งเกิดจากผลงานทางการละครของศตวรรษพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ เราจะประหลาดใจที่เห็นว่าประชาชนยกย่องความสมจริงเป็นอย่างยิ่ง และให้ความสำคัญกับการที่คนซึ่งทำอะไรสอดคล้องกับตนเองตลอดเวลา จะทำแต่สิ่งที่สามารถอธิบายและเข้าใจได้ง่าย ทั้งยังเป็นเรื่องน่าประหลาดใจด้วยว่า ประชาชนเห็นค่ารูปแบบของภาษาเพียงไร และมีการถกเถียงกันเล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับเรื่องการใช้ถ้อยคำของนักประพันธ์ละคร

ดูเหมือนว่าคนในศตวรรษพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ จะให้คุณค่ากับสิ่งละเอียดปลีกย่อยเหล่านี้มากจนเกินไป ซึ่งจะมองเห็นได้ในห้องเขียนหนังสือ แต่ไม่มีใครสังเกตเห็นนำไปแสดงบนเวที เพราะเหตุว่า เมื่อพิจารณาดูแล้ว วัตถุประสงค์สำคัญของละคร คือการถูกนำออกแสดง และสิ่งที่ยกย่องกันสิ่งแรกคือการจับใจผู้ชม นั่นก็เป็นเพราะว่าผู้ชมในยุคนั้นเป็นผู้อ่าน

ด้วยในเวลาเดียวกัน เมื่อจบการแสดงเขาเหล่านี้จะคอยนักเขียนอยู่ที่บ้าน เพื่อตีพิมพ์ในชั้นสุดท้าย

ในประเทศประชาธิปไตย คนจะฟังการแสดงละคร แต่ไม่มีใครอ่าน คนส่วนมากที่เข้าชมการแสดงบนเวที มิได้แสวงหาความเพลิดเพลินทางปัญญาจากการแสดง แต่ต้องการอารมณ์อันรุนแรง เขามีได้หวังคอยผลงานทางวรรณคดี แต่เขาหวังชมการแสดง และขอเพียงแต่ว่าผู้เขียนจะพูดภาษาของท้องถิ่นนั้น ได้ถูกต้องพอที่จะเข้าใจได้ และขอให้ตัวละครเร้าความอยากรู้อยากเห็น และปลุกความเห็นอกเห็นใจก็พอแล้ว เขาจะกลับเข้าสู่โลกของความจริงทันทีโดยไม่เรียกร้องจากละครมากไปกว่านี้ ดังนั้นสำนวนโวหารจึงมีความจำเป็นน้อย เพราะเหตุว่าการแสดงการเคารพกฎเกณฑ์เหล่านี้จะยิ่งห่างไปจากเวทีมากขึ้น

สำหรับความสมจริงนั้นแล้ว เป็นไปไม่ได้ที่จะหาของใหม่ ๆ สิ่งที่ไม่คาดคิดมาก่อน สิ่งที่รวดเร็วมักได้บ่อย ๆ ขณะที่ยังคงเคร่งครัดกับลักษณะสมจริง ดังนั้นผู้เขียนจึงจะละเลยลักษณะนี้ และผู้ชมก็ให้อภัย เราอาจหวังได้ว่าผู้ชมมิได้กังวลเลยว่าเราจะนำเขาไปทางใด ถ้าแม้ว่าเราพาเขาไปถึงสิ่งที่สะเทือนใจเขาได้ในที่สุด เขาจะไม่มีวันต่อว่าเราเลยที่ทำให้อารมณ์เขาหวนไหวโดยไม่วางใจถึงกฎเกณฑ์

คนอเมริกันแสดงสัญชาตญาณต่าง ๆ ซึ่งข้าพเจ้าอธิบายมาเมื่อครู่นี้ให้ประจักษ์ยามที่เขาไปชมละคร แต่ควรจะต้องยอมรับว่ายังมีคนจำนวนน้อยมากที่ไปชมละคร แม้ว่าผู้ชมและการแสดงจะเพิ่มขึ้นอย่างน่าอัศจรรย์ในสหรัฐอเมริกาตลอด ๔๐ ปีที่ผ่านมา ประชากรจะหาความเพลิดเพลินแบบนั้นก็ด้วยความระมัดระวังอย่างยิ่ง

เรื่องนี้มาจากสาเหตุเฉพาะ ซึ่งท่านผู้อ่านได้ทราบแล้ว เพียงเตือนความจำสักสองสามคำก็คงพอ

ชาวเพียวริเตนซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งสาธารณรัฐอเมริกาทั้งหลาย ไม่เพียงแต่เป็นศัตรูของความเพลิดเพลินเท่านั้น เขายังประกาศให้ใคร ๆ ทราบว่าเขามีความขะเขว้างในการละครเป็นพิเศษ เขาพิจารณาละครว่าเป็นการบันเทิงอันโสมม และตราบตีที่ความนึกคิดแบบพวกเขา ยังคงอยู่โดยไม่มี การแตกแยก การแสดงละครจะเป็นสิ่งที่พวกเขาไม่รู้จักกันเลย ความเห็นเหล่านี้ของบิดารุ่นแรกแห่งอาณานิคม ยังคงทิ้งร่องรอยอันลึกลับไว้ในความนึกคิดจิตใจของอนุชนในเวลาต่อมา

นิสัยความเคยชินที่ถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์อย่างสูงสุด และความเข้มงวดในค่านิยม
ธรรมเนียมความเป็นอยู่ที่พบเห็นกัน ในสหรัฐอเมริกาตราบจนกระทั่งทุกวันนี้ ส่งเสริมการ
พัฒนาทางศิลปะการละครน้อยมาก

ไม่มีเรื่องสำหรับทำเป็นละครในประเทศที่ไม่เคยรู้จักความหายนะใหญ่ ๆ ทางการ
เมือง และในประเทศที่ความรักนำไปสู่การแต่งงานทุกครั้งบนหนทางที่ตรงและสะดวก คนที่
ใช้เวลาตลอดสัปดาห์ไปในการแสวงหาทรัพย์สินสมบัติ และใช้วันอาทิตย์สำหรับสวดอ้อนวอนพระ
ผู้เป็นเจ้า ไม่ทำให้เกิดเรื่องละครเช่นกัน

ข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันเพียงพอที่จะชี้ให้เห็นว่าการละครไม่ค่อยเป็นที่นิยมนัก ใน
สหรัฐอเมริกา

อย่างไรก็ตามคนอเมริกัน ซึ่งกฎหมายอนุวัติให้มีเสรีภาพ ช้าให้มีเสรีภาพในการ
พูดในทุก ๆ เรื่องด้วย ยังกำหนดให้นักเขียนบทละครยอมรับการตรวจพิจารณาชนิดหนึ่ง การ
แสดงละครจะดำเนินไปได้ก็ต่อเมื่อ ผู้บริหารชุมชนอนุญาต สิ่งนี้แสดงให้เห็นเป็นอย่างดีว่า
ประชาชนแต่ละชาติเป็นเสมือนปัจเจกชน เขาจะปล่อยตัวปล่อยใจไปกับอารมณ์ความรู้สึก
สำคัญ ๆ โดยไม่คำนึงถึงสิ่งใด และต่อจากนั้นเขาจะระวังตัว ไม่ยอมให้รสนิยมของเขาชักนำ
ไปมากจนเกินขนาด

ไม่มีวรรณคดีส่วนใดเลยที่ผูกพันกับสภาวะปัจจุบันของสังคม ด้วยสายใยอันกระชับ
แน่น และมากมายยิ่งไปกว่าการละคร

ละครของสมัยหนึ่งไม่มีวันเหมาะสมกับสมัยต่อไปได้ ถ้าแม้ว่าบนทางระหว่างสอง
สมัยนั้น การปฏิวัติครั้งสำคัญเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมและกฎหมายเสียแล้ว

เรายังคงศึกษานักประพันธ์ใหญ่ ๆ ของศตวรรษก่อน แต่เราจะไม่ชมละครที่เขียน
สำหรับผู้ชมสมัยอื่นอีกแล้ว นักประพันธ์ละครในอดีตจะมีชีวิตอยู่ก็แต่ในหนังสือเท่านั้น

รสนิยมตามประเพณีของคนบางคน ความโอ้อวด สมัยนิยม อัจฉริยะของผู้แสดง
สามารถค่าจุนการละครอยู่ชั่วระยะหนึ่ง หรือยกฐานะละครแบบอภิชนาธิปไตยในประเทศไทย
ชาธิปไตย แต่ในไม่ช้าการละครแบบนี้ก็จะตกไปเอง ไม่มีใครคว้ามันหรือ คนต่างหากจะ
ทอดทิ้งมันไป

บทที่ ๒๐

แนวโน้มนเฉพาะบางประการสำหรับ นักประวัติศาสตร์ในยุคประชาธิปไตย

นักประวัติศาสตร์ซึ่งบันทึกเรื่องราวในยุคอภิชนาธิปไตย โดยปกติแล้วเขาจะเห็นว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับเจตนาารมณ์ส่วนตัว และอารมณ์ของคนบางคน ทั้งเขาเหล่านั้นยังเต็มใจที่จะมองว่า อุบัติเหตุเล็กน้อยเพียงใดก็ตามจะมีความเกี่ยวพันกับการปฏิวัติครั้งสำคัญ ๆ ที่สุด นักประวัติศาสตร์เหล่านี้ทำให้มูลเหตุเล็ก ๆ น้อย ๆ เค้นชัดขึ้นมา และบ่อยครั้งเขาจะมองไม่เห็นมูลเหตุที่ใหญ่กว่านั้นเลย

นักประวัติศาสตร์ซึ่งมีชีวิตอยู่ในยุคประชาธิปไตยจะแสดงแนวโน้มนตรงกันข้าม เขาเหล่านั้นส่วนใหญ่ไม่คิดว่าปัจเจกชนมีอิทธิพลต่อชะตาชีวิตของมนุษยชาติ หรือไม่คิดว่าราษฎรส่วนหนึ่งมีอิทธิพลต่อชะตากรรมของประชาชน แต่ในทางกลับกัน เขาจะเล่าสาเหตุกว้าง ๆ ของเหตุการณ์เล็ก ๆ น้อย ๆ ทั้งหมด ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ แนวโน้มนตรงกันข้ามนี้จะอธิบายได้ดังนี้

ยามที่นักประวัติศาสตร์ในสมัยอภิชนาธิปไตยกวาดสายตาไปดู โรงละครของโลกก่อนอื่นเขาจะสังเกตเห็นผู้แสดงไม่กี่คน ซึ่งเป็นผู้นำการแสดงทั้งเรื่อง ตัวละครใหญ่ ๆ ซึ่งปรากฏตัวอยู่หน้าเวทีเหล่านี้ ทำให้สายตาของนักประวัติศาสตร์ตั้งกล่าวสะกดหยุดลงและจับจ้องอยู่ที่เขาเหล่านั้น ขณะที่นักประวัติศาสตร์มุ่งอยู่กับการเปิดเผยมูลเหตุอันเร้นลับที่ทำให้ตัวละครใหญ่ ๆ แสดงบทบาทและเจรจา พวกเขาจะลืมส่วนอื่น ๆ ที่เหลือทั้งหมด

ความสำคัญของสิ่งซึ่งเขาเห็นว่ามิบทบาทต่อคนบางคน ทำให้เขาคิดว่าคน ๆ หนึ่งอาจมีอิทธิพลมากจนเกินจริงไป และแน่ละเขาทำให้คนทั้งหลายพร้อมที่จะเชื่อว่า เพื่อที่จะอธิบายความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของฝูงชนมากมาย จำเป็นจะต้องย้อนกลับไปดูการกระทำเฉพาะของคน ๆ หนึ่ง

ตรงกันข้าม ในยามที่ราษฎรทุกคนต่างไม่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีความอ่อนแอ เราย่อมจะไม่พบใครสักคนที่แผ่อิทธิพลเหนือมวลชนได้มากนัก หรือยังยื่นอะไรเมื่อมองแวบแรก บัจเจกชนทั้งหลายจะไร้อำนาจเหนือมวลชนอย่างสิ้นเชิง และเราอาจจะกล่าวได้ว่า สังคมดำเนินไปตามลำพัง โดยอาศัยความช่วยเหลืออย่างเสรีและจริงใจจากคนทุกคนซึ่งเป็นส่วนประกอบของสังคม

แน่นอนนั้นเป็นการนำความนึกคิดของมนุษย์ไปสู่การค้นหาเหตุผลกว้าง ๆ ที่สามารถทำให้ผู้มีปัญญาทั้งหลายเกิดความสนใจ พร้อม ๆ กับทำให้เขาเหล่านั้นหันเหไปในทิศทางเดียวกัน ในเวลาเดียวกัน

ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า ในบรรดาประชาชาติประชาธิปไตยเอง อัจฉริยภาพ ความชั่วร้าย หรือคุณธรรมของคนบางคน จะช่วยเร่งชะงักชีวิตของประชาชนที่กำลังดำเนินไปตามธรรมชาติให้เร็วขึ้น หรือถ่วงเวลาให้ช้าลง แต่สาเหตุซึ่งไร้ประโยชน์และมีความสำคัญเป็นรองแบบนี้มีต่าง ๆ นานา ซับซ้อนซ้อนเร้นมากกว่า เพราะฉะนั้น จึงยากที่จะสะสางและติดตามในยุคแห่งความเสมอภาค ยิ่งกว่าในยุคอภิชนาธิปไตยมากมายนัก เพราะในยุคอภิชนาธิปไตยเราเพียงแต่วิเคราะห์บทบาทเฉพาะของคนเพียงคนเดียวหรือหลายคนท่ามกลางเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไป

นักประวัติศาสตร์ย่อมจะเห็นหน่วยงานเช่นนั้นในไม่ช้า ความนึกคิดของเขาหลงทางไปมาท่ามกลางความวุ่นวายเหล่านี้ และเมื่อไม่สามารถสังเกตได้แน่ชัดในเรื่องอิทธิพลของบัจเจกชนหรือให้ความกระจ่างเกี่ยวกับอิทธิพลได้อย่างเพียงพอ เขาก็จะไม่ยอมรับว่ามีอิทธิพลนี้ เขาชอบที่จะพูดให้เราฟังถึงเรื่องเชื้อชาติซึ่งเป็นธรรมชาติมากกว่าพูดถึงโครงสร้างทางกายภาพของประเทศหรือเจตนารมณ์ของอารยธรรม การกระทำเช่นนั้นจะเป็นการย่นย่องานให้สั้นลง และทำความเข้าใจให้ผู้อ่านยิ่งขึ้น โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยลง

ลาฟาแยตต์ (Lafayette) เคยพูดไว้ที่ไหนสักแห่งหนึ่งในบันทึกความทรงจำของเขาว่า ระบบที่พูดถึงสาเหตุกว้าง ๆ ซึ่งเกินความเป็นจริงจะช่วยปลอบประโลมใจประชาชนธรรมดาสามัญได้อย่างวิเศษ ข้าพเจ้าขอเสริมว่าระบบดังกล่าวปลอบประโลมใจนักประวัติศาสตร์ธรรมดาได้อย่างน่าชมเชยทีเดียว ระบบนี้ทำให้พบเหตุผลใหญ่ ๆ บางประการ ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาให้เขาได้ทันทั่วทั้งที่ เมื่อประสบความยุ่งยากที่สุดในการเขียนหนังสือของเขา และเหมาะสำหรับใน

ยามที่ผู้เขียนหย่อนความสามารถทางความคิด หรือครั้นที่จะใช้ความคิด ขณะเดียวกันเขาก็ได้
รับการยกย่องในด้านความลึกซึ้ง

สำหรับข้าพเจ้าเอง ข้าพเจ้าคิดว่าไม่มีสมัยใดที่เราควรจะมองว่าเหตุการณ์ต่างๆ ใน
โลกส่วนหนึ่งเกิดจากข้อเท็จจริงที่ธรรมดาสามัญ และอีกส่วนหนึ่งเกิดเพราะอิทธิพลซึ่งมีลักษณะ
เฉพาะมาก สาเหตุทั้งสองย่อมจะมาประจวบกันเสมอ ความเกี่ยวพันระหว่างสองสาเหตุนี้เท่า
นั้นที่ต่างออกไป เหตุการณ์ต่างๆ ไปช่วยอธิบายสิ่งต่างๆ ในยุคประชาธิปไตยได้มากกว่าใน
ยุคอภิชนาธิปไตย และอิทธิพลเฉพาะช่วยอธิบายได้น้อยกว่าในสมัยอภิชนาธิปไตย การณ์กลับ
ตรงกันข้าม อิทธิพลเฉพาะมีพลังเหนือกว่า และสาเหตุต่างๆ ไปอ่อนกำลังกว่า นอกเสียจาก
ว่า เราจะพิจารณาความไม่เสมอภาคทางฐานะว่าเป็นสาเหตุทั่วไป ซึ่งเปิดโอกาสให้คนบางคน
ขัดขวางแนวโน้มธรรมชาติของการกระทำของคนอื่น ๆ ทั้งหมดได้

นักประวัติศาสตร์ซึ่งหาทางบรรยายสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมประชาธิปไตยทั้งหลาย จึง
กิตติคุณที่ให้ความสำคัญกับสาเหตุทั่วไป และมุ่งที่จะค้นพบสาเหตุเหล่านั้นเป็นสำคัญ แต่เขาคิดผิด
ที่ปฏิเสธการกระทำเฉพาะของคนอย่างสิ้นเชิง เพราะเป็นการยากที่จะพบการกระทำเช่นนั้นอีก
และติดตามการกระทำนั้น

นักประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตอยู่ในยุคประชาธิปไตย ไม่เพียงชอบที่จะหาสาเหตุใหญ่ๆ
ให้แก่แต่ละเหตุการณ์เท่านั้น เขายังชอบที่จะนำเหตุการณ์ต่างๆ มาเกี่ยวโยงกัน และสร้าง
ระบบจากเหตุการณ์เหล่านั้น

ในยุคอภิชนาธิปไตย เนื่องจากนักประวัติศาสตร์หันความสนใจไปทางบุคคลอยู่ทุก
ขณะ ความเกี่ยวพันระหว่างเหตุการณ์ต่างๆ จึงกลาดสลายตาเขาไป หรือจะเรียกว่าเขาไม่เชื่อ
ว่าจะมีการเชื่อมโยงทำนองนั้นมากกว่า สายใยต่างๆ ของประวัติศาสตร์สำหรับเขาจะถูกตัด
ขาดออกจากกันเมื่อมีบุคคลผ่านเข้ามา

ในยุคประชาธิปไตยกลับตรงกันข้าม นักประวัติศาสตร์ เมื่อมองเห็นผู้แสดงน้อย
กว่ามาก และเห็นการกระทำมากกว่ามาก ย่อมจะกำหนดความเชื่อมโยงและระเบียบของการ
กระทำต่างๆ ได้อย่างมีวิธีการ

วรรณคดีสมัยกรีกและโรมัน ซึ่งทำให้เรามีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ดีๆ เช่นนี้
มิได้ทำให้เรามีระบบสำคัญทางประวัติศาสตร์แม้แต่ระบบเดียว ในขณะที่วรรณคดีสมัยใหม่แม้

ที่น่าสมเพชที่สุดมีระบบเต็มไปหมด ดูเหมือนว่านักประวัติศาสตร์โบราณ มิได้นำทฤษฎีกว้างๆ ไปใช้อย่างเพียงพอ ในขณะที่นักประวัติศาสตร์สมัยเรานำมาใช้จนเกือบจะมากเกินไป

นักประวัติศาสตร์ที่เขียนเรื่องราวสมัยประชาธิปไตย มีแนวโน้มอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมือนตราয়ยิ่งกว่า

ในยามที่ร่ำรอยการกระทำของคนซึ่งมีอิทธิพลต่อประเทศชาติเลือนหายไป บ่อยครั้งมักจะเกิดขึ้นว่า เรามองเห็นโลกเคลื่อนไหวโดยค้นหาเครื่องยนต์ไม่พบ เนื่องจากเป็นเรื่องยากที่จะสังเกต และวิเคราะห์สาเหตุซึ่งขณะที่มีบทบาทอิทธิพลต่อเจตจำนงของราษฎรแต่ละคนว่า ได้ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวของประชาชนในที่สุก เราจึงอยากจะทำว่าการเคลื่อนไหวนั้นมิได้เป็นไปโดยสมัครใจ และสังคมเชื่อฟังพลังเหนือกว่าที่ครอบงำอยู่อย่างไม่รู้ตัว

ดังนั้น แม้เราจะเชื่อว่าได้ค้นพบข้อเท็จจริงกว้างๆ ในโลกนี้ ที่คอยนำเจตจำนงของแต่ละคนแล้ว แต่นั่นก็มิอาจช่วยเสรีภาพของมนุษย์ไว้ได้ สาเหตุใดก็ตามที่กว้างใหญ่พอที่จะนำไปใช้กับคนหลายล้านคนในเวลาเดียวกัน และมีพลังมากพอที่จะโน้มน้าวคนเหล่านั้นพร้อมกันให้มุ่งไปในทางเดียวกัน ย่อมจะเป็นสิ่งซึ่งสุดจะขึ้นได้ หลังจากที่มีมองเห็นแล้วว่าเรายอมจำนนต่อสาเหตุนั้น เราก็เกือบจะเชื่อได้แล้วว่าเราไม่สามารถขัดขืนสาเหตุนั้น

นักประวัติศาสตร์ซึ่งมีชีวิตอยู่ในยุคประชาธิปไตย จึงไม่เพียงปฏิเสธมิให้ราษฎรบางคนมีอำนาจในการกระทำเหนือชะตาชีวิตของประชาชนเท่านั้น แต่ยังไม่ยอมรับว่าประชาชนสามารถแก้ไขชะตากรรมของตนได้อีกด้วย และเขายังทำให้ประชาชนยอมรับโชคชะตาอันไม่มีวันคลอนแคลน หรือเคราะห์กรรมอันมีคตินอย่างหนึ่ง ตามความคิดของเขา แต่ละชาติจะถูกผูกมัดอย่างแน่นแฟ้นกับชะตาชีวิตบางอย่างซึ่งไม่มีความพยายามอันใดจะมาเปลี่ยนแปลงได้เพราะที่ตั้ง พื้นเพความเป็นมาในอดีต และลักษณะของประเทศ นักประวัติศาสตร์เหล่านี้ทำให้ชนรุ่นต่างๆ ผูกพันต่อกันอย่างเหนียวแน่น และโดยการย้อนกลับขึ้นไปยังอดีตจากยุคหนึ่งขึ้นไปสู่อีกยุคหนึ่ง จากเหตุการณ์จำเป็นอันหนึ่งไปสู่เหตุการณ์จำเป็นอีกอันหนึ่ง ย้อนขึ้นไปจนถึงต้นกำเนิดของโลก พวกเขาสร้างสายโซ่อันกระชับและมหาศาล ซึ่งโอบล้อมเผ่าพันธุ์มนุษย์ทั้งหมดเอาไว้และโยงมนุษย์ให้เกี่ยวพันกัน

สำหรับนักประวัติศาสตร์นั้นเพียงแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นอย่างไรนั้นยังไม่พอ เขายังชอบที่จะแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์เหล่านั้นจะเป็นอื่นไปไม่ได้ เขาพิจารณา

ชาติซึ่งได้บรรลุถึงที่หนึ่งในประวัติศาสตร์ของตน และยืนยันว่าชาตินั้นถูกบังคับให้เดินไปตามแนวทางที่นำชาติไปสู่จุดนั้น นั่นเป็นการสะทอนกว่าการสอนว่าชาติควรจะปฏิบัติอย่างไร ในอันที่จะดำเนินไปตามแนวทางที่ตักท้วงนั้น

ดูเหมือนว่า ขณะที่ย่านคำบอกเล่าของนักประวัติศาสตร์ในยุคอภิชนาธิปไตย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักประวัติศาสตร์ในสมัยโบราณ เพื่อที่จะกำหนดชะตากรรมของตนเองได้ และปกครองเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีเพียงแต่ว่า มนุษย์จะต้องรู้จักควบคุมตนเอง ขณะที่พลิกดูประวัติศาสตร์ซึ่งเขียนขึ้นในสมัยเรา เราอาจจะพูดได้ว่ามนุษย์ทำอะไรไม่ได้ทั้งกับตนเอง ทั้งกับสิ่งรอบตัว นักประวัติศาสตร์สมัยโบราณสอนให้รู้จักบังคับบัญชา นักประวัติศาสตร์สมัยเราเกือบจะไม่ได้สอนอะไรเลยนอกจากให้เชื่อฟัง ในหนังสือของเขาผู้เขียนมักจะคุยยิ่งใหญ่เสมอ แต่มนุษยชาติจะกระจัดย่อยเสมอ

ถ้าแม้ว่าลัทธิเรื่องเคราะห์กรรม ซึ่งมีลักษณะเชิงชวณมากมายสำหรับผู้เขียนประวัติศาสตร์ในยุคประชาธิปไตย โดยการถ่ายทอดจากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่าน สามารถแทรกผ่านราษฎรจำนวนมาก และเข้าไปสู่ความรู้สึกนึกคิดของประชาชนได้ เราย่อมจะสามารถคาดการณ์ได้ว่าลัทธิดังกล่าวจะทำให้ความเคลื่อนไหวของสังคมใหม่ๆ ต้องเป็นอัมพาตไปในไม่ช้า และจะทำให้ชาวคริสต์กลายเป็นชาวตุรกีไป

ยิ่งกว่านั้น ข้าพเจ้าใคร่จะกล่าวว่าลัทธิทำนองนี้เป็นภัยต่อยุคของเราในปัจจุบัน โดยเฉพาะคนร่วมสมัยของเราออกจะระแวงผู้ตัดสินชี้ขาดที่อิสระ เพราะเขาแต่ละคนรู้สึกว่าตนเองถูกจำกัดด้วยความอ่อนแอของตน แต่เขายังคงจะเต็มใจยอมให้คนที่รวมกันเป็นกลุ่มสังคม มีพลังและมีอิสรภาพ เราต้องระวังอย่าปล่อยให้ความคิดนี้แอบเฉาไป เพราะความคิดนี้จะทำให้จิตใจของคนสูงขึ้น มิใช่ทำให้ตกต่ำลงไปในที่สุด

บทที่ ๒๑

โวหารในรัฐสภาของสหรัฐอเมริกา

ในประเทศอภิชนาธิปไตย ทุกคนต่างยึดมั่นต่อกันและพึ่งพาอาศัยกัน คนเหล่านี้ใช้การจัดลำดับชั้น เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้แต่ละคนรู้จักตำแหน่งแห่งที่ของตนและต่างฝ่ายต่างเชื่อฟังกัน เขาจะพบอะไรทำนองนี้ ในการประชุมทางการเมืองของประชาชนเหล่านี้เสมอ ในที่ประชุมแบบนี้พรรคต่างๆ จะยอมอยู่ใต้ผู้นำบางคนซึ่งตนเชื่อฟังอย่างเป็นเรื่องธรรมดา ตามสัญชาตญาณอย่างหนึ่งซึ่งเกิดจากนิสัยความเคยชิน พวกเขานำขนบธรรมเนียมของสังคมใหญ่ของเขามาใช้ในสังคมเล็กๆ แห่งนี้

ในประเทศประชาธิปไตย บ่อยครั้งราษฎรจำนวนมากมุ่งหน้าไปสู่จุดเดียวกัน ทว่าแต่ละคนจะก้าวเดินไป หรืออย่างน้อยก็ขึ้นชมว่าตนเองก้าวเดินไปด้วยลำพังลำแข้งของตนเอง เนื่องจากเคยชินกับการทำสิ่งต่างๆ ตามแรงกระตุ้นของตนเท่านั้น เขาจึงยอมรับกฎเกณฑ์จากภายนอกได้ยากมาก รสนิยมและการใช้อิสรภาพแบบนี้ติดตามเขาเข้าไปในสภาแห่งชาติด้วย แม้ว่าเขาจะยินยอมร่วมงานกับผู้อื่นเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายอันเดียวกัน อย่างน้อยเขาก็ยังอยากเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าจะร่วมมือเพื่อความสำเร็จของส่วนรวมตามวิธีของเขา

ผลที่ตามมาก็คือ ในดินแดนประชาธิปไตย ฝ่ายต่างๆ จะไม่ยอมทนให้ใครมานำตน และจะยอมเป็นรองก็ต่อเมื่อเผชิญอันตรายใหญ่หลวง ทั้งอำนาจของผู้เป็นประมุขซึ่งในสภาวการณ์เช่นนี้สามารถไปไกลจนถึงสั่งให้ทำและสั่งให้หยุดได้ ก็เกือบจะไม่เคยไปไกลถึงกับสั่งให้คนสงบปากสงบคำ

ในประเทศอภิชนาธิปไตย สมาชิกสภาการเมืองต่างๆ ยังเป็นสมาชิกของคณะขุนนางด้วยในเวลาเดียวกัน แต่ละคนมีฐานะอันตรรก์ที่สูงและมั่นคงอยู่แล้ว และในสายตาของเขาคำแห่งของเขาในสภา บ่อยครั้งจะมีความสำคัญน้อยกว่าตำแหน่งของเขาในประเทศ สิ่งนี้ทำให้เขาเบาใจได้ว่า ไม่จำเป็นต้องแสดงบทบาทในการปรึกษาหารือกันในเรื่องภารกิจต่างๆ ในสภา และทำให้เขาไม่ต้องแสวงหาบทบาทธรรมดาๆ เช่นอย่างกระตือรือร้นจนเกินไป

โดยปกติในอเมริกามักจะมีว่า ผู้แทนราษฎรจะมีหน้ามีตาก็คือโดยอาศัยตำแหน่งของเขาในสภา ดังนั้น เขาจึงต้องการอย่างยิ่งที่จะได้รับความสำคัญในสภาอยู่ตลอดเวลา และเขาปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะแสดงความคิดของเขาได้เป็นที่ประจักษ์แจ้ง ณ ที่นั้น

เขาไม่ได้ถูกผลักดันให้ทำเช่นนั้น เพราะความอวดตน แต่เพราะความไอ้อวดของผู้ที่เลือกตั้งเขา และเขาจำเป็นต้องเอาใจคนเหล่านั้นตลอดเวลา

ในประเทศอภิชนาธิปไตย สมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติไม่ต้องพึ่งผู้เลือกตั้งเขาอย่างใกล้ชิด บ่อยครั้งเขาเป็นผู้แทนที่จำเป็นของผู้เลือกตั้ง บางครั้งเขาเองเป็นคนที่ผู้เลือกตั้งต้องพึ่งพาอาศัยอย่างใกล้ชิด และท้ายที่สุดถ้าเขาเหล่านั้นเกิดไม่ลงคะแนนให้ ที่อื่นก็อาจเลือกเขาได้ง่าย ๆ หรือมิฉะนั้นเขาก็เลิกอาชีพรับใช้ประชาชนแล้วเก็บตัวอยู่เฉย ๆ ไม่ทำอะไร อันเป็นสภาพที่คนยังให้การยกย่องอยู่

ในประเทศประชาธิปไตย เช่นในสหรัฐอเมริกา ผู้แทนราษฎรเกือบจะไม่มีอิทธิพลยั่งยืนอันใดต่อความนึกคิดจิตใจของผู้เลือกตั้งเขา ไม่ว่าจะคณะผู้เลือกตั้งจะเป็นคนกลุ่มเล็ก ๆ เพียงใดก็ตาม ความไร้เสถียรภาพของประชาธิปไตย ทำให้คณะผู้เลือกตั้งเปลี่ยนโฉมหน้าอยู่เรื่อย ๆ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องผูกใจผู้เลือกตั้งอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน เขามั่นใจในผู้เลือกตั้งไม่ได้เลย และถ้าแม้ว่าเขาจะทิ้งผู้เลือกตั้ง เขาก็จะหมดหนทางทันที เพราะตามธรรมดาเขามีตำแหน่งสูงพอที่จะเป็นที่สังเกตในหมู่คนที่มิได้ใกล้ชิดกับเขาง่าย ๆ และเพราะราษฎรมีอิสรภาพอย่างสมบูรณ์ เขาจึงหวังไม่ได้ว่ามีใครสหายของเขาหรือรัฐบาลจะเจาะจงตัวเขากับคณะผู้เลือกตั้งที่ไม่รู้จักเขาได้ง่าย ๆ ดังนั้นเขตเลือกตั้งที่เขาเป็นตัวแทนนี้เองที่เป็นแหล่งกำเนิดของโชคชะตาของเขา จากที่นี้เองที่เขาจะสูงส่งขึ้นจนถึงระดับที่จะออกคำสั่งกับประชาชนได้ และมีอิทธิพลต่อชะตากรรมของโลก

โดยนัยนี้ จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่ในประเทศประชาธิปไตย สมาชิกสภาการเมืองย่อมนึกถึงผู้เลือกตั้งของตนมากกว่าพรรคของตน ในขณะที่ในประเทศอภิชนาธิปไตยสมาชิกเหล่านั้นจะสนใจกับพรรคของตนมากกว่าผู้เลือกตั้ง

ทว่าสิ่งที่ควรจะพูดเพื่อให้ถูกใจผู้เลือกตั้งตน ในการแสดงความเห็นทางการเมืองมิใช่สิ่งที่เหมาะจะนำไปปฏิบัติเสมอไป

เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของพรรค บ่อยครั้งผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรค จะไม่พูดถึงเรื่องใหญ่ ๆ ซึ่งตนไม่ค่อยเข้าใจนัก และน้อยครั้งเขาจะพูดถึงเรื่องเล็ก ๆ ซึ่งอาจจะ เป็นอุปสรรคขัดขวางเรื่องใหญ่ ๆ ได้ และท้ายที่สุดบ่อยครั้งมากเขาจะเงิบกริบทีเดียว การนิ่ง เงียบเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่สุดที่นักพูดธรรมชาติสามัญจะพึงกระทำได้เพื่อกิจการของสาธารณะ แต่ผู้เลือกตั้งเขากลับไม่เข้าใจเช่นนั้น

ประชากรในเขตเลือกตั้งหนึ่ง จะมอบหมายให้ราษฎรผู้หนึ่งมีส่วนร่วมในการ ปกครองรัฐ เพราะประชากรนั้นคิดว่าเขามีคุณค่าความสามารถสูง เนื่องจากคนดูจะมีขนาดใหญ่ โทซันเมื่อเขาถูกแวดล้อมด้วยสิ่งซึ่งเล็กกว่า จึงเป็นที่เชื่อได้ว่า ความคิดเห็นที่เรามีต่อผู้ที่ ได้รับอาณัติย่อมจะสูงส่งขึ้น เมื่อผู้ที่ได้รับอาณัติเป็นผู้แทนของคนที่ไม่ค่อยจะมีความสามารถ นัก ดังนั้นจึงมีบ่อยครั้งที่ผู้เลือกตั้งจะยิ่งหวังในตัวผู้แทนของตนมากกว่าที่ควรจะหวังเสียอีก และไม่ว่าผู้แทนจะมีความสามารถเพียงใดก็ตาม ผู้เลือกตั้งย่อมจะเรียกร้องแน่นอน ให้ผู้แทน แสดงความมานะพยายามจนน่าทึ่ง เท้าระดับความสามารถที่ผู้เลือกตั้งกำหนดไว้

โดยไม่เกี่ยวกับการเป็นนักนิติบัญญัติของรัฐ ผู้เลือกตั้งยังมองเห็นว่าผู้แทนของตน คือผู้ปกป้องคุ้มครองเขตเลือกตั้งของพวกเขาตนแท้ ๆ เมื่อเข้าไปอยู่ฝ่ายนิติบัญญัติ ทั้งยังไม่ไกล จากความจริงที่ว่าพวกเขาพิจารณาว่าผู้แทนเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจากแต่ละคนที่เลือกตั้งเขา เข้ามาให้กระทำการแทนตัว และพวกเขายังเชื่อว่าผู้แทนจะต้องแสดงความกระตือรือร้นในอัน ที่จะปฏิบัติงานเพื่อผลประโยชน์ของพวกเขาแต่ละคน ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าประโยชน์ของประเทศชาติ

โดยนัยนี้ ผู้เลือกตั้งจึงแน่ใจล่วงหน้าว่า ผู้แทนที่ตนจะเลือกจะต้องเป็นนักกล่าว สุนทรพจน์ จะต้องพูดบ่อย ๆ ถ้าทำได้ และในกรณีที่เขาจะต้องสงวนปากสงวนคำลงบ้าง อย่าง น้อยเขาก็จะต้องบรรจุกการพิจารณาภารกิจสำคัญ ๆ ของรัฐไว้ในปาฐกถาซึ่งเขาแสดงนาน ๆ ครั้ง นอกเหนือไปจากการพูดถึงเรื่องเดือคร้ออันเล็ก ๆ น้อย ๆ ของพวกตนด้วยซึ่งโดยลักษณะการเช่น นั้น ในเมื่อมิได้แสดงตัวบ่อยครั้งนัก เขาย่อมจะแสดงให้เห็นที่ประจักษ์ถึงความสามารถของเขา ในแต่ละโอกาสที่เขาแสดงตัว และแทนที่จะพวยยิตยาวไม่รู้จบสิ้น เขาย่อมจะรวบรัดตัดความ ให้สั้นเข้าเป็นครั้งคราว โดยนัยนี้จะเป็นการกล่าวสรุปความต้องการของผู้ที่มอบหมายเขาและ

ของตัวเอง อย่างหลักแหลมและสมบูรณ์ ถ้าเป็นไปได้เช่นนั้นพวกเขาก็สัญญาว่าจะลงคะแนนเสียงให้ในสมัยหน้า

นี่เป็นการผลักดันคนซื้อซึ่งมีความสามารถปานกลางให้อยู่ในสภาพท้อแท้ใจ เนื่องจากเขารู้จักตัวเองดี เขาย่อมจะไม่สามารถทำอะไรได้นักด้วยลำพังตัวเอง ผู้แทนเมื่อถูกแรงกระตุ้นแบบนี้ก็จะลุกขึ้นพูด ซึ่งทำให้มิตรสหายของเขาพากันวิตกกังวลกันมากมาย และขณะที่กระโจนเข้าไปร่วมกับนักกล่าวสุนทรพจน์ทั้งหลาย ซึ่งมีชื่อเสียงกว่าอย่างไม่ระมัดระวัง เขาจะทำให้การโต้เถียงเลอะเทอะไม่ได้เรื่องได้ราว และทำให้ที่ประชุมรู้สึกเหนื่อยหน่าย

กฎหมายทุกชนิดซึ่งมีแนวโน้มที่จะทำให้ผู้ถูกเลือกตั้งขึ้นอยู่กับผู้เลือกตั้งมากขึ้นจึงไม่เพียงแต่จะเป็นการแก้ไขความประพฤตินักนิติบัญญัติเท่านั้น ดังที่ข้าพเจ้าได้เคยตั้งข้อสังเกตไว้ในที่อื่น แต่จะเป็นการแก้ไขภาษาที่พวกเขาใช้ด้วย กฎหมายดังกล่าวจะมีอิทธิพลต่อกิจการต่าง ๆ และต่อวิธีกล่าวถึงกิจการเหล่านั้นด้วยในเวลาเดียวกัน

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ไม่มีสมาชิกวุฒิสภาต้องเกรงสັกคนเดียว ที่จะยอมกลับบ้านโดยไม่กล่าวสุนทรพจน์ก่อนอย่างน้อยหนึ่งครั้ง หรือจะยอมให้ถูกขจัดจ้งหะก่อนที่เขาจะได้พูดถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถจะพูดได้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อมลรัฐทั้ง ๒๔ แห่ง ซึ่งประกอบกันเป็นสหภาพ และเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ตนเป็นผู้แทนเป็นพิเศษ ดังนั้น เขาจึงทำให้โสตประสาทของผู้ฟังได้แจ่มในความจริงอันยิ่งใหญ่ของส่วนรวมเรื่องแล้วเรื่องเล่า อันเป็นเรื่องซึ่งบ่อยครั้งเขาเองก็มีได้หันสังเกตเห็น ทั้งจะแจ่มออกมาอย่างสับสน รวมทั้งเรื่องเฉพาะปลีกย่อย ซึ่งเขาค้นพบและบรรยายให้ฟังได้ง่ายมาก บ่อยครั้ง ณ กลางสภาใหญ่นี้ การโต้เถียงจะมีลักษณะคลุมเครือและกระอักกระอ่วน และจะถูกดึงไปสู่เป้าหมายที่ใคร ๆ กำหนดไว้มากกว่าจะดำเนินไปสู่เป้าหมายนั่นเอง

ข้าพเจ้าคิดว่า บางสิ่งบางอย่างทำนองนี้จะปรากฏให้เห็นเสมอ ในสภาสาธารณะของประเทศประชาธิปไตย

สภาการณ์ที่อำนวยการและกฎหมายที่ดี อาจจะสามารถดึงดูคนจากบรรดาประชาชนที่เป็นประชาธิปไตย มาสู่ฝ่ายนิติบัญญัติ ผู้ซึ่งมีความสามารถน่าทึ่งกว่าคนที่ชาวอเมริกันส่งเข้าไปในรัฐสภาต้องเกรส แต่จะไม่มีวันขัดขวางคนที่มีความสามารถธรรมดาซึ่งอยู่ในสภา มิให้แสดงความคิดอย่างเต็มที่ในทุก ๆ เรื่อง เป็นที่ถูกต้องถูกใจผู้ฟัง

ความเลวร้ายนี้จะแก้ไขให้หมดสิ้นไปไม่ได้ เพราะมิได้มาจากกฎข้อบังคับของสภาเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีมาจากโครงสร้างของสภา และของประเทศเองอีกด้วย

พลเมืองของสหรัฐอเมริกาเอง ก็จะพิจารณาเรื่องนี้ด้วยทัศนคติเดียวกัน ทั้งยังแสดงให้เห็นว่าเขาเคยชินกับการใช้ชีวิตแบบมีรัฐสภามาเป็นเวลานาน มิใช่ด้วยการงัดเขมือบไม่กล่าวสุนทรพจน์ขึ้นแล้ว แต่ด้วยการยอมรับฟังสุนทรพจน์ขึ้นได้อย่างอาภัพ เขายอมรับสภาพการณ์เช่นนั้นทำนองเดียวกับการยอมรับความเลวร้าย ซึ่งประสบการณ์สอนให้เขารู้ว่าเป็นสิ่งซึ่งสุดจะหลีกเลี่ยงได้

เราได้แสดงให้เห็นถึงเรื่องปลีกย่อยในการโต้เถียงอภิปรายกันทางการเมืองในประเทศประชาธิปไตยมาแล้ว คราวนี้ลองมาดูเรื่องใหญ่ ๆ กันบ้าง

สิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อ ๕๐ ปีมาแล้ว ในรัฐสภาของประเทศอังกฤษ ไม่เคยเลื่องลือออกไปภายนอก ความถึกและความรู้สึกต่าง ๆ ซึ่งนักกล่าวสุนทรพจน์แสดงออกมาได้รับความชื่นชมเห็นอกเห็นใจน้อยในหมู่ประชาชนชาติต่าง ๆ อยู่เสมอ แม้ที่อยู่ใกล้ชิดกับแหล่งที่แสดงเสรีภาพแบบอังกฤษมากที่สุด ขณะที่ทั้งยุโรปพากันตื่นตื่นนับตั้งแต่การถกเถียงอภิปรายครั้งแรก ๆ ซึ่งกระทำกันในสภาอาณานิคมเล็ก ๆ ในอเมริกา เมื่อสมัยปฏิวัติ

นั่นมิได้สืบเนื่องมาจากสภาวการณ์พิเศษและบังเอิญ แต่มาจากมูลเหตุถาวรทั่วไป

ข้าพเจ้ามองไม่เห็นสิ่งใด ที่น่าชมเชยหรือที่แสดงพลังยิ่งไปกว่านักแสดงสุนทรพจน์ผู้ยิ่งใหญ่ ซึ่งอภิปรายกิจการสำคัญ ๆ ท่ามกลางสภาประชาธิปไตย เนื่องจากไม่เคยมีชนชั้นใดเลยที่เคยมีผู้แทนของตนในสภาซึ่งได้รับมอบหมายให้สนับสนุนผลประโยชน์ของชนชั้นตน ในสภาใคร ๆ จะพูดกับทั้งชาติ และในนามของทั้งชาติ การกระทำเช่นนั้นจะทำให้ความคิดดูยิ่งใหญ่ขึ้น และภาษาสูงส่งขึ้น

เนื่องจากความเป็นมาในอดีตมีอิทธิพลน้อยมาก และอภิสิทธิ์ซึ่งติดมากับทรัพย์สินบางอย่างหมดไปแล้ว หรือสิทธิซึ่งฝังแน่นอยู่กับบางหมู่คณะหรือบางคนก็หมดไปเช่นกัน คนจึงจำเป็นต้องนึกถึงความจริงทั่ว ๆ ไปในเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ เพื่อที่จะสามารถจัดการกับภารกิจเฉพาะอย่างที่เขาต้องดูแลอยู่ ดังนั้นในการอภิปรายถกเถียงทางการเมืองของประ

ชาชนซึ่งเป็นประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็ชาติเล็กเพียงใดจึงเกิดลักษณะที่ครอบคลุมถึงคนทั่วไป ซึ่งทำให้การอภิปรายถึงจุดความสนใจของมนุษย์ชาติบ่อยๆ มนุษย์ทุกคนสนใจกับการอภิปรายถกเถียงแบบนี้ เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับมนุษย์ซึ่งไม่ว่าที่ไหนย่อมเหมือนกันทั้งนั้น

ในประเทศอภิชนาธิปไตย ซึ่งมีคนเป็นจำนวนมากกลับตรงกันข้าม ปัญหาที่กว้างขวางที่สุด จะถูกนำมาพิจารณาโดยใช้เหตุผลเฉพาะเป็นบางเรื่องเสมอ ซึ่งได้มาจากธรรมเนียมของบางสมัย หรือจากสิทธิต่าง ๆ ของชนบางชั้น การกระทำเช่นนั้นจึงเรียกความสนใจแต่เฉพาะชนชั้นซึ่งถูกนำมากล่าวถึง หรืออย่างมากก็ในหมู่ประชาชนชั้นนั้นเท่านั้น

สาเหตุนี้เองเท่า ๆ กับความยิ่งใหญ่ของชาติฝรั่งเศส และภาพที่เอื้ออำนวยของบรรดาประชาชนที่รับฟังทำให้การอภิปรายถกเถียงทางการเมืองในโลกนี้บางครั้งเกิดผลอันใหญ่ยิ่ง

นักกล่าวสุนทรพจน์ของเราบ่อยครั้งจะพูดกับคนทั้งหมด แม้ในขณะที่เขากำลังกล่าวกับเพื่อนร่วมชาติของเขาเท่านั้น

ภาคที่สอง

อิทธิพลของประชาธิปไตย
ต่อความรู้สึกของชาวอเมริกัน

บทที่ ๑

เพราะเหตุใดประชาชนต่างๆ ที่เป็นชาติปไตย จึงแสดงความรักในความเสมอภาค รุนแรงกว่าและยั่งยืนกว่าความรักเสรีภาพ

ความรู้สึกแรกและรุนแรงที่สุดในบรรดาความรู้สึกทั้งหลาย ซึ่งเกิดจากความเสมอภาคทางฐานะ ข้าพเจ้าคงไม่จำเป็นต้องบอกว่าเป็นความรักในความเสมอภาคอันนี้เอง ดังนั้นใคร ๆ คงจะไม่ประหลาดใจที่ข้าพเจ้าจะนำมาพูดถึงก่อนสิ่งอื่นใด

แต่ละคนคงสังเกตเห็นแล้วว่าในสมัยเรา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศฝรั่งเศส อารมณ์ความรู้สึกในเรื่องความเสมอภาคจะครอบงำหัวใจมนุษย์มากขึ้นทุกที ใคร ๆ พากันพูดหลายร้อยครั้งแล้วว่า เพื่อนร่วมสมัยของเรามีความรักในความเสมอภาครุนแรงกว่าและยั่งยืนกว่าความรักเสรีภาพ แต่ข้าพเจ้าไม่เคยพบเลยว่าจะมีใครนี่ย้อนกลับไปที่มีมูลเหตุแห่งข้อเท็จจริงนี้อย่างพอเพียง ข้าพเจ้าจะลองพยายามดู

เราอาจจะลองสมมติจุดสูงสุดจุดหนึ่ง ซึ่ง ณ จุดนั้นเสรีภาพและความเสมอภาคมาบรรจบกันและเข้าผสมกลมกลืนกัน

ข้าพเจ้าขอสมมติว่าราษฎรทุกคนร่วมมือกันปกครอง และแต่ละคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการร่วมมือกัน

ในยามนั้น เนื่องจากไม่มีใครแตกต่างไปจากเพื่อน ๆ จึงไม่มีใครสามารถใช้อำนาจเผด็จการได้ ผู้คนทั้งหลายจะเสมอภาคกันอย่างสมบูรณ์ เพราะพวกเขาจะมีความเท่าเทียมกันเต็มที่ ประชาชนที่เป็นชาติปไตยทั้งหลายพากันมุ่งหน้าไปสู่อุดมคตินี้เอง

นั่นคือรูปแบบที่สมบูรณ์ที่สุดที่ความเสมอภาคในโลกนี้สามารถมีได้ ทว่ายังมีรูปแบบอื่นอีกเป็นร้อยเป็นพัน ซึ่งแม้จะไม่สมบูรณ์แบบเท่า แต่ก็มิได้มีคุณค่าสำหรับประชาชนด้อยไปกว่า

ความเสมอภาคอาจจะเป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นมาได้ในสังคมมนุษย์ แต่ไม่มีอยู่ในโลกของการเมือง เราอาจมีสิทธิในการหาความเพลิดเพลินอย่างเดียวกันได้ มีอาชีพแบบเดียวกัน พบปะในสถานที่เดียวกันได้ พุดสนั้ ๆ ก็คือสามารถใช้ชีวิตแบบเดียวกัน แสวงหาความร่ำรวยด้วยวิธีการเดียวกัน โดยที่ทุกคนไม่จำเป็นต้องมีส่วนในการปกครองเท่ากัน

ความเสมอภาคแบบหนึ่งอาจจะกำหนดขึ้นได้ในโลกการเมือง แม้ว่าในโลกนี้จะไม่เสรีภาพทางการเมืองก็ตาม เราเป็นคนเสมอกับเพื่อนมนุษย์ของเราโดยไม่เลือกหน้า ยกเว้นคน ๆ เดียวคือผู้ที่เป็่นนายของทุกคน ซึ่งเป็นผู้เลือกบุคคลที่มีส่วนร่วมในอำนาจของเขาจากคนทั้งหลายอีกด้วย

ง่ายมากที่จะสมมติแบบอื่น ๆ อีกหลายแบบ ซึ่งจะให้ความเสมอภาคอย่างฉันทเหลือพร้อมทั้งสถาบันต่าง ๆ ซึ่งมีอิสระมากบ้างน้อยบ้างหรือไม่มีอิสระเลยก็ได้

แม้ว่าคนเราจะไม่สามารถเท่าเทียมกันได้อย่างสมบูรณ์ โดยที่ไม่มีเสรีภาพเต็มที่ เพราะฉะนั้นความเสมอภาคในระดับสูงสุดแม้จะเข้าผสมกลมกลืนกับเสรีภาพก็ตาม เราก็กถูกสร้างขึ้นมาให้เห็นความแตกต่างระหว่างความเสมอภาคและเสรีภาพ

ความนิยมเสรีภาพ และความนิยมความเสมอภาค อันที่จริงแล้วคือสองสิ่งซึ่งแตกต่างกัน ข้าพเจ้าไม่หวังที่จะกล่าวว่า ในประเทศประชาธิปไตยเป็นสองสิ่งซึ่งไม่เท่าเทียมกัน

ถ้าเรามองให้ดี เราจะเห็นว่าในแต่ละศตวรรษเราจะพบข้อเท็จจริงซึ่งแปลกและสำคัญประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงอื่น ๆ ข้อเท็จจริงนี้จะก่อให้เกิดความคิดแม่บทประการหนึ่งเกือบจะเสมอไป หรือก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกสำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งในที่สุดจะเป็นที่รวมของความรู้สึกและความคิดทั้งหมด อันเปรียบได้กับแม่น้ำสายใหญ่ ซึ่งเป็นที่ที่ธารน้ำโดยรอบต่างไหลรินมาบรรจบกัน

เสรีภาพแสดงตัวออกมาให้เป็นที่ประจักษ์แก่มนุษย์ในวาระต่าง ๆ กัน และในรูปแบบต่าง ๆ เสรีภาพมิได้ผูกพันอยู่กับสภาวะสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ และเราจะพานพบได้ในที่แห่งอื่นนอกเหนือไปจากในประเทศประชาธิปไตย เสรีภาพจึงไม่อาจสร้างลักษณะแบบศตวรรษประชาธิปไตยซึ่งแตกต่างไปจากสมัยอื่น

ข้อเท็จจริงเฉพาะและสำคัญ ซึ่งทำให้ศตวรรษประชาธิปไตยแปลกออกไป ได้แก่ ความเสมอภาคทางฐานะ อารมณ์ความรู้สึกสำคัญซึ่งเร้าใจคนในสมัยดังกล่าวได้แก่ความรักความเสมอภาคชนิดนี้

โปรดอย่าได้ถามเลยว่าคนในยุคประชาธิปไตย มองเห็นเสน่ห์พิเศษอะไรในการมีชีวิตอยู่อย่างเท่าเทียมกัน หรือมีเหตุผลเฉพาะอันใดที่ทำให้เขายึดมั่นกับความเสมอภาค เห็นอรรถประโยชน์อื่น ๆ ในสังคม ความเสมอภาคเป็นลักษณะเด่นของสมัยที่เขามิมีชีวิตอยู่ นั่นเป็นสิ่งที่เดี่ยวซึ่งพอจะอธิบายได้ว่าคนในยุคดังกล่าวนิยมชมชื่นความเสมอภาคเหนือสิ่งอื่นใด

ทว่านอกเหนือจากเหตุที่กล่าวมานี้ ยังมีเหตุผลอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งโดยปกติแล้วจะชักนำผู้คนทุกยุคทุกสมัยให้นิยมความเสมอภาคมากกว่าเสรีภาพ

ถ้าประชาชนจะสามารถทำลายหรือเพียงแต่ลดความเสมอภาคในประเทศตน ได้ด้วยตัวเอง เขาก็อาจจะต้องใช้ความมานะพยายามอย่างยากเย็นและยาวนาน เขาจะต้องคัดแปลงสภาวะทางสังคมของตัวเขา ทำลายล้างกฎหมายของตนเองหาความคิดใหม่ ๆ มาเปลี่ยนแปลงนิสัยความเคยชิน เปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ของตน แต่จะสูญเสียเสรีภาพทางการเมืองก็ต่อเมื่อไม่มีการเก็บเสรีภาพนั้นไว้และปล่อยให้เสรีภาพหลุดลอยไปเท่านั้น

ฉะนั้น คนเราจึงมิได้ยึดอยู่กับความเสมอภาค เพียงเพราะว่าความเสมอภาคเป็นสิ่งที่เขาหวงแหน เขายังคงผูกพันกับความเสมอภาค เพราะเขาเชื่อมั่นว่ามันจะต้องยืนยงตลอดไป

การที่เสรีภาพทางการเมือง เมื่อเกินขอบเขตย่อมจะเป็นการเสี่ยงต่อความสงบสุข มรดกและชีวิตของบุคคล เรายังไม่เคยพบคนสักคนที่โง่งงไม่ได้เรื่องได้ราวอะไร จนกระทั่งมองไม่เห็นอันตรายดังกล่าว ตรงกันข้ามมีแต่คนที่สนใจเอาใจใส่และเล็งการณ์ไกลเท่านั้นที่สังเกตเห็นอันตรายที่คุกคามเราอยู่อันเกิดจากความเสมอภาค โดยปกติแล้วบุคคลเหล่านั้นจะเล็งไม่ยอมเตือนภัยเรา พวกเขาทราบถึงความทุกข์ยากซึ่งเขาหวั่นเกรงยังอยู่ห่างไกล เขาอยากเชื่อว่าคนรุ่นต่อไปเท่านั้นที่จะประสบความทุกข์ยากดังกล่าว คนรุ่นปัจจุบันไม่มีอะไรต้องวิตกกังวลเลย ความเลวร้ายซึ่งมาพร้อมกับเสรีภาพในบางครั้งเป็นสิ่งปัจจุบันทันด่วน ทุกคนมองเห็นได้ชัดแจ้ง และทุกคนต่างรู้สึกได้ไม่มากนักน้อย ความเลวร้ายซึ่งเกิดจากความเสมอภาคอย่างเต็มที่ที่จะปรากฏออกมาทีละเล็กทีละน้อยเท่านั้น มันจะค่อย ๆ สอดแทรกเข้าไปในกลุ่มสังคมคนจะมองเห็นมันนาน ๆ ครั้ง และแม้เมื่อมันทวีความรุนแรงขึ้นจนถึงขีดสุด ความเคยชินจะทำให้เราไม่รู้สึกว่ามีเลวร้ายอีกต่อไป

ความดิ่งมอันเกิดจากเสรีภาพจะแสดงให้ปรากฏก็ต่อเมื่อนานไป และสาเหตุที่ทำให้เกิดความดิ่งมนี้คลาตสายตาเราได้ง่ายมาก

ประโยชน์ของความเสมอภาคเป็นสิ่งที่เรารู้สึกได้ทันที และแต่ละวันเราจะมองเห็นประโยชน์หลังไหลออกมาจากความเสมอภาค

เสรีภาพทางการเมือง บางครั้งบางคราวจะทำให้ราษฎรจำนวนหนึ่งปลื้มปีติถึงเหลือ

แต่ละวันความเสมอภาคจะทำให้แต่ละคนเกิดความปลื้มเล็กๆ น้อยๆ มากมายหลายประการ ความดีงามของความเสมอภาคเป็นสิ่งที่เรารู้สึกได้ทุกขณะจิต และทุกคนเข้าถึงได้ผู้ที่มีจิตใจสูงส่งที่สุดจะรู้สึกถึงความดีงามนั้น และผู้ที่มีดวงจิตแสนจะสามัญธรรมดาที่สุดจะเห็นว่า เป็นสิ่งที่น่าชื่นชมยินดี ดังนั้น ความรู้สึกอันเกิดจากความเสมอภาคน่าจะเต็มไปด้วยความกระตือรือร้นและพร้อมกันน่าจะเกิดกับคนทั่วไป

คนเราย่อมจะไม่ชื่นชมกับเสรีภาพทางการเมือง ซึ่งตนไม่ได้ซื้อหาด้วยการเสียสละบางประการ เขาจะได้เสรีภาพนี้มากด้วยความมานะพยายามอย่างมากมาย แต่ความพึงพอใจอันเกิดจากความเสมอภาคนั้น เกิดขึ้นเองโดยไม่ต้องเสาะหาเหตุการณเล็กน้อๆ แต่ละอย่างในชีวิตจะทำให้เกิดความพอใจดังกล่าว และคนจะลืมนรสแห่งความพอใจนั้น ได้ก็เพียงแต่มีชีวิตอยู่เท่านั้นเอง

ประชาชนที่เป็นประชาธิปไตยทั้งหลาย รักความเสมอภาคตลอดมาทุกยุคทุกสมัย แต่มีบางยุคที่ประชาชนเหล่านี้จะเกิดความรู้สึกในเรื่องความเสมอภาคมากจนกลายเป็นความบ้าคลั่งไร้สติ ความรู้สึกเช่นนี้จะเกิดในขณะทีระบบเก่าแก่ของการแบ่งระดับชั้นทางสังคม ซึ่งถูกคุกคามมานานแล้ว พังทะลายหายไปเป็นที่สุด หลังจากการดิ้นรนภายในเป็นครั้งสุดท้าย และในที่สุดเขตรัฐที่ก่อกันและแยกราษฎรออกจากกันก็ถูกทำลายลง ในยามนั้นผู้คนจะรีบไปหาความเสมอภาค เช่นเดียวกับการไปหาชัยชนะ และเขาจะยึดความเสมอภาคไว้มั่นราวกับเป็นทรัพย์สินอันทรงค่า ซึ่งใครๆ อยากจะมายื้อแย่งไป ความรู้สึกในเรื่องความเสมอภาคแทรกซึมเข้าไปในหัวใจมนุษย์จากทุกแห่งหน แม้ช้านอย่างเต็มที่และเปี่ยมล้นอยู่ในหัวใจ โปรดอย่าไปบอกกับใครๆ เลยว่า การปล่อยตัวปล่อยใจอย่างไม่ลืมหูลืมตาไปกับความรู้สึกดังกล่าวแต่เพียงสิ่งเดียว เป็นการนำผลประโยชน์ที่สุดแสนจะหวงแหนไปเสี่ยงอันตราย เพราะเขาจะไม่ได้ยินอะไรทั้งนั้น อย่าไปชี้ให้เขาดูเสรีภาพซึ่งกำลังจะหลุดลอยไปจากมือเขา ขณะที่เขากำลังมองดูสิ่งอื่น เพราะเขาจะมองไม่เห็นอะไรทั้งนั้น หรือจะพูดไปเขาสังเกตเห็นแต่สมบัติชิ้นเดียวเท่านั้นบนพื้นพิภพนี้ ซึ่งมีค่าควรแก่ความปรารถนา

สิ่งซึ่งกล่าวมาข้างต้นจะนำไปใช้กับชาติประชาธิปไตยได้ทุกชาติ สิ่งซึ่งจะกล่าวต่อไปเกี่ยวกับพวกเราชาวฝรั่งเศสเท่านั้น

ในบรรดาประชาชาติสมัยใหม่เป็นส่วนมาก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศภาคพื้นยุโรป รสนิยมและความคิดในเรื่องเสรีภาพ เริ่มเกิดขึ้นและพัฒนาไปก็เมื่อสมัยที่ฐานะต่างๆ เริ่มเท่าเทียมกันเท่านั้น และเสรีภาพนั้นเป็นผลของความเสมอภาคนั่นเอง กษัตริย์ที่มีอำนาจสิทธิ์ขาดเป็นผู้ที่หาทางมากที่สุดที่จะปรับลำดับชั้นต่างๆ ในหมู่ราษฎรของพระองค์ให้เท่าเทียมกัน ในประเทศเหล่านั้นความเสมอภาคมาก่อนเสรีภาพ ดังนั้น ความเสมอภาคจึงเป็นของเก่าแก่ในยามที่เสรีภาพยังเป็นของใหม่อยู่ ความเสมอภาคได้สร้างความคึกเหิน ธรรมเนียมกฎหมายของตนขึ้นแล้ว ในขณะที่เสรีภาพเพิ่งจะเกิดขึ้นมาเองตามลำพัง และเป็นที่ประจักษ์แจ้งเป็นครั้งแรก โดยนัยนี้ขณะที่เสรีภาพยังอยู่แต่ในความคิดและรสนิยมเท่านั้น ความเสมอภาคก็ได้แทรกเข้าไปอยู่ในนิสัยความเคยชินเสียแล้ว เข้าไปครอบงำขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่และมีบทบาทพิเศษต่อการกระทำของคนแม้ในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ จะสงสัยไปทำไมว่าคนในสมัยเราชอบความเสมอภาค หรือเสรีภาพ

ข้าพเจ้าคิดว่าโดยธรรมชาติแล้วประชาชนประชาธิปไตยจะนิยมเสรีภาพ ลำพังตัวเอง เขาจะแสวงหาเสรีภาพ หวงแหน และมองคูดอย่างเจ็บปวดครวคร่ำ เมื่อมีใครมาดั่งเสรีภาพไป แต่ความรู้สึกที่มีต่อความเสมอภาคนั้นร้อนแรง ไม่รู้จักพอ ยิ่งยืนและยากที่จะข่มลงได้ในเสรีภาพเขาปรารถนาให้มีความเสมอภาค แต่เขามีไม่ได้ เขาจึงต้องการความเสมอภาคในความเป็นทาส เขาจะยอมทนทรมานกับความยากจน ความต่ำช้าเป็นข้าทาส ความป่าเถื่อน แต่เขาจะไม่ยอมทนรับอภิชนาธิปไตย

นี่เป็นความจริงในทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยเรา คนทุกคนและอำนาจทุกชนิด ซึ่งปรารถนาจะต่อสู้กับพลังความต้องการอันสุดจะต้านทานนั้น จะถูกคว่ำลงและทำลายไปเพื่อพลังดังกล่าว ในสมัยเราจะกำหนดเสรีภาพขึ้นมาไม่ได้ แม้ปราศจากแรงสนับสนุนจากพลังนั้น และแม้แต่ระบบเผด็จการเองก็ปกครองประเทศไม่ได้แม้ขนาดพลังนั้น

บทที่ ๒

บัจเจกนิยมในประเทศประชาธิปไตย

ข้าพเจ้าได้แสดงให้เห็นแล้วว่า ในศตวรรษแห่งความเสมอภาค มนุษย์แต่ละคนแสวงหาความเชื่อของตนในตัวเองอย่างไร ข้าพเจ้าใคร่จะแสดงให้เห็นว่าในศตวรรษเดียวกันนั้น ความรู้สึกทั้งมวลของมนุษย์มุ่งไปที่ตนเองอย่างไร

บัจเจกนิยมเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดจากความคิดใหม่ และนำมาใช้เมื่อไม่นานมานี้ คนรุ่นพ่อของเรา เคยรู้จักแต่คำว่าความเห็นแก่ตัว

ความเห็นแก่ตัวคือความรักตัวเองอย่างรุนแรงและเกินขอบเขต ซึ่งผลักดันมนุษย์ให้เสาะหาสิ่งต่าง ๆ มาใช้ตัวเองเท่านั้น และรักตัวเองเหนือสิ่งอื่นใด

บัจเจกนิยมเป็นความรู้สึกสงบซึ่งได้ไตร่ตรองแล้ว ที่ทำให้ราษฎรแต่ละคนแยกตัวออกมาจากมวลชน และปลีกตัวมาอยู่ต่างหากจากครอบครัวและมิตรสหายตน โดยลักษณะการเช่นนี้ หลังจากที่สร้างสังคมเล็กๆ เพื่อประโยชน์ตนแล้ว เขาจะละทิ้งสังคมใหญ่ได้อย่างเต็มอกเต็มใจ

ความเห็นแก่ตัวเกิดจากสัญชาตญาณอย่างหนึ่งซึ่งไร้เหตุผล บัจเจกนิยมมาจากการพิจารณาตัดสินซึ่งผิดพลาดมากกว่าจะมาจากความรู้สึกต่ำช้า บัจเจกนิยมถือกำเนิดจากความคิดผิดๆ เท่าๆ กับจากความชั่วร้ายในจิตใจ

ความเห็นแก่ตัวทำให้รากเง่าแห่งคุณธรรมทั้งมวลต้องอับเฉาไป บัจเจกนิยมในชั้นแรกจะทำให้แหล่งกำเนิดแห่งคุณธรรมของประชาชนเหือดแห้งไปเท่านั้น แต่นานไปมันจะโจมตีและทำลายแหล่งคุณธรรมอื่นทั้งหมด แล้วในที่สุดบัจเจกนิยมจะเข้าไปรวมอยู่กับความเห็นแก่ตัว

ความเห็นแก่ตัวเป็นความชั่วซึ่งมีมาแต่ดึกดำบรรพ์ ความชั่วนี้มีอยู่ในทุกสังคม ไม่เลือกแบบ

ปัจเจกนิยมมีพื้นเพมาจากประชาธิปไตย และทำท่าว่าจะพัฒนายิ่งขึ้น ขณะที่ฐานะของคนเท่าเทียมกันมากขึ้น

ในประเทศอภิชนาธิปไตย ครอบครัวต่างๆ ยังคงอยู่ในสภาพเดิมเป็นเวลาหลายศตวรรษและบ่อยครั้งคงอยู่ ณ ที่เดิม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ นั่นเป็นการทำให้ชนรุ่นต่างๆ เป็นคนร่วมสมัยกันหมด แต่ละคนรู้จักบรรพบุรุษของตนเกือบจะทุกคนและให้ความเคารพคนเหล่านั้น เขานึกเห็นภาพหลานเหลนของตน และรักใคร่คนเหล่านั้น เขาปฏิบัติหน้าที่ต่อบรรพบุรุษและหลานเหลนด้วยความเต็มอกเต็มใจ และมีบ่อยครั้งที่เขาจะเสียสละความสุขความสำราญส่วนตัวให้แก่บุคคลดังกล่าวซึ่งล่วงลับไปแล้ว หรือผู้ที่ยังไม่ทันเกิด

ยิ่งกว่านั้นผลก็คือสถาบันต่างๆ ทางอภิชนาธิปไตยผูกพันแต่ละคนกับเพื่อนร่วมชาติของเขาอีกหลายคนอย่างแน่นแฟ้น

ชนชั้นต่างๆ ในประเทศอภิชนาธิปไตยเมื่อมีความแตกต่างกันมากและไม่มีการเคลื่อนไหว แต่ละชนชั้นจึงกลายเป็นชาติมาตุภูมิเล็กๆ แบบหนึ่งของคนที่อยู่ในชนชั้นนั้น เพราะเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดแจ้ง และเป็นที่ยึดเหนี่ยวยิ่งกว่าชาติใหญ่

เนื่องจากว่า ในสังคมอภิชนาธิปไตยทั้งหลาย ราษฎรทุกคนดำรงตำแหน่งซึ่งกำหนดไว้ตายตัว พวกหนึ่งเหนือกว่าอีกพวกหนึ่ง ผลที่ติดตามมาอีกอย่างหนึ่งก็คือคนเหล่านั้นแต่ละคนย่อมจะสังเกตเห็นคนๆ หนึ่งอยู่สูงกว่าเขาเสมอ ซึ่งเป็นคนที่เขาจำเป็นต้องขอความปกป้องคุ้มครอง และต่ำกว่าเขาลงไป เขาจะสังเกตเห็นอีกคนหนึ่งซึ่งเขาสามารถร้องขอความช่วยเหลือได้

คนที่มีชีวิตอยู่ในศตวรรษแห่งอภิชนาธิปไตย จึงเกือบจะผูกพันตัวแนบแน่นอยู่กับบางสิ่งบางอย่างนอกตัวเขา และพร้อมที่จะล้มตัวเองอยู่บ่อยๆ เป็นความจริงที่ว่าในศตวรรษเดียวกันนี้ ความคิดกว้างๆ เกี่ยวกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกันนั้นยังคงคลุมเครือไม่ชัดแจ้ง คนไม่ค่อยคิดจะภักดีต่อเป้าหมายของมนุษยชาติ แต่บ่อยครั้งคนจะยอมสละชีวิตตนให้แก่คนบางคน

ตรงกันข้าม ในศตวรรษแห่งประชาธิปไตย อันเป็นสมัยที่แต่ละคนมีหน้าที่ชัดแจ้งต่อมนุษยชาติ การจงรักภักดีต่อคนเพียงคนเดียวจึงไม่ค่อยปรากฏ สายสัมพันธ์ทางความรักของมนุษย์ขยายวงกว้างออกไปและหย่อนคลายลง

ในประเทศประชาธิปไตย ครอบครัวใหม่ๆ จะปรากฏขึ้นมาจากความไม่มีอะไรเลย ได้ตลอดเวลา ส่วนครอบครัวอื่นๆ ก็กลับไปสู่ความไม่มีอะไรเลยได้ตลอดเวลาเช่นกัน ครอบครัวทั้งหลายที่ยังอยู่ก็เปลี่ยนโฉมหน้าไป เส้นใยที่ผูกพันยุคต่างๆ ไว้ด้วยกันก็ขาดสะบั้นลงเรื่อยๆ สิ่งทั้งหลายเหลืออยู่จากชนชั้นต่างๆ ก็เลือนหายไป ใครๆ พวกนั้นลืมคนที่เคยอยู่มาก่อนอย่างง่ายดาย และเราก็ไม่รู้เรื่องราวอะไรเกี่ยวกับคนที่จะตามมา ผู้ที่อยู่รอบข้างเท่านั้นที่สำคัญ

เมื่อแต่ละชนชั้นเขยิบเข้ามาใกล้กันและปะปนกัน สมาชิกของชนชั้นเหล่านั้นกลับต่างคนต่างเฉยเมยเยี่ยงคนแปลกหน้าต่อกัน

ระบบบอภิชนธิปไตยทำให้ราษฎรแต่ละคนเป็นเสมือนห่วงโลกโซ่สายยาวซึ่งเกี่ยวพันกันตั้งแต่ชาวนาชั้นไปจนถึงกษัตริย์ แต่ประชาธิปไตยทำลายสายโซ่นี้และหักลูกโซ่ออกเป็นห่วงๆ แยกจากกัน

ยิ่งฐานะเท่าเทียมกันมากขึ้นเท่าไร เรายังจะพบปัจเจกชนเป็นจำนวนมากขึ้นเท่านั้น ปัจเจกชนเหล่านี้แม้จะไม่ร่ำรวยมากไปกว่านี้ หรือไม่มีอำนาจมากพอที่จะแผ่อิทธิพลยิ่งใหญ่ต่อชะตากรรมของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันได้อีกแล้ว แต่ก็ได้สร้างสมสติปัญญาความรู้ อีกทั้งทรัพย์สินไว้มากพอที่จะพึ่งตนเองได้ บุคคลเหล่านี้มิได้เป็นหนี้ใคร เขาเคยชินกับการมองตนเองแยกออกไปตามลำพังมาตลอด และเขาเต็มใจที่จะนึกว่าชะตาชีวิตของตนทั้งชีวิตอยู่ในกำมือตนเอง

โดยนัยนี้ ประชาธิปไตยไม่เพียงทำให้แต่ละคนลืมบรรพบุรุษของกันเท่านั้น แต่ยังทำให้เขามองไม่เห็นภาพคนรุ่นหลานเหลนต่อมาด้วย และยังแยกเขาออกไปจากคนร่วมสมัยเสียอีก ประชาธิปไตยจะทำให้เขากลับมานึกถึงตัวเองอยู่ตลอดเวลา ทั้งยังมีท่าว่าจะทำให้เขาเก็บตัวอยู่ตามลำพังในที่สุดอีกด้วย

บทที่ ๓

บ๊องเจกนิยมนี้อ่านผ่านการปฏิวัติ

ประชาธิปไตยแล้ว

มีความยิ่งใหญ่กว่าในสมัยอื่นได้อย่างไร

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยที่สังคมประชาธิปไตยก่อตั้งขึ้นได้สำเร็จ บนซากปรักหักพังของอภิชนาธิปไตย และสมัยที่มนุษย์ต่างคนต่างแยกตัวออกมาอย่างโดดเดี่ยว และความเห็นแก่ตัวซึ่งเป็นผลติดตามมา สะดุดสายตาเราอย่างง่ายดายที่สุด

สังคมเหล่านี้ได้รวมเอาราษฎรอิสระจำนวนมากไว้ด้วยกันเพียงอย่างเดียว แต่ละวันสังคมยังเต็มไปด้วยผู้คนซึ่งมีวามเยือกเย็นกับอำนาจใหม่ เนื่องจากเพียงจะได้รับอิสรภาพเพียงเมื่อวันวานนี้เอง ผู้คนเหล่านี้เกิดความเชื่อมั่นอย่างเต็มภาคภูมิในพลังของตน และไม่คิดเลยว่านับแต่ต่อไปตนอาจจะต้องร้องขอความช่วยเหลือจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกันก็เป็นได้ พวกเขาแสดงอย่างโจ่งแจ้งว่าเขาคิดถึงแต่ตนเองเท่านั้น

ตามปกติแล้ว อภิชนาธิปไตยจะสูญสิ้นไปก็หลังจากการต่อสู้เป็นเวลาช้านานเท่านั้น โดยที่ตลอดเวลาอันความเคียดแค้นชิงชังอันร้ายกาจลุกโผลงอยู่ระหว่างชนชั้นต่าง ๆ อารมณ์อันรุนแรงนี้ยังคงอยู่ แม้เมื่อประชาธิปไตยได้ชัยชนะแล้ว เรายังสามารถติดตามร่องรอยของอารมณ์นั้นได้ ท่ามกลางความสับสนวุ่นวายของประชาธิปไตยซึ่งสืบต่อจากอภิชนาธิปไตย

ราษฎรกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นพวกแรกของระบบชนชั้นที่ถูกทำลายลง ไม่สามารถลืมเลือนความยิ่งใหญ่แต่เก่าก่อนของตนได้ในทันที เขาเหล่านี้จะมองตนเองเช่นคนต่างถิ่น ณ ท่ามกลางสังคมใหม่ เขามองบรรดาผู้คนที่มีความเท่าเทียมกัน ซึ่งเกิดจากสังคมใหม่นี้ว่าเป็นผู้กดขี่ เขาไม่รู้สึกริษยาในชะตาชีวิตของคนเหล่านี้ เขาไม่เห็นคนที่เคยเท่าเทียมเขามาแต่ก่อน และไม่รู้สึกริษยาที่ตนเกี่ยวข้องกับชะตากรรมของคนเหล่านั้นด้วยมีผลประโยชน์ร่วมกัน

แต่ละคนเมื่อแยกตัวออกมาต่างหาก คิดว่าตนเองตกอยู่ในสภาพที่จะต้องสนใจแต่เฉพาะตนเองเท่านั้น ตรงกันข้าม บรรดาผู้ที่เมื่อครั้งกระโน้นเคยอยู่ในชั้นสุดท้ายของสังคม และเขยิบขึ้นมาใกล้กับระดับทั่วไปเพราะการปฏิบัติอย่างกะทันหัน จะแอบกังวลใจอยู่เจี๊ยบ ๆ กับอิสรภาพซึ่งเขาเพิ่งได้รับมาใหม่ ๆ ถ้าเขาพบคนบางคนที่เคยเหนือเขามาก่อนอยู่เคียงข้างเขาในขณะนี้ เขาจะมองดูคนเหล่านั้นด้วยสายตาของผู้มีชัย ทว่าหวั่นเกรงระคนกัน แล้วเขาก็จะถอยห่างออกไป

ดังนั้น จึงเป็นธรรมดาที่ในตอนเริ่มต้นของสังคมประชาธิปไตยจะปรากฏว่าพลเมืองพร้อมที่สุดที่จะแยกตัวออกไปอยู่อย่างโดดเดี่ยว

ประชาธิปไตยทำให้คนไม่ยอมเขยิบเข้าใกล้เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน แต่การปฏิบัติประชาธิปไตยทำให้คนพร้อมที่จะหลีกหนีไป และรักษาความเกลียดชังอันเกิดจากความไม่เสมอภาคให้คงอยู่ตลอดไปท่ามกลางความเสมอภาค

ข้อได้เปรียบข้อใหญ่ของคนอเมริกันคือ การบรรลุถึงประชาธิปไตย โดยไม่ต้องมีการปฏิบัติประชาธิปไตย และคนอเมริกันเกิดมาเท่าเทียมกัน แทนที่จะกลายมาไม่สภาพเท่าเทียมกัน

บทที่ ๔

คนอเมริกันใช้สถาบันอิสระ ต่อสู้กับบ้จเจกนิยมได้อย่างไร

ลัทธิเผด็จการซึ่งโดยเนื้อแท้แล้วเป็นสิ่งที่น่าหวงเกรง มองเห็นว่าการที่คนแยกตัวออกมาอยู่โดดเดี่ยว เป็นหลักประกันที่แน่นอนที่สุดที่จะทำให้ลัทธิดำรงอยู่ยืนนาน โดยปกติแล้วลัทธิจะคอยดูแลเป็นอย่างดีที่จะทำให้คนแยกตัวออกไป ไม่มีใครช่วยกันใดในหัวใจที่จะเหมาะสมกับมนุษย์เท่ากับความเห็นแก่ตัว ผู้เผด็จการจะให้ภัยผู้ถูกปกครองที่ไม่รักใคร่ตนเองอย่างง่ายดาย โดยมีข้อแม้ว่าผู้ถูกปกครองจะต้องไม่รักใคร่กัน เขาจะไม่ร้องขอให้ผู้ถูกปกครองช่วยเหลือเขาในการบริหารรัฐ การที่เขาเหล่านั้นไม่อ้างที่จะปกครองรัฐด้วยตนเองก็เป็นการพอแล้ว เขาจะเรียกผู้ที่อาจหาญรวบรวมพลังพวกตนเพื่อสร้างสรรค์ความเจริญให้ส่วนรวม ว่าเป็นผู้ที่มีความคิดวิตกกังวลและยุ่งเหยิงวุ่นวาย แล้วก็เปลี่ยนความหมายปกติของคำต่าง ๆ เสีย เขาเรียกราชฎที่เก็บตัวอยู่ตามลำพังว่าเป็นพลเมืองดี

โดยเหตุนี้ ความชั่วร้ายต่าง ๆ ซึ่งถือกำเนิดจากลัทธิเผด็จการ คือความชั่วร้ายที่ความเสมอภาคสนับสนุนนั่นเอง สองสิ่งนี้ต่างทำให้กันและกันสมบูรณ์เพียบพร้อมและช่วยเหลือเกื้อหนุนกันอย่างน่ากลัวอันตรายเป็น

ความเสมอภาคนำคนมาวางเคียงข้างกัน โดยปราศจากสายสัมพันธ์ซึ่งคอยยึดเหนี่ยวคนไว้ด้วยกัน ลัทธิเผด็จการสร้างกำแพงกั้นระหว่างคนและแยกคนออกจากกัน ความเสมอภาคทำให้คนอยู่ในสภาพที่ไม่ต้องคำนึงถึงเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และลัทธิเผด็จการทำให้ความเฉยเมยกลายเป็นคุณธรรมของประชาชน

ลัทธิเผด็จการ ซึ่งเป็นสิ่งอันตรายในทุกยุคทุกสมัย จึงเป็นสิ่งที่น่าหวงเกรงเป็นพิเศษในศตวรรษประชาธิปไตย

เรามองเห็นได้ง่ายว่าในศตวรรษประชาธิปไตย ผู้คนมีความต้องการเสรีภาพเป็นพิเศษ

ในยามที่ราษฎรต้องเอาใจใส่กับกิจการสาธารณะ จำเป็นอยู่เองที่เขาจะต้องผละ
ออกมาจากแวดวงผลประโยชน์ส่วนตัว และบางครั้งบางคราวเขาต้องละจากการสนใจตัวเอง

ยามใดที่มีการพิจารณากิจการของส่วนรวมร่วมกัน แต่ละคนจะสังเกตเห็นว่าเขา
ต้องฟังเพื่อนมนุษย์ด้วยกันมากกว่าที่เขาคิดในชั้นแรก และเพื่อจะได้รับแรงสนับสนุนจากคน
เหล่านั้น มีบ่อยครั้งเขาจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือคนเหล่านั้นด้วย

ยามที่ประชาชนเป็นผู้ปกครอง ไม่มีใครที่จะไม่รู้สึกรู้สียงถึงคุณค่าแห่งการโสภา
ปราศรัยของประชาชน และไม่มีใครที่ไม่หาทางผูกใจและดึงความรักใคร่นับถือจากบรรดาผู้
เขาอยู่ร่วม

อารมณ์ความรู้สึกหลายประการที่ทำให้หัวใจคนชาเย็น และทำให้คนต่างคนต่างอยู่
ในยามนั้นจึงต้องถูกเก็บงำไว้ในส่วนลึกของดวงจิตและซ่อนเร้นอยู่ ณ ที่นั้นความหยิ่งผยองจะ
ต้องแฝงตัว ความเหยียดหยามก็ไม่กล้าที่จะแสดงตัวให้ปรากฏ ความเห็นแก่ตัวก็เกรงกลัว
ตนเอง

ภายใต้การปกครองอย่างเสรี เนื่องจากตำแหน่งราชการส่วนมากเป็นตำแหน่งเลือก
ตั้ง บรรดาผู้คนที่ความหัวสูงของตนและความปรารถนาทำให้เกิดความเร่าร้อนเป็นกัณฑ์ และ
ดำรงชีวิตส่วนตัวอย่างคับแคบ จะรู้สึกวันแล้ววันเล่าว่าตนไม่สามารถอยู่ได้โดยไม่พึ่งพาเกี่ยว
ข้องกับประชากรที่แวดล้อมตน

ดังนั้น จึงมีเวลาที่เขาจะนึกถึงเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เพราะความทะเยอทะยาน และ
มีบ่อยครั้งที่เขาจะต้องล้มไม่นึกถึงตัวเองเสียบ้างเพื่อประโยชน์ตน ข้าพเจ้าทราบดีว่าเมื่อถึง
ตอนนั้นจะต้องมีใครนำกลวิธีอันเกิดจากการเลือกตั้งมาคัดค้านข้าพเจ้า รวมทั้งวิธีการอันน่า
ละอายต่าง ๆ ซึ่งบรรดาผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งหลายนำมาใช้อยู่บ่อย ๆ อีกการโจมตีกันอย่างน่า
ทุเรศซึ่งบรรดาศัตรูนำมาใช้กัน สิ่งเหล่านั้นคือโอกาสของการแสดงความเกลียดชังและจะมีบ่อย
เท่ากับที่มีการเลือกตั้ง

ไม่ต้องสงสัยเลยว่า ความเลวร้ายเหล่านั้นมีมากมาย แต่ก็ยังเป็นสิ่งชั่วคราวช่วยยามใน
ขณะที่ความดีซึ่งเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันยังคงอยู่

ความปรารถนาที่จะได้รับการเลือกตั้งอาจจะทำให้คนบางคนทำสงครามกันเพียงชั่ว
ขณะหนึ่ง แต่นานไปความปรารถนานั้นจะชักนำทุกคนให้ส่งเสริมสนับสนุนกันและกัน และถ้า

แม้ว่าการเลือกตั้งจะบังเอิญทำให้เพื่อนสองคนแตกแยกกัน ระบบการเลือกตั้งจะนำราษฎรจำนวนมากมายซึ่งน่าจะต่างคนต่างอยู่เคียงคนแปลกหน้า เข้ามาใกล้กันตลอดไป เสรีภาพสร้าง ความเกลียดชังระหว่างบุคคล แต่ลัทธิเผด็จการก่อให้เกิดความเฉยเมยในหมู่คนทั่วไป

คนอเมริกันใช้เสรีภาพโจมตีปัจเจกนิยม ซึ่งกำเนิดจากความเสมอภาคและเขาก็ ประสบชัยชนะ

ผู้บัญญัติกฎหมายในอเมริกาไม่เชื่อว่า การให้ทั้งชาติมีผู้แทนก็เพียงพอที่จะเยียวยา ความเลวร้ายอันเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับกลุ่มสังคมในสมัยประชาธิปไตย และมีอันตรารายร้าย แรง พวกเขาคิดยิ่งกว่านั้นว่า จะเป็นการสมควรที่จะสร้างชีวิตทางการเมืองขึ้นในแต่ละส่วนของอาณาจักร เพื่อจะได้เพิ่มโอกาสอย่างไม่จำกัดให้แก่ราษฎร ในอันที่จะปฏิบัติงานร่วมกัน และทำให้เขารู้สึกอยู่ทุก ๆ วันว่าเขาต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน

นั่นเป็นการปฏิบัติตัวที่ฉลาดรอบคอบ

ราษฎรที่มีความสำคัญ ๆ เท่านั้นที่จะต้องคอยเอาใจใส่ดูแลกิจการทั่วไปของประเทศ บุคคลเหล่านั้น ๆ ที่จึงจะรวมอยู่ในที่แห่งเดียวกัน และเนื่องจากมีบ่อยครั้งที่ว่าหลังจากนั้น เขาเหล่านั้นจะมี ได้พบปะเห็นหน้ากันอีก จึงไม่มีการสร้างสายสัมพันธ์อันถาวรแต่อย่างใดในหมู่ คนเหล่านั้น แต่เมื่อเป็นเรื่องการดำเนินงานในเขตหนึ่งโดยเฉพาะ โดยคนที่อยู่ในเขตนั้น การ ติดต่อกันจะกระทำกับคนกลุ่มเดียวกันเสมอในทำนองหนึ่งจึงเท่ากับว่าเขาเหล่านั้นถูกบังคับให้รู้จัก คู่กันเคยกันและต้องคอยเอาอกเอาใจกัน

ยากมากที่เราจะตั้งคน ๆ หนึ่งจากเรื่องส่วนตัวให้หันมาสนใจกับชะตาชีวิตของรัฐ เพราะเขาย่อมจะไม่เข้าใจนักว่ารรัฐจะมีอิทธิพลต่อชะตากรรมของเขาอย่างไร แต่ถ้าเขาจำเป็น จะต้องทำให้ถนนผ่านมาทางบ้านของเขา เขาจะมองเห็นได้ทันทีว่ามีความเกี่ยวพันระหว่าง กิจการของสาธารณะย่อย ๆ นี้ กับกิจการส่วนตัวอันเป็นเรื่องใหญ่กว่า และเขาจะค้นพบโดย ไม่ต้องมีใครมาบอก ว่าในกรณีอย่างนี้มีสายสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างประโยชน์ส่วนตัวและ ประโยชน์ส่วนรวม

ดังนั้น การมอบภาระให้ราษฎรบริหารงานเล็ก ๆ มากกว่าจะให้เขาปกครองดูแล กิจการใหญ่ ๆ นี้เอง ที่ทำให้เขาสนใจกับความดีงามของสาธารณะ และมองเห็นความจำเป็นที่ จะต้องอาศัยกันและกันอยู่ตลอดเวลา ในอันที่จะสร้างความดีงามนั้น

เราอาจจะเรียกร้องแรงสนับสนุนจากประชาชน ได้อย่างปัจจุบันทันด่วนด้วยการทำงานเด่น ๆ แต่เพื่อที่จะได้มาซึ่งความรักนับถือของประชาชนที่แวดล้อมเราอยู่ เราจำเป็นต้องทำงานเล็กๆ น้อย ๆ มาเป็นเวลานาน หรือทำงานประจำๆ ที่ไม่เด่นอะไรนัก มีนิสัยโอภาปราศรัยอย่างสม่ำเสมอ และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักว่าไม่ต้องการผลประโยชน์อันใด

เสรีภาพต่าง ๆ ในท้องถิ่นที่ทำให้ราษฎรเป็นจำนวนมากเห็นคุณค่าของความรักใคร่ของเพื่อนข้างเคียงและผู้ใกล้ชิด ย่อมจะทำให้คนหันหน้าเข้าหากันตลอดเวลา แม้จะมีสถานการณ์ซึ่งคอยแยกเขาออกจากกัน และบังคับให้เขาคอยช่วยเหลือกันก็ตามที่

ในสหรัฐอเมริกา ราษฎรซึ่งร่ำรวยที่สุดคอยระวังที่จะไม่แยกตัวออกจากประชาชนตรงกันข้ามพวกเขาจะเข้าไปใกล้ประชาชนอยู่เสมอ คอยฟังประชาชนอย่างเต็มอกเต็มใจ และพูดจากับประชาชนอยู่ทุกวัน เขาทราบดีว่าคนมั่งมีในประเทศประชาธิปไตยจำเป็นต้องฟังประชาชนเสมอ และในยุคประชาธิปไตยเราทำให้คนจนผูกพันกับเรา โดยอาศัยอากัปกริยามากกว่าอาศัยการช่วยเหลือจนเจือ แม้การช่วยเหลือจนเจืออย่างมากมายเองซึ่งทำให้ความแตกต่างทางฐานะชั้นเจือขึ้น ก็อาจจะทำให้ผู้ที่ได้ประโยชน์จากความช่วยเหลือนั้นแอบไม่พอใจ แต่อากัปกริยามาก ๆ ธรรมดาย่อมจะมีเสน่ห์ดึงดูดใจคนมากทีเดียว การแสดงความคุ้นเคยจะเรียกร้องคนให้เข้ามาหา แม้ความหยาบในกริยามักมีใช้ว่าจะไม่เป็นที่ไม่ถูกใจเสมอไป

ความจริงข้อนี้มีใช้จะแทรกเข้าไปในความนึกคิดของคนมั่งมีได้ในทันที ตามปกติแล้วคนมั่งมีจะต่อต้านความจริงดังกล่าว ตราบเท่าที่การปฏิวัติทางประชาธิปไตยยังดำเนินอยู่ ทั้งเขายังไม่ยอมรับมันในทันที หลังจากที่มีการปฏิวัตินั้นสัมฤทธิ์ผลลงแล้ว เขาจะยอมช่วยเหลือประชาชนอย่างเต็มใจ แต่เขายังอยากที่จะกันให้ประชาชนอยู่ห่าง ๆ ต่อไป เขาคิดว่าทำแค่นั้นเป็นการเพียงพอแล้ว เขาคิดผิด การคิดเช่นนั้นจะทำให้เขาประสบความพินาศ โดยไม่ทำให้ประชาชนที่แวดล้อมเขาอยู่เกิดความชอบพอเขา มิใช่การสละเงินทองหรือที่ประชาชนเรียกร้อง การยอมสละความหยิ่งผยองต่างหากที่ประชาชนต้องการ

เราอาจจะกล่าวได้ว่า ในสหรัฐอเมริกา ไม่มีจินตนาการใดที่ไม่เหือดแห้งลงเพราะความพยายามคิดค้นวิธีการเพิ่มพูนความมั่งคั่ง และสนองความต้องการของประชาชน พลเมืองที่มีปัญญาความรู้ที่สุดในแต่ละเขตจะใช้ปัญญาความรู้ของตนอยู่ตลอดเวลา ในอันที่จะค้นพบความลับใหม่ๆ ซึ่งเหมาะที่จะเพิ่มพูนความเจริญรุ่งเรืองของส่วนรวม และเมื่อเขาค้นพบความลับบางประการได้ เขาก็จะรีบเปิดเผยให้ฝูงชนได้รับรู้

เมื่อตรวจสอบดูความชั่วร้าย และความอ่อนแอต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด เช่นที่ผู้ปกครองในอเมริกากระทำอยู่บ่อย ๆ เราจะรู้สึกหงอนสนทน่ห้ในความเจริญรุ่งเรืองซึ่งเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ของประชาชน แต่เราก็คิดผิด มิใช่ผู้บริหารที่ถูกเลือกตั้งเข้ามาที่ทำให้ประชาธิปไตยอเมริกาเจริญรุ่งเรืองขึ้น แต่ความเจริญนี้เกิดขึ้นเพราะผู้บริหารเป็นตำแหน่งเลือกตั้งต่างหาก

จะเป็นการยุติธรรมที่จะเชื่อว่า ความรักชาติของคนอเมริกันและการที่แต่ละคนแสดงความมุ่งมั่นที่จะทำให้เพื่อนราษฎรด้วยกันสุขสบาย มิได้มีอะไรที่เป็นของจริง ในสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกับในที่อื่น แม้ว่าผลประโยชน์ส่วนตัวจะเป็นสิ่งชี้นำการกระทำของมนุษย์ก็ตาม ผลประโยชน์นี้ก็มิได้คอยชักนำการกระทำทุกอย่างไป

ข้าพเจ้าควรจะบอกว่า ข้าพเจ้าเคยเห็นคนอเมริกันเสียสละอย่างใหญ่หลวงจริง ๆ ให้แก่เรื่องสาธารณะอยู่บ่อย ๆ และข้าพเจ้าเคยสังเกตเป็นร้อยครั้งว่า เมื่อถึงคราวจำเป็นเขาไม่เคยพลาดโอกาสที่จะให้การช่วยเหลือเกื้อหนุนกันและกันอย่างซื่อสัตย์

สถาบันอิสระซึ่งพลเมืองสหรัฐอเมริกาที่อยู่ และสิทธิทางการเมืองซึ่งเขาเข้ามาใช้มากมาย เตือนให้ราษฎรแต่ละคนรำลึกอยู่เสมอว่าเขามีชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ด้วยลักษณะการหลายร้อยพันประการ สถาบันเหล่านั้นนำเขากลับมาหาความคิดนี้ตลอดเวลา ว่าหน้าที่เช่นเดียวกับผลประโยชน์ของคนคือการทำให้เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ และเนื่องจากเขามองไม่เห็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะที่จะทำให้เขาเกลียดชังเพื่อนมนุษย์ ในเมื่อเขาไม่เคยเป็นทั้งทาสหรือนายของคนเหล่านั้น เขาจึงชอบที่จะแสดงความโอภาปราศรัยอย่างง่าย ๆ ในชั้นแรกเราจะเอาใจใส่กับผลประโยชน์ส่วนรวมเพราะความจำเป็น และต่อมาเพราะเราเลือกกระทำเช่นนั้น สิ่งซึ่งเคยเกิดจากการคิดคำนวณกลายมาเป็นสัญชาตญาณ และเมื่อทำงานนาน ๆ เข้าเพื่อความดีงามของเพื่อนร่วมประเทศ ในที่สุดเราก็เกิดนิสัยและความนิยมที่จะให้บริการแก่คนเหล่านั้น

หลายคนในฝรั่งเศส พิจารณาความเสมอภาคทางฐานะว่าเป็นความเลวร้ายประการแรก และเสรีภาพทางการเมืองเป็นความเลวร้ายประการที่สอง เมื่อเขาจำต้องยอมรับอย่างหนึ่งอย่างน้อยเขาจะพยายามหลีกเลี่ยงจากอีกอย่างหนึ่ง และสำหรับข้าพเจ้าชอบบอกว่า เพื่อที่จะต่อสู้ความเลวร้ายต่าง ๆ ซึ่งอาจมาจากความเสมอภาค มีทางเยียวยาที่ชะงัดอยู่อย่างหนึ่ง นั่นคือเสรีภาพทางการเมือง

บทที่ ๕

ธรรมเนียมการร่วมสมาคมของคนอเมริกัน ในชีวิตสังคม

ข้าพเจ้าไม่ประสงค์จะพูดถึงสมาคมทางการเมือง ซึ่งคนใช้สำหรับปกป้องตนเองให้พ้นจากการกระทำแบบเผด็จการของมหาชน หรือจากการเหยียดหยามของอำนาจษัตริย์แต่อย่างใด ข้าพเจ้าเคยอธิบายถึงเรื่องนี้ไว้ในที่อื่นแล้ว เป็นที่ชัดเจนว่า ถ้าแม้ราษฎรแต่ละคนอ่อนแอลงเมื่ออยู่โดดเดี่ยว หมคความสามารถที่จะเก็บรักษาเสรีภาพไว้ตามลำพังตัวและมิได้ส่งสอนศิลปะในการร่วมสมาคมด้วยกันให้แก่เพื่อนมนุษย์เพื่อปกป้องเสรีภาพไว้ ย่อมจำเป็นอยู่เองที่ระบบทรราชย์จะมีอำนาจเพิ่มขึ้นพร้อมกับความเสมอภาค ในที่นี้จะเป็นเพียงเรื่องของการก่อตั้งสมาคมในชีวิตสังคม ซึ่งไม่มีวัตถุประสงค์ทางการเมืองแต่ประการใด

สมาคมการเมืองที่มีอยู่ในสหรัฐอเมริกา เป็นเพียงส่วนละเอียดปลีกย่อย ท่ามกลางภาพอันมหาศาลของสมาคมทั้งหมดรวมกัน

คนอเมริกันทุกวัย ทุกฐานะ และที่มีความนึกคิดจิตใจทุกคน จะเข้าร่วมมือร่วมใจกันอยู่ตลอดเวลา ไม่เพียงแต่เขาจะมีสมาคมพาณิชย์และอุตสาหกรรม ซึ่งทุกคนมีส่วนร่วมอยู่เท่านั้น เขายังมีสมาคมชนิดอื่นอีกมากมายหลายพันแบบ สมาคมทางศาสนา ทางศิลปะ ธรรมเนียม สมาคมที่ก่อตั้งอย่างจริงจังหรือก่อตั้งขึ้นมาเล่นๆ สมาคมแบบทั่วไป และแบบเฉพาะแท้ๆ สมาคมใหญ่ สมาคมเล็ก คนอเมริกันร่วมสมาคมกันเพื่อจัดงาน สร้างโรงเรียนพระ สร้างโรงแรม สร้างวัด เผยแพร่หนังสือ ส่งหมอสอนศาสนาไปยังอีกซีกโลก สร้างโรงพยาบาล เรือรบ โรงเรียน โดยวิธีนี้ ท้ายที่สุดเพื่อที่จะให้ความกระจ่างเกี่ยวกับข้อเท็จจริงบางประการ หรือทำให้ความรู้สึกกระจายออกไปโดยอาศัยตัวอย่างใหญ่ๆ สนับสนุน เขาก็จะร่วมสมาคมกัน ไม่ว่าจะที่ไหน ในฝรั่งเศสที่ท่านเห็นว่ารัฐบาลเป็นผู้ดูแลกิจการใหม่ๆ และในประเทศอังกฤษขุนนางชั้นผู้ใหญ่จะเป็นหัวหน้ากิจการดังกล่าว จงคาดเดาว่าในสหรัฐอเมริกาท่านจะสังเกตเห็นสมาคมเป็นผู้ทำหน้าที่นั้น

ในอเมริกา ข้าพเจ้าได้พบสมาคมแบบต่างๆ ซึ่งข้าพเจ้าขอสารภาพว่าไม่รู้เรื่องอะไรเลย และข้าพเจ้าเคยนิยมบ่อยครั้งในศิลปะอันมากมายไม่รู้จบ ซึ่งพลเมืองสหรัฐใช้ในการกำหนดเป้าหมายของส่วนรวม ตามความสามารถของคนเป็นจำนวนมาก และใช้ความสามารถนั้นอย่างเสรี

ข้าพเจ้าได้มองดูตั้งแต่ประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นที่ที่ให้กฎหมายบางอย่างกับคนอเมริกัน อีกธรรมเนียมมากมายหลายประการ ดูเหมือนว่าในประเทศนั้น การที่จะใช้สมาคมอย่างสม่ำเสมอและซำ้ซำ้หาญให้เท่าในสหรัฐอเมริกา นั้น ดูจะยังห่างไกลโซที่เดียว

มีบ่อยครั้งที่คนอังกฤษทำงานใหญ่ๆ ตามลำพังตัวเอง ในขณะที่เกือบจะไม่มีกิจการอันใด แม้เป็นเรื่องเล็กน้อยที่ไม่ทำให้คนอเมริกันรวมตัวกันเพื่อการนั้น เป็นที่แน่ชัดว่าคนอังกฤษเห็นว่าสมาคมเป็นวิธีการปฏิบัติงานที่ทรงพลัง แต่คนอเมริกันดูจะเห็นว่านั่นเป็นวิธีการอันเดียวในการทำงาน

โดยนัยนี้ ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยที่สุดในโลก คือประเทศในบรรดาประเทศทั้งหลายที่มนุษย์มีการปรับปรุงศิลปะได้เพียงพร้อมที่สุดในปัจจุบัน ในอันที่จะดำเนินงานร่วมกันตามวัตถุประสงค์ที่มุ่งหวังร่วมกัน และได้มีการนำวิทยาการใหม่นี้ไปใช้ปฏิบัติเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ มากที่สุด

นี่เป็นผลอันสืบเนื่องมาจากอุบัติเหตุอย่างหนึ่งหรือ หรือว่าตามจริงแล้วเป็นเพราะมีความเกี่ยวข้องอันจำเป็นระหว่างสมาคม และความเสมอภาค

ณ ใจกลางสังคมอภิชนาธิปไตย มีราษฎรจำนวนน้อยจำนวนหนึ่งซึ่งมีอำนาจสูงและร่ำรวยยิ่งนัก อยู่ท่ามกลางผู้คนจำนวนมากมายซึ่งลำพังตัวเองแล้วทำอะไรไม่ได้เลย ราษฎรที่ร่ำรวยเหล่านี้แต่ละคนสามารถทำกิจการใหญ่ๆ ได้ตามลำพัง

ในสังคมอภิชนาธิปไตย ผู้คนไม่จำเป็นต้องรวมตัวกันเพื่อกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด เพราะพวกเขาถูกยึดไว้ด้วยกันอย่างแน่นหนา

ราษฎรแต่ละคนซึ่งร่ำรวยและมีอำนาจ เป็นเสมือนหนึ่งหัวหน้าของสมาคมถาวรที่ถูกบังคับให้จัดตั้งขึ้นในสังคมดังกล่าว ซึ่งประกอบด้วยคนทั้งหลายที่หัวหน้าควบคุมให้ขึ้นอยู่กับตน และให้ร่วมมือกันเพื่อปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายของตน

ในบ้านเมืองของประชาชนที่เป็นประชาธิปไตย กลับตรงกันข้าม ราษฎรทุกคนเป็นอิสระและอ่อนแอ ลำพังตัวเองแล้วเขาเกือบทำอะไรไม่ได้เลย และไม่มีใครในหมู่ราษฎร

เหล่านี้ก็จะสามารถบังคับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ให้น้อมมือเข้ามาช่วยเหลือ ดังนั้น ทุกคนจึงตกอยู่ในสภาพไร้อำนาจ ถ้าแม้ว่าเขาไม่เรียนรู้ที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเสรี

ถ้าแม้ว่าคนที่อยู่ในประเทศประชาธิปไตย ไม่มีทั้งสิทธิและรสนิยมในการร่วมแรงร่วมใจกัน เพื่อเป้าหมายทางการเมืองแล้วไซ้ อิสรภาพของเขาจะต้องเสี่ยงต่ออันตรายอย่างใหญ่หลวง แต่เขาก็จะเก็บรักษาความมั่งคั่ง และสติปัญญาความรู้ของเขาไว้ได้นาน ในขณะที่ถ้าแม้เขาไม่มีธรรมเนียมการร่วมสมาคมกันในชีวิตปกติธรรมดา อารยธรรมเองจะตกอยู่ในอันตราย ประชาชนย่อมจะต้องกลับไปสู่ความป่าเถื่อนในไม่ช้า ถ้าแม้ประชาชนเหล่านี้ในฐานะบุคคลจะต้องสูญเสียอำนาจในการทำงานใหญ่ตามลำพัง โดยไม่ได้รับความสามารถเพิ่มขึ้นในการทำงานนั้นร่วมกัน

แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า สภาพสังคมเดียวกันนี้ซึ่งทำให้การสมาคมกันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประชาชนที่เป็นประชาธิปไตย กลับทำให้การสมาคมกัน เป็นของยากเย็นสำหรับประชาชนดังกล่าว ยิ่งกว่าสำหรับประชาชนชาติอื่นทั้งหมด

ยามที่สมาชิกหลายคนในประเทศอภิชนาธิปไตย ประสงค์จะร่วมสมาคมกัน เขาย่อมจะทำได้สำเร็จอย่างง่ายดาย เนื่องจากเขาแต่ละคนนำพลังอันยิ่งใหญ่มาสู่สังคม จำนวนของผู้อยู่ในสังคมอาจจะต้องมีน้อยมากก็ได้ และเมื่อผู้ร่วมสังคมมีจำนวนน้อย จึงย่อมเป็นการง่ายมากที่จะรู้จักกัน เข้าใจกัน และกำหนดกฎเกณฑ์ได้แน่นอน

ความสะดวกเช่นนี้จะไม่พบบนในประเทศประชาธิปไตย ที่ซึ่งผู้ร่วมสมาคมจะต้องมีจำนวนมากเสมอ เพื่อว่าสมาคมจะได้มีพลังบ้าง

ข้าพเจ้าทราบดีว่า มีผู้ร่วมสมัยของข้าพเจ้าหลายท่าน ซึ่งมีได้กระตาคใจเลยในสิ่งที่จะกล่าวต่อไปนี้ ท่านเหล่านั้นอ้างว่า ยิ่งราษฎรอ่อนแอ และไร้ความสามารถลงเท่าใด รัฐบาลย่อมจะต้องมีความเชี่ยวชาญ และทำงานมากขึ้นเท่านั้น เพื่อที่ว่าสังคมจะได้สามารถทำสิ่งซึ่งปัจเจกชนไม่สามารถทำได้ ท่านคิดว่าการกล่าวเช่นนั้นเป็นการให้คำตอบจนหมดสิ้นแล้ว แต่ข้าพเจ้าคิดว่า ท่านเหล่านั้นก็ผิด

รัฐบาลอาจจะสามารถแทนที่สมาคมอเมริกันใหญ่ๆ ได้บางสมาคม และภายในสหภาพ มลรัฐต่างๆ เคยลองทำเช่นนั้น แต่ทว่าจะมีอำนาจการเมืองอันใดที่สามารถทำให้กิจการ

เล็ก ๆ น้อย ๆ เพียงพอกับความต้องการของมวลชนจำนวนมากมายเหลือคณานับได้ โดยที่
กิจการเหล่านี้ราษฎรอเมริกันกระทำอยู่ทุก ๆ วัน ด้วยการอาศัยสมาคมเป็นเครื่องช่วยได้เล่า

เราอาจคาดการณ์ล่วงหน้าได้ง่ายว่า เวลานั้นใกล้เข้ามาแล้ว เวลาซึ่งมนุษย์จะอยู่
ในสภาพที่จะผลิตสิ่งธรรมชาติสามัญที่สุด และจำเป็นที่สุดในชีวิต โดยลำพังตัวเองน้อยลงทุกที ๆ
ดังนั้นงานของอำนาจสังคมจะเพิ่มขึ้นตลอดเวลา และความพยายามของสังคมเองจะทำให้งาน
นั้นกว้างขวางขึ้นทุก ๆ วัน ยิ่งอำนาจสังคมเข้าแทนที่สมาคมมากขึ้นเท่าไร บุคคลซึ่งกำลังสูญเสีย
เสียความคิดเห็นในเรื่องการสมาคม ยิ่งจะต้องมีความจำเป็นที่จะให้อำนาจสังคมเข้ามาช่วยเหลือ
มากขึ้นเท่านั้น นี่คือเหตุและผลซึ่งต่างฝ่ายต่างเสริมสร้างกันและกันตลอดเวลา งานบริหาร
สังคมจะมีลงเอยด้วยการรวมการบริหารอุตสาหกรรมทั้งหมดเข้ามาด้วย ซึ่งราษฎรลำพังตัวคน
เดียวไม่สามารถบริหารได้ละหรือ และท้ายที่สุดถ้าแม้มีชั่วขณะหนึ่ง ซึ่งเนื่องด้วยผลสะท้อน
อันเกิดจากการแบ่งทรัพย์สินซึ่งเป็นที่ดินอย่างถึงขนาด ผืนแผ่นดินจะอยู่ในสภาพถูกแบ่งแยก
ไม่รู้จบสิ้น โดยลักษณะการที่ว่า ที่ดินนั้นจะทำการเพาะปลูกได้ ก็ต่อเมื่อชาวนารวมกันเป็น
สมาคม จำเป็นใหม่ที่ประมุขของรัฐบาลจะต้องทั้งการดูแลรัฐ เพื่อหันมาจับกันไล่เสียเอง

ศีลธรรม และสติปัญญาของประชาชนที่มีประชาธิปไตย จะต้องเสี่ยงภัยอันตรายไม่
ยิ่งหย่อนไปกว่าธุรกิจ และอุตสาหกรรมของเขาเลย ถ้าแม้รัฐบาลเกิดต้องเข้ามาแทนที่สมาคม
ในที่ต่าง ๆ

ความรู้สึกรู้สึก และความคิดจะเกิดขึ้นมาใหม่ จิตใจจะกว้างขวางออกไป และความ
นึกคิดจิตใจมนุษย์จะพัฒนาได้ ก็ด้วยการกระทำตอบโต้กันและกันในกลุ่มมนุษย์

ข้าพเจ้าได้แสดงให้เห็นว่า การกระทำดังกล่าวนี้เกือบจะไม่มีอยู่เลยในประเทศ
ประชาธิปไตย ดังนั้นจึงต้องสร้างการกระทำนั้นขึ้นมา และนั่นเป็นสิ่งที่สมาคมเท่านั้นจะทำได้

ยามที่สมาชิกประเทศอภินิหาริปไตยรับความคิดหนึ่งมาใช้ หรือเกิดความรู้สึกใหม่
ขึ้นมา ดูในบางแง่ สมาชิกเหล่านั้นจะนำความคิด และความรู้สึกดังกล่าวมาวางไว้ใกล้ ๆ ตัว
ในโรงละครโรงใหญ่ซึ่งเขาปรากฏตัวอยู่ และโดยนัยนี้เขาจะนำความคิด และความรู้สึกมาเปิด
เผยให้ฝูงชนได้ประจักษ์ และทำให้แทรกซึมเข้าไปในความนึกคิดและจิตใจของทุกคนที่ชุมนุม
อยู่ ณ ที่นั้น

ในประเทศประชาธิปไตย มีแต่อำนาจสังคมเท่านั้นที่อยู่ในสภาพที่จะลงมือกระทำ เช่นนั้นได้ตามธรรมชาติ แต่จะมองเห็นได้ง่าย ๆ ว่า การกระทำของอำนาจสังคมจะไม่เพียงพอเสมอไป และเป็นภัยอยู่บ่อย ๆ

รัฐบาลไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะหล่อเลี้ยงความรู้สึก และความคิดของประชาชนจำนวนมากได้ตามลำพัง และไม่สามารถช่วยให้เกิดความรู้สึกและความคิดใหม่ ๆ ได้เรื่อย ๆ รัฐบาลไม่อาจควบคุมการดำเนินงานทางด้านธุรกิจอุตสาหกรรมได้ทุกชนิด ทั้งนี้ที่รัฐบาลพยายามออกจากแควงทางการเมือง เพื่อกระโจนเข้าสู่ทิศทางใหม่ดังกล่าว รัฐบาลย่อมจะใช้ระบบทราฟฟิกซึ่งคนเหลือที่จะทนทาน แม้จะไม่ต้องการเช่นนั้น เพราะรัฐบาลจะรู้เพียงแค่ออกกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนกำหนดความรู้สึก และความคิดซึ่งรัฐบาลสนับสนุน ทั้งยังเป็นการยากที่จะมองเห็นความแตกต่างระหว่างคำแนะนำ และคำสั่งของรัฐบาล

ยิ่งจะเป็นการเลวร้ายไปกว่านั้น ถ้ารัฐบาลคิดว่า จะได้ประโยชน์จากการที่ไม่ปล่อยให้สิ่งใดเคลื่อนไหว ในยามนั้นรัฐบาลจะอยู่หนึ่งไม่ไหวติง และสมภารใจที่จะหลับใหลอยู่เช่นนั้น

ดังนั้นจึงจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องไม่ทำงานตามลำพัง

ในประเทศประชาธิปไตย สมาคมต่าง ๆ นี้เองที่จะต้องเข้าแทนที่บุคคลที่มีอำนาจซึ่งสูญสิ้นไปเพราะความเท่าเทียมกันทางฐานะ

วันที่ที่พลเมืองมากมายหลายคนในสหรัฐอเมริกา เกิดความรู้สึก หรือความคิดซึ่งเขาประสงค์จะเผยแพร่ให้โลกรู้ เขาจะต่างหันเข้าหากัน และเมื่อพบกันแล้ว เขาก็จะรวมตัวกัน นับแต่นั้นมา มิใช่คนเดียว ๆ หลายคนอีกแล้ว แต่เป็นอำนาจอย่างหนึ่งซึ่งเรามองเห็นได้แต่ไกล ซึ่งจะทำงานต่าง ๆ ให้คนถือเป็นเยี่ยงอย่าง อำนาจนั้นจะเป็นผู้พูด และเราจะเป็นผู้ฟัง

ครั้งแรกที่ข้าพเจ้าได้ยินเขาพูดว่า ในสหรัฐอเมริกา คนหนึ่งแสนคนทำสัญญาในที่สาธารณะว่าจะไม่เสพสุราชนิดแรง เรื่องนี้สำหรับข้าพเจ้าดูเป็นเรื่องสนุกมากกว่าจริงจัง และในขั้นต้นข้าพเจ้ามองไม่ค่อยเห็นว่า เพราะเหตุใดราษฎรซึ่งรู้จักประมาณตนในการดื่มสุราเหล่านี้ จึงไม่พอใจที่จะดื่มน้ำเปล่าเฉพาเมื่ออยู่ในบ้านตนเท่านั้น

ในที่สุดข้าพเจ้าก็เข้าใจว่า คนอเมริกันแสนคนนี้ ตื่นตระหนกที่เห็นว่าการเมาสุรากำลังมีมากขึ้นเรื่อย ๆ อยู่โดยรอบ จึงประสงค์ที่จะแสดงตัวเป็นผู้ไม่เมาสุราเสียเอง เขาเหล่านี้

ปฏิบัติตนเยี่ยงขุนนางชั้นผู้ใหญ่ซึ่งแต่งตัวธรรมดา เพื่อบังตาจิตใจให้ราษฎรสามัญเหยียดหยาม ความหรุหราบุ่มเฟื่อย เป็นที่เชื่อได้ว่าถ้าแม่คนแสนคนนี้มีชีวิตอยู่ในประเทศฝรั่งเศสแล้วไซ้ร้ แต่ละคนคงจะเจรจากับรัฐบาลเพื่อร้องขอให้คอยควบคุมดูแลสถานคาบาเร่ต์ทั่วราชอาณาจักร เป็นแน่

ข้าพเจ้าคิดว่าไม่มีสิ่งใดที่ควรแก่การดึงดูดสายตาเรา ยิ่งไปกว่าสมาคมทางปัญญา และศีลธรรมของอเมริกา สมาคมการเมือง และอุตสาหกรรมของคนอเมริกันเป็นที่เข้าใจสำหรับเราได้ง่าย แต่สมาคมแบบอื่นอยู่นอกเหนือความนึกคิดของเรา และถ้าแม้ว่าเรากันพบสมาคมเหล่านั้น เราก็คงจะไม่ค่อยเข้าใจนัก เพราะเราเกือบจะไม่เคยเห็นอะไรทำนองนั้น กระนั้นก็ตามเราควรจะยอมรับว่าสมาคมเหล่านั้นมีความสำคัญสำหรับคนอเมริกันเกือบเท่า ๆ สมาคมการเมือง และอุตสาหกรรม และบางทีอาจจะมากกว่าเสียอีก

ในประเทศประชาธิปไตย วิทยาการทางการสมาคมเป็นวิทยาการแม่ ความก้าวหน้าของวิทยาการอื่นทั้งหมด ขึ้นอยู่กับความก้าวหน้าของวิทยาการข้างต้น

ในบรรดากฎหมายที่ใช้บริหารสังคมมนุษย์ มีอยู่อย่างหนึ่งซึ่งดูแน่นอน และแจ่มชัดกว่ากฎหมายอื่นใดทั้งหมด เพื่อที่มนุษย์จะยังคงมีอารยธรรมอยู่ หรือกลายเป็นอารยชน ศิลปะในการร่วมสมาคมในหมู่พวกเขาจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงไปพร้อม ๆ กับที่ความเสมอภาคทางฐานะเพิ่มสูงขึ้น

บทที่ ๖

ความสัมพันธ์ระหว่างสมาคมและหนังสือพิมพ์

ยามที่มนุษย์มิได้มีความสัมพันธ์กันในหมู่พวกเขาอย่างมั่นคงและถาวรอีกแล้ว เราย่อมจะหวังไม่ได้ว่าคนจำนวนมากจะทำงานร่วมกันได้ นอกเสียจากว่าจะมีการชักชวนให้แต่ละคนซึ่งจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากเขา เห็นว่าผลประโยชน์ของแต่ละคนบังคับให้เขาต้องนำความมานะพยายามของตนมารวมกับความมานะพยายามของผู้อื่น

สิ่งนี้จะกระทำได้ตามปกติและสะดวก ก็โดยอาศัยหนังสือพิมพ์ มีหนังสือพิมพ์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ที่สามารถนำความคิดอันเดียวกันมาใส่ใจจิตใจนับพันดวงในเวลาเดียวกัน

หนังสือพิมพ์คือที่ปรึกษาซึ่งเราไม่จำเป็นต้องเสาะหา แต่ที่ปรึกษานี้จะเสนอตัวเข้ามาเอง และพูดถึงกิจการของส่วนรวมสั้น ๆ ให้เราฟังทุกวัน โดยไม่มารบกวนกิจการส่วนตัวของเรา

ดังนั้น หนังสือพิมพ์จึงยิ่งจำเป็นมากขึ้นทุกวัน ยิ่งผู้คนมีความเท่าเทียมกัน และปัจเจกชนนิยมเป็นผู้นำวันเกรงมากขึ้นเท่าไร คงจะเป็นการลดความสำคัญของหนังสือพิมพ์ลงไป ถ้าจะเชื่อว่าหนังสือพิมพ์ มีประโยชน์เพียงแต่ประกันเสรีภาพเท่านั้น หนังสือพิมพ์ช่วยธำรงรักษาอารยธรรมไว้ด้วย

ข้าพเจ้าจะไม่ปฏิเสธเลยว่า ในประเทศประชาธิปไตย บ่อยครั้งหนังสือพิมพ์หนุนให้ราษฎรร่วมกันกระทำกิจการซึ่งปราศจากการไตร่ตรองพิจารณาเอามาก ๆ ที่เดียว แต่ถ้ามันไม่มีหนังสือพิมพ์ ก็คงจะเกือบไม่มีการกระทำร่วมกันอันใด ดังนั้นความเลวร้ายซึ่งหนังสือพิมพ์ก่อให้เกิดขึ้น จึงน้อยกว่าความเลวร้าย ซึ่งหนังสือพิมพ์ต้องคอยแก้ไขเสีย

หนังสือพิมพ์มีผล ไม่เพียงแต่แนะนำวัตถุประสงค์อันเดียวกันให้คนจำนวนมากเท่านั้น หนังสือพิมพ์ยังช่วยหาหนทางให้คนนำวัตถุประสงค์ซึ่งคนอาจจะคิดได้ด้วยตนเองมาปฏิบัติร่วมกันด้วย

ราษฎรที่สำคัญ ๆ ซึ่งอยู่ในประเทศอภิชนาธิปไตย จะเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้แต่ไกล

แม้เขาเหล่านั้นประสงค์จะรวมพลังกัน เขาย่อมจะต่างคนต่างมุ่งหน้าไปหากัน พร้อมกับพากันเป็นจำนวนมากตามไปด้วย

ตรงกันข้าม ในประเทศประชาธิปไตย บ่อยครั้งคนเป็นจำนวนมากมีความปรารถนาหรือมีความจำเป็นที่จะร่วมสมาคมกัน แต่ไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ เพราะเหตุว่าในเมื่อแต่ละคนเล็กมากและถูกกลืนหายไปในช่วงชน พวกเขาจึงต่างมองไม่เห็นกัน และไม่รู้ว่าหากันพบได้ที่ไหน ยามนี้หนังสือพิมพ์จะปรากฏออกมาและเปิดเผยให้แต่ละคนได้ประจักษ์ความรู้สึก หรือความคิดที่แสดงออกในเวลาเดียวกัน แต่แยกกันแสดง ทุกคนก็จะหันไปหาแสงสว่างนั้นทันที และแล้วจิตใจซึ่งวนเวียนไปมา สอดส่ายหากันในความมืดมิดมานานแล้ว ก็จะได้พานพบกัน ในที่สุดและเข้าร่วมแรงร่วมใจกัน

หนังสือพิมพ์ทำให้คนหันเข้าหากัน และจะยังคงเป็นสิ่งจำเป็นต่อไปสำหรับยึดคนไว้ด้วยกัน

ในประเทศประชาธิปไตย สมาคมจะมีอำนาจบางประการได้ก็จะต้องมีคนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นบรรดาผู้คนที่ประกอบกันเป็นสมาคม จึงอยู่กระจัดกระจายกันบนเนื้อที่อันกว้างใหญ่ ทรัพย์สินสมบัติไม่มากมายอะไร จะยึดแต่ละคนให้อยู่กับที่ๆ เขาอาศัยอยู่ เขาต้องคอยเอาใจใส่ในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ จิปาถะ ซึ่งจำเป็นในการดูแลทรัพย์สินนั้น พวกเขาจึงต้องหาหนทางพูดคุยกันโดยไม่ต้องเห็นหน้าเห็นตากัน และร่วมเดินไปด้วยกัน โดยไม่ต้องไปร่วมชุมนุมกัน โดยนัยนี้จึงแทบจะไม่มีสมาคมประชาธิปไตยอันใดที่จะขาดหนังสือพิมพ์เสียได้

ดังนั้น จึงมีความสัมพันธ์อันจำเป็นระหว่างสมาคมกับหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ทำให้เกิดสมาคม และสมาคมทำให้เกิดหนังสือพิมพ์ และถ้ามันเป็นความจริงที่จะกล่าวว่าสมาคมควรจะเพิ่มพูนขึ้น ยิ่งฐานะเท่าเทียมกันมากเท่าไร ก็คงจะเป็นเรื่องแนมิได้ยิ่งหย่อนไปกว่าเลยว่า จำนวนหนังสือพิมพ์จะเพิ่มพูนขึ้น ยิ่งสมาคมเพิ่มจำนวนขึ้น

ทั้งอเมริกายังเป็นประเทศเดียวในโลก ที่เราจะพบสมาคมมากที่สุดและหนังสือพิมพ์มากที่สุดในเวลาเดียวกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนหนังสือพิมพ์กับจำนวนสมาคม ทำให้เรากันพบความสัมพันธ์อีกอันหนึ่งระหว่างสภาพหนังสือพิมพ์ที่ออกประจำกับรูปแบบการบริหารประเทศ และบอกให้เราทราบว่าในประเทศประชาธิปไตยจำนวนหนังสือพิมพ์จะต้องลดลงหรือมากขึ้น ตามอัตราส่วนที่ว่าการรวมอำนาจทางการบริหารมีมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุว่าในประเทศประชา

ธิปไตย เราไม่สามารถมอบหมายให้ราษฎรคนสำคัญ ๆ ใช้อำนาจท้องถิ่นได้ดังเช่นในประเทศ
อภิชนาธิปไตย จำเป็นต้องล้มอำนาจดังกล่าวเสีย หรือมิฉะนั้นก็ให้คนเป็นจำนวนมากใช้อำนาจ
นั้น คนเหล่านี้จะต้องเป็นสมาชิกอันมั่นคง และถาวรตามกฎหมาย เพื่อบริหารอาณาจักร
ส่วนหนึ่ง หนังสือพิมพ์จะต้องมาพบเขาเหล่านั้นในแต่ละวัน ท่ามกลางธุรกิจการงานเล็ก ๆ
น้อย ๆ ของเขา และบอกให้เขาได้ทราบถึงสภาพกิจการสาธารณะที่เป็นอยู่ ยิ่งอำนาจท้องถิ่น
มีจำนวนมากเพียงใด จำนวนผู้ที่กฎหมายเรียกเข้ามาใช้อำนาจนั้นก็ยังมีมากเพียงนั้น และ
ขณะที่คนรู้สึกถึงความจำเป็นดังกล่าวอยู่ทุกขณะ หนังสือพิมพ์ก็ยิ่งเพิ่มจำนวนสูงขึ้น

อำนาจบริหารซึ่งแยกออกไปเป็นส่วน ๆ มากมายนำอัครจริยน์เอง ที่ทำให้จำนวน
หนังสือพิมพ์ในอเมริกาเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณไม่เหมือนที่ใด ๆ มากกว่า จะเป็นเพราะเสรีภาพทาง
การเมือง และอิสรภาพอย่างสิ้นเชิงของหนังสือพิมพ์ ถ้าแม้ว่าพลเมืองทุกคนในสหภาพเป็นผู้
เลือกตั้งแล้วไว้ ภายใต้อำนาจของระบบซึ่งจะจำกัดสิทธิในการเลือกตั้งให้เหลือเพียงแต่การ
เลือกนักนิติบัญญัติของรัฐ เพราะคงไม่มีความจำเป็นต้องมีหนังสือพิมพ์มากมาย เพราะเขาจะมี
แต่เพียงโอกาสสำคัญมาก ๆ ทว่าไม่บ่อยนัก ในการที่จะปฏิบัติงานร่วมกัน แต่ภายในสมาคม
ขนาดใหญ่ระดับชาติ กฎหมายได้กำหนดไว้ในแต่ละมลรัฐ ในแต่ละนคร และกล่าววณัยก็คือ
ในแต่ละหมู่บ้านให้มีสมาคมเล็ก ๆ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในเรื่องการบริหารท้องถิ่น โดยลักษณะ
การเช่นนี้ นักนิติบัญญัติบังคับให้คนอเมริกันแต่ละคน ร่วมมือเป็นประจำวันกับราษฎรใน
ท้องถิ่นในการทำงานของส่วนรวม และแต่ละคนจำเป็นต้องมีหนังสือพิมพ์ เพื่อที่จะเรียนรู้
ว่าคนอื่นทำอะไรกันบ้าง

ข้าพเจ้าคิดว่า ประชาชนประชาธิปไตย* ซึ่งไม่มีระบบผู้แทนราษฎรของชาติแต่
อย่างใด แต่มีอำนาจท้องถิ่นเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นจำนวนมาก ย่อมจะมีหนังสือพิมพ์ของตนใน
ที่สุด ยิ่งกว่าประชาชนอื่นใด ซึ่งมีการบริหารแบบรวมอำนาจเคียงข้างกับฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งมา
จากการเลือกตั้ง สิ่งซึ่งอธิบายได้ดีที่สุดให้ข้าพเจ้าได้รู้ถึงการพัฒนาอันนำอัครจริยน์ของหนังสือ
พิมพ์รายวันในสหรัฐอเมริกาก็คือ ข้าพเจ้ามองเห็นว่าคนอเมริกันมีเสรีภาพระดับชาติซึ่งยิ่งใหญ่
ที่สุดประกอบกับเสรีภาพระดับท้องถิ่นทุกชนิด

* ข้าพเจ้าพูดว่า ประชาชนประชาธิปไตยในประเทศอภิชนาธิปไตยการบริหารอาจจะเป็นการกระจายอำนาจมากได้ โดยคนไม่รู้สึกถึงความจำเป็นว่าต้องมีหนังสือพิมพ์ เพราะในยามนั้นอำนาจท้องถิ่นย่อมจะอยู่ในกำมือของคนจำนวนน้อยมาก ผู้ซึ่งปฏิบัติงานตามลำพังหรือรู้จักกันอยู่แล้ว และสามารถพบกันและเข้าใจกันได้โดยง่าย

โดยทั่วไปแล้ว เราเชื่อว่าในประเทศฝรั่งเศสและอังกฤษ การเลิกล้มล้างซึ่งเป็นภาระหนักสำหรับหนังสือพิมพ์ ก็พอที่จะทำให้หนังสือพิมพ์เพิ่มมากขึ้นได้ นั่นเป็นการอ้างผล การปฏิรูปแบบน้อยอย่างเกินความเป็นจริงมากที่สุดทีเดียว หนังสือพิมพ์มิได้เพิ่มจำนวนขึ้นตามราคาที่ถูกลง สุดแต่ว่าคนจำนวนมากจะมีความจำเป็นซ้ำ ๆ กันมากบ้างน้อยบ้าง ในอันที่จะติดต่อกัน และทำงานร่วมกัน

ทั้งการที่หนังสือพิมพ์มีพลังเพิ่มมากขึ้นทุกทีนี้ ข้าพเจ้าใคร่จะบอกว่ามาจากเหตุผล ทั่ว ๆ ไป มากกว่าเหตุผลซึ่งใคร ๆ ใช้กันอยู่ทั่วไปในการอธิบายเรื่องนี้

หนังสือพิมพ์จะคงอยู่ได้ก็โดยมีเงื่อนไขว่า มีการนำลัทธิหรือความรู้สึกรักของคน ทั่วไปมาแสดงให้คนจำนวนมากได้รู้เห็น ดังนั้น หนังสือพิมพ์จึงเป็นตัวแทนของสมาคมหนึ่ง เสมอ โดยมีผู้อ่านประจำเป็นสมาชิก

สมาคมนี้อาจจะกำหนดให้แน่ชัดได้ไม่มากนักน้อย แคมมากบ้างน้อยบ้าง มีสมาชิก มากบ้างน้อยบ้าง แต่อย่างน้อยสมาคมก็มีอยู่ในความนึกคิด ด้วยเหตุผลนี้เพียงอย่างเดียวที่ทำให้หนังสือพิมพ์ไม่ตายไป

สิ่งนี้จะนำเราไปสู่ความคิดประการสุดท้าย ซึ่งเป็นตอนจบของบทนี้

ยิ่งฐานะเท่าเทียมกันมากขึ้น คนแต่ละคนจะแข็งแกร่งน้อยลง และยิ่งจะปล่อยตัว ไปตามกระแสแห่งฝูงชนมากขึ้น และมีความยากลำบากที่จะยึดอยู่ตามลำพังกับความคิดซึ่งฝูงชน ไม่ยอมรับได้

หนังสือพิมพ์เป็นตัวแทนของสมาคม เราอาจกล่าวได้ว่าหนังสือพิมพ์พูดกับผู้อ่าน แต่ละคน เหมือนกับเขาเป็นตัวแทนของคนอื่นทั้งหมด และหนังสือพิมพ์จะยิ่งชักจูงผู้อ่านไปได้ ง่ายง่ายดาย ยิ่งเมื่อแยกเป็นคน ๆ แล้วผู้อ่านจะอ่อนแอไร้กำลังมากเพียงไร

ดังนั้น อิทธิพลของหนังสือพิมพ์น่าจะเพิ่มพูนขึ้น ตราบใดที่คนมีความเสมอภาค กันมากยิ่งขึ้น

บทที่ ๑

ความเกี่ยวพันระหว่างสมาคมทั่วไป และสมาคมการเมือง

มีเพียงชาติเดียวบนพื้นพิภพ ที่มีการใช้เสรีภาพอย่างไม่จำกัดอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน ในอันที่จะร่วมสมาคมกันเพื่อเป้าหมายทางการเมือง ชาติเดียวกันนี้ยังเป็นชาติเดียวในโลก ที่ซึ่งราษฎรคิดที่จะใช้สิทธิตลอดเวลา ในการร่วมสมาคมด้านความเป็นอยู่ทั่วไป และเป็นชาติเดียวที่สามารถหาทรัพย์สินสมบัติทั้งหมด ซึ่งอารยธรรมสามารถอำนวยให้แก่ตนเองได้ด้วยวิธีนี้

ในทุกประเทศที่ซึ่งการสมาคมกันทางการเมืองเป็นสิ่งต้องห้าม สมาคมทั่วไปจะไม่ค่อยมีปรากฏ

เป็นไปได้ยากที่จะเป็นไปไม่ได้นักที่ว่า นั่นเป็นผลของอุบัติเหตุอย่างหนึ่ง แต่เราควรจะสรุปในเรื่องนี้ว่า มีความเกี่ยวพันตามธรรมชาติอย่างหนึ่งระหว่างสมาคมสองชนิดนี้มากกว่า และอาจจะเป็นความเกี่ยวพันที่จำเป็นด้วย

ผู้คนบังเอิญมีผลประโยชน์ร่วมกันในกิจการบางอย่าง เมื่อเป็นเรื่องธุรกิจการค้าที่จะต้องดูแล การดำเนินงานทางอุตสาหกรรมที่จะต้องตกลง พวกเขาจะพบปะและรวมตัวกัน เขาจะคุ้นกับการจัดตั้งสมาคมที่เล็กที่ละเล็กที่น้อยด้วยวิธีนี้

ยิ่งจำนวนภารกิจเล็ก ๆ น้อย ๆ แบบนี้เพิ่มมากขึ้นเท่าไร ผู้คนก็ยิ่งจะมีความสามารถในการดำเนินภารกิจใหญ่ ๆ มากขึ้นโดยไม่รู้ตัวเสียด้วยซ้ำ

ดังนั้น การร่วมสมาคมแบบทั่วไป จึงเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่สมาคมการเมือง แต่ในอีกแง่หนึ่ง สมาคมการเมืองจะช่วยพัฒนา และปรับปรุงสมาคมทั่วไปเป็นพิเศษ

ในชีวิตสังคมบางครั้ง แต่ละคนอาจคิดว่า ตนอยู่ในสภาพที่พึ่งตัวเองได้สำหรับชีวิตการเมือง เขาจะไม่มีวันคิดเช่นนั้น เมื่อประชาชนต้องช่วยงานสาธารณะ ความคิดในการร่วมสมาคม และความอยากสมาคมกันย่อมจะอยู่ในจิตใจของราษฎรทุกคนทุกเมื่อเชิ้อวัน แม้ว่าคน

เราจะมีความรังเกียจเสียตจนันท์เป็นธรรมดา ในอันที่จะร่วมงานกับผู้อื่น แต่เขาก็จะพร้อมเสมอที่จะทำเช่นนั้น เพื่อประโยชน์ของพรรคพวก

โดยนัยนี้การเมืองจึงทำให้คนทั่วไปเกิดความนิยม และมีนิสัยชอบร่วมสมาคมกัน การเมืองทำให้เกิดความปรารถนาที่จะร่วมแรงกันและสอนให้รู้จักศิลปะในการทำเช่นนั้นให้กับคนจำนวนมากมาย ซึ่งใครจะมีชีวิตอยู่ตามลำพัง

การเมืองไม่เพียงทำให้เกิดสมาคมมากมายเท่านั้น แต่ยังสร้างสมาคมอันกว้างใหญ่อีกด้วย

ในชีวิตสังคม หายากที่ผลประโยชน์อันเดียวกัน จะดึงดูดคนเป็นจำนวนมากไปสู่การกระทำร่วมกัน เราจะสามารถสร้างบรรยากาศเช่นนั้นได้ ก็ต้องใช้ศิลปะอย่างมาก

ในทางการเมือง โอกาสที่จะสร้างบรรยากาศดังกล่าวมีอยู่ทุกขณะ แต่ทว่าในสมาคมใหญ่ ๆ เท่านั้นที่คุณค่าทั่วไปของการมีสมาคมจะปรากฏชัด ราษฎรซึ่งเมื่ออยู่แต่ละคนมีความอ่อนแอ หากได้มีความกตัญญูอย่างซัดเจ๋งมาก่อนว่า เมื่อรวมตัวกันแล้วจะมีพลังมากเพียงใด ต้องแสดงให้เห็นเขาจึงจะเข้าใจได้ ด้วยเหตุนี้ บ่อยครั้งการรวมคนเป็นจำนวนมากเพื่อวัตถุประสงค์ร่วมกัน จึงง่ายกว่าการรวมคนเพียงไม่กี่คน ราษฎรเพียงพัวคนจะไม่สามารถเห็นประโยชน์ในการชุมนุมกัน แต่หมื่นคนจะสังเกตเห็นได้ ในทางการเมืองผู้คนจะรวมตัวกันเพื่อกิจการใหญ่ ๆ และประโยชน์ที่ได้จากการสมาคมกันในเรื่องภารกิจสำคัญ ๆ จะสอนให้เขารู้ได้เป็นอย่างดี ถึงผลประโยชน์ที่ได้รับจากการช่วยเหลือกันในเรื่องที่เล็กน้อยกว่า

สมาคมการเมือง จะทำให้คนจำนวนมากหลุดพ้นจากตนเองได้ในเวลาเดียวกัน หมายความว่าเขามีความแบ่งแยกกันตามธรรมชาติอันเนื่องมาจากวัย ความนึกคิด ทักษะสมบัติมากเพียงใด สมาคมจะนำเขาเข้ามาใกล้กัน และให้มีการติดต่อกัน เมื่อพบกันครั้งหนึ่งแล้ว เขาก็จะเรียนรู้ที่จะพบกันอีกตลอดไป

เราจะเข้าร่วมในสมาคมทั่วไปได้ ก็โดยการนำทรัพย์สินส่วนหนึ่งของเราเข้ามาเสี่ยงการฉกเป็นไปทำนองนี้สำหรับบริษัทอุตสาหกรรม และพาณิชย์ทุกบริษัท ในยามที่ผู้คนได้คลุกคลีอยู่กับศิลปะในการสมาคมกันน้อยมาก และยังไม่รู้ถึงกฎเกณฑ์สำคัญ ๆ ในเรื่องนี้ เขาย่อมจะคลางแคลงใจ เมื่อมีการร่วมสมาคมกันทำนองนี้เป็นครั้งแรก ว่าอาจจะต้องสิ้นเปลืองมากสำหรับประสบการณ์ครั้งนี้ ดังนั้น เขาก็ชอบที่จะยอมเสียหนทางอันทรงพลัง ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จ มากกว่าจะเสี่ยงต่ออันตรายซึ่งมาพร้อมกันนั้น แต่เขาจะไม่รือรอนมากนักในอันที่จะ

เข้าร่วมสมาคมการเมือง ซึ่งดูจะปราศจากอันตราย เพราะเขามีต้องเสี่ยงในเรื่องเงินทอง แต่ทว่าเขาจะไม่สามารถมีส่วนร่วมในสมาคมเหล่านั้นได้นาน โดยมีได้ค้นพบว่าเขารักษาระเบียบบในหมู่คนจำนวนมากได้อย่างไร และเขาใช้กรรมวิธีอันใดในการบริหารสมาคมเหล่านั้น ให้มีการตกลงกันอย่างมีระเบียบวิธี เพื่อบรรลุถึงเป้าหมายอันเดียวกัน ในสมาคมเช่นนี้ เขาจะเรียนรู้ที่จะยอมรับเจตนาารมณ์ของผู้อื่นทั้งมวลมากกว่าเจตนาารมณ์ของตน และใช้ความพยายามส่วนตัวเพื่อการกระทำของส่วนรวมเขาจะเรียนรู้ทุกสิ่งซึ่งจำเป็น ในการสมาคมทั่วไปไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าในการสมาคมทางการเมือง

ดังนั้น สมาคมทางการเมืองจึงน่าจะได้รับการพิจารณาว่า เป็นโรงเรียนที่ไม่ต้องเสียเงินเสียทองใด ๆ ที่ซึ่งราษฎรทุกคนเข้ามาเรียนรู้ทฤษฎีกว้าง ๆ ในเรื่องการสมาคม

เมื่อเป็นเช่นนั้น แม้ว่าสมาคมการเมืองจะมีได้เป็นประโยชน์โดยตรงต่อความเจริญก้าวหน้าของสมาคมทั่วไปก็ตาม การที่จะทำลายสมาคมการเมืองก็ยังคงจะเป็นการเสียหายต่อสมาคมทั่วไปอยู่ดี

ถ้าราษฎรร่วมสมาคมกันได้แต่เพียงบางกรณีเท่านั้น เขาย่อมจะมองสมาคมว่าเป็นกรรมวิธีที่ไม่ค่อยจะมีใครใช้ และเป็นเรื่องแปลก เขาก็ย่อมจะไม่กล้าคิดถึงเรื่องสมาคมกันนัก

ยามที่ปล่อยให้ราษฎรสมาคมกันอย่างเสรีในทุก ๆ เรื่อง ในที่สุดเขาก็จะมองเห็นว่าการสมาคมเป็นวิธีการที่ครอบคลุมได้ทุกเรื่อง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นวิธีการแบบเดียว ซึ่งคนเราสามารถนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อบรรลุถึงเป้าหมายต่าง ๆ ที่วางไว้ ความต้องการใหม่ ๆ แต่ละอย่าง จะกระตุ้นให้คิดถึงสมาคมทันที เมื่อเป็นดังนั้น ศิลปะการร่วมสมาคมเช่นที่ข้าพเจ้ากล่าวมาแล้วข้างต้น จึงกลายเป็นวิทยาการแม่บท ทุกคนเรียนรู้ ทุกคนนำไปใช้

เมื่อการร่วมสมาคมบางอย่างถูกหวงห้าม และบางอย่างได้รับอนุญาต จึงเป็นการยากที่จะแยกออกได้ล่วงหน้าว่า อย่างไรห้าม อย่างไรอนุญาต เมื่อเกิดความสงสัยคนก็จะงดเว้นไม่มีสมาคมเลย และยามนั้นย่อมจะเกิดความคิดเห็นกันทั่วไป ซึ่งมีแนวโน้มที่จะทำให้คนพิจารณาการสมาคมไม่ว่าประเภทใด ว่าเป็นกิจการที่อาจหาญ และเกือบจะเป็นสิ่งต้องห้าม *

* สิ่งนี้เป็นจริงอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อฝ่ายบริหารเป็นผู้รับภาระในการอนุญาต หรือห้ามการตั้งสมาคม ตามความต้องการของตนแต่เพียงผู้เดียว ยามที่กฎหมายพอใจเพียงแก่ห้ามการสมาคมบางอย่าง และปล่อยให้เบนหน้าทศาล เป็นผู้ลงโทษคนที่ไม่เชื่อฟัง ความเลวร้ายย่อมจะมีน้อยลง

ดังนั้นจึงเป็นเรื่องแปลกประหลาดที่จะเชื่อว่า ความนึกคิดในเรื่องการตั้งสมาคมซึ่งถูกบีบบังคับไว้ในเรื่องหนึ่ง ย่อมจะพัฒนาไปอย่างแข็งขัน และไม่หยุดยั้งในทุก ๆ เรื่อง และเชื่อว่า เพียงอนุญาตให้คนทำกิจการร่วมกันบางอย่างก็พอแล้วที่จะทำให้คนรีบลงมือ เมื่อราษฎรมีความสามารถ และเคยชินกับการร่วมสมาคมกันในทุก ๆ เรื่องแล้ว ไซ้เขาก็จะร่วมสมาคมกันอย่างเต็มอกเต็มใจ ไม่ว่าจะเพื่องานเล็กหรืองานใหญ่ แต่ถ้าให้เขาร่วมสมาคมกันได้เพื่องานเล็ก ๆ เท่านั้น เขาก็ย่อมจะไม่เกิดความปรารถนา หรือความสามารถที่จะร่วมสมาคมกัน แม้ท่านจะปล่อยให้เขามีเสรีภาพเต็มที่ในการสนใจกับธุรกิจการค้าของเขา แต่ก็จะได้ไรผล เขาจะใช้สิทธิที่ให้เขาอย่างเชื่องช้า และต่อจากนั้นท่านก็จะหมดความพยายามที่จะกีดกันเขาจากสมาคมที่ต้องห้าม แล้วท่านก็จะประหลาดใจ ที่ไม่สามารถชักชวนให้เขาก่อตั้งสมาคมที่อนุญาตได้

ข้าพเจ้าไม่ได้พูดว่า จะไม่มีสมาคมทั่วไปในประเทศที่มีการห้ามการสมาคมทางการเมือง เพราะมนุษย์ไม่มีวันมีชีวิตอยู่เป็นสังคมนิ่งได้โดยมิเข้าร่วมกิจการบางอย่างของส่วนรวม แต่ข้าพเจ้าขอยืนยันว่าในประเทศเช่นนั้น การสมาคมทั่วไป ย่อมจะมีน้อยเสมอ โดยตั้งขึ้นมาอย่างไม่แข็งขัน ดำเนินการอย่างขาดความชำนาญ และสมาคมเหล่านั้นไม่เคยมีวัตถุประสงค์กว้าง ๆ เลย หรือถ้าจะมีก็ประสบความล้มเหลว

เป็นธรรมดาอยู่เองที่เรื่องนี้จะนำข้าพเจ้าไปสู่ความคิดที่ว่า เสรีภาพในการสมาคมกันในเรื่องการเมือง มิได้มีภัยอันตรายต่อความสงบสุขของสาธารณชนเช่นที่คิดกัน และอาจจะเป็นไปได้ว่า หลังจากได้มีการทำให้รัฐสันถลอนอยู่ระยะหนึ่งแล้ว เสรีภาพดังกล่าวอาจจะทำให้รัฐมั่นคงขึ้นก็ได้

เพราะยามนั้นราษฎรแต่ละคนรู้อ่วงหน้าพอเถา ๆ ว่าควรจะยึดถือสิ่งใด เขาจะตัดสินใจด้วยตัวเองได้ ก่อนที่จะให้ผู้พิพากษาตัดสิน และเมื่อถอยห่างจากการตั้งสมาคมที่ต้องห้าม เขาก็จะหันไปหาสมาคมที่ได้รับอนุญาต โดยวิธีนี้เองที่ประชาชนเสรีทั้งหลายเข้าใจเสมอว่ามีการจำกัดสิทธิในการตั้งสมาคมได้ แต่ถ้าเมื่อนักนิติบัญญัติเกิดมอบหมายให้คนผู้หนึ่งแยกแยะไว้ล่วงหน้าว่า สมาคมใดอันตราย สมาคมใดมีประโยชน์ และปล่อยให้เขามีเสรีภาพในการทำลายสมาคมตั้งแต่กำลังจะเริ่มตั้ง หรือปล่อยให้สมาคมถือกำเนิดขึ้นมาได้ ย่อมจะไม่มีใครมองเห็นได้ล่วงหน้าว่า ในกรณีใดคนร่วมสมาคมได้ ในกรณีใดควรงดเว้น ยามนั้นความนึกคิดในการสมาคมย่อมจะหยุดนิ่งไม่มีการเคลื่อนไหวใด ๆ กฎหมายแรกในสองฉบับนี้จะโจมตีแต่เฉพาะการตั้งสมาคมบางอย่างเท่านั้น แต่กฎหมายฉบับที่สองเกี่ยวข้องกับสมาคมเองและทำให้สมาคมเกิดความเสียหาย ข้าพเจ้าจึงเกิดความคิดว่ารัฐบาลตามปกติ ย่อมจะหันหน้าเข้าหากฎหมายแรก แต่ข้าพเจ้าจะไม่ยอมให้รัฐบาลได้มีสิทธิใช้กฎหมายฉบับที่สอง

ในประเทศประชาธิปไตย สมาคมการเมืองโดยนัยหนึ่ง เป็นบุคคลผู้ทรงอิทธิพล แต่เพียงพวกเดียว ซึ่งมุ่งที่จะจัดการดูแลรัฐ ทั้งรัฐบาลในสมัยเรายังพิจารณาสมาคมชนิดนี้ ด้วยสายตาแบบเดียวกับที่กษัตริย์ในสมัยกลางมองดูรัฐใหญ่ ๆ ที่ส่งบรรณาการให้กับตน กล่าวคือกษัตริย์เหล่านั้นรู้สึกทำนองรังเกียจสมาคมการเมืองโดยสัญญาชาติญาณ และจะต่อสู้ทุกครั้งที พานพบสมาคมแบบนี้

ตรงกันข้าม รัฐบาลประเทศประชาธิปไตยโอภาปราศรัยกับสมาคมทั่วไปอย่าง เป็นเรื่องธรรมดา เพราะรัฐบาลค้นพบได้ง่ายว่า สมาคมนั้นแทนที่จะชักนำราษฎรให้คิดถึงกิจการ สาธารณะ กลับเป็นประโยชน์ในการทำให้ราษฎรลืมนึกถึงกิจการดังกล่าว และด้วยการนำ ราษฎรเข้าไปยุ่งเกี่ยวมากขึ้นทุกทีในโครงการซึ่งจะสำเร็จลุล่วงไป ไม่ได้ในยามที่ประเทศมีสันติ สมาคมนั้นจะหนีเหวี่ยงราษฎรจากการปฏิบัติ แต่รัฐบาลมิได้ตระหนักแต่อย่างใดว่า สมาคมการเมือง กำลังเพิ่มมากขึ้น และอำนาจความสะดวกให้แก่สมาคมทั่วไปอย่างน่าอัศจรรย์ และขณะที่ หลีกเลี่ยงความเลวร้ายอันเป็นภัย รัฐบาลก็กำลังขาดทางเยียวยาซึ่งมีประสิทธิภาพไปทางหนึ่ง ยามที่ท่านมองเห็นคนอเมริกันสมาคมกันอย่างเสรีในแต่ละวัน ด้วยจุดมุ่งหมายที่จะให้ความ เห็นของประชาชนอยู่เหนือสิ่งอื่นใด และส่งรัฐบุรุษให้เข้าไปอยู่ในรัฐบาล หรือดึงอำนาจมา จากรัฐบุรุษอื่น ท่านจะเข้าใจได้ยากยิ่งว่าผู้คนซึ่งแสนจะมีอิสระ เหตุใดในทุขณะจึงไม่ ตกลงสู่สภาพอันวุ่นวายไร้ระเบียบ

นอกจากนั้น ถ้าท่านบังเอิญพิจารณาดูจำนวนธุรกิจทางอุตสาหกรรมอันมากมาย ซึ่งคนดำเนินร่วมกันในสหรัฐอเมริกา และถ้าท่านสังเกตเห็นคนอเมริกันทั่วทุกหนทุกแห่งทำ งานไม่หยุดมือ เพื่อเป้าหมายอันสำคัญและยากลำบาก ท่านย่อมจะคิดออกได้ง่ายว่า เหตุใด ผู้ซึ่งมีงานมากมายเช่นนี้ จึงมิเกิดอารมณ์อยากจะทำความวุ่นวายให้แก่รัฐ หรือทำลายความ สงบเรียบร้อยของสาธารณะ ซึ่งเขาเองก็ได้ประโยชน์ด้วย

เพียงพอใหม่ที่จะสังเกตสิ่งเหล่านั้นแยกออกไปเป็นอย่าง ๆ และไม่ควรรู้หรือที่จะค้น หาปมซึ่งซุกซ่อนอยู่ ที่ช่วยผูกพันสิ่งเหล่านั้นไว้ด้วยกัน ท่ามกลางสมาคมการเมืองนี้เองที่คน ออเมริกันทุกรุ่นทุกวัย เกิดความนิยมการสมาคมอยู่ทุกเมื่อเชือวัน และคุ้นเคยกับการใช้สนิย มนั้นในสมาคมการเมือง คนอเมริกันจะพบปะกันคราวละมาก ๆ พูดคุยกัน ฟังเสียงกัน และ กระตือรือร้นกับกิจการทุกชนิดร่วมกัน ต่อจากนั้น เขาจะนำความคิดความเข้าใจซึ่งเขาได้รับ โดยวิธีนี้เข้าไปสู่ชีวิตในสังคมและใช้เป็นประโยชน์มากมายหลายอย่าง

ดังนั้น ค่ายการมีเสรีภาพอย่างน่ากลัวอันตรายนี้เอง ที่คนอเมริกันเรียนรู้ศิลปะที่จะทำให้อันตรายอันเกิดจากเสรีภาพลดน้อยลง

ถ้าแม้จะมีการเลือกช่วงใดช่วงหนึ่งจากระยะเวลาที่ชาติหนึ่งดำรงอยู่ เราจะพิสูจน์ได้ง่ายว่า สมาคมการเมืองสร้างความไม่สบายให้แก่รัฐ และทำให้อุตสาหกรรมเป็นอัมพาต แต่ถ้าแม้ພູດຶງຊີວິດຂອງປະຊາຊນຊາຕິເພິ່ງ ບາງກໍ່ອາດຈະເປັນເລື່ອງງ່າຍທີ່ຈະແສດຖຶເຫັນຊັດເຈນວ່າ ເສຣີຖາພິໃນການຮ່ວມສາມາດທາງການເມືອງ ເປັນສິ່ງດຶງາມເຫມາະສາມັກຄີກັບຄວາມສຸຂສບາຍ ແລະແມ້ແຕ່ຄວາມສ່ງບຂອງຣາຊກຸຣ

ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้แล้วในภาคแรกของหนังสือเล่มนี้ว่า “เสรีภาพที่ไม่จำกัดในการร่วมสมาคม จะนำมาปะปนกับเสรีภาพในการเขียนไม่ได้” เสรีภาพหนึ่งมีความจำเป็นน้อยกว่าและมีอันตรายมากกว่าอีกเสรีภาพหนึ่งในเวลาเดียวกัน ประเทศชาติสามารถกำหนดขอบเขตในเรื่องเสรีภาพ ทั้งๆ ที่ยังคงเป็นนายตนเองได้ บางครั้งประเทศต้องทำเช่นนั้น เพื่อที่จะยังคงความเป็นนายอยู่ได้” และหลังจากนั้น ในอีกตอนหนึ่งข้าพเจ้าได้เสริมว่า “เราไม่สามารถปิดบังตนเองได้ว่า ในบรรดาเสรีภาพทั้งหมด เสรีภาพที่ไม่จำกัดในการสมาคมทางการเมือง มิได้เป็นเสรีภาพแบบสุดท้ายที่ประชาชนจะรับได้ ถ้าแม้ว่าเสรีภาพนี้จะไม่ทำให้ประชาชนตกอยู่ในสภาพอนาธิปไตย แต่โดยนัยนี้เท่าที่ชื่อว่า เสรีภาพดังกล่าวทำให้ประชาชนต้องสัมผัสอนาธิปไตยอยู่ทุกขณะจิต”

โดยเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงไม่เชื่อเลยว่า ประเทศจะมีอำนาจในการปล่อยให้ราษฎรมีสติธิเต็มทีในการร่วมสมาคมกันทางการเมือง ทั้งข้าพเจ้ายังแคลงใจในเรื่องที่ว่า การไม่วางขอบเขตแห่งเสรีภาพในการร่วมสมาคมเป็นสิ่งฉลาดรอบคอบ ไม่ว่าในประเทศใดหรือในสมัยใด

ใคร ๆ คงจะบอกว่า ประชาชนชาตินั้นชาตินี้ จะไม่สามารถธำรงรักษาสันติภาพในประเทศตนได้ หรือบันดาลใจให้เกิดความเคารพในกฎหมาย หรือตั้งรัฐบาลที่ถาวรได้ ถ้าแม้ประชาชนนั้น มิได้กำหนดสิทธิในการร่วมสมาคมไว้ในขอบเขตแคบ ๆ สมบัติ ๆ เช่นนี้ย่อมจะเป็นสิ่งมีค่าอย่างไม่ต้องสงสัย และข้าพเจ้าคิดว่า เพื่อที่จะได้มา และเก็บรักษาไว้ประเทศชาติคงจะยอมวางสิ่งก็ดขวางใหญ่ ๆ เป็นครั้งคราว แต่จะเป็นการดียิ่งกว่านั้น ถ้าประเทศรู้แน่ชัดว่าสมบัตินี้ทำให้ประเทศต้องสูญเสียอะไรบ้าง

เพื่อช่วยชีวิตคน ๆ หนึ่ง จะต้องตัดแขนเขาข้างหนึ่ง ข้าพเจ้าเข้าใจดี แต่ข้าพเจ้าไม่ประสงค์จะให้ใครมียืนยันกับข้าพเจ้าว่า เขาจะคล่องแคล่วเท่า ๆ กับตอนที่แขนเขายังไม่ด้วันเป็นอันขาด

บทที่ ๘

คนอเมริกันต่อสู้กับปัจจัยนิยมด้วยการใช้ ลัทธิผลประโยชน์ที่ชัดเจนได้อย่างไร

ในยามที่โลกมีชนกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งมีอิทธิพลและร่ำรวยเป็นผู้นำ บุคคลเหล่านี้ย่อมชอบที่จะคิดว่าหน้าที่ของมนุษย์เป็นสิ่งสูงส่ง เขาพอใจที่จะประกาศก้องว่า สิ่งซึ่งนำสรรเสริญคือการลืมนึกถึงตนเอง และการทำความดีโดยไม่ต้องการผลประโยชน์ใด ๆ เป็นสิ่งที่สมควร เช่นที่พระเจ้าเป็นเจ้าทรงกระทำ นั่นเป็นลัทธิของทางการในยุคนั้นในค่านิยมศีลธรรม

ข้าพเจ้าสงสัยเหลือเกินที่ว่า คนในศตวรรษอภิชนาธิปไตยมีคุณธรรมเหนือกว่าในศตวรรษอื่น แต่ที่แน่นอนก็คือว่าในศตวรรษดังกล่าว มีการพูดถึงความมั่งคั่งของคุณธรรมตลอดเวลา ผู้คนจะแอบศึกษาอย่างลับ ๆ ว่า คุณธรรมมีประโยชน์ในด้านใดบ้าง แต่ยังคงมีจินตนาการสูงส่งน้อยลงเท่าไร และยิ่งแต่ละคนมุ่งความสนใจไปยังตนเองมากเท่าไร นักศีลธรรมยิ่งตื่นตระหนกกับความคิดในเรื่องการเสียสละยิ่งขึ้นเท่านั้น และเขาก็ไม่กล้าเสนอความคิดนั้นอีกแล้ว ดังนั้นเขาจึงเพียงแต่ค้นหาว่า ผลประโยชน์ของราษฎรแต่ละคน คือการทำงานเพื่อความผาสุกของทุกคนใช่หรือไม่ และเมื่อเขาค้นพบจุด ๆ หนึ่ง ซึ่งผลประโยชน์ส่วนบุคคลบังเอิญมาบรรจบกับผลประโยชน์ของส่วนรวม และเข้าปะปนคละเคล้ากัน เขาก็จะรีบเผยแพร่ประโยชน์เหล่านั้นออกมาให้ประจักษ์ การตั้งข้อสังเกตแบบนี้จะเพิ่มมากขึ้นทีละเล็กละน้อย สิ่งซึ่งเคยเป็นแต่เพียงข้อสังเกตโดด ๆ ก็กลายเป็นทฤษฎีกว้าง ๆ และในที่สุดเราก็เชื่อว่าได้สังเกตเห็นว่า ขณะที่ใช้เพื่อนมนุษย์ด้วยกันมนุษย์ก็รับใช้ตนเองด้วย และผลประโยชน์ส่วนตัวก็คือ การทำสิ่งเหล่านั้นให้คืนนั่นเอง

ในหนังสือหลายตอน ข้าพเจ้าเคยชี้ให้เห็นว่า พลเมืองสหรัฐอเมริกา รู้จักว่า จะนำความสุขสบายส่วนตัวมาผสมผสานกับความสุขสบายของเพื่อนร่วมชาติได้อย่างไร สิ่งซึ่งข้าพเจ้าใคร่ตั้งข้อสังเกต ณ ที่นี้ ก็คือทฤษฎีกว้าง ๆ ซึ่งคนอเมริกันนำมาใช้เพื่อที่จะทำเช่นนั้นได้สำเร็จ

ในสหรัฐอเมริกาเกือบจะไม่มีใครพูดเลยว่าคุณธรรมเป็นสิ่งสวยงาม คนเพียงสนับสนุนว่า คุณธรรมเป็นสิ่งมีประโยชน์ และมีการพิสูจน์เช่นนั้นอยู่ทุกวัน นักศีลธรรมอเมริกันมิได้หาญที่จะกล่าวว่า เราจำเป็นต้องเสียสละให้แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เพราะการทำเช่นนั้นเป็นเรื่องใหญ่โต แต่เขาพูดอย่างองอาจว่า การเสียสละเช่นนี้จำเป็นสำหรับคนที่ต้องการเสียสละเท่า ๆ กับสำหรับคนที่ได้ประโยชน์จากการเสียสละนั้น

นักศีลธรรมอเมริกันสังเกตว่า ในประเทศของคุณ และในสมัยคุณ มีพลังอย่างหนึ่งซึ่งยากที่จะขึ้น ทำให้มนุษย์หันกลับมาหาตนเอง และเมื่อหมกมุ่นที่จะหยุดยั้งพลังนั้นได้ เขาจึงคิดแต่จะนำทางให้พลังนั้น

ดังนั้น เขาจึงมิได้ปฏิเสธเลยว่า มนุษย์แต่ละคนไม่สามารถทำตามผลประโยชน์ของตนได้ แต่เขาก็พยายามจนสุดความสามารถที่จะพิสูจน์ว่า ผลประโยชน์ของแต่ละคนคือการเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต

ขณะนี้ข้าพเจ้าไม่ประสงค์ จะพูดถึงเหตุผลของท่านเหล่านั้นอย่างละเอียดลออแต่ประการใด อันจะทำให้ข้าพเจ้าออกนอกเรื่องไป เพียงแต่จะบอกว่าราษฎรอเมริกันยอมเชื่อเหตุผลดังกล่าว

มงแตญญู (Montaigne) เคยกล่าวไว้มาแล้วว่า “ในเมื่อข้าพเจ้ามิได้เดินไปตามเส้นทางอันตรงดิ่งนี้เพราะความตรงของมัน ข้าพเจ้าจะเดินไปตามทางนี้เพราะประสบการณ์ทำให้ข้าพเจ้าพบว่าในที่สุด นี่เป็นทางที่เหมาะสมที่สุด และมีประโยชน์ที่สุด”

ลัทธิผลประโยชน์ที่เข้าใจกันอย่างชัดเจน จึงมิใช่ของใหม่ แต่ในหมู่คนอเมริกันทุกวันนี้ ลัทธินี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ลัทธิเป็นที่นิยมแพร่หลายในประเทศนี้ เราจะพบลัทธิดังกล่าวในการกระทำทั้งหมด และปะปนอยู่ในปาฐกถาทั้งหลาย ลัทธินี้ติดปากคนจนไม่น้อยไปกว่าคนมี

ในยุโรปลัทธิผลประโยชน์ มีความหยาบกว่าในอเมริกามาก แต่พร้อมกันนั้นลัทธินี้ก็แพร่หลาย และแสดงออกมาชัดเจนในยุโรปน้อยกว่า และในหมู่พวกเราวยังมีการเสแสร้งว่าจงรักภักดีต่อลัทธินี้ ซึ่งจริง ๆ ไม่เป็นเช่นนั้นอีกแล้ว

ตรงกันข้าม คนอเมริกันชอบที่จะอธิบายว่าการกระทำทุกอย่างในชีวิต เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ตามที่เข้าใจกันอย่างชัดเจน เขาแสดงอย่างเต็มใจว่าความรักตัวเองอย่างแจ่ม

ชัด ชักนำเขาไปสู่การช่วยเหลือกันและกันอย่างไร และทำให้เขาพร้อมที่จะเสียสละเวลา และเงินทองส่วนหนึ่งของเขาเพื่อความดีงามของชาติอย่างไร ข้าพเจ้าคิดว่าในเรื่องนี้มีบ่อยครั้งที่เขามีได้ให้ความยุติธรรมกับตัวเอง เพราะในบางครั้งที่สหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกับที่อื่น เราจะมองเห็นราษฎรทั่วไปปล่อยตัวปล่อยใจไปกับแรงกระตุ้นหรือรื้อร้นอย่างไม่พักไต่ตรงและมุ่งผลประโยชน์อันใดซึ่งเป็นสิ่งธรรมดาสำหรับมนุษย์ แต่คนอเมริกันไม่ค่อยอยากยอมรับว่าตนก็มีอารมณ์แบบนี้ เขาชอบที่จะให้เกียรติปรัชญาของตนมากกว่าตนเอง

ข้าพเจ้าอาจจะหยุดยั้งเพียงแค่นี้ก็ได้ และไม่พยายามที่จะแสดงความเห็นเกี่ยวกับสิ่งซึ่งข้าพเจ้าเพิ่งจะบรรยายมาเมื่อครู่ ความยากลำบากอย่างยิ่งยวดของเรื่องนี้เป็นข้อแก้ตัวสำหรับข้าพเจ้าได้ ทว่าข้าพเจ้าไม่ต้องการถือโอกาส ณ ที่นี้ และข้าพเจ้าชอบที่จะให้ท่านผู้อ่านปฏิเสธเลิกติดตามอ่านความคิดของข้าพเจ้า เมื่อมองเห็นเป้าหมายของข้าพเจ้าอย่างแจ่มแจ้งแล้ว มากกว่าที่ข้าพเจ้าจะปล่อยให้ท่านผู้อ่านค้างอยู่เพียงแค่นี้

ผลประโยชน์ที่ชัดแจ้งคือลัทธิที่ไม่ส่งสงอะไร แต่แจ่มแจ้งและแน่นอน ลัทธินี้มีได้หาทางที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์ใหญ่โตอะไร แต่ลัทธินี้จะบรรลุจุดประสงค์ที่มุ่งไว้ทุกประการโดยไม่ต้องใช้ความพยายามมากนัก เนื่องจากลัทธินี้เป็นสิ่งซึ่งสติปัญญาทั้งหมดสามารถเข้าถึงได้ แต่ละคนเข้าใจได้ง่ายดาย และยึดมั่นไว้โดยไม่ลำบากอะไร เพราะสามารถปรับตัวให้เข้ากับอารมณ์อ่อนแอของมนุษย์ได้อย่างมหัศจรรย์ ลัทธินี้จึงมีอิทธิพลใหญ่หลวง และไม่เป็นการยากที่จะรักษาอิทธิพลนั้นไว้ เพราะลัทธินี้ทำให้ผลประโยชน์ส่วนตัวชัดกับตนเองได้ และเพื่อจะนำอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ไปในทิศทางที่ต้องการ ลัทธิดังกล่าวจะหาสิ่งเร้าใจมาคอยกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกเหล่านั้น

ลัทธิผลประโยชน์ที่ชัดแจ้ง มิได้ทำให้คนเกิดความรู้สึกจงรักภักดีมากมายแต่ประการใด ทว่าแต่ละวันลัทธินี้จะคอยแนะนำให้คนเสียสละเล็ก ๆ น้อย ๆ ลำพังตัวเองลัทธินี้จะไม่ทำให้คนมีคุณธรรมได้ แต่จะทำให้คนจำนวนมากอยู่ในกฎเกณฑ์ มีอารมณ์ราบเรียบ เดินสายกลาง เห็นการณ์ไกล และเป็นนายตัวเอง ถ้าแม้ว่าลัทธินี้จะมิได้นำคนไปสู่คุณธรรมโดยตรงด้วยความสมัครใจ ลัทธินี้จะนำคนเข้าไปใกล้คุณธรรมโดยไม่รู้สีกตัว เพราะความเคยชิน

ถ้าแม้ว่าลัทธิผลประโยชน์ที่ชัดแจ้งเกิดครอบงำโลกศีลธรรมโดยสิ้นเชิง คนที่มีคุณธรรมพิเศษผิดธรรมดา ย่อมจะหายากอย่างแน่นอน แต่ข้าพเจ้ายังคิดอีกว่า ในยามนี้

คงจะไม่ค่อยมีใครประพาศิตนเลวทรามหยาบช้าเช่นกัน แน่ละลัทธิประโยชน์อาจจะขัดขวางมิให้คนบางคนขึ้นไปสูงเหนือระดับปกติของมนุษยชาติได้ แต่คนอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมากมายซึ่งเคยตกลงไต่ระดับปกติจะกลับขึ้นมาอยู่ระดับเดียวกับมนุษยชาติ และคงอยู่ ณ ระดับนั้น ถ้าพิจารณาโดยเฉพาะคนบางคน ลัทธินี้จะทำให้คนเหล่านั้นตกต่ำลง ลองพิจารณาทุกมนุษยชาติ ลัทธินี้จะทำให้มนุษยชาติสูงส่งขึ้น

ข้าพเจ้าไม่กลัวที่จะกล่าวว่ลัทธิผลประโยชน์ที่ขัดแย้ง ในบรรดาทฤษฎีปรัชญาทั้งหมด คุณจะเหมาะสมกับความต้องการของคนสมัยเรามากที่สุด และเป็นหลักประกันตนเองที่เหลื่ออยู่ที่มีอิทธิพลที่สุด ฉะนั้นความรู้สึกนึกคิดของนักศีลธรรมในสมัยเราจึงควรหันเหไปหา ลัทธินี้เป็นสำคัญ ดังนั้นแม้มนุษย์จะเห็นว่าลัทธิไม่ดีพร้อม ก็ยังจะต้องรับมาใช้อยู่ที่ในฐานะที่เป็นของจำเป็น

สรุปแล้ว ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่าในหมู่พวกเรามีความเห็นแก่ตัวมากกว่าในอเมริกา ความแตกต่างเพียงประการเดียวก็คือ ที่อเมริกาความเห็นแก่ตัวเป็นสิ่งขัดแย้งขณะที่ที่นี่ได้เป็นเช่นนั้น คนอเมริกันแต่ละคนรู้จักที่จะเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัวส่วนหนึ่งเพื่อจะช่วยเหลือผู้อื่น เราอยากจะทำทุกสิ่งไว้ แต่บ่อยครั้งทุกอย่างจะหลุดลอยไป

รอบๆตัวข้าพเจ้ามองเห็นแต่คนที่ดูจะอยากสั่งสอนเพื่อนร่วมสมัยของตนอยู่ทุกเมื่อ เชื้อวัน โดยอาศัยคำพูดและทำตัวอย่าง ว่าสิ่งมีประโยชน์ไม่มีวันเป็นสิ่งไม่สุจริต ในที่สุดข้าพเจ้าจะไม่พบใครเลยหรือ ที่จะลงมือทำความเข้าใจกับเพื่อนร่วมสมัยว่า สิ่งที่สุจริตอาจมีประโยชน์ได้อย่างไร

ไม่มีอำนาจใดในพื้นพิภพนี้ ที่สามารถขัดขวางมิให้ความเสมอภาคทางฐานะซึ่งเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นำความนึกคิดของมนุษย์ไปสู่การค้นคว้ามีประโยชน์ และทำให้ราษฎรแต่ละคนเก็บตัวอยู่แก่ตัวเอง

ดังนั้นจึงควรคาดคอกยว่าผลประโยชน์ของแต่ละคนจะเป็นเหตุจูงใจที่สำคัญกว่าที่เคยเป็นมา ถ้าแม้มิใช่เหตุจูงใจเพียงอย่างเดียวในการกระทำของมนุษย์ แต่ก็เหลืออยู่เพียงจะต้องรู้ว่า แต่ละคนจะเข้าใจคำว่าผลประโยชน์ของแต่ละคนอย่างไร

ถ้าแม้ว่า ขณะทีกลายมาเป็นคนที่เท่าเทียมกัน ราษฎรยังคงไม่รู้ประสีประสาอะไรและยังหยาบอยู่ เป็นการยากที่จะมองเห็นล่วงหน้าว่า ความเห็นแก่ตัวของพวกเขาจะขัด

นำเขาให้กระทำการแก้ไข และเราจะไม่มีการบอกล่วงหน้าได้เลยว่า เขาจะตกต่ำลงสู่ความยากลำบากอันน่าอดสูเพียงใด ถ้าเกรงว่าจะต้องเสียสละความสุขสบายบางอย่างเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ข้าพเจ้าไม่เชื่อเลยว่า ลัทธิผลประโยชน์ เช่นที่ออบรมกันในอเมริกา จะมองเห็นได้ชัดเจนในทุกๆ ส่วนของอเมริกา แต่ลัทธินี้มีสิ่งที่เป็นความจริงหลายอย่างซึ่งชัดเจนมากจนกระทั่งเพียงให้ความกระจ่าง คนก็สามารถมองเห็นความจริงเหล่านั้นได้ ดังนั้นจึงให้ความกระจ่างต่อผู้คนเถิดไม่ว่าจะต้องเสียอะไรเท่าไร เพราะวาทกรรมแห่งความจริงรักภักดีอย่างไม่ลืมหูลืมตา และคุณธรรมตามสัญญาตญาณผ่านพ้นไปไกลแล้ว ข้าพเจ้ามองเห็นกาลเวลานั้นใกล้เข้ามาทุกที คือกาลเวลาซึ่งเสรีภาพ สันติสุขของประชาราษฎร์ และระเบียบสังคมเองไม่สามารถขาดเสียได้ซึ่งวิชาความรู้

บทที่ ๕

คนอเมริกันนำลัทธิผลประโยชน์ที่ชัดเจน มาใช้ในศาสนาได้อย่างไร

ถ้าแม้ว่าลัทธิผลประโยชน์ที่ชัดเจน มองแต่เฉพาะโลกนี้เท่านั้น ลัทธินี้คงจะไม่เพียงพอ เพราะการเสียสละมากมายหลายอย่างจะได้รับรางวัลตอบแทนก็แต่ในอีกโลกหนึ่งเท่านั้น และไม่ว่าเราจะพยายามแสดงความกตัญญูมากเพียงไรก็ตาม เพื่อพิสูจน์ให้เห็นถึงประโยชน์ของคุณธรรม การที่จะทำให้อันซึ่งยังไม่อยากตายดำรงชีวิตด้วยการประกอบคุณงามความดีย่อมจะเป็นการยากอยู่ดี

ดังนั้น จำเป็นที่จะต้องรู้ว่าลัทธิผลประโยชน์ที่ชัดเจนสามารถผ่อนปรนเข้ากับศาสนาอย่างง่ายตายได้หรือไม่

บรรดาปรัชญาอเมริกันที่สั่งสอนลัทธินี้ กล่าวกับผู้คนว่า เพื่อที่จะมีความสุขในชีวิต เราจะต้องคอยควบคุมดูแลอารมณ์ความรู้สึกของเราให้ดี และคอยข่มอารมณ์ความรู้สึกที่รุนแรงจนเกินไป เราจะได้รับความสุขที่ยั่งยืน ก็ด้วยการปฏิเสธความสุขสนุกสนานชั่วครั้งชั่วคราว และท้ายที่สุดจะต้องเอาชนะตนเองให้ได้ เพื่อจะได้อำนวยประโยชน์ให้ตนได้ดีขึ้น

ผู้ก่อตั้งศาสนาเกือบทุกท่าน พุศเกือบจะเป็นเสียงเดียวกัน ท่านเหล่านั้นมิได้ชี้หนทางอื่นให้แก่มนุษย์ ท่านเพียงแต่เขยิบเบ้าหมายให้ห่างออกไปเท่านั้น แทนที่จะนำรางวัลแห่งการเสียสละซึ่งท่านเป็นผู้กำหนดมาวางไว้ในโลกนี้ ท่านกลับนำรางวัลไปไว้ในโลกหน้า

แต่กระนั้น ข้าพเจ้าก็ขอปฏิเสธไม่ยอมเชื่อว่า บรรดาผู้ที่ประกอบคุณงามความดี เพราะสำนักในศาสนาทั้งหลาย จะทำอะไรก็เพราะหวังรางวัลตอบแทน

ข้าพเจ้าเคยพบชาวคริสต์ผู้เปี่ยมไปด้วยศรัทธา ผู้ซึ่งไม่เคยนึกถึงตัวเอง เพื่อที่จะทำงานด้วยความกระตือรือร้นยิ่งขึ้น เพื่อความสุขของทุกคน และข้าพเจ้าเคยได้ยินพวกเขาประกาศว่า พวกเขาทำเช่นนั้นเพื่อคุณความดีในโลกหน้า แต่ข้าพเจ้าอดคิดไม่ได้ว่าเขาหลอกตัวเอง ข้าพเจ้านับถือเขามากเกินกว่าที่จะเชื่อเช่นนั้น

จริงอยู่ ศาสนาคริสต์กล่าวไว้ว่า จะต้องเห็นคนอื่นดีกว่าตนเอง จะได้ขึ้นสวรรค์ แต่ศาสนาคริสต์ก็บอกไว้ด้วยว่า เราควรจะประกอบกรรมดีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยความรักในพระผู้เป็นเจ้า นั่นเป็นคำกล่าวที่แสนวิเศษ มนุษย์จะเข้าถึงความคิดของพระผู้เป็นเจ้า ก็ด้วยสติปัญญาของตนเอง เขามองเห็นว่า พระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าคือประกาศิต เขาจึงเข้าร่วมกับพระประสงค์อันสูงส่งนั้นอย่างเสรี และขณะที่ยอมสละประโยชน์ส่วนตัว เพื่อระเบียบอันน่าชื่นชมของทุกสิ่ง รางวัลตอบแทนที่เขาหวังคอยก็คือ ความพอใจที่จะได้เห็นระเบียบนั้นเท่านั้นเอง

ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงไม่เชื่อว่า เหตุจูงใจเพียงอย่างเดียวของคนที่มีนับถือศาสนาคือผลประโยชน์ แต่ข้าพเจ้าคิดว่าผลประโยชน์ คือวิธีสำคัญที่ศาสนาเองใช้สำหรับนำทางให้คน และข้าพเจ้าไม่แคลงใจเลยว่า ศาสนาเข้าถึงฝูงชนมากมายได้ด้วยวิธีนี้ และกลายเป็นที่นิยมกันทั่วไป

ข้าพเจ้าจึงมองเห็นไม่ชัดว่า เพราะเหตุใดลัทธิผลประโยชน์ที่ชัดแจ้งจะแยกคนให้ห่างจากความเชื่อศาสนา ตรงกันข้าม ดูเหมือนว่าข้าพเจ้าจะสังเกตเห็นว่า ลัทธินี้้นำคนเข้าไปใกล้ศาสนาได้อย่างไร

ข้าพเจ้าคิดว่า เพื่อที่จะบรรลุถึงซึ่งความสุขในโลกนี้ มนุษย์จะต้องต่อต้านสัญชาตญาณทุกครั้งทีพานพบ และหาเหตุผลของการกระทำทุกอย่างในชีวิตนี้อย่างเยือกเย็น ข้าพเจ้าคิดว่า แทนที่จะยอมจำนนอย่างไม่เต็มหูเต็มตาต่อความรุนแรงแห่งอารมณ์ปรารถนาแรก ๆ ของตน มนุษย์น่าจะได้เรียนรู้ถึงศิลปะในการที่จะปรามแรงปรารถนานั้น และเขาจะต้องเคยชินกับการยอมสละความเพิลิตเพลินในขณะนั้น โดยไม่ลำบากยากเย็นอะไร เพื่อประโยชน์ถาวรตลอดชั่วชีวิตของเขา

ถ้าแม้คนเช่นนั้นมีศรัทธาในศาสนาซึ่งเขานิยม เขาจะไม่เสียอะไรเลยถ้าจะยอมต่ออุปสรรคบางประการซึ่งศาสนากำหนดไว้ แม้แต่เหตุผลเองก็จะชักนำให้เขาทำเช่นนั้น และความเคยชินจะทำให้เขาเตรียมรับสิ่งเหล่านั้นได้ล่วงหน้า

ถ้าแม้ว่าเขาเกิดความคลางแคลงใจในเรื่องวัตถุประสงค์แห่งความมุ่งหวังของเขา เขาย่อมจะไม่หยุดยั้งอยู่แค่วัตถุประสงค์นั้น เขาย่อมจะตัดสินว่าจะเป็น การสมควร ถ้าจะยอมเสี่ยงสมบัติบางอย่างในโลกนี้ เพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิในมรดกอันมหาศาลที่สัญญาไว้ในโลกหน้า

ปาสกาลกล่าวว่า “การหลงผิดโดยเชื่อว่าศาสนาคริสต์เป็นของจริงนั้น เราไม่ต้องสูญเสียอะไรมากมาย แต่จะแย่มากถ้าจะหลงผิดโดยเชื่อว่าศาสนาคริสต์เป็นของปลอม”

คนอเมริกันมิได้แสวงหาเป็นเฉยเมยอย่างโจ่งแจ้งแต่อย่างใดในเรื่องชาติหน้า เขามีได้หยิ่งผยองแบบเด็ก ๆ พอที่จะเหยียดหยามอันตรายซึ่งเขามองว่าจะหลบหลีก

ดังนั้น เขาจึงปฏิบัติศาสนาอย่างไม่อับอาย และอย่างปราศจากความอ่อนแอ แต่ตามธรรมดาแล้ว แม้กระทั่งในความศรัทธาของเขา เราจะมองเห็นบางอย่างซึ่งซ้ำพเจ้าก็ไม่วิวเหมือนกัน อันเป็นสิ่งซึ่งเรียบง่าย มีระเบียบวิธี และได้คำนวณไตร่ตรองแล้วเป็นอย่างดี จนกระทั่งดูเหมือนว่า จะเป็นเหตุผลมากกว่าจิตใจ ที่นำคนอเมริกันไปยังเบื้องหน้าแทนบูชา

คนอเมริกันไม่เพียงปฏิบัติตามศาสนาเพราะผลประโยชน์เท่านั้น แต่บ่อยครั้งเขายังทำให้คนเห็นประโยชน์ ซึ่งอาจเกิดจากการปฏิบัติทางศาสนาในโลกนี้ด้วย ในสมัยกลาง บรรดาพระทั้งหลายจะพูดถึงแต่ชาติหน้า เขามิค่อยสนใจที่จะพิสูจน์ว่า ชาวคริสต์ที่จริงจังอาจจะเป็นคนที่มีความสุขได้ในชาตินี้

ทว่า นักเทศน์อเมริกันกลับมามหาทางโลกอยู่ตลอดเวลา และเขาจะถอนสายตจากการมองดูโลกก็ด้วยความลำบากยากเย็น เพื่อที่จะจับใจผู้ฟังให้ดีกว่านั้น นักเทศน์จะทำให้ผู้ฟังมองเห็นว่า ในแต่ละวันความเชื่อศาสนาส่งเสริมเสรีภาพ และระเบียบของสาธารณชนอย่างไร และเป็นการยากยิ่งที่จะรู้ว่า ขณะที่ฟังนั้น วัตถุประสงค์ที่สำคัญของศาสนา คือการนำมาซึ่งความสุขอย่างแท้จริงชั่ววันรันครในโลกหน้า หรือว่าในโลกนี้

ความนิยมในความสุขสบายทางวัตถุในอเมริกา

ในอเมริกา การชอบความสุขสบายทางวัตถุมิได้มีอยู่เฉพาะในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแต่มีอยู่ทั่วไป ถ้าแม้ว่าทุกคนจะรู้สึกในเรื่องนี้แบบเดียวกัน แต่ทุกคนก็รู้สึก การเอาใจใส่ดูแลเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกาย และจัดหาเครื่องบำรุงความสะดวกสบายในชีวิตครอบงำความนึกคิดของคนทั่วไปในอเมริกา

อะไรในทำนองนี้ คุณจะเห็นชัดแจ่มขึ้นทุกทีในยุโรป

ในบรรดาสาเหตุที่ก่อให้เกิดผลเช่นนั้นในโลกทั้งสอง มีอยู่หลายประการที่ใกล้เคียงกับเรื่องของข้าพเจ้า และเป็นสาเหตุที่ข้าพเจ้าควรจะนำมาชี้แจง

เมื่อทรัพย์สินสมบัติถูกกำหนดไว้ตายตัวให้เป็นมรดกตกทอดอยู่ในครอบครัวเดียวกัน เราจึงมองเห็นคนเป็นจำนวนมากที่มีความสุขสบายทางวัตถุ โดยมีได้รู้สึกว่ามันเป็นรสนิยมของตนโดยเฉพาะในเรื่องความสุขสบาย

สิ่งซึ่งผูกพันหัวใจมนุษย์อย่างรุนแรงที่สุด มิใช่การครอบครองสิ่งมีค่าอย่างสงบ แต่ทว่าเป็นความปรารถนาซึ่งได้รับการตอบสนองอย่างไม่เต็มที่ในอันที่จะครอบครองสิ่งมีค่านี้รวมทั้งความหวาดเกรงอยู่ตลอดเวลาว่าจะสูญเสียมันไป

ในสังคมอภิชนาธิปไตย คนร่ำรวยเนื่องจากไม่เคยรู้จักสภาวะอื่นใดที่แตกต่างไปจากสภาวะของตน ไม่เคยหวาดเกรงเลยว่า จะมีการเปลี่ยนสภาวะนั้น เขาเกือบจะไม่เคยนึกถึงสภาวะอื่นใดเลย ดังนั้นความสุขสบายทางวัตถุจึงมิได้เป็นเป้าหมายในชีวิตสำหรับพวกเขา แต่เป็นเพียงชีวิตแบบหนึ่งเท่านั้น ดูในบางแง่แล้ว พวกเขาพิจารณาความสุขสบายว่าเป็นการดำรงชีวิตอย่างหนึ่ง จึงหาความสุขสบายไปเรื่อย ๆ โดยมีได้นึกถึงอะไร

เนื่องจากรสนิยมตามธรรมชาติ และตามสัญชาตญาณของมนุษย์ในเรื่องความสุขสบาย เป็นสิ่งที่สามารถสนองตอบได้อย่างไม่ยากเย็น และไม่ต้องหวั่นเกรงสิ่งใด จิตใจของมนุษย์จึงหันเหไปทางอื่น และผูกพันอยู่กับธุรกิจที่ยากและยิ่งใหญ่กว่า ที่ทำให้เขาเกิดความกระตือรือร้น และลากจูงเขาไป

โดยนัยนี้เอง ท่ามกลางความเพลิดเพลินทางวัตถุเช่นนี้ สมาชิกของกลุ่มขุนนาง จึงมักจะแสดงท่าว่า เหยียดหยามความเพลิดเพลินแบบนั้นอย่างหยิ่งผยอง ทั้งยังได้ปลั่งพิเศษ เมื่อถึงคราวที่เขาต้องตัดความเพลิดเพลินนั้นออกไปในที่สุด การปฏิวัติทั้งหมดที่ก่อความวุ่นวาย และทำลายสังคมนิธิปไตยในบั้นปลาย ได้แสดงให้เห็นว่าผู้คนซึ่งเคยชินกับสิ่งไร้ประโยชน์ สามารถอยู่ได้โดยไม่มีสิ่งจำเป็นในชีวิตได้อย่างสบายมากเพียงใด ในขณะที่ผู้คนซึ่งบรรลุดัง ความสะดวกสบายด้วยการทำงานอย่างขยันขันแข็ง เกือบจะมีชีวิตอยู่ไม่ได้เมื่อขาดความสะดวก สบายอันนั้น

ถ้าแม้ข้าพเจ้าเลยจากชนชั้นสูงไปถึงชนชั้นต่ำ ข้าพเจ้าคงจะมองเห็นผลทำนอง เดียวกัน อันเกิดจากสาเหตุต่างกัน

ในประเทศที่อภิชนาธิปไตยครอบงำสังคม และทำให้สังคมหยุดนิ่ง ประชาชนจะ ลงเอยด้วยการเคยชินกับความยากจน เช่นเดียวกับที่คนร่ำรวยเคยชินกับความสมบูรณ์ พูนสุข ของตน ฝ่ายหนึ่งนั้นมิได้ใส่ใจกับความสุขสบายทางวัตถุเลย เพราะเขามีสิ่งเหล่านั้นได้ไม่ยาก เย็นอะไร อีกฝ่ายหนึ่งก็ไม่คิดถึงเลย เพราะเขาหมดหวังที่จะได้ความสุขสบายนั้นมา และเขา ยังไม่รู้จักความสุขสบายนั้นมากพอที่จะเกิดความปรารถนาอยากได้

ในสังคมแบบนี้ จินตนาการของคนยากจนจะเลยไปถึงโลกหน้า ความยากลำบากใน ชีวิตจริงจำกัดจินตนาการให้อยู่ในวงแคบ แต่จินตนาการนั้นจะเลื่อนลอยออกไปและแสวง หาความเพลิดเพลินใจจากภายนอก

ตรงกันข้าม เมื่อชนชั้นต่าง ๆ ถูกนำมาคละเคล้ากันและอภิสิทธิ์ถูกทำลายลงใญาม ที่มรดกถูกแบ่งสรร และเมื่อความรู้สติปัญญา และเสรีภาพแผ่กว้างออกไป ความปรารถนา ใคร่ได้มาซึ่งความสุขสบาย จะอุบัติขึ้นในจินตนาการของคนจนและความหวนเกรงการสูญเสีย ความสุขสบายจะอุบัติขึ้นในดวงจิตของคนมี จึงเกิดผู้ที่มีสมบัติเพียงสถานประมาณขึ้นมากมาย ผู้ที่ครอบครองสมบัติเช่นนี้มีควมเพลิดเพลินทางด้านวัตถุมากพอ ที่จะเข้าใจถึงรสนิยมใน ความเพลิดเพลินดังกล่าว แต่ก็ไม่พอที่จะทำให้เกิดความพอใจ เขาจะได้ความเพลิดเพลินนั้น มาด้วยความมานะพยายามเท่านั้น และจะชื่นชมกับสิ่งเหล่านั้นด้วยกายอันสันเทา

ดังนั้นเขาเหล่านั้นจึงผูกพันอยู่กับการแสวงหาและเก็บรักษาความเพลิดเพลินอันแสน จะมีค่า แสนจะไม่สมบูรณ์ และที่หลุดลอยได้ง่าย

ข้าพเจ้ากำลังแสวงหาความรู้สึกที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งจะเกิดความตื่นตัว หรือถูกจำกัดด้วยพันธะเพอันมีตัวตน หรือด้วยสมบัติแต่เพียงพอประมาณ และข้าพเจ้าก็มีภาพ พบสิ่งใดที่จะเหมาะสมกับความรู้สึกนี้ยิ่งไปกว่าสนิยมในความสุขสบาย ความรู้สึกผิดใฝ่ใน ความสุขสบายทางวัตถุโดยเนื้อแท้แล้วเป็นความรู้สึกของชนชั้นกลาง ความรู้สึกดังกล่าวจะ สูงขึ้น หรือกว้างขวางออกไปพร้อมกับชนชั้นนี้ ความรู้สึกนี้จะเด่นชัดเหนือสิ่งอื่นพร้อมกับ กับชนชั้นนี้ จากชนชั้นนี้เองที่ความรู้สึกนี้ขึ้นไปถึงชนชั้นสูงของสังคม และเรื่อยลงไปจนถึง คนชั้นสามัญธรรมดา

ในอเมริกา ข้าพเจ้าไม่เคยพบราษฎรยากจนมากเท่านี้ ที่มีได้มองดูความเพิดิ ดิพลินของคนร่ำรวย ด้วยสายตาที่มีความหวังและความอิจฉา และไม่เคยพบคนใดที่จินตนาการ ของเขาไม่รับฉวยเอาทรัพย์สินสมบัติไว้ล่วงหน้า เพราะชะตากรรมยังคงต้องไม่ยอมมอบสมบัติ นั้นให้เขา

อีกแห่งหนึ่ง ข้าพเจ้าไม่เคยสังเกตเห็นว่าในหมู่คนรวยในสหรัฐอเมริกา จะมีการ เหยียดหยามอย่างเยื่อหยิ่งในความสุขสบายทางวัตถุ ซึ่งบางครั้งแสดงให้เห็นชัดแจ้งในสังคม อภิชนาธิปไตยที่สมบูรณ์ที่สุด และเหลวแหลกที่สุด

คนมั่งมีเหล่านี้ส่วนมากเคยยากจนมาก่อน เขาารู้สึกได้ถึงความต้องการที่คอยเสียด แวงใจเขาอยู่ เขาเคยต่อสู้กับโชคลาภที่ไม่เป็นมิตรกับเขา และในยามที่เขาได้ชัยชนะมาแล้ว อารมณ์ความรู้สึกซึ่งเกิดพร้อมการต่อสู้ยังคงอยู่ เขาเหล่านี้มีชีวิตอยู่ท่ามกลางความเพิดิ ดิพลิน เล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งเขาติดตามเสาะหามาเป็นเวลาสี่สิบปีเฉกเช่นคนมีเงิน

มิใช่ว่าในสหรัฐอเมริกา เช่นเดียวกับที่อื่น เราจะไม่พบบคนร่ำรวยจำนวนมาก พอสมควร ผู้ซึ่งได้ทรัพย์สินจากกองมรดก ครอบครองความสมบูรณ์พูนสุขซึ่งเขามี ได้ หมายอย่างไม่ต้องใช้ความพยายามอันใด แต่คนเหล่านี้เอง มิได้แสดงว่าผูกพันต่อความเพิดิ ดิพลินในชีวิตทางวัตถุยิ่งหย่อนไปกว่าคนอื่น ความรักความสุขสบายกลายเป็นรสนิยมระดับชาติ และเหนือสิ่งอื่นใด กระแสความรู้สึกของมนุษย์หันเหไปทางด้านนี้ พร้อมกับพัดพาทุกสิ่งทุก อย่างเป็นไปด้วย

บทที่ ๑๑

ผลเฉพาะอันเกิดจากความรักรักความเพลิดเพลิน ทางวัตถุในยุคประชาธิปไตย

ตามที่กล่าวมาข้างต้น เราอาจเชื่อได้ว่าความรักรักความเพลิดเพลินทางวัตถุ น่าจะชักนำคนอเมริกันไปสู่วิถีชีวิตอันสับสนวุ่นวาย ทำให้เกิดความอลเวงในครอบครัว และในที่สุดอาจจะนำชะตากรรมของสังคมเข้าไปเสี่ยงด้วย

แต่การณ์มิได้เป็นเช่นนั้น ความรู้สึกผิดใจในความเพลิดเพลินทางวัตถุ ก่อให้เกิดผลแบบอื่นในประเทศประชาธิปไตย แตกต่างไปจากประเทศอภิชนาธิปไตย

มีบางครั้งที่มีความเหนื่อยอ่อนจากธุรกิจ ความร่ำรวยจนเหลือล้น ความเสื่อมคลายทางความเชื่อ ความตกต่ำของรัฐ ค่อยๆ หันเหตใจในประเทศอภิชนาธิปไตยที่ละเล็กที่ละน้อย ไปสู่ความเพลิดเพลินทางวัตถุแต่เพียงฝ่ายเดียว ในบางครั้ง อำนาจของเจ้าผู้ครอง หรือความอ่อนแอของประชาชน จะบังคับขุนนางให้หลีกห่างจากอำนาจ โดยไม่ต้องแย่งชิงทรัพย์สินสมบัติมาจากพวกเขา และโดยไม่ปิดหนทางที่พวกเขาจะไปสู่ธุรกิจใหญ่ๆ และปล่อยให้พวกเขาวิตกกังวลอยู่กับสิ่งซึ่งเขาปรารถนา ยามนั้นพวกขุนนางจะตกอยู่ในสภาพที่ต้องแบกภาระของตนเอง เขาจึงหาทางลืมอดตีอันยิ่งใหญ่ของเขาด้วยความเพลิดเพลินทางกาย

ในยามที่สมาชิกของพวกอภิชนาธิปไตยหันเหไปผิดใจในความเพลิดเพลินทางวัตถุ แต่เพียงฝ่ายเดียวเช่นนี้ เป็นธรรมชาติอยู่เองที่เขาจะรวบรวมพลังทั้งหมดของเขา ซึ่งได้มาจากความเคยชินกับอำนาจมาเป็นเวลานาน ให้หันเหไปเพียงด้านเดียว

สำหรับคนเช่นนี้ การเสาะหาความสุขสบายย่อมไม่เพียงพอ เขาจำเป็นต้องหันไปสู่ความเสื่อมศีลธรรมแบบหรุหร่าโอ้อ่า ทั้งความเสื่อมทรามแบบครีกโครม เขาทำให้วัตถุกลายเป็นลัทธิอันวิเศษ และดูเหมือนว่าต่างคนต่างแข่งกันเป็นเลิศทางศิลปะในการทำตัวให้โอชะलग

ยิ่งอภิชนาธิปไตยแข็งแกร่ง รุ่งเรือง และมีเสรีภาพขึ้นเท่าไร อภิชนาธิปไตยก็ยิ่งแสดงความเสื่อมลงเท่านั้น และไม่ว่าความเรืองรองแห่งคุณธรรมนี้จะมีมากเพียงใดก็ตาม ข้าพเจ้ากล้าทำนายล่วงหน้าได้ว่า ความเลวร้ายแห่งลัทธินี้ย่อมจะเปล่งแสงเจิดจ้ากว่าคุณธรรมเสมอ

รสนิยมในความเพลิดเพลินทางวัตถุ มิได้ทำให้ประชาชนที่เป็นประชาธิปไตยประพฤติคนเช่นนั้น ความรักความสุขสบายในหมู่ประชาชนเหล่านี้ เป็นความรู้สึกที่คงทน ไม่มีสิ่งอื่นมาเจือปน เกิดกับคนทั่วไป แต่ทว่าไม่แสดงออกมา สำหรับพวกเขามิใช่เป็นเรื่องที่จะต้องสร้างปราสาทราชวังใหญ่โต เหาชนะหรือลวงธรรมชาติ หรือทำให้ทั่วโลกต้องเหนื่อยอ่อน เพื่อบำเรออารมณ์ของคนเพียงคนเดียว แต่เป็นเรื่องของการหาทางขยายไร่นาของตนให้กว้างออกไปสักสองสามวา ทำสวนผลไม้ ต่อบ้านให้กว้างขึ้น ทำให้ชีวิตแต่ละขณะสะดวกสบายกว่าเดิม เตรียมการรับอุปสรรค และสนองความต้องการเล็กๆ น้อยๆ โดยไม่ต้องใช้ความพยายามหรือสิ้นเปลืองอันใด สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งปลุกย่อย ทว่าจิตใจของคนผูกพันอยู่กับสิ่งเหล่านี้คนพิจารณาสิ่งปลุกย่อยนี้อย่างใกล้ชิดอยู่ทุกเมื่อเชื่อกัน จนในที่สุดสิ่งเล็กๆ น้อยๆ นี้ทำให้มองไม่เห็นส่วนอื่นของโลก และในบางครั้งถึงกับบังคับมิให้คนเพ่งดวงจิตไปยังพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ

ใครๆ คงจะพูดว่า เรื่องนี้จะนำมาใช้ได้ก็แต่เพียงกับราษฎรบางคนที่มีสมบัติ แต่เพียงสถานประมาณเท่านั้น คนร่ำรวยจะแสดงให้เห็นรสนิยมแบบเดียวกับคนรวยที่เราสังเกตเห็นในศตวรรษอภิชนาธิปไตย ข้าพเจ้าขอค้าน

ในเรื่องที่เกี่ยวกับความเพลิดเพลินทางวัตถุ ราษฎรที่สมบูรณ์พูนสุขที่สุดในประเทศประชาธิปไตย จะไม่แสดงรสนิยมที่แตกต่างไปจากรสนิยมของประชาชนทั่วไปมากนัก ไม่ว่าจะ เป็นเพราะคนร่ำรวยมีรสนิยมแบบเดียวกันในฐานะที่มาจากประชาชนทั่วไป หรือไม่ว่าคนร่ำรวยจะคิดว่าตนควรจะยอมรับรสนิยมของประชาชนก็ตาม ในสังคมประชาธิปไตย การฝึกฝนใน รูป รส กลิ่น เสียง ของประชาชนเป็นไปพอสถานประมาณ และสงบไม่เร่าร้อน ทุกคนต่างพากันยึดถือทางสายกลางนั้น ทั้งในสังคมเช่นนี้ ยังเป็นการยากยิ่งที่จะหลบหลีกกฎเกณฑ์ของส่วนรวมในด้านความซื่อตรงเกี่ยวกับความดี

คนร่ำรวยซึ่งมีชีวิตอยู่ที่ท่ามกลางประชาชาติประชาธิปไตย จึงมุ่งที่จะสนองความต้องการเล็ก ๆ น้อย ๆ ของตนมากกว่าจะหาความเพลิดเพลินแบบประหลาดคมหัตศวรรษอันใด เขาสนองความปรารถนาเล็ก ๆ น้อย ๆ มากมาย และไม่ยอมปล่อยตัวไปกับอารมณ์อันวุ่นวายใหญ่โตโต ๆ โดยนัยนี้ คนร่ำรวยจึงมีความเป็นอยู่แบบนุ่มนวลสบาย ๆ มากกว่าแบบส่ำมะเดเทเมา

รสนิยมพิเศษของคนในสมัยประชาธิปไตยในเรื่องความเพลิดเพลินทางวัตถุ ตามธรรมชาติมิได้ขัดกับความเป็นระเบียบเรียบร้อยแต่อย่างใด ตรงกันข้าม บ่อยครั้งรสนิยมนี้จำเป็นต้องมีระเบียบเพื่อจะได้สมความต้องการของคน รสนิยมนี้มีได้เป็นศัตรูกับขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่อย่างสม่ำเสมอแต่ประการใด เพราะเหตุว่าขนบธรรมเนียมที่ดีเป็นประโยชน์ต่อความสงบสุขของสาธารณะและส่งเสริมความอดุสหาหะ บ่อยครั้งเสียอีกที่รสนิยมนี้อาจจะเข้าผสมผสานกับศีลธรรมทางศาสนาบางประการ คนเราต้องการสบายที่สุดเท่าที่จะเป็นได้ในโลกนี้ โดยไม่เลิกล้มโอกาสที่จะสบายในโลกหน้า

ในบรรดาทรัพย์สินทางวัตถุ มีทรัพย์สินบางอย่างที่ เมื่อครอบครองแล้วถือเป็นอาชญากรรม เราต้องคอยระวังที่จะงัดเว้นไม่นำมาครอง มีทรัพย์สินอื่น ๆ อีกที่ศาสนาและศีลธรรมอนุญาตให้ใช้ได้ คนจะปล่อยจิตปล่อยใจปล่อยจินตนาการ ชีวิตของตนไปกับทรัพย์สินเช่นนั้น และด้วยการพยายามไขว่คว้า คนเราจะมองไม่เห็นทรัพย์สินที่มีคุณค่าเหนือกว่าที่นำมาซึ่งเกียรติยศชื่อเสียง และความยิ่งใหญ่แก่นมนุษย์ชาติ

สิ่งที่ข้าพเจ้าตำหนิในเรื่องเสรีภาพ มิใช่การที่เสรีภาพชักนำมนุษย์ให้ติดตามแสหากความเพลิดเพลินที่ต้องห้าม แต่ตำหนิในเรื่องที่เสรีภาพทำให้มนุษย์หมกมุ่นอยู่กับการไขว่คว้าหาความเพลิดเพลินที่อนุญาตอย่างหมดจดจิตใจ

โดยนัยนี้ จึงอาจเกิดมีวัตถุนิยมแบบตรงไปตรงมาชนิดหนึ่งขึ้นในโลกก็เป็นได้ ซึ่งไม่ทำให้จิตใจมนุษย์เสื่อมทราม แต่จะทำให้จิตใจอ่อนปวกเปียก และทำยที่สุดอาจทำให้พลังทั้งหมดของจิตใจหย่อนลงโดยไม่รู้ตัว

บทที่ ๑๒

เพราะเหตุใดคนอเมริกันบางคนจึงแสดง ให้เห็นถึงลัทธิจิตนิยมอย่างคลั่งไคล้เช่นนั้น

แม้ว่าความปรารถนาที่จะได้มาซึ่งทรัพย์สินในโลกนี้จะเป็นความรู้สึกเห็นอสังอื่นใดของคนอเมริกัน แต่ก็มีความว่างเว้นในบางขณะที่จิตใจของเขาจะตัดสายสัมพันธ์ทางวัตถุที่ยึดจิตใจไว้ให้ขาดสะบั้นลงทันที และหันไปหาสวรรค์อย่างหุนหัน

ในทุกมลรัฐของสหภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในดินแดนทางตะวันตก ซึ่งมีพลเมืองอยู่น้อย บางครั้งเราจะพบนักเทศน์ซึ่งเร่ไปเรื่อย ๆ จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งพร้อมทั้งนำโอวาทของพระผู้เป็นเจ้าไปด้วย

ครอบครัวต่าง ๆ ทั้งครอบครัว มีทั้งคนชรา ผู้หญิง และเด็ก เดินทางข้ามบริเวณอันทรุกันดาร บุกป่าฝ่ารก จากดินแดนอันห่างไกล เพื่อมาฟังนักเทศน์เหล่านี้ และเมื่อมาพบนักเทศน์แล้ว ครอบครัวเหล่านี้ขณะที่ฟังเทศน์จะลืมเอาใจใส่ดูแลธุรกิจการงานต่าง ๆ แม้กระทั่งสิ่งซึ่งร่างกายต้องการมากที่สุด เป็นเวลาหลายวันหลายคืน

ที่นั่นที่นี้ ณ ใจกลางสังคมอเมริกัน เราจะพบผู้ที่เปี่ยมไปด้วยจิตที่นิยมอย่างคลั่งไคล้เกือบจะจุดัน แบบที่เราแทบจะไม่พบเลยในยุโรป ในอเมริกาเดียว ๆ ก็เกิดมีนิกายศาสนาประเภท ๆ ซึ่งพยายามเปิดทางอันพิศดารไปสู่ความผาสุกชั่ววันวันตร สิ่งเหลวไหลทางศาสนา มีอยู่ทั่วไปในดินแดนแห่งนี้

อย่าไปประหลาดใจกับเรื่องนี้เลย

มิใช่มนุษย์ที่สร้างรสนิยมในความไม่สิ้นสุด และความรักในความเป็นอมตะให้แก่ตนเอง สัญชาติญาณอันสูงส่งเหล่านี้ มิได้เกิดจากอารมณ์ปรารถนาชั่วเล่นของมนุษย์ สัญชาติญาณเหล่านี้ มีรากฐานคงที่อยู่ในธรรมชาติของมนุษย์ สัญชาติญาณนี้คงอยู่ แม้มนุษย์จะพยายามสลัดออกไป เขาอาจขัดขวางและบิดเบือนสัญชาติญาณนั้นได้ แต่ทำลายไม่ได้

คนจำเป็นต้องสนองความต้องการทางจิตใจ และแม้ว่าเราจะพยายามลืมความต้องการนั้นสักเพียงใดก็ตาม ไม่ช้าจิตใจก็จะเริ่มหงุดหงิด วิตกกังวลและกระวนกระวาย ท่ามกลางความเปลือยเปลือยทางรูป รส กลิ่น เสียง

ถ้าแม้ว่าจิตใจของมนุษย์ส่วนใหญ่ จะเคยมุ่งแสวงหาทรัพย์สินทางวัตถุแต่เพียงอย่างเดียว เราก็อ่มจะคาดได้ว่าบางคนอาจจะเกิดมีปฏิกริยาอย่างน่ามหัศจรรย์ ขึ้นในจิตใจก็ได้ บุคคลเหล่านี้ย่อมจะกระโจนไปสู่โลกแห่งเจตสิกอย่างไม่มีลี้มหลี้มตา ด้วยหวังเกรงว่าจะต้องรู้สึกอึดอัดในที่จำกัดอันแสนคับแคบซึ่งถูกกำหนดด้วยร่างกาย

ดังนั้น จึงไม่ควรประหลาดใจเลยว่า ท่ามกลางสังคมซึ่งนึกคิดถึงแต่พื้นพิภพนี้ ถ้าแม้เราจะพบพานคนจำนวนน้อย ๆ จำนวนหนึ่ง ซึ่งประสงค์จะมองดูแต่สวรรค์เท่านั้น ข้าพเจ้าคงจะแปลกใจถ้าแม้ว่าลัทธิไสยศาสตร์จะไม่เจริญก้าวหน้าขึ้นในประเทศซึ่งประชาชนฝักใฝ่อยู่แต่ความสุขสบายของตนเท่านั้น

ใคร ๆ พูตกันว่า ทะเลทรายแห่งอียิปต์เต็มไปด้วยความโหดร้ายทารุณของเหล่าจักรพรรดิและการลงโทษอันร้ายกาจต่อหน้าต่อตาคนมากมาย แต่ข้าพเจ้ากลับเห็นว่าเต็มไปด้วยความเปลือยเปลือยธรรมดาแบบกรุงโรม และปรัชญาแห่งการแสวงหาความสำราญทางกายของกรีกมากกว่า

ถ้าแม้ว่าสภาพสังคม สภาวะการณ์ต่าง ๆ และกฎหมายมิได้จำกัดความนึกคิดของคนอเมริกันอย่างแน่นหนาเช่นนี้ในเรื่องการแสวงหาความสุขสบาย ก็เป็นที่เชื่อได้ว่าเมื่อถึงยามที่เขาจะต้องคิดถึงสิ่งที่เป็นอวัถุ เขาคงจะแสดงความสงบเสงี่ยมและประสพการณ์มากกว่านี้ ทั้งจะประมาณตัวได้อย่างไม่ยากลำบากอะไร แต่เขารู้สึกว่าความนึกคิดจิตใจของเขาถูกกักให้อยู่ในขอบเขตจำกัด ซึ่งดูเหมือนจะไม่มีใครยอมปล่อยออกไป ทันทึที่ที่ออกพ้นขอบเขตนั้น คนอเมริกันรู้ว่าจะกำหนดความคิดลงที่ตรงไหน บ่อยครั้งอาจจะยังไม่อยู่และคิดออกนอกกลุ่มนอกนอกทางแห่งสามัญสำนึกไปเลย

บทที่ ๑๓

เพราะเหตุใดคนอเมริกัน จึงแสดงความวิตกกังวลอย่างมากมาย ในขณะที่มีความเป็นอยู่อย่างสุขสบาย

ในบางเขตของโลกเก่าซึ่งอยู่ห่างไกล บางครั้งเราจะพบประชากรจำนวนน้อย ซึ่งเหมือนจะถูกลืมเลือน ท่ามกลางความโกลาหลทั่วไป และยังคงอยู่นิ่งเฉยไม่ไหวติงตลอดมา ขณะที่ทุกสิ่งทุกอย่างเคลื่อนไหวอยู่โดยรอบ ประชาชนเหล่านี้ส่วนมากโง่และยากลำเค็ญเหลือล้น พวกเขาไม่ยุ่งเกี่ยวกับกิจการทางการเมืองการปกครองแต่อย่างใด และบ่อยครั้งรัฐบาลจะกดขี่พวกเขา อย่างไรก็ตามโดยปกติแล้วเขาจะมีใบหน้าสงบเยือกเย็น และแสดงอารมณ์สนุกสนานช่วงเล่นให้ปรากฏอยู่บ่อย ๆ

ในอเมริกา ข้าพเจ้าเคยเห็นคนที่มีเสรีภาพมากที่สุด และมีปัญญาความรู้สูงสุด อยู่ในฐานะที่สบายที่สุดเท่าที่จะมีได้ในโลก ดูเหมือนว่าใบหน้าของเขาจะมีลักษณะหม่นหมองอยู่ตลอดเวลา พวกเขามีท่าทางเคร่งเครียดและเกือบจะดูเศร้าสร้อยแม้กระทั่งในยามสนุกสนาน

เหตุผลสำคัญในเรื่องนี้ก็คือ คนในโลกเก่ามิได้คิดถึงความเร็วซึ่งเขาต้องทนทุกข์อยู่เลย ขณะที่คนในอเมริกาจะนึกถึงความตึงเครียดต่าง ๆ ซึ่งตนยังไม่มีอยู่ตลอดเวลา

เป็นของแปลกที่ได้เห็นว่าคนอเมริกันติดตามเสาะหาความสุขสบายอย่างเร่าร้อนเพียงใด และโดยที่เขาแสดงท่าวิตกกังวลอยู่ตลอดเวลา คล้าย ๆ จะกริ่งเกรงอยู่หน่อย ๆ ว่าตนมิได้เลือกทางที่สั้นที่สุดที่จะนำไปสู่ความสุขสบาย

พลเมืองของสหรัฐอเมริกา ผูกพันอยู่กับสิ่งตึงเครียดทั้งหลายในโลก ราวกับเขาแน่ใจได้ว่า ตนจะไม่ตาย และเขาจะผลิผลไม้น่าพอใจกว่าสิ่งตึงเครียดที่ผ่านมาแต่เอือมระอา จนอาจกล่าวได้ว่า เขาเกรงอยู่ทุกขณะจิตว่าจะสิ้นชีวิตไปก่อนที่จะได้ชื่นชมกับสิ่งเหล่านั้น เขาจะไขว่คว้า

ความตึงามไว้ทั้งหมดโดยไม่ยึดไว้แน่นอนหา และไม่ซ้าก็จะปล่อยให้หลุคมือไป เพื่อที่จะติดตามหาความเพลิตเพลินอย่างใหม่

คน ๆ หนึ่งในประเทศอเมริกา บรรจงสร้างบ้านหลังหนึ่งไว้อยู่ในยามเฒ่าชรา แล้วเขาก็ขายบ้านนั้นไปขณะที่กำลังทำหลังคา ถ้าเขาทำสวนปลูกต้นไม้ เขาก็จะให้คนเข้าไปขณะที่กำลังจะได้ลิ้มผล เขาหว่านพืชในท้องไร่ท้องนา แล้วเขาก็ปล่อยให้คนอื่นมาดูแลเก็บเกี่ยวผล เขาเข้ารับอาชีพหนึ่งและจะผละจากไป เขาจะตั้งหลักแหล่งอยู่ ณ ที่แห่งหนึ่ง หลังจากนั้นไม่นานก็จะละจากไป เพื่อนำความปรารถนาซึ่งผันแปรอยู่เรื่อย ๆ ไปยังที่แห่งอื่น ยามที่ธุรกิจส่วนตัวของเขาทำให้เขาหยุดพักได้ชั่วครู่ชั่วยาม เขาก็จะทุ่มตัวเข้าสู่ความอลเวงวุ่นวายทางการเมืองทันที ยามใกล้สิ้นปีซึ่งเต็มไปด้วยงานนานาชนิด ขณะที่เขายังพอมีเวลาว่างอยู่บ้าง เขาจะสอศสายความอยากรู้อยากเห็นระคนความวิตกกังวลของเขาไปทางโน้นทางนี้ ทัวอาณาเขตอันไพศาลของสหรัฐอเมริกา โดยนัยนี้ เขาจะเดินทางไกลหลายร้อยไมล์ภายในเวลาไม่กี่วัน เพื่อที่จะลิ้มความสุขของตนได้ดีขึ้น

ในที่สุดอยู่ที่ ๆ ความตายก็มาถึง และจะหยุดยั้งเขาก่อนที่เขาจะเหนื่อยอ่อนอย่างไร้ประโยชน์กับการติดตามเสาะหาความผาสุกอย่างเต็มที่ซึ่งคอยหลีกหนีอยู่ตลอดเวลา

ในขั้นแรกเราจะประหลาดใจ ขณะที่เพ่งพินิจดูความกระวนกระวายที่แสนแปลกซึ่งผู้คนมากมายที่มีความสุขแสดงให้ปรากฏ แม้ในท่ามกลางความสมบูรณ์พูนสุขของเขา ภาพนี้มีอยู่เป็นธรรมดาเก่าแก่ดึกดำบรรพ์ทีเดียว สิ่งใหม่ที่ใหม่ก็คือ การได้เห็นประชาชนทั้งชาติแสดงภาพนี้ให้เราดู

ความนิยมความเพลิตเพลินทางวัตถุ น่าจะได้รับการพิจารณาว่า เป็นที่มาประการแรกแห่งความวิตกกังวลลับ ๆ นี้ ซึ่งเผยออกมาในการกระทำของคนอเมริกัน และเป็นที่มาแห่งความไม่คงที่ ซึ่งคนอเมริกันแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่างอยู่เป็นประจำวัน

บุคคลที่ฝังใจกับการเสาะหาสิ่งตึงามในโลกนี้แต่เพียงอย่างเดียว มักจะทำอะไรรีบร้อนเสมอ เพราะเขาจะมีเวลาจำกัดในอันที่จะพบและคว้าสิ่งเหล่านั้นมาชม การรำลึกถึงเวลานั้นแสนสั้นของชีวิตคอยทิ่มแทงเร้าเราอยู่ตลอดเวลา นอกเหนือจากสิ่งตึงามทั้งหลายที่เรามีอยู่แล้ว เขานึกถึงภาพสิ่งตึงามอื่น ๆ อีกหลายร้อยหลายพันอย่างอยู่ตลอดเวลา ซึ่งความตายจะมาขัดขวางมิให้เขาได้ลิ้มรส ถ้าแม้เขาไม่รีบเร่ง ความคิดอันนี้ทำให้เขาเต็มไปด้วยความ

วุ่นวายใจ กริ่งเกรง และเสียดาย และทำให้จิตใจของเขาสิ้นระรวัอยู่ไม่สุขตลอดเวลา ดวงจิตนี้ชักนำเขาให้เปลี่ยนจุดประสงค์และสถานที่อยู่ทุกขณะ

ถ้าแม้ว่านอกเหนือไปจากรสนิยมในความสุขสบายทางวัตถุ ยังมีสภาพสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องอีกด้วย และในสภาพนั้น ทั้งกฎหมาย ทั้งประเพณี ไม่สามารถยึดใครให้อยู่กับที่ได้นั้น ยิ่งจะเร้าความวิตกกังวลในจิตใจให้เพิ่มสูงขึ้น ในยามนั้นเราจะมองเห็นผู้คนเปลี่ยนแปลงเส้นทางเดินอยู่เรื่อย ๆ ด้วยเกรงว่าจะพลาดเส้นทางที่สั้นที่สุดที่จะนำเขาไปสู่ความผาสุก

นอกจากนี้ เป็นการง่ายที่จะคิดว่า ถ้าแม้คนที่แสวงหาความเพลิดเพลินทางวัตถุอย่างเร้าร้อน มีความปรารถนาอย่างแรงกล้า เขาย่อมจะทอดถอนอย่างง่ายดาย ในเมื่อจุดประสงค์ในบั้นปลาย คือการชื่นชมในความเพลิดเพลินดังกล่าว หนทางที่จะบรรลุถึงจึงต้องรวดเร็วและง่ายดาย เพราะมิฉะนั้นความยากลำบากในอันที่จะได้มาซึ่งความเพลิดเพลินนั้น จะมีมากกว่าความเพลิดเพลินเอง ดังนั้นดวงจิตของคนส่วนมากจึงร้อนแรง และอ่อนเปลี้ย ในเวลาเดียวกัน ทั้งรุนแรง และกระวนกระวาย บ่อยครั้งคนจะหวาดระแวงความตายน้อยกว่าความระแวงที่ว่าจะไม่สามารถพยายามต่อไปจนถึงเป้าหมายอันนั้นได้

ทั้งความเสมอภาคยังนำไปสู่ผลต่าง ๆ หลายประการซึ่งข้าพเจ้าพรรณนามานี้ด้วยเส้นทางที่ตรงกว่า

ในยามที่อภิสิทธิ์ทางชาติกำเนิด และทรัพย์สินสมบัติถูกทำลายลง ยามที่อาชีพทุกชนิดเปิดหนทางให้ทุกคน และยามที่เราสามารถบรรลุถึงจุดสูงสุดของแต่ละอาชีพด้วยตนเอง การงานอันมโหฬารและง่ายดายจะเปิดประตูกว้างให้แก่ความทะเยอทะยานของมนุษย์ และเขาก็จะเต็มใจที่จะคิดว่าชะตาชีวิตอันยิ่งใหญ่เรียกร้องเขา แต่ที่ว่่านั้นเป็นทัศนะที่ผิดพลาด ซึ่งประสบการณ์จะคอยช่วยแก้ไขอยู่ทุกวัน ความเสมอภาคอันเดียวกัน ที่เปิดโอกาสให้ราษฎรแต่ละคนเกิดความหวังอันยิ่งใหญ่ กลับทำให้ราษฎรทุกคนอ่อนแอเมื่ออยู่ตามลำพัง ความเสมอภาคนี้จำกัดพลังของราษฎรอยู่รอบค้ำัน พร้อม ๆ กับเปิดโอกาสให้ความปรารถนาของเขาแผ่กว้างออกไปด้วย

ไม่เพียงเขาเหล่านั้นจะไร้พลังเมื่ออยู่ตามลำพังเท่านั้น แต่แต่ละก้าวอย่าง เขายังจะพบอุปสรรคมหาศาล ซึ่งเขาไม่เคยสังเกตในชั้นแรก

เมื่อเขาทำลายอภิสิทธิ์ที่เป็นอุปสรรคก็คิดว่าเพื่อนมนุษย์บางคนลงแล้ว เขาก็ต้อง

ประสบกับการแข่งขันของทุก ๆ คน ความจำกัดเปลี่ยนรูปไปมากกว่าจะเปลี่ยนที่ ในยามที่มนุษย์เกือบจะเหมือน ๆ กันหมด และดำเนินไปตามแนวทางเดียวกัน เป็นการยากที่ไม่มีใครจะเดินได้รวดเร็ว และทะลุฝ่าฝูงชนซึ่งเป็นแบบเดียวกันหมด ที่ห้อมล้อมเขาอยู่ และคอยเร่งรัดเขา

ความขัดแย้งอยู่ตลอดเวลาระหว่างสัญชาตญาณอันเกิดจากความเสมอภาค และหนทางซึ่งความเสมอภาคเสาะหามาให้ เพื่อสนองตอบสัญชาตญาณเหล่านั้น ทรมานจิตใจคุณ และทำให้เกิดความเหนื่อยล้า

เราอาจจะนึกภาพมนุษย์ผู้บรรลุถึงเสรีภาพระดับหนึ่ง ซึ่งทำให้มนุษย์พอใจเต็มที่แล้ว ในยามนั้นเขาจะชื่นชมกับอิสรภาพของตน โดยไม่วิตกกังวล และปราศจากความกระตือรือร้น แต่มนุษย์จะไม่มีวันสร้างเสรีภาพสำหรับตนได้พอเพียง

ประชาชนใช้ความพยายามอย่างยิ่ง แต่เขาก็ไม่สามารถทำให้ฐานะเท่าเทียมกันจริงๆ ได้ในหมู่พวกเขา เพราะถ้าแม้เขาโชคร้ายเกิดปรับระดับได้เท่าเทียมกันอย่างสมบูรณ์เพียบพร้อม ก็ยังจะเหลือความไม่เสมอภาคทางปัญญาอยู่อีก ซึ่งในเมื่อมาจากพระเจ้าเป็นเจ้า จึงย่อมจะเลี้ยงพันกฏได้เสมอ

ไม่ว่าสภาวะสังคม และโครงสร้างทางการเมืองของประชาชนชาติหนึ่งจะเป็นประชาธิปไตยมากเพียงใดก็ตาม เราย่อมจะเชื่อได้ว่า ราษฎรเหล่านั้นแต่ละคนจะสังเกตเห็นว่า ไกล ๆ ตัวมีหลายสิ่งที่ครอบงำเขาอยู่ และเราอาจจะคาดการณได้ว่า เขาจะตั้งต้นหันไปมองแต่ค้ำนั้นเพียงค้ำเดียว ในยามที่ความไม่เสมอภาคคือกฎธรรมชาติสามัญของสังคม ความไม่เสมอภาคสูงสุด ย่อมจะไม่สะทุดตาแต่อย่างใด ในยามที่ทุกสิ่งทุกอย่างคู่ขนานข้างจะได้ระดับเดียวกัน ความไม่เสมอภาคแม้แต่เพียงน้อยนิด ย่อมจะบาดตาคน โดยเหตุนี้เองที่ความปรารถนาความเสมอภาคจึงกลายเป็นสิ่งซึ่งไม่รู้จักพอเพียง ยิ่งความเสมอภาคมีมากขึ้นเท่าไร

ในประเทศประชาธิปไตย คนย่อมจะได้รับความเสมอภาคบางอย่างได้ง่าย แต่เขาไม่มีวันได้รับความเสมอภาคแบบที่เขาปรารถนา นับวันความเสมอภาคที่เขาปรารถนาจะถอยห่างออกไปเรื่อย ๆ แต่ไม่มีวันคลาตสายตาเขาไปได้ และขณะที่ถอยห่างไปก็ถึงคนให้ติดตามไปด้วย คนจะคิดว่าเขากำลังจะคว้าความเสมอภาคนั้นมาได้อยู่ตลอดเวลาและตลอดเวลา มันก็จะหลุดมือเขาไป เขามองเห็นมันใกล้มากพอที่จะสังเกตเห็นเส้นที่รั้งรั้งใจ แต่ก็เข้าใกล้ไม่พอที่

จะได้ชื่นชมกับเสน่ห์นั้น และเขาจะตายไปก่อนที่จะได้ลิ้มรสแห่งความอ่อนหวานของมันอย่างเต็มที่

เนื่องมาจากสาเหตุเหล่านี้เอง ที่พลเมืองในดินแดนประชาธิปไตย ทำให้เรามองเห็นความเศร้าสorrowอันแปลกประหลาด ท่ามกลางความสมบูรณ์พูนสุขของเขา ทั้งแสดงให้เห็นถึงความเบื่อนายชีวิต ซึ่งเข้ามาเกาะกินใจเขาในบางครั้ง ท่ามกลางความเป็นอยู่อันสงบราบรื่น

ในประเทศฝรั่งเศส ใคร ๆ บ่นว่าจำนวนคนฆ่าตัวตายเพิ่มสูงขึ้น ในอเมริกาการฆ่าตัวตายหายากทีเดียว แต่มีผู้ยืนยันว่าโรคเสียสติมีอยู่ทั่วไปมากกว่าในประเทศอื่นใด

นั่นคือ อาการต่างๆ ของโรคเดียวกัน

คนอเมริกันไม่ฆ่าตัวตายเลย ไม่ว่าเขาจะวุ่นวายใจมากเพียงใด เพราะศาสนาห้ามมิให้ทำดังนั้น และกล่าวขวัญหนึ่งก็คือวัตถุนิยมไม่มี แม้ว่าความรักความสุขสบายทางวัตถุจะมีอยู่ทั่วไปก็ตาม

เจตนารมณ์ของคนอเมริกันต่อต้านไว้ได้ แต่บ่อยครั้งเหตุผลมักจะโอนอ่อนไป

ในสมัยประชาธิปไตย ความเพลิตเพลินของคนเต็มไปด้วยความมีชีวิตชีวาว่าในศตวรรษแห่งอภิชนาธิปไตย และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง จำนวนผู้ที่ได้ลิ้มรสความเพลิตเพลินนั้นมีมากกว่าจนนับไม่ถ้วน ทว่าในอีกแง่หนึ่ง เราเห็นจะต้องยอมรับว่าความมุ่งหวัง และความปรารถนาในสมัยประชาธิปไตยประสบความผิดหวังบ่อยครั้งกว่า จิตใจอันไหว และหวาดวิตกกว่า ความกังวลใจเร่าร้อนรุนแรงกว่า

บทที่ ๑๔

ความนิยมความเพิดเพลินทางวัตถุ ในหมู่ชาวอเมริกันได้ผสมเข้ากับความรักเสรีภาพ และการดูแลภารกิจของสาธารณะได้อย่างไร

ในยามที่รัฐประชาธิปไตยหันไปสู่ระบบสมบูรณาญาสิทธิราช ก่อนหน้านั้นเคยสนใจกับภารกิจของสาธารณะ และภารกิจส่วนตัว เมื่อคนเฟื่องเต็งมาที่ภารกิจส่วนตัวแต่อย่างเดียวโดยจับพลัน ผลที่ตามมาชั่วระยะเวลาหนึ่ง ก็คือความเจริญรุ่งเรืองอย่างยิ่งยวดทางวัตถุ แต่ไม่ช้าไม่นานการเคลื่อนไหวนั้นจะเซื่องซำลง และการพัฒนาทางการผลิตจะหยุดชะงักลง

ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าจะสามารถอ้างถึงประชาชนที่เป็นนักอุตสาหกรรม และพ่อค้าพาณิชย์ได้สักชาติหนึ่งหรือไม่ นับตั้งแต่ชาวเมืองไทร์ จนกระทั่งถึงชาวฟลอเรนซ์ และชาวอังกฤษ ที่ไม่เคยเป็นประชาชนอิสระ ดังนั้นจึงมีสายสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้น ระหว่างสองสิ่งนี้คือ เสรีภาพ และอุตสาหกรรม

นี่เป็นความจริงสำหรับทุกชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับชาติประชาธิปไตย

ข้าพเจ้าได้แสดงให้เห็นก่อนหน้านั้นว่า คนที่มีชีวิตอยู่ในศตวรรษแห่งความเสมอภาคมีความต้องการอยู่ตลอดเวลาที่จะเข้าร่วมสมาคมกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินทุกชนิดที่ตนไฝ่ฝัน และในอีกแง่หนึ่ง ข้าพเจ้าได้แสดงให้เห็นว่าความเสมอภาคอย่างมากทางการเมืองปรับปรุง และส่งเสริมศิลปะการสมาคมในหมู่คนเหล่านี้อย่างไรในศตวรรษดังกล่าว เสรีภาพจึงเป็นประโยชน์ต่อผลผลิตอันนำมาซึ่งความมั่งคั่งสูงเป็นพิเศษ ตรงกันข้ามเราจะเห็นได้ว่าลัทธิเผด็จการเป็นศัตรูต่อการผลิตนั้นเป็นพิเศษ

ลักษณะธรรมชาติของอำนาจสิทธิขาด ในศตวรรษประชาธิปไตย ไม่ทารุณโหด

๑ Tyre เมืองในอาณาจักร Phoenicia ของชาว Sidonian มีชื่อเสียงทางการค้า และอุตสาหกรรม และสามารถต่อต้านการรุกรานของอเล็กซานเดอร์ไว้ได้ ในปี ค.ศ. ๓๓๒

ร้าย หรือป่าเถื่อน แต่ละเอี้ยกล่อ และจุกจิก ลัทธิเผด็จการแบบนี้เป็นปฏิบัติที่อัจฉริยะทางการพาณิชย์ และสัญชาตญาณทางอุตสาหกรรมโดยตรง

โดยนัยนี้ ผู้คนในยุคประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องมีเสรีภาพ เพื่อที่จะได้หาความเพลิดเพลินทางวัตถุได้อย่างสะดวก อันเป็นสิ่งซึ่งผู้คนคร่ำครวญหาอยู่ตลอดเวลา

แต่กระนั้น บางครั้งมีเหมือนกัน ที่ความนิยมอย่างมากมายเกินขนาดในความเพลิดเพลินแบบเดียวกันนี้ ทำให้เขายอมจำนนต่อนายคนแรกที่เสนอตัวเข้ามา ในยามนั้นความรักความสุขสบายจะหันกลับมาซัดกับตนเอง และทำให้เป้าหมายที่ต้องการถอยห่างออกไป โดยไม่ทันสังเกต

อันที่จริงประชาชนประชาธิปไตยจะต้องผ่านระยะหนึ่งในชีวิตซึ่งอันตรายมาก

ในยามที่รสนิยมในความเพลิดเพลินทางวัตถุในหมู่ประชาชนเหล่านี้ พัฒนาไปรวดเร็วกว่าความรู้สติปัญญา และความเคยชินในเสรีภาพ จะมีขณะหนึ่งที่ผู้คนจะหันหน้ามิตตามัวราวกับไม่เป็นตัวของตัวเอง กับทรัพย์สินสมบัติอันใหม่นี้ ซึ่งเขาพร้อมที่จะไขว่คว้ามา เมื่อหมกมุ่นอยู่กับการเสาะหาทรัพย์สินสมบัติแต่เพียงอย่างเดียว เขาย่อมจะไม่สังเกตเห็นความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างสมบัติส่วนตัวของแต่ละคนกับความมั่งมีศรีสุขของส่วนรวมอีกแล้ว ไม่จำเป็นต้องตั้งสติ ซึ่งคนเหล่านี้ครอบครองอยู่มาเสียหรือ เขาจะเต็มใจปล่อยให้สิทธิเหล่านี้หลุดลอยไปเอง การปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองจะเป็นการขัดจังหวะซึ่งน่าโมโห ที่จะทำให้เขาต้องละเลยอุตสาหกรรมของตนเอง แม้นเป็นเรื่องการเลือกผู้แทนของตน ให้ความร่วมมือกับทาง การ หรือการทำการกิจของส่วนรวมร่วมกัน เขาจะไม่มีเวลาทำ พวกเขาไม่สามารถปล่อยให้เวลาอันมีค่าเสียไปกับงานซึ่งไร้ประโยชน์แบบนี้ สิ่งเหล่านี้คือเกมกีฬาของคนมีเวลาว่างซึ่งไม่เหมาะกับคนเอาการเอางาน และยุ่งอยู่กับสิ่งที่น่าสนใจ อย่างจริงจังในชีวิต คนเหล่านั้นคิดว่าตนปฏิบัติตามลัทธิผลประโยชน์ แต่เขาเข้าใจในลัทธินี้แต่เพียงหยาบ ๆ เท่านั้น และเพื่อที่จะดูแลเอาใจใส่สิ่งซึ่งเขาเรียกว่าภารกิจให้ดีขึ้น เขาจะละเลยสิ่งสำคัญซึ่งได้แก่การคงความเป็นนายของตนเอง

เมื่อราษฎรซึ่งมีงานของตน ไม่ประสงค์จะนึกถึงเรื่องสาธารณะ และชนชั้น ซึ่งอาจจะรับภาระดูแลในเรื่องนั้น เพื่อจะได้มีอะไรทำในยามว่างก็ไม่มีอีกแล้ว ตำแหน่งต่างๆ ในรัฐบาลจึงจะว่างเปล่า

ถ้าแม้ว่า ในยามวิกฤตเช่นนี้ เกิดมีคนทะเลาะเถียงกันที่สำนักงาน เข้ายึดอำนาจ เขาก็จะพบว่าหนทางไปสู่การชิงอำนาจนั้นเปิดกว้างอยู่

ขอให้เขาดูแลให้ผลประโยชน์ทางวัตถุทั้งหมดเจริญรุ่งเรืองก็แล้วกัน ผู้คนก็จะยอม โดยง่ายว่า เขาไม่จำเป็นต้องทำอะไรอื่นอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขอให้เขาให้ความมั่นใจว่าจะสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยที่ดี โดยปกติแล้วคนที่รักความเพลิดเพลินทางวัตถุ จะค้นพบว่า ความโกลาหลวุ่นวายเพราะคนมีเสรีภาพ รบกวนความสุขสบายอย่างไรบ้าง ก่อนที่จะสังเกตว่า เสรีภาพเป็นประโยชน์ในการแสวงหาความสุขสบายได้อย่างไร และเมื่อเสียงแห่งความต้องการของประชาชนแม้เพียงเบาบาง สอดแทรกเข้าไปถึงโสตประสาทเขา ขณะที่เขาหาความเพลิดเพลินเล็กๆ น้อยๆ ในชีวิตส่วนตัว เขาก็จะตื่นตัวและเริ่มวิตกกังวล ความกลัวอนาธิปไตยทำให้เขาอยู่ในสภาพอกสั่นขวัญแขวนตลอดเวลาไม่นานแล้ว และพร้อมเสมอที่จะกระโจนหนีจากเสรีภาพ เมื่อเริ่มเกิดความสับสนไร้ระเบียบขึ้น

ข้าพเจ้าเห็นพ้องโดยไม่ลำเอียงเลยว่ สันติสุขของประชาชนเป็นความถึงมาอันยิ่งใหญ่ แต่แม้กระนั้น ข้าพเจ้าก็มีประสงค์จะคิดว่า ท่ามกลางความมีระเบียบเรียบร้อยเป็นอันดีนี้เองที่ประชาชาติต่าง ๆ บรรลุถึงระบบทรราชย์ แน่ละมิใช่ว่าผลก็คือ ประชาชนจะต้องเหยียดหยามสันติสุขของสาธารณะ แต่ก็มีใช่ว่าสันติสุขอย่างเดียวกันนั้นเพียงพอแล้ว ชาติที่เรียกร้องให้รัฐบาลรักษาแต่ความเป็นระเบียบเรียบร้อยเท่านั้น ในส่วนลึกของหัวใจถือว่าตกเป็นทาสแล้ว คือเป็นทาสของความสุขสบาย และคนที่จะทำให้ชาติตกต่ำยอมจะปรากฏตัวออกมาในยามนั้น

เผด็จการโดยกลุ่มบุคคล เป็นสิ่งไม่น่าไว้วางใจไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเผด็จการโดยคนเพียงคนเดียว

ในยามที่ราษฎรทั้งหมดต้องการสนใจแต่กิจการส่วนตัวเท่านั้น พรรคเล็ก ๆ ที่สุกก็ไม่ควรสิ้นหวังที่จะได้เป็นหัวหน้าดูแลภารกิจของสาธารณะ

เราจะมองเห็นโดยไม่ยากว่า ในยามนั้นบนเวทีของโลกอันไพศาล เช่นเดียวกับบนโรงละครของเรา มีคนเพียงไม่กี่คนเป็นตัวแทนคนจำนวนมากมาย ตัวแทนเหล่านั้นจะเป็นผู้พูดแต่ฝ่ายเดียวในนามของฝูงชนที่มีได้อยู่ร่วม ณ ที่นั้น หรือฝูงชนที่มีได้เอาใจใส่สนใจ พวกเขาจะปฏิบัติงานตามลำพังท่ามกลางความนิ่งเฉยของทุกคน เขาจะทำทุกสิ่งตามใจตัว เปลี่ยนกฎหมาย บีบบังคับในเรื่องขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ตามอำเภอใจ และเราย่อมจะประหลาด

ใจในขณะที่มองเห็นประชาชนมากมายสามารถตกอยู่ในกำมืออันอ่อนแอ และไม่มีคุณค่าของ
คนเพียงไม่กี่คนได้

ตราบนานกระทั่งทุกวันนี้ คนอเมริกันโชคดียิ่งที่หลีกเลี่ยงอันตราย ซึ่งข้าพเจ้าทำให้
เห็นเมื่อสักครู่มาได้ และในเรื่องนี้เขาควรจะได้รับการชมเชยอย่างแท้จริง

บางทีอาจจะไม่มีประเทศใดในโลก ที่เราจะพบคนอยู่ว่างน้อยกว่าในอเมริกา
เราจะไม่พบประเทศใดที่คนทุกคนทำงาน และเราร้อนกับการแสวงหาความสุขสบายมากกว่านี้
แต่แม้ว่าความรักความเพ็ดเพลินทางวัตถุของคนอเมริกันจะรุนแรง อย่างน้อยก็มีใช้ความรัก
แบบไม่ลืมหูลืมตา และยังมีเหตุผลซึ่งไม่มีอำนาจพอที่จะทำให้ความรักนั้นหย่อนคลายลง คอย
ช่วยชี้ทางให้

คนอเมริกันแต่ละคนจะสนใจกับผลประโยชน์ส่วนตัว รวากับว่ามีลำพังตัวเขาอยู่
ในโลกนี้ และหลังจากนั้นเขาจะทุ่มตัวให้กับเรื่องสาธารณะราวกับว่าเขาล้มผลประโยชน์ส่วน
ตัวเสียแล้ว พอไม่นานเขาก็เกิดความโลภอย่างเห็นแก่ตัวที่สุด เตี้ย ๆ ก็เกิดความรักชาติ
อย่างรุนแรงที่สุด หัวใจของมนุษย์ไม่สามารถแบ่งได้แบบนี้ พลเมืองสหรัฐอเมริกาแสดง
อารมณ์รุนแรงมากมายอย่างนี้ในเรื่องความสุขสบายและเสรีภาพสลับกันไปมา จนเป็นที่น่าเชื่อ
ได้ว่าอารมณ์เหล่านั้นผสมกลมกลืนกัน ณ ที่ใดที่หนึ่งในดวงจิตของเขา อันที่จริงคนอเมริกัน
มองเห็นว่าเสรีภาพของตน คือเครื่องมือที่ดีที่สุด และเป็นหลักประกันที่ยิ่งใหญ่ที่สุดแห่งความ
สุขสบายของตน เขารักสองสิ่งนี้โดยรักสิ่งหนึ่งเพราะอีกสิ่งหนึ่ง ดังนั้นเขาจึงไม่คิดเลยว่า การ
เข้าคุกคลุกคลีกับงานของสาธารณะมิใช่ธุรกิจของตน ตรงกันข้ามเขาเชื่อว่าภารกิจสำคัญของเขา
คือการประกันด้วยตนเองว่าจะมีการปกครองที่เปิดโอกาสให้เขาได้รับทรัพย์สินที่เขาปรารถนา
และไม่ห้ามหวง มิให้เขาได้ชื่นชมกับทรัพย์สินที่เขาได้มาอย่างสงบสุข

บทที่ ๑๕

ความเชื่อทางศาสนาทำให้คนอเมริกัน หันไปฝึกฝนความเพ็ดเพลินทางอวัตตุ เป็นครั้งคราวได้อย่างไร

ในสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่เจ็ดของแต่ละสัปดาห์เวียนมาถึง ชีวิตทางการพาณิชย์ และอุตสาหกรรมของชาติก็จะหยุดนิ่งชั่วคราว เสียงอึกทึกทั้งมวลจะเงียบลง จะมีการพักผ่อนอย่างเต็มที่ หรือการสำรวมอย่างเคร่งครัด ในที่สุดความคืดของเขาจะกลับมาหาตนเอง และเขาจะเฟื่องพินิจดูตนเอง

ตลอดวันนั้นสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งอุทิศให้กับการค้าจะว่างเปล่า ราษฎรแต่ละคนห้อมล้อมด้วยลูก ๆ จะไปโบสถ์ ณ ที่นั้น จะมีคนมาปาฐกถาแปลก ๆ ซึ่งดูไม่ค่อยจะน่าสนใจเท่าไรหรอก จะมีการพูดถึงความเลวร้ายมากมายนับไม่ถ้วน อันมีสาเหตุมาจากความเย่อหยิ่ง และตัณหา คนพูดจะกล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องมีความประมาทในเรื่องความปรารถนา สร้างความเพ็ดเพลินอันละเอียดอ่อนซึ่งเกิดจากคุณธรรมเท่านั้น และหาความผาสุกที่มาพร้อมกับคุณธรรมนั้น

เมื่อกลับเข้าบ้าน เราจะไม่เห็นราษฎรผู้หนึ่งเฝ้าตรวจสอบรายงานการค้าของเขา เขาจะเปิดพระคัมภีร์ ในนั้นเขาจะได้เห็นภาพอันสูงส่ง ซาบซึ้งใจในความยิ่งใหญ่และความดีของพระเจ้า ความมั่งคั่งน่าอัศจรรย์ยิ่งแห่งผลงานของพระอัครทูต ชีวิตอันสูงส่งซึ่งกำหนดไว้ให้มนุษย์ หน้าที่ และสิทธิของมนุษย์ที่จะบรรลุถึงความเป็นอมตะ

โดยนัยนี้เอง บางครั้งบางคราว คนอเมริกันยุคคล้าย ๆ จะหนีจากตัวเอง และในขณะที่ละทิ้งอารมณ์ความรู้สึกเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ทำให้ชีวิตวุ่นวาย และละทิ้งผลประโยชน์ อันไม่ยั่งยืนมากมายในชีวิตไปชั่วขณะหนึ่ง ทันทีเขาจะแทรกเข้าไปสู่โลกในอุดมคติที่ซึ่งทุกสิ่งทุกอย่างยิ่งใหญ่ บริสุทธิ์ ชั่วนิรันดร์

ในตอนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าได้ค้นหาคำศัพท์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่มาของการชำระรักษาสถาบันการเมืองของอเมริกัน ศาสนาคูจะเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง ทุกวันในขณะที่ข้าพเจ้าสนใจกับปัจเจกชน ข้าพเจ้าหันกลับมาที่ศาสนาอีก และสังเกตเห็นว่า ศาสนามีได้มีความสำคัญต่อราษฎรแต่ละคนน้อยไปกว่าราษฎรทั้งประเทศเลย

คนอเมริกันแสดงให้เห็นด้วยการปฏิบัติว่า เขารู้สึกว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่จะอบรมประชาธิปไตยโดยอาศัยศาสนา สิ่งซึ่งเขาคิดเกี่ยวกับตนเองในเรื่องนั้นเป็นความจริง ซึ่งประชาธิปไตยทั้งมวลควรได้ประจักษ์

ข้าพเจ้าไม่สงสัยเลยว่าโครงสร้างทางสังคม และการเมืองของประชาชนชาติหนึ่งย่อมจะทำให้ประชาชนอยู่ในสภาพพร้อมที่จะรับความเชื่อบางประการ และรสนิยมบางอย่าง และต่อจากนั้นประชาชนก็จะเชื่อ และมีรสนิยมเช่นนั้นจริง ๆ โดยไม่ยาก ขณะเดียวกันสาเหตุเดียวกันนี้จะกันประชาชนเหล่านี้ออกไปจากความคิดเห็น และแนวโน้มบางประการ โดยที่พวกเขาไม่ต้องใช้ความพยายามอันใด กล่าวโดยนัยหนึ่งก็คือโดยที่พวกเขาไม่ระแวงเลย

ศิลปะของนักกิตติบัญญัติประกอบด้วยการสังเกตเห็นแนวโน้มทางธรรมชาติของสังคมมนุษย์ ได้ล่วงหน้าเป็นอย่างดี เพื่อที่จะได้รู้ว่า ควรจะต้องช่วยเหลือความพยายามของราษฎรทรงไหน และทรงไหนจำเป็นที่จะชะลอความพยายามนั้นลง เนื่องจากว่า หน้าที่ของนักกิตติบัญญัติแตกต่างออกไปตามกาลเวลา สิ่งเดียวที่ไม่เคลื่อนไหวก็คือเป้าหมายที่มนุษยชาติพึงมีวิธีการที่จะทำให้มนุษย์บรรลุถึงเป้าหมายนั้นผันแปรอยู่ตลอดเวลา

ถ้าแม้ข้าพเจ้าเกิดในศตวรรษอภิชนาธิปไตยแล้วไซ้ ในประเทศที่ซึ่งความมั่งคั่งที่ตกทอดกันมาของคนพวกหนึ่ง และความยากจนอันสุดทางเยียวของอีกพวกหนึ่ง ทำให้มนุษย์เล็กคิดถึงสิ่งที่ดีที่ที่สุดเท่า ๆ กัน และทำให้ความนึกคิดจิตใจของคนแนวเน่อยู่กับการเพ่งพินิจดูโลกหน้าราวกับจะไม่ยอมเคลื่อนไหว ข้าพเจ้าปรารถนาที่จะให้ตนเองสามารถกระตุ้นประชาชนเหล่านี้ ให้เกิดความรู้สึกต้องการสิ่งต่าง ๆ แล้วข้าพเจ้าคงจะนึกหาวิธีที่รวดเร็วกว่าและสะดวกกว่าในอันที่จะสนองความต้องการใหม่ ๆ ซึ่งข้าพเจ้าเป็นผู้ทำให้เกิดขึ้นนี้ได้ และขณะที่ข้าพเจ้าทำให้มนุษย์หันไปใช้ความพยายามอย่างยิ่งยวดทางความคิด เพื่อศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย ข้าพเจ้าก็จะพยายามกระตุ้นให้เขาแสวงหาความสุขสบายด้วย

ถ้าแม้คนบางคนเกิดติดตามเสาะหาความมั่งคั่งอย่างเร้าร้อนโดยไม่พักพิจารณา

อะไร และแสดงว่ารักความเปลือยเปลือยทางวัตถุมากเกินไป ข้าพเจ้าก็จะไม่ตกใจเลย ลักษณะพิเศษเหล่านี้ย่อมจะหายไปและไม่ซ้ำ ท่ามกลางลักษณะที่พบเห็นทั่วไป

นักนิติบัญญัติของประชาธิปไตยมีภารกิจอย่างอื่นอีก

จงให้ความรู้และเสรีภาพแก่ประชาชนที่เป็นประชาธิปไตย แล้วปล่อยให้เขาตามสบาย เขาจะสามารถหาความถึงามทั้งมวลซึ่งมีอยู่ในโลกได้อย่างไม่ยากเย็นอะไร เขาจะปรับปรุงจิตใจปะอันมีประโยชน์แต่ละอย่าง และจะทำให้ชีวิตสะดวกสบายขึ้น และนุ่มนวลยิ่งขึ้นทุกๆ วันสภาวะสังคมของเขาจะผลักดันให้เขาหันมาทางบ้านตัวเอง ข้าพเจ้าไม่หวั่นเลยว่าเขาอาจจะหยุดยั้งก็ได้

แต่ขณะที่มนุษย์พอใจอยู่กับการแสวงหาความสุขสบายโดยสุจริตและชอบธรรมนั้น เป็นที่น่าหวั่นเกรงว่าในที่สุดเขาอาจจะใช้ความสามารถสูงสุดของเขาไม่เป็นเสียแล้ว และในขณะที่ปรารถนาจะปรับปรุงทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเขา เขาอาจจะทำให้ตัวเองตกต่ำลงได้ในที่สุด อันตรายอยู่ที่นี่เองมิใช่ที่อื่นใด

ดังนั้น นักนิติบัญญัติของประเทศประชาธิปไตย ทั้งผู้ที่ซื้อตรง และมีสติปัญญา ความรู้ทั้งมวล ที่มีชีวิตอยู่ในประเทศเหล่านี้ จึงควรต้องพยายามอย่างไม่ว่างที่จะทำให้เกิดความนึกคิดจิตใจของคนสูงขึ้น และเฟื่องมองไปที่สวรรค์ ทุกคนซึ่งสนใจในอนาคตของสังคมประชาธิปไตยจำเป็นต้องร่วมมือร่วมใจกัน และทุกคนจะต้องพร้อมใจกัน ใช้ความมานะพยายามอย่างไม่ว่างยั้งในอันที่จะเผยแพร่ความนิยมในความเป็นอมตะ ความรู้สึกในเรื่องความยิ่งใหญ่ และความรักในความเปลือยเปลือยทางวัตถุไปทั่วสังคมเหล่านี้

ในบรรดาความเห็นต่างๆ ของประชาชนที่มีประชาธิปไตย ถ้าแม้เราได้พบพบทฤษฎีที่เป็นอันตรายบางทฤษฎี ซึ่งมุ่งที่จะทำให้คนอื่นเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างสูญสิ้นไปพร้อมกับร่างกายแล้วละก็ โปรดพิจารณาผู้ที่เผยแพร่ทฤษฎีเหล่านั้นว่า เป็นศัตรูของประชาชนประชาธิปไตยโดยแท้เถิด

มีหลายสิ่งหลายอย่างในตัวนักวัตถุนิยมที่บดใจข้าพเจ้า ลัทธิของเขาเป็นภัย และความหยิ่งผยองของเขาน่ารังเกียจ ถ้าแม้ว่าระบบของเขาอาจจะมีประโยชน์สำหรับมนุษย์อยู่บ้าง ดูเหมือนว่าจะเป็นเพราะการที่มนุษย์ไม่คิดว่าตนเองสูงส่งอะไรนัก แต่นักวัตถุนิยมมิได้แสดงให้เห็นว่าการณ์เป็นเช่นนั้น และเมื่อเขาคิดว่าได้กำหนดให้เห็นเพียงพอแล้วว่าเขาคือสัตว์ป่า เขาก็แสดงความภาคภูมิใจราวกับว่าเขาแสดงให้ใครๆ เห็นว่าเขาคือเทพเจ้า ฉะนั้น

วัตถุนิยมในทุกประเทศ เป็นโรคที่เป็นภัยต่อดวงจิตของมนุษย์ แต่ประชาชนที่มีประชาธิปไตยควรระวังหวัหระแวงเป็นพิเศษ เพราะวัตถุนิยมจะสอดคล้องได้อย่างดีเป็นพิเศษกับความชั่วทางจิตใจที่ประชาชนเหล่านั้นคุ้นเคยที่สุด

ประชาธิปไตยส่งเสริมรสนิยมในความเพลิตเพลินทางวัตถุ รสนิยมนี้แม้มีมากเกินไปขนาดเมื่อใด ย่อมจะทำให้มนุษย์พร้อมที่จะเชื่อในไม่ช้าว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นวัตถุเท่านั้น ส่วนวัตถุนิยมเองก็จะลงเอยด้วยการลากจูงมนุษย์อย่างเร่าร้อนเสียสติไปสู่ความเพลิตเพลินอันนั้น นั่นคือแควดวงซึ่งมีอันตรายถึงตาย และบรรดาชาติประชาธิปไตยทั้งหลายถูกผลักดันไปสู่แควดวงนั้น เป็นการดีที่ชาติเหล่านั้นมองเห็นภัย จึงหยุดยั้งได้ทัน

ศาสนาส่วนมากเป็นเพียงวิธีทั่วๆ ไปซึ่งง่ายและสะดวกในอันที่จะสั่งสอนคนเกี่ยวกับวิญญาณอมตะ นั่นคือข้อได้เปรียบที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ที่ประชาชนที่มีประชาธิปไตยได้จากความเชื่อ และเป็นสิ่งที่ทำให้ความเชื่อเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประชาชนเหล่านั้นเท่าๆ กับประชาชนอื่น^๕ ทั่วมวล

ดังนั้น ในยามที่ศาสนาใดก็ตาม ผิงรากลึกอยู่ในประเทศประชาธิปไตย โปรดระวังอย่าไปทำให้ศาสนานั้นสั่นคลอน แต่จงเก็บรักษาไว้ให้ดี ในฐานะที่เป็นมรดกอันมีค่าที่สุดของศตวรรษอภิชนาธิปไตยจะดีกว่า อย่าพยายามหาทางตั้งความคิดเห็นแก่แก่ในเรื่องศาสนา ออกจากสมองของมนุษย์ เพื่อที่จะได้นำความคิดเห็นใหม่ ๆ มาใส่แทนที่ ด้วยเกรงว่าการเปลี่ยนจากความเชื่อหนึ่ง ไปยังอีกความเชื่อหนึ่ง ขณะที่ดวงจิตว่างเปล่า ปราศจากความเชื่ออยู่ชั่วระยะหนึ่งนั้น ความรักความเพลิตเพลินทางวัตถุอาจจะเข้ามาในดวงจิตจนเต็มเปี่ยมก็ได้

แน่นอนลัทธิที่ว่าวิญญาณเข้าสิงร่างต่างๆ (mitempsychose) ย่อมจะakorปด้วยเหตุผลไม่มากไปกว่าลัทธิวัตถุนิยม อย่างไรก็ตาม ถ้าแม้จำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศประชาธิปไตยจะต้องเลือกระหว่างสองลัทธินั้น ข้าพเจ้าจะไม่รีรอเลย และข้าพเจ้าคิดว่าราษฎรเหล่านั้นจะเสี่ยงกับการตกต่ำลงเยี่ยงสัตว์ โดยการคิดว่าวิญญาณของตนจะเข้าไปอยู่ในร่างหมู น้อยกว่าการเชื่อว่าวิญญาณไม่มีความหมายอะไร

การเชื่อหลักการใดหลักการหนึ่งที่เป็นอวัตถุ และเป็นอมตะ ซึ่งรวมอยู่กับวัตถุเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่ง เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความยิ่งใหญ่ของมนุษย์มาก จนกระทั่งแม้จะไม่ได้รวมความคิดในเรื่องรางวัลตอบแทน และโทษทัณฑ์เข้าไว้ด้วย ก็ยังก่อให้เกิดผลดีงามอยู่ที่

และคนจำกัดความคิดแต่เพียงว่า เมื่อตายไปแล้ว หลักการซึ่งมาจากพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าที่มีอยู่ในความคิดของมนุษย์นั้น จะกลับไปสู่พระผู้เป็นเจ้าของ หรือมีจะนั้นก็เข้าไปอยู่ในความคิดของมนุษย์คนอื่น

แม้แต่ราษฎรที่เป็นประชาธิปไตยเอง ก็พิจารณาร่างกายว่าเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติมนุษย์ที่มีความสำคัญเป็นรองและต่ำต้อย และคนเหล่านั้นจะเหยียดหยามร่างกาย แม้ในยามที่เขาต้องยอมต่ออิทธิพลของมัน แต่ขณะที่เขานับถือส่วนที่เป็นอวัตถุของมนุษย์อยู่แล้ว และแอบชื่นชมส่วนน้อยอย่างลับ ๆ บางครั้งเขาก็ยังปฏิเสธไม่ยอมจำนนต่ออิทธิพลของมัน นี่เป็นการเพียงพอแล้วที่จะยกย่องความคิด และรสนิยมของเขาเหล่านั้น และเพียงพอที่จะทำให้เขาโน้มเอียงไปข้างความรู้สึกอันบริสุทธิ์ และความคิดอันยิ่งใหญ่ โดยไม่ต้องการผลประโยชน์ ราวกับว่าเป็นความปรารถนาของเขาเอง

ไม่ว่าจะว่าโสเครติส และสำนักของเขา จะมีความเห็นที่แน่นอนนัก เกี่ยวกับสิ่งที่อาจเกิดกับมนุษย์ในชาติหน้า แต่สิ่งเดียวที่พวกเขาเชื่อมั่นก็คือ วิญญาณไม่มีอะไรคล้ายคลึงกับกายเลย และวิญญาณจะคงอยู่เมื่อกายหมดไปแล้ว ซึ่งพอที่จะทำให้ปรัชญาของเพลโตมีแรงผลักดันอันสูงส่งอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้ปรัชญานี้เด่นกว่าปรัชญาอื่น

ยามที่เราอ่านเพลโต เราจะสังเกตเห็นว่าในสมัยก่อนหน้าท่านผู้นี้ และในสมัยของท่าน มีนักเขียนหลายคนที่สนับสนุนวัตถุนิยม นักเขียนเหล่านั้นตกทอดมาไม่ถึงสมัยเรา หรือจะมาถึงเราก็อย่างไม่สมบูรณ์ การณ์มักจะเป็นเช่นนั้นในเกือบจะทุกศตวรรษ กล่าวคือ ผู้ที่มีชื่อเสียงทางวรรณกรรมส่วนมากเข้าไปร่วมนับถือลัทธิวัตถุนิยม สัจจาดญาณและรสนิยมของมนุษยชาติ สนับสนุนลัทธินี้ ทั้งสองสิ่งเคยช่วยลัทธินี้ไว้บ่อยครั้ง แม้มนุษย์เองจะขัดขวางและช่วยพยุงชื่อเสียงของบรรดาผู้ที่ผูกพันกับลัทธินี้เอาไว้ ดังนั้นจึงไม่ควรเชื่อว่าจะมีสมัยหนึ่งสมัยใด และไม่ว่าสภาวะทางการเมืองจะเป็นเช่นไร ที่ความรักความเพ็ดลิตเพ็ดลิตทางวัตถุ และความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกนั้น จะเป็นสิ่งเพียงพอสำหรับประชาชนทั้งชาติ หัวใจมนุษย์กว้างกว่าที่เราคิด หัวใจสามารถบรรจุรสนิยมในความตึงต่าง ๆ ในโลก และความรักความตึงตึงในสรวงสวรรค์ไว้ด้วยกัน บางครั้งหัวใจมักจะหลงไหลไปกับรสนิยมหรือความรักอันใดอันหนึ่งในสองอันนี้ แต่ความรักแต่ละอันไม่เคยอยู่นานโดยไม่คิดถึงความรักอีกอันหนึ่ง

ถ้ามันเป็นเรื่องง่ายที่จะมองว่า ในยุคประชาธิปไตยโดยเฉพาะสิ่งสำคัญคือการก่อ

ให้เกิดความคิดเห็นในเรื่องจิตนิยมอยู่ทั่วไป แต่ก็ไม่ง่ายนักที่จะบอกว่า บรรดาผู้ปกครองประชาชนที่เป็นประชาธิปไตยควรจะอย่างไร เพื่อที่จะทำให้คนทั่วไปมีความคิดเห็นเช่นนั้น

ข้าพเจ้าไม่เชื่อในความเจริญรุ่งเรืองเท่าๆ กับในความยืนยาวของปรัชญาที่เป็นทางการและในเรื่องศาสนาของรัฐ ข้าพเจ้าคิดอยู่เสมอว่า ถ้าแม้บางครั้งศาสนาสามารถนำมาใช้เพื่อผลประโยชน์ของอำนาจการเมืองชั่วระยะหนึ่งได้ ไม่ช้าไม่นานศาสนานั้นย่อมจะเป็นอันตรายต่อชาติ

ทั้งข้าพเจ้ายังมิได้รวมอยู่ในจำนวนผู้ที่มีความเห็นว่า เพื่อจะยกศาสนาให้สูงส่งขึ้นในสายตาของประชาชน และให้เกียรติจิตนิยมที่ศาสนาส่งเสริม จะเป็นการดีที่จะยอมให้พระและนักเทศน์มีอิทธิพลทางการเมืองซึ่งเขามีอาจมิได้ตามกฎหมาย

ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเขาใจอย่างลึกซึ้งว่าความเชื่อต่างๆ ต้องผจญอันตรายซึ่งเกือบจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ในยามที่ผู้สอนศาสนาเข้ามาคลุกคลีกับกิจการของสาธารณะ และข้าพเจ้าเชื่อแน่เหลือเกินว่า จำเป็นจะต้องธำรงรักษาคริสต์ศาสนาไว้ในประเทศประชาธิปไตยใหม่ๆ ไม่ว่าจะโดยวิธีใดและคิดว่าข้าพเจ้าชอบที่จะล่ามพระไว้ในวัดมากกว่าจะปล่อยให้ออกนอกวัด

ดังนั้น ทางการจะยังเหลือวิธีอื่นใดอีก ที่จะพาผู้คนกลับมาสู่ความคิดเห็นทางจิตนิยม หรือที่จะทำให้เขายึดมั่นกับศาสนาที่เขาเลื่อมใส

สิ่งซึ่งข้าพเจ้าจะพูดถึงจะเป็นอันตรายสำหรับข้าพเจ้าในสายตาของนักปกครอง ข้าพเจ้าเชื่อว่าวิธีที่มีประสิทธิภาพเพียงวิธีเดียว ซึ่งรัฐบาลสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เพื่อให้เกิดอิทธิพลที่ว่าวิญญาณเป็นอมตะ คือ ทุกๆ วันจะต้องทำเสมือนหนึ่งว่ารัฐบาลเชื่อในลัทธินั้นเอง และข้าพเจ้าคิดว่าโดยการปรับตัวให้สอดคล้องกับศีลธรรมทางศาสนา ในกิจการใหญ่ๆ อย่างถนัดวันเท่านั้น ที่รัฐบาลควรจะภูมิใจได้ว่า ได้สั่งสอนราษฎรให้รู้จัก รัก เคารพในศีลธรรมทางศาสนาในการกระทำเล็กๆ น้อยๆ

บทที่ ๑๖

ความรักความสุขสบายมากจนเกินควร อาจเป็นอันตรายต่อความสุขสบายอย่างไร

มีความสัมพันธ์ระหว่างการปรับปรุงจิตใจ และการปรับปรุงสมบัติทางกายมากกว่าที่เราคิด มนุษย์อาจปล่อยให้ทั้งสองสิ่งนี้ต่างกัน และพิจารณาคุณค่าสิ่งใด แต่เขาไม่สามารถแยกทั้งสองสิ่งออกจากกันได้อย่างสิ้นเชิง โดยไม่ปล่อยให้ทั้งสองสิ่งคลาดสายตาไปในที่สุด

สัตว์มีสัมผัสคล้าย ๆ กับเรา และมีค้นหาเหมือนกัน ไม่มีความรู้สึกทางกายของเรานิดที่ที่ไม่เหมือนกับของสัตว์ และเชื้อแห่งความรู้สึกอันนั้นจะพบได้ในตัวสัตว์เช่นเดียวกับในตัวเราเอง

ถ้าเช่นนั้นคำกล่าวนี้มาจากไหน ที่ว่าสัตว์จะรู้จักสนองความต้องการของตนได้เฉพาะในเรื่องที่สำคัญที่สุดและหยาบที่สุด ขณะที่มนุษย์เราทำความเพลิดเพลินในรูปแบบต่าง ๆ กัน ออกไปมากมายนับไม่ถ้วนและเพิ่มพูนความเพลิดเพลินเหล่านั้นอยู่ตลอดเวลา

สิ่งซึ่งทำให้เราเหนือสัตว์ในเรื่องนี้ก็ คือ เราใช้จิตใจเสาะหาสิ่งที่ตั้งตามทางวัตถุ ขณะที่สัญชาตญาณเท่านั้นนำสัตว์ไปสู่สิ่งดังกล่าว ในตัวมนุษย์อำนาจฝ่ายสูงสอนอำนาจฝ่ายต่ำให้รู้จักศิลปะในการสนองความต้องการของตนเอง นั่นก็เป็นเพราะว่ามนุษย์สามารถอยู่เหนือสมบัติทางกาย และเหยียดหยามได้แม้กระทั่งชีวิต สิ่งเหล่านี้สัตว์ไม่เคยแม้แต่จะคิดถึง และเพราะว่ามนุษย์รู้จักเพิ่มพูนสมบัติเหล่านั้นได้มากจนถึงระดับซึ่งสัตว์นึกไม่ถึงเช่นกัน

ทุกสิ่งที่ทำให้ความคึกคักใจคนสูงส่งยิ่งใหญ่มากและกว้างขวาง ทำให้คนสามารถใช้ความคิดได้ดีขึ้น จนประสบความสำเร็จแม้ในกิจการงาน ซึ่งมีได้เกี่ยวข้องกับการใช้ความคิดแต่อย่างใด

ตรงกันข้าม ทุกสิ่งที่ทำให้ความคิดจิตใจระวนระวาย หรือตกต่ำลง ย่อมจะทำให้ความคิดจิตใจอ่อนกำลังลงในทุก ๆ เรื่อง ในเรื่องใหญ่ ๆ เช่นเดียวกับในเรื่องที่เล็กที่สุด และคุณคามาจะทำให้จิตใจนั้น ไร้พลังในเรื่องใหญ่เท่า ๆ กับในเรื่องเล็ก โดยนัยนี้ จิตใจจึงต้องยิ่งใหญ่และแข็งแกร่งอยู่ตลอดเวลา เพื่อจะได้สามารถใช้พลังและความยิ่งใหญ่บริการร่างกายได้เป็นครั้งคราว

ถ้าแม้ว่ามนุษย์เกิดพอใจเพียงแต่สิ่งดีงามทางวัตถุเท่านั้น เป็นที่เชื่อได้ว่า มนุษย์จะสูญเสียศีลปะในการผลิตสิ่งดีงามเหล่านั้นทีละเล็กทีละน้อย และจะลงเอยด้วยการเพลิจเพลินกับสิ่งดีงามนั้นโดยไม่เลือก และไม่มีความก้าวหน้าแจกเช่นสัตว์ฉะนั้น

ในช่วงเวลาของความเสมอภาค และความกลางแกลงใจ การแยกวัตถุประสงค์ออกจากการทำงานของ มนุษย์มีความสำคัญอย่างไร

ในยุคที่คนมีศรัทธา คนจะตั้งเป้าหมายสุดท้ายของชีวิต หลังจากชีวิตนี้

มนุษย์ในสมัยนั้น จึงเกิดความเคยชินโดยธรรมชาติ หรือโดยไม่ตั้งใจกับการพิจารณาจุดประสงค์ซึ่งอยู่คงที่ ซึ่งมนุษย์มุ่งหน้าไปสู่อย่างไม่หยุดยั้ง เป็นเวลาติดต่อกันนานหลายปี และขณะที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างไม่รู้สึกตัว มนุษย์จะเรียนรู้ที่จะข่มความปรารถนาเล็ก ๆ น้อย ๆ ชั่วครู่ชั่วยามหลายร้อยพันประการ เพื่อที่จะสามารถสนองความปรารถนาอันยิ่งใหญ่และถาวรซึ่งฝังใจเขาได้คั้งขึ้น ในยามที่คนๆเดียวกันนี้ปรารถนาที่จะเอาใจใส่กับสรรพสิ่งในโลกนี้ ความเคยชินดังกล่าวจะกลับมา เขาจะกำหนดเป้าหมายกว้าง ๆ และแน่นอนแห่งการกระทำของเขาในโลกนี้อย่างเต็มใจ ความพยายามทั้งสิ้นของเขาจะมุ่งไปสู่เป้าหมายนั้น แต่ละวันเราจะไม่เห็นเขาพยายามทำสิ่งใหม่ๆเลย แต่เขาจะมีจุดประสงค์อันแน่นอนซึ่งเขาจะค้นหาติดตามอย่างไม่ย่อท้อ

สิ่งนี้จะอธิบายได้ว่า เพราะเหตุใดประชาชนที่เคร่งศาสนาจึงสามารถกระทำสิ่งที่ยืนยาวได้เป็นผลสำเร็จอยู่บ่อยๆ กล่าวคือ การสนใจกับโลกหน้าทำให้ประชาชนเหล่านี้ได้ค้นพบความลับอันยิ่งใหญ่ ในอันที่จะประสบความสำเร็จในโลกนี้

ศาสนาทำให้คนทั่วไปมีนิสัยชอบทำอะไรเพื่ออนาคต ในเรื่องนี้ ศาสนามีได้มีประโยชน์ต่อความผาสุกในชาตินี้ ยิ่งหย่อนไปกว่าความผาสุกในชาติหน้า นี่เป็นด้านการเมืองที่ยิ่งใหญ่ที่สุดด้านหนึ่งของศาสนา

แต่ยิ่งความสว่างแห่งศรัทธามีคมนลงมากเท่าไร ทักษะของมนุษย์ยิ่งแคบเข้าเท่านั้นและเราอาจกล่าวได้ว่า แต่ละวันวัตถุประสงค์แห่งการกระทำของมนุษย์ยิ่งดูใกล้เข้ามา

เมื่อมนุษย์เคยชินกับการไม่สนใจกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นเมื่อสิ้นชีวิตไปแล้ว เราจะมองเห็นเขาคอนอยู่ในสภาพเฉยเมยอย่างสิ้นเชิงในเรื่องอนาคตเหมือนกับสัตว์ เพราะอนาคตเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับสัญชาตญาณบางอย่างของมนุษย์ชาติเท่านั้น ทั้งนี้ที่เขาเลิกตั้งความหวังสำคัญๆ ของเขาในระยะยาวแล้ว จึงเป็นธรรมดาอยู่เอง ที่เขาอยากจะทำให้ความปรารถนาแม้เพียงเล็กน้อยของเขาเป็นจริงขึ้นมาโดยไม่รอช้า และดูเหมือนว่าทันทีที่เขาหมดหวังที่จะมีชีวิตอยู่ชั่วกัปชั่วกัลป์ เขาก็พร้อมที่จะทำตัวราวกับว่าเขาจะมีชีวิตอยู่เพียงวันเดียวเท่านั้น

ดังนั้น ในศตวรรษที่คนไม่เชื่อ จึงเป็นที่น่าห่วงเกรงว่ามนุษย์อาจจะปล่อยตัวไปตามเรื่องตามราวอยู่ตลอดเวลา สุดแต่ว่าวันหนึ่งๆ จะปรารถนาอะไรบ้าง และเมื่อเลิกถ่มอย่างสิ้นเชิงที่จะไฝ่หาสิ่งซึ่งกว่าจะได้มา ก็ต้องใช้ความพยายามอยู่นาน มนุษย์ย่อมจะไม่สร้างอะไรใหญ่โต ที่มีลักษณะสงบและยืนยาว

ถ้าแม้ว่าสภาวะสังคมของประชาชนซึ่งอยู่ในสภาพเช่นนั้น กลายเป็นแบบประชาธิปไตยแล้วไซ้ อันตรายซึ่งข้าพเจ้าเตือนเอาไว้จะยิ่งเพิ่มมากขึ้น

ในยามที่แต่ละคนหาทางตลอดเวลาที่เปลี่ยนที่ ยามที่การแข่งขันเปิดประตูกว้างสำหรับทุกคน ยามที่ความมั่งคั่งส่งสมพอกพูนขึ้น และละลายหายไปภายในไม่กี่นาที ท่ามกลางความอลเวงของประชาธิปไตย ความคิดในเรื่องโชคลาภอย่างกระทันหันและง่ายดาย ในเรื่องทรัพย์สินมากมายซึ่งได้มาแล้วสูญไป ภาพของความบังเอิญในทุกรูปแบบเกิดขึ้นในสมองของมนุษย์ ความไม่มั่นคงของสภาพสังคมจะช่วยส่งเสริมความไม่แน่นอนตามธรรมชาติทางความปรารถนา ท่ามกลางความผันแปรของชะตากรรมอยู่ตลอดเวลา นี้เวลาปัจจุบันยังมีความสำคัญมากขึ้น และซ่อนเร้นอนาคตซึ่งกำลังเลื่อนไปเอาไว้ และแล้วมนุษย์จะนึกถึงก็แต่เพียงวันรุ่งขึ้นเท่านั้น

ในประเทศซึ่งการไม่มีศาสนาและประชาธิปไตยมาประจวบกัน เนื่องจากแรงส่งเสริมอันเลวร้ายอย่างหนึ่ง นักปราชญ์และผู้ปกครองประเทศจึงต้องคอยใส่ใจอยู่ตลอดเวลาที่จะทำให้มนุษย์มองไม่เห็นวัตถุประสงค์แห่งการกระทำของตน นี่เป็นระดับขั้นใหญ่ของท่านเหล่านั้น

ขณะที่ยืนอยู่แต่กับความรู้สึกนึกคิดของสมัยตนและประเทศตน นักศีลธรรมจะต้องเรียนรู้ที่จะป้องกันตัว แต่ละวันเขาจะต้องพยายามแสดงให้คนร่วมสมัยเขาเห็นว่า ท่ามกลางการเคลื่อนไหวโดยรอบอยู่ตลอดเวลา เป็นการยากกว่าที่บุคคลเหล่านั้นจะต้องไม่นึกว่าเขากำลังคิดสร้างและทำงานใหญ่ซึ่งกินเวลานาน เขาจะต้องแสดงให้คนเหล่านั้นเขาเห็นว่า แม้มนุษยชาติจะเปลี่ยนโฉมหน้าไป วิธีการต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้คนแสวงหาความเจริญรุ่งเรืองในโลกนี้ได้ ยังคงเป็นวิธีเดิม และแสดงให้เห็นว่าในประเทศประชาธิปไตยเช่นเดียวกับในที่อื่น เราจะสามารถสนองตอบอารมณ์ความรู้สึกที่ฝังใจคนทั่วไปได้ในเรื่องความผาสุก ก็ด้วยการต่อต้านความต้องการเล็ก ๆ น้อย ๆ นับพันของบุคคล ซึ่งมีเป็นประจำวัน

งานของผู้ปกครองมิได้ถูกกำหนดไว้ชัดเจนน้อยไปกว่านั้น

ในทุกยุคทุกสมัย เรื่องสำคัญก็คือ บรรดาผู้นำประเทศจะต้องประพฤติตนเพื่ออนาคต แต่การกระทำเช่นนี้ยิ่งจำเป็นมากขึ้นในศตวรรษประชาธิปไตย และศตวรรษที่คนขาดความเชื่อมากกว่าในศตวรรษอื่นใดทั้งสิ้น โดยการกระทำเช่นนี้ ประมุขประเทศประชาธิปไตยไม่เพียงทำให้กิจการสาธารณะรุ่งเรืองขึ้นเท่านั้น แต่เขายังสั่งสอนผู้คนให้รู้จักศิลปะในการดำเนินกิจการส่วนตัวอีกด้วย โดยใช้กิจการสาธารณะเป็นตัวอย่าง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งประมุขของประเทศ จะต้องพยายามขจัดเหตุบังเอิญในโลกการเมืองออกไปให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

การยกตำแหน่งข้าราชการสำนักให้สูงขึ้นอย่างกะทันหันและไม่สมควร จะก่อให้เกิดความรู้สึกไม่พอใจชั่วคราวชั่วยามเท่านั้นในประเทศอภิชนาธิปไตย เพราะเหตุว่าสถาบันและความเชื่อทั้งหมด โดยปกติแล้วย่อมจะบังคับคนให้เดินไปช้า ๆ ในแนวทางที่เขาจะละจากไปไม่ได้

ทว่าไม่มีสิ่งใดจะเป็นอันตรายร้ายกาจไปกว่าการแสดงตัวอย่างเช่นนั้น ให้เป็นที่ประจักษ์แก่ตาของประชาชนประชาธิปไตย เพราะตัวอย่างเหล่านั้นจะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกโกรธแค้น และทำอะไรได้ทุกอย่างในที่สุด ดังนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคแห่งความเคลือบแคลงสงสัย และความเสมอภาคนี้เอง ที่เราควรจะต้องคอยระวังหลีกเลี่ยง อย่าให้คนเห็นดีเห็นงามไปกับการทำตัวให้เป็นที่โปรดปรานของประชาชนหรือของเจ้าผู้ครอง เพราะท่านจะเป็นที่โปรดปรานหรือไม่นั้น อยู่ที่โชค แต่ควรจะสนใจกับวิทยาการ และการให้บริการต่าง ๆ

สิ่งที่เราหวังก็คือ ในเวลาเช่นนั้น ความเจริญก้าวหน้าจะเป็นผลของความมานะพยายาม โดยลักษณะการเช่นนั้นจะไม่มีควมยิ่งใหญ่ที่ง่ายตายเกินไป และผู้ที่มีความทะเยอทะยานจะต้องมองจับจ้องอยู่ที่เป้าหมายเป็นเวลานานก่อนที่จะบรรลุถึงเป้าหมายนั้น

รัฐบาลทั้งหลายจะต้องพยายามทำให้ผู้คนหันกลับมานิยมการคิดถึงอนาคต โดยไม่มีศาสนา และสภาวะสังคมเป็นแรงบันดาลใจอีกแล้ว และโดยไม่ต้องกล่าวออกมาเช่นนั้น แต่ละวันรัฐบาลจะต้องสั่งสอนราษฎรโดยทางภาคปฏิบัติว่า ความมั่งคั่ง ชื่อเสียง อำนาจ คือรางวัลแห่งการทำงาน และสอนว่าเมื่อปรารถนาอะไรมาเป็นเวลานานก็จะพบความสำเร็จในที่สุด และสิ่งที่เราได้รับจะคงทนถาวรได้ก็จะต้องเป็นสิ่งที่ได้มาอย่างยากเย็นเท่านั้น

เมื่อผู้คนเคยชินกับการมองเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกนี้ ได้ล่วงหน้าเป็นเวลานาน และชินกับการหลอเลียงความหวังเอาไว้ในโลกนี้ ย่อมจะเป็นการยากที่เขาจะคิดอยู่แค่ชีวิตนี้เท่านั้น และเขาก็เกือบจะมองเลยไปไกลกว่าชีวิตนี้อยู่แล้ว

ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงไม่แคลงใจเลยว่า โดยการทำให้ราษฎรเคยชินกับการคิดถึงอนาคตในโลกนี้ เรากำลังค่อย ๆ นำเขาเข้าไปใกล้ความเชื่อศาสนาที่ละเอียดที่ละน้อยโดยที่ราษฎรเองไม่รู้ตัว

โดยนัยนี้ วิธีที่จะเปิดโอกาสให้คนไม่ต้องฟังศาสนาได้ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม อาจจะเป็นวิธีเดียวที่เรามีอยู่ในอันที่จะนำมนุษยชาติโดยทางอ้อมอันแสนไกล กลับไปสู่ศรัทธาอีกวาระหนึ่ง

บทที่ ๑๘

เพราะเหตุใดในความคิดของคนอเมริกัน อาชีพสุจริตทุกชนิดจึงได้ชื่อว่า เป็นอาชีพมีเกียรติ

ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย ที่ซึ่งความมั่งคั่งมิได้เป็นมรดกตกทอดกัน แต่คนทำงานเพื่อยังชีวิตตน หรือเคยทำงานมาแล้ว หรือถือกำเนิดมาจากคนที่เคยทำงาน คนทั่วไปจึงคิดถึงการงานว่าเป็นภาระจำเป็นทางธรรมชาติและสุจริตของมนุษยชาติ

งานนอกจะก่าไม่ใช่สิ่งไรเกียรติสำหรับประชาชนเหล่านี้แล้ว ยังเป็นสิ่งมีเกียรติด้วย แม้ผู้ที่มีอคติก็มีได้ค้ำค้ำการทำงาน แต่กลับสนับสนุน ในสหรัฐอเมริกา คนมั่งมีคิดว่า การอุทิศเวลาว่างของตน เพื่อหน้าที่สาธารณะบางอย่างนั้น เป็นความต้องการของประชาชน เขาจะเห็นว่าตนเองเสียชื่อเสียง ถ้าแม้เขาใช้ชีวิตเพียงเพื่ออยู่เท่านั้น เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงความจำเป็นต้องทำงานนี้เอง ที่เศรษฐกิจอเมริกันเป็นจำนวนมากพากันมายังทวีปยุโรป ณ ที่นั้นเขาจะพบสิ่งหลงเหลือจากสังคมอภิชนาธิปไตย ในสังคมเช่นนี้การไม่ทำงานยังถือว่าเป็นสิ่งที่มีเกียรติอยู่

ความเสมอภาคไม่เพียงช่วยยกอบกู้ความคิดในเรื่องการทำงานให้ดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังช่วยยกความคิดในเรื่องการทำงานหาเงินให้สูงขึ้นด้วย

ในประเทศอภิชนาธิปไตย ไม่ใช่งานแท้ ๆ ที่คนดูถูก แต่เป็นงานที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ต่างหาก การทำงานจะเป็นสิ่งมีเกียรติก็ต่อเมื่อคนลงมือทำเพราะความทะเยอทะยาน หรือเพราะคุณธรรมเพียงอย่างเดียว แต่กระนั้นภายใต้ระบบอภิชนาธิปไตยมีอยู่ตลอดเวลาที่ผู้ทำงานเพื่อเกียรติ มิใช่จะไม่หวนไหวกับผลประโยชน์อันเป็นสิ่งล่อใจ ทว่าความปรารถนาสองประการนี้จะประจวบกันก็แต่ในส่วนลึกของจิตใจของเขาเท่านั้น เขาจะระวังเป็นอย่างดีที่จะปิดบังมิให้ผู้ใดได้ ล่วงรู้ถึงส่วนลึกของจิตใจเขา เขาจะเต็มใจปิดบังตนเองเสียด้วย ในประเทศอภิชนาธิปไตยเกือบจะไม่มีข้าราชการคนใดที่ไม่อ้างว่าตนรับใช้ประเทศโดยไม่ต้อง

การผลประโยชน์ เงินเดือนของเขาเป็นส่วนละเอียดปลีกย่อยซึ่งเขาคิดถึงน้อยมาก และแสรังทำเสมอว่าเขาไม่คิดถึงเลย

โดยนัยนี้ ความคิดเรื่องผลประโยชน์จึงอยู่แยกกับความคิดในเรื่องการทำงาน ถึงแม้ตามจริงทั้งสองสิ่งจะอยู่รวมกัน แต่ก็ไร้ผลเพราะในความคิดของคนสองสิ่งนี้จะอยู่แยกกัน

ในสังคมประชาธิปไตย ตรงกันข้ามความคิดทั้งสองรวมกันอยู่อย่างชัดเจน เนื่องจากว่าความปรารถนาในความสุขสบายเกิดกับคนทั่วไป โชคลาภเป็นสิ่งสามัญและชั่วคราวช่วยยามในเมื่อแต่ละคนจำเป็นต้องเพิ่มพูนทรัพยากรของตน หรือเตรียมทรัพยากรใหม่ๆ ไว้ให้ลูกหลานตน ทุกคนจึงมองเห็นว่าประโยชน์ที่พึงมี แม้จะมีใช้ทั้งหมด แต่ก็เป็นส่วนหนึ่ง ชักนำคนให้ทำงาน บรรดาผู้ที่ทำงานส่วนใหญ่เพื่อชื่อเสียงเอง ยิ่งบังคับใจให้เคยชินกับความคิดที่ว่าตนมิได้ปฏิบัติงานเพื่อชื่อเสียงเพียงอย่างเดียว และเขาเหล่านั้นไม่ว่าจะมีอะไรก็ตามจะค้นพบว่าความปรารถนาที่จะมีชีวิตอยู่ละเล้ากัน ในความคิดของเขา กับความปรารถนาที่จะให้ชีวิตตนโด่งดัง

ในแง่หนึ่งสำหรับราษฎรทุกคนยามที่การทำงาน จะเป็นการจำเป็นที่มีเกียรติสำหรับภาวะของมนุษย์ และในอีกแง่หนึ่ง ยามที่เห็นได้ชัดว่า คนทำงานเพื่อค่าจ้าง ไม่ว่าจะเพียงอย่างเดียวหรือส่วนหนึ่งเพื่อค่าจ้างก็ตาม ช่องว่างอันมหาศาลซึ่งแยกอาชีพต่างๆ ออกจากกัน ในสังคมอภิชนาธิปไตยย่อมจะหมดไป ถ้าแม้ว่าอาชีพทั้งหมดจะไม่เหมือนกัน อย่างน้อยอาชีพเหล่านั้นก็มีลักษณะหนึ่งที่คล้ายกัน

ไม่มีอาชีพใดที่คนมิได้ทำงานเพื่อเงิน เงินเดือนซึ่งเป็นจุดรวมกันของอาชีพทั้งหมด ทำให้อาชีพทุกชนิดมีลักษณะเสมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน

สิ่งนี้เป็นประโยชน์ในการอธิบายความคิดเห็นของคนอเมริกัน ในเรื่องอาชีพต่างๆ คนรับใช้อเมริกันไม่ถือว่าตนเองตกต่ำเพราะเขาทำงาน เพราะรอบๆ ตัวเขาทุกคนทำงานกันทั้งนั้น เขาไม่รู้สึกว่าตนตกต่ำ เพราะเขาคิดว่าเขาได้รับเงินเดือน ในเมื่อประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาทำงานเพื่อเงินเดือนเช่นกัน เราจ่ายเงินให้ประธานาธิบดีในฐานะที่ปกครอง เช่นเดียวกับเราจ่ายให้พวกเขาในฐานะที่รับใช้

ในสหรัฐอเมริกา อาชีพต่างๆ ล้าบากมากบ้างน้อยบ้าง มีผลประโยชน์มากบ้างน้อยบ้าง แต่ไม่เคยสูงหรือต่ำ อาชีพสุจริตทุกชนิดมีเกียรติทั้งนั้น

บทที่ ๑๕

สิ่งซึ่งทำให้คนอเมริกันเกือบทุกคน เอนเอียงไปทางอาชีพอุตสาหกรรม

ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าเป็นบรรดาศิลปะที่มีประโยชน์ทั้งหมด การเกษตรเป็นศิลปะที่ปรับปรุงได้ช้าที่สุดใช่หรือไม่ ในประเทศประชาธิปไตย บ่อยครั้งเสียอีกที่ใคร ๆ จะพูดว่าศิลปะนี้หยุดอยู่กับที่ เพราะเหตุว่าศิลปะอื่นอีกมากมายจะวิ่งรุดไป

ตรงกันข้าม รสนิยมและนิสัยความเคยชินเกือบทุกอย่าง ซึ่งถือกำเนิดมาจากความเสมอภาค ย่อมจะชักนำมนุษย์ไปสู่พาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมเป็นธรรมดา

ข้าพเจ้านึกเห็นภาพชายผู้หนึ่งซึ่งขยันขันแข็ง มีปัญญาความรู้ อิศระ สมาย เต็มไปด้วยความปรารถนานานา เขาจนเกินกว่าจะมีชีวิตอยู่โดยไม่ต้องทำอะไร แต่เขาก็รวยพอที่จะรู้สึกว่าจะไม่ต้องหวาดกลัวว่า อาจจะมีเวลาอันไกลนี้ และเขาก็คิดที่จะปรับปรุงชะตากรรมของตนให้ดีขึ้น คนผู้นี้นิยมความเพลิดเพลินทางวัตถุ เขามองเห็นคนอื่น ๆ นับร้อยนับพันปล่อยตัวไปกับรสนิยมนี้ ตัวเขาเองก็เริ่มที่จะปล่อยตัวไปกับรสนิยมนี้เช่นกัน และเขาก็เกิดความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเพิ่มพูนวิธีที่จะสนองรสนิยมดังกล่าว อย่างไรก็ตามชีวิตดำเนินไปเรื่อย ๆ เวลาที่เร่งรัดเขา เขาจะทำอย่างไร

การเพาะปลูกให้ความหวังว่าความพยายามบากบั่นของเขา จะได้ผลเกือบจะแน่นอน ทว่าเป็นผลที่ช้า คนจะร่ำรวยจากการเพาะปลูกได้ก็ทีละเล็กทีละน้อยเท่านั้น ทั้งยากลำบากอีกด้วย เกษตรกรรมเหมาะกับคนมั่งมีเงินทอง มีสิ่งต่างๆ มากมายล้นเหลืออยู่แล้ว หรือเหมาะกับคนยากจนซึ่งขอเพียงมีชีวิตอยู่ไปวัน ๆ เท่านั้น บัดนี้เขาเลิกได้แล้ว เขาขายไร่นา ออกจากบ้านไปเพื่อจะเผชิญกับอาชีพอันไม่แน่นอน ทว่าได้เงินทอง

สังคมประชาธิปไตยมีคนประเภทนี้เต็มไปหมด ยิ่งความเสมอภาคทางฐานะสูงขึ้น ผุ่จนเหล่านี้ก็ยิ่งเพิ่มจำนวนขึ้น

ดังนั้น ประชาธิปไตยจึงไม่เพียงแต่ทำให้จำนวนคนทำงานเพิ่มขึ้นเท่านั้น ประชาธิปไตยยังชักนำคนให้ทำงานอย่างหนึ่งมากกว่าอีกอย่างหนึ่งอีกด้วย และขณะที่ประชาธิปไตยทำให้คนเบื่อหน่ายเกษตรกรรม ประชาธิปไตยจะชักนำคนไปสู่พาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม*

ความรู้สึกนึกคิดเช่นนี้เห็นได้ในหมู่ราษฎรที่ร่ำรวยที่สุดนั่นเอง

ในประเทศประชาธิปไตย คนซึ่งเรารู้สึกว่ามีความสมบูรณ์พูนสุขมาก จะไม่พอใจในทรัพย์สินสมบัติของตนเกือบจะเสมอไป เพราะเขาเห็นว่าตัวเองร่ำรวยน้อยกว่าบิดา และเกรงไปว่าลูกๆ จะร่ำรวยน้อยกว่าเขา คนมั่งมีส่วนมากในประเทศประชาธิปไตย จึงคิดฝันอยู่ตลอดเวลาถึงวิธีที่จะได้มาซึ่งความมั่งคั่ง จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่เขาจะหันไปมองการพาณิชย์และอุตสาหกรรม ซึ่งจะเป็นวิธีที่รวดเร็วทันใจที่สุด และมีพลังมากที่สุดที่จะทำให้เขาเป็นเศรษฐีได้ ในแง่นี้เขามีสัญชาตญาณเช่นเดียวกับคนจน ทั้งๆ ที่ไม่มีความจำเป็นแบบเดียวกับคนจน หรือจะกล่าวว่าเขาถูกผลักดันโดยความต้องการที่รุนแรงที่สุด ในบรรดาความต้องการทั้งหลาย คือต้องการที่จะไม่ตกต่ำลง

ในประเทศอภิชนาธิปไตย คนร่ำรวยคือผู้ปกครองประเทศ ในเวลาเดียวกันความสนใจเอาใจใส่ที่เขาให้แก่ภารกิจสาธารณะใหญ่ๆ อยู่ตลอดเวลา ทำให้เขาเบนไปจากการเอาใจใส่ดูแลการพาณิชย์และอุตสาหกรรมของเขา กระนั้นก็ตาม ถ้าแม้ว่าเจตจำนงของบางคนจะเผชิญหันเหไปทางการค้า เจตจำนงของหมู่คณะจะเข้ามาขวางทางเขาทันที เพราะเหตุว่า แม้

* เราเคยสังเกตเห็นมาแล้วหลายครั้งว่า นักอุตสาหกรรมและนายพาณิชย์ นิยมความเพลิดเพลินทางวัตถุจนเกินประมาณ จึงมีการกล่าวหาพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมเพราะเหตุนี้ ข้าพเจ้าคิดว่าในเรื่องนี้เรายกผลมาเป็นเหตุ

มิใช่พาณิชย์กรรม หรืออุตสาหกรรมที่ชักนำรสนิยมในความเพลิดเพลินทางวัตถุมาสู่มนุษย์ แต่แนะนำให้เกิดรสนิยมแบบนั้นมากกว่า คือรสนิยมที่ชักนำคนไปสู่อาชีพอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม อันเป็นอาชีพที่เขาหวังจะสนองความต้องการตนเองได้เต็มที่กว่าและรวดเร็วกว่า

ถ้าแม้ว่า พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมจะทำให้ความปรารถนาความสุขสบายสูงขึ้นนั้นก็เพราะว่าอารมณ์ความรู้สึกใดๆ ก็ตาม ที่คนให้ความสนใจมากขึ้น ย่อมจะกลายเป็นความรู้สึกที่มั่งคั่งมากขึ้น ทั้งยังเพิ่มสูงขึ้นพร้อมกับความพยายามที่จะสนองความรู้สึกนั้น

มูลเหตุทั้งหลายที่ทำให้ความรักทรัพย์สินทั้งหลายในโลก มีมากกว่าความรู้สึกอื่นในหัวใจมนุษย์ช่วยพัฒนาการพาณิชย์และอุตสาหกรรม ความเสมอภาคเป็นหนึ่งในสาเหตุเหล่านั้น เสรีภาพสนับสนุนการพาณิชย์ ไม่ใช่โดยตรงด้วยการทำให้คนมีรสนิยมในการค้า แต่โดยทางอ้อม ด้วยการทำให้ความรักความสุขสบายของมนุษย์มีพลังสูงขึ้น และมีอยู่ในใจของคนทั่วไป

เราจะพยายามลุกขึ้นต่อต้านอิทธิพลของคนจำนวนมากเพียงไร เราก็ไม่สามารถหลบหลีกแยก
 ของคนเหล่านั้นได้เลย และท่ามกลางกลุ่มอภิสิทธิ์ชนผู้ซึ่งปฏิเสธอย่างแน่วแน่และแข็งขันที่สุด
 ที่จะยอมรับสิทธิของเสียงข้างมากของชาตินี้เอง ก็ได้มีการก่อตั้งเสียงข้างมากของกลุ่มเฉพาะ
 ชนเป็นผู้ปกครองประเทศ

ในประเทศประชาธิปไตย ที่ซึ่งเงินทองมิได้พาผู้ที่เป็นเจ้าของไปสู่อำนาจ แต่
 บ่อยครั้งกลับจะกั้นเขาให้ออกห่างจากอำนาจเสียอีก เศรษฐีจึงมีรูปร่างจะทำอะไรกับเวลาว่างของ
 ตน ความกระวนกระวายใจ ความปรารถนาอันมากมายของเขา ทรัพย์สินอันไพศาลของเขา
 การนิยมสิ่งแปลกพิศดารมาเกือบจะตลอดเวลาของบรรดาผู้ที่ยกตนเหนือฝูงชนไม่ว่าจะโดยวิธี
 การใด สิ่งเหล่านี้เร่งรัดให้พวกเขาทำงาน หนทางไปสู่การพาณิชย์เพียงหนทางเดียวเปิดกว้าง
 อยู่ ในประเทศประชาธิปไตยไม่มีอะไรจะยิ่งใหญ่กว่า หรือรุ่งเรืองไปกว่าการพาณิชย์ การ
 พาณิชย์นี้เองที่ดึงดูดสายตาของประชาชน และเข้าไปอยู่ในจินตนาการของฝูงชนจนเต็มเปี่ยม
 อารมณ์ความรู้สึกที่ทรงพลังทั้งหมดมุ่งไปสู่การค้า ไม่มีอะไรจะสามารถขัดขวางเหล่าเศรษฐีให้
 หุ่มตัวกับการค้า ไม่ว่าจะเป็นนอกคตของเขาเองหรือนอกคตของผู้อื่น เศรษฐีในประเทศประชา
 ธิปไตยไม่เคยตั้งเป็นกลุ่มซึ่งมีชนบทรวมเนียน และการจัดระเบียบทางการเมืองของตนเอง
 ความคิดเฉพาะชนชั้นของเขาเองหยุดยั้งเขาไม่ได้ และความคิดกว้าง ๆ เกี่ยวกับประเทศช่วย
 ผลักดันเขา นอกจากนั้น เนื่องมาจากทรัพย์สินสมบัติมากมาย ที่เรามองเห็นในหมู่ประชาชนที่
 เป็นประชาธิปไตยมาจากการค้าเกือบจะแทบทั้งสิ้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการสืบต่อกันหลายชั่ว
 คน ก่อนที่ผู้ครอบครองสมบัติเหล่านั้นจะเลิกนิสัยค้าขายเสียได้

เมื่อต้องเบียดเสียดเหยียดกันอยู่ในเนื้อที่แคบ ๆ บนเวทีการเมือง บรรดาเศรษฐี
 จากทุกแห่งหนในประเทศประชาธิปไตยจึงกระโจนไปสู่การค้า อันเป็นที่ซึ่งเขาสามารถขยายตัว
 และใช้ข้อได้เปรียบทางธรรมชาติของเขาได้ และकुในบางแง่แล้วจากความอาจหาญเอง และ
 จากความยิ่งใหญ่ทางธุรกิจอุตสาหกรรมนี้เอง ที่ทำให้เราเห็นได้ว่าเศรษฐีเหล่านี้คงจะไม่ค่อย
 ชื่นชมกับอุตสาหกรรมนัก ถ้าแม้พวกเขาเกิดมาในประเทศอภิชนาธิปไตย

ยิ่งกว่านั้น ข้อสังเกตเดียวกันนี้อาจนำไปใช้กับคนทุกคนในประเทศประชาธิปไตย
 ได้ ไม่ว่าเขาเหล่านั้นจะเป็นนายกหรือเศรษฐี

บรรดาผู้ที่มีชีวิตอยู่ท่ามกลางความขาดเสถียรภาพทางประชาธิปไตย ย่อมจะเห็น

แต่ภาพของความบังเอิญไม่แน่นอน และย่อมจะลงเอยด้วยการนิยมชมชอบธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งความบังเอิญมีบทบาทอยู่ด้วย

ดังนั้น พวกเขาทุกคนจึงถูกชักนำไปสู่การค้า ไม่เพียงแต่เพราะมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับเท่านั้น แต่เพราะชอบอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ อันเกิดจากการค้านั้นด้วย

ประเทศสหรัฐอเมริกาเพิ่งพ้นจากการเป็นเมืองขึ้นของประเทศอังกฤษมาเพียงครึ่งศตวรรษเท่านั้น ทรัพย์สินสมบัติในประเทศนั้นน้อยมาก และเงินทุนยังหาได้ยาก แต่กระนั้น ก็ไม่มีประชาชนใดในโลกที่เจริญก้าวหน้าทางการค้าและอุตสาหกรรมได้รวดเร็วเท่าคนอเมริกัน ปัจจุบันนี้คนอเมริกันเป็นชาติเงินทะเลเป็นที่สองของโลก และแม้ว่าผลิตผลทางอุตสาหกรรมของเขาจำเป็นต้องต่อสู้กับอุปสรรคทางธรรมชาติ ซึ่งแทบจะเอาชนะไม่ได้ ทว่าแต่ละวันก็สามารถมีการพัฒนาใหม่ ๆ ได้

ในสหรัฐอเมริกาทางอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดสามารถทำได้ไม่ยากเย็นอะไร เพราะเหตุว่าประชากรทั้งประเทศเข้ามายุ่งเกี่ยวกับอุตสาหกรรม และราษฎรที่ยากจนที่สุด เช่นเดียวกับราษฎรที่มั่งคั่งที่สุดเต็มใจที่จะร่วมแรงร่วมใจกันในเรื่องนี้ แต่ละวันเราจึงประหลาดใจที่ได้เห็นงานอันมหัศจรรย์ ซึ่งชาติที่เกือบจะไม่มีคนร่ำรวยเลยทำได้โดยไม่ยากลำบากอะไร คนอเมริกันมาถึงผืนแผ่นดินที่เขาอาศัยอยู่นี้เพียงวันวาน แต่เขาก็ทำให้ระเบียบธรรมชาติทุกชนิดปั่นป่วนไปแล้วเพื่อผลประโยชน์ของตน เขานำแม่น้ำซัดสันไปรวมกับแม่น้ำมิสซิสซิปปี และทำให้มหาสมุทรแอตแลนติกติดต่อกับอ่าวเม็กซิโก โดยผ่าข้ามภาคพื้นทวีปซึ่งแยกทะเลทั้งสองออกจากกัน เป็นระยะทางกว่า ๒๐๐๐ กิโลเมตร ทางรถไฟที่ยาวที่สุดที่เคยมีมาในสมัยเราอยู่ในอเมริกา

แต่สิ่งที่สะอึกใจข้าพเจ้ามากที่สุด在美国 มิใช่ความใหญ่โตมหึมา ผิดธรรมดาของธุรกิจอุตสาหกรรมบางแห่ง แต่จำนวนมากมายนับไม่ถ้วนของธุรกิจเล็ก ๆ ต่างหาก

หายากที่นักเพาะปลูกชาวอเมริกันจะตั้งหลักแหล่งบนพื้นที่ที่เขาครอบครองอยู่ตลอดไป ส่วนใหญ่แล้ว ทางมณฑลใหม่ ๆ ภาคตะวันตก มีการปรับทุ่งนาสำหรับการเพาะปลูกเพื่อที่จะบอกขาย มิใช่เพื่อทำการเก็บเกี่ยว มีการสร้างไร่โดยคาดว่าอาจจะได้ราคาดี เมื่อสภาพท้องที่เกิดเปลี่ยนแปลงไปในไม่ช้า เนื่องมาจากจำนวนพลเมืองที่เพิ่มขึ้น

ทุก ๆ ปี พลเมืองจากภาคเหนือเป็นหมู่ ๆ จะลงมาয়ภาคใต้ และไปตั้งภูมิลำเนาในท้องถิ่นที่มีต้นฝ้ายและต้นอ้อยขึ้นอยู่ทั่วไป คนเหล่านี้ทำการเพาะปลูกโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะได้ผลผลิตจากสิ่งที่ทำให้ร่ำรวยได้ภายในไม่กี่ปี และเมื่อนั้นเขาจะเห็นภาพของยามที่เขาจะกลับไปยังถิ่นเดิมของตนได้วาง ๆ เพื่อจะเสวยสุขจากสิ่งที่เขาจะได้รับมาด้วยวิธีนั้น ดังนั้น คนอเมริกันจึงนำความนึกคิดทางการค้าเข้ามาใช้ในการเกษตรด้วย ส่วนอารมณ์ความรู้สึกทางอุตสาหกรรมก็แสดงออกมาในการเกษตร เช่นเดียวกับในที่อื่น

คนอเมริกันเจริญก้าวหน้าอย่างมหาดศาลทางด้านอุตสาหกรรม เพราะทุกคนสนใจกับอุตสาหกรรมพร้อม ๆ กัน และเนื่องมาจากสาเหตุเดียวกันนี้เอง เขาจึงต้องเผชิญกับวิกฤติการณ์ทางอุตสาหกรรมอย่างน่ากลัวและไม่คาดคิดมาก่อน

เนื่องจากทุกคนทำการค้า การค้าในประเทศเขาจึงต้องตกอยู่ใต้อิทธิพลมากมาย และยุ่งยากยิ่ง จนกระทั่งสุดท้ายที่เขาจะคาดการณ์ถึงอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นได้ล่วงหน้า ในเมื่อแต่ละคนเข้าคลุกคลีกับอุตสาหกรรมมากบ้างน้อยบ้าง ยามที่ธุรกิจต่างๆ ต้องถูกกระทบกระเทือนแม้เพียงเล็กน้อย ทรัพย์สินส่วนบุคคลทั้งหมดก็สะกูดตามไปด้วยในเวลาเดียวกัน และรัฐเองก็ต้องโคลงเคลงตามไปด้วย

ข้าพเจ้าเชื่อว่า การกลับมาของวิกฤติการณ์ทางอุตสาหกรรม เป็นโรคร้ายประจำชาติประชาธิปไตยในทุกวันนี้ เราอาจทำให้โรคนั้นเป็นอันตรายน้อยลง แต่รักษาให้หายไม่ได้ เพราะมันมิได้เกิดมาจากอุบัติเหตุ แต่เกิดจากอุปนิสัยและอารมณ์ความรู้สึกประชาชนเหล่านี้เอง

บทที่ ๒๐

อภิชนาธิปไตยอาจจะมาจาก อุตสาหกรรมได้อย่างไร

ข้าพเจ้าได้แสดงให้เห็นแล้วว่าประชาธิปไตยส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมและ
เพิ่มพูนจำนวนกิจการอุตสาหกรรมอย่างมากมาได้อย่างไร ต่อไปเราจะเห็นว่าอุตสาหกรรม
เองจะสามารถนำผู้คนกลับไปสู่ระบบอภิชนาธิปไตยได้โดยทางวากวนอันใด

เรายอมรับแล้วว่าเมื่อกรรมกรต้องเอาใจใส่อยู่กับส่วนละเอียดส่วนนั้นอยู่ทุกเมื่อ
เชื่อกันว่า เราย่อมจะสามารถผลิตงานทั้งชิ้นได้อย่างง่ายดายยิ่งขึ้นรวดเร็วยิ่งขึ้น และประหยัด
ได้มากขึ้น

ทั้งเรายังได้ยอมรับอีกว่า ยิ่งงานอุตสาหกรรมเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ มีเงินทุนมาก
มาย มีเครดิตสูงยิ่งขึ้นเท่าไร ผลผลิตยิ่งราคาถูกลงมากเท่านั้น

ความจริงข้อนี้เป็นที่มองเห็นคล้ายคลึงคลากันมานานแล้ว แต่เพิ่งมีการชี้แจง
กันอย่างชัดแจ้งในสมัยเรา ได้มีการนำความจริงข้อนั้นไปใช้กับอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญ
อย่างมากหลายแห่งแล้ว แต่อุตสาหกรรมขนาดเล็กกว่าก็รับช่วงความจริงข้อนั้นต่อ ๆ กันไป

ข้าพเจ้ามองไม่เห็นสิ่งใดเลยในโลกการเมือง ที่ควรจะทำให้กันนิติบัญญัติเอาใจใส่
ยิ่งขึ้น นอกจากคติใหม่ทางอุตสาหกรรมวิทยาสองประการนี้

ยามที่ช่างต้องง่วนอยู่กับการผลิตของชิ้นเดียว แต่เพียงอย่างเดียวอยู่ตลอดเวลา
เขาย่อมทำงานชิ้นนั้นได้อย่างชำนาญเป็นพิเศษ แต่พร้อมกันนั้นเขาก็ต้องหมดความ
สามารถโดยทั่ว ๆ ไป ที่จะใช้สมองและความนึกคิดในการดำเนินงานนั้น แต่ละวันเขาจะชำนาญ
งานชิ้น และมีความอุตสาหกรรมน้อยลง และเราอาจจะกล่าวได้ว่า ความเป็นคนในตัวเองลดต่ำลง
ขณะที่ความเป็นกรรมกรของเขาสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

เราควรจะหวังคอยอะไรจากคนที่ใช้เวลาถึง ๒๐ ปีในชีวิตของเขาทำหัวเข็มหมุด

และนับแต่บัดนี้ต่อไปเขาจะนำพลังปัญญามนุษย์ในตัวเขา ซึ่งบ่อยครั้งเคยทำให้โลกปั่นป่วน ไปใช้กับอะไรก็ได้เล่า ถ้าไม่ใช่เพื่อค่านหาวิธีที่ดีที่สุดที่จะทำหัวเข็มหมุด

ยามที่กรรมกรผู้หนึ่งใช้ชีวิตส่วนหนึ่งของเขาซึ่งมากพอสมควรให้หมดไปด้วยวิธีนี้ ความคิดของเขาย่อมจะหยุดอยู่เพียงแค่นี้ โกลี ๆ จุดมุ่งหมายในการลงแรงของเขาในแต่ละวันไปตลอดกาล ร่างกายของเขาจะเกิดความเคยชินตายตัวบางอย่าง ซึ่งเขาไม่สามารถปลีกตัวออกไปได้อีกแล้ว กล่าวสั้น ๆ ก็คือ เขามิได้เป็นตัวของตัวเองอีกแล้ว แต่เป็นของอาชีพที่เขาเลือก กฎหมายและขนบธรรมเนียมต่าง ๆ พยายามที่จะพังกำแพงรอบ ๆ ตัวเขาออกให้หมด และพยายามเปิดหนทางหลายร้อยหลายพันทุกทิศทุกทางที่จะนำไปสู่โชคลาภ แต่ก็ไร้ผล ทฤษฎีอุตสาหกรรมทฤษฎีหนึ่ง ซึ่งทรงพลังยิ่งกว่าขนบธรรมเนียมและกฎหมาย ผูกพันเขาไว้กับอาชีพอันหนึ่ง และบ่อยครั้งผูกพันเขาไว้กับที่หนึ่งซึ่งเขาจะจากไปไม่ได้ ทฤษฎีนี้กำหนดให้เขาอยู่ในตำแหน่งหนึ่งในสังคมซึ่งเขาจะหลุดพ้นออกไปไม่ได้ ท่ามกลางความเคลื่อนไหวอยู่ทั่วไป ทฤษฎีนี้ทำให้เขาหยุดนิ่งอยู่กับที่

ยิ่งหลักการแบ่งงานถูกนำไปใช้อย่างเต็มที่ กรรมกรยิ่งหมดกำลังลง มีขอบเขตจำกัดยิ่งขึ้น และขึ้นอยู่กับงานมากขึ้น ศิลปะนำมาซึ่งความก้าวหน้า นายช่างกลับถอยหลัง อีกแง่หนึ่ง ยังมีการค้นพบอย่างชัดแจ้งยิ่งขึ้นว่า ผลผลิตทางอุตสาหกรรมดีกว่า และราคาถูกลงกว่าเดิม ด้วยเหตุผลที่ว่า การผลิตกว้างขวางยิ่งขึ้น และมีการลงทุนมากขึ้น บรรดาคนร่ำรวยมาก ๆ และมีความรู้สูง จึงเสนอตัวเข้าดำเนินกิจการอุตสาหกรรม ซึ่งก่อนหน้านั้นอยู่ในมือของนายช่างที่ไม่มีความรู้ หรือไม่สนใจ การใช้ความมานะอุตสาหกรรมที่จำเป็นอย่างมากมาย และความยิ่งใหญ่ในด้านความสำเร็จที่จะได้รับ ดึงดูดความสนใจของคนเหล่านั้น

ดังนั้น โดยนัยนี้ พร้อมกันกับที่อุตสาหกรรมวิทยาทำให้ชนชั้นกรรมกรตกต่ำลงเรื่อย ๆ ก็กลับยกระดับชั้นหัวหน้าให้สูงขึ้น

ขณะที่กรรมกรใช้ปัญญาศึกษาส่วนละเอียดเพียงส่วนเดียวมากขึ้นทุกที แต่ละวันผู้เป็นหัวหน้าก็ยังมองงานในส่วนรวมกว้างขึ้นทุกที และความนึกคิดของเขาก็ขยายกว้างออกไปได้สัดส่วนกับความนึกคิดของกรรมกรซึ่งแคบลง ๆ ในไม่ช้ากรรมกรก็ไม่จำเป็นต้องมีอะไรอื่นนอกจากพลังทางร่างกายซึ่งปราศจากปัญญา หัวหน้าจำเป็นต้องมีความรู้ หรือเกือบจะต้องมี

อัจฉริยะ เพื่อประสบความสำเร็จ คนหนึ่งนั้นล้มล้างคดียุติธรรมผู้บริหารจักรวรรดิอันกว้างใหญ่
มากขึ้นทุกที ขณะที่อีกคนหนึ่งคล้ายกับสัตว์มากขึ้นทุกที

ในที่นี้ ผู้เป็นหัวหน้าและกรรมกรจึงไม่มีอะไรเหมือนกันเลย และแต่ละวันก็ยิ่งแตก
ต่างกันมากขึ้น เขาทั้งสองจะอยู่ด้วยกันเสมือนหนึ่งห้วงซึ่งอยู่ปลายสุดแต่ละด้านของโซ่สายยาว
แต่ละคนครอบครองตำแหน่งที่กำหนดไว้ให้ตน และเป็นตำแหน่งที่เขาจะไม่วันหลุดพ้นไป
ได้เลย แต่ละฝ่ายต่างจำเป็นต้องฟังอีกฝ่ายหนึ่งอยู่ตลอดเวลาอย่างเหนียวแน่น และจะเกิดมา
เพื่อเชื่อฟัง เช่นเดียวกับที่อีกฝ่ายหนึ่งเกิดมาเพื่อออกคำสั่ง

นี่คืออะไรกัน ถ้ามิใช่อภิชนาธิปไตย

ยิ่งเผชิญฐานะเท่าเทียมกันมากขึ้นทุกทีทั่วทั้งประเทศ ความต้องการสิ่งผลิตทาง
อุตสาหกรรมยิ่งเพิ่มขึ้นและแผ่กว้างออกไป ราคาถูกซึ่งทำให้ผู้ที่มีเงินทองไม่มากนักสามารถ
ซื้อหาสิ่งผลิตเหล่านั้นได้ จึงกลายเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญที่สุด

ดังนั้น แต่ละวันเราจะยิ่งพบคนที่สมบูรณ์พูนสุขที่สุด มีปัญญาความรู้มากที่สุด
อุทิศทรัพย์สมบัติ และวิชาความรู้ของตนให้กับอุตสาหกรรม เขาก็หาทางสนองความต้องการ
ใหม่ ๆ ซึ่งปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป ด้วยการเปิดโรงงานใหญ่ ๆ และแบ่งงานอย่างเป็นสัดส่วน
ส่วน

โดยนัยนี้ ขณะที่มวลชนในประเทศหันไปหาประชาธิปไตยมากขึ้นเรื่อย ๆ ชนชั้น
เฉพาะที่สนใจกับการอุตสาหกรรม ยังมีลักษณะเป็นอภิชนาธิปไตยมากขึ้น คนยิ่งเหมือนกัน
มากขึ้นทุกทีในระบบประชาธิปไตย และยิ่งต่างกันมากขึ้นทุกทีในระบบอภิชนาธิปไตย และ
แล้วความไม่เสมอภาคจึงเพิ่มพูนขึ้นในสังคมเล็ก ๆ นั้นได้สัดส่วนกับความไม่เสมอภาคที่ลดลง
ในสังคมใหญ่

โดยนัยนี้เอง ยามเมื่อเราย้อนกลับขึ้นไปยังต้นกำเนิด ดูเหมือนว่าเราจะมองเห็น
อภิชนาธิปไตยออกมาจากประชาธิปไตยนั่นเอง โดยอาศัยแรงธรรมชาติ

ทว่าอภิชนาธิปไตยนั้น มิได้เหมือนกับอภิชนาธิปไตยที่มีมาแต่เก่าก่อนแต่อย่างใด
ก่อนอื่น เราจะสังเกตเห็นว่า ระบบอภิชนาธิปไตยแบบนี้เป็นระบบพิเศษ เป็น
เสมือนสัตว์ประหลาดในสภาพสังคมในส่วนรวม เพราะใช้ได้แต่กับอุตสาหกรรม และอาชีพ
อุตสาหกรรมบางอย่างเท่านั้น

สังคมอภิชนาธิปไตยเล็ก ๆ ซึ่งอุตสาหกรรมบางอย่างก่อตั้งขึ้น ณ ใจกลางชาติประชาธิปไตยอันไพศาลในสมัยเรา รวมเอาคนที่สมบูรณ์พูนสุขล้นเหลือ และคนจำนวนมากมายิ่งแสนยากลำบากเข้าไว้ด้วยกัน เช่นเดียวกับสังคมอภิชนาธิปไตยอันไพศาลในสมัยโบราณ คนยากคนจนเหล่านั้นมีหนทางน้อยมาก ที่จะพ้นจากฐานะของตนและกลายเป็นเศรษฐีได้ แต่เศรษฐีกลายเป็นยากอยู่ตลอดเวลา หรือมีเงินนั้นก็ทิ้งการค้ำหลังจากได้ผลกำไรแล้ว โดยนัยนี้ปัจจัยที่ประกอบกันขึ้นเป็นชนชั้นยากจึงค่อนข้างจะตายตัว แต่ปัจจัยที่ประกอบกันเป็นชนชั้นเศรษฐีไม่กำหนดตายตัว กล่าวตามจริงแล้ว แม้ว่าจะมีเศรษฐีแต่ชนชั้นเศรษฐีไม่มี เพราะเหตุว่าเศรษฐีเหล่านั้นไม่มีจิตใจ หรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ไม่มีทั้งประเพณี ความมุ่งหวังร่วมกัน ดังนั้น สมาชิกมีอยู่แน่ แต่ไม่มีหน่วยรวมกัน

เศรษฐีไม่เพียงแต่ไม่รวมกันอย่างเหนียวแน่นเท่านั้น เรายังอาจกล่าวได้ว่าไม่มีสายสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างคนจนและคนมี

คนจนคนมีมิได้ถูกกำหนดให้อยู่เคียงข้างกันตลอดกาล ในแต่ละขณะผลประโยชน์จะนำเขาเข้ามาใกล้กัน และแยกเขาออกจากกัน โดยทั่วไปแล้วกรรมกรต้องขึ้นอยู่กับหัวหน้างาน แต่มิใช่หัวหน้างานแบบที่กล่าวถึง คนสองคนนี้เห็นหน้ากันที่โรงงาน แต่ไม่รู้จักกันเมื่ออยู่ที่อื่น และขณะที่เขาต้องเกี่ยวข้องกันในเรื่องหนึ่ง เขากลับยังอยู่ห่างไกลกันมากในเรื่องอื่น ๆ นักอุตสาหกรรมเรียกรื่องานจากกรรมกรเท่านั้น และกรรมกรหวังคอยแค่เพียงเงินเดือนจากนักอุตสาหกรรม ฝ่ายหนึ่งไม่ต้องคอยคุ้มครองและอีกฝ่ายหนึ่งก็ไม่ต้องคอยต่อสู้ป้องกันตัว เขาไม่มีอะไรผูกพันกันอย่างถาวร ไม่ว่าจะเป็นความเคยชิน หรือหน้าที่ อภิชนาธิปไตยซึ่งถูกตั้งขึ้นมาเพราะการค้า เกือบจะไม่มีวันอยู่คงที่ในหมู่ประชากรที่เป็นนักอุตสาหกรรมซึ่งอยู่ภายใต้ระบบนี้ เบ้าหมายของระบบอภิชนาธิปไตยแบบนี้ มิใช่เพื่อปกครองประชากรดังกล่าว แต่เพื่อนำประชากรนี้ไปใช้ประโยชน์

อภิชนาธิปไตยซึ่งตั้งขึ้นมาแบบนี้ ไม่สามารถมีอิทธิพลมากมายเหนือคนที่เป็นครื่องมือ และถ้าแม้ว่าจะสามารถจับไว้มันได้ชั่วขณะหนึ่ง ในไม่ช้าเขาเหล่านั้นก็จะหลุดมือไป อภิชนาธิปไตยนี้ตั้งเจตนารมณ์ไม่เป็น และทำอะไรไม่ได้

ขุนนางที่เป็นเจ้าที่ดินในศตวรรษที่ผ่านมา ถูกบังคับโดยกฎหมาย หรือเชื่อว่ามี การบังคับโดยขนบธรรมเนียม ให้ออกช่วยเหลือบ่าวไพร่ และบรรเทาทุกข์เขาเหล่านั้น แต่

อภิชนาธิปไตยทางอุตสาหกรรมในสมัยเรา หลังจากทำให้คนที่เป็ประโยชน์ต่อระบบนี้ยากจน
 น่าสมเพช และตกต่ำลงเยี่ยงสัตว์แล้ว ในยามวิกฤติก็จะปล่อยให้คนเหล่านั้นตกอยู่ใต้อาณา
 อนุเคราะห์ของประชาชนซึ่งเป็นผู้เลี้ยงดูเขา แน่ละสิ่งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากสิ่งที่กล่าวมาข้าง
 ต้น ระหว่างกรรมกรและนางงาน มีการติดต่อสัมพันธ์กันบ่อย ๆ แต่ไม่มีการสมาคมกัน
 อย่างแท้จริง

รวมความแล้ว ข้าพเจ้าคิดว่า อภิชนาธิปไตยทางอุตสาหกรรมซึ่งเจริญขึ้นเรื่อย ๆ
 ต่อหน้าต่อตาเรา เป็นระบบอภิชนาธิปไตยที่ร้ายกาจที่สุดระบบหนึ่ง ซึ่งเคยปรากฏมาในโลก
 แต่ในเวลาเดียวกันก็เป็นระบบที่มีขอบเขตจำกัดที่สุด และเป็นภัยน้อยที่สุดระบบหนึ่ง

แต่กระนั้น บรรดาผู้ไม่ตรีจิตต่อระบบประชาธิปไตย พวกมันเบนสายตามามอง
 ทางด้านนี้ด้วยความวิตกกังวลอยู่ตลอดเวลา เพราะเหตุว่า มันได้ก็ตาม ถ้ามันความไม่เสมอ
 ภาคตลอดกาลทางฐานะ และอภิชนาธิปไตยเข้ามาสู่โลกอีกวาระหนึ่ง เราอาจทำนายได้ล่วงหน้า
 หน้าว่า มันจะต้องเข้ามาทางประตูน้อยอย่างแน่นอน

ภาคที่สาม

อิทธิพลของประชาธิปไตยต่อ
ขนบธรรมเนียม

บทที่ ๑

ชนบธรรมเนียมความเบื่อนอยุ่นุมวลชน ในขณะทีฐานะเท่าเทียมกันมากชนอย่างไร

นับเป็นเวลาหลายศตวรรษมาแล้ว เราจะสังเกตเห็นว่าฐานะมีความเท่าเทียมกันมากขึ้น และในเวลาเดียวกันเราจะพบว่า ชนบธรรมเนียมความเบื่อนอยุ่นุมวลชน สองสิ่งนี้เพียงแต่เกิดในยุคเดียวกัน หรือว่ามีความสัมพันธ์อันซ่อนเร้นระหว่างสองสิ่งนี้ โดยลักษณะการที่ว่าสิ่งหนึ่งไม่สามารถรุดหน้าไปได้ โดยไม่ทำให้อีกสิ่งหนึ่งก้าวตามไปด้วยหรืออย่างไร

มีสาเหตุหลายประการที่มีส่วนช่วยให้ชนบธรรมเนียมความเบื่อนอยุ่นุมวลชนของประชาชนหยาบกระด้างน้อยลง ทว่าในบรรดาสาเหตุเหล่านี้ สาเหตุที่มีอิทธิพลมากที่สุด คงจะเป็นเรื่องความเสมอภาคทางฐานะ ความเสมอภาคทางฐานะและ ความเบื่อนอยุ่นุมวลชนในสายตาของข้าพเจ้า มิได้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสมัยเดียวกันเท่านั้น แต่ยังเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกันอีกด้วย

ยามที่นักเล่นิทานประสงค์จะให้เราสนใจการกระทำของสัตว์ เขาจะทำให้สัตว์เหล่านั้นมีความคิดและอารมณ์ความรู้สึกเยี่ยงมนุษย์ จินตภาพทั้งหลายก็ใช้วิธีนี้เช่นกัน ในยามที่เขาพูดถึงภูตผีและเทวดา ไม่มีความทุกข์ยากอันลึกซึ้ง และความสุขอันแสนบริสุทธิ์ใดๆ ที่จะสามารถหยุดยั้งความนึกคิดจิตใจของเราและกินใจเราได้ ถ้าท่านเหล่านั้นแสดงภาพตัวเราให้เราเห็นโดยอาศัยลักษณะอื่น

สิ่งนี้นำมาใช้กับเรื่องซึ่งเรากำลังสนใจอยู่ได้ทีมากที่สุดทีเดียว

ยามที่มนุษย์ทุกคนถูกจัดลำดับชั้นอย่างยากที่จะถอดถอนเปลี่ยนแปลงได้ตามลักษณะการทำงานของเข ตามทรัพย์สิน และชาติกำเนิดในสังคมอภิชนาธิปไตย ในเมื่อสมาชิกของแต่ละชนชั้นพิจารณาตนว่าเป็นลูกหลานในครอบครัวเดียวกันทั้งนั้น เขาย่อมจะเกิดความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันตลอดเวลา และแสดงออกมาด้วยการปฏิบัติ อันเป็นความรู้สึกซึ่งไม่มีวันพานพบได้ในระดับสูงเท่านั้น ในหมู่ราษฎรของประเทศประชาธิปไตย

แต่การณ์มิได้เป็นไปดังที่ระหว่างคนที่อยู่ในชนชั้นซึ่งมีความแตกต่างกัน

ในหมู่ประชาชนอภิชนาธิปไตย แต่ละชั้นวรรณะย่อมมีความเห็นของตน มีความรู้สึก มีสิทธิ ขนบธรรมเนียมและการดำรงชีวิตของตนแยกออกไปต่างหาก โดยนัยนี้คนซึ่งประกอบกันเป็นชนชั้นนั้น ๆ จึงไม่เหมือนกับชนชั้นอื่นใด เขาไม่มีวิธีการคิด และรู้สึกอย่างเดียวกัน และเกือบจะไม่คิดว่าตนเป็นส่วนหนึ่งมนุษยชาติเดียวกันเสียด้วยซ้ำ

ดังนั้น เขาจึงไม่มีวันเข้าใจได้ว่าคนอื่นรู้สึกอย่างไร หรือตัดสินคนเหล่านั้นได้ด้วยตนเอง

อย่างไรก็ตาม บางครั้งเราจะเห็นคนต่างชั้นวรรณะกันให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยความกระตือรือร้น แต่นี่มิได้ขัดกับเรื่องทีกล่าวก่อนข้างต้น

สถาบันอภิชนาธิปไตยอันเดียวกันนี้เอง ที่ทำให้สิ่งมีชีวิตพันธุ์เดียวกันมีความแตกต่างกันมากเช่นนี้ แต่กระนั้นก็ยังนำเขาเหล่านั้นมารวมกัน ด้วยสายสัมพันธ์ทางการเมืองอย่างใกล้ชิดมากที่สุดทีเดียว

แม้ว่าโดยธรรมชาติแล้ว ทาสติดที่ดินจะไม่สนใจกับชะตากรรมของพวกขุนนางก็ตาม แต่ทาสก็ไม่คิดว่าตนจะต้องจงรักภักดีต่อขุนนางที่เป็นหัวหน้าตนน้อยลงเลย และแม้ว่าขุนนางจะคิดว่าตนมีธรรมชาติที่แตกต่างกว่าทาส กระนั้นเขาก็มองเห็นว่าหน้าที่และเกียรติยศของเขา บังคับให้เขาคอยปกป้องคุ้มครองผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณของเขา โดยเอาชีวิตของตนเองเข้าเสี่ยง

เป็นสิ่งที่แน่ชัดว่าข้อผูกมัดร่วมกันนี้มีได้เกิดจากสิทธิธรรมชาติ แต่เกิดจากสิทธิการเมือง และสังคมได้รับสิ่งต่างๆ มากกว่ามนุษยชาติจะสามารถทำได้ตามลำพัง มิใช่มนุษย์หรือคนที่เรายึดเป็นที่พึ่งว่าจะให้ความช่วยเหลือเราได้ ทาส หรือขุนนางชั้นผู้ใหญ่ต่างหาก ที่เรายึดเป็นที่พึ่ง สถาบันศักดินาทั้งหลายทำให้คนรู้สึกมากในเรื่องความเจ็บปวดของมนุษย์บางคน มิใช่ความทุกข์ยากของทั้งมนุษยชาติ สถาบันเหล่านี้ทำให้มีความโอบอ้อมอารีในขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ มากกว่าความนุ่มนวล และแม้ว่าขนบธรรมเนียมจะนะให้มีการอุทิศตนอย่างมากมายก็ตาม แต่ก็มีได้ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจอย่างแท้จริง เพราะความเห็นอกเห็นใจอย่างจริงจัง จะมีก็เฉพาะในหมู่คนที่มิอะไรคล้าย ๆ กันเท่านั้น ในศตวรรษอภิชนาธิปไตยคนเราจะพบคนที่คล้ายกับตนก็แต่ในหมู่สมาชิกแห่งวรรณะเดียวกัน

ยามที่หนักันที่เหตุการณ์สมัยกลางซึ่งโดยชาติสกุลและอุปนิสัยความเคยชินแล้วอยู่ในชนชั้นขุนนาง เล่าถึงบันปลายชีวิตอันแสนเศร้าของขุนนาง เขาจะมีแต่ความเจ็บปวดครวครวอย่างสุดแสน ในขณะที่เดียวกันเขาจะเล่าถึงการประหารและทรมานคนชั้นประชาชนสามัญแต่เพียงสั้น ๆ โดยไม่รู้สึกอะไรเลย

จะเป็นเพราะนักเขียนเหล่านี้มีความเกลียดชังประชาชนสามัญเป็นปกติธรรมดาหรือเหยียดหยามคนเหล่านี้ตามระบบก็หาไม่ ยังมีได้มีการประกาศสงครามระหว่างชนชั้นต่าง ๆ ในประเทศ นักเขียนเชื้อฟังสัญชาติญาณอย่างหนึ่งมากกว่าจะเชื้อฟังอารมณ์ความรู้สึก เนื่องจากเขามองเห็นความทุกข์ทรมานของประชาชนอย่างไม่ชัดแจ้ง เขาจึงสนใจในชะตากรรมของประชาชนน้อยมาก

สำหรับสามัญชนก็เป็นเช่นนั้น วันที่ที่สายสัมพันธ์แบบระบบศักดินาชาติตะวันตกเสื่อมลง ศตวรรษเดียวกันที่เคยมองเห็นบรรดาทาส แสดงความจงรักภักดีต่อขุนนางชั้นผู้ใหญ่อย่างกล้าหาญ ยังได้รู้เห็นเป็นพยานในความทารุณโหดร้ายอย่างไม่น่าเชื่อ ซึ่งชนชั้นต่ำกระทำต่อชนชั้นสูงเป็นครั้งคราวอีกด้วย

โปรดอย่าเชื่อว่าการปราศจากความรู้สึกของทั้งสองฝ่ายนี้มาจากการขาดระเบียบและปัญญาความรู้เท่านั้น เพราะเรายังคงเห็นร่องรอยของการปราศจากความรู้สึกได้ในศตวรรษต่อ ๆ มา ซึ่งขณะที่มีกฎเกณฑ์เป็นระเบียบขึ้น และผู้คนมีความรู้ ก็ยังคงเป็นยุคอภิชนาธิปไตยอยู่นั่นเอง

ในปี ค.ศ. ๑๖๗๕ ชนชั้นต่ำในแคว้นเบรอะตาญ (Bretagne) มีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับภาษีอากรใหม่ การเคลื่อนไหววุ่นวายเหล่านี้ถูกรวบรบรวมอย่างทารุณโหดร้ายอย่างไม่เคยมีมาก่อนเลย ต่อไปนี่คือข้อความที่มาจากเดอเซวีญ (Mme. de Sévigné)^๑ ผู้รู้เห็นเป็นพยานความสยดสยองของครั้งนั้น เล่าให้บุตรสาวของเธอฟัง

๑ Mme de Sévigné (ค.ศ. ๑๖๒๖-๑๖๘๖) เกิดที่ปารีส เป็นนักประพันธ์ชั้นนำผู้หนึ่งของฝรั่งเศส ผลงานของเธอคือ "Letters" (จดหมาย) ถึงบุตรสาว คือ Comtesse de Grignan และจดหมายโต้ตอบอื่น ๆ คุณค่าของจดหมายเหล่านี้ก็คือ นอกจากแสดงให้เห็นความงามทางภาษาและจินตนาการอันน่าชื่นชมของเธอแล้ว ยังแสดงให้เห็นความเป็นอยู่ในสมัยนั้นอย่างละเอียด และน่าสนใจอีกด้วย

โรเซ ๓ ตุลาคม ๑๖๗๕

“โอโฮ ลูกรัก จดหมายของคุณจากเมืองแอ็กซ์น่าอ่านมาก แต่อย่างน้อยควรจะอ่านจดหมายของคุณเองเสียก่อนที่จะนำไปส่ง ลูกรักจะได้ประหลาดใจว่าจดหมายนั้นสั้นเพียงใด ความเพลิดเพลินที่ได้รับจากการอ่าน จะทำให้ลูกรักมีความลำบากในการเขียนมาเรื่อยๆ อย่างนั้น ลูกรักได้ชื่นใจกับแคว้นโปรว็องซ์จนทั่วแล้วใช่ไหม ถ้าลูกรักมาเที่ยวที่เบรอะตาญก็คงจะไม่สนใจมากเท่านั้น นอกเสียจากว่าจะชอบกลิ่นเหล้าองุ่น ลูกรักอยากฟังข่าวจากเมืองแรนใหม่ มีการเรียกเก็บภาษีถึงห้าแสนฟรังก์ ถ้าใครหาเงินจำนวนนี้มาได้ภายใน ๒๔ ชั่วโมง ภาษีนั่นก็จะเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า และให้ทหารเป็นคนมาเรียกเก็บ ได้มีการไล่จับคนและขับไล่คนตลอดทั่วถนน สายใหญ่ไปแล้ว และยังห้ามมิให้รับใครเข้าไปในบ้าน มิฉะนั้นจะมีโทษถึงตาย เพราะฉะนั้นเราจึงเห็นผู้คนที่น่าเวทนาเหล่านั้น มีทั้งหญิงมีครรภ์ คนเฒ่าคนแก่ เด็กๆ ซัดเซพเนจรด้วยน้ำตาที่นองหน้าออกจากเมือง โดยไม่รู้ว่าจะไปไหนดี ไม่มีอาหาร ไม่มีที่หลับนอน เมื่อวานซืนนี้ก็มีการจับนักไวโอลินที่เป็นผู้นำให้เกิดเหตุการณ์ในท้องถนน และการปล้นกระชาก ประทับตราหลวงไปลงโทษ โดยมัดติดกับล้อรถ ร่างเขานึกขาดกระชวย แล้วร่างทั้งสี่ชิ้นของเขาก็ถูกนำไปติดประจานไว้ทั้งสี่มุมเมือง มีการจับพ่อค้าที่ร่ำรวยหกสิบคน แล้วเริ่มแขวนคอคนเหล่านั้นในวันรุ่งขึ้น แคว้นนี้เป็นตัวอย่างอันดีสำหรับแคว้นอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นตัวอย่างที่จะต้องเคารพผู้ปกครองและพี่เลี้ยง และจะต้องไม่ปาก้อนหินเข้าไปในสวนของบ้านเหล่านั้น*

“เมื่อวานนี้มาตามเดอะตารีองต (Mme. de Tarente) เข้าไปเที่ยวในป่าละเมาะแถวนี้ขณะที่อากาศแสนจะสดชื่น เรื่องห้องนอนหรืออาหารเบาๆ เห็นจะไม่ต้องพูดถึง เธอเข้าไปทางรวและกลับออกมาทางนั้น...”

ในจดหมายอีกฉบับหนึ่งเธอกล่าวเสริมว่า

“ลูกรักพูดถึงความทุกข์ยากของเราเป็นเรื่องเล่นๆ ไป พวกเราไม่เจ้าเล่ห์อย่างนั้นทุกๆ แปกวันคนจะต้องจากไปหนึ่งคน เพื่อรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรม จริงที่ว่าเดี๋ยวนี้แม่รู้สึกว่าการแขวนคอคนคุณจะเป็นเรื่องแก้แค้นไปแล้ว แม้มีความคิดในเรื่องความยุติธรรมไป

* เพื่อที่จะทราบว่าคุณจะเสียใจน้อยเป็นเรื่องราวอะไร ควรจะต้องจำกันว่า มาตามเดอะกริฌอง (Mme. de Grignan) เป็นพี่เลี้ยงอยู่ในโปรว็องซ์ (Provence) ในขณะนั้น

อีกแบบหนึ่ง นับแต่แม่มาอยู่ในแคว้นนี้ นักโทษที่ทำงานเป็นผีทนายในโปรว็องซ์ คุณจะเป็นสังคมนักคนสุจริต ซึ่งหลบออกไปจากโลกเพื่อใช้ชีวิตอย่างสงบ”

เราจะคิดถึงผิดถ้าจะเชื่อว่ามาตามเดอะเซวีญู ซึ่งเป็นผู้บันทึกล้อคำเหล่านี้คือสัตว์โลกที่เห็นแก่ตัวและป่าเถื่อน เธอรักลูกของเธอเป็นชีวิตจิตใจ และเป็นคนอ่อนไหวต่อความทุกข์โศกของมิตรสหาย ขณะที่อ่านจดหมายของเธอ เราจะสังเกตเห็นว่าเธอพูดถึงบรรดาทาส และบ่าวไพร่ของเธออย่างอารีและเห็นใจ แต่มาตามเดอะเซวีญู มองเห็นไม่ชัดเจนกว่าคนที่มิได้เป็นขุนนางนั้นจะทุกข์ทรมานเพียงใด

ในสมัยเรา คนที่แข็งแกร่งที่สุด ยามที่เขียนถึงคนที่ไม่มีความรู้สึกอ่อนไหวเลยย่อมจะไม่กล้าพูดเล่นอย่างโหดร้ายและเลือดเย็น เช่นที่ข้าพเจ้านำมาเล่าสู่กันฟังนี้ และแม้ในยามที่ขนบธรรมเนียมเฉพาะชนชั้นของเขาจะอนุญาตให้ทำเช่นนั้นได้ แต่ขนบธรรมเนียมทั่วไปของชาติห้ามมิให้ทำเช่นนั้น

การพูดเล่นแบบนั้นมาจากไหนกัน เรามีอารมณ์อ่อนไหวยิ่งกว่าคนรุ่นแม่ของเรา กระนั้นหรือ ข้าพเจ้ามิรู้ได้ แต่ที่แน่ก็คืออารมณ์อ่อนไหวของเราแผ่ไปถึงหลายสิ่งหลายอย่างกว่าคนรุ่นแม่

ในประเทศหนึ่งยามที่ระดับชั้นต่างๆ ของประชาชนเกือบจะเสมอกันทุกๆ คนเมื่อมีวิธคิดและรู้สึกคล้ายๆ กัน แต่ละคนย่อมจะสามารถตัดสินใจได้รวดเร็ว ว่าความรู้สึกของคนอื่นจะเป็นเช่นไร เขาเพียงแต่เหลือบมองดูตัวเองอย่างรวดเร็วก็พอแล้ว ดังนั้นจึงไม่มีความทุกข์ยากอันใดที่เขาจะนึกภาพออก และสัญชาตญาณอันเร้นลับของเขา จะไม่สามารถค้นพบว่ามียากมายเพียงใด จะเป็นคนต่างชาติหรือศัตรู มันก็ไม่แตกต่างกันอะไร จินตนาการจะทำให้เขาเอาใจไปใส่ใจคนเหล่านั้น จินตนาการจะนำความรู้สึกส่วนตัวไปคละเคล้ากับความเวทนา และทำให้เขาต้องทุกข์ทรมานไปด้วย ขณะที่มิใคร่มาฉีกทิ้งร่างกายของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ในยุคประชาธิปไตย คนแทบจะไม่จงรักภักดีต่อกันและกัน แต่เขาจะมีความเห็นอกเห็นใจอย่างกว้างขวาง ต่อสมาชิกทุกคนของมนุษยชาติ เราจะไม่เคยเห็นคนเหล่านั้นสร้าง ความเจ็บปวดให้ผู้อื่นโดยไม่จำเป็น และยามที่เขาสามารถช่วยบรรเทาความเจ็บปวดของผู้อื่นได้ โดยไม่ทำให้ตนเองเดือดร้อนมากนัก เขาก็ยินดีจะทำ ไม่ใช่เขาจะทำให้โดยไม่หวังประโยชน์ แต่เขาก็นุ่มนวล

กล่าวโดยนัยหนึ่งก็คือ แม้นอเมริกกันจะทำให้ความเห็นแก่ตัวกลายเป็นทฤษฎีสังคมนิยมและปรัชญา เขาก็มิได้แสดงตนว่าจะเข้าถึงความสงสารได้น้อยกว่าคนอื่น

ไม่มีประเทศใดที่มีการใช้ความยุติธรรมทางเรื่องอาญาอย่างมีเมตตาธรรมยิ่งไปกว่าสหรัฐอเมริกา ขณะที่คนอังกฤษจะประสงค์ที่จะเก็บรักษาร่องรอยอันเปื้อนเลือดแห่งสมัยกลางไว้ในกฎหมายอาญาของตน คนอเมริกกันเกือบจะทำให้โทษประหารชีวิตหมดไปจากประมวลกฎหมายของเขา

ข้าพเจ้าคิดว่าอเมริกาเหนือเป็นดินแดนแห่งเดียวในโลกซึ่งนับเป็นเวลาห้าสิบปีมาแล้ว ไม่มีการปลิดชีวิตของพลเมืองแม้แต่คนเดียว สำหรับความผิดทางอาญา

สิ่งซึ่งเป็นข้อพิพาทประการสุดท้ายที่ว่าความนุ่มนวลอันไม่เหมือนใครของคนอเมริกัน ส่วนใหญ่แล้วมาจากสภาวะสังคมนิยมของเขา ก็คือวิธีการที่เขาปฏิบัติต่อทาส

กล่าวรวมความก็คือ อาจจะไม่มียานานิคมยุโรปในโลกใหม่ ที่ซึ่งสภาพทางร่างกายของคนดำจะแข็งแรงน้อยกว่าในสหรัฐอเมริกา แต่กระนั้นทาสในประเทศนี้ก็ยังคงประสบความทุกข์ยากอยู่อย่างน่าทุเรศ และต้องเผชิญการลงทัณฑ์อย่างโหดร้ายอยู่ตลอดเวลา

เราจะพบได้ง่ายๆ ว่าชะตากรรมของผู้เคราะห์ร้ายเหล่านี้ บันดาลความเวทนาสงสารขึ้นในใจของผู้เป็นนายน้อยมาก และนายไม่เพียงเห็นผลกำไรที่เขาจะได้จากทาสของตนเท่านั้น แต่ยังมองเห็นความเจ็บปวดซึ่งเกือบจะไม่ทำให้จิตใจเขาหวนไหวเลยด้วย โดยเหตุนี้คนๆ เดียวกันผู้เปี่ยมไปด้วยมนุษยธรรมต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ในยามที่คนเหล่านี้ในเวลาเดียวกันเป็นผู้ที่เท่าเทียมกับเขา กลับกลายเป็นคนๆ หนึ่งไม่รู้สึกในความเจ็บปวดของคนเหล่านั้นทันทีที่ความเสมอภาคสิ้นสุดลง ดังนั้น จึงควรกล่าวได้ว่าความนุ่มนวลของเขามาจากความเสมอภาค มากกว่าจากอารยธรรมและปัญญาความรู้

สิ่งซึ่งข้าพเจ้าเพิ่งจะกล่าวมาเกี่ยวกับปัจเจกชนทั้งหลาย อาจจะทำให้ได้กับประชาชนชาติต่างๆ จนถึงระดับหนึ่ง

ยามที่แต่ละชาติมีความคิดเห็นของตน ความเชื่อ กฎหมาย ธรรมเนียมของตน แยกไปต่างหาก ชาตินั้นย่อมจะพิจารณาว่ามนุษยชาติทั้งหมด ประกอบขึ้นเป็นชาติตนแต่เพียง

ชาติเดียว และจะรู้สึกเดือดร้อนก็เฉพาะ เมื่อเป็นความเจ็บปวดของตนเท่านั้น ถ้าแม้ว่าสงครามเกิดปะทุขึ้น ระหว่างสองชนชาติที่อยู่ในสภาวะเช่นนี้ สงครามนั้นย่อมจะดำเนินไปอย่างป่าเถื่อนเป็นแน่แท้

ในยุคที่เขามีความรู้สติปัญญาสูงสุด ชาวโรมันเชื่อกอบบรรดานายพลที่เป็นคัตุร หลังจากใช้รถลากเขาไปเยี่ยงผู้ชุนะ และปล่อยนักโทษไปผจญกับสัตว์ร้าย เพื่อความบันเทิงของประชาชน ซีเซโรผู้เปล่งเสียงคร่ำครวญยกใหญ่ เมื่อคิดถึงภาพราษฎรผู้หนึ่งถูกตรึงกางเขนกลับไม่มีอะไรจะพูดเกี่ยวกับกับการแสดงชั้ยชนะจนเกินขอบเขตเช่นนั้น เป็นที่ชัดเจนว่า ในสายตาของเขา คนต่างชาติมิได้รวมอยู่ในมนุษยชาติพันธุ์เดียวกับชาวโรมัน

ตรงกันข้าม ยิ่งประชาชนชาติต่างๆ คล้ายกันมากขึ้น ต่างฝ่ายต่างก็แสดงความเห็นอกเห็นใจในความทุกข์ยากของแต่ละฝ่ายมากขึ้น และสิทธิของคนก็คล้ายความกระต้างลง

บทที่ ๒

ประชาธิปไตยทำให้ความสัมพันธ์ตามปกติของ คนอเมริกันมีความง่ายและสะดวกขึ้นได้อย่างไร

ประชาธิปไตยมิได้ผูกพันคนไว้ด้วยกันอย่างแน่นแฟ้นแต่อย่างใด แต่ประชาธิปไตย
ทำให้ความสัมพันธ์ตามปกติธรรมดาสะดวกขึ้น

คนอังกฤษสองคนบังเอิญมาพบกันตรงอีกซีกโลกหนึ่ง เขาถูกแวดล้อมด้วยคนต่าง
ชาติ โดยที่เกือบจะไม่รู้จักภาษาและขนบธรรมเนียมของคนเหล่านั้นเลย

ในชั้นแรกคนทั้งสองจะพินิจพิจารณากันอย่างแปลกใจ ระคนด้วยความวิตกกังวล
อย่างเร็นลับ และแล้วเขาจะต่างคนต่างمينหน้าไป หรือว่าถ้าเขาเข้ามาทักทายกัน เขาจะคอย
ระวังที่จะพูดกันด้วยท่าทางเสียไม่ได้ และไม่ตั้งใจ และคุยกันแต่เรื่องไร้สาระ

แต่กระนั้นจะไม่มีความเป็นศัตรูกันในระหว่างคนทั้งสอง เขาไม่เคยเห็นกันมาก่อน
และต่างเห็นว่าอีกคนหนึ่งเป็นคนซื่อๆ เพราะเหตุใดเขาจึงคอยหลีกเลี่ยงกันมากถึงเพียงนั้น

เราต้องกลับไปประเทศอังกฤษจึงจะเข้าใจ

ยามที่เรื่องชาติตระกูลเพียงอย่างเดียว โดยไม่เกี่ยวกับทรัพย์สินสมบัติ แบ่งคนออก
เป็นชั้นต่างๆ แต่ละคนรู้จักตำแหน่งของตนในลำดับชั้นของสังคม เขาจะไม่หาทางขึ้นสูง
และไม่หวั่นเกรงที่จะลงมา ในสังคมซึ่งมีการจัดรูปเช่นนี้ คนต่างวรรณะกันจะติดต่อกันน้อย
แต่ยามที่เหตุบังเอิญทำให้เขาต้องติดต่อกัน เขาก็จะทักทายกันอย่างเต็มใจ โดยไม่หวังคอยหรือ
หวั่นเกรงที่จะปะปนกัน ความสัมพันธ์ของเขามีได้มีรากฐานอยู่บนความเสมอภาค แต่เขา
ก็มีได้ถูกบังคับ

ยามที่ความเป็นชนชั้นสูงทางเงินทอง สืบต่อความเป็นชนชั้นสูงทางชาติตระกูล
การณมิได้เป็นไปดังนั้นอีกแล้ว

อภิสิทธิ์ของคนบางคนยังมีอยู่มากมาย แต่ทุกคนมีโอกาสที่จะได้รับอภิสิทธิ์นั้น
ผลที่ตามมาก็คือ ผู้ที่มีอภิสิทธิ์จะคอยหวาดกลัวอยู่ตลอดเวลาว่าจะสูญเสียอภิสิทธิ์เหล่านั้น

หรือเกรงว่าอภิสิทธิ์นั้นจะถูกแบ่งแยกออกไป และผู้ที่ยังไม่มีอภิสิทธิ์เล่าก็ประสงค์ทุกวิถีทางที่จะได้ครอบครองอภิสิทธิ์บ้าง หรือมิฉะนั้นถ้าแม้เขาทำไม่สำเร็จ ก็อยากจะแสดงท่าว่ามีอภิสิทธิ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เหลือวิสัย ในเมื่อค่านิยมของสังคมมนุษย์มิได้ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจน และถาวรด้วยสายเลือด และเนื่องจากกว่าค่านิยมมีต่าง ๆ กันออกไปตามทรัพย์สินสมบัติ ชั้ววรรณะจึงยังมีอยู่ แต่ที่เราจะไม่สามารถมองเห็นผู้คนในชนชั้นเหล่านั้นได้อย่างชัดเจนทันที

ไม่ช้าไม่นานจึงเกิดสงครามชั้นเจียบ ๆ ระหว่างราชรัฐต่าง ๆ พวกหนึ่งพยายามด้วยวิธีการหลายร้อยหลายพันอย่างสุดแต่จะสรรหามา ที่จะแทรกซึมเข้าไปอยู่ร่วมกับชนชั้นที่เหนือกว่า ไม่ว่าจะทำจริง ๆ หรือแสร้งทำ อีกพวกหนึ่งก็คอยต่อสู้อยู่ตลอดเวลาเพื่อผลักไล่ผู้ที่เข้ามาแย่งสิทธิของพวกตน หรือบางทีคน ๆ เดียวกันจะทำทั้งสองอย่าง คือขณะที่เขาหาทางที่จะเข้าไปอยู่ในโลกของคนที่เหนือกว่า เขาจะต้องต่อสู้อย่างไม่ย่อท้อ คอยกีดกันผู้ที่พยายามจะขึ้นมาจากชั้นที่ต่ำกว่าด้วย

นี่คือสภาพของประเทศอังกฤษในทุกวันนี้ และข้าพเจ้าคิดว่านี่คือสภาพที่เราควรจะนำสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นเข้ามาเกี่ยวพันด้วยเป็นสำคัญ

เนื่องจากว่าความเย่อหยิ่งของชนชั้นขุนนางในหมู่คนอังกฤษยังสูงมาก และเนื่องจากขอบเขตของชนชั้นขุนนางกลายเป็นสิ่งน่ากลัวยิ่งต่างคนต่างเกรงว่าใครจะมาแอบเห็นว่าตนให้ความคุ้มครองกับผู้อื่นอยู่ทุกขณะจิต ในเมื่อไม่สามารถตัดสินได้ทันทีว่าคนที่เขาพบพานอยู่ในสภาวะสังคมใด เขาจึงระวังที่จะหลีกเลี่ยงไม่ยอมพบปะกับคนเหล่านั้น ขณะที่ให้บริการเล็ก ๆ น้อย ๆ เขาก็หวาดระแวงว่าอาจจะก่อให้เกิดมิตรภาพซึ่งไม่เหมาะสมขึ้นได้ ทั้ง ๆ ที่ไม่ปรารถนาเช่นนั้น เขาเกรงว่าจะมีการประนีประนอมกัน และพยายามระมัดระวังที่จะหลีกเลี่ยงไม่ให้คนแปลกหน้าแสดงความระลึกในบุญคุณของเขา หรือแสดงความเกลียดชังเขาอย่างโจ่งแจ้ง

มีหลายคนที่ให้คำอธิบายในเรื่องการไม่สมาคมกัน อันเป็นของแปลกเหล่านี้ ทั้งอารมณ์สงวนท่าที และพุดน้อยของชนอังกฤษ ว่ามาจากสาเหตุทางกายภาพแท้ ๆ ข้าพเจ้าอยากจะให้สายเลือดมีส่วนในสาเหตุเหล่านั้นจริง ๆ แต่ข้าพเจ้าก็เชื่อว่าสภาวะทางสังคมเป็นสาเหตุซึ่งใหญ่กว่ามาก ตัวอย่างของคนอเมริกันจะเป็นข้อพิสูจน์ได้ในเรื่องนี้

ในอเมริกา ซึ่งไม่เคยมีอภิสิทธิ์ทางชาติกำเนิดเลย และเป็นที่ยังทรัพย์สินสมบัติไม่

เคยให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ครอบครองแต่อย่างใด คนแปลกหน้ากันจะเต็มใจมาร่วมชุมนุมในสถานที่เดียวกัน และจะไม่พบประโยชน์หรืออันตรายในการสมาคมติดต่อกันทางด้านความคิดเห็นอย่างเสรี ถ้าแม้เขาบังเอิญพบปะกัน เขาก็จะไม่พยายามไปหากันหรือหลีกเลี่ยงกัน การพบปะจึงเป็นไปตามธรรมชาติ ตรงไปตรงมาและเปิดเผย เราจะเห็นว่าเขาไม่หวังอะไรจากกันและกัน และไม่หวาดระแวงกัน และไม่พยายามที่จะแสดงมากกว่าพยายามซ่อนเร้นฐานะของตน ถ้าแม้ว่าบ่อยครั้งท่าทางของเขาจะซาเย็น และเอาจริงเอาจัง แต่ก็ไม่เคยยะโสหรือฝืนใจ และยามที่เขาไม่พูดอะไรกันเลย นั่นก็เป็นเพราะเขาไม่มีอารมณ์ที่จะพูด ไม่ใช่เพราะเขาเห็นว่าการนี้จะเป็นประโยชน์กว่า

ในต่างประเทศคนอเมริกันสองคนจะเป็นมิตรกันทันที ด้วยเหตุผลประการเดียวว่าเขาเป็นคนอเมริกัน ไม่มีอคติอันใดที่จะทำให้เขาหลีกเลี่ยงกัน การร่วมสังคมชาติเดียวกัน ดึงดูดเขาเข้ามาหากัน สำหรับคนอังกฤษสองคนสายเลือดเดียวกันไม่พอหรอก จะต้องมีความะเดียวกันด้วย เขาจึงจะหันหน้าเข้าหากัน

คนอเมริกันสามารถสังเกตเห็นอารมณ์ไม่ชอบสมาคมในหมู่คนอังกฤษได้ดีเท่า ๆ กับเรา และเขาก็มิได้ประหลาดใจน้อยไปกว่าเลย ว่าเราเองก็เป็นเช่นนั้น แต่กระนั้นคนอเมริกันก็ยังผูกพันกับประเทศอังกฤษด้วยพื้นเพ ศาสนา ภาษา และขนบธรรมเนียมบางส่วน จะแตกต่างกันก็เฉพาะทางสภาพสังคมเท่านั้น เราจึงสามารถกล่าวได้ว่า การสงวนท่าทีของคนอังกฤษมาจากโครงสร้างของประเทศมากกว่าจากโครงสร้างของตัวราษฎร

บทที่ ๓

เพราะเหตุใดคนอเมริกันเมื่ออยู่ในประเทศเขา จึงไม่ค่อยแสดงความรู้สึกอะไรในขณะที่ เขาแสดงว่าห่วงใย เมื่ออยู่ในประเทศของเรา

คนอเมริกันมีนิสัยชอบแก้แค้นเช่นเดียวกับประชาชนที่เอาจริงเอาจังและช่างคิดทั้งหลาย เขาเกือบจะไม่เคยลืมการสบประมาทเลย แต่การที่จะสบประมาทเขานั้นทำได้ไม่ยากนัก และอารมณ์ของเขาถูกโพล่งซ้ำเท่า ๆ กับดับได้ซ้ำ

ในสังคมอภิชนาธิปไตย ที่ซึ่งคนจำนวนน้อยเป็นผู้ดำเนินงานทุกอย่าง ความสัมพันธ์ภายนอกของคนอยู่ภายใต้ข้อตกลงที่กำหนดไว้ค่อนข้างตายตัว ดังนั้นแต่ละคนจึงคิดว่าตนรู้สึกแข็งแรงว่าควรจะแสดงความเคารพ หรือแสดงการโอภาปราศรัยด้วยวิธีใด มรรยาทสังคมจึงเป็นวิทยาการอย่างหนึ่งซึ่งไม่ควรที่ใครจะไม่รู้

ชนบทรวมเนียนเหล่านี้ของชนชั้นสูงสุด จึงกลายเป็นแบบอย่างของชนชั้นอื่น ๆ ในระยะต่อมา และยิ่งกว่านั้นชนชั้นรองลงมาแต่ละชั้นจึงมีกฎเกณฑ์ของตนแยกออกไป ซึ่งสมาชิกแต่ละคนจะต้องปฏิบัติตนให้สอดคล้อง

โดยนัยนี้กฎเกณฑ์ในเรื่องความสุภาพ จึงกลายเป็นแบบบัญญัติที่ยุงยาก ซึ่งยากที่จะมีได้อย่างสมบูรณ์ แต่กระนั้นคนก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้โดยไม่ได้รับอันตราย โดยลักษณะการเช่นนั้น แต่ละวันผู้คนจึงเสี่ยงจากการที่จะทำให้ผู้อื่นหมองใจ หรือถูกหมองใจอย่างร้ายกาจอยู่ตลอดเวลา

แต่ถึงชนชั้นค่อย ๆ เลือนหายไป ยิ่งคนซึ่งต่างกันทางการศึกษาและชาติกำเนิด ละครเคล้าปนเปกันในที่เดียวกัน ก็ยิ่งเกือบจะสุกวิสัยที่จะเข้าใจกัน ในเรื่องกฎเกณฑ์ทางชนบ

ธรรมชาติ เนื่องจากกฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน การไม่เชื่อฟังกฎหมายจึงมิได้เป็นอาชญากรรมแม้ในสายตาของผู้ที่กฎหมายเอง คนให้ความสำคัญกับเบื้องหลังการกระทำมากกว่ารูปแบบของการกระทำ และคนจึงรักษามรรยาทน้อยลงพร้อม ๆ กับทะเลาะกันน้อยลง

มีมรรยาทเล็ก ๆ น้อย ๆ มากมาย ซึ่งคนอเมริกันมิได้ยึดถือแต่อย่างใด เขาเห็นว่าคนอื่นไม่จำเป็นต้องทำเช่นนั้นกับเขา หรือคิดว่าคนอื่นไม่รู้ว่าจะต้องทำเช่นนั้นกับเขา ดังนั้นเขาจึงมิได้สังเกตว่าคนอื่นมิได้ทำ หรือมิฉะนั้นเขาก็ให้อภัย กิริยามรรยาทของเขาจึงสุภาพน้อยลง และขนบธรรมเนียมประเพณีของเขาจึงง่ายและธรรมดาขึ้น บิบบินขึ้น

การให้อภัยซึ่งกันและกันที่คนอเมริกันแสดงให้เห็นนี้ และการไว้วางใจกันเยี่ยงชายชาติรักที่แสดงต่อกัน ยังมาจากสาเหตุที่กว้างกว่าและลึกซึ้งกว่านี้

ข้าพเจ้าได้ชี้ให้เห็นแล้วในบทก่อน

ในสหรัฐอเมริกา ในสังคมธรรมตาชนชั้นแตกต่างกันน้อยมาก และไม่แตกต่างกันเลยในสังคมการเมือง ดังนั้นคนอเมริกันจึงไม่คิดว่าตนจะต้องเอาใจใส่เพื่อนมนุษย์คนใดเป็นพิเศษ และเขาก็ไม่คิดว่าจะต้องเรียกร้องให้ผู้อื่นทำเช่นนั้นกับตน เนื่องจากเขาไม่เชื่อว่าจะได้ประโยชน์จากการที่เขาจะต้องกระตือรือร้นไต่หาความเป็นเพื่อนจากเพื่อนร่วมชาติของเขาบางคน เขาจึงนึกไม่ค่อยออกว่าจะมีใครรังเกียจที่จะเป็นมิตรกับเขา เมื่อไม่มีการเหยียดหยามใครในขั้นพื้นฐานะ เขาจึงไม่คิดว่าจะมีใครรังเกียจเขาด้วยเหตุผลเดียวกัน และก่อนที่เขาจะสังเกตเห็นการสบประมาทอย่างชัดแจ้ง เขาจะไม่เชื่อเลยว่าใครจะอยากดูหมิ่นเขา

สภาพสังคมทำให้คนอเมริกันพร้อมที่จะไม่โกรธแค้นง่าย ๆ ในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นธรรมดา และในอีกแง่หนึ่งเสรีภาพประชาธิปไตยซึ่งเราได้รับอยู่ ได้นำความอ่อนโยนเข้าไปในขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ของชาติด้วยในที่สุด

สถาบันการเมืองของรัฐ ทำให้ราษฎรในทุกชนชั้นต้องติดต่อกันอยู่ตลอดเวลา และบังคับให้เขาประกอบธุรกิจใหญ่ ๆ ร่วมกัน คนซึ่งเอาใจใส่อยู่กับสิ่งเหล่านี้จึงแทบจะไม่มีเวลาที่จะนึกถึงมรรยาทสังคมเล็ก ๆ น้อย ๆ และนอกจากนั้นเขาได้รับประโยชน์ในการอยู่อย่างสมัครสมานกัน มากเกินกว่าที่จะมาคอยสนใจกับสิ่งเหล่านั้น ฉะนั้นเขาจึงเคยชินได้ง่ายนักกับการที่จะเอาใจใส่ในความรู้สึกและความคิดของคนที่เขาพบปะ มากกว่าอากัปกิริยา และไม่ปล่อยตัวให้หัวโนไหวไปกับเรื่องสัพเพเหระ

ข้าพเจ้าเคยสังเกตมาหลายต่อหลายครั้งแล้วว่าในสหรัฐอเมริกา มิใช่เป็นของง่ายที่จะบอกให้ใครเข้าใจได้ว่า เขาเกาะกะคนอื่นเพื่อที่จะทำเช่นนั้นได้ การใช้ทางอ้อมย่อมจะไม่เพียงพอเสมอไป

ข้าพเจ้าจะแย่งคนอเมริกันสักคนหนึ่งในทุก ๆ ประเด็น เพื่อที่จะทำให้เขารู้สึกว่าคำปาฐกถาของเขาทำให้ข้าพเจ้าเบื่อหน่าย และแต่ละขณะข้าพเจ้าจะเห็นเขาพยายามแล้วพยายามอีกเพื่อที่จะทำให้ข้าพเจ้าเชื่อเขา ยามที่ข้าพเจ้าตั้งคั้นไม่ยอมปริปาก เขาก็จะนึกว่าข้าพเจ้ากำลังใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง ในความจริงที่เขานำมาเล่าให้ฟัง และถ้าทันใดนั้นข้าพเจ้าเห็นการติดตามของเขา เขาก็จะเหมาเอาว่าธุรกิจรีบด่วนทำให้ข้าพเจ้าต้องไปที่อื่น คน ๆ นั้นจะไม่เข้าใจว่าเขาทำให้ข้าพเจ้าเอือมระอาเต็มที ถ้าข้าพเจ้าไม่บอกเขา และข้าพเจ้าจะหนีพ้นเขาได้ก็โดยทำตัวให้เป็นศัตรูอย่างเอาเป็นเอาตายจริง ๆ

สิ่งซึ่งทำให้เราประหลาดใจในขั้นแรก นั่นก็คือคน ๆ เดียวกันนี้ ถ้าพาไปไว้ในยุโรป จะกลายเป็นคนที่ติดต่อดียาก และพิถีพิถันขึ้นทันทีจนถึงจุดที่ว่าบ่อยครั้งยากเหลือเกินที่ข้าพเจ้าจะไม่ทำให้เขาขุ่นเคืองเท่า ๆ กับการพยายามทำให้เขาไม่พอใจทีเดียว ผลลัพธ์ทั้งสองประการซึ่งแสนจะแตกต่างกันนี้เกิดจากสาเหตุอันเดียวกัน

โดยทั่วไปแล้วสถาบันประชาธิปไตยทำให้คนเกิดความคิดอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับประเทศชาติของตนและตนเอง คนอเมริกันจะออกจากประเทศของเขาด้วยหัวใจเบ่งบานด้วยความภาคภูมิใจ เขามาถึงยุโรปและก่อนอื่นเขาจะสังเกตเห็นว่า ไม่มีใครสนใจเอาใจใส่กับสหรัฐอเมริกาและประชาชนมากมายที่อาศัยอยู่ที่นั่นอย่างที่เขาเคยจินตนาการเอาไว้ สิ่งนั้นเริ่มทำให้เขาหวั่นไหว

เขาเคยได้ยินคนพูดกันว่าในซีกโลกของเราฐานะต่างๆ ไม่เท่าเทียมกัน จริง ๆ เขาก็สังเกตเห็นว่า ในบรรดาชาติต่างๆ ในยุโรป ร่องรอยทางสายเลือดยังมีได้ลบเลือนไปทั้งหมด และทรัพย์สินสมบัติอีกชาติกำเนิดในประเทศเหล่านั้น ยังคงเก็บรักษาอภิสิทธิ์ต่างๆ ที่ไม่แน่นอนเอาไว้ซึ่งเป็นการยากที่เขาจะมองไม่เห็นหรือเข้าใจได้แน่ชัด ภาพนี้ทำให้เขาประหลาดใจและกังวลใจระคนกัน เพราะเป็นภาพใหม่เยี่ยมสำหรับเขา ไม่มีอะไรที่เขาเคยเห็นในประเทศของเขาจะช่วยให้เขาเข้าใจได้ ดังนั้นเขาจึงไม่รู้เลยว่าควรจะอยู่ในตำแหน่งใดในลำดับชั้นเหล่านั้น ซึ่งถูกทำลายไปเพียงบางส่วน ท่ามกลางชั้นวรรณะซึ่งแตกต่างกันพอที่จะเกลียดชังกันและเหยียดหยาม

กัน ทั้งยังใกล้ชิดกันมากพอที่พร้อมจะปนเปกันได้ทุกเมื่อ เขาเกรงว่าจะวางตัวสูงเกินไปหรือจะถูกจัดให้อยู่ในชั้นต่ำเกินไป อันตรายทั้งสองประการนี้ทำให้เขาคิดจิตใจ ทั้งเป็นอุปสรรคต่อการกระทำและคำพูดของเขาอยู่ตลอดเวลา

ประเพณีบอกให้เขาทราบว่า ในยุโรปพิธีรีตรองจะแตกต่างกันมากตามฐานะของคน ในที่สุดความทรงจำในอดีตจะทำให้เขาอุ่นใจ และหวาดเกรงว่าจะไม่ได้รับความเคารพนับถือที่ตนควรจะได้ โดยที่เขาไม่รู้ชัดว่าความเคารพนับถือเหล่านั้นมีอะไรบ้าง ดังนั้นเขาจึงก้าวเดินไปเยี่ยมคนที่ถูกปองร้ายอยู่รอบบ้านตลอดเวลา สังคมสำหรับเขามีใช้การผ่อนคลายเป็นอาวรณ์ แต่เป็นงานซึ่งเคร่งเครียด เขาจะชั่งน้ำหนักการดำเนินงานของเราแม้ในเรื่องเล็กน้อย คอยซักถามไม่ว่าจะมองไปทางใด วิเคราะห์คำพูดของเราอย่างรอบคอบ ด้วยเกรงว่าคำพูดนั้นจะพรางความหมายบางอย่างไว้ ซึ่งจะทำให้เขาเสียหายได้ ข้าพเจ้าไม่ทราบแน่ชัดว่าเราจะเคยพบพานขุนนางบ้านนอกซึ่งจู้จี้ยิ่งกว่าเขาในเรื่องการวางตัวของเขาเอง เขาพยายามเชื่อฟังกฎเกณฑ์ทางจรรยาบรรณ แม้ในเรื่องเล็กน้อยและเขาก็มิได้ลำบากใจอะไรที่คนอื่นก็ได้ละเลยในเรื่องจรรยาบรรณต่อเขา เขาเต็มไปด้วยความกังวล และพิถีพิถันในเวลาเดียวกัน เขาปรารถนาที่จะทำให้พอ แต่ก็หวั่นเกรงว่าจะทำมากเกินไป และเนื่องจากเขาไม่รู้แน่ชัดว่าควรจะมีขอบเขตมากน้อยเพียงใด เขาจึงวางตัวอยู่ในวงจำกัด ซึ่งทำให้เขาทั้งอึดอัดทั้งหัวสูง

เท่านั้นยังไม่พอ และนี่คือความลึกลับแห่งหัวใจมนุษย์อีกอย่างหนึ่ง

คนอเมริกันจะพูดถึงความเสมอภาคอันน่าชมเชยที่มีอยู่ในอเมริกาทุกเมื่อเชียววัน เขาแสดงความหยิ่งในประเทศของตนออกมาดั่งๆ แต่เขาก็แอบเสียใจให้ตัวเองอยู่เงียบๆ และหวังที่จะแสดงให้เห็นว่า ตัวเขานั้นเป็นกรณียกเว้นของระเบียบทั่วไปซึ่งเขาสรรเสริญ

เราเกือบจะไม่พบคนอเมริกันที่ไม่ปรารถนาจะแสดงความเกี่ยวพันโดยชาติกำเนิดของตน กับผู้ก่อตั้งคนแรกๆ ของอาณานิคม ส่วนลูกหลานของครอบครัวใหญ่โตในอังกฤษนั้นดูเหมือนจะมีอยู่เต็มอเมริกา

ยามที่คนอเมริกันผู้มีอันจะกินไปถึงยุโรป สิ่งแรกที่เขาทำคือแสดงว่าตนมีชีวิตที่มั่งคั่งหรูหรา ด้วยเกรงเหลือเกินว่าใครๆ จะเห็นเขาเป็นราษฎรธรรมดาสามัญจากประเทศประชาธิปไตย จนทำให้เขาถอยห่างออกมาด้วยวิธีต่างๆ หลายร้อยหลายพันประการ เพื่อที่จะแสดง

ให้เราเห็นภาพของความมั่งคั่งใหม่ ๆ ในแต่ละวัน ปกติแล้วเขาจะพักอยู่ในย่านที่เด่นที่สุดของเมือง เขาก็จะมีคนรับใช้เป็นจำนวนมากคอยห้อมล้อมเขาตลอดเวลา

ข้าพเจ้าเคยได้ยินคนอเมริกันผู้หนึ่งบ่นว่า ในบ้านของคนสำคัญ ๆ ของปารีสเราจะพบแต่สังคมที่ผสมปนเปกัน รสนิยมของสถานที่เหล่านั้นไม่บริสุทธิ์พอสำหรับเขาและเขาทำให้คนเข้าใจด้วยวิธีที่ฉลาดว่า ตามความเห็นของเขา สังคมดังกล่าวขาดอกับกิจการที่โอ้อ่าสง่างาม เขาไม่เคยชินกับการได้เห็น ปัญหาความนึกคิดถูกเก็บซ่อนไว้ภายใต้รูปแบบอันแสนสามัญเช่นนี้ ความขัดแย้งกันเช่นนี้ไม่ควรทำให้เราประหลาดใจ

ถ้าแม้ว่าร่องรอยแห่งความโอ้อ่าของชนชั้นขุนนางแบบเก่าแก่ในสหรัฐอเมริกามิได้เลือนหายไปจนหมดสิ้นเช่นนี้ คนอเมริกันคงจะแสดงตัวว่าเป็นคนง่าย ๆ น้อยกว่านี้ และออกถนัดน้อยกว่านี้เมื่ออยู่ในประเทศเขา พิถีพิถันน้อยกว่านี้และวางท่าน้อยกว่านี้เมื่ออยู่ในประเทศเรา

บทที่ ๔

ผลอันสืบเนื่องจากสามบทที่แล้ว

ยามที่มนุษย์เกิดความเวทนาสงสารโดยธรรมชาติ ในความทุกข์ร้อนของกันและกัน ยามที่ความสัมพันธ์อันสะดวกและบ่อยครั้ง แต่ละวันทำให้เขาเข้ามาใกล้ชิดกัน โดยที่ความหวาดระแวงใด ๆ ไม่สามารถแบ่งแยกเขาได้เป็นการง่ายที่จะเข้าใจว่า เมื่อถึงคราวจำเป็นเขาจะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยามที่คนอเมริกันคนหนึ่งจะร้องขอความช่วยเหลือจากเพื่อนมนุษย์ หายากมากที่สุดที่เดียวที่คนเหล่านั้นจะปฏิเสธ และข้าพเจ้าเคยสังเกตเห็นบ่อย ๆ ว่าคนเหล่านั้นจะให้ความช่วยเหลือทันทีและอย่างมีศรัทธายิ่ง

แม้ในเกิดอุบัติเหตุซึ่งไม่เคยมีใครคาดคิดมาก่อนขึ้นบนทางหลวงผู้คนจะพากันวิ่งกรูมาหาผู้เคราะห์ร้ายจากทุกสารทิศ แม้ในเคราะห์กรรมใหญ่หลวงซึ่งนี้ก็ไม่ถึงเกิดกับครอบครัวหนึ่ง กระเป๋าสตางค์ของคนที่ไม่เคยรู้จักกันเลยต่างจะเปิดออกโดยไม่ยากเย็น คนจะให้เงินทองสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นจำนวนมากเพื่อช่วยเหลือความทุกข์ยากของครอบครัวนั้น

มีอยู่บ่อย ๆ ในบรรดาประเทศที่มีอารยธรรมสูงสุดในโลก ที่ผู้ประสบเคราะห์กรรมต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว ท่ามกลางฝูงชนมากมาย ยิ่งกว่าคนป่าในพงไพรเสียอีก สิ่งนี้เกือบจะไม่พานพบเลยในสหรัฐ คนอเมริกันซึ่งมีอกกับกิริยาชาเย็นเป็นนิสัย และบ่อยครั้งหยาบคายเกือบจะไม่เคยแสดงว่าเป็นคนใจแข็งกระด้างเลย แม้ว่าเขาจะไม่รีบเสนอตัวเข้าช่วยเหลือ แต่เขาก็ไม่ปฏิเสธที่จะให้ความช่วยเหลือ

สิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ มิได้ขัดกับสิ่งที่ข้าพเจ้ากล่าวมาก่อนหน้านี้ในเรื่องปัจเจกชนนิยม ข้าพเจ้ากลับเห็นว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สอดคล้องกันแทนที่จะขัดแย้งกัน

ความเสมอภาคทางฐานะ ขณะเดียวกับที่ทำให้มนุษย์รู้สึกในอิสรภาพของตน ยังแสดงให้เห็นความอ่อนแอของตน มนุษย์มีเสรี แต่ต้องเผชิญกับอุปัทวเหตุต่างๆ หลายร้อยหลายพันประการ และไม่ช้าไม่นานประสบการณ์สอนให้เขาได้เรียนรู้ว่า ตามปกติแม้ว่าเขา

จะไม่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น จะต้องมีบางขณะเสมอที่เขาไม่สามารถหาความช่วยเหลือนั้นได้

เรามองเห็นเป็นประจำวันในยุโรปว่า คนที่มีอาชีพเดียวกันย่อมจะเต็มใจช่วยเหลือกัน เขาทุกคนต้องเผชิญเคราะห์กรรมอันเดียวกัน นั่นเป็นการพอแล้วที่จะทำให้เขาต่างหาทางช่วยเหลือกันเพื่อป้องกันตัว ไม่ว่าคนเหล่านั้นจะร้ายกาจหรือเห็นแก่ตัวเพียงไร ดังนั้นในยามที่คนใดคนหนึ่งเกิดตกอยู่ในอันตราย และยามที่ผู้อื่นสามารถดึงเขาให้พ้นภัยได้ด้วยการเสียเสี้ยวสละเล็กๆ น้อยๆ ชั่วครู่ชั่วยาม หรืออย่างกลิ้งจอกทันที เขาย่อมไม่ละโอกาสที่จะลองพยายามดู มิใช่เพราะว่าเขาสนใจอย่างลึกซึ้งในชะตากรรมของคนผู้นั้น เพราะเหตุว่า แม้การพยายามช่วยเหลือเป็นสิ่งไร้ผล เขาจะลืมเรื่องนั้นทันที และกลับมาอยู่ลำพังตัว แต่ระหว่างคนทั้งสองจะเกิดการตกลงอย่างหนึ่งโดยปริยายและเกือบจะโดยไม่ตั้งใจ ด้วยการตกลงนี้แต่ละฝ่ายจะต้องให้การช่วยเหลือสนับสนุนเป็นครั้งคราว เพื่อที่ว่าตนจะได้เรียกร้องความช่วยเหลือนั้นได้

ลองขยายสิ่งซึ่งข้าพเจ้าพูดถึงเฉพาะเพียงชนชั้นเดียว ให้ครอบคลุมไปทั่วประชาชนทั้งชาติ แล้วท่านจะเข้าใจความคิดของข้าพเจ้า

อันที่จริง ในหมู่ราษฎรทุกคนของประเทศประชาธิปไตย มีข้อตกลงทำนองเดียวกันเดียวกับที่ข้าพเจ้ากล่าวมา ทุกคนรู้สึกว่าจะต้องเผชิญกับความอ่อนแออย่างเดียวกัน และอันตรายเดียวกัน ทั้งผลประโยชน์เช่นเดียวกับความเห็นอกเห็นใจของคนเหล่านั้นทำให้เกิดเป็นกฎคือให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อถึงคราวจำเป็น

ยิ่งฐานะคนคล้ายคลึงกันมากเท่าไร ต่างฝ่ายต่างก็แสดงว่าพร้อมที่จะช่วยเหลือกันมากเท่านั้น

ในประเทศประชาธิปไตย ที่ซึ่งคนมิได้ให้ความเกื้อกูลกันทีละมาก ๆ มีการบริการกันดี ๆ อยู่ตลอดเวลา หายากที่จะมีใครแสดงตนว่าเป็นคนจงรักภักดีก็คอยช่วยเหลือ แต่ทุกคนก็คอยช่วยให้บริการ

บทที่ ๕

ประชาธิปไตยตัดแปลงความสัมพันธ์ ระหว่างคนรับใช้กับนายอย่างไร

คนอเมริกันคนหนึ่งซึ่งเคยเดินทางท่องเที่ยวในยุโรปเป็นเวลานาน กล่าวกับข้าพเจ้าในวันหนึ่งว่า

“คนอังกฤษปฏิบัติตัวต่อคนรับใช้ของตนด้วยความความเยื่อหยิ่ง และด้วยกิริยาเฉียบขาด ซึ่งทำให้เราประหลาดใจ แต่คนฝรั่งเศสในบางครั้งแสดงความคุ้นเคยกับคนรับใช้ของตน หรือแสดงความสุภาพซึ่งเรานึกไม่ถึง จนแทบจะพูดได้ว่าเขากลัวที่จะออกคำสั่ง ที่นั่นไม่ค่อยมีที่ท่าของความเป็นนายและความเป็นคนต่ำกว่ามากนัก”

ข้อสังเกตนี้ถูกต้อง และมีหลายครั้งที่ข้าพเจ้าเองก็เห็นเช่นนั้น

ข้าพเจ้าเคยพิจารณาประเทศอังกฤษว่าเป็นประเทศเดียวในโลกที่ซึ่งในสมัยเราสายใยของการเป็นผู้รับใช้ถึงแน่นที่สุด และฝรั่งเศสเป็นประเทศเดียวในโลกที่ซึ่งสายใยนี้หย่อนที่สุด ไม่มีที่ไหนที่ผู้เป็นนายจะอยู่สูงหรืออยู่ต่ำยิ่งไปกว่าในประเทศทั้งสอง

คนอเมริกันอยู่กึ่งกลางระหว่างขีดทั้งสอง

นั่นคือข้อเท็จจริงอย่างฉาบฉวยที่ปรากฏให้เห็น เราจะต้องย้อนกลับขึ้นไปก่อนหน้านั้นมาก เพื่อจะค้นพบสาเหตุ

เรายังไม่เคยเห็นสังคมหรือฐานะใดที่เท่าเทียมกันมากเท่านี้ จนกระทั่งเราไม่พบคนมีหรือคนจนเลย กล่าวคือไม่มีนายไม่มีบ่าว

ประชาธิปไตยมิได้กีดกันแต่ประการใด ที่จะไม่ให้มีชนชั้นทั้งสองนี้ แต่ประชาธิปไตยเปลี่ยนแปลงจิตใจความนึกคิดของชนชั้น และตัดแปลงความสัมพันธ์ของคนเหล่านั้น

ในประเทศอภิชนาธิปไตย คนรับใช้ก่อตั้งเป็นชนชั้นพิเศษซึ่งมิได้แตกต่างไปกว่าชนชั้นของนาย ไม่ชำระเบียดตายตัวก็ปรากฏขึ้นในชนชั้นทั้งสอง ในชนชั้นแรกเช่นเดียวกับชนชั้นที่สอง ไม่นานเราจะมองเห็นลำดับชั้นการจัดชั้นต่างๆ มากมาย ชั้นต่างๆ ซึ่งมองเห็น

ได้ชัดเจน และแล้วคนรุ่นต่าง ๆ ในชนชั้นเหล่านี้จะสืบทอดต่อ ๆ กัน โดยที่ฐานะมิได้แปรเปลี่ยนไป นั่นคือสังคมสองสังคมซึ่งซ้อนกันอยู่ แตกต่างกันตลอดกาล แต่บริหารด้วยหลักการคล้ายคลึงกัน

โครงสร้างแบบอภิชนาธิปไตยนี้ เกือบจะไม่มีอิทธิพลต่อความคิดและขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ของคนรับใช้น้อยไปกว่านาย และแม้ว่าผลลัพธ์จะแตกต่างกัน แต่เราก็มองเห็นสาเหตุเดียวกันได้ง่าย

ทั้งคนรับใช้และนายประกอบกันเป็นประเทศเล็ก ๆ ในประเทศใหญ่ และในที่สุดจึงเกิดความคิดอันถาวรในเรื่องความยุติธรรมและอยุติธรรมขึ้นในหมู่คนเหล่านี้ เราจะพิจารณาการกระทำต่าง ๆ ในชีวิตมนุษย์จากคนเหล่านี้ได้เองแท้เป็นพิเศษโดยไม่มีความเปลี่ยนแปลงในสังคมคนรับใช้เช่นเดียวกับในสังคมนาย คนมีอิทธิพลอย่างใหญ่หลวงต่อกันและกัน เขายอมรับกฎเกณฑ์ตายตัว และเมื่อไม่มีกฎหมาย เขาก็พึ่งความเห็นของสาธารณะซึ่งคอยช่วยนำทางให้เขา ในสังคมนี้จึงมีนิสัยความเคยชินที่เป็นระเบียบ คือเป็นวินัยอย่างหนึ่ง

บุคคลซึ่งถูกกลืนมาให้เชื่อฟัง ไม่ต้องสงสัยเลยว่าจะต้องไม่เข้าใจคำว่าเกียรติยศ ชื่อเสียง คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต เกียรติศักดิ์ ทำนองเดียวกับผู้เป็นนาย แต่เขาก็ได้สร้างชื่อเสียง คุณธรรม และความซื่อสัตย์สุจริตแบบคนรับใช้ และถ้าจะกล่าวโดยนัยนี้ เขาได้สร้างเกียรติศักดิ์แบบคนชั้นต่ำ ของเขาขึ้นมา

เพราะเหตุว่าชนชั้นหนึ่งต่ำต้อย อย่าคิดว่าทุกคนที่อยู่ในชนชั้นนี้จะต้องมีใจต่ำต้อยไปหมด นั่นจะเป็นความผิดพลาดอย่างใหญ่หลวง ไม่ว่าชั้นนั้นจะต้อยเพียงใด ผู้ที่อยู่หัวแถวของชนชั้นนี้ และไม่มีความคิดที่จะละจากชนชั้นนี้จะอยู่ในฐานะแบบขุนนาง ซึ่งทำให้เขาเกิดความรู้สึกสูงส่ง ความภาคภูมิใจ และความเคารพตนเอง สิ่งเหล่านี้ทำให้เขาเหมาะสมกับคุณธรรมอันยิ่งใหญ่และการกระทำซึ่งต่างจากสามัญชน

ในหมู่ประชาชนที่มีอภิชนาธิปไตย ไม่ยากที่จะพบว่าผู้ที่รับใช้คนใหญ่คนโตมีดวงจิต

* ถ้าใครใคร่จะตรวจสอบอย่างใกล้ชิดในเรื่องรายละเอียดทางความเห็นหลักที่ใช้ นำทางให้คนเหล่านี้ ความคล้ายคลึงระหว่างชนชั้นทั้งสองจะยิ่งสะดุดตามากขึ้น และเราจะประหลาดใจที่พบว่าในหมู่คนเหล่านี้ เช่นเดียวกับในหมู่สมาชิกที่สูงที่สุดของระบบลำดับชั้นแบบศักดินา มีความหยิ่งในชาติกำเนิด ความเคารพบรรพบุรุษและคนรุ่นลูกหลาน การเหยียดหยามผู้ต่ำกว่า การหวาดเกรงที่จะต้องติดต่อกัน รสนิยมในเรื่องจรรยา มารยาท ประเพณี และของโบราณ

อันสูงส่งและแข็งขัน เขารับใช้โดยไม่รู้สึกในความเป็นคนรับใช้ของตนและยอมต่อเจตนาารมณณ์ของนายโดยไม่หวั่นเกรงความโกรธของนาย

แต่ในระบอบต่ำของชนชั้นคนรับใช้ การณ์เกือบจะมีได้เป็นไปเช่นนั้นเลย คนคิดกันว่าผู้ที่อยู่ห่างแถวของระดับคนใช้ เป็นคนต่ำมากที่สุด

คนฝรั่งเศสได้สร้างคำๆ หนึ่งไว้อย่างจงใจ สำหรับใช้กับคนรับใช้ชั้นต่ำที่สุดของขุนนาง เขาเรียกว่า laquais หรือ ^ชช้ำ

คำว่า “^ชช้ำ” ใช้ในความหมายต่ำสุด ในโอกาสที่หากำอื่นไม่ได้เพื่อหมายถึงความต่ำของมนุษย์ ภายใต้ระบอบราชาธิปไตยแบบโบราณ ยามที่ใครต้องการบรรยายคนซึ่งต่ำช้า สาราณณ์ด้วยคำพูดสั้นๆ เขาจะพูดว่าคนผู้นั้นมี “สันดาน^ชช้ำ” แค่นี้ก็พอแล้ว ความหมายจะสมบูรณ์และเป็นที่เข้าใจกัน

ความเสมอภาคทางฐานะอย่างถาวร ไม่เพียงก่อให้เกิดคุณธรรมบางประการและความชั่วร้ายเฉพาะอย่างแก่คนรับใช้เท่านั้น แต่ยังทำให้คนเหล่านั้นอยู่ในฐานะพิเศษในสายตาของผู้เป็นนายด้วย

ในประเทศอภิชนาธิปไตย คนจนจะถูกตีกลับมาแต่เด็กให้คิดว่าตนเป็นผู้รับคำสั่ง ไม่ว่าจะเบนสายตาไปทางใด เขาจะเห็นภาพของการแบ่งลำดับชั้น และลักษณะของการเชื่อฟังทันที

ในประเทศซึ่งมีความไม่เสมอภาคอย่างถาวรทางฐานะ คนรับใช้จะเชื่อฟังผู้เป็นนายทันทีอย่างง่ายดาย เต็มที่ และด้วยความเคารพ เพราะเหตุว่าคนเหล่านั้นนับถือเขาไม่เพียงในฐานะนายเท่านั้น แต่ในฐานะที่อยู่ในชนชั้นของนายด้วย ความเป็นชนชั้นขุนนางของผู้เป็นนายมีอิทธิพลต่อเจตนาารมณณ์ของพวกเขา

นายเป็นผู้ออกคำสั่งกับคนรับใช้ ทั้งยังควบคุมความคิดของพวกเขาในระดับหนึ่งด้วยในประเทศอภิชนาธิปไตยบ่อยครั้งนายมีอิทธิพลต่อความคิดเห็น นิสัยความเคยชิน ตลอดจนขนบธรรมเนียมความเชื่อของคนที่เชื่อฟังเขาโดยไม่รู้สึกตัวเสียด้วยซ้ำ ทั้งอิทธิพลของนายยังแผ่กว้างออกไปไกลกว่าอำนาจของเขาอย่างมาก

ในสังคมอภิชนาธิปไตย ไม่เพียงแต่มีครอบครัวคนใช้ที่สืบเชื้อสายกันมาเช่นเดียวกับครอบครัวของนายที่สืบเชื้อสายกันมาเท่านั้น แต่ครอบครัวคนใช้ครอบครัวเดียวกัน ยังปัก

หลักรู้สึกขังกรอบครีวของนายกรอบครีวเดียวกันมาตลอด นับเป็นเวลาหลายชั่วคนที่เดียว (เปรียบเสมือนเส้นขนานสองเส้นซึ่งไม่มีวันบรรจบกัน หรือแยกออกจากกัน) ซึ่งเป็นสิ่งที่ตัดแปลงความสัมพันธ์ร่วมกัน ของคนสองชั้นอย่างน่าอัศจรรย์

โดยนัยนี้แม้ว่าภายใต้ระบบอภิชนาธิปไตย ผู้เป็นนายและผู้รับใช้จะไม่มี ความคล้ายคลึงกันตามธรรมชาติแต่ประการใด และในทางตรงกันข้ามแม้ว่าการศึกษา ความคิดเห็น สิทธิ จะทำให้เขามีลำดับชั้นของการเป็นมนุษย์ห่างจากกันอย่างมากมายมหาศาลก็ตาม แต่กระนั้นในที่สุดเวลาก็ผูกพันเขาไว้ด้วยกัน ความทรงจำร่วมกันมาเป็นเวลายาวนานผูกพันเขาไว้ และไม่ว่าเขาจะแตกต่างกันเพียงใดก็ตาม เขาก็อยู่อย่างกลมเกลียวกัน ขณะที่ในประเทศประชาธิปไตย ที่ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วนายและคนใช้เกือบจะเหมือนกัน แต่ทั้งสองกลับอยู่เคียงคนแปลกหน้าต่อกันตลอดเวลา

ในหมู่ประชาชนอภิชนาธิปไตย ในที่สุดผู้เป็นนายจะพิจารณาคนรับใช้ของตนว่า เป็นส่วนหนึ่งของตัวเขา คือเป็นส่วนล่างและเป็นส่วนรอง และเขาจะสนใจในชะตากรรมของ คนเหล่านั้นอยู่เนืองๆ เพราะความพยายามอันสุดท้ายของความเห็นแก่ตัว

ทางด้านคนใช้เอง เขาก็ออกจะพิจารณาตนว่าเป็นเช่นนั้นอยู่เหมือนกัน และบาง ครั้งเขาจะคิดว่าเขาเป็นทนายเอง โดยลักษณะการนี้ในที่สุดเขาก็จึงกลายเป็นส่วนประกอบอย่าง หนึ่งของนายในสายตาของเขาเอง เช่นเดียวกับในสายตาของนาย

ในประเทศอภิชนาธิปไตย คนใช้อยู่ในตำแหน่งผู้น้อย โดยที่เขาไม่สามารถละจาก ตำแหน่งนั้นได้ ไกลๆ เขาก็จะมีคนๆ หนึ่ง ซึ่งอยู่ในตำแหน่งเหนือกว่าคนผู้นั้นจะสูญเสียตำแหน่ง ดังกล่าวไปไม่ได้ ด้านหนึ่งคือความมีตมิต ความยากจน การเชื่อฟังตลอดกาล อีกด้านหนึ่ง คือชื่อเสียง ความมั่งคั่ง การออกคำสั่งตลอดกาล ฐานะทั้งสองแตกต่างกันตลอดเวลา ทว่า ไกลกันตลอดเวลาและสายใยที่โยงเขาไว้ด้วยกันมีความทนทานนานเท่าฐานะทั้งสองเอง

ในสภาพที่อยู่ปลายสุดเช่นนั้น คนรับใช้จึงหมดความสนใจในตนเองในที่สุด เขาจะ หลุดพ้นจากตัวเอง ทำนองละทิ้งตัวเอง หรือว่าเขาเนาตัวเองเข้าไปอยู่ในตัวของนายอย่างสิ้นเชิงเห็นจะมากกว่า ณ ที่นั้นเองเขาจะสร้างบุคลิกในจินตนาการขึ้นมา เขาจะประทับใจประทับใจ ตัวเองอย่างเบิกเป็นใจ ด้วยทรัพย์สินสมบัติของผู้ออกคำสั่งเขา เขาจะรู้สึกตัวว่ามีชื่อเสียงเพราะ ชื่อเสียงของนาย ยกตัวให้สูงขึ้นเพราะมีนายเป็นขุนนาง และเต็มภาคภูมิใจอยู่เสมอจากความยิ่ง

ใหญ่ซึ่งเขาหิบบีมมา บ่อยครั้งเขาตีราคาความยิ่งใหญ่^๕นี้ยิ่งกว่าผู้ที่เป็นเจ้าของเต็มที และแท้จริงเสียอีก

มีบางสิ่งบางอย่างที่น่าสะท้อใจ และน่าหัวเราะระคนกันในความเป็นอยู่สองแบบ ซึ่งสับสนกันอย่างน่าประหลาดเช่นนี้

อารมณ์ความต้องการของนาย เมื่อเข้ามาอยู่ในจิตใจของบ่าวจะมีปริมาณตามขนาดปกติของจิตใจนั้น คือความต้องการนั้นจะแคบลงและลดต่ำลง ความหยิ่งภาคภูมิใจของนาย จะกลายเป็นเพียงความผยองแบบทารก และความโอ้อวดที่น่าสังเวชเมื่อมาอยู่ในตัวของบ่าว คนรับใช้ของคนใหญ่คนโต โดยปกติแล้วจะแสดงความจู้จี้ในเรื่องที่ผู้อื่นจะต้องปฏิบัติต่อนายของเขา และจะยึดถืออภิสิทธิ์^๖แม้เพียงเล็กน้อยยิ่งกว่าตัวนายเอง

ทั้งในบางครั้งเรายังพบว่า ในบ้านเมืองเรายังมีคนรับใช้เก่าแก่ของขุนนางอยู่ แม้เชื้อชาติคนใช้จะหมดไปแล้ว และไม่ช้าเขาก็จะสูญหายไปเช่นเดียวกับเชื้อชาตินั้น

ในสหรัฐอเมริกา ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นใครเหมือนคนรับใช้ในบ้านเรา ไม่เพียงคนอเมริกันจะไม่เคยรู้จักคนเช่นนั้น แต่ยังยากเหลือเกินที่จะทำให้เขาเข้าใจได้ว่า มีคนเช่นนั้นอยู่ การคิดว่ามีคนเช่นนั้นเป็นเรื่องยากลำบากสำหรับเขา ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการที่เราจะนึกภาพทาสของคนโรมัน หรือทาสทิดที่เดินในสมัยกลางทีเดียว อันที่จริงทั้งคนรับใช้ ทาสโรมัน หรือทาสสมัยกลาง เป็นผลิตผลซึ่งมาจากมูลเหตุอันเดียวกัน แม้จะในระดับต่างกันก็ตาม คนเหล่านั้นพากันเลื่อนไปจากสายตาของเราพร้อม ๆ กัน และแต่ละวันก็จะลับไปในความมืดมิดแห่งอดีต พร้อมกับสภาวะสังคมที่สร้างเขาสขึ้นมา

ความเสมอภาคทางฐานะทำให้ทั้งคนรับใช้และนายเป็นคนใหม่ขึ้นมา และสร้างความสัมพันธ์แบบใหม่ระหว่างเขาทั้งสอง

ยามที่ฐานะเกือบจะเสมอภาคกัน คนจะเปลี่ยนที่อยู่ตลอดเวลา ชั้นคนรับใช้และชั้นเจ้านายยังมีอยู่ แต่จะไม่ใช้คน ๆ เดียวกันเสมอไป หรือเป็นครอบครัวเดียวกันที่เป็นส่วนประกอบของชนชั้นดังกล่าว การออกคำสั่งและการเชื่อฟังตลอดกาลหมดไปแล้ว

คนรับใช้มิได้เป็นประชาชนที่แยกออกไปต่างหาก เขามิได้มีขนบธรรมเนียมมอคติหรือความเป็นอยู่แบบของเขาเอง ในหมู่คนเหล่านี้เรามองไม่เห็นวิธีการคิดบางอย่างหรือวิธีรู้สึกที่มีลักษณะเฉพาะ เขามิรู้จักทั้งความชั่วหรือคุณธรรมของรัฐ แต่เขามีความรู้ ความมคติ

ความรู้สึก คุณธรรม และความซื่อสัตย์แบบเดียวกับคนร่วมสมัยกับเขา ทั้งเขายังมีความซื่อสัตย์ สุจริต หรือคดโกงเช่นเดียวกับพวกนาย

ฐานะในหมู่คนรับใช้มิได้มีความเท่าเทียมน้อยไปกว่าในหมู่นาย

เนื่องจากในชั้นของคนรับใช้ เราจะไม่พบการแบ่งชั้นที่กำหนดไว้ชัดเจน หรือ การลำดับชั้นอย่างถาวร ดังนั้นเราจึงไม่ควรคาดหวังว่าจะพบความต่ำต้อย และความยิ่งใหญ่ใน ชั้นชั้นนี้ ซึ่งปรากฏให้เห็นในหมู่ชนชั้นสูงของพวกบ่าวเช่นเดียวกับในชนชั้นสูงอื่น ๆ ทั้งหมด

ข้าพเจ้ายังไม่เคยเห็นอะไรในสหรัฐ ที่สามารถเตือนใจให้ข้าพเจ้าคิดถึงคนรับใช้ ชั้นนำ ซึ่งในยุโรปเรายังคงจำกันได้อยู่ ในสหรัฐข้าพเจ้ายังไม่เคยพบความคิดในเรื่องซึ่งซ้ำ เหมือนกัน ร่องรอยของคนรับใช้ชั้นนำและของซึ่งซ้ำจางหายไปแล้ว

ในประเทศประชาธิปไตย คนรับใช้ไม่เพียงมีความเท่าเทียมกันในหมู่พวกเขาเท่านั้น ในบางแง่เราอาจกล่าวได้ว่าเขาเท่าเทียมกับนายของเขา

เรื่องนี้จำเป็นต้องอธิบายเพื่อจะได้เข้าใจกันให้ดี

แต่ละขณะคนรับใช้อาจกลายเป็นนายได้ และหวังที่จะกลายเป็นนายได้ ดังนั้นคนรับใช้จึงมิใช่คนที่มีความแตกต่างไปจากนาย

ถ้าเช่นนั้น เพราะเหตุใดนายจึงมีสิทธิออกคำสั่ง และอะไรบังคับให้คนรับใช้เชื่อฟัง การตกลงอย่างเสรี และช่วยรุกรายตามเจตนารมณ์ของทั้งสองฝ่ายไปแล้ว โดยธรรมชาติแล้วไม่มีใครค้ำค้ำกว่าใคร เขาจะค้ำค้ำกว่ากันเพียงชั่วครู่เท่านั้นด้วยผลของสัญญา ในขอบเขตของสัญญานั้น ผู้หนึ่งคือคนรับใช้ และอีกผู้หนึ่งคือนาย นอกสัญญาออกไป ก็คือราษฎรสองคน มนุษย์สองคนนั่นเอง

สิ่งซึ่งข้าพเจ้าขอร้องให้ท่านผู้อ่านพิจารณาให้ดี ก็คือว่ามิใช่เพียงการที่คนรับใช้เข้าใจในสภาวะของตนเองเท่านั้น ผู้เป็นนายยังมองเห็นสภาพการเป็นผู้รับใช้เหมือนกันด้วย ทั้งขอบเขตแน่นอนในเรื่องการออกคำสั่ง และการเชื่อฟังก็ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนในความ คติของฝ่ายหนึ่งเช่นเดียวกับอีกฝ่ายหนึ่ง

ยามที่ราษฎรส่วนใหญ่บรรลุถึงฐานะซึ่งก่อนข้างจะเท่าเทียมกันมาเป็นเวลานานแล้ว และยามที่เสมอภาคเป็นสิ่งเก่าแก่ และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้ว ประชาชน ซึ่งไม่มีวัน

ได้รับอิทธิพลจากช้อยกเว้นต่าง ๆ ย่อมคิดที่จะวางขอบเขตคุณค่าของมนุษย์ โดยที่ไม่มีคนใดจะอยู่เหนือหรือต่ำกว่าขอบเขตนั้นได้นาน

ความมั่งคั่งและความยากจน การออกคำสั่งและการเชื่อฟัง บังเอิญทำให้คนสองคนอยู่ห่างกันไกล แต่ก็ได้ไ้ผล ความเห็นของประชาชนซึ่งปะปนอยู่กับระเบียบปกติของสิ่งต่าง ๆ กลับนำเขาเข้ามาใกล้ระดับที่เท่ากัน และสร้างความเสมอภาคในความนึกคิดชนิดหนึ่งขึ้นระหว่างคนทั้งสอง แม้ว่าตามจริงจะมีความไม่เสมอภาคทางฐานะอยู่ก็ตาม

ความคิดเห็นซึ่งมีอำนาจมากนี้ ในที่สุดจึงแทรกซึมเข้าไปแม้กระทั่งในจิตใจของผู้ที่ต่อสู้กับความเห็นนั้นเพราะผลประโยชน์ ความเห็นดังกล่าวจะตัดแปลงความคิดของเขาพร้อมกันนั้นก็ทำให้เจตนาธรรมณ์ของเขาตกอยู่ใต้อำนาจด้วย

ในส่วนลึกของดวงจิตทั้งนายและคนใช้มองไม่เห็นความแตกต่างระหว่างเขาทั้งสองอีกแล้ว และเขายังไม่คิดหรือหวาดระแวงว่าจะพบความแตกต่างอีก ดังนั้นเขาทั้งสองจึงไม่มีการเหยียดหยาม ทั้งความโกรธเคือง และยามที่มองหน้ากันก็ไม่เห็นว่าตนต่ำต้อยหรือภาคภูมิใจแต่อย่างใด

ผู้เป็นนายเห็นว่า แห่หลังอำนาจเพียงอย่างเดียวของเขาอยู่ในสัญญาเท่านั้นและคนรับใช้มองเห็นว่าสัญญาเป็นสาเหตุเพียงประการเดียวของการเชื่อฟังของเขา ไม่มีการเถียงทะเลาะกันระหว่างเขาทั้งสอง ในเรื่องฐานะของแต่ละฝ่าย ทว่าแต่ละคนมองเห็นฐานะของตนอย่างง่ายดายและยึดมั่นกับฐานะนั้น

ในกองทัพของเรา ทหารถูกจัดให้อยู่เกือบจะในชั้นเดียวกับนายทหาร และสามารถบรรลุถึงตำแหน่งงานอันเดียวกันได้ เมื่อพ้นจากตำแหน่งทหารจะเห็นว่าตนเท่าเทียมกับหัวหน้าและจริง ๆ ก็เป็นเช่นนั้น แต่เมื่ออยู่ในกองทัพแล้ว เขาจะเชื่อฟังโดยไม่ก่อเรื่องยุ่งยากอันใด และการเชื่อฟังของเขาก็มิได้ฉับพลัน ชัดเจนและง่ายดายน้อยไปกว่ายามที่เขาเชื่อฟังอย่างเต็มใจและแน่วแน่

สิ่งที่กล่าวมานี้ ทำให้เราคิดออกว่าเกิดอะไรขึ้นบ้างในสังคมประชาธิปไตยระหว่างคนใช้กับนาย

คงจะเป็นเรื่องเสียดสีที่จะเชื่อว่าอาจจะเกิดความรักใคร่อย่างรุนแรงและลึกซึ้งชนิด

หนึ่ง ระหว่างคนทั้งสอง อันเป็นความรู้สึกซึ่งปะทุขึ้นบางครั้งในหมู่คนใช้ของพวกเขา หรือคิดว่ามองเห็นการแสดงความจริงรักภักดีอย่างชัดแจ้ง

ในประเทศอภิชนาธิปไตย คนใช้กับนายจะเห็นหน้ากันนาน ๆ ครั้ง และบ่อยครั้ง เขาจะพูดคุยกันโดยอาศัยคนกลางเท่านั้น แต่กระนั้นตามปกติเขาจะผูกพันกันอย่างมั่นคง

ในหมู่ประชาชนที่เป็นประชาธิปไตย คนใช้และนายใกล้ชิดกันมาก เขาจะพบปะกันอยู่ตลอดเวลา แต่ความนึกคิดจิตใจของเขาจะไม่เข้ากันเลย เขามีภารกิจร่วมกัน แต่เขาเกือบจะไม่เคยมีความสนใจร่วมกันเลย

ในหมู่ประชาชนดังกล่าว คนรับใช้จะมองตัวเองว่าเป็นคนมาพักอยู่ชั่วคราวในบ้านของนายเสมอ เขาไม่เคยรู้จักบรรพบุรุษของนาย และเขาจะไม่ได้เห็นลูกหลานของนายด้วย เขาไม่หวังคอยสิ่งใดที่ยั่งยืน เพราะเหตุใดเขาจะต้องมีความเป็นอยู่ปะปนกับนายด้วยเล่า และเขาจะปล่อยตัวแบบนั้นได้อย่างไรกัน ฐานะต่อกันของทั้งสองเปลี่ยนไปแล้ว ความสัมพันธ์ก็ควรจะเปลี่ยนไปด้วย

ข้าพเจ้าอยากจะย้ายสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมด โดยยกตัวอย่างคนอเมริกัน แต่ข้าพเจ้าจะทำไม่ได้โดยไม่แยกแยะให้เห็นความแตกต่างของคน และสถานที่อย่างรอบคอบ

ทางใต้ของสหภาพระบบทาสยังคงอยู่ ทุกสิ่งที่ข้าพเจ้ากล่าวถึงเมื่อครู่ จึงไม่สามารถนำมาใช้ได้

ทางเหนือ คนใช้ส่วนมากคือทาสที่เป็นไทแก่ตัวแล้ว หรือเป็นลูกทาสที่เป็นไท คนเหล่านี้ในสายตาของประชาชนจะอยู่ในฐานะที่ยังโต้แย้งกันอยู่ กฎหมายนำเขาเข้ามาใกล้เคียงระดับของผู้เป็นนาย แต่ขนบธรรมเนียมยังขับไสเขาอยู่อย่างไม่ลดละ แม้แต่ตัวเขาเองก็สามารถมองเห็นฐานะของตนได้ชัดเจน เขาจึงแสดงท่าอวดดีหรือไม่ก็หมอบคลานเกือบตลอดเวลา

แต่ในรัฐทางเหนือรัฐเดียวกันนี้เอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบนิวอิงแลนด์ เราจะพบปะคนขาวมากพอสมควร ที่ยอมทำตามความประสงค์ของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันชั่วคราวเพราะเงินเดือน ข้าพเจ้าเคยได้ยินเขาพูดกันว่า ตามปกติแล้วคนใช้เหล่านี้จะปฏิบัติหน้าที่ของเขาอย่างถูกต้อง และฉลาดหลักแหลม และโดยไม่เชื่อว่าตามธรรมชาติแล้วตนด้อยกว่าผู้ที่ออกคำสั่ง เขาจะยินยอมเชื่อฟังโดยไม่ก่อความยุ่งยากอันใด

ดูเหมือนข้าพเจ้าจะเห็นว่า คนใช้เหล่านั้น นำเอานิสัยห้าวหาญบางประการอันเกิดจากอิสรภาพ และความเสมอภาค เข้ามาใช้ในยามที่เป็นคนรับใช้ด้วย หลังจากที่เลือกสภาพอันยากลำบากนั้นแล้ว เขาจะไม่หาทางอ้อมเพื่อหลบเลี่ยงสภาพนั้น และเขาเคารพตัวเองมากพอ ที่จะยอมเชื่อฟังผู้เป็นนายตามที่เขาสัญญาไว้โดยไม่มีใครบังคับ

ทางด้านผู้เป็นนายเล่า เขาจะเรียกร้องให้คนใช้ทำตามสัญญาอย่างซื่อสัตย์และแข็งขันเท่านั้น เขาไม่ร้องขอให้เคารพ เขาไม่เรียกร้องความรักหรือภักดี เพียงเห็นคนใช้ตรงต่อหน้าที่ และซื่อสัตย์ก็พอแล้ว

ดังนั้น คงจะไม่เป็นความจริงที่จะพูดว่า ภายใต้ระบบประชาธิปไตย ความสัมพันธ์ระหว่างคนใช้กับนายไม่มีระเบียบ ความสัมพันธ์นี้มีระเบียบเป็นอีกแบบหนึ่ง กฎเกณฑ์ก็แตกต่างกันออกไป แต่ยังมีกฎเกณฑ์อยู่

ในที่นี้ข้าพเจ้าไม่จำเป็นต้องค้นหาว่า สภาพใหม่ซึ่งข้าพเจ้าเพิ่งบรรยายมานี้ ดีน้อยกว่าสภาพก่อนหรือไม่ หรือเพียงแต่เป็นอีกแบบหนึ่งเท่านั้น เพียงบอกว่าสภาพนี้มีกฎเกณฑ์และกำหนดแน่นอนก็พอแล้ว เพราะเหตุว่าสิ่งสำคัญที่สุดที่เราจะพบได้ในหมู่คน มีใช้ระเบียบบางประการเท่านั้น แต่เป็นระเบียบทั้งหมด

แต่ข้าพเจ้าจะพูดอย่างไรดี เกี่ยวกับยุคอันแสนเศร้าและอลเวง อันเป็นยุคที่ความเสมอภาคเกิดขึ้น ท่ามกลางความโกลาหลแห่งการปฏิวัติ ในขณะที่ประชาธิปไตย หลังจากที่ก่อตั้งขึ้นแล้วในสภาพสังคม ยังคงต้องต่อสู้กับอคติและขนบธรรมเนียมต่าง ๆ อย่างลำบากยากเย็น

ตอนนั้นกฎหมายและความคิดเห็นบางส่วน ได้ประกาศแล้วว่าไม่มีความต่ำต้อยตามธรรมชาติ และถาวรระหว่างคนรับใช้และนาย แต่ทว่าศรัทธาอันใหม่นี้ยังไม่ทันแทรกซึมเข้าไปยังส่วนลึกแห่งจิตใจของผู้เป็นนาย หรือจะเป็นว่าใจเขาปฏิเสธศรัทธานั้นมากกว่า ในความเร้นลับแห่งดวงจิตของเขา นายยังคงคิดว่าตนเองเป็นวรรณะพิเศษและสูงส่งกว่า แต่เขาจะไม่กล่าวพูดออกมาอย่างนั้น และจะปล่อยให้ใคร ๆ ลากจูงเขาไปสู่ระดับที่เท่าเทียมกันนั้นด้วยตัวอันสันเทา เขาจะออกคำสั่งอย่างกระตือรือร้นและเข้มงวดระคนกัน เขาไม่มีความรู้สึกปกป้องและโอภาปราศรัยต่อคนใช้อีกแล้ว อันเป็นความรู้สึกซึ่งเกิดขึ้นเสมอจากอำนาจที่ไม่มีใครโต้แย้งมาเป็นเวลายาวนาน และเขารู้สึกแปลกใจว่าเมื่อเขาเปลี่ยนแปลงไป คนใช้ของเขาก็

เปลี่ยนแปลงด้วย กล่าวโดยนัยหนึ่งก็คือ แม้จะผ่านเข้ามาเป็นคนใช้ชั่วคราวเท่านั้น เขาก็ต้องการให้คนใช้เกิดนิสัยความเคยชินที่สม่ำเสมอและถาวร เขาต้องการให้คนใช้แสดงท่าว่าพอใจและภูมิใจในฐานะอันต่ำต้อย ซึ่งตนจะต้องผลจากไปไม่ช้าก็เร็ว ต้องการให้คนใช้ภักดีต่อคนซึ่งไม่สามารถปกป้องตนหรือสูญเสียตนไปได้ และท้ายที่สุดเขาต้องการให้คนใช้ผูกพันตลอดกาล กับคนที่เหมือนกับตนและมีชีวิตอยู่ไม่นานไปกว่าตน

ในหมู่ประชาชนอภิชนาธิปไตย มีบ่อยครั้งที่สภาพการเป็นคนใช้ มิได้ทำให้จิตใจของคนที่ยอมรับสภาพนั้นตกต่ำลงไปแต่อย่างใด เพราะเขาไม่รู้จักคนอื่นที่ไม่ได้เป็นคนใช้ และนึกภาพคนอื่นไม่ออก และเพราะเหตุว่าความไม่เสมอภาคอย่างมากมาย ซึ่งเขามองเห็นระหว่างตัวพวกเขา กับนาย จะเป็นผลที่จำเป็น และหลีกเลี่ยงไม่ได้ของกฎอันเร้นลับบางประการของพระผู้เป็นเจ้า

ภายใต้ระบบประชาธิปไตย สภาพการเป็นคนใช้ไม่มีอะไรที่ทำให้คนตกต่ำ เพราะเป็นสิ่งที่คนเลือกอย่างเสรี และรับไว้เพียงชั่วคราว เพราะสาธารณชนมิได้เห็นว่าสภาพนั้นมีวามมองแต่อย่างใด และสภาพนั้นมิได้สร้างความไม่เสมอภาคอันถาวรระหว่างคนใช้และนาย

แต่ระหว่างที่มีการก้าวจากฐานะทางสังคมหนึ่งไปสู่อีกฐานะหนึ่งนั้น มักจะเกิดมีระยะเวลาหนึ่งเสมอ ที่จิตใจของมนุษย์จะโอนเอนไปมา ระหว่างความคิดความเข้าใจแบบอภิชนาธิปไตยในเรื่องการเป็นบ่าว และความคิดแบบประชาธิปไตยในเรื่องการเชื่อฟัง

ในยามนั้น การเชื่อฟังย่อมจะสูญเสียคุณค่าทางศีลธรรมในสายตาของคนที่เชื่อฟัง คนผู้นั้นจะไม่พิจารณาเห็นว่า การเชื่อฟังนั้นเป็นทำนองสิ่งที่จะต้องปฏิบัติต่อพระเป็นเจ้า และยังมองไม่เห็นว่าการเชื่อฟังนั้นเป็นลักษณะของมนุษย์แท้ๆ ในสายตาของเขา การเชื่อฟังมิได้เป็นของศักดิ์สิทธิ์หรือยุติธรรม และเขาจะยอมเชื่อฟังเช่นเดียวกับการยอมต่อสิ่งตกต่ำและมีประโยชน์

ในขณะนั้นเอง ภาพอันสับสนและไม่สมบูรณ์ของความเสมอภาคจะเกิดขึ้นในความคิดของผู้รับใช้ ในขั้นแรกเขาจะมองไม่เห็นว่าการเสมอภาคซึ่งเขามีสิทธิจะได้กลับคืนมานั้น ขณะที่เขามองอยู่ในสภาพคนใช้ หรือเมื่อพ้นสภาพนั้น และในส่วนลึกของจิตใจ เขาจะต่อต้านความต่ำต้อยซึ่งเขายอมรับเอง แต่ให้ประโยชน์แก่เขา เขายินยอมรับใช้ แต่เขาละอายที่จะเชื่อฟัง เขาชอบผลประโยชน์จากการรับใช้ แต่ไม่ชอบนาย หรือจะพูดให้ดีกว่านั้นคือ

เขาไม่แน่ใจนักว่าอาจจะเขาเองก็ได้ที่เป็นนาย และพร้อมที่จะมองว่าผู้ที่ออกคำสั่ง คือผู้แย่งชิงสิทธิของเขาอย่างยุติธรรม

ยามนั้นเองในบ้านเรือนของราษฎรแต่ละคน เราจะเห็นบางอย่างคล้ายๆ ภาพอันน่าเศร้าของสังคมการเมือง ในภาพนั้นสงครามเงียบและเป็นสงครามภายในระหว่างอำนาจต่างๆ ที่ระแวงซึ่งกันและกันและเป็นปฏิปักษ์ต่อกันจะเกิดต่อเนื่องกันอยู่เรื่อยๆ ผู้เป็นนายจะแสดงความไม่โอภาปราศัย และอ่อนโยนระคนกัน คนใช้ก็แสดงท่าไม่โอภาปราศัยและไม่เชื่อฟัง ฝ่ายหนึ่งนั้นอยากจะหลบหนีภาวะที่จะต้องให้ความคุ้มครองและค่าตอบแทนอยู่ตลอดเวลา โดยแสดงการเข้มงวดจนน่าเกลียด อีกฝ่ายหนึ่งก็อยากหลบจากภาวะที่จะต้องเชื่อฟัง ระหว่างคนที่ทั้งสองคือสายบังเหียนของการบริหารบ้าน ซึ่งต่างคนต่างพยายามที่จะไขว่คว้า เส้นแนวที่แยกอำนาจออกจากเสรีภาพและแยกสิทธิออกจากข้อเท็จจริง ในสายตาของเขา คุณจะสับสนซับซ้อนปะปนสับสนไปหมด จนไม่มีใครรู้แน่ชัดว่าคุณเป็นอะไร หรืออะไรที่คุณควรทำ

สภาพดังกล่าวมิใช่ประชาธิปไตย แต่เป็นสภาพปฏิวัติ

บทที่ ๖

สถาบันและขนบธรรมเนียมแบบประชาธิปไตย มีแนวโน้มที่จะยกระดับราคาให้สูงขึ้น และย่นระยะเวลาสัญญาเช่าอย่างไร

สิ่งซึ่งข้าพเจ้าได้กล่าวมาเกี่ยวกับคนใช้และนาย อาจนำไปใช้กับเจ้าของที่ดินและชาวนาได้จนถึงระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามเรื่องนี้ควรจะนำมาพิจารณาต่างหาก

ในอเมริกา กล่าวนัยหนึ่งก็คือไม่มีชาวนา ทุกคนเป็นเจ้าของที่ดินที่เขาทำการเพาะปลูก

ควรจะตั้งยอมรับกันว่ากฎหมายประชาธิปไตย มีแนวโน้มที่แข็งขัน ในอันที่จะเพิ่มจำนวนเจ้าของที่ดินให้มากขึ้น และทำให้จำนวนชาวนาลดน้อยลง อย่างไรก็ตาม สิ่งซึ่งเกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา น่าจะเป็นเพราะประเทศเองมากกว่าเป็นเพราะสถาบันต่างๆ ในอเมริกาที่ดินมีราคาต่ำและแต่ละคนกลายเป็นเจ้าของที่ดินอย่างง่ายดาย ที่ดินให้ประโยชน์น้อย และผลผลิตจากที่ดินถูกนำมาแบ่งระหว่างเจ้าของที่ดินกับชาวนาเกือบจะไม่ได้

ดังนั้น อเมริกาจึงเป็นประเทศเดียวที่เป็นแบบนี้ เช่นเดียวกับในอีกหลายๆ เรื่อง และคงจะเป็นการผิดพลาด ถ้าจะนำประเทศนี้มาเป็นตัวอย่าง

ข้าพเจ้าคิดว่า ในประเทศประชาธิปไตย เช่นเดียวกับในประเทศอภิชนาธิปไตย จะมีทั้งเจ้าของที่ดินและชาวนา แต่เจ้าของที่ดินและชาวนาไม่มีข้อผูกพันแบบเดียวกัน

ในประเทศอภิชนาธิปไตย การหาประโยชน์จากการทำนาไม่เพียงได้เงินทองเท่านั้น แต่ยังได้ความเคารพรักใคร่ และบริการต่างๆ ด้วย ในประเทศประชาธิปไตย การทำนาได้แต่เงินทองเท่านั้น ยามที่มรดกถูกนำมาแบ่งและเปลี่ยนมือไป และยามที่ความสัมพันธ์ที่เคยมีมาตลอดเวลาระหว่างครอบครัวและที่ดินกำลังสูญหายไป มิใช่จะอะไรอื่นนอกจากความบังเอิญที่ทำให้เจ้าของที่ดินและชาวนาคิดต่อกัน ชั่วขณะหนึ่งเขาจะพบปะกันเพื่อต่อเรื่องเรื่องเงื่อนไซ

ของสัญญา และต่อจากนั้นก็ไม่ได้พบหน้าค่าตากันอีก เขาทั้งสองคือคนแปลกหน้าซึ่งผลประโยชน์นำเข้ามาใกล้ชิดกันและถกเถียงเจรจากันในเรื่องธุรกิจอย่างเอาจริงเอาจัง โดยมีวัตถุประสงค์เพียงประการเดียวคือเงิน

ยิ่งทรัพย์สินถูกแบ่งแยกออกไป และความมั่งคั่งกระจุกกระจายออกไปทางโน้นทางนี้ทั่วประเทศ รัฐบาลยิ่งเต็มไปด้วยผู้คนซึ่งสมบัติเก่า ๆ ลดลงเรื่อย ๆ และคนซึ่งเป็นเศรษฐีขึ้นมาใหม่ ๆ ผู้มีความต้องการสิ่งต่างๆ เพิ่มขึ้นรวดเร็วกว่าทรัพยากร สำหรับคนเหล่านี้ผลประโยชน์แม้เพียงน้อยนิดเป็นของสำคัญทั้งนั้น และไม่มีใครสักคนที่พร้อมจะปล่อยให้ผลประโยชน์ของตนหลุดมือไปแม้แต่อย่างเดียว หรือจะยอมสูญเสียรายได้ส่วนใดส่วนหนึ่งไป

ขณะที่ชนชั้นต่างๆ ปะปนกัน และขณะที่ผู้มั่งคั่งมากมายและผู้มีสมบัติแต่น้อยหายากขึ้นทุกที แต่ละวันความแตกต่างระหว่างฐานะทางสังคมของเจ้าของที่ดิน และของชาวนายิ่งแคบเข้า เป็นธรรมชาติอยู่เองที่ฝ่ายหนึ่งย่อมไม่มีความเห็นอีกฝ่ายหนึ่งอย่างที่ไม่มีการคัดค้านได้ แต่ทว่าระหว่างสองคนซึ่งมีความเท่าเทียมกัน และต่างไม่สะทกใจต่อกันนี้ อะไรจะเป็นข้อไขว้ใจความของสัญญาเช่า ถ้ามิใช่เงิน

คนที่มั่งคั่งดินตลอดทั่วทั้งตำบล และเป็นเจ้าของที่ดินให้เช่าทำนาเป็นร้อยๆ แห่ง ย่อมจะเข้าใจว่าเขาจะต้องเอาชนะใจคนหลายร้อยหลายพันคนในเวลาเดียวกัน นั่นคือเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายนั้น เขาย่อมจะทำอะไรที่เป็นการเสียสละได้อย่างง่ายดาย คนที่มีที่นาเพียงร้อยไร่ ไม่ต้องลำบากใจที่จะทำเช่นนั้น ไม่สำคัญอะไรสำหรับเขาที่จะต้องทำให้ชาวนาโอภาปราศรัยต่อเขาเป็นพิเศษ

ระบบอภิชนาธิปไตยไม่ตายไปเพียงชั่ววันเดียวเหมือนคน หลักการของระบบนี้จะถูกทำลายช้าๆ ในส่วนลึกของจิตใจคน ก่อนที่ระดุกโจมตีทางกฎหมาย ดังนั้น ก่อนหน้าที่จะเกิดสงครามต่อต้านระบบนี้เป็นเวลานาน เราจะมองเห็นสายสัมพันธ์ซึ่งเคยกระชับคนชั้นสูงและคนชั้นต่ำให้สัมพันธ์กัน ค่อยๆ คลายออกทีละเล็กทีละน้อย ฝ่ายหนึ่งนั้นจะแสดงความเฉยเมยและการดูหมิ่นเหยียดหยามให้ปรากฏ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นจะมีความริษยาและความเกลียดชัง ความสัมพันธ์ระหว่างคนจนและคนมั่งคั่งจะหายากขึ้น และอ่อนโยนน้อยลง ราคาของสัญญาเช่าจะสูงขึ้น นั่นยังมีใช้ผลลัพธ์ของการปฏิวัติแห่งประชาธิปไตยหรอก แต่เป็นการประกาศตัวอย่างหนึ่งของการปฏิวัตินั้น เพราะเหตุว่าประเทศอภิชนาธิปไตย ที่ปล่อยให้หัวใจของประชา

ชนหลุมมือไปตลอดกาลนั้น เปรียบเสมือนต้นไม้ซึ่งยืนตาย ยิ่งสูงเท่าไรร่มก็ยิ่งสามารถพัดให้หักโค่นลงง่ายตายเท่านั้น

นับเป็นเวลาห้าสิบปีมาแล้ว ราคาที่ได้จากการทำไร่นาส่งขึ้นอย่างน่าอัศจรรย์ ไม่เพียงในประเทศฝรั่งเศสเท่านั้น แต่ในยุโรปส่วนใหญ่ด้วย ความก้าวหน้าอย่างประหลาดของเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ตลอดระยะเวลาเดียวกันนั้น ในความหมายของข้าพเจ้า ไม่เพียงพอที่จะอธิบายปรากฏการณ์นี้ได้ ควรจะต้องหันไปพึ่งสาเหตุอื่น ซึ่งมีอิทธิพลกว่านี้ และเร้นลับกว่านี้ ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุที่น่าจะชุกช่อนอยู่ในสถาบันประชาธิปไตย ซึ่งประชาชนชาวยุโรปหลายชาติหลายภาษารับเข้ามาใช้ และอยู่ในอารมณ์ความรู้สึกแบบประชาธิปไตยที่ทำให้ชนชาติอื่น ๆ วุ่นวายไม่มากนัก

ข้าพเจ้าเคยได้ยินเจ้าของที่ดินผืนใหญ่ ๆ ชาวอังกฤษชื่นชมยินดีว่า ในสมัยเราเขาได้เงินจากที่ดินของเขาสูงกว่าที่คนรุ่นพ่อเคยได้มากนัก

บางทีเขาอาจจะคิดถูกต้องก็จริงเช่นนั้น แต่พูดให้แน่แล้วเขาไม่รู้หรือว่าเขาดีใจเรื่องอะไร เขาคิดว่าได้กำไรแท้ ๆ แต่ที่เขาทำเป็นเพียงการแลกเปลี่ยนอย่างหนึ่งเท่านั้นเอง อิทธิพลของเขาไฉไลที่เขายอมเสียไป เพื่อแลกกับเงินสดทันที และสิ่งซึ่งเขาได้มาเป็นเงิน ไม่ช้าเขาจะต้องสูญเสียไปในรูปของอำนาจ

ยังมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้เราทราบได้ง่ายว่า การปฏิวัติประชาธิปไตยสิ้นสุดแล้วอย่างสมบูรณ์ หรือกำลังก่อตัวขึ้น

ในสมัยกลาง ที่ดินเกือบทุกผืนให้เช่าตลอดไป หรืออย่างน้อยก็เป็นเวลานานมาก เมื่อเราศึกษาเศรษฐกิจในครัวเรือนสมัยนั้น เราจะเห็นว่าสัญญาเช่านาเป็นระยะเวลาสิบเก้าปีมีมากกว่าสัญญาเช่าสิบสองปีในสมัยเรา

ในสมัยนั้นคนเชื่อว่าครอบครัวต่าง ๆ จะคงอยู่ตลอดไป เจือปนต่าง ๆ จะกำหนดไว้ตลอดกาล และสังคมทั้งสังคมจะหยุดนิ่งไม่เคลื่อนที่ จนกระทั่งคนไม่เคยคิดเลยว่าจะมีอะไรเคลื่อนไหวภายในสังคมนั้น

ในศตวรรษแห่งความเสมอภาค ความนึกคิดจิตใจมนุษย์หันไปทางอื่น ง่ายเหลือเกินที่ใคร ๆ จะพากันคิดว่าไม่มีอะไรยั่งยืน ความคิดในเรื่องความไม่คงทนแน่นอนเข้าครอบงำจิตใจเขา

ในสภาพเช่นนั้น เจ้าของที่ดินและชาวนาเองต่างมีความรู้สึกหวาดกลัวชนิดหนึ่ง ตามสัญชาตญาณ ที่จะมีข้อผูกมัดกันเป็นเวลานาน เขาเกรงว่าวันหนึ่งตนจะอยู่ในสภาพถูกจำกัดด้วยสัญญา โดยที่ยามนั้นเขาอาจจะได้ประโยชน์ก็เป็นได้ เขาทั้งสองคาดคยอย่างเลื่อนราว ว่าฐานะของตนจะเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหันและไม่คาดฝัน ตัวเขาเองก็เกิดความระแวง เขาหวาดไปว่า ถ้าแม้รสนิยมเขาเกิดแปรเปลี่ยนไป เขาอาจจะเสียใจที่ไม่สามารถละทิ้งสิ่งซึ่งเขาเคยโปรดปรานก็เป็นได้ และเขาก็คิดถูกที่หวาดกลัวเช่นนั้น เพราะเหตุว่าในศตวรรษประชาธิปไตย สิ่งซึ่งห่วงหวงได้มากที่สุด ท่ามกลางการเคลื่อนไหวของสรรพสิ่งทั้งหลาย ได้แก่หัวใจมนุษย์นั่นเอง

บทที่ ๓

อิทธิพลของประชาธิปไตยต่อค่าจ้าง

ข้อสังเกตส่วนมากที่ข้าพเจ้าตั้งไว้ข้างต้นนี้ ตอนที่ข้าพเจ้าพูดถึงคนใช้และนายอาจจะนำมาใช้กับนายจ้างและคนงานได้

ยิ่งผู้คนเคารพกฎเกณฑ์ในเรื่องลำดับชั้นน้อยลงเท่าไร ขณะที่คนสูงต่ำลงคนชั้นผู้น้อยสูงขึ้น และขณะที่ความยากจนเช่นเดียวกับความมั่งคั่งมิใช่เป็นเรื่องการสืบทอดกันอีกต่อไปแล้ว แต่ละวันเรายังจะได้เห็นช่องว่างระหว่างข้อเท็จจริง และความคิดเห็นซึ่งเคยแยกคนงานออกจากนายจ้างแคบลงทุกที

คนงานเกิดความคิดสูงขึ้นในเรื่องสิทธิของตน อนาคตของตน และตนเอง เขาเปี่ยมไปด้วยความทะเยอทะยานอย่างใหม่ ความปรารถนาใหม่ ๆ ความต้องการใหม่ ๆ ครอบงำจิตใจเขา ตลอดเวลาเขาจะมองคุณสมบัติประโยชน์ของผู้ที่เป็นนายจ้าง ด้วยสายตาที่เต็มไปด้วยความโลภเพื่อที่จะได้ส่วนแบ่งจากกำไรเหล่านั้น เขายังพยายามเรียกค่าแรงของเขาในราคาสูงและตามปกติแล้วเขาจะทำสำเร็จในที่สุด

ในประเทศประชาธิปไตย เช่นเดียวกับในประเทศอื่น ธุรกิจอุตสาหกรรมเสียค่าใช้จ่ามน้อย บุคคลที่ดำเนินงานก็มีเงินทองและปัญญาความรู้มิได้สูงไปกว่าระดับทั่ว ๆ ไปของคนที่เขาว่าจ้างแรงงาน ผู้ดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรมเหล่านี้มีเป็นจำนวนมาก ผลประโยชน์ของเขาแตกต่างกัน ดังนั้น พวกเขาจึงไม่สามารถเข้ากันหรือร่วมมือกันได้

อีกแง่หนึ่ง คนงานเกือบทุกคนมีทรัพยากรนั้นคงอยู่แล้ว ซึ่งเปิดโอกาสให้เขาปฏิบัติที่จะให้บริการได้ เมื่อนายจ้างไม่ยินยอมให้สิ่งซึ่งเขาพิจารณาว่าเป็นค่าตอบแทนแรงงานที่ยุติธรรม

ในการต่อสู้อยู่ตลอดเวลาระหว่างชนสองชั้นนี้ในเรื่องค่าจ้าง พลังต่าง ๆ จึงถูกแบ่งแยกออกไป ความสำเร็จจึงแปรเปลี่ยนไปด้วย

ทั้งยังเป็นที่ยังเชื่อได้อีกว่านานไป ผลประโยชน์ของคนงานจะต้องอยู่เหนือกว่า เพราะ

เหตุว่าเงินเดือนสูง ๆ ซึ่งเขาได้รับอยู่นั้น ในแต่ละวันทำให้เขาต้องพึ่งนายจ้างน้อยลง และยังเขามีอิสระมากขึ้นเท่าไร เขาก็ยังได้รับเงินค่าจ้างสูงขึ้นอย่างง่ายดายมากเท่านั้น

ข้าพเจ้าจะขอยกตัวอย่างอุตสาหกรรมซึ่งคนในสมัยเรา ใฝ่ใจมากที่สุดในประเทศเรา เช่นเดียวกับในเกือบทุกประเทศทั่วโลก นั่นคือการเพาะปลูก

ในประเทศฝรั่งเศส ผู้ที่ให้เช่าบริการของตนเพื่อทำการเพาะปลูก ส่วนมากมีที่ดินบางส่วนเป็นของตนเอง ซึ่งบางครั้งบางครั้งช่วยให้เขาคำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต้องไปทำงานให้ผู้อื่น ยามที่ผู้ให้เช่าบริการเหล่านี้ยื่นมือเข้าช่วยงานของเจ้าของที่ดินใหญ่ ๆ หรือของชาวนาเพื่อนบ้าน และเมื่อมีการปฏิเสธร้อยยอมให้ค่าจ้างเขา พวกเขาจะถอนตัวกลับไปอยู่บ้าน และคอยโอกาสอื่นต่อไป

ข้าพเจ้าคิดว่ารวมความแล้ว เราอาจกล่าวได้ว่า ค่าแรงที่ค่อย ๆ สูงขึ้นช้า ๆ ตามลำดับ คือกฎทั่วไปอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้บริหารสังคมประชาธิปไตย ตลอดเวลาที่ฐานะเท่าเทียมกันยิ่งขึ้น ค่าจ้างจะสูงขึ้น และตลอดเวลาที่ค่าจ้างสูงขึ้น ฐานะของคนก็ยิ่งเสมอภาคกันมากขึ้น

ทว่าในสมัยเรา เราจะพบข้อยกเว้นที่สำคัญและไม่เป็นประโยชน์อย่างหนึ่ง

ข้าพเจ้าแสดงให้เห็นแล้วในบทก่อนหน้าบทหนึ่งว่า ระบบอภิชนาธิปไตย ซึ่งถูกขับไล่ออกจากสังคมนครเมือง ถอยร่นเข้าไปอยู่ในโลกของอุตสาหกรรม และก่อตั้งอิทธิพลในรูปใหม่ขึ้นมาได้อย่างไร

เรื่องนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่ออัตราค่าจ้าง

เนื่องจากว่า คนจะต้องมีเงินทองมาก ๆ อยู่ก่อน เพื่อที่จะเข้าดำเนินงานอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ ซึ่งข้าพเจ้ากำลังพูดถึง จำนวนของคนที่จะเข้าดำเนินการจึงมีน้อยมาก เนื่องจากมีกันเป็นจำนวนน้อย บุคคลเหล่านี้จึงสามารถร่วมมือกันได้อย่างง่ายดาย และกำหนดค่าแรงตามความพอใจของตน

ตรงกันข้าม คนงานของพวกเขากลับมีจำนวนมาก และปริมาณคนเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา เพราะเหตุว่า บางครั้งบางครั้งวากิจการเจริญรุ่งเรืองขึ้นอย่างน่าอัศจรรย์ ในยามนั้นเงินค่าจ้างจะเพิ่มขึ้นสูงกว่าปกติธรรมดาตามมากมาย อันจะเป็นการดึงดูดประชาชนแถบนั้นมาสู่โรงงาน แต่ทว่า หลังจากที่คนเข้ามาสู่อาชีพนี้แล้ว เราเคยเห็นมาแล้วว่า เขาไม่สามารถทิ้งอาชีพนี้ไปได้ เพราะในไม่ช้าเขาจะรับเอานิสัยความเคยชินต่างๆ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งทำให้เขาไม่

เหมาะกับการแข่งขัน โดยทั่วไปคนเหล่านี้จะมีปัญหาความรู้ความอดุสาหะ และทรัพยากรน้อย ดังนั้น จึงแทบจะเป็นว่า เขาต้องขึ้นอยู่กับความเมตตาการุณาของนายจ้างเท่านั้น ยามที่การแข่งขัน หรือสภาวะการณ์บังเอิญ ทำให้ผลประโยชน์ของนายจ้างลดลง นายจ้างก็สามารถบีบเงินเดือนลงได้เกือบจะตามอำเภอใจ และได้สิ่งซึ่งชะตากรรมยื้อแย่งไปกลับคืนมาอย่างง่ายดาย

ถ้าแม้คนงานเกิดร่วมใจกันปฏิเสธไม่ทำงาน นายจ้างผู้ซึ่งเป็นเศรษฐีจะสามารถคอยได้ตามสบาย ปล่อยให้ความจำเป็นพาเขาเหล่านั้นกลับมาทำงาน โดยที่นายจ้างไม่ต้องล้มจมไป แต่สำหรับคนงานเขาต้องทำงานทุกวันจึงจะไม่อดตาย เพราะเขาไม่มีทรัพย์สินสมบัติอื่นใด นอกจากลำแขนทั้งสอง การกดขี่บังคับทำให้เขายากจนลง นี่คือวัฏจักรอันชั่วร้ายซึ่งเขาไม่มีวันหลุดพ้นไปได้

ดังนั้น เราจึงไม่ควรประหลาดใจถ้าแม้เงินเดือน หลังจากที่พักสูงขึ้นอย่างกะทันหันจะลดต่ำลงไปตลอดกาล ขณะที่ในอาชีพอื่น ๆ ค่าแรงงานซึ่งโดยปกติสูงขึ้นทีละเล็กละน้อย จะเพิ่มขึ้นตลอดเวลา

สภาวะของการต้องพึ่งพาผู้อื่น และความยากลำบาก ซึ่งประชากรที่ทำงานอดุสาหะกรรมส่วนหนึ่งต้องเผชิญอยู่นี้ เป็นเหตุการณ์พิเศษ และตรงข้ามกับทุกสิ่งทีแวดล้อมพวกเขาอยู่ แต่ด้วยเหตุผลนี้เอง จึงไม่มีเหตุอื่นใดที่ร้ายแรงไปกว่า หรือควรค่าแก่การเรียกร้องความสนใจจากผู้บัญญัติกฎหมายเป็นพิเศษยิ่งไปกว่านี้ เพราะเหตุว่า ยามที่สังคมทั้งสังคมเคลื่อนไหวเป็นการยากที่จะทำให้ชนชั้นหนึ่งชั้นใดหยุดอยู่กับที่ และยามที่คนจำนวนมากเปิดหนทางใหม่ ๆ ไปสู่โชคลาภอยู่ตลอดเวลา เป็นการยากที่จะทำให้คนยอมอดกลั้นความจำเป็นและปรารถนาของเขาได้อย่างสงบ

บทที่ ๘

อิทธิพลของประชาธิปไตยต่อครอบครัว

ข้าพเจ้าเพิ่งจะพิจารณาให้เห็นว่า ในบรรดาประชาชนประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนอเมริกัน ความเสมอภาคทางฐานะช่วยตัดแปลงความสัมพันธ์ระหว่างราษฎรอย่างไร

ข้าพเจ้าใคร่จะพิจารณาให้ลึกไปกว่านั้น และเข้าไปถึงใจกลางของครอบครัว ในที่นี้จุดประสงค์ของข้าพเจ้า มิใช่เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงใหม่ๆ แต่อย่างใด แต่เพื่อแสดงให้เห็นว่า ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นที่ประจักษ์แจ้งแล้วนั้น เกี่ยวข้องกับเรื่องของข้าพเจ้าอย่างไร

ทุกคนเคยสังเกตแล้วว่าในสมัยเรา มีการกำหนดความสัมพันธ์ใหม่ๆ ระหว่างสมาชิกต่างๆ ในครอบครัว ทั้งความห่างเหินระหว่างพ่อและลูกในครั้งกระโน้นก็ลดลงแล้ว และอำนาจของพ่อถ้าไม่หมดไปอย่างน้อยก็เปลี่ยนไป

อะไรทำนองนี้ แต่น่าจะศุคใจกว่านี้ปรากฏให้เห็นในสหรัฐอเมริกา

ในอเมริกาครอบครัวตามความหมายภาษาลาติน และแบบขุนนางไม่มีอยู่เลย เราจะพบเพียงร่องรอยที่หลงเหลืออยู่บางอย่าง เฉพาะระยะเวลาหลังจากที่ลูก ๆ เกิดในปีแรก ๆ ยามนั้นผู้เป็นพ่อจะใช้อำนาจเผด็จการในครอบครัว โดยไม่มีผู้ใดคัดค้าน ซึ่งเป็นความจำเป็น เพราะลูกยังอ่อนแออยู่ และเป็นสิ่งถูกต้อง เพื่อผลประโยชน์ของลูก ๆ และเพราะความเหนือกว่าของพ่อซึ่งไม่มีใครโต้แย้ง

แต่ขณะที่เด็กน้อยชาวอเมริกันใกล้จะเป็นหนุ่มฉกรรจ์ สายสัมพันธ์ทางการเชื่อฟังของลูกจะคลายลงวันแล้ววันเล่า เมื่อสามารถคิดได้เอง ลูกก็จะสามารถประพฤติตัวตามที่ตนต้องการได้ในไม่ช้า ในอเมริกา กล่าวตามจริงแล้ว ไม่มีวัยรุ่น เมื่อหลุดพ้นจากวัยเด็ก ความเป็นผู้ใหญ่จะแสดงออกมา และเขาจะเริ่มวาดเส้นทางชีวิตของเขาเอง

คงจะเป็นการคิดผิดที่จะเชื่อว่า สิ่งนี้เกิดขึ้นต่อเนื่องจากการต่อสู้ภายในครอบครัว ในการต่อสู้นี้ลูกคงจะได้รับเสรีภาพซึ่งพ่อปฏิเสธไม่ยอมให้ ด้วยการกระทำอันรุนแรงอย่างหนึ่งทางก้านจิตใจ นิสัยความเคยชินอันเดียวกัน หลักการอันเดียวกัน ซึ่งผลักกันให้ฝ่ายหนึ่ง

ไขว่คว้าอิสรภาพ ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งมองเห็นว่าการใช้อิสรภาพนั้น เป็นสิทธิอย่างหนึ่งซึ่งโต้เถียงไม่ได้

ดังนั้น ในตัวของลูก เราจึงไม่เห็นอารมณ์โกรธแค้นและยุ่งเหยิงอันใด ซึ่งทำให้คนวุ่นวายใจอยู่นาน หลังจากที่หลุดพ้นจากอำนาจอันมั่นคงได้แล้ว ส่วนพ่อก็มีได้มีความรู้สึกเสียใจระคนไปด้วยความขมขื่น และโกรธแค้นใด ๆ ซึ่งโดยปกติแล้วจะยังคงอยู่หลังจากที่อำนาจตกไปแล้ว ผู้เป็นพ่อสังเกตเห็นมานานแล้วว่าอำนาจของตนมีขอบเขตเพียงใด และเมื่อกาลเวลานำเขาเข้าไปใกล้ขอบเขตนั้น เขาก็ยอมสละอำนาจอย่างไม่อยากเย็น ผู้เป็นลูกก็รู้ล่วงหน้าถึงกาลเวลาอันแน่นอนที่เจตนารมณ์ของเขาเองจะกลายเป็นกฎเกณฑ์ของเขา และเขาจะเข้าครอบครองเสรีภาพโดยไม่ผลิผลสาม หรือใช้ความพยายามอันใด เสมือนหนึ่งเป็นสมบัติของเขา ซึ่งไม่มีใครพยายามขยี้แย่งไป*

คงจะไม่เป็นการไร้ประโยชน์เสียทีเดียว ที่จะแสดงให้เห็นว่า ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในครอบครัวเหล่านี้ มีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับการปฏิวัติสังคมและการเมือง ซึ่งจบลงอย่างมีสัมฤทธิ์ผลต่อหน้าต่อตาเราอย่างไร

*อย่างไรก็ตาม คนอเมริกันยังไม่เคยคิด ดังที่เรากระทำกันในฝรั่งเศส ที่จะแย่งบัจฉัยของอำนาจที่สำคัญอย่างหนึ่งจากพ่อ โดยไม่ให้พ่อมีเสรีภาพในการที่จะจัดการกับสมบัติของตน เมื่อสิ้นชีวิตไปแล้ว ในสหรัฐอเมริกาความสามารถในการทำพันธุกรรมมีไม่จำกัด

ในเรื่องนี้ เช่นเดียวกับในเรื่องอื่นเกือบทั้งหมด (เราจะสังเกตเห็นได้ง่ายว่าถ้าแม่รัฐบัญญัติทางการเมืองของคนอเมริกันจะเป็นประชาธิปไตยยิ่งกว่าของเรามาก แต่รัฐบัญญัติทางแพ่งของเรายังเป็นประชาธิปไตยกว่าของคนอเมริกันมากมายนัก เรื่องนี้เราคิดได้ไม่อยากเย็นอะไร

ผู้ที่ร่างรัฐบัญญัติทางแพ่งของเรา เป็นคนที่มองเห็นประโยชน์ของตน จากการสนองอารมณ์ความรู้สึกทางประชาธิปไตยของคนร่วมสมัยของเขา ในทุก ๆ สิ่งที่ไม่เป็นปฏิบัติโดยตรงและทันทีต่ออำนาจของเขา เขาอนุญาตอย่างเต็มใจ ให้ใช้หลักการบางอย่างของประชาชนบริหารทรัพย์สินและปกครองครอบครัว โดยมีเงื่อนไขว่าคนจะไม่หาญนำหลักการนั้นมาใช้ในการดำเนินงานของรัฐ ในขณะที่กระแสธารของประชาธิปไตยไหลบ่าอยู่เหนือกฎหมายแพ่ง เขาหวังที่จะพักผ่อนอย่างสบายภายใต้ร่มเงาของกฎหมายการเมือง ที่สนนแนเต็มไปด้วยความชำนาญและเห็นแก่ตัวระคนกัน ทว่าการอ้อมอ้อมเช่นนี้จะยังเป็นสิ่งยั่งยืนไปไม่ได้ เพราะเหตุว่าเมื่อนานไป สังคมการเมืองย่อมจะกลายเป็นการแสดงออก และเป็นภาพพจน์ของสังคมนั้นและในตัวเองที่เราอาจกล่าวได้ว่า ในประเทศหนึ่งนั้น ไม่มีสิ่งใดเป็นการเมืองยิ่งไปกว่ารัฐ บัญญัติทางแพ่ง

มีหลักการใหญ่ๆ บางอย่างทางสังคม ซึ่งประชาชนปล่อยให้แทรกซึมไปทั่วหรือ มิฉะนั้น ก็ไม่ปล่อยให้หลงเหลืออยู่ที่ไหนเลย

ในประเทศที่มีโครงสร้างแบบอภิชนาธิปไตย และมีลำดับชั้น ไม่มีการใช้อำนาจ โดยตรงต่อผู้ถูกปกครองทั้งหมดเลย เนื่องจากผู้คนต่างยึดกันและกันไว้ จึงเพียงแต่นำทางให้พวก หัวหน้าก็พอแล้ว ที่เหลืออยู่ก็จะตามไปเอง เรื่องนี้ใช้กับครอบครัวได้ เช่นเดียวกับสมาคม ทุกชนิดที่มีหัวหน้า ในประเทศอภิชนาธิปไตย กล่าวตามจริงแล้ว สังคมจะรู้จักก็แต่พ่อเท่านั้น สังคมจะยึดตัวลูกไว้ได้ก็โดยอาศัยมือของพ่อ สังคมปกครองพ่อ พ่อปกครองลูก ดังนั้นพ่อจึง ไม่มีเพียงสิทธิธรรมชาติเท่านั้น สังคมยังให้พ่อมีสิทธิทางการเมืองในการปกครองด้วย เขาคือ ผู้สร้างและผู้ค้ำจุนครอบครัว เขายังเป็นผู้บริหารครอบครัวอีกด้วย

ในประเทศประชาธิปไตย ที่ซึ่งรัฐบาลเอื้อมมือออกไปควานหาตัวคนพิเศษแต่ละ คนท่ามกลางฝูงชนเป็นจำนวนมาก เพื่อที่จะทำให้แต่ละคนยอมค้อมหัวต่อกฎเกณฑ์ของ ส่วนรวม ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีคนกลางเช่นในประเทศอภิชนาธิปไตย เพราะในสายตา ของกฎหมาย พ่อเป็นเพียงราษฎรคนหนึ่งซึ่งมีอายุมากกว่า มีเงินทองมากกว่าลูกเท่านั้นเอง

ยามที่ฐานะส่วนมากของคนไม่เท่าเทียมกันมาก ๆ และยามที่ความไม่เสมอภาคทาง ฐานะเป็นสิ่งถาวร ความคิดในเรื่องความเหนือกว่าจะเจริญเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ในจินตนาการของ มนุษย์ แม้ว่ากฎหมายจะไม่ยอมให้มีอภิสิทธิ์สำหรับผู้ที่สูงกว่า แต่ขนบธรรมเนียมและความ คิดเห็นจะยอมให้คนชั้นนั้นมีอภิสิทธิ์ได้ ตรงกันข้ามยามที่คนแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย และ ไม่คงอยู่ในสภาพที่แตกต่างกันตลอดไป ความคิดความเข้าใจในเรื่องความเหนือกว่าจะมีไม่มาก และชัดแจ้งน้อยลง เจตนารมณ์ของผู้บัญญัติกฎหมายพยายามที่จะกำหนดให้ผู้ที่เชื่อฟังอยู่ต่ำ กว่าผู้ที่ออกคำสั่งมาก ๆ แต่ขนบธรรมเนียมจะนำคนทั้งสองเข้ามาใกล้ชิดกัน และแต่ละวันจะ ดึงเขาให้มาอยู่ระดับเดียวกัน

ดังนั้น ถ้าแม้ว่าในบทบัญญัติของประชาชนอภิชนาธิปไตย ข้าพเจ้าจะมองไม่ เห็นว่าอภิสิทธิ์เฉพาะสำหรับหัวหน้าครอบครัวในหมู่ประชาชนดังกล่าว เป็นที่ยอมรับนับถือกัน และมีขนาดกว้างขวางกว่าในประเทศประชาธิปไตย เนื่องจากข้าพเจ้าทราบดีว่า กฎหมายจะเป็น เช่นใดก็ตาม ในประเทศอภิชนาธิปไตย คนที่เหนือกว่าย่อมจะสูงส่งกว่า และคนที่ด้อยกว่าย่อม จะต่ำต่ำกว่าในประเทศประชาธิปไตยเสมอ

ยามที่คนมีชีวิตอยู่กับความทรงจำในอดีต มากกว่าจะสนใจเรื่องปัจจุบัน และมักกังวลกับความคิดของบรรพบุรุษตน มากกว่าจะพยายามคิดด้วยตนเอง พ่อย่อมจะเป็นสายสัมพันธ์ธรรมชาติ ระหว่างอดีตและปัจจุบัน เป็นวงแหวนซึ่งคล้องโซ่แห่งอดีตและปัจจุบันไว้ด้วยกัน ในประเทศอภิชนาธิปไตย พ่อจึงมิใช่เป็นเพียงหัวหน้าทางการเมืองของครอบครัวเท่านั้น พ่อยังเป็นองค์กรหนึ่งของประเพณี เป็นผู้แปลความหมายของขนบธรรมเนียม เป็นผู้ตัดสินชี้ขาดในเรื่องธรรมเนียมความเป็นอยู่ ใคร ๆ จะฟังพ่อด้วยความนับถือใคร ๆ จะมาหาพ่อจากกับพ่อด้วยความเคารพ และความรักที่ทุกคนมีต่อพ่อจะระคนไปด้วยความเกรงกลัวเสมอ

เมื่อสภาวะสังคมกลายเป็นประชาธิปไตย และเมื่อผู้คนยอมรับการตัดสินทุกสิ่งทุกอย่างว่าเป็นสิ่งที่ดีและชอบธรรม และยึดเป็นหลักกว้างๆ โดยถือเอาความเชื่อเก่าๆ เป็นคำแนะนำ มิใช่เป็นกฎเกณฑ์ อิทธิพลทางความคิดเห็นที่พ่อมีต่อลูกจึงลดน้อยลง เช่นเดียวกับอำนาจอันถูกต้องตามกฎหมายของพ่อ

การแบ่งมรดกซึ่งมาพร้อมกับประชาธิปไตย อาจจะมีส่วนช่วยมากกว่าสิ่งอื่นใดในการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูก

ยามที่พ่อมีทรัพย์สินน้อย ลูกกับพ่อจะอยู่ที่เดียวกันตลอดเวลา และทำงานชนิดเดียวกันด้วยกัน ความเคยชินและความจำเป็นนำทั้งสองเข้ามาใกล้กัน บังคับให้มีการติดต่อกันแต่ละขณะดังนั้นจึงเกิดมีความสนิทสนมคุ้นเคยอย่างหนึ่งระหว่างพ่อลูก ซึ่งทำให้อำนาจพ่อเด็ดขาดน้อยลง และไม่ค่อยเข้ากับลักษณะภายนอกของการแสดงความเคารพนัก

ทว่า ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย ชนชั้นซึ่งมีสมบัติเพียงเล็กน้อย คือชนชั้นที่ให้พลังทางความคิด และวิถีความเป็นอยู่นั้นเอง ชนชั้นนี้ทำให้ความคิดเห็นและเจตนาของตน มีพลังเหนือสิ่งอื่นไม่ว่าที่ไหน และบรรดาผู้ซึ่งชอบที่จะต่อต้านคำสั่งของชนชั้นนี้มากที่สุด จึงลงเอยด้วยการปล่อยตัวให้ถูกชักจูงไปตามอย่างชนชั้นนั้น ข้าพเจ้าเคยเห็นศัตรูอย่างรุนแรงของประชาธิปไตยปล่อยให้ลูกๆ ใช้ภาษาที่แสดงความเป็นกันเองด้วย

โดยนัยนี้ ขณะเดียวกับที่อำนาจหลุดลอยไปจากระบบอภิชนาธิปไตย เราจะมองเห็นสิ่งซึ่งเคยเคร่งครัด ตามประเพณีและถูกกฎหมายในเรื่องอำนาจของพ่อค่อยๆ หายไปและแล้วความเสมอภาคชนิดหนึ่งจึงถูกกำหนดขึ้นในครอบครัว

รวมความแล้ว ข้าพเจ้าไม่ทราบแน่ชัดว่าการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้สังคมสูญเสียอะไรหรือเปล่า แต่ข้าพเจ้าอยากจะเชื่อว่าปัจเจกชนจะเป็นผู้ได้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนี้

ข้าพเจ้าคิดว่าตลอดเวลาที่ชนบทรวมเนียน และกฎหมายเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อและลูกจะมีความสนิทสนมและนุ่มนวลขึ้น เราจะพบกฎเกณฑ์และอำนาจน้อยลง บ่อยครั้งความไว้วางใจและความรักจะมีสูงขึ้น ทั้งคู่เหมือนว่าสายสัมพันธ์ทางธรรมชาติจะกระชับแน่นเข้า ขณะที่สายสัมพันธ์ทางสังคมจะหย่อนคลายลง

ในครอบครัวประชาธิปไตย พ่อเกือบจะไม่ได้ใช้อำนาจอื่นใด นอกจากอำนาจที่เรายินดียกให้กับคนชราในฐานะที่มีความรักใคร่อ่อนโยน และประสบการณ์ คำสั่งของพ่อบางทีอาจจะไม่มีใครยอมรับ แต่ตามปกติแล้ว คำปรึกษาของพ่อมีพลังมาก ถ้าแม้ว่าลูก ๆ จะไม่แสดงความเคารพพ่ออย่างเป็นทางการเป็นเรื่องเป็นราว แต่อย่างน้อยลูก ๆ ก็จะมาพูดคุยกับพ่อด้วยความไว้วางใจ ไม่มีแบบฟอร์มซึ่งเป็นที่ยอมรับกันแต่อย่างใดในการใช้พู่กับพ่อ แต่ใคร ๆ จะพูดคุยกับพ่อตลอดเวลา และแต่ละวันจะพากันมาขอคำปรึกษาจากพ่ออย่างเต็มที่ ความเป็นนายและผู้บริหารหายไปแล้ว ความเป็นพ่อยังคงอยู่

เพื่อที่จะพิจารณาความแตกต่างระหว่างสภาวะสังคมทั้งสองในประเด็นนี้ แคมองดูการติดต่อกันในครอบครัวซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่จากระบบอภิชนาธิปไตยก็พอแล้ว แบบของอภิชนาธิปไตยจะมีลักษณะถูกต้อง เป็นพิธีรีตองเคร่งครัด และซาเย็นจนกระทั่งคำพูดที่เปล่งออกมาทำให้เรารู้สึกว่าแทบจะไม่มีอารมณ์จากใจเลย

ตรงกันข้าม ในทุกคำพูดที่ลูกกล่าวกับพ่อ ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตยจะมีบางอย่างที่มีลักษณะเสรี คั่นเคยและอ่อนโยนระคนกัน ซึ่งทำให้เราค้นพบตั้งแต่ขั้นแรกว่าเกิดมีความสัมพันธ์แบบใหม่ขึ้นในครอบครัว

การปฏิบัติทำนองเดียวกันนี้จะช่วยตัดแปลงความสัมพันธ์ระหว่างลูก ๆ ด้วย

ในครอบครัวอภิชนาธิปไตยเช่นเดียวกับในสังคมอภิชนาธิปไตย ทุกตำแหน่งแห่งที่ถูกระบุไว้ ไม่เพียงแต่พ่อจะมีตำแหน่งแยกออกไปต่างหาก และมีอภิสิทธิ์มากมายมหาศาลเท่านั้นลูก ๆ เองยังไม่มีวี่แววที่จะเทียบกันและกันด้วย อายุและเพศจะเป็นสิ่งกำหนดตำแหน่งของลูกแต่ละคน อย่างที่ไม่มีอะไรมาถอยคดกันได้ และยังประกันอภิสิทธิ์ต่างๆ ให้เขาด้วย ประชาธิปไตยช่วยทำลาย หรือลบล้างอุปสรรคกั้นกวางเหล่านี้เป็นจำนวนมาก

ในครอบครัวอภิชนาธิปไตย ลูกชายคนโตซึ่งได้รับมรดกส่วนใหญ่ และสิทธิเกือบทุกอย่างจะกลายเป็นหัวหน้า และเป็นนายของน้อง ๆ จนถึงระดับหนึ่ง ความยิ่งใหญ่และอำนาจ

เป็นของเขา ฐานะปานกลางและการพึ่งใบบุญเป็นของน้องๆ อย่างไรก็ตามคงจะเป็นการคิดผิด ถ้าจะเชื่อว่าในหมู่ประชาชนอภิชนาธิปไตย อภิสัทร์ของลูกชายคนโตจะเป็นประโยชน์เฉพาะแก่ตัวเขาเท่านั้น และเขารังแต่จะกระตุ้นให้เกิดความอิจฉาและความเกลียดชังอยู่โดยรอบ

ตามปกติ ลูกชายคนโตจะพยายามเสาะหาทรัพย์สินสมบัติและอำนาจมาให้น้องๆ เพราะเหตุว่า ความรุ่งเรืองโดยทั่วไปของบ้านจะสาตส่องไปยังตัวผู้แทนของบ้าน ส่วนน้องๆ ก็หาทางที่จะให้ความสะดวกแก่ผู้พี่ในธุรกิจการงานของพี่ๆ อย่าง เพราะเหตุว่าความยิ่งใหญ่และอำนาจแห่งหัวหน้าครอบครัว ทำให้พี่อยู่ในสภาพที่จะต้องยกฐานะของลูกหลานทุกคนมากขึ้นทุกที

สมาชิกต่างๆ ของครอบครัวอภิชนาธิปไตย จึงผูกพันต่อกันและกันอย่างแน่นแฟ้น ผลประโยชน์ของเขายึดมั่นกันอยู่ เจตนารมณ์ของเขาสอดคล้องต้องกัน แต่หาหากที่จิตใจของเขาจะเข้ากันได้

ประชาธิปไตยผูกพันพี่น้องไว้เช่นกัน แต่ใช้วิธีการอย่างอื่น

ภายใต้กฎหมายประชาธิปไตย ลูกๆ ทุกคนมีความเสมอภาคกันอย่างแท้จริง เพราะฉะนั้นจึงมีอิสระ ไม่มีอะไรมาบังคับให้เขาหันหน้าเข้าหากัน แต่พร้อมกันนั้นก็ไม่มีอะไรมาแยกเขาออกจากกัน และเนื่องจากเขามีพื้นเพเดียวกัน เดิบทมาภายใต้หลังคาเดียวกัน ได้รับความดูแลเอาใจใส่มาเหมือนกัน และไม่มีอภิสิทธิ์ใดๆ มาทำให้เขาแตกต่างกันหรือแยกห่างจากกัน เราจึงมองเห็นได้ง่ายว่ามีความสนิทสนมอันอ่อนหวานแบบเด็ก ๆ ในเยาว์วัยเกิดขึ้นในหมู่พวกเขา สายสัมพันธ์ซึ่งถูกสร้างขึ้นมาในตอนเริ่มชีวิตด้วยวิธีนี้ จึงเกือบจะไม่มีโอกาสที่จะทำลายให้ขาดสะบั้นลงได้ เพราะเหตุว่าความเป็นพี่น้องทำให้เกิดใกล้ชิดกันขึ้นทุกวัน โดยไม่ทำให้รู้สึกอึดอัดใจแต่อย่างใด

ดังนั้น จึงมิใช่เพราะผลประโยชน์ แต่เพราะการมีความทรงจำร่วมกัน และความเห็นอกเห็นใจอย่างเสรีทางความคิดเห็นและรสนิยม ที่ทำให้ประชาธิปไตยผูกพันกับพี่น้องไว้ด้วยกัน ประชาธิปไตยช่วยแบ่งมรดก แต่เปิดโอกาสให้จิตใจวิญญาณของพี่น้องได้คลุกคลีกัน

ความนุ่มนวลอ่อนโยนทางขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่แบบประชาธิปไตย ยิ่งใหญ่มากจนกระทั่งผู้ที่ฝึกใฝ่อภิชนาธิปไตยเอง ยังปล่อยตัวให้หลงไหลตามไปด้วย และหลังจากได้ดื่มด่ำอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้ว เขากลับไม่อยากจะกลับไปสู่แบบแผนที่ชาเย็นและเต็มไปด้วย

ความเคารพยำเกรงของครอบครัวอภิชนาธิปไตย เขาเต็มใจที่จะเก็บรักษานิสัยความเคยชินในบ้านแบบประชาธิปไตยเอาไว้ โดยมีเงื่อนไขว่าเขาจะสามารถปฏิเสธสภาวะสังคมและกฎหมายของประชาธิปไตยได้ แต่สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งมั่นคง เราจึงสามารถชื่นชมกับสิ่งหนึ่ง โดยไม่ต้องทนรับสิ่งหนึ่งได้

สิ่งซึ่งข้าพเจ้าเพิ่งจะกล่าวมาเกี่ยวกับความรักของลูก และความรักใคร่อ่อนโยนฉันทิน้อง ย่อมจะรวมทั้งอารมณ์ความรู้สึกทั้งหมดซึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติอย่างมิได้ปรุงแต่งขึ้นมาด้วยยามที่วิธีการคิดหรือรู้สึก เกิดขึ้นจากสภาวะพิเศษของมนุษยชาติ ยามที่สภาวะนั้นเกิดแปรเปลี่ยนไป ย่อมจะไม่เหลือความรู้สึกอะไรเลย โดยนัยนี้เองที่กฎหมายสามารถผูกพันราษฎรสองคนไว้ด้วยกันอย่างใกล้ชิด เมื่อกฎหมายถูกทำลายลงเขาก็แยกทางกัน ไม่มีสิ่งใดจะกระชับแน่นเท่ากับสายใยที่ผูกพันทาสกับขุนนางไว้ด้วยกันในโลกศักดินา มาบัดนี้คนทั้งสองไม่รู้จักกันเสียแล้ว ความเกรงกลัว ความสำนึกในบุญคุณ และความรักที่เคยผูกพันเอาไว้ในครั้งกระโน้นละลายหายไปแล้ว เราไม่พบเห็นร่องรอยของสิ่งเหล่านั้นเลย

แต่การณมิได้เป็นเช่นนั้นความรู้สึกตามธรรมชาติของมนุษย์ หายากที่กฎหมายจะไม่ทำให้ความรู้สึกธรรมชาติที่ว่า ชนดะที่พยายามหาวิธีบีบบังคับความรู้สึกนั้น และเมื่อต้องการให้คนมีความรู้สึกอื่นด้วยนอกเหนือไปจากความรู้สึกธรรมชาติ หายากที่กฎหมายจะไม่บังคับให้คนเลิกรู้สึกบางอย่าง และหายากที่ความรู้สึกธรรมชาติจะไม่รุนแรงขึ้นทุกที เมื่อถูกปล่อยให้เป็นอิสระ

ประชาธิปไตยซึ่งทำลายหรือบดบังธรรมเนียมสังคมเก่าแก่เกือบทุกอย่างและขัดขวางมิให้ผู้คนสนใจกับธรรมเนียมใหม่ ๆ ตามสบาย ย่อมจะทำให้ความรู้สึกซึ่งเกิดจากธรรมเนียมเก่า ๆ เหล่านั้นหายไปอย่างสิ้นเชิง ประชาธิปไตยจะทำก็เพียงแต่แก้ไขตัดแปลงความรู้สึกอื่น ๆ เท่านั้น และบ่อยครั้งจะทำให้เกิดพลังและความอ่อนหวานนุ่มนวลขึ้นในความรู้สึกเหล่านั้น อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน

ข้าพเจ้าคิดว่ามิใช่สิ่งสุกวิสัยที่จะบรรจุความหมายทั้งหมดของบทหนึ่งลงในประโยคเดียวรวมทั้งความหมายของบทก่อนหน้านั้นทั้งหมดด้วย นั่นก็คือประชาธิปไตยคลายความสัมพันธ์ทางสังคม แต่กระชับความสัมพันธ์ทางธรรมชาติ ประชาธิปไตยนำพ่อแม่พี่น้องญาติโยมเข้ามาใกล้ชิดกันพร้อมกันนั้นก็แยกราษฎรออกจากกัน

บทที่ ๕

การศึกษาของหญิงสาวในสหรัฐอเมริกา

ไม่เคยมีสังคมเสรีใดที่ปราศจากชนบทรวมเนียน และโดยนัยเดียวกับที่ข้าพเจ้าเคยกล่าวมาแล้วในภาคแรกของหนังสือเล่มนี้สตรีเป็นผู้สร้างชนบทรวมเนียน ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอิทธิพลต่อฐานะของสตรี ต่อนิสัยความเคยชินและความคิดเห็นของสตรี จึงเกี่ยวข้องกับการเมืองเป็นอย่างมากในสายตาของข้าพเจ้า

ในประเทศโปรเตสแตนต์เกือบทุกแห่ง สตรีสามารถทำอะไรได้ตามลำพังยิ่งกว่าในหมู่ประชาชนคาทอลิกมากนัก

อิสรภาพยังมีมากขึ้นในประเทศโปรเตสแตนต์ซึ่งเช่นเดียวกับอังกฤษ ยังคงรักษาหรือได้มาซึ่งสิทธิในการปกครองตนเอง ในยามนั้นเสรีภาพย่อมจะแทรกซึมเข้าไปในครอบครัวเนื่องมาจากนิสัยความเคยชินทางการเมือง และความเชื่อทางศาสนา

ในสหรัฐอเมริกา ลัทธิต่างๆ ของนิกายโปรเตสแตนต์ เข้ามาสอดคล้องกับโครงสร้างแบบเสรีเต็มที่ และสภาพสังคมที่เป็นประชาธิปไตยอย่างยิ่ง ไม่มีที่ไหนเลยที่หญิงสาวจะเป็นตัวของตัวเองทันที และเต็มที่ยิ่งไปกว่านี้

เป็นเวลานานก่อนที่หญิงสาวชาวอเมริกันจะบรรลุนิติภาวะแล้ว เขาจะเริ่มให้เธอเป็นอิสระจากการคุ้มครองดูแลของแม่ที่ละเล็กทีละน้อย ยังไม่ทันที่เธอจะพ้นวัยเด็กเต็มที่ เธอจะเริ่มคิดได้ด้วยตนเองแล้ว เธอจะพูดคุยอย่างเสรี และทำอะไรตามลำพัง เบื้องหน้าเธอจะเป็นภาพโลกอันกว้างใหญ่ไพศาลอยู่ตลอดเวลา แทนที่จะมีใครหาทางดึงภาพนั้นไปให้พ้นตาเธอ ใครๆ ก็มักจะนำมาเปิดเผยให้เธอได้ประจักษ์มากขึ้นทุกที และจะสอนให้เธอพิจารณาภาพนั้นด้วยสายตาที่สงบและมั่นคง โดยนัยนี้ความชั่วร้ายและอันตรายซึ่งมีอยู่ในสังคม ไม่นานนักก็จะถูกเปิดเผยออกมาให้เธอได้รับรู้ เธอจะมองเห็นสิ่งเหล่านั้นอย่างชัดแจ้ง พิจารณาตัดสินได้โดยปราศจากสิ่งหลอกลอน และเผชิญกับมันโดยไม่หวั่นเกรง เพราะเธอเปี่ยมไปด้วยความเชื่อมั่นในพลังของเธอ และผู้ที่อยู่แวดล้อมเธอทุกคนจะมั่นใจไปกับเธอด้วย

ดังนั้น จึงแทบจะไม่ควรคาดเลยว่า จะพบความไร้เดียงสาเยี่ยงสาวพรหมจารีย์ ท่ามกลางความปรารถนาใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่เรื่อย ๆ ในตัวหญิงสาวอเมริกัน ทั้งเราจะไม่พบความน่ารักแบบไร้เดียงสา ซึ่งปกติแล้วจะมาพร้อมกับการล่วงจากวัยเด็กไปสู่วัยรุ่นแบบที่เราเห็นในตัวเด็กสาวชาวยุโรป หายากที่ว่าหญิงสาวชาวอเมริกันไม่ว่าจะอายุเท่าใด จะแสดงอาการเหนียมอาย และไม่ประสีประสาแบบเด็ก ๆ เช่นเดียวกับสาวยุโรป เธอต้องการเอาใจผู้อื่น แต่เธอจะรู้ว่าจะต้องทำอย่างไรบ้าง แม้เธอจะไม่ปล่อยตัวไปกับความเลวร้าย แต่เธอก็รู้ว่าอะไรคือความเลวร้าย เธอมีความเป็นอยู่อย่างบริสุทธิ์มากกว่าจะมีความนึกคิดจิตใจที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง

บ่อยครั้งข้าพเจ้ารู้สึกประหลาดใจและค่อนข้างตกใจ ที่มองเห็นความชำนาญชำนาญ ผิดหญิงอื่น รวมทั้งความเก่งกล้าน่าชม ที่สาวอเมริกันนำมาใช้ทางความคิดและทางการพูดจา ในการสนทนาอย่างสนุกสนาน ซึ่งเต็มไปด้วยแง่มุมต่าง ๆ แม้นักปราชญ์เองก็คงจะสะดุดไปมาร่วมร้อยครั้ง บนเส้นทางแคบ ๆ นั้น ซึ่งสาวอเมริกันเดินไปโดยปราศจากอุปสรรคหรือความยากลำบากอันใด

อันที่จริง ท่ามกลางอิสรภาพและวัยรุ่นนี้เอง เราเห็นได้ง่ายว่าหญิงอเมริกันเป็นนายตัวอย่างเต็มที่อยู่ตลอดเวลา เธอสนุกสนานเพลิดเพลินในทุกสิ่งที่ทำได้ โดยไม่ปล่อยตัวระเหิงไปกับสิ่งเหล่านั้น และไม่เคยละทิ้งเหตุผลเลย แม้ว่าบางครั้งเธออาจจะปล่อยเหตุผลให้ล่องลอยไปบ้างก็ตามที

ในประเทศฝรั่งเศส ที่ซึ่งยังมีร่องรอยของทุกยุคทุกสมัยปะปนอยู่ในความคิดเห็น และรสนิยมของเรา มีบ่อยครั้งที่เราให้การศึกษาสตรีเท่านั้น ซึ่งเป็นการศึกษาที่ห่างไกลจากความเป็นจริงและเกือบจะเป็นแบบนางซี เช่นในสมัยอภิชนาธิปไตย และต่อจากนั้นเราก็จะทอดทิ้งเธอทันทีไม่ให้เธอมีทั้งผู้นำทาง ทั้งปราศจากความช่วยเหลือใด ๆ ท่ามกลางความยุ่งเหยิงสับสน ซึ่งฝังแน่นอยู่ในสังคมประชาธิปไตย

คนอเมริกันตกลงกับตัวเองได้ดีกว่า

เขามองเห็นแล้วว่าในประเทศประชาธิปไตย อิสรภาพของบุคคลต้องยิ่งใหญ่มากถึงเพียง วิทยหนุ่มสาวมีลักษณะเร่ร่อน รสนิยมถูกเก็บงำไว้ไม่มีใครอยู่ ธรรมเนียมประเพณีเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ บ่อยครั้งความคิดเห็นของสาธารณชนจะไม่แน่นอน หรือขาดอานภาพ อำนาจของพ่อจะอ่อนกำลังและอำนาจของสามีก็ถูกโต้แย้ง

ในสภาพของสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ คนอเมริกันลงความเห็นว่ามีโอกาสน้อยมากที่จะบรรลุอารมณ์ความรู้สึกที่เผด็จการที่สุดของหัวใจมนุษย์ไว้ในใจของสตรีได้ ทั้งจะเป็นการปลดปล่อยกว่าที่จะสอนเธอเหล่านั้นให้รู้จักคิดปะโนอันที่จะต่อสู้กับอารมณ์ดังกล่าวได้เอง เนื่องจากเขาไม่สามารถปกป้อง มิให้คุณธรรมของสตรีตกอยู่ในอันตรายบ่อย ๆ ได้ เขาจึงประสงค์ที่จะให้สตรีรู้จักปกป้องตัวเอง เขาจึงหวังให้สตรีมีความมุ่งมั่น ที่จะใช้ความพยายามด้วยตนเองมากกว่าจะคอยหวังพึ่งอุปสรรคขัดขวาง ซึ่งคลอนแคลนไม่แน่นอน หรือที่ถูกล้างผลงแล้ว แทนที่จะทำให้สตรีอยู่ในสภาพกลางแกลงใจตัวเอง เขาจึงหาทางอยู่ตลอดเวลา ที่จะทำให้สตรีเชื่อมั่นในพลังของตนเองมากขึ้น เนื่องจากไม่มีหนทางหรือ ความปรารถนาที่จะให้สตรีอยู่ในสภาพโง่เขลาเต็มทีและตลอดไป เขาจึงรีบร้อนที่จะให้เธอได้รู้จักอะไรต่ออะไรเร็วเกินไป แทนที่จะซ่อนความฟอนพะของโลกว่าไม่ให้เธอเห็น เขากลับเผยให้เธอเห็นก่อนอื่น และให้เธอพยายามหาทางหลบหลีกเอาเอง ทั้งเขาชอบที่จะแน่ใจในความซื่อตรงของเธอ มากกว่าจะเคารพในความบริสุทธิ์ของเธอจนเกินไป

แม้ว่าคนอเมริกันจะเป็นประชาชนที่เคร่งศาสนามากที่สุด พวกเขาก็มิได้ชักนำไปหาศาสนาเพียงเพื่อป้องกันคุณธรรมของสตรี เขาหาทางที่จะทำให้เหตุผลของเธอหนักแน่นขึ้นในเรื่องนี้เช่นเดียวกับในสภาวะการณ์อื่นอีกมากมาย เขาใช้วิธีการเดียวกัน ก่อนอื่นเขาพยายามอย่างไม่น่าเชื่อ เพื่อที่ว่าอิสรภาพของแต่ละคนจะดำเนินไปตามครรลองของมัน และเมื่อทำจนเต็มกำลังมนุษย์แล้ว ในที่สุดเขาจึงร้องขอความช่วยเหลือจากศาสนา

ข้าพเจ้าทราบดีว่าการศึกษาแบบนี้มีใช้จะไม่อันตราย ทั้งข้าพเจ้ามิใช่จะไม่ทราบว่าการศึกษาแบบนี้มีแนวโน้มที่จะพัฒนาความนึกคิดโดยอาศัยจินตนาการ และทำให้สตรีเป็นคนซื่อตรง และเยือกเย็นมากกว่าจะเป็นภรรยาที่อ่อนโยนและเป็นเพื่อนคู่ใจที่นารักของบุรุษ แม้ว่าจะสังคมนั้นจะเดือดร้อนในเรื่องดังกล่าวน้อยลง และมีระเบียบดีขึ้น แต่บ่อยครั้งชีวิตส่วนตัวก็ก้าวถอยร่นน้อยลง ทว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นความเลวร้ายที่มีความสำคัญรองลงมา ผลประโยชน์ที่สำคัญกว่าจะทำให้คนหาญสู้ความเลวร้ายนั้นได้ เมื่อมาบรรลุถึงจุดที่เราอยู่ในขณะนี้ เราไม่มีโอกาสที่จะเลือกได้ เราจะต้องให้การศึกษาระบบประชาธิปไตยเป็นเครื่องประกันสตรีจากอันตรายซึ่งมีอยู่โดยรอบ เนื่องมาจากสถาบันและขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่แบบประชาธิปไตย

บทที่ ๑๐

หญิงสาวกลับมาล้มลุกขณะเป็นภรรยาได้อย่างไร

ในอเมริกา อิสรภาพของสตรีหายดับไปอย่างไม่มีวันกลับ ท่ามกลางข้อผูกมัดแห่งการสมรส ถ้าแม้ว่าหญิงสาวในประเทศนี้จะถูกบังคับน้อยกว่าในที่อื่นใด ภรรยาในประเทศนี้ก็ต้อยอมสยบต่อข้อผูกมัดแน่นหนากว่าที่อื่น สตรีอเมริกันเห็นบ้านพ่อแม่คือแหล่งเสรีภาพและความเพลิดเพลินใจ แต่ภรรยาอเมริกันอยู่ในบ้านของสามีราวกับอยู่ในที่กักขัง

สภาพอันแตกต่างกันทั้งสองสภาพนี้ บางทีอาจจะไม่ขัดแย้งกันมากเท่าที่เราคิด และเป็นธรรมดาอยู่เอง ที่คนอเมริกันจะต้องผ่านจากสภาพหนึ่ง เพื่อบรรลุถึงอีกสภาพหนึ่ง

ประชาชนที่เคร่งศาสนา และชาติอุตสาหกรรม มีความคิดเอาจริงเอาจังในเรื่องการแต่งงาน พวกหนึ่งพิจารณาเห็นว่า ชีวิตของสตรีที่สม่าเสมอราบเรียบ เป็นหลักประกันที่ดีที่สุด และเป็นลักษณะที่แน่นอนที่สุดในความเป็นอยู่อย่างบริสุทธิ์ของเธอ อีกพวกหนึ่งมองเห็นว่า ความเป็นระเบียบมีหลักประกันที่แน่นอนที่สุด และมองเห็นว่าบ้านจะเจริญรุ่งเรืองได้ก็ด้วยความเป็นอยู่แบบนั้น

คนอเมริกันเป็นชาติที่เคร่งครัดด้านศีลธรรม และเป็นประชาชนพ่อค้าในเวลาเดียวกัน ความเชื่อทางศาสนาของพวกเขา เช่นเดียวกับนิสัยความเคยชินด้านอุตสาหกรรม ทำให้เขาเรียกร้องภรรยาให้เลิกนี้ถึงตัวเอง และเสียสละความเพลิดเพลิน อีกทั้งรู้จักส่วนตัวตลอดเวลา ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากแก่การร้องขอในทวีปยุโรป โดยนัยนี้ในสหรัฐอเมริกา จึงเต็มไปด้วยความคิดเห็นอันแข็งกร้าวไม่ยอมอ่อนข้อของคนทั่วไป ซึ่งบังคับสตรีให้อยู่ในแวดวงเล็ก ๆ คือ ผลประโยชน์และหน้าที่ในบ้านเท่านั้น ทั้งยังห้ามมิให้สตรีออกจากแวดวงนั้นด้วย

เมื่อเข้ามาสู่โลก หญิงสาวชาวอเมริกันจะพบความคิดเห็นเหล่านั้น ซึ่งกำหนดไว้อย่างมั่นคง เธอเห็นกฎเกณฑ์ที่ออกมาจากความเห็นดังกล่าว ในไม่ช้าเธอก็ยอมเชื่อว่าเธอจะไม่มีวันหลบหลีกพ้นจากขนบธรรมเนียมของคนร่วมสมัยของเธอได้แม้แต่ขณะเดียว โดยมีทำให้ความสงบสุข เกียรติยศของเธอ แม้กระทั่งการดำรงอยู่ของสังคมต้องตกอยู่ในอันตราย

และด้วยเหตุผลอันหนักแน่นของเธอ ทั้งความเคยชินอันแข็งแกร่งคล้ายเยี่ยงชายชาติศรีซึ่งได้มาจากการศึกษา เธอจึงมีพลังที่จะยอมสยบต่อความคิดเห็นที่กล่าวมา

เราอาจกล่าวได้ว่าความมีอิสระของเธอนั่นเอง ที่ทำให้เธอกล้าที่จะยอมเสียสละโดยไม่ต่อสู้ ไม่ปริปาก เมื่อโอกาสนั้นมาถึง

นอกจากนั้น สตรีอเมริกันไม่มีวันเข้าไปสู่ข้อผูกพันทางการสมรส เหมือนกับตกหลุมพราง เพราะความโง่ไม่รู้ประสีประสาของเธอ เธอได้รับการสั่งสอนไว้ล่วงหน้าแล้วว่าสามีมุ่งหวังอะไรจากเธอ และเธอนำตัวไปสู่แก่นนั้นเองอย่างเสรี เธอยอมรับฐานะใหม่ของเธออย่างกล้าหาญ เพราะเธอเป็นผู้เลือกเอง

เนื่องจากในอเมริกา วินัยของบิดาหย่อนมาก และสายสัมพันธ์ทางการสมรสแน่นหนามาก หญิงสาวจึงรับสายสัมพันธ์นั้นอย่างระมัดระวังและหวาดหวั่น เราเกือบจะไม่เห็นการสมรสก่อนวัยเลย ชาวอเมริกันจะสมรสก็ต่อเมื่อใช้เหตุผลอย่างถี่ถ้วนแล้ว ขณะที่ในแห่งอื่นโดยปกติสตรีส่วนมากจะเริ่มใช้เหตุผลอย่างถี่ถ้วนก็ต่อเมื่อสมรสแล้ว

นอกจากนั้น ข้าพเจ้าไม่เชื่อเลยว่าการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่นี้ ซึ่งเกิดขึ้นในนิสัยความเคยชินของสตรีในอเมริกาทันทีที่เธอแต่งงาน เกิดจากการบีบบังคับทางความเห็นของคนทั่วไปเพียงประการเดียวเท่านั้น บ่อยครั้งเธอจะเปลี่ยนแปลงตัวเอง ด้วยความตั้งใจของเธอเพียงผู้เดียว

เมื่อโอกาสที่จะเลือกคู่สมรสมาถึง เหตุผลอันเยือกเย็น และแข็งแกร่ง ซึ่งแจ่มชัดและมั่นคง เพราะการมองดูโลกอย่างอิสระ ซึ่ให้สตรีอเมริกันเห็นว่าความนึกคิดแบบผิวเผินและอิสระในเรื่องข้อผูกพันทางการสมรส คือที่มาแห่งความวุ่นวายไม่รู้จบสิ้น หากใช้เป็นความสนุกเพลิดเพลินไม่ ความสนุกแบบเด็กสาวจะกลายเป็นการพักผ่อนหย่อนใจของภรรยาได้ไม่ และสำหรับสตรี ที่มาแห่งความผาสุกอยู่ในเหย้าเรือนของคู่สมรสเอง เมื่อได้เห็นล่วงหน้าอย่างแจ่มแจ้งถึงหนทางเพียงสายเดียว ที่สามารถนำไปสู่ความผาสุกในบ้าน เธอจึงย่างเข้าไปสู่หนทางนั้นนับแต่ก้าวแรก และเดินต่อไปจนถึงที่สุดโดยไม่พยายามถอยหลังกลับ

เจตนารมณ์อันเด็ดเดี่ยวเดียวกันนี้ ซึ่งภรรยาในอเมริกาแสดงให้เห็นประจักษ์โดยการยอมค้อมตัวลงทันทีที่ทันใจ และไม่ปริปากบ่น เมื่อเผชิญหน้าที่อันเข้มงวดในสภาพใหม่ของตนนี้ยังจะได้พบเห็นอีก ในการต่อสู้ครั้งสำคัญๆ ในชีวิต

ไม่มีประเทศใดในโลก ที่ทรัพย์สินมบัติส่วนบุคคลจะขาดความมั่นคงยิ่งไปกว่าใน สหรัฐอเมริกา ระหว่างที่มีชีวิตอยู่ หาไม่ยากที่คน ๆ เดียวกันจะขึ้น ๆ ลง ๆ ทุกระดับขึ้นจากความ สมบูรณ์พูนสุข ไปสู่ความยากจนขาดแคลน

สตรีในอเมริกา ยอมรับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ด้วยพลังอันไม่หวั่นเกรงและแข็ง กล้า เราอาจกล่าวได้ว่าความปรารถนาของเธอลดน้อยลงพร้อมกับทรัพย์สินมบัติง่าย ๆ กับ ความปรารถนาที่เพิ่มขึ้น

นักผจญภัยส่วนมาก ซึ่งไปเพิ่มจำนวนประชากรของดินแดนอันอ้างว้างทางตะวันตก ในแต่ละปี เป็นเชื้อชาติเองไกลอเมริกันเก่าแก่จากภาคเหนือ ดังที่ข้าพเจ้าเคยกล่าวไว้ ใน เล่มแรก คนเหล่านี้หลายคนซึ่งวิ่งไปสู่ความมั่งคั่งอย่างอาชาวนา เคยมีความสุขสบายอยู่แล้ว ในดินแดนของตน พวกเขาพากรรยาคู่ใจไปด้วย และให้ภรรยาร่วมเสี่ยงอันตรายและตระการกำ ล่าบากค้ำยนับครั้งไม่ถ้วน ซึ่งจะต้องมีอยู่เสมอเมื่อแรกเริ่มการทำงานทำนองนี้ แม้กระทั่งในเขต แดนทะเลทราย หลายครั้งข้าพเจ้าเคยพบหญิงสาวซึ่งหลังจากถูกเลี้ยงดูมาท่ามกลางความละเอียด ค่อนของนครใหญ่ในนิวอิงแลนด์ ต้องผละจากบ้านช่องอันมั่งคั่งของบิตามารดา มาอยู่ใน กระท่อมหยาบ ๆ กลางป่าเขาลำเนาไพร โดยที่เกือบจะไม่มีระยะหัวเลี้ยวหัวต่อเพื่อจะปรับตัว เลย ไข้ป่า ความเบื่อหน่าย มิได้ทำให้พลังความกล้าหาญของเธอขาดสะบั้นลงเลย ใบหน้าของเธอ จะเปลี่ยนแปลงไปและหมองลง แต่ดวงตาของเธอยังมั่นคง เธอมีท่าทางทั้งเศร้าและเด็ด เดี่ยวระคนกัน

ข้าพเจ้ามิได้คลางแคลงใจเลยที่ว่า หญิงสาวชาวอเมริกันเหล่านี้คง ได้สะสมพลัง ภายใน ซึ่งเธอนำมาใช้ขึ้นจากการศึกษาเริ่มแรกของเธอ *

* ในบันทึกการเดินทางของข้าพเจ้า ๆ พบข้อความต่อไปนี้ ซึ่งในที่สุดจะทำให้เราทราบว่าสตรีใน อเมริกา ต้องผจญกับความยากลำบากอย่างไรบ้าง เมื่อเธอตกลงที่จะติดตามสามีไปกลางทะเล ทราย ไม่มีอะไรที่จะชักนำให้ท่านผู้อ่านติดตามภาพเหล่านี้ นอกจากความจริงแท้ ๆ

“... บางครั้งบางครั้งเราจะพบที่ดินที่หักล้างดวงใจใหม่ ๆ ที่เหล่านี้เหมือนกันทั้ง ๕ ข้าพเจ้าจะบรรยายที่ เราหยุดพักค้างคืน ซึ่งจะเป็นภาพเดียวกับที่อื่น ๆ ด้วย

เสียงกระดังง์ซึ่งบุกเบิกทั้งหลายแขนงไว้ที่คอสัตว์เลี้ยง เพื่อที่จะได้หามันพบท่ามกลาง ป่าเขา แจ้งให้เราทราบได้แต่ไกลว่า เรากำลังเข้าไปใกล้บ้านนา ไม่ช้าเราก็ได้ยินเสียงขวานตัด ไม้ในป่า ขณะที่เราใกล้เข้าไปทุกที ร่องรอยของการโค่นทำลายบอกให้เราว่ามีอารยชนอยู่ที่นั่น กิ่งไม้ที่ตัดไว้แล้วปักคลุมอยู่ตามทางเดิน ต่อไม่ช้าก็ถูกเผาไปบางส่วน หรือถูกขวานผ่าตีฟันยังขึ้น

ต้นอยู่ตามทางที่เราผ่านไป เรายังคงเดินไปเรื่อยๆ จนมาบรรลยั้งป่าละเมาะแห่งหนึ่ง ที่ซึ่งต้นไม้ดูจะเหี่ยวเฉาตายไปอย่างรวดเร็ว กลางฤดูร้อนเช่นนี้สภาพต้นไม้ดังกล่าว ดูราวกับเป็นกลางฤดูหนาว เมื่อตรวจตรวจสอบดูอย่างใกล้ชิด เราจะสังเกตเห็นว่า มีคนมาขวนลำต้นของมันไว้โดยรอบซึ่งทำให้มันตายลงโดยไม่ช้าด้วยการหยุดยั้งการส่งน้ำเลี้ยงของมัน เราจึงได้เรียนรู้ว่า อันที่จริงนั้นเป็นการเริ่มต้นของนักบุกเบิกตามปกติ ตลอดปีแรก เมื่อไม่สามารถตัดต้นไม้ที่ขวนอยู่ในเนื้อที่ของตน นักบุกเบิกจะหว่านเมล็ดข้าวโพดไว้ตามรั้วไม้ และเมื่อทำให้ต้นไม้ตายลง จึงเป็นการป้องกันมิให้มันบดบังแสงแดดจากพืชพันธุ์ของตน ถัดทันทันเข้าไป ซึ่งเป็นการเริ่มงานที่ยังไม่สมบูรณ์ จะเป็นก้าวแรกไปสู่อารยธรรมกลางทะเลทราย ทันใดนั้นเราจะสังเกตเห็นกระท่อมของเจ้าของ กระท่อมตั้งอยู่กลางพื้นที่มีการเพาะปลูก แต่ได้รับการดูแลดีกว่าตอน แต่กึ่งเป็นททมนุษย์ต้องสู้กับป่า ด้วยกำลังที่ไม่เท่าเทียมกัน ณ ที่นั้นไม้ถูกโค่นลงแล้ว แต่ยังไม่ยอมตัดออกไม่หมด ต่อไม่ยั้งระเกะระกะปกคลุมพื้นที่ซึ่งมันเคยให้ร่มเงาในครั้งกระโน้น รอบๆ ซากไม้แห่งเหล่านี้ ต้นข้าวสาลี หน่อต้นโอ๊ก พันธุ์ไม้นานาชนิด วัชพืชต่างๆ ขนปนเปกัน เติบโตมาด้วยกัน บนผืนดินอันแห้งแล้ง และค่อนข้างป่าเถื่อน ท่ามกลางพืชพันธุ์ต่างๆ ซึ่งขวนรกอยู่นั้น เราจะเห็นบ้านของผู้บุกเบิกโคลนขึ้นมา หรือที่คนแถบนั้นเรียกว่า ล็อกเฮาส์ (log-house) ทำนองเดียวกับที่องนาโดยรอบ ท่าอาศัยแบบชาวไร่ชาวนาแห่งนี้ แสดงว่าเป็นผลงานที่เสร็จใหม่ ๆ และรีบเร่ง ดูเหมือนว่าจะมีความยาวไม่เกินสามสิบฟุต สูงสิบห้าฟุต ฝาบ้านและหลังคาทำด้วยท่อนไม้หยาบๆ แฉกด้วยตะไคร่น้ำและดินเหนียว เพื่อกันมิให้ความหนาวและน้ำฝนแทรกผ่านเข้าไปภายใน

ครั้นใกล้ค่ำ เราจึงตัดสินใจไปขอเจ้าของล็อกเฮาส์เพื่ออาศัยค้างแรมที่นั่น เมื่อได้ยินเสียงฝีเท้าเรา เด็กๆ ซึ่งลุ่มลุกคลุกคลานอยู่ท่ามกลางป่าที่เปลือยแต่ซากต้นไม้ก็รีบลุกขึ้น และวิ่งหนีไปยังกระท่อมราวกับตกใจที่เห็นคน ขณะที่สุนัขใหญ่สองตัวค่อนข้างดุร้าย หูตุงชันคอยดียวาววิ่งออกมาจากที่อยู่ของมัน และส่งเสียงคำรามเพื่อปกป้องนายน้อยๆ ของมัน ผู้บุกเบิกเองปรากฏกายอยู่ที่ประตูบ้าน เขากวาดตาสำรวจเราอย่างรวดเร็ว ทำสัญญาผนอกให้สุนัขกลับเข้าไปในกุฎ แล้วตัวเขาเองก็กลับเข้าไปข้างใน โดยมีได้แสดงความอหิวากรู้อยากเห็นหรือหว่านวิตกแต่อย่างใด

เราเข้าไปในล็อกเฮาส์ ภายในมิได้ทำให้เรานึกถึงกระท่อมชาวไร่ในยุโรปแต่ประการใด เราพบสิ่งซึ่งเปล่าประโยชน์ มากกว่าของที่จำเป็น

มีหน้าต่างเพียงบานเดียว ห้อยม่านทำด้วยผ้าเอนอบาง ในเตาซึ่งทำด้วยดินเหนียว มีไฟลุกโพลงอยู่ ช่วยให้ความสว่างกับบ้านทั้งหลัง เหนือเตาไฟเราสังเกตเห็นบันยาวกระบอกงามหนึ่งกวาง ขนเหยี่ยว ทางขวามือของเตาฝั่งมีแผนที่ของสหรัฐอเมริกาติดอยู่ ซึ่งให้เวพิบพยาบาลด้วยแรงลม จนบางครั้งแผนที่จะสอดเข้าไปตรงรอยแตกข้างฝา ใกล้ๆ กันนั้นบนหลังซึ่งประกอบด้วยแผ่นกระดานหยาบๆ มีหนังสือวางอยู่สองสามเล่ม ข้าพเจ้าสังเกตเห็นมีพระคัมภีร์ หนังสือโคลง ๖ บทแรก ของมิลตัน และบทละครของเชกสเปียร์ ๒ เรื่อง ตลอดแนวฝามหับตั้งอยู่แทนตู้ กลางห้องเป็นโต๊ะสร้างหยาบๆ ขาโต๊ะซึ่งทำด้วยไม้ยังคืบๆ อยู่ยังไม่ได้ออกเปลือกออก ดู

ราวกับออกขามาเองจากพินดินตรงนเอง บนโต๊ะหน้าพเจ้ามองเห็นกานาชากระเบื้องแบบ
อังกฤษ ซ่อนเงิน ด้วยขอบปิ่นสองสามใบและหนังสือพิมพ์

ประมุขของบ้านมีลักษณะใบหน้าเสมี่ยม แขนขาเรียวเล็ก อันแสดงถึงลักษณะของชาว
นิวอิงแลนด์ซึ่งแตกต่างจากผู้อื่น เห็นได้ชัดว่าชายผู้นี้ได้เกิดมาท่ามกลางความอ้างว้าง เช่นที่
เรากำลังพบเขาอยู่ขณะนี้ ลักษณะร่างกายของเขาพอจะบอกได้ว่า เขาใช้ชีวิตในตอนต้นในสังคม
ของปัญญาชน และเขามิเชื่อชาติซึ่งชอบวิตกกังวล ชอบแสดงเหตุผล และผจญภัย เขาทำสิ่ง
ต่างๆอย่างเอิกเกริก ผู้ที่มอธรรมรอนแรงเท่านั้นจึงบอกได้ว่าเขาทำอะไร ทั้งเขายังยอมทนกับ
ชีวิตป่าดงอยู่ชั่วระยะหนึ่ง เพื่อที่จะเอาชนะทะเลทราย และนำความเจริญมาสู่ชน

ครั้นเมื่อนักบุกเบิกผู้นั้นสังเกตเห็นว่าเราข้ามธรณีประตูเข้าไปในบ้าน เขาก็เดินเข้ามา
หาเราและยื่นมือออกมาตามธรรมเนียม แต่ใบหน้าเขายังซาเย็นอยู่ เขาพูดขึ้นเป็นคนแรก เพื่อ
ถามเราว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้างในโลก และเมื่อเขาได้รู้เรื่องจนพอใจแล้ว เขาก็เงยบลง ใครๆอาจ
จะคิดว่าเขาเหนื่อยหน่ายที่คนมารบกวน และเหนื่อยหน่ายต่อความอึกทึก ถึงคราวที่เราจะถามเขา
บ้าง และเขาก็ให้คำอธิบายทุกสิ่งที่เราต้องการ ต่อจากนั้นเขาก็เป็นธุระจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับ
เราอย่างไม่รีบร้อนแต่ขั้นแข็ง ทั้งที่เห็นเขาสนใจสนทนากับการดูแลเราอย่างโอกาสปราศรัยเช่น
นี้ ทำไมเราจึงไม่รู้สึกรับชงในบุญคุณของเขานัก นั่นก็เป็นเพราะว่าการเป็นธุระกับหน้าที่เจ้า
บ้าน ดูจะเป็นการยอมรับความจำเป็นอันแสนยากที่ชะตากรรมกำหนดไว้ เขาเห็นว่านั่นคือหน้าที่
ซึ่งเขาอยู่ในฐานะที่จะต้องทำ มิใช่เป็นความยินดี

อีกมุมหนึ่งของบ้าน หญิงผู้หนึ่งนั่งอยู่ เธอกำลังกล่อมเด็กอยู่บนตัก เธอผงกศีรษะให้
เราครึ่งหนึ่งโดยไม่หยุดกล่อมเด็ก เช่นเดียวกับผู้บุกเบิก หญิงผู้นั่งกำลังอยู่ในวัยสาวเต็มทีลักษณะ
ของเธอจะสูงกว่าฐานะในปัจจุบัน เครื่องแต่งกายของเธอยังแสดงถึงรสนิยมในเครื่องประดับ
ประดาซึ่งยังมีทันจางหายไป แต่แขนขาอบบางของเธอดูจะผ่ายผอมลง หน้าตาดูเหน็ดเหนื่อย
ดวงตาอ่อนโยนและเอาจริงเอางัง ใบหน้าของเธอดูเต็มไปด้วยการยอมรับงานเช่นนางสี แสดง
อารมณ์ที่สงบลงแล้วอย่างลึกซึ้ง ทั้งมีความเด็ดเดี่ยวอย่างหนึ่งตามธรรมชาติ แต่ราบเรียบ ซึ่ง
ข้าพเจ้าไม่รู้ว่าคืออะไร ที่ยอมเผชิญกับความเลวร้ายในชีวิตโดยไม่หวาดหวั่นหรือทำท่าย

เด็กๆ เบียดเข้าไปใกล้ตัวเธอ เด็กเหล่านามอนายด์ ออกทักครึกโครมและเต็มไปด้วย
พลัง เขาเป็นลูกทะเลทรายอย่างแท้จริง บางครั้งบางครั้งแม้จะเหลือบมองลูกๆ ด้วยสายตาท
เต็มไปด้วยความเศร้าสร้อยระคนกับความสุข เมื่อเห็นพลังของเด็กๆ และความอ่อนแอของเธอ
เราแทบจะพูดได้ว่าเธอต้องเหน็ดเหนื่อยต่อการให้กำเนิดเขามา และเธอไม่เสียใจเลยที่เธอต้อง
ทำให้เธอต้องเหน็ดเหนื่อย

บ้านซึ่งเป็นที่อยู่ของผู้อพยพไม่ได้แบ่งแยกออกเป็นห้องหรือมห้องใดหลังคา ทั่วครอบ
คร้วจะมาหาที่พักรังในห้องเดียวของบ้านนี้ สำหรับครอบครัว บ้านนี้เปรียบเสมือนโลกเล็กๆ น
คือประตูแห่งอารยธรรม ซึ่งดับหายไปท่ามกลางทะเลใบไม้ ห่างจากนี้ไปร้อยก้าว คือป่าสดลุกห
ลูกตา ซึ่งให้ร่มเงาแก่บ้านโดยรอบ ถัดออกไปก็คือความอ้างว้างเดี๋ยวเดียว

บทที่ ๑๑

ความเสมอภาคทางฐานะมีส่วนช่วยในการรักษา ขนบธรรมเนียมอันดีงามในอเมริกาไว้ได้อย่างไร

ปรัชญาเมธีและนักประวัติศาสตร์ กล่าวไว้ หรือทำให้เป็นที่เข้าใจว่า สตรีจะ
เคร่งครัดในเรื่องขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่เพียงใด สุดแต่ว่าเธอจะอยู่ใกล้หรือไกลเส้นศูนย์
สูตรมากน้อยเพียงใด นั่นเป็นคำอธิบายที่ไม่ต้องลงทุนลงแรงมากนัก ถ้าจะใช้วิธีนี้เพียงมีโลก
อันหนึ่ง เข้มทิศอันหนึ่งก็พอที่จะพิสูจน์ปัญหาที่ยากที่สุดปัญหาหนึ่งของมนุษยชาติได้ในชั่ว
พริบตาเดียว

ข้าพเจ้ามองไม่เห็นเลยว่าทฤษฎีวิวัฒนิยมนี้จะกำหนดได้จากข้อเท็จจริงต่างๆ
ชาติเดียวกัน ในยุคประวัติศาสตร์ต่างๆ แสดงให้เห็นว่าคนใช้ชีวิตอย่างบริสุทธิ์
หรือบางทีก็เหลวแหลก ดังนั้นความเป็นอยู่อย่างมีระเบียบ หรือสับสนวุ่นวายจึงสืบเนื่องมา
จากสาเหตุบางประการที่เปลี่ยนไปเปลี่ยนมา มิใช่มาจากลักษณะของประเทศซึ่งไม่เคยเปลี่ยนแปลง
เลยเพียงอย่างเดียว

ข้าพเจ้าจะไม่ปฏิเสธว่า ในบางภูมิภาค อารมณ์ความรู้สึกอันเกิดจากแรงเสนาหา
ของกันและกันของทั้งสองเพศ มิได้มีความเร่าร้อนเป็นพิเศษ แต่ข้าพเจ้าเชื่อว่าอารมณ์ร้อน
แรงตามธรรมชาติชนิดนี้ อาจจะถูกเร่งเร้า หรือถูกอดกลั้นไว้ได้เสมอ สุดแต่สภาพสังคมและ
สถาบันการเมือง

แม้ว่านักเดินทางที่เคยเยี่ยมชมอเมริกาเหนือจะมีความแตกต่างกันในปลายประเด็นก็
ตาม แต่ทุกคนก็สังเกตเห็นคล่องจงกันว่า ขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ในประเทศนี้ เข้ม
งวดกว่าในที่อื่นใด

เรามองเห็นได้ชัดว่า คนอเมริกันเข้มงวดในเรื่องขนบธรรมเนียมยิ่งกว่าคนรุ่นพ่อ
ซึ่งเป็นคนอังกฤษมากนัก การมองดูสองชาตินี้แต่พอเลาก็พอจะแสดงให้เห็นได้ว่าเป็นเช่นนั้น

ในประเทศอังกฤษเช่นเดียวกับในแวนแคว้นยุโรปทั้งหมด ผู้คนต่างพากันแสดงความมุ่งร้ายต่อความอ่อนแอของสตรีอย่างเปิดเผยอยู่ตลอดเวลา เราจะได้ยินปรัชญาเมธีและรัฐบุรุษในประเทศนี้ บ่นอยู่บ่อย ๆ ว่าชนบทรวมนิยมความเป็นอยู่ของคนไม่ค่อยจะมีระเบียบนัก ขณะที่หนังสือต่าง ๆ บอกอยู่ทุกวันว่ามีระเบียบ

ในอเมริกา หนังสือทุกเล่มไม่เว้นแม้แต่นวนิยาย บอกว่าสตรีเป็นสาวบริสุทธิ์ และไม่เคยมีใครในประเทศนี้เล่าถึงการลอบรักกันเลย

ไม่ต้องสงสัยเลยว่าชนบทรวมนิยมความเป็นอยู่ที่มีระเบียบอย่างยิ่งของคนอเมริกันนี้ ส่วนหนึ่งมาจากประเทศ เชื้อชาติ ศาสนา แต่สาเหตุทั้งสามนี้ ซึ่งอาจพบได้ในที่อื่น ยังไม่พอที่จะอธิบายได้ในเรื่องนี้ ควรจะต้องอาศัยเหตุผลเฉพาะบางประการ

เหตุผลอันนี้เห็นจะได้แก่ความเสมอภาค และสถาบันซึ่งเกิดจากความเสมอภาค

ความเสมอภาคทางฐานะอย่างเดียว มิได้ก่อให้เกิดชนบทรวมนิยมที่มีระเบียบ แต่ไม่มีใครกลางแคลงใจเลยว่าความเสมอภาคช่วยอำนวยความสะดวก และทำให้ชนบทรวมนิยมมีระเบียบยิ่งขึ้น

ในหมู่ประชาชนอภิชนาธิปไตย บ่อยครั้งชาติกำเนิดและทรัพย์สินสมบัติทำให้ชายหญิงแตกต่างกันมาก จนกระทั่งไม่สามารถนำคนทั้งสองมารวมกันได้ อารมณ์ความรู้สึกนำเขาเข้ามาใกล้กัน แต่สภาวะทางสังคม และความคิดต่าง ๆ ซึ่งมาจากสภาวะสังคมก็กีดกันมิให้เขาทั้งสองผูกพันกันอย่างถาวรและเปิดเผย เพราะเหตุนี้เองหญิงชายจำนวนมากจึงจำเป็นต้องสมรสตามกันเป็นครั้งคราวและหลบ ๆ ซ่อน ๆ นี่เป็นทางที่ธรรมชาติช่วยแก้ไขการบีบบังคับที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างลับ ๆ

เราจะไม่มองเช่นนั้น ยามที่ความเสมอภาคทางฐานะ ทำให้อุปสรรคทั้งหลายที่สมมุติขึ้นมาหรือที่มีอยู่จริง ๆ ซึ่งแยกชายและหญิงหมดไป ในยามนั้นย่อมจะไม่มีหญิงสาวคนใดที่คิดว่าตนไม่อาจเป็นภรรยาของชายที่รักตนอีกแล้ว เรื่องนี้ทำให้ชีวิตก่อนแต่งงานสับสนอย่างยากยิ่ง เพราะเหตุว่า แม้ว่าคุณสมบัติของฝ่ายชายจะน่าเชื่อถือเพียงไร แต่ฝ่ายหญิงก็แทบจะไม่มีหนทางเลยที่จะเชื่อว่าคน ๆ นั้นรักเธอ ในเมื่อเขามีอิสระเต็มที่ที่จะแต่งงานกับเธอแต่เขาก็ไม่ทำ

สาเหตุเดียวกันนี้มีบทบาทอิทธิพลต่อการแต่งงาน แม้ว่าจะโดยทางอ้อมก็ตาม

ไม่มีอะไรจะเป็นประโยชน์ในการทำให้ความรักที่ผิดทำนองครองธรรมกลายเป็นสิ่ง

ที่ชอบธรรม ในสายตาของผู้ที่มีความรัก และในสายตาของผู้คนที่จ้องมองอยู่ ยิ่งไปกว่าการ
แต่งงานแบบบังคับหรือโดยไม่ได้ไตร่ตรอง*

ในประเทศที่สตรีเลือกได้อย่างเสรี และที่การศึกษาทำให้เธออยู่ในสภาพที่จะเลือก
ได้อย่างดี ความเห็นของสาธารณชนจะไม่ยอมผ่อนผันให้แก่ข้อผิดพลาดของเธอเลย

ความเข้มงวดในกฎเกณฑ์ขนบธรรมเนียมของคนอเมริกันส่วนหนึ่งมาจากการแต่ง
งาน เขาพิจารณาเห็นว่าบ่อยครั้งการแต่งงานเป็นเรื่องสิ้นเปลือง แต่ก็ก็เป็นสิ่งที่คนยึดถืออย่าง
เคร่งครัดในการปฏิบัติตามเงื่อนไขทุกประการ เพราะใคร ๆ ย่อมจะรู้เงื่อนไขเหล่านั้นล่วงหน้า
และมีเสรีภาพอย่างพร้อมมูล ที่จะไม่ต้องทำตามใจใครหรืออะไรเลย

สิ่งซึ่งบังคับให้คู่สมรสซื่อสัตย์ยิ่งขึ้น ทำให้ความซื่อสัตย์เป็นเรื่องง่ายตายยิ่งขึ้น

ในประเทศอภิชนาธิปไตย เป้าหมายของการแต่งงานคือการนำทรัพย์สินสมบัติมารวม
กันมากกว่าการนำคนมาอยู่รวมกัน ทั้งในบางครั้งมีเหมือนกันที่สามีถูกเลือกตั้งแต่ยังอยู่โรงเรียน
และภรรยาถูกเลือกตั้งแต่ยังแบเบาะ ไม่น่าประหลาดใจอะไรเลยที่สายใยของการสมรสที่ทำให้
ทรัพย์สินสมบัติของคู่สมรสรวมกัน กลับปล่อยให้หัวใจทั้งสองระเหวระร้อนไปตามอำเภอใจ แ่นละ
นั้นสุดแล้วแต่เจตนาารมณ์แห่งสัญญาสมรส

ตรงกันข้าม ยามที่แต่ละคนเลือกคู่ใจของตนเอง โดยที่มิมีสิ่งภายนอกมาเป็น
อุปสรรคขัดขวาง หรือมาคอยชี้ทางให้ ปกติแล้วความคล้ายคลึงกันทางรสนิยมและความคิด

* เราจะเชื่อในความจริงข้อนี้ได้ง่ายมาก โดยการศึกษาวรรณคดีต่างๆ ของยุโรป

เมื่อคนยุโรปปรารถนาจะเล่าถึงเคราะห์กรรมบางอย่างในนิยายของตน ซึ่งพบเห็นกันอยู่
บ่อยๆ ในชีวิตสมรสของพวกเรา เขาจะเร้าความสงสารจากผู้อ่านไว้ล่วงหน้า โดยแสดงภาพคู่สมรสที่
เข้ากันไม่ได้ หรือดูบังคับ แม้ว่ขนบธรรมเนียมของเราจะมีการผ่อนผันมาเป็นเวลานานแล้วก็ตาม
ผู้เขียนคงจะทำให้เราสนใจกับเคราะห์กรรมของตัวละครของเขาได้ยากมาก ถ้าเขาไม่เริ่มต้นด้วยการ
กล่าวถึงข้อเสียของคนเหล่านั้น การปรุงแต่งเช่นนี้ย่อมประสบความสำเร็จเสมอ ภาพความเป็นอยู่ใน
ชีวิตประจำวันซึ่งเราได้รู้เห็น ทำให้เราเตรียมตัวให้อภัยไว้ล่วงหน้า

นักเขียนอเมริกันไม่มีวันสามารถหาข้อแก้ตัวทำนองนี้ ซึ่งดูเป็นจริงเป็นจังให้ประจักษ์
แก่ตาของท่านผู้อ่านได้ ขนบธรรมเนียมของเขา กฎหมายของเขาปฏิเสธไม่ยอมเชื่อในเรื่องเช่นนั้น
และเมื่อหมดหนทางที่จะทำให้ความสับสนวุ่นวายเป็นสิ่งที่น่ารักน่าดูได้ เราก็มักไม่บรรยายภาพนั้นเสียเลย
ส่วนหนึ่งก็เนื่องมาจากสาเหตุนี้เอง ที่ในสหรัฐอเมริกา มีการพิมพ์เผยแพร่นวนิยายน้อยเล่มมาก

เท่านั้นที่นำชายมาใกล้ชิดกับหญิง และความคล้ายคลึงดังกล่าวนี้เองยึดทั้งสองคนให้อยู่เคียงข้างกันและกัน

คนรุ่นพ่อเรามีความเห็นไม่เหมือนใครในเรื่องการแต่งงาน

คนรุ่นพ่อสังเกตเห็นว่าการแต่งงานด้วยความชอบพอกันในสมัยตน มักจะลงเอยด้วยเรื่องเศร้าเกือบจะเสมอไป เราจึงสรุปอย่างแน่ใจว่า การแต่งงานตามหัวใจเรียกร้องเป็นอันตรายมาก การแต่งงานโดยไม่พักใคร่ตรองจะปลอดภัยไปยิ่งกว่าการเลือกคู่กันเองตามใจชอบ อยากรู้ก็ตามเราเห็น ได้ไม่ยากว่า ตัวอย่างที่คนรุ่นพ่อพบเห็นนั้นมิได้พิสดารอะไรเลย

ก่อนอื่นข้าพเจ้าจะตั้งข้อสังเกตว่า ถ้าแผ่นดินประชาชนประชาธิปไตยจะให้สตรีมีสิทธิเลือกสามีของเธออย่างเสรี เขาก็รอบคอบพอที่จะให้ความรู้ต่างๆ กับสตรีไว้ล่วงหน้า และให้อำนาจแก่เจตนาารมณ์ของเธอ ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งจำเป็นในการเลือกเช่นนั้น ขณะที่หญิงสาวในประเทศอภิชนาธิปไตย ซึ่งแอบหลบหนีจากอำนาจบิดา เพื่อไปสู่อ้อมกอดของชาย ด้วยความสมัครใจโดยที่ไม่มีเวลาได้รู้จัก หรือมีความสามารถที่จะตัดสินชายผู้นั้น ย่อมจะขาดหลักประกันที่กล่าวมา เราคงจะไม่ประหลาดใจที่เธอเหล่านั้นนำการตัดสินใจอย่างเสรีของเธอไปใช้ในทางที่ผิด ตั้งแต่แรกเริ่มหรือในยามที่เธอผิดพลาดอย่างร้ายแรง เมื่อเธอประสงค์จะใช้ธรรมนิยมประชาธิปไตยในการแต่งงาน โดยไม่เคยได้รับการศึกษาแบบประชาธิปไตยมาก่อนเลย แต่ยังมียิ่งไปกว่านี้

ยามที่บุรุษและสตรีปรารถนาจะเข้ามาใกล้ชิดกัน ท่ามกลางความไม่เสมอภาคของสภาพสังคมอภิชนาธิปไตย เขาทั้งสองย่อมจะพบอุปสรรคมหาศาลที่จะต้องฟันฝ่า หลังจากที่ตัดหรือคลายข้อผูกมัด ที่จะต้องเชื่อฟังในฐานะลูกแล้ว เขาทั้งสองยังจะต้องใช้ความพยายามครั้งสุดท้าย ในอันที่จะหลบหนีจากประเพณี และเผด็จการทางความคิด และในที่สุดเมื่อเสร็จสิ้นการผจญอันน่ากลัวแล้ว เขาจะพบว่าตนคือคนแปลกหน้า ในหมู่เพื่อนฝูง และญาติพี่น้อง ออกติซึ่งเขาฝ่าข้ามมาได้แยกเขาออกจากคนเหล่านั้น ไม่ช้าไม่นานสภาวะการณ์ดังกล่าวจะทำให้ความกล้าของเขาหมดลง และทำให้หัวใจหงุดหงิดขุ่นมัว

ดังนั้น ถ้าแผ่นดินว่าคู่สมรสซึ่งร่วมชีวิตกันด้วยวิธีนี้ เกิดมีความทุกข์ในขั้นแรก และแล้วจะรู้สึกว่าคุณทำผิด ก็ไม่ควรจะเหมาเอาว่า เพราะเขาเลือกอย่างเสรี แต่เป็นเพราะเขาอยู่ในสังคมที่ไม่ยอมรับการเลือกแบบที่ต่างหาก

นอกจากนั้น ยังไม่ควรลืมว่า ความพยายามอันเดียวกัน ซึ่งทำให้คนรอดพ้นอย่าง รุนแรงจากความผิดพลาดแบบคนทั่วไป มักจะชักนำเขาให้ออกนอกเหตุผลเกือบจะเสมอ ๆ และเพื่อที่จะกล้าประกาศสงครามกับความคิดของศตวรรษ และประเทศของเขาแม้จะชอบธรรม ก็ตาม คนจะต้องมีความคิดรุนแรง และชอบผจญภัย และต้องไม่ลืมนักที่มันเสียเช่นนี้ ไม่ว่าจะมุ่งหน้าไปทางใด ย่อมจะบรรลุถึงความสุขและคุณธรรมได้โดยยาก และถ้าจะว่าไปแล้ว นี่คือสิ่งที่อธิบายได้ว่า เพราะเหตุใด ในการปฏิบัติที่จำเป็นที่สุด และถูกต้องที่สุด เราจึงพบ นักปฏิบัติที่ไม่รุนแรง และซื่อตรงเพียงไม่กี่คน

ในศตวรรษอภิชนาธิปไตย ถ้าแม้ว่าใครสักคนหนึ่งคิดที่จะทำตามความเห็นและ รสนิยมของตนเท่านั้น ในเรื่องการสมรส โดยไม่สนใจว่า จะสอดคล้องกับสิ่งอื่นใดหรือไม่ และ ถ้าแม้ในไม่ช้าความเป็นอยู่อันสับสนวุ่นวายจะเบียด อีความทุกข์ยากแทรกซึมเข้ามาในครอบครัว เราไม่ควรจะต้องประหลาดใจ แต่ยามที่การปฏิบัติเช่นนี้เป็นเรื่องปกติธรรมดา ยามที่สภาพ สังคมเอื้อต่อการปฏิบัติเช่นนี้ ยามที่อิทธิพลของพ่อช่วยส่งเสริม และยามที่ความเห็นของ สาธารณชนสนับสนุน ไม่ต้องสงสัยเลยว่า ความสงบสุขภายในครอบครัวย่อมจะมีมากขึ้นและ คนย่อมจะมีศรัทธาในชีวิตสมรสยิ่งขึ้น

เกือบทุกคนในประเทศประชาธิปไตย มีอาชีพทางการเมือง หรือประกอบอาชีพ อย่างใดอย่างหนึ่ง และนอกจากนั้น การมีทรัพย์สินสมบัติแต่เพียงสถานประมาณ ทำให้สตรีต้อง เก็บตัวอยู่แต่ในบ้านทุกวัน เพื่อดูแลบ้านด้วยตนเองอย่างใกล้ชิดและละเอียดถี่ถ้วน

งานซึ่งแตกต่างกันและจำเป็นเหล่านี้ เปรียบเสมือนเขตรัฐธรรมนูญ ซึ่งกางกัน เพศทั้งสองออกจากกัน ทั้งทำให้ฝ่ายหนึ่งไม่ค่อยร้องขออะไรบ่อย ๆ หรือรุนแรงมากนัก และ ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งต่อต้านได้สะดวกขึ้น

มิใช่ว่าความเสมอภาคทางฐานะ อาจทำให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่เหมาะสม แต่ ความเสมอภาคนี้ทำให้ความเป็นอยู่ที่ยุ่งเหยิงสับสนมีลักษณะที่เป็นภยันตรายลง ในยามนั้น เนื่องจากไม่มีใครมีเวลาหรือโอกาสที่จะโจมตีผู้ที่อยากจะทำแล้วถือว่าตนมีคุณธรรม ไม่มีอะไรเสียหาย เราจึงเห็นหญิงงามเมืองเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันเราก็เห็นสตรีที่ติงามมากมาย

สภาวะของสรรพสิ่งเช่นนี้ ทำให้แต่ละคนต้องประสบความทุกข์ยากอย่างน่าเวทนา แท้ที่จริงก็ได้ชักชวนมิให้หน่วยสังคมมีความรักพร้อมและเข้มแข็ง สภาวะดังกล่าวมิได้ทำลาย

สายสัมพันธ์ของครอบครัว และไม่ทำให้ชนบทรวมเนียนความเป็นอยู่ของชาติต้องวุ่นวายไป สิ่งซึ่งทำให้สังคมตกอยู่ในอันตราย มิใช่การจ้องโง่งอย่างใหญ่หลวงของคนบางคน แต่เป็น เพราะการปล่อยปละละเลยของทุกคน ในสายตาของผู้บัญญัติกฎหมายการค้าประเวณีเป็นสิ่งนำ หวันเกรงน้อยกว่าผู้หญิงเสเพล

ชีวิตอันอดแหวงและมีเรื่องกวนใจอยู่ตลอดเวลา เมื่อคนมีความเสมอภาค ไม่แต่ เพียงทำให้คนเลิกสนใจกับความรัก ด้วยการทำให้คนไม่มีเวลาปล่อยใจไปกับความรักเท่านั้น ชีวิตแบบนี้ยังดึงคนให้ห่างจากความรักอีกด้วย ด้วยวิธีเร้นลับกว่า ทว่าแน่นอนกว่า

ทุกคนที่มีชีวิตอยู่ในยุคประชาธิปไตย มักจะติดนิสัยด้านความคิดอ่านแบบชนชั้น อุตสาหกรรมและพ่อค้าไม่มากนักน้อย จิตใจของเขามีลักษณะเคร่งเครียดชอบคิดคำนวณ และ มุ่งผลประโยชน์ เขาจะเล็งนึกถึงอุดมคติอย่างเต็มใจ เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ชัดแจ้งและใกล้มือ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายธรรมดาและจำเป็นที่ใครๆ ประารถนา โดยนิสัยนี้ความเสมอภาคจึงมิได้ทำลาย จินตนาการ แต่จำกัดขอบเขตของจินตนาการ และเปิดโอกาสให้จินตนาการโอบนินไปไม่ไกล จากความเป็นจริง

ไม่มีอะไรช่างฝันน้อยไปกว่าราษฎรในประเทศประชาธิปไตย และเราแทบจะมอง ไม่เห็นใครเลย ที่ปรารถนาจะปล่อยใจไปกับการเพ่งพินิจดูสิ่งต่างๆ ตามสบายและลำพัง การ กระทำเช่นนี้ โดยปกติแล้วจะทำให้จิตใจวุ่นเป็นการใหญ่ในเวลาต่อมา

ราษฎรดังกล่าวจริงอยู่ จะเห็นคุณค่าอย่างยิ่งของการได้มาซึ่งความรักอันลึกซึ้ง สงบราบเรียบ ซึ่งให้ความสวยงามมั่นคงแก่ชีวิต แต่เขาจะไม่เต็มใจไต่หาอารมณ์อันรุนแรง และผันแปรง่าย ซึ่งทำให้ชีวิตวุ่นวายและสั่นลง

ข้าพเจ้าทราบดีว่าทุกสิ่งทีกล่าวนานี้ จะใช้ได้หมดทุกอย่างก็เฉพาะกับอเมริกาเท่านั้น และในปัจจุบันจะนำไปใช้อธิบายชาวยุโรปทั่วๆ ไปไม่ได้

นับเป็นเวลาครึ่งศตวรรษมาแล้วที่กฎหมายและนิสัยความเคยชิน ช่วยผลักดัน ประชาชนชาวยุโรปหลายชาติหลายภาษาไปสู่ระบบประชาธิปไตย ด้วยพลังซึ่งไม่มีสิ่งใดเสมอ เหมือนแต่เราก็มองไม่เห็นเลยว่าในประเทศเหล่านั้น ความสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิงจะมี ระเบียบและเหมาะสมกว่าเก่า ในบางแห่งเราจะสังเกตเห็นว่าการณ์กลับตรงกันข้ามเสียด้วยซ้ำ บางชนชั้นจะมีระเบียบขึ้น แต่ศีลธรรมทั่วๆ ไปจะหยาบคายลงกว่าเดิม ข้าพเจ้าไม่หวั่นเลย

ที่ตึงข้อสังเกตเช่นนั้น เพราะข้าพเจ้ารู้สึกว่าจะไม่อยากจะยกยอเพื่อนร่วมสมัยของข้าพเจ้า เท่า ๆ กับ ไม่อยากให้ร้าย

ภาพหนึ่งจะทำให้ใคร ๆ เสียใจ แต่คงไม่ทำให้แปลกใจ

สภาพสังคมประชาธิปไตย อาจจะมีอิทธิพลอันดีงามคือทำให้นิสัยคนมีระเบียบ นี้ เป็นข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งที่เราจะค้นพบ ได้ก็ต่อเมื่อนานไป แม้ในความเสมอภาคทางฐานะ จะส่งเสริมให้คนมีขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ที่ดี แต่วิวัฒนาการของสังคมซึ่งทำให้ฐานะเท่าเทียมกันกลับเป็นภัยอย่างยิ่งต่อขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่

นับเป็นเวลา ๕๐ ปีมาแล้วที่ประเทศฝรั่งเศสเปลี่ยนแปลงไป เราไม่ค่อยมีเสรีภาพมากนัก มีแต่ความยุ่งเหยิงไว้ระเบียบอยู่ตลอดเวลา ท่ามกลางความคิดอันสับสนและความเห็นที่คลอนแคลนไปมาของคนทั่วประเทศ ท่ามกลางความปะปนสับสนจนไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอะไร ระหว่างความยุติธรรมและอยุติธรรม ระหว่างจริงกับเท็จ ระหว่างสิทธิกับความเป็นจริง คุณธรรมของประชาชนกลายเป็นสิ่งไม่น่าเชื่อถือ และศีลธรรมส่วนบุคคลก็หมดความหมายไป

แต่การปฏิวัติทุกครั้งไม่ว่าจะมีวัตถุประสงค์อย่างไร และผู้ลงมือเป็นใคร ในขั้นแรก จะก่อให้เกิดผลคล้าย ๆ กันที่กล่าวมา แม้แต่การปฏิวัติซึ่งสิ้นสุดลงด้วยการเข้มงวดมากขึ้นในเรื่องขนบธรรมเนียม ความเป็นอยู่ ยังเริ่มด้วยการปล่อยให้คนอยู่กันตามสบาย

ความสับสนยุ่งเหยิงซึ่งเราประสบอยู่บ่อย ๆ คุณจะไม่ใช่เหตุการณ์ที่ยั่งยืนอะไร ขณะนี้ลักษณะแปลก ๆ กำลังบอกเราเช่นนั้น

ไม่มีสิ่งใดจะฟอนเฟะอย่างน่าทุเรศยิ่งไปกว่าพวกขุนนาง ซึ่งยังคงรักษาความมั่งคั่งไว้ ขณะที่ต้องสูญเสียอำนาจไป และแม้จะหาความเพลิดเพลินแบบสามัญชน ก็ยังคงมีเวลาว่างอีกมากมาย อารมณ์ความรู้สึกกระปรี้กระเปร่า และความคิดอันยิ่งใหญ่ทั้งหลายที่เคยทำให้ระบบนี้มีชีวิตชีวาในครั้งกระโน้น มาบัดนี้กำลังสูญหายไป และเราจะพบเห็นก็แต่ความเลวร้ายเล็ก ๆ น้อย ๆ บ่อนทำลายมากมาย ยังคงติดแน่นอยู่กับพวกนี้ราวกับหนอนที่ซ่อนไซซาคศพจะนั้น

ไม่มีใครโต้แย้งในเรื่องที่ว่า พวกขุนนางฝรั่งเศสในศตวรรษที่แล้วมีชีวิตที่เหลวแหลกยิ่ง ขณะที่ความเคยชินแบบโบราณ และความเชื่อเก่า ๆ ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมที่น่าเคารพไว้ได้ในชนชั้นอื่น

คงไม่ยากลำบากอะไรเช่นกัน ที่เราจะเห็นพ้องต้องกันว่า ในสมัยนี้เรายังคงเห็นหลักการอันเข้มงวดบางประการ ในหมู่พวกขุนนางที่หลงเหลืออยู่ ขณะที่ความยุ่งเหยิงสับสนทางตำแหน่งเป็นอยู่ ก็จะแผ่ซ่านไปในหมู่ชนชั้นกลางและชั้นต่ำของสังคม โดยลักษณะการนี้เอง ครอบครัวยุคเดียวกับที่เมื่อ ๕๐ ปีที่แล้วที่เราเคยเห็นว่าเหลวไหลที่สุด ปัจจุบันนี้กลายเป็นครอบครัวอย่าง และประชาธิปไตยจะทำให้ชนชั้นขุนนางเท่านั้นมีศีลธรรมดีขึ้น

การปฏิวัติ ขณะที่แบ่งแยกทรัพย์สินสมบัติของพวกขุนนางออกไป ด้วยการบังคับบุคคลเหล่านั้นให้สนใจเอาใจใส่กับธุรกิจ และครอบครัวยุคของเขาอย่างสม่ำเสมอ คือ กักตัวเขาให้อยู่กับลูกหลานภายใต้หลังคาเรือนเดียวกัน และในที่สุดทำให้เขาคิดอ่านอย่างมีเหตุผลและจริงจังขึ้น ได้ช่วยแนะให้ชนชั้นนับถือศาสนา รักระเบียบ รักความเพ็ดเพลินแบบสงบ ๆ รักความสุขในบ้านและรักความกินที่อยู่ดี ขณะที่คนอื่น ๆ ในประเทศซึ่งชอบสิ่งเหล่านี้อยู่แล้วกลับถูกชักจูงไปสู่ความยุ่งเหยิงไร้ระเบียบ ด้วยพลังอันเดียวกับที่ควรจะใช้เพื่อคว่ำกฏหมายและธรรมเนียมการเมือง

พวกขุนนางเก่า ๆ ของฝรั่งเศสต้องเผชิญผลแห่งการปฏิวัติโดยที่ไม่มีอารมณ์ความรู้สึกแบบนักปฏิวัติ หรือร่วมรู้สึกในแรงผลักดัน ซึ่งบ่อยครั้งมีลักษณะอนาธิปไตยซึ่งก่อให้เกิดการปฏิวัติแต่อย่างใด ง่ายเหลือเกินที่คิดว่าพวกขุนนางเหล่านี้ รู้สึกถึงอิทธิพลที่เป็นประโยชน์ของการปฏิวัติครั้งนี้ต่อความเป็นอยู่ของตน ก่อนบุคคลที่ทำการปฏิวัติเสียด้วยซ้ำ

ดังนั้น จึงอาจพูดได้ว่า แม้เมื่อมองดูครั้งแรก สิ่งที่กำลังมาตุจะเป็นเรื่องน่าประหลาดใจก็ตาม ในสมัยเรา ชนชั้นที่ต่อต้านประชาธิปไตยมากที่สุดของประเทศนี้เอง ที่แสดงให้เห็นศีลธรรมแบบที่เราควรจะหวังคอยจากระบบประชาธิปไตยได้ดีที่สุด

ข้าพเจ้าอดเชื่อไม่ได้ว่า เมื่อเราประสบผลแห่งการปฏิวัติของประชาธิปไตยทุกประการแล้ว และหลังจากที่พ้นความโกลาหลวุ่นวายซึ่งเกิดจากการปฏิวัติแล้ว สิ่งซึ่งเป็นจริงสำหรับคนบางคนเท่านั้น จะค่อย ๆ กลายเป็นจริงสำหรับทุกคน

บทที่ ๑๒

คนอเมริกันเข้าใจในเรื่องความเสมอภาค ของบุรุษและสตรีอย่างไร

ข้าพเจ้าได้แสดงให้เห็นว่าประชาธิปไตยทำลาย และแก้ไขความไม่เสมอภาคต่าง ๆ นานาซึ่งสังคมก่อให้เกิดขึ้นอย่างไร แต่ว่ามีเพียงแค่นั้นละหรือ และในที่สุดประชาธิปไตยจะไม่สามารถมีอิทธิพลต่อความไม่เสมอภาคอย่างยิ่งระหว่างบุรุษและสตรี ซึ่งจวบจนทุกวันนี้ คุณจะมีรากฐานมาจากธรรมชาติมาแต่ไหนแต่ไร ได้ละหรือ

ข้าพเจ้าคิดว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมซึ่งนำลูกและพ่อ บ่าวและนายและโดยทั่วไปนำคนชั้นต่ำและคนชั้นสูงเข้ามาใกล้ระดับเดียวกัน ช่วยยกฐานะสตรีให้สูงขึ้นและคงจะทำให้สตรีเท่าเทียมกับบุรุษยิ่งขึ้นทุกที

ทว่าตรงนี้เอง มากกว่าที่เห็นใจ ที่ข้าพเจ้ารู้สึกว่าจะจำเป็นต้องอธิบายให้เข้าใจกัน อย่างด่องแท้ เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องที่คุณอาจใช้จินตนาการหยาบ ๆ และสับสนแบบศตวรรษเรา ได้อย่างเสรียิ่งกว่าเรื่องอื่นใด

ในยุโรปมีคนสับสนในเรื่องหน้าที่ของทั้งสองเพศ แล้วยังบังอาจทำให้บุรุษและสตรี ไม่เพียงเท่าเทียมกันเท่านั้น แต่ยังเหมือนกันอีกด้วย เขาเหล่านั้นให้บุรุษสตรีทำงานอย่างเดียวกัน กำหนดให้มีหน้าที่เดียวกัน และให้สิทธิอันเดียวกัน พวกเขา นำสตรีและบุรุษปะปนกันในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นการงาน การหาความเพลิดเพลินหรือธุรกิจ ใคร ๆ ก็คิดได้ง่าย ๆ ว่า โดยการพยายามทำให้เพศหนึ่ง เสมอภาคกันกับอีกเพศหนึ่งเช่นนี้ เรากลับทำให้ทั้งสองเพศตกต่ำลง เพราะจากการนำผลงานของธรรมชาติมาผสมปะปนกันอย่างขบถไปทีแบบนี้ เราจะได้ก็แต่บุรุษที่อ่อนแอและสตรีที่ไร้กันไม่ได้เท่านั้น

มิใช่ออย่างนี้หรอกที่คนอเมริกันเข้าใจกัน ในเรื่องความเสมอภาคแบบประชาธิปไตย ซึ่งอาจมีได้ระหว่างชายและหญิง เขาคิดว่าในเมื่อธรรมชาติกำหนดความแตกต่างอย่างมากมายใน

ด้านโครงสร้างทางร่างกายและจิตใจระหว่างหญิงและชาย ธรรมชาติได้แสดงจุดประสงค์อย่างชัดแจ้ง คือให้หญิงชายมีความสามารถแตกต่างกัน ทำงานที่แตกต่างกัน คนอเมริกันเห็นว่าการก้าวหน้ามิได้อยู่ที่การให้คนที่ไม่เหมือนกันทำสิ่งคล้าย ๆ กัน แต่ความก้าวหน้าเกิดจากการทำให้แต่ละคนปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างดีที่สุด คนอเมริกันได้นำหลักใหญ่ทางเศรษฐกิจการเมืองซึ่งใช้บริหารกิจการอุตสาหกรรมอยู่ทุกวันนี้ มาใช้กับเพศทั้งสอง เขาแบ่งหน้าที่ของชายและหญิงอย่างรอบคอบ เพื่อที่ว่างานใหญ่ ๆ ของสังคมจะได้ดำเนินไปดียิ่งขึ้น

อเมริกาเป็นประเทศเดียวในโลก ที่คอยระวังตลอดเวลาที่กำหนดขอบเขตการทำงานของทั้งสองเพศให้แยกออกกันอย่างเด็ดขาด และเป็นที่ยกเว้นคนปรารถนาจะให้ทั้งสองเดินไปด้วยอย่างก้าวที่เสมอกัน แต่บนเส้นทางที่ต่างกันเสมอ ท่านจะไม่เห็นสตรีอเมริกันดำเนินกิจการนอกครัวเรือนหรือดูแลการค้าเลย หรือท้ายที่สุดเธอมิได้สอดแทรกเข้าไปในโลกการเมืองแต่อย่างใด แต่พร้อมกันนั้น เราก็ไม่พบสตรีอเมริกันคนใดใถนซึ่งเป็นงานหนักและลำบากหรือประกอบภาระงานอันเหน็ดเหนื่อยยาก ซึ่งทำให้ต้องพัฒนากำลึงกาย ไม่มีครอบครัวยากจนใดที่เป็นกรณียกเว้นสำหรับกฎอันนี้ ถ้าแม้ว่าสตรีอเมริกันจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากแวดวงอันสงบของงานบ้าน แต่เธอก็ไม่เคยถูกบังคับไม่ให้ออกจากแวดวงนั้น

ผลก็คือ สตรีอเมริกัน ซึ่งบ่อยครั้งเราจะเห็นว่าเธอใช้เหตุผลแบบบุรุษและพลังเยี่ยงชายชาติวี โดยทั่วไปแล้วยังคงรักษารูปลักษณ์ภายนอกอันนุ่มนวลไว้ได้และยังคงมีอากัปกริยาเยี่ยงสตรีเสมอ แม้ว่าบางครั้งเธอจะมีลักษณะเยี่ยงบุรุษทางด้านความนึกคิดและจิตใจ

คนอเมริกันไม่เคยคิดเลยเช่นกันว่า ผลของหลักประชาธิปไตยคือการคว่ำอำนาจสามีและทำให้ครอบครัวเกิดความสับสนวุ่นวาย ในเรื่องอำนาจเขาคิดว่าสังคมทุกชนิตจะมีประสิทธิภาพได้ จะต้องมียุทวิบุรุษ และหัวหน้าตามธรรมชาติของสังคมครอบครัวคือบุรุษ ดังนั้นเขาจึงไม่ปฏิเสธแต่ประการใดที่จะให้บุรุษมีสิทธิเป็นผู้นำให้คู่ครองของเขา และเขายังเชื่อว่าในสังคมเล็กๆ ของสามีภรรยาเช่นเดียวกับในสังคมการเมืองใหญ่ ๆ วัตถุประสงค์ของประชาธิปไตยคือการจัดระเบียบในเรื่องอำนาจต่าง ๆ ที่จำเป็น และทำให้อำนาจเหล่านั้นชอบธรรม มิใช่ทำลายอำนาจทุกชนิต

ความเห็นเช่นนี้มีได้สนับสนุนเพศหนึ่งโดยเฉพาะ หรือถูกอีกเพศหนึ่งโจมตี

ข้าพเจ้ามิได้ตั้งข้อสังเกตว่า สตรีอเมริกันมิได้มองอำนาจในชีวิตสมรสว่าเป็นการ

แย่งชิงสิทธิของเธออย่างน่ายินดี หรือเห็นว่าการยอมต่ออำนาจนั้นเป็นการลดตัว ตรงกันข้าม ดูเหมือนข้าพเจ้าจะเห็นว่าสตรีอเมริกันถือเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ที่จะละทิ้งเจตจำนงของตนอย่างเต็มใจ และความยิ่งใหญ่ของเธออยู่ที่การค้อมตัวลงรับแอกด้วยตนเอง มิใช่การหลีกเลี่ยงจากแอกนั้น อย่างน้อยนั่นก็คือความรู้สึกที่สตรีอเมริกันซึ่งเปรียบพร้อมด้วยคุณธรรมที่สุดแสดงออกมา สตรีอื่นหนึ่งเงียบไม่พู่คอะไร และเราไม่เคยได้ยินว่าในสหรัฐอเมริกา ภรรยาที่คอบชู้คนใด จะเรียกร้องสิทธิสตรีอย่างครึกโครม ขณะที่เหยียบย่ำหน้าที่อันตั้งงามของตนอย่างไม่ไยดี

มีผู้สังเกตบ่อยๆ ว่าในยุโรป เราจะพบการค้อมตัวหนีภัยคหามในคำสรรเสริญเยินยอที่ผู้ชายสรรมากล่าวกับผู้หญิง แม้ว่าผู้ชายยุโรปจะยอมเป็นทาสของผู้หญิงอยู่บ่อยๆ ก็ตาม เราเห็นว่าเขาไม่เคยเข็ดด้วยน้ำใสใจจริงว่าเธอเท่าเทียมกับเขา

ในสหรัฐอเมริกา เกือบจะไม่มีใครสรรเสริญสตรี ทว่าแต่ละวันเขาจะแสดงให้เห็นว่าเขายกย่องเธอ

ชายอเมริกันแสดงให้เห็นประจักษ์อยู่ตลอดเวลา ว่าเขาไว้ใจในเหตุผลของคู่ชีวิตของเขา และเคารพในเสรีภาพของเธออย่างลึกซึ้ง เขาเห็นว่าเธอสามารถใช้ความคิดค้นหาความจริงอันซัดแจ้งได้เท่ากับผู้ชาย และเห็นว่าหัวใจของเธอมั่นคงพอที่ใครๆ จะทำตามเธอได้ และเขาไม่เคยหาทางที่จะปกป้องคุณธรรมของชายมากไปกว่าคุณธรรมของหญิงให้พ้นจากอคติ ความโง่เขลา หรือความกลัวแต่อย่างใด

ดูเหมือนว่าในยุโรป แม้จะมีการยอมสยบต่ออำนาจเผด็จการของสตรีอย่างง่ายดายแต่ใครๆ ก็ไม่ยอมเห็นว่าสตรีมีคุณสมบัติ สำคัญๆ บางอย่างของมนุษยชาติ เขาเห็นว่าสตรีเป็นผู้ที่มีเสน่ห์ที่น่าชมและไม่สมบูรณ์ และสิ่งซึ่งเราไม่ควรประหลาดใจมากนักก็คือ บรรดาสตรีเองในที่สุดกลับเห็นว่าตนเป็นเช่นที่ใครๆ คิด และเธอออกจะคิดว่าเป็นอภิสิทธิ์อย่างหนึ่งที่ใครๆ ยอมให้สตรีแสดงควมไร้สาระ อ่อนแอ และหวาดกลัวได้ สตรีอเมริกันจะไม่เรียกร้องสิทธิเช่นนั้นเลย

นอกจากนั้น เราอาจจะกล่าวได้ว่าในเรื่องของขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่เรายอมให้บุรุษมีภูมิคุ้มกันพิเศษอย่างหนึ่ง โดยเหตุนี้จึงมีคุณธรรมอย่างหนึ่งสำหรับบุรุษ และคุณธรรมอีกอย่างหนึ่งสำหรับภรรยาของเขา และตามความเห็นของสาธารณชน การกระทำ

อย่างเดียวกันสำหรับคนหนึ่งอาจจะเป็นอาชญากรรม หรือเป็นเพียงความผิดธรรมดาสำหรับอีกคนหนึ่งก็ได้

คนอเมริกันไม่รู้จัการแบ่งหน้าที่และสิทธิอย่างไร้ความเป็นธรรมเช่นนี้ในประเทศของเขา ผู้ล่องลอยเป็นใครก็เกียรติเท่าๆกับผู้เคราะห์ร้าย

เป็นความจริงที่ว่า ผู้ชายอเมริกันไม่ค่อยแสดงการเอาอกเอาใจผู้หญิงอย่างกระตือรือร้น เช่นที่ชอบปฏิบัติกันในยุโรป แต่โดยพฤติกรรมของเขา เขาจะแสดงเสมอว่าเขาเห็นผู้หญิงเป็นคนที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและบอบบาง ทั้งเขายังเคารพในเสรีภาพทางจิตใจของเธออย่างยิ่ง และเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้หญิง ผู้ชายแต่ละคนจะคอยระมัดระวังคำพูดของตนด้วยเกรงว่าเธอจะต้องทนฟังภาษาที่บาดหู ในอเมริกา ผู้หญิงสาวจะเดินทางไกลโดยลำพัง และไม่ต้องหวาดเกรงอะไร

ผู้บัญญัติกฎหมายในสหรัฐอเมริกา ซึ่งทำให้มาตรการต่างๆ ในประมวลกฎหมายอาญารุนแรงน้อยลงแล้ว ยังให้โทษการข่มขืนถึงตาย ทั้งไม่มีอาชญากรรมอื่นใดที่ประชาชนจะลงความเห็นประณามอย่างคึกคักยิ่งไปกว่านี้ เราอาจอธิบายได้ในเรื่องนี้ว่า เนื่องจากคนอเมริกันไม่เห็นสิ่งใดมีค่ายิ่งกว่าเกียรติยศของสตรี และไม่มีสิ่งใดควรแก่การเคารพยิ่งไปกว่าอิสรภาพของสตรี เขาจึงเห็นว่าไม่มี การลงโทษใดๆ จะรุนแรงเกินไปสำหรับผู้ที่หักท้าวทำให้สตรีเสียเกียรติและเสรีภาพ

ในประเทศฝรั่งเศส ที่ซึ่งอาชญากรรมอันเดียวกันถูกลงโทษเบาคว่ามากนัก บ่อยครั้งจะหาคณะลูกขุนมาตัดสินลงโทษอาชญากรรมดังกล่าวได้ก็แสนยากนั้นเป็นการดูหมิ่นความกระตือรือร้น หรือว่าเป็นการดูหมิ่นสตรี ข้าพเจ้าอดเชื่อไม่ได้ว่าเป็นทั้งสองอย่าง

โดยนัยนี้ คนอเมริกันจึงไม่เชื่อว่า บุรุษและสตรีมีหน้าที่หรือสิทธิที่จะทำสิ่งเดียวกัน แต่เขาให้เกียรติบทบาทของทั้งสองเท่ากัน และเขาพิจารณาเห็นว่าทั้งสองเป็นมนุษย์ซึ่งมีค่าทัดเทียมกัน แม้ว่าชะตาชีวิตจะแตกต่างกัน เขาไม่ยอมให้สตรีมีความกล้าแบบบุรุษ และใช้ความกล้าเยี่ยงบุรุษ แต่เขาไม่เคยกลางแกลงใจในความกล้าหาญของเธอเลย และถ้าแม้คน

อเมริกันจะเห็นว่าบุรุษและภรรยาของเขา ไม่ควรใช้สติปัญญาและเหตุผลแบบเดียวกันเสมอไป อย่างน้อยเขาก็เห็นว่าเหตุผลของหญิงเชื่อได้เท่า ๆ กับเหตุผลของชาย และสติปัญญาของทั้งสอง มีความชัดเจนเท่า ๆ กัน

ดังนั้น คนอเมริกันซึ่งยังคงปล่อยให้ความต้อยกว่าของสตรีมีอยู่ในสังคม จึงพยายามอย่างเต็มที่กำลัง ที่จะยกสตรีให้สูงขึ้นได้ระดับเดียวกับบุรุษ ทั้งในโลกของสติปัญญา และศีลธรรม และในเรื่องนี้คนอเมริกันจะมีความเข้าใจอย่างแท้จริงและน่าชมเชยในความก้าวหน้าแบบประชาธิปไตย

สำหรับข้าพเจ้าฯ จะไม่รีรอเลยที่จะกล่าวว่า แม้ว่าในสหรัฐอเมริกาสตรีแทบจะไม่ออกมาพ้นแวดวงของงานบ้านเลย และแม้ว่าเธอต้องฟังผู้อื่นมากพอควรในบางเรื่อง แต่ไม่มีที่ไหนเลย ที่ฐานะของเธอจะสูงไปกว่านี้ และขณะที่หนังสือของข้าพเจ้าใกล้จะจบลง โดยที่ข้าพเจ้าได้แสดงให้เห็นถึงสิ่งต่างๆ มากมายที่คนอเมริกันปฏิบัติ ถ้าแม้มีคนถามข้าพเจ้าว่า ข้าพเจ้าคิดว่าความเจริญรุ่งเรืองอย่างประหลาด และพลังที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ของประชาชนชาตินี้ ส่วนใหญ่มาจากอะไร ข้าพเจ้าคงจะตอบว่ามาจากการยกย่องสตรีนั่นเอง

ความเสมอภาคแบ่งแยกคนอเมริกันตามชนชาติ ออกเป็นสังคมเฉพาะกลุ่มเล็ก ๆ จำนวนมากมายังไร

คงจะเชื่อกันว่า ผลลัพธ์ประการสุดท้าย และผลอันจำเป็นของสถาบันประชาธิปไตยคือการนำราษฎรมาคละเคล้าปะปนกัน ในชีวิตส่วนตัวเช่นเดียวกับในชีวิตการทำงาน และบังคับทุกคนให้มีชีวิตอยู่ร่วมกัน

นั่นเป็นการเข้าใจความเสมอภาคซึ่งเกิดจากประชาธิปไตยแบบหยาบ ๆ และเผด็จการ

ไม่มีสภาวะสังคมใด หรือกฎหมายใดที่สามารถทำให้มนุษย์เหมือนกันมากได้ แม้กระทั่งการศึกษา ทรรศนะสมบัติ และรสนิยม ก็อาจทำให้มนุษย์มีความแตกต่างกันได้แต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น และถ้าแม้ว่า คนที่แตกต่างกันในบางครั้งอาจจะได้ประโยชน์จากการทำสิ่งเดียวกันร่วมกัน เราก็น่าจะเชื่อได้ว่า การทำเช่นนั้นไม่ได้ทำให้เขาสบายใจเลย ดังนั้นเขาย่อมจะรอดพ้นเงื้อมมือของผู้บัญญัติกฎหมายไปได้เสมอไม่ว่าจะทำอย่างไร และเมื่อมีทางหลุดไปจากแวดวงซึ่งเราพยายามที่จะกักเขาไว้ได้แล้ว เขาย่อมจะตั้งสังคมส่วนตัวเล็ก ๆ ขึ้นมา เคียงข้างสังคมการเมืองซึ่งเป็นสังคมใหญ่ โดยมีความคล้ายคลึงกันทางด้านเงื่อนไขนิสัยความเคยชิน และขนบธรรมเนียม เป็นเครื่องเกี่ยวพันทั้งสองสังคม

ในสหรัฐอเมริกา ราษฎรไม่มีอะไรที่แสดงว่าตนเหนือกว่าคนอื่น เขาไม่จำเป็นต้องเชื่อฟังหรือเคารพกัน เขาใช้ความยุติธรรมร่วมกันและปกครองรัฐร่วมกัน และโดยทั่วไปทุกคนจะประชุมกัน เพื่อปรึกษาหารือในเรื่องที่มีอิทธิพลต่อชะตาชีวิตของส่วนรวม แต่ข้าพเจ้าไม่เคยได้ยินใครพูดว่า มีใครอดอังกที่จะชักจูงให้ราษฎรเหล่านี้ หากความเพลิดเพลิดแบบเดียวกันทุกคน หรือสนุกสนานปะปนกันในที่แห่งเดียวกัน

คนอเมริกันซึ่งปะปนกันอย่างง่ายตายในสภากาการเมือง หรือในศาล ตรงกันข้ามจะคอยระวังที่จะแยกตัวออกเป็นสมาคมเล็ก ๆ ซึ่งแตกต่างกันมากที่สุด เพื่อหาความสนุกสนานเพลิดเพลินในชีวิตส่วนตัวแยกออกไปต่างหาก แต่ละคนจะยอมรับอย่างเต็มใจว่าเพื่อนร่วมชาติของตนเท่าเทียมกับตน แต่เขาจะรับรองเพื่อนและแขกเพียงไม่กี่คนเท่านั้น

เรื่องนี้สำหรับข้าพเจ้าเป็นเรื่องธรรมดาแท้ ๆ ขณะที่แวดวงของสังคมนการเมืองขยายใหญ่ขึ้น เราก็ควรจะคาดหมายได้ว่าโลกของความสัมพันธ์ส่วนบุคคลจะแคบลง แทนที่จะนึกว่า ราษฎรของสังคมใหม่จะลงเอยด้วยการมีชีวิตอยู่ร่วมกัน ข้าพเจ้ากลับเกรงเหลือเกินว่า ในที่สุดเขาจะก่อกันขึ้นเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มากมาย

ในหมู่ประชาชนอภิชนาธิปไตย ชั้นชั้นที่ต่างกันเปรียบเหมือนบริเวณซึ่งมีรั้วรอบอันไพศาล ที่ซึ่งไม่มีใครออกพ้นหรือผ่านเข้ามาได้ ชั้นชั้นต่าง ๆ เหล่านั้นไม่มีการสมาคมติดต่อกันแต่อย่างใด ทว่าภายในแต่ละชั้นชั้น คนจำต้องไปมาหาสู่กันทุกวัน แม้ในยามที่ตามธรรมดาแล้วเขาเข้ากันไม่ได้ ความสอดคล้องกันโดยทั่ว ๆ ไป เพราะมีฐานะเดียวกันจะช่วยนำเข้ามาใกล้ชิดกัน

ทว่า ยามที่ทั้งกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณี มิได้ถือเป็นภาระที่จะจัดแจงการให้คนบางคนมีความสัมพันธ์กันบ่อย ๆ เป็นเนืองนิจ การที่คนเหล่านั้นบังเอิญมีความคิดเห็นและแนวโน้มคล้ายคลึงกัน จะช่วยทำให้เข้าผูกสัมพันธ์กัน สิ่งนี้ทำให้สังคมเฉพาะกลุ่มแตกต่างไปอย่างมากมาย

ในประเทศประชาธิปไตย ที่ซึ่งราษฎรไม่แตกต่างกันมากนัก พวกเขาจึงย่อมจะใกล้ชิดกันมากเป็นธรรมดา จนกระทั่งอาจจะมีบางขณะที่พวกเขาไม่รู้ว่าเป็นใคร เพราะผู้คนมากมายดูเหมือน ๆ กันไปหมด จึงเกิดการแบ่งชั้น สมมุติขึ้นตามอำเภอใจมากมาย โดยอาศัยชั้นเหล่านี้ แต่ละคนจะหาทางแยกตัวออกไปต่างหาก ด้วยเกรงว่าจะถูกลากจูงปะปนไปกับสามัญชนทั้ง ๆ ที่ตนไม่ต้องการ

การณ์ย่อมจะเป็นไปดังที่กล่าวมาอย่างแน่นอน เพราะเราอาจเปลี่ยนแปลงสถาบันของ

๒๕๖

มนุษย์ได้ แต่เปลี่ยนมนุษย์เองไม่ได้ ไม่ว่าสังคมจะใช้ความพยายามของส่วนรวมมากเพียงใดก็ตาม เพื่อให้ราษฎรเท่าเทียมกันและเหมือนกัน ความหยิ่งในตัวเองของปัจเจกชน ย่อมจะทำให้เขาหาทางที่จะออกนอกระดับนั้นเสมอ และเขาย่อมจะอยากสร้างความไม่เสมอภาค ณ ที่ใดที่หนึ่งซึ่งจะให้ประโยชน์แก่เขา

ในประเทศอภิชนาธิปไตย คนถูกแยกออกจากกัน ด้วยมีสิ่งขวางกั้นสูงลิบไม่ขยับเขยื้อน ในประเทศประชาธิปไตย คนถูกแบ่งออกไปด้วยเส้นค้ายเล็กๆ มากมาย ซึ่งมองแทบไม่เห็น เส้นแบ่งเหล่านี้จะถูกตัดทิ้งไปตลอดเวลาและย้ายที่อยู่เสมอ

โดยนัยนี้ ไม่ว่าความเสมอภาคจะก้าวหน้าไปเพียงไรในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย ย่อมจะมีการก่อกองสมาคมเล็กๆ เฉพาะกลุ่มมากมาย ท่ามกลางสังคมการเมืองใหญ่ แต่ดูตามลักษณะแล้ว ไม่มีสมาคมใดเสมอเหมือนชนชั้นสูงที่เป็นผู้นำประเทศอภิชนาธิปไตยเลย

บทที่ ๑๔

ความคิดบางอย่างเกี่ยวกับมรรยาท ของคนอเมริกัน

เมื่อมองดูครั้งแรกจะเห็นว่า ไม่มีสิ่งใดจะมีความสำคัญน้อยไปกว่าลักษณะภายนอกแห่งการกระทำของมนุษย์ และไม่มีสิ่งใดที่มนุษย์ให้คุณค่ามากกว่านี้ มนุษย์เคยชินกับทุกอย่างยกเว้นการต้องอยู่ในสังคมที่ไร้มรรยาท อิทธิพลซึ่งสภาวะสังคมและการเมืองมีต่อมรรยาทจึงควรค่าแก่การพิจารณาอย่างจริงจัง

โดยทั่วไปแล้ว มรรยาทมาจากส่วนลึกของชนบทรวมเนียมเอง และยิ่งกว่านั้นในบางครั้งมรรยาทเป็นผลของข้อตกลงโดยพลการระหว่างคนบางคน พร้อมกับนั้นมรรยาทเป็นของธรรมชาติและเป็นสิ่งที่เราได้รับมา

เมื่อมนุษย์สังเกตเห็นว่าตนเป็นที่หนึ่งโดยไม่มีใครโต้แย้ง และไม่ยุ่งยากอะไรและในแต่ละวันเขาจะเห็นสิ่งสำคัญๆ ซึ่งเขาต้องสนใจเอาใจใส่ โดยปล่อยสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ไว้ให้พวกอื่น และเขามีชีวิตอยู่ท่ามกลางความมั่งคั่งซึ่งเขาไม่ได้รับทอตมา ซึ่งเขาไม่เกรงว่าจะต้องสูญเสียไป ใครๆ จึงคิดว่ามนุษย์เหยียดหยามผลประโยชน์เล็กๆ น้อยๆ และการเอาใจใส่ในเรื่องความเป็นอยู่ทางวัตถุ อีกทั้งเห็นว่าความคิดของมนุษย์คือความยิ่งใหญ่ตามธรรมชาติซึ่งแสดงออกมาทางคำพูด และอากัปกริยา

ในประเทศประชาธิปไตย โดยปกติแล้วอากัปกริยาของคนมีความยิ่งใหญ่เพียงน้อย เพราะชีวิตส่วนตัวในประเทศดังกล่าว เป็นชีวิตเล็กๆ บ่อยครั้งกิริยามรรยาทจะเป็นแบบธรรมดาสามัญ เพราะมีโอกาสน้อยที่ความคิดจะสำคัญกว่าการดูแลผลประโยชน์ของบ้าน

สง่าราศรีที่แท้จริงของกิริยามรรยาท อยู่ที่การปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสมกับตำแหน่งของตน ไม่สูงไม่ต่ำเกินไป นั่นเป็นสิ่งที่ทั้งชาวนาและพระเจ้าแผ่นดินทำได้ในประเทศประชาธิปไตย ทุกตำแหน่งแห่งที่ดูไม่น่าไว้ใจไปหมด นั่นก็คืออากัปกริยาในที่หนึ่ง บ่อยครั้ง

จะเต็มภาคภูมิ แต่ในอีกทีหนึ่งกลับไม่ค่อยเหมาะสมนัก ยิ่งกว่านั้นหากปฏิกิริยาไม่มีวันที่จะเป็นระเบียบเรียบร้อย หรือฉลาดรอบคอบดีแล้ว

คนที่อยู่ในประเทศประชาธิปไตย เคลื่อนไหวมากเกินไปที่จะสามารถตั้งกฎเกณฑ์ว่าด้วยศิลปะการดำรงชีวิตได้ หรือสามารถชี้แจงให้ใครปฏิบัติตามได้ ดังนั้นแต่ละคนจึงค่อนข้างจะทำตามอำเภอใจ จึงมีความสับสนบางอย่างในเรื่องกิริยามารยาท เพราะกิริยามารยาทเหล่านี้สอดคล้องกับความรู้สึกและความคิดของแต่ละคน มากกว่าจะเป็นไปตามรูปแบบอุดมคติที่กำหนดไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ทุกคนถือเป็นเยี่ยงอย่าง

อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านี้จะปรากฏชัดในยามที่ระบบอภิชนาธิปไตยเพิ่งจะล่มลงมากกว่ายามที่ระบบนี้ถูกทำลายไปนานแล้ว

สถาบันการเมืองใหม่ ๆ และขนบธรรมเนียมใหม่ ๆ รวมเอาคนซึ่งแตกต่างกันมากยิ่งขึ้น ไว้ในสถานที่เดียวกันเพราะการศึกษาและนิสัยความเคยชิน และบ่อยครั้งจะบังคับคนเหล่านั้นให้ใช้ชีวิตร่วมกัน การทำเช่นนี้ยังทำให้ความผิดแผกกันปรากฏชัดเจนนทุกขณะ เรายังคงจำได้ว่าเคยมีกฎที่ว่าด้วยมารยาทอย่างชัดเจนแต่มาบัดนี้เราไม่รู้ว่ากฎนั้นมีข้อความว่าอย่างไรหรืออยู่ที่ไหน ผู้คนสูญเสียกฎของส่วนรวมในเรื่องมารยาทไปแล้ว และยังไม่มีการเลือกว่าจะให้มีการนั้นหรือไม่ ทว่าแต่ละคนก็ต่างพยายามที่จะกำหนดกฎเกณฑ์บางอย่างโดยพลการซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ โดยดูจากขนบธรรมเนียมเก่าแก่ที่ยังหลงเหลืออยู่ โดยลักษณะการเช่นนี้ กิริยามารยาทต่าง ๆ จึงไม่มีทั้งความเป็นระเบียบ ทั้งความโอ้อ่าซึ่งเคยเห็นกันอยู่บ่อย ๆ ในหมู่ประชาชนอภิชนาธิปไตย หรือชาวลักษณะง่าย ๆ และเสรีซึ่งเราจะสังเกตเห็นเป็นครั้งคราวในประเทศประชาธิปไตย กิริยามารยาทที่ว่านี้จึงมีทั้งลักษณะอึดอัดขัดเขิน และไม่เกรงใจใครในเวลาเดียวกัน

นั่นมิใช่สภาพปกติธรรมดา

ยามที่คนมีความเสมอภาคอย่างสมบูรณ์มานานแล้ว ทุกคนซึ่งมีความคิดเห็นค่อนข้างคล้ายกัน และทำสิ่งคล้าย ๆ กัน จึงไม่จำเป็นต้องทำตัวให้เข้ากัน หรือเลียนแบบกัน เพื่อที่จะได้ทำและพูดแบบเดียวกัน เราจึงมองเห็นความแตกต่างกันเล็กน้อย น้อยทางอากับกิริยาของคนเหล่านี้อยู่ตลอดเวลา แต่ความแตกต่างใหญ่ ๆ นั้นมองไม่เห็น เขาไม่มีวันเหมือนกันทีเดียว เพราะเขาไม่มีแบบอย่างอันเดียวกัน เขาไม่มีวันแตกต่างกันมากเพราะเขามีฐานะเดียวกัน เมื่อ

มองดูชั้นแรก เราอาจกล่าวได้ว่าอากัปกริยาของคนอเมริกันเหมือนกันทีเดียว ยามที่เราพิจารณา ดูอย่างใกล้ชิดเท่านั้น เราจะมองเห็นลักษณะพิเศษต่างๆ ที่ทำให้ทุกคนผิดแผกกันออกไป

คนอังกฤษครั้นเคร่งมากในเรื่องกิริยามารยาทของคนอเมริกัน และสิ่งพิเศษก็คือ คนส่วนมากที่แสดงภาพอันน่าสนุกสนานให้เราเห็นนี้ อยู่ในชนชั้นกลางของประเทศอังกฤษ ภาพเดียวกันนี้อาจนำไปใช้กับชนชั้นดังกล่าวได้ทีเดียว เมื่อเป็นเช่นนี้บรรดาผู้ที่คอยจับผิด อย่างไม่รู้ความปรานีเหล่านี้ โดยปรกติแล้วจึงแสดงอากัปกริยาซึ่งเขาทำหิโนอเมริกาเป็นตัวอย่าง เสียเอง เขามิได้สังเกตว่าเขาหัวเราะเยาะตัวเอง ซึ่งทำให้ชนชั้นขุนนางในประเทศของเขาได้ สนุกสนานกันมาก

ไม่มีอะไรจะทำให้ประเทศประชาธิปไตยเสียหาย ยิ่งไปกว่าลักษณะภายนอกของ ขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ของประเทศ หลายคนเต็มใจยอมรับความเลวร้ายของประชาธิปไตย แต่ไม่อาจทนอากัปกริยาแบบประชาธิปไตยได้

อย่างไรก็ตามที่บอกว่ากิริยามารยาทของประชาชนประชาธิปไตย ไม่มีสิ่งใดควรแก่ การสรรเสริญนั้น ข้าพเจ้ายอมรับไม่ได้

ในประเทศอภินาธิปไตย ทุกคนที่อยู่ใกล้เคียงกับชนชั้นสูงสุด ตามปกติย่อมจะ พยายามทำตัวให้เหมือนชนชั้นนั้น จึงเกิดการเลียนแบบที่น่าหัวเราะ และนอนน้อมจนเกินควร แม้ว่าจะประชาชนประชาธิปไตยจะมี ได้มีแบบอย่างอากัปกริยาที่สำคัญๆ แต่อย่างน้อยเขาก็ไม่ ต้องทนเห็นภาพการเลียนแบบอย่างน่าทุเรศอยู่ทุกวัน

ในประเทศประชาธิปไตย กิริยามารยาทไม่มีวันละเอียดอ่อนเท่าในหมู่ประชาชน อภินาธิปไตย แต่ไม่มีวันอีกเหมือนกันที่กิริยามารยาทในประเทศประชาธิปไตยจะมีลักษณะ หยาบคายเท่าในประเทศอภินาธิปไตย เราไม่เคยได้ยินถ้อยคำอันหยาบคายแบบพวกไพร่ หรือ สำนัดสำนวนอันโอ้อ่าสุดแต่จะสรรหามาแบบพวกขุนนางชั้นผู้ใหญ่ บ่อยครั้งขนบธรรมเนียม ความเป็นอยู่จะมีลักษณะสามัญธรรมดา แต่ไม่มีความหยาบกระด้างทารุณหรือคำซ้ำเลย

ข้าพเจ้ากล่าวแล้วว่า ในประเทศประชาธิปไตย ไม่มีวันที่จะก่อตั้งกฎเกณฑ์อันแน่นอนในเรื่องศิลปะการดำรงชีวิตได้ เพราะกฎเช่นนี้มีทั้งความไม่สะดวกและข้อได้เปรียบ ใน ประเทศอภินาธิปไตย กฎเกณฑ์ในเรื่องความเหมาะสม ทำให้ทุกคนมีลักษณะภายนอกแบบ เดียวกัน กฎนี้ทำให้สมาชิกทุกคนของชนชั้นเดียวกันเหมือนกัน แม้ว่าแต่ละคนจะมีความโน้ม

เอียงเฉพาะตัว กฎเกณฑ์ต่างและบีบบังคับที่ไม่เป็นธรรมชาติ อากัปกริยาของประชาชนประชา
 ชาติไทยไม่น่าชม หรือมีระเบียบเท่านี้ แต่บ่อยครั้งอากัปกริยาของเขาจะจริงใจกว่า อากัปกริยา
 ของเขาเป็นเสมือนม่านบาง ๆ หยาบ ๆ ซึ่งทำให้เรามองทะลุเข้าไปเห็นความรู้สึกที่แท้จริงและ
 ความคิดของแต่ละคนได้อย่างง่ายดาย ดังนั้นบ่อยครั้งเราจึงพบลักษณะและเบื้องหลังการกระ
 ทำของมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิดในอากัปกริยา และถ้าแม้ว่าภาพกว้าง ๆ ของ
 มนุษยชาติในประเทศประชาธิปไตยจะมีสิ่งประดับประดาน้อยกว่า แต่ภาพนี้ก็มีความเป็นจริง
 มากกว่า โดยนัยนี้เองที่ในแง่หนึ่ง เราจึงอาจกล่าวได้ว่า ผลของประชาธิปไตย มิใช่การทำ
 ให้คนมีกิจกรรมารยาทบางอย่าง แต่ซัดซวงมิให้คนมีกิจกรรมารยาทต่างหาก

บางครั้งในประเทศประชาธิปไตย เราอาจจะได้พบความรู้สึก อารมณ์ คุณธรรม
 และความซื่อแบบประเทศอภิชนาธิปไตยก็ได้ แต่จะไม่พบกิจกรรมารยาทแบบอภิชนาธิปไตย
 กิจกรรมารยาทเหล่านี้สูญหายไปอย่างไม่มีวันกลับ เมื่อการปฏิวัติของประชาธิปไตยเสร็จสิ้นแล้ว
 อย่างสมบูรณ์

ดูเหมือนว่าจะไม่มีสิ่งใดที่ยืนยันไปกว่ากิจกรรมารยาทของชนชั้นขุนนาง เพราะเหตุ
 ว่าชนชั้นนี้ยังคงเก็บรักษากิจกรรมารยาทไว้ได้อีกสักหนึ่ง หลังจากได้สูญเสียทรัพย์สินและอำนาจ
 ไปสิ้นแล้ว หรือไม่มีสิ่งใดจะแตกสลายง่ายเท่านี้ เพราะเมื่อกิจกรรมารยาทดังกล่าวสูญหายไปยัง
 ไม่ทันไร เราจะไม่พบเห็นร่องรอยหลงเหลืออยู่อีกเลย ทั้งยังยากที่จะบอกว่ากิจกรรมารยาทนั้น
 เคยเป็นเช่นไรยามที่กิจกรรมารยาทนั้นไม่มีอีกแล้ว ความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งทางสภาวะของ
 สังคมทำให้เกิดสิ่งมหัศจรรย์อันนี้ คนเพียงไม่กี่รุ่นก็พอจะทำให้เกิดสิ่งที่กล่าวมาได้

ลักษณะสำคัญ ๆ ของพวกขุนนาง ยังคงถูกจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ยามที่ระบบขุน
 นางถูกทำลายลงแล้ว แต่รูปปลั๊กอันละเอียดละไมและสง่างามของชนบทรรมนิยมความเป็น
 อยู่แบบขุนนาง สูญไปจากความทรงจำของผู้คน เกือบจะทันทีหลังจากที่พวกนี้หมดอำนาจ
 ใด ๆ นึกภาพรูปปลั๊กนั้นนั้นไม่ออกทันทีที่รูปปลั๊กนั้นนั้นลับตาไป มันคลาดตาไปโดยที่ไม่มีใคร
 หันมองหรือรู้สึก เพราะเหตุว่า เราจะเกิดความเพเลิดเพลินอันละเอียดอ่อนจากการได้เห็นกิจริยา
 มรยาทอันโอ้อ่า และเสกสรรมาอย่างงดงาม ก็ต่อเมื่อใจของเราพร้อม เพราะเคยชินและได้
 รับการศึกษาอบรมมาก่อนแล้ว แต่เมื่อได้เห็นได้ใช้มาก ๆ เราก็จะหมดความนิยมชมชื่นลงอย่าง
 ง่ายดาย

โดยนัยนี้ ประชาชนประชาธิปไตย ไม่เพียงจะไม่มีวันมีกิจกรรมารยาทแบบพวกขุนนางเท่านั้น แต่เขายังไม่คิดและไม่ปรารถนาเช่นนั้นอีกด้วย เขานึกภาพกิริยาแบบนี้ไม่ออกเลย สำหรับเขากิจกรรมารยาทเหล่านั้นจะไม่เคยมีอยู่ในโลกเลย

ไม่ควรที่เราจะให้ความสำคัญต่อการสูญเสียอันนี้มากจนเกินไป แต่เราอาจเสียค่า
ได้

ข้าพเจ้าทราบดีว่าเคยมีมากกว่าหนึ่งครั้ง ที่คนพวกเดียวกันมีขนบธรรมเนียมที่โอ้อวยง และมีความรู้สึกที่ไพเราะยิ่ง ชีวิตภายในราชสำนักทำให้คนได้เห็นมาพอแล้วว่า ภายนอกอันยิ่งใหญ่นั้น บ่อยครั้งอาจชุกซ่อนจิตใจอันต่ำช้ายิ่งไว้ภายใน ถ้าแม้ว่ากิจกรรมารยาทแบบขุนนางจะมีใช้คุณธรรมแต่อย่างใด แต่ในบางครั้งกิริยามารยาทดังกล่าวก็เป็นเครื่องประดับคุณธรรม ภาพของชนชั้นซึ่งมีคนจำนวนมาก และมีพลังอำนาจมิใช่ภาพปรกติธรรมดา เพราะการกระทำภายนอกทั้งหมด ในชีวิตประจำวันของชนชั้นนี้แต่ละขณะ จะเผยให้เห็นถึงความสูงส่งตามธรรมชาติในด้านความรู้สึก และความคิด ความละเอียดอ่อนและความเป็นระเบียบในด้านรสนิยม ความสุภาพและเจเนจัดในด้านขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่

กิจกรรมารยาทแบบขุนนาง ให้ภาพลวงตาอันสวยงามของธรรมชาติมนุษย์ และแม้ว่าภาพนั้นบ่อยครั้งจะเป็นภาพเท็จ แต่เราก็ได้รับความเพลิดเพลินจากการมองดูภาพนั้น

บทที่ ๑๕

ความเอาใจจริงเอาใจของคนอเมริกัน และเพราะเหตุใดความเอาใจจริงเอานั้น จึงไม่ได้ขัดขวางคนอเมริกันซึ่งทำในสิ่ง ที่ปราศจากการพิจารณาไตร่ตรองอยู่บ่อย ๆ

คนที่มิมีชีวิตอยู่ในประเทศประชาธิปไตย ไม่นิยมความบันเทิงแบบตึก ๆ อีกทีก็ ครีกโครมและหยาบคาย เช่นที่ประชาชนในประเทศอภิชนาธิปไตยแสวงหา เขาเห็นว่าเป็น ความบันเทิงของทารกและน่าเบื่อ ทั้งเขาก็มิได้แสดงว่านิยมความสนุกสนานแบบปัญญาชน และละเอียดอ่อนเยี่ยงชนชั้นขุนนางมากกว่า พวกเขาต้องการความเปลือกเปลีนที่ให้ประโยชน์ และมีแก่นสาร เขาอยากให้ความสุขของเขากระคนด้วยความหรูหรา

ในสังคมอภิชนาธิปไตย ประชาชนจะเต็มใจปล่อยตัวไปกับความสนุกสนานรื่นเริง แบบสับสนอลหม่านและอีกทีก็ครีกโครม ซึ่งทำให้เขาเลิกครุ่นคิดถึงความทุกข์ยากของตนทันที พลเมืองในประเทศประชาธิปไตย ไม่ชอบรู้สึกว่าคุณถูกกระชากจากความเป็นตัวของตัวเอง อย่างนี้ และจะรู้สึกเสียใจทุกครั้งทีละเล็กละน้อยไม่ได้มองดูตัวเอง เขาชอบการพักผ่อนหย่อนใจ แบบเป็นงานเป็นการและเรียบร้อย ที่คล้ายธุรกิจ และไม่ทำให้เขาล้มอะไรจนหมดสิ้น มากกว่า ความสนุกสนานที่ฉาบฉวยไร้สาระแบบนี้

มีอเมริกันชนจิตที่ในยามว่างชอบดื่มเหล้าอยู่ในบ้านตามลำพัง แทนที่จะไปเดิน ไร่สวนตามจัตุรัสสาธารณะ เช่นกับคนซึ่งมีเวลาว่างเหมือนเขา ยังคงทำอยู่ในยุโรป ส่วนใหญ่ คนแบบนี้จะมีความสุขถึงสองชั้นในเวลาเดียวกัน คือนึกถึงธุรกิจการค้าของเขา และ เมาส์ราอยู่ในบ้านอย่างไม่น่าเกลียดอะไร

ข้าพเจ้าเคยเชื่อว่าคนอังกฤษเป็นชาติที่เคร่งขรึมที่สุดในโลก แต่ข้าพเจ้าได้เห็นคนอเมริกันแล้ว และข้าพเจ้าก็เปลี่ยนความคิดด้วย

ข้าพเจ้ามิได้พูดว่า บุคลิกของคนไม่มีความสำคัญต่ออุปนิสัยของพลเมืองสหรัฐมากนัก อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าคิดว่าสถาบันการเมืองมีส่วนช่วยสร้างอุปนิสัยมากกว่า

ข้าพเจ้าเชื่อว่า ความเคร่งขรึมของคนอเมริกัน ส่วนหนึ่งเกิดจากความหยิ่งในตัวเอง ในประเทศประชาธิปไตย แม้แต่คนจนก็มองว่าตนมีคุณค่าสูงส่ง เขาพินิจดูตนเองอย่างพิงพอใจและเชื่อจริง ๆ ว่าคนอื่นกำลังมองดูเขา เขาจึงคอยระวังคำพูดและการกระทำของเขา และไม่พูดถึงตัวเองด้วยเกรงว่าคนอื่นจะค้นพบว่าตนมีอะไรบกพร่อง เขาคิดว่าคนที่จะมีท่าทางสง่าสมศักดิ์ศรีจำเป็นจะต้องทำท่าเคร่งขรึม

แต่ข้าพเจ้าสังเกตเห็นสาเหตุอีกประการหนึ่งซึ่งเร็นลับและมีอิทธิพลยิ่งกว่านี้ ที่ทำให้คนอเมริกันเคร่งขรึมโดยสัญชาตญาณ ซึ่งข้าพเจ้าประหลาดใจ

ภายใต้ระบบเผด็จการ บางครั้งบางคราวประชาชนจะสนุกสนานเป็นการใหญ่ แต่โดยทั่วไปแล้ว เขาจะเศร้าซึมไม่พูดไม่จาเพราะความหวาดกลัว

ในประเทศสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งชนบทรรมนิยมประเพณีช่วยคลายความตึงเครียดลง ประชาชนจะแสดงให้เห็นถึงอารมณ์อันราบเรียบสม่ำเสมอ และช่างเล่นอยู่บ่อย ๆ เพราะพวกเขามีเสรีภาพ และความมั่นคงค่อนข้างสูง เขาจึงไม่ต้องเอาใจใส่ดูแลสิ่งที่สำคัญที่สุดในการดำรงชีวิต แต่ประชาชนที่มีเสรีภาพทั้งหมดล้วนเป็นคนเคร่งเครียดเอาจริงเอาจังเพราะในเวลานึกคิดของเขา นั้น เขาจะมองเห็นแต่ภาพโครงการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีอันตราย หรือไม่ก็ยากเย็นอยู่เป็นประจำ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนเสรีในประเทศประชาธิปไตยจะเป็นเช่นนั้น ดังนั้นในทุกชนชั้น เราจะพบคนจำนวนมากมานับไม่ถ้วน ซึ่งหมกมุ่นอยู่กับงานอันเคร่งเครียดในการปกครองประเทศ และบรรดาผู้ที่ไม่คิดจะดูแลสมบัติของสาธารณณะเลย ก็จะไม่เอาใจใส่กับการเพิ่มพูนทรัพย์สมบัติส่วนตัวอย่างเต็มที่ ในประเทศเช่นนั้น ความเคร่งเครียดมิได้เป็นลักษณะเฉพาะของคนบางคนเท่านั้น แต่เป็นนิสัยประจำชาติเลยทีเดียว

บางคนพูดถึงประเทศประชาธิปไตยเล็ก ๆ ในสมัยโบราณ ซึ่งราษฎรมักไปยังจัตุรัสสาธารณณะ ศีรษะประดับประดาด้วยดอกกุหลาบ และใช้เวลาเกือบจะทั้งหมดอยู่กับการเต้นรำและการละเล่นต่าง ๆ ข้าพเจ้าไม่มีความเชื่อในสาธารณณะของรัฐแบบนี้ มากไปกว่าสาธารณรัฐของเพลโต หรือมิฉะนั้น ถ้าแม้การณ์ในประเทศเหล่านั้นเป็นไปดังที่เขาเล่าลือกัน ข้าพเจ้าก็ขอ

ยืนยันทันทีอย่างไม่พร่ำเพรียงว่า ประชาธิปไตยที่อ้างกันนี้ประกอบด้วยปัจจัยที่ต่างไปจากของเราและไม่มีอะไรเหมือนกันเลยนอกจากชื่อเท่านั้น

นอกจากนั้น ยังไม่ควรเชื่อว่า ทั้ง ๆ ที่ทำงานหนัก ผู้คนที่อยู่ในประเทศประชาธิปไตย จะคิดว่าเขาควรได้รับความเห็นใจ เราจะสังเกตเห็นว่าตรงกันข้าม ไม่มีใครที่จะยึดถือภาวะของตนมากไปกว่าคนอื่นเหล่านี้ เขาจะเห็นว่าชีวิตชาครสชาติไปที่เดียว ถ้าแม้ใครมาช่วยปลดภาระอันเหนื่อยยากนี้ไปเสีย เราจะเห็นว่าเขาผูกพันอยู่กับงานซึ่งก่อความกังวลให้เขา ยิ่งกว่าที่ประชาชนอภิชนาธิปไตยผูกพันกับความสนุกสนานเพลิดเพลินเสียอีก

ข้าพเจ้าถามตัวเองว่าเพราะเหตุใด ประชาชนประชาธิปไตยซึ่งแสนจะเคร่งขรึมเอาจริงเอาจังอย่างนี้ จึงประพฤติตัวอย่างปราศจากการพิจารณาไตร่ตรองเช่นนั้นในบางครั้ง

คนอเมริกันนั้น วางท่าและมีลักษณะเยิ่นชาเกือบจะตลอดเวลา แต่กระนั้นบ่อยครั้ง เขาจะทำตามอารมณ์ชั่วแค้นหรือความเห็นซึ่งไม่ยั้งคิด จนกระทั่งขาดเหตุผลเอามาก ๆ ที่เดียว บางครั้งเขาจะทำสิ่งที่ปราศจากการไตร่ตรองแปลก ๆ อย่างเอาจริงเอาจังเสียด้วย อย่าประหลาดใจในความซัดกันอันนี้เลย

มีความโง่งอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการกระทำอย่างเปิดเผยในที่สาธารณะมากเกินไป ในรัฐเผด็จการ คนไม่รู้ว่าจะปฏิบัติอย่างไร เพราะไม่มีใครบอกอะไรเลย ในประเทศประชาธิปไตย บ่อยครั้งคนจะทำไปตามบุญตามกรรม เพราะใคร ๆ บอกเขาไปเสียหมดทุกอย่าง พวกแรกนั้นไม่รู้ แต่พวกหลังนั้นลืม สำหรับพวกหลังนี้ ลักษณะสำคัญ ๆ ของแต่ละเรื่องจะเลือนหายไป เพราะมีรายละเอียดมากมายเหลือเกิน

เราจะประหลาดใจในคำพูดที่ขาดความระมัดระวังทั้งหลาย ของข้าราชการในรัฐอิสระและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐประชาธิปไตย โดยที่เขาไม่ต้องพลอยเดือดร้อนไปด้วย ขณะที่ในประเทศสมบูรณาญาสิทธิราช คำพูดบางคำที่หลุดปากออกมาโดยบังเอิญ ก็พอที่จะเผยโฉมอันแท้จริงของเขาได้ตลอดไป และทำให้เขาเสียหายโดยไม่มีทางแก้ไข

สิ่งที่กล่าวไว้ข้างต้นจะอธิบายเรื่องนี้ได้ ยามที่เราพูดท่ามกลางฝูงชนเป็นจำนวนมาก คำพูดหลายคำจะไม่มีใครได้ยิน หรือเลือนหายไปจากความทรงจำของผู้ที่ได้ยินในทันที แต่ท่ามกลางความเงิบของคนจำนวนมาก ที่นิ่งเงิบไม่ปรึกษา แม้เสียงกระซิบเบา ๆ ก็ดังมากระทบหูได้

ในประเทศประชาธิปไตย คนไม่เคยหยุดอยู่กับที่ ความบังเอิญหลายร้อยหลายพันอย่าง ทำให้เขาเปลี่ยนที่อยู่ตลอดเวลา และในชีวิตเขามักจะมีสิ่งไม่คาดคิด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สิ่งซึ่งทำขึ้นมาอย่างปัจจุบันทันด่วน ซึ่งข้าพเจ้าไม่ทราบว่าเป็นอะไรเกือบจะเสมอๆ ทั้งคนยังจำต้องทำสิ่งซึ่งเขาเรียนรู้มาไม่ตื่นก็อยู่บ่อยๆ พุถึงสิ่งซึ่งเขาแทบจะไม่เข้าใจ และทำงานที่เขายังไม่พร้อม ทั้งๆ ที่ฝึกฝนมานานหนักหนาแล้ว

ในประเทศอภิชนาธิปไตย แต่ละคนมีวัตถุประสงค์เพียงอย่างเดียว ซึ่งเขามุ่งมั่นอยู่ตลอดเวลา แต่ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย ความเป็นอยู่ของคนยุ่งยากกว่า หายากที่คนๆ เดียวกันจะไม่ต้องคิดถึงหลายเรื่องในเวลาเดียวกัน และบ่อยครั้งจะเป็นเรื่องซึ่งไปคนละทางสองทาง เนื่องจากเขาไม่สามารถรู้เรื่องทั้งหมดได้เป็นอย่างดี เขาจึงพอใจเพียงแค่ว่ารู้เรื่องเหล่านั้นอย่างกระต่อนกระแท่นไม่สมบูรณ์

ยามที่พลเมืองของประเทศประชาธิปไตยไม่ถูกความจำเป็นต่างๆ เร่งรัด อย่างน้อยเขาก็ถูกความปรารถนาเร่งรัดเพราะเหตุว่าในบรรดาทรัพย์สินทั้งหมดที่อยู่รอบกาย เขามองไม่เห็นสิ่งใดจะอยู่สุดเอื้อมเสียทีเดียว ดังนั้นเขาจึงทำทุกอย่างโดยรีบร้อน พอใจในสิ่งที่พอใช้ได้ อยู่ตลอดเวลา และจะหยุดยั้งก็เพียงชั่วครู่ชั่วยามเพื่อพิจารณาดูการกระทำแต่ละอย่างของตน

ความอยากรู้อยากเห็นของเขามีมากไม่รู้จักอิ่มหน้า แต่เขาก็สนองตอบได้โดยไม่ต้องเสียอะไรมากนักในเวลาเดียวกัน เพราะเขาต้องการรู้หลายสิ่งหลายอย่างโดยเร็ว มากกว่าจะรู้ให้ดีจริงๆ

เขาไม่ค่อยจะมีเวลา และในไม่ช้าเขาก็หมดความนิยมที่จะรู้อะไรอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นโดยนัยนี้ ประชาชนประชาธิปไตยจึงเป็นคนเคร่งขรึมเอาจริงเอาจัง เพราะสภาพสังคมและการเมืองของเขา ทำให้เขาสนใจกับสิ่งที่เคร่งเครียดจริงจังตลอดเวลา และเขาจะทำงานอย่างปราศจากการพิจารณาไตร่ตรอง เพราะเขาให้เวลาและความสนใจกับแต่ละสิ่งน้อยมาก

นิสัยไม่สนใจเอาใจใส่ น่าจะนับว่าเป็นความเลวร้ายที่ใหญ่ที่สุดของเจตนารมณ์แห่งประชาธิปไตย

บทที่ ๑๖

เพราะเหตุใดการโอ้อวดชาติตนของคนอเมริกัน จึงดูน่าวิตกกังวลและชวนทะเลาะวิวาทมากกว่า การโอ้อวดชาติตนของคนอังกฤษ

ประชาชนที่มีเสรีภาพทุกชนิดชอบแสดงความภาคภูมิใจในตัวเอง แต่ทุกชาติมิได้แสดงความหยิ่งผยองออกมาแบบเดียวกัน

คนอเมริกัน ในความสัมพันธ์กับคนต่างชาติ จะมีท่าทางไม่อดทนต่อคำทักท้วงเล็ก ๆ น้อย ๆ และสรรเสริญเยินยอเท่าไรก็ไม่รู้จักพอ คำสรรเสริญแม้แต่เพียงเล็กน้อยก็เป็นที่ถูกใจเขา และคำสรรเสริญเป็นการใหญ่ก็ไม่ค่อยจะสนใจเขานัก เขาจะคอยเร่งเร้าท่านตลอดเวลาเพื่อจะฟังคำชมเชยจากท่าน และถ้าท่านไม่ยอมคล้อยตามด้วย เขาก็จะชมตัวเอง เราอาจจะกล่าวได้ว่า เนื่องจากเขามีความเคลงใจในความดีงามของเขาเอง เขาจึงปรารถนาอยู่ตลอดเวลาที่จะเห็นภาพของตัวเอง ความโอ้อวดของเขามีได้มีลักษณะหิวกระหายเพียงอย่างเดียว แต่ยังไม่วิตกกังวลและริษยาอีกด้วย ความโอ้อวดนั้นมิได้ให้ประโยชน์อะไรเลยจากการเรียกร้องคำชมอยู่ตลอดเวลา นิสัยโอ้อวดนั้นจะเสาะหาคำเยินยอและชอบทะเลาะวิวาทในเวลาเดียวกัน

ข้าพเจ้าบอกกับคนอเมริกันคนหนึ่งว่าประเทศของเขาสวยงาม เขาตอบว่า “จริงซี ไม่มีประเทศใดในโลกนี้จะเสมอเหมือน” ข้าพเจ้าชมเชยเสรีภาพซึ่งพลเมืองของเขามี เขาตอบข้าพเจ้าว่า “เสรีภาพเป็นพรสวรรค์อันมีค่า แต่มีประชาชนน้อยชาติที่สมควรได้รับเสรีภาพ” ข้าพเจ้าตั้งข้อสังเกตในเรื่องขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่อันดีงามของสหรัฐ เขาพูดว่า “ข้าพเจ้าเข้าใจดีว่า คนต่างชาติซึ่งเคยสะทุดตาในความฟอนเฟะต่าง ๆ ที่ได้เห็นมาในประเทศอื่น ๆ ย่อมจะประหลาดใจในภาพที่เห็นอยู่นี้” ในที่สุดข้าพเจ้าจึงปล่อยให้เขาเฟื่องพินิจดูตนเอง แต่เขาจะกลับมาหาข้าพเจ้าและไม่ยอมปล่อยข้าพเจ้า จนกว่าเขาจะทำให้ข้าพเจ้ากล่าวซ้ำสิ่งซึ่งข้าพเจ้าเพิ่ง

จะกล่าวมาได้สำเร็จ เราจะไม่เคยเห็นความรักชาติอะไรจะน่ากระอักกระอ่วนและคุ้ยไวกวามากไปกว่านี้ ความรักชาตินี้ทำให้แม้คนที่สรรเสริญเองต้องเห็นอ้อยหน่า

การณ์มิได้เป็นเช่นนั้นสำหรับคนอังกฤษ คนอังกฤษจะชื่นชมกับข้อได้เปรียบทั้งจริงและสมมุติซึ่งเขาเห็นว่าประเทศของเขามีอย่างสงบเสงี่ยม ถ้าแม้ว่าเขาจะไม่ให้อะไรเลยกับชาติอื่น แต่เขาก็มิได้เรียกร้องอะไรให้ชาติของเขาเลย คำตำหนิของคนต่างชาติมิได้ทำให้เขาหัวน้ไหวแต่อย่างใด และคำสรรเสริญเยินยอของคนเหล่านั้นก็มิได้ทำให้เขาชื่นชมมากนัก เขาเผชิญกับคนทั้งโลกด้วยความสงบเสงี่ยม แต่เต็มไปด้วยความเหยียดหยามและโง่เขลา ความหยิ่งผยองของเขาไม่จำเป็นต้องมีใครมาหล่อเลี้ยง เขาหล่อเลี้ยงความหยิ่งผยองของเขาเอง

ประชาชนสองชาติซึ่งออกมาจากหน่อเดียวกันเมื่อไม่นานมานี้เอง ช่างแสดงความแตกต่างกันมากเหลือเกิน ในเรื่องความรู้สึกและการพุดจา ซึ่งเป็นเรื่องน่าทึ่งมากที่สุดทีเดียว

ในประเทศอักษนาธิปไตย คนใหญ่คนโตครอบครองอภิสิทธิ์มหาศาลอันเป็นความหยิ่งผยองของพวกเขา โดยไม่พยายามหาผลประโยชน์เล็กๆ น้อยๆ อันเกิดจากอภิสิทธิ์เหล่านั้น เนื่องจากอภิสิทธิ์นี้ตกทอดมาถึงเขาด้วยการสืบทอด เขาจึงมองว่าอภิสิทธิ์นี้เป็นเสมือนส่วนหนึ่งของเขาหรืออย่างน้อยก็เห็นว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติ ซึ่งฝังแน่นอยู่ในตัวเขาเอง ดังนั้นเขาจึงมีความรู้สึกสงบในความเหนือกว่าของเขา เขามิได้คิดจะโอ้อวดอภิสิทธิ์ของเขา ซึ่งแต่ละคนสังเกตเห็น และไม่มีใครปฏิเสธ เขาไม่ประหลาดใจกับอภิสิทธิ์นั้นมากพอที่จะนำมากล่าวถึง เขาสงบนิ่งอยู่ท่ามกลางความยิ่งใหญ่อันโดดเด่นของเขา เขาเชื่อมั่นว่าทุกคนมองเห็นเขา โดยที่เขาไม่ต้องพยายามแสดงตัว และไม่มีใครทำให้เขาพ้นจากความยิ่งใหญ่เช่นนั้น

ยามที่พวกขุนนางบริหารงานประเทศ ความหยิ่งผยองในชาติยามนั้น ย่อมจะมีลักษณะสงบเสงี่ยม ไร้กังวล และหัวสูงเป็นธรรมดา และชนชั้นต่างๆ ในชาติก็ทำตามอย่าง

ตรงกันข้าม ยามที่ฐานะแตกต่างกันน้อยมาก ข้อได้เปรียบแม้เพียงเล็กน้อยย่อมจะมีความสำคัญ เนื่องจากแต่ละคนมองเห็นผู้คนล้านคนซึ่งอยู่รอบๆ ตัวมีข้อได้เปรียบเหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกัน คนก็ยังจะต้องหาสิ่งต่างๆ มาสนองความหยิ่งผยองของตน และรักษามันไว้อย่างหวงแหน ดังนั้นเขาจึงผูกพันกับสิ่งเล็กๆ น้อยๆ และคอยปกป้องสิ่งเหล่านั้นอย่างไม่ลดละ

ในประเทศประชาธิปไตย เนื่องจากฐานะเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปเปลี่ยนมาง่าย คนจึง

มักจะพึงได้รับผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่เขามีอยู่ในปัจจุบันเมื่อไม่นานมานี้เอง ดังนั้นเขารู้สึกพอใจอย่างยิ่งที่จะนำมาแสดงต่อสายตาใคร ๆ เพื่อที่จะให้ผู้อื่นและตนเองได้เห็นว่าเขามีสิ่งเหล่านั้น และเนื่องจากผลประโยชน์เหล่านั้นอาจจะหลุดลอยไปขณะใดขณะหนึ่งก็ได้ เขาจึงตื่นตระหนกอยู่ตลอดเวลา และพยายามที่จะแสดงให้ใคร ๆ เห็นว่าเขายังเป็นเจ้าของสิ่งนั้นอยู่ คนที่อยู่ในประเทศประชาธิปไตยจะรักประเทศของตนแบบเดียวกับที่เขารักตนเอง เขาจึงนำนิสัยของตนมาใช้กับการโอ้อวดชาติ

ความโอ้อวดอันมีลักษณะวิตกกังวล และไม่รู้จักอ้อมหน้าของประชาชนประชาธิปไตย จึงยึดแน่นอยู่กับความเสมอภาค และความไม่แน่นอนในตำแหน่งมาก จนกระทั่งสมาชิกของชนชั้นขุนนางที่ยิ่งผยองที่สุดที่ยังหลงเหลืออยู่ ก็แสดงอารมณ์ความรู้สึกแบบเดียวกันในความเป็นอยู่ส่วนหนึ่งของพวกเขา ซึ่งมีบางสิ่งบางอย่างที่ไม่มั่นคงเป็นของพวกเขาโดยแท้

ชนชั้นขุนนางย่อมจะแตกต่างจากชนชั้นอื่นในชาติอย่างยิ่งยวดเสมอ เนื่องจากอภิสิทธิ์ถาวรมากมาย แต่มีเหมือนกันที่สมาชิกหลายคนแตกต่างกันเพราะผลประโยชน์เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ไม่ยั่งยืนซึ่งเขาอาจจะเสียไป หรือได้มาอยู่ทุกวัน

เราเคยได้เห็นสมาชิกของชนชั้นขุนนางที่มีอิทธิพล มาชุมนุมกันในเมืองหลวงหรือในราชสำนักแห่งหนึ่ง แย่งชิงอภิสิทธิ์อันไร้สาระ ซึ่งขึ้นอยู่กับความผันแปรของสมัยนิยม หรือความต้องการอย่างเผด็จรอันของผู้เป็นนาย ครั้นนั้นพวกเขาแสดงความอิจฉาริษยากันเยี่ยงทารกแบบเดียวกับที่จุฬารมณเณรในประเทศประชาธิปไตย แสดงความกระตือรือร้นแบบเดียวกันในการแย่งชิงผลประโยชน์เล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งคนที่เท่าเทียมกับเขาคัดค้าน และแสดงความต้องการอย่างเดียวกัน ในอันที่จะแสดงผลประโยชน์ที่ตนครอบครองอยู่ให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของทุกคน

ถ้าแม้ข้าราชการเกิดคิดที่จะมีความหยิ่งผยองในชาติแล้วละก็ ข้าพเจ้าไม่สงสัยเลยว่าเขาคงจะแสดงความหยิ่งแบบเดียวกับประชาชนประชาธิปไตยทั้งหลาย

บทที่ ๑๗

ทำไมโฉมหน้าของสังคมในสหรัฐอเมริกา จึงมีลักษณะวุ่นวายและซ้ำซากในเวลาเดียวกัน

ดูเหมือนว่าจะไม่มีสิ่งใดที่จะเร้าความอยากรู้อยากเห็นยิ่งไปกว่าโฉมหน้าของสหรัฐอเมริกา ทรรศนะปฏิบัติ ความคิด กฎหมายในประเทศนี้เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เราแทบจะกล่าวได้ว่าธรรมชาติซึ่งอยู่นิ่งกลับเคลื่อนไหวเสียเอง เพราะธรรมชาติเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกวินาทีด้วยฝีมือมนุษย์

อย่างไรก็ตาม พอหันไปภาพสังคมซึ่งแสนจะวุ่นวายนี้กลับคู่ซ้ำซาก และหลังจากเพ่งพินิจดูภาพซึ่งเคลื่อนไหวมากอย่างนี้ ผู้ดูก็เกิดเบื่อหน่าย

ในประเทศอภิชนาธิปไตย แต่ละคนค่อนข้างจะอยู่คงที่ในอาณาจักรของตน แต่คนมีความผิดแผกกันอย่างน่าอัศจรรย์ เขามีอารมณ์ความรู้สึก ความคิด นิสัยเคยชิน และรสนิยมแตกต่างกันโดยเนื้อแท้ ในประเทศนี้ไม่มีสิ่งใดเคลื่อนไหว แต่ทุกสิ่งทุกอย่างผิดแผกกันหมด

ตรงกันข้าม ในประเทศประชาธิปไตย ทุกคนเหมือนกันหมด และทำสิ่งค่อนข้างจะคล้ายกัน จริงอยู่เขาต้องเผชิญกับความผันแปรใหญ่ ๆ อยู่ตลอดเวลา แต่ทว่าเนื่องจากความสำเร็จอันเดียวกัน และความพ่ายแพ้อันเดียวกันอันกลับมาอยู่เรื่อย ๆ จึงมีแต่ชื่อผู้แสดงเท่านั้นที่แตกต่างไป แต่การแสดงเป็นเรื่องเดียวกัน โฉมหน้าของสังคมอเมริกัน มีลักษณะวุ่นวาย เพราะคนและสรรพสิ่งทั้งหลายเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และมีลักษณะซ้ำซากเพราะการเปลี่ยนแปลงทุกชนิดเหมือนกันหมด

คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในยุคประชาธิปไตยมีอารมณ์ความรู้สึกมาก แต่ความรู้สึกส่วนใหญ่จะลงเอยด้วยการรักความมั่งคั่ง หรือมาจากความมั่งคั่ง นั่นมิได้มาจากเหตุที่ว่าจิตใจของคนเหล่านี้เล็กลง แต่มาจากเหตุที่ว่า ความสำคัญของเงินทองในยุคนั้นยิ่งใหญ่มากขึ้น

ยามที่ราษฎรทุกคนมีอิสรภาพและไม่ยินดียินร้าย เราจะได้รับความช่วยเหลือจากเขาแต่ละคนได้ก็ด้วยการให้เงินทองเท่านั้น อันเป็นการทำให้ประโยชน์ของความมั่งคั่งมีมากมายนับไม่ถ้วน และทำให้ค่าของมันสูงขึ้น

เมื่อศักดิ์ศรีซึ่งติดอยู่กับความเก่าแก่หายไป ซาคิกานีติ สภาพอาชีพจึงไม่ทำให้คนแตกต่างกัน หรือเกือบจะไม่แตกต่างกันเลย จึงแทบจะไม่เหลืออะไรอีกแล้วนอกจากเงิน ซึ่งก่อให้เกิดความแตกต่างในหมู่คนอย่างเห็นได้ชัด และสามารถทำให้คนบางคนต่างฐานะไปจากผู้อื่น ความแตกต่างซึ่งเกิดจากความมั่งคั่งจะมีมากขึ้นเมื่อความแตกต่างเพราะสิ่งอื่น ๆ หายไปหรือลดน้อยลง

ในหมู่ประชาชนอภิชนาธิปไตย เงินเป็นเพียงสิ่งที่พาไปสู่ความสมหวังบางประการเท่านั้น ท่ามกลางอาณาจักรแห่งความปรารถนาอันกว้างใหญ่ ในประเทศประชาธิปไตยดูเหมือนว่าเงินจะพาไปสู่ความปรารถนาทุกอย่าง

ดังนั้น ตามปกติแล้วเราจะพบว่าความรักความมั่งมี เป็นสิ่งสำคัญที่สุดหรือเป็นส่วนประกอบที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของคนอเมริกัน สิ่งนี้ทำให้อารมณ์ความรู้สึกอื่น ๆ ทั้งหมดมีลักษณะคล้ายคลึงกัน และในไม่ช้าก็ทำให้การแสดงความรู้สึกต่าง ๆ เป็นภาพที่หน้าเนือยหน่าย

เพราะอารมณ์ความรู้สึกอย่างเดียวกัน ซึ่งย้อนกลับมาอยู่เรื่อย ๆ เป็นสิ่งซ้ำซากกรรมวิธีเฉพาะที่ใช้สนองอารมณ์ดังกล่าวจึงเป็นสิ่งซ้ำซากเช่นเดียวกัน

ในประเทศประชาธิปไตยที่จัดตั้งอย่างถูกต้องและสงบสุข เช่นสหรัฐอเมริกา ที่ซึ่งคนไม่อาจร่ำรวยจากสงครามหรืองานราชการ หรือจากการยึดทรัพย์ทางการเมืองได้ ความรักความมั่งคั่งส่วนใหญ่จึงชักนำคนไปสู่อุตสาหกรรม ทว่าอุตสาหกรรม ซึ่งบ่อยครั้งนำไปสู่ความยุ่งเหยิงและความหายนะอย่างใหญ่หลวง จะเจริญรุ่งเรืองได้ก็โดยอาศัยอุปนิสัยความเคยชินอันมีระเบียบสม่ำเสมอ และอาศัยการกระทำแบบเดียวกันติดต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน อุปนิสัยความเคยชินจะสม่ำเสมอมีระเบียบ และการกระทำจะเป็นแบบเดียวกันได้ ก็ต่อเมื่ออารมณ์ความรู้สึกรุนแรงขึ้น เราอาจกล่าวได้ว่า ความรุนแรงแห่งความปรารถนาของเขานี้เอง ที่ทำให้คนอเมริกันทำอะไรอย่างมีระเบียบวิธี ความรุนแรงทำให้จิตใจหวนไหว แต่ช่วยจัดชีวิตของเขาให้เป็นระเบียบ

นอกจากนั้น สิ่งที่ข้าพเจ้าได้กล่าวเกี่ยวกับอเมริกา จะนำไปใช้ได้กับคนเกือบทุกคนในปัจจุบัน ความแตกต่างกำลังสูญหายไปจากมนุษยชาติ วิธีการปฏิบัติ วิธีการคิด และรู้สึกแบบเดียวกัน จะพบเห็นได้ทั่วทุกมุมโลก สิ่งนั้นมีได้มาจากการที่ประชาชนไปมาหาสู่กันมากขึ้น และเลียนแบบกันทุกอย่างมากขึ้นเพียงอย่างเดียว แต่มาจากการที่ในแต่ละประเทศเมื่อผู้คนละทิ้งความคิดและความรู้สึกเฉพาะชั้นวรรณะ เฉพาะอาชีพ เฉพาะครอบครัวมากขึ้นทุกที จึงบรรลุถึงสิ่งซึ่งเกี่ยวพันกับโครงสร้างของมนุษย์อย่างใกล้ชิดกว่าเดิมพร้อม ๆ กัน โครงสร้างนี้เหมือนกันหมดไม่ว่าที่ใด โดยนัยนี้คนจึงเหมือนกัน แม้ว่าเขาจะมีได้เลียนแบบซึ่งกันและกัน เขาเป็นเสมือนคนเดินทางซึ่งกระจัดกระจายกันอยู่ในป่าใหญ่ที่ซึ่งทางทุกสายมาบรรจบ ณ จุด ๆ เดียวกัน ถ้าแม้ว่าทุก ๆ คนจะสังเกตเห็นจุดศูนย์กลางพร้อมกัน และมุ่งเดินไปสู่จุดนั้น ทุกคนจะเข้ามาใกล้ชิดกันโดยไม่รู้สีก้าว โดยไม่ต้องค้นหากัน โดยไม่สังเกตเห็นกันและรู้จักกัน และในที่สุดเขาจะประหลาดใจที่ต่างคนต่างมารวมกัน ณ ที่แห่งเดียวกัน ประชาชนทุกชาติที่มุ่งศึกษาและเลียนแบบมนุษย์ในส่วนรวม มิใช่คนใดคนหนึ่ง ย่อมจะลงเอยด้วยการมาพบกันในชนบทธรรมเนียมความเป็นอยู่แบบเดียวกันเสมือนนักเดินทางที่มาพบกันตรงวงเวียนฉะนั้น

บทที่ ๑๘

เกียรติศักดิ์ในสหรัฐอเมริกา และในสังคมประชาธิปไตย

ดูเหมือนว่าคนเราจะใช้แนวที่แตกต่างกันมากอยู่สองแนว ในการตัดสินการกระทำของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน บางครั้งเขาก็ตัดสินตามความยุติธรรมและอยู่ยุติธรรมซึ่งเข้าใจกันแพร่หลายทั่วโลก บางคราวเขาก็ตีคุณค่าการกระทำนั้น โดยอาศัยความคิดความเข้าใจเฉพาะแต่ละประเทศหรือเฉพาะยุค มีบ่อยครั้งที่กฎเกณฑ์ทั้งสองแบบแตกต่างกัน บางครั้งก็ขัดแย้งกัน แต่ไม่เคยละเคล้าเข้ากันทีเดียว หรือหักล้างกัน

ในยุคที่เกียรติศักดิ์มีอำนาจยิ่งใหญ่ที่สุด เกียรติศักดิ์จะเป็นสิ่งที่นำเจตนาธรรมของคนมากกว่าความเชื่อ และผู้คนในยามนั้นแม้จะยอมปฏิบัติตามบัญญัติของเกียรติศักดิ์โดยไม่รีรอหรือปรีปาก แต่ก็ยังรู้สึกตามสัญชาตญาณอันเร้นลับ ทว่ามีอิทธิพลว่า มีกฎเกณฑ์อย่างหนึ่งซึ่งกว้างกว่า เก่าแก่กว่า และดีงามกว่า ซึ่งคนไม่เชื่อฟังในบางครั้ง ทั้ง ๆ ที่รู้จักกฎนั้นตลอดเวลา มีการกระทำบางอย่างเป็นที่เคยถือกันว่าสุจริตและลบหลู่เกียรติในเวลาเดียวกัน บ่อยครั้งการปฏิเสธไม่เข้าต่อสู้ตัวต่อตัวนั้นก็นับว่าเข้าในกรณีนี้

ข้าพเจ้าเชื่อว่าเราอาจอธิบายปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นอย่างอื่น ได้นอกเหนือจากที่มาจากการทำตามอารมณ์ของคนบางคน หรือของประชาชนบางชาติ ดังที่เคยอธิบายกันมาจนกระทั่งทุกวันนี้

มนุษยชาติมีความต้องการในสิ่งทั่ว ๆ ไปตลอดเวลา ซึ่งก่อให้เกิดกฎทางศีลธรรม จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่ทุกคนในทุกแห่งหนและทุกยุคทุกสมัยจะคิดว่าสิ่งที่ควรแก่การทำหน้าที่เที่ยนและความอภัยมาจากการไม่เคารพกฎดังกล่าว เขาเรียกการหลบเลี่ยงกฎทางศีลธรรมว่าเป็นการทำชั่ว และการทำดีคือการยอมรับเคารพกฎนั้น

ยิ่งกว่านั้น ในสมาคมอันไพศาลของมนุษย์ ยังมีการก่อตั้งสมาคมที่แคบกว่านี้ ซึ่ง

เรียกว่าประชาชาติต่าง ๆ และท่ามกลางสมาคมประการหลังนี้ยังมีสมาคมเล็กลงไปอีก ซึ่งเรียกกันว่าชนชั้นหรือวรรณะ

แต่ละสมาคมที่กล่าวมานี้ เปรียบเสมือนชาติพันธุ์เฉพาะของมนุษย์ และแม้ว่าโดยเนื้อแท้แล้ว สมาคมเหล่านี้จะไม่แตกต่างจากมวลชนทั้งหมดก็ตาม สมาคมดังกล่าวก็แยกตัวออกไปต่างหากเล็กน้อย และมีความต้องการของตัวเอง ความต้องการพิเศษนี้เอง ที่ในบางแง่และในบางประเทศ ดัดแปลงวิธีการพิจารณาการกระทำของมนุษย์ และการประเมินคุณค่าซึ่งเขาเห็นควร

ผลประโยชน์ส่วนรวม และถาวรของมนุษยชาติก็คือ มนุษย์จะต้องไม่ฆ่าฟันกันเอง แต่อาจเป็นไปได้ว่าผลประโยชน์เฉพาะ และชั่วครั้งชั่วคราวของประชาชนชาติหนึ่ง หรือของชนชั้นหนึ่งในบางกรณี คือการให้อภัยต่อการฆาตกรรม และยกย่องการกระทำนั้นเสียด้วยซ้ำ

เกียรติศักดิ์มิใช่สิ่งอื่นใดมากไปกว่ากฎเฉพาะซึ่งก่อตั้งขึ้นมาในสภาวะพิเศษ โดยอาศัยกฎนี้ประชาชนชาติหนึ่ง หรือชนชั้นหนึ่งอาจแสดงการตำหนิ หรือสรรเสริญก็ได้

ไม่มีสิ่งใดที่ไม่ให้ประโยชน์กับจิตใจมนุษย์ ยิ่งไปกว่าความคิดที่เป็นนามธรรม ดังนั้นข้าพเจ้าจึงขอรีบเข้าไปสู่ข้อเท็จจริง ตัวอย่างสักเรื่องหนึ่งคงจะทำให้ความคิดของข้าพเจ้ากระจ่างขึ้น

ข้าพเจ้าจะเลือกเกียรติศักดิ์ชนิดที่น้อยจรรยาที่สุดที่เคยปรากฏในโลก และเกียรติศักดิ์ที่เรารู้จักดีที่สุดก็คือ เกียรติศักดิ์แบบชนชั้นขุนนาง ซึ่งเกิดในสังคมศักดินา ข้าพเจ้าจะอธิบายเกียรติศักดิ์นี้ โดยอาศัยสิ่งที่กล่าวมาแล้ว และข้าพเจ้าจะอธิบายสิ่งที่กล่าวมาแล้วโดยอาศัยเกียรติศักดิ์ชนิดนี้

ในที่นี้ ข้าพเจ้าไม่จำเป็นต้องค้นหาว่าชนชั้นขุนนางในสมัยกลางเกิดขึ้นเมื่อใด และอย่างไร ทำให้ชนชั้นนี้จึงแยกออกจากส่วนอื่นของชาติอย่างมากมายเช่นนี้ อันเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดอำนาจของชนชั้นขุนนาง และช่วยให้อำนาจขุนนางมั่นคง ข้าพเจ้าพบว่าชนชั้นนี้ยังคงยืนหยัดอยู่ได้ และพยายามที่จะเข้าใจว่าเพราะเหตุใด ชนชั้นนี้จึงพิจารณาการกระทำส่วนมากของมนุษย์ ด้วยวิธีการพิเศษอย่างนั้น

ก่อนอื่นสิ่งที่สะดุดใจข้าพเจ้าก็คือ ในโลกศักดินา การกระทำมิได้รับการสรรเสริญหรือตำหนิ เพราะคุณค่าแห่งสาระเสมอไป แต่มีเหมือนกันในบางครั้งที่มีการประเมินคุณค่า

โดยการพิจารณาผู้กระทำหรือวัตถุประสงค์ในการกระทำนั้นเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจสำหรับความสำนึกทั่วไปของมนุษยชาติ ดังนั้นการกระทำบางอย่างซึ่งหมิ่นเกียรติขุนนางไม่ได้ทำให้ไพร่รู้สึกยินดีในรายอะไร การกระทำอื่นๆ ก็เปลี่ยนลักษณะไป สุดแต่ว่าผู้ที่เดือดร้อนเพราะการกระทำนั้นจะอยู่ในชนชั้นขุนนาง หรืออยู่นอกชนชั้นนั้น

ยามที่เกิดความแตกต่างเช่นนี้ในเรื่องความเห็น ชนชั้นขุนนางจะเป็นกลุ่มที่แยกตัวออกไปต่างหาก ท่ามกลางประชาชนที่พวกเขาปกครองอยู่ ชนกลุ่มนี้จะปลื้มตัวไปอยู่บนที่สูงสุดเอี่ยม เพื่อรักษาฐานะพิเศษอันเป็นพลังของตนอันนั้น ชนชั้นขุนนางไม่เพียงแต่ต้องการอภิสิทธิ์ทางการเมืองเท่านั้น เขาจำเป็นต้องใช้คุณธรรมและความช่วยเหลือด้วย

การที่คุณธรรมอย่างนั้น หรือความช่วยเหลืออย่างนี้เป็นของชนชั้นขุนนาง มากกว่าไพร่หรือการกระทำนั้นจะไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกอันใดเมื่อทำกับไพร่ หรือควรแก่การประณาม เมื่อทำกับขุนนาง เหล่านี้แหละจะเป็นสิ่งที่ตัดสินกันตามอำเภอใจ แต่ผู้คนจะพิจารณาการกระทำของคน ๆ หนึ่ง ว่ามีเกียรติ หรือน่าอภัยตามฐานะของเขา และนี่เป็นผลสืบเนื่องมาจากโครงสร้างของสังคมอภิชนาธิปไตยเอง อันที่จริงนี้เป็นเรื่องซึ่งเคยพบเห็นกันในทุกประเทศที่เคยมีชนชั้นขุนนาง ทราบไตที่ยังมีบางสิ่งหลงเหลืออยู่จากชนชั้นนี้ แม้แต่เพียงสิ่งเดียวเราย่อมจะพบเห็นลักษณะพิเศษเหล่านี้ อีก การทำให้หญิงต่างผิวเสื่อมเสียแทบจะไม่ทำให้คนอเมริกันเสียชื่อเสียงเลย แต่การสมรสกับเธอ ทำให้เขาเสียเกียรติ

ในบางกรณี เกียรติยศแบบศักดินาจะกำหนดการแก้แค้นเอาไว้ และประณามการให้อภัยการลบล้างดูหมิ่นในบางกรณี เกียรติยศดังกล่าวจะบัญญัติให้คนเอาชนะตนเอง คือสั่งให้ลืมตนเอง เกียรติศักดิ์นี้มิได้สร้างกฎแห่งมนุษยธรรมหรือความอ่อนโยนเอาไว้ แต่จะอวดอ้างความโอบบ้ออมารี เกียรติศักดิ์นี้ให้ค่าการกระทำแบบเสรีมากกว่าการทำคุณงามความดี อนุญาตให้คนร่ำรวยได้จากเกมกีฬา จากสงคราม แต่มิใช่จากการทำงาน เกียรติศักดิ์นี้โปรดปรานอาชญากรรมใหญ่ ๆ มากกว่าผลประโยชน์เล็ก ๆ น้อย ๆ ความโลภเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจน้อยกว่าความตระหนี่ ความรุนแรงเป็นที่สบอารมณ์บ่อยครั้ง ขณะที่เล่ห์กลและการทรยศถือเป็นเรื่องน่าดูแคลนเสมอ

ความคิดอันแปลกประหลาดเหล่านี้ มิได้ถือกำเนิดมาจากอารมณ์ผันแปรของผู้ที่คิดขึ้นมาแต่เพียงอย่างเดียว

ชนชั้นที่สามารถตั้งตนเป็นหัวหน้า และอยู่เหนือชนชั้นอื่นใด และใช้ความพยายาม อยู่ตลอดเวลา เพื่อรักษาคำแหน่งสูงสุดของตนไว้นี้ ย่อมจะยกย่องคุณธรรมที่แสดงถึงความ ยิ่งใหญ่และแพรวพราวเป็นพิเศษ คุณธรรมแบบนี้สามารถผสมผสานเข้ากับความหยิ่งผยอง และความใฝ่อำนาจได้อย่างง่ายดาย ชนชั้นนี้มีใต้วินแครงว่าจะไปทำให้สำนักปกติกของคนต้อง สับสนวุ่นวายไปด้วยการให้ความสำคัญต่อคุณธรรมนี้เหนือคุณธรรมอื่นใด เรายังคิดแม้กระทั่ง ว่าชนชั้นนี้จิตใจที่จะยกย่องความซื่อที่แสดงความหัวหาญและครึกโครมบางอย่างเหนือคุณธรรม แบบสงบเรียบง่ายธรรมดา ๆ คุณในบางแง่ ชนชั้นนี้จำเป็นต้องทำเช่นนั้นเพราะฐานะของตน

ขุนนางในสมัยกลางให้ความสำคัญทางทหารมาก่อนคุณธรรมทุกชนิด และแทนที่คุณ ธรรมมากมายหลายประการ

นั่นก็เป็นความเห็นแปลก ๆ อีกเหมือนกัน ซึ่งเกิดจากลักษณะพิเศษของสภาพ สังคมนั่นเอง

ระบบอภิชนาธิปไตยแบบศักดินาเกิดจากสงครามและเพื่อสงคราม ระบบนี้ได้ อำนาจจากอาวุธ และรักษาอำนาจไว้ได้ด้วยอาวุธ ดังนั้น จึงมีมีสิ่งใดที่จำเป็นสำหรับระบบนี้ ยิ่งไปกว่าความกล้าแบบทหาร และเป็นธรรมดาอยู่เองที่ระบบนี้ให้เกียรติความกล้าหาญดังกล่าว เหนือสิ่งอื่นใด ทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงความกล้าหาญชนิดนี้ให้ปรากฏออกมาภายนอก แม้จะขาด เหตุผลหรือมนุษยธรรมก็ตาม จะได้รับการเห็นชอบและบ่อยครั้งเป็นสิ่งที่ระบบนี้สั่งให้ทำ คน จะใช้จินตนาการได้ก็แต่ในเรื่องรายละเอียดเท่านั้น

การที่คน ๆ หนึ่งเห็นว่า การถูกตบหน้าเป็นการสบประมาทอย่างใหญ่หลวง และ จำต้องฆ่าคนที่ทำร้ายเขาในการสู้ตัวต่อตัว นั้นเป็นการกระทำโดยพลการ แต่การที่ขุนนาง ผู้หนึ่งไม่สามารถรับการสบประมาทได้อย่างสงบ และเขาจะเป็นคนไร้เกียรติ ถ้าแม้เขาปล่อย ให้คนตบหน้าโดยไม่ต่อสู้ นั้นเป็นสิ่งที่มาจากหลักการที่เดียว และเป็นความจำเป็นของระบบ อภิชนาธิปไตยแบบทหาร

ดังนั้น จึงเป็นความจริงอยู่บ้างที่จะกล่าวว่า เกียรติยศมีลักษณะที่ว่าคนกำหนดขึ้น ตามอำเภอใจ แต่ลักษณะตามอำเภอใจของเกียรติยศย่อมจะมีขอบเขตที่จำเป็นเสมอ กฎเกณฑ์ เฉพาะนี้ซึ่งคนรุ่นพ่อของเราเรียกว่าเกียรติศักดิ์ สำหรับข้าพเจ้าหาได้เป็นกฎแบบพลการแต่

อย่างไร้ใจ ฉันข้าพเจ้าเต็มใจที่จะมองว่าคำสั่งที่เหลวไหลไม่ได้เรื่องที่สุด และประหลาดที่สุด มาจากความจำเป็นไม่ก็อย่างที่กำหนดไว้ตายตัว ไม่เปลี่ยนแปลงของสังคมศักดินา

ถ้า मैं ข้าพเจ้าติดตามคุณเกียรติยศแบบศักดินาในสนามการเมือง ข้าพเจ้าจะสามารถอธิบายลีลาของคุณเกียรติยศ^๕ได้ ไม่ยากไปกว่าสิ่งที่ข้าพเจ้าทำมาข้างต้น

สภาวะสังคมและสถาบันทางการเมืองในสมัยกลาง มีลักษณะที่ว่าอำนาจของชาติไม่เคยปกครองราษฎรโดยตรงเลย กล่าวโดยนัยนี้ก็คืออำนาจของชาติไม่มี ในสายตาของราษฎร ราษฎรแต่ละคนรู้จักแต่เพียงคน ๆ หนึ่งซึ่งเขาต้องเชื่อฟัง เขาผูกพันกับผู้อื่นก็เพราะคน ๆ นั้น โดยไม่รู้ตัว ดังนั้น ในสังคมศักดินา ระเบียบสาธารณะทั้งหมดจึงขึ้นอยู่กับความรู้สึกซื่อสัตย์ต่อตัวขุนนางผู้ครองแคว้นเอง เมื่อความรู้สึกซื่อสัตย์ถูกทำลายไป ผู้คนจะตกสู่สภาพอนาธิปไตยทันที

นอกจากนั้น ความซื่อสัตย์ต่อประมุขทางการเมือง เป็นความรู้สึกซึ่งสมาชิกของชนชั้นขุนนางทุกคนสังเกตเห็นคุณค่าอยู่ทุกวัน เพราะเหตุว่าแต่ละคนเป็นทั้งขุนนางและทาสในเวลาเดียวกันและจำต้องเป็นผู้ออกคำสั่งเท่า ๆ กับเชื่อฟัง

การซื่อสัตย์ต่อขุนนางผู้ครองแคว้น เสียสละเพื่อเขาเมื่อถึงคราวจำเป็น ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเขา ช่วยเหลือกิจการงานของเขาไม่ว่าจะเป็นงานอะไร สิ่งเหล่านี้คือบัญญัติข้อต้น ๆ ของเกียรติยศแบบศักดินาในทางการเมือง การทรยศของทาสจะถูกประณามอย่างรุนแรงผิดธรรมดา มีการเรียกชื่อซึ่งต่ำช้าเป็นพิเศษสำหรับการทรยศนั้น คือเรียกว่ากบฏ

ตรงกันข้ามในสมัยกลางเราจะพบร่องรอยแห่งอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งทำให้สังคมโบราณมีชีวิตชีวาเพียงไม่ก็อย่าง ข้าพเจ้าใคร่ขอพูดถึงความรักชาติ คำว่าความรักชาติมิใช่คำเก่าในภาษาของเรา*

สถาบันศักดินา ทำให้คนมองไม่เห็นประเทศชาติ สถาบันเหล่านี้ทำให้ความรักประเทศชาติเป็นสิ่งจำเป็นน้อยลง สถาบันดังกล่าวทำให้คนลืมชาติขณะที่ให้ความรักแก่คนเพียงคนเดียว ทั้งเรายังไม่เคยเห็นว่าเกียรติยศแบบศักดินา เคยสร้างกฎที่ว่าจะต้องซื่อสัตย์ต่อประเทศของตน

* คำว่าประเทศชาติ (patrie) จะพบเห็นได้ในหนังสือฝรั่งเศส เมื่อศตวรรษที่ ๑๖ เป็นต้นมาเอง

มิใช่ความรักประเทศชาติจะไม่เคยมีอยู่ในหัวใจของคนรุ่นพ่อของเรา แต่ความรักนั้นเป็นเพียงสัญชาตญาณอย่างหนึ่งในหัวใจ ซึ่งไม่รุนแรงและคลุมเครือ แต่แจ่มชัดขึ้นและรุนแรงขึ้น ตลอดเวลาที่มีการทำลายชนชั้นลงและรวมอำนาจสู่ส่วนกลาง

เรื่องนี้เราจะเห็นได้ชัดจากการที่ประชาชนยุโรปให้ความเห็นที่ขัดกันเกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่างๆ ในประวัติศาสตร์ของเขา สุดแต่ว่าคนรุ่นใดจะเป็นผู้ลงความเห็น สิ่งซึ่งลบล้างเกียรติแม่ทัพของราชวงศ์บูร์บงเป็นอย่างยิ่ง ในสายตาของคนร่วมสมัยกับเขา ก็คือการที่เขาจับอาวุธขึ้นต่อต้านกษัตริย์ของเขาเอง สิ่งที่ทำให้เขาเสียเกียรติมากที่สุดในสายตาของเราก็คือ การที่เขาทำสงครามกับประเทศของเขาเอง เราตราหน้าเขาเท่าๆ กับที่บรรพบุรุษของเขาตราหน้า แต่ด้วยเหตุผลต่างกัน

ข้าพเจ้าเลือกเกียรติยศสมัยศักราช เพื่ออธิบายความคิดของข้าพเจ้าให้กระจ่าง เพราะเกียรติยศสมัยศักราช มีลักษณะเด่นชัดดีกว่าในสมัยอื่นใด แม้นข้าพเจ้าใช้ตัวอย่างในสมัยอื่น ข้าพเจ้าก็คงบรรลุเป้าหมายเดียวกัน โดยอาศัยทางอื่น

แม้ว่าเราจะรู้จักคนโรมันน้อยกว่าบรรพบุรุษของเรา แต่กระนั้นเราก็คงทราบว่าในเรื่องเกียรติศักดิ์และความไว้เกียรติ สมัยนั้นมีความเห็นเฉพาะ ซึ่งมีได้มาจากความนึกคิดของคนทั่วไปอย่างเดียว ในเรื่องความดีความชั่ว คนพิจารณาการกระทำหลายสิ่งหลายอย่างของมนุษย์ในยุคนั้นแตกต่างออกไป สุดแต่ว่าจะเป็นเรื่องของราษฎร หรือของคนต่างถิ่น เป็นเรื่องของคนที่มีเสรี หรือของทาส มีการยกย่องให้เกียรติความชั่วบางอย่าง มีการยกคุณธรรมบางอย่างไว้เหนือคุณธรรมอื่นใด

ปลูทาร์ค (Plutarque) กล่าวไว้ในชีวประวัติของโคริโอลัน (Coriolan) ว่า “ในสมัยนั้น วีรกรรมเป็นสิ่งที่ได้รับการยกย่องสรรเสริญในกรุงโรมเหนือคุณธรรมอื่น ๆ ทั้งหมด อันเป็นที่มาของศรัทธาซึ่งเราเรียกว่า *virtus* ซึ่งเป็นชื่อที่เรียกคุณธรรม โดยการยกชื่อคุณธรรมต่างๆ ไปขึ้นเป็นคุณธรรมแบบพิเศษ จนกระทั่งในภาษาลาตินคำว่าคุณธรรม หมายถึงความกล้าหาญ” ใครเลยจะไม่ยอมรับว่านั่นคือความต้องการเป็นพิเศษของสังคมที่แปลกไม่เหมือนใครครั้งนั้น ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อพิชิตโลก

แต่ละชาติย่อมจะให้ข้อสังเกตทำนองนี้ได้ เพราะเช่นที่กล่าวไว้ก่อนหน้านั้น ทุกครั้งที่คนชุมนุมกันเป็นสังคมเฉพาะ ย่อมจะมีการกำหนดเกียรติศักดิ์ขึ้นมาทันที กล่าวคือความคิด

เห็นส่วนรวมของคนในสังคมนั้น เกี่ยวกับสิ่งที่ควรสรรเสริญหรือตำหนิ และกฎเฉพาะเหล่านี้ ย่อมมาจากอุปนิสัยความเคยชินพิเศษ และผลประโยชน์พิเศษของสังคมเสมอ

ในบางแง่ ที่กล่าวมานี้อาจจะนำไปใช้ได้กับสังคมประชาธิปไตย เช่นเดียวกับในสังคมอื่น เราจะพบข้อพิสูจน์เรื่องนี้ได้ในหมู่คนอเมริกัน*

ในบรรดาความคิดเห็นของคนอเมริกัน ยังได้พบความคิดเห็นความเข้าใจที่กระจัดกระจายบางประการที่ได้มาจากเกียรติศักดิ์แบบขุนนางสมัยเก่าในยุโรป ความคิดเห็นตามประเพณีนิยมมีเป็นจำนวนน้อยมาก ความคิดเห็นนี้ฝังรากไม่ลึกและมีอิทธิพลน้อย เป็นเสมือนศาสนาซึ่งคนยังปล่อยให้มิโบสถ์วิหารเหลืออยู่สองสามแห่ง แต่ไม่มีใครเชื่อศานานี้อีกแล้ว

ท่ามกลางความคิดเห็นซึ่งลบล้างกันไปบ้างแล้วในเรื่องของเกียรติศักดิ์แห่งดินแดนอันไกลโพ้นเหล่านี้ จะปรากฏมีความคิดเห็นใหม่ๆ ซึ่งประกอบกันเป็นสิ่งที่เราอาจเรียกได้ในสมัยนี้ว่า เกียรติศักดิ์แบบอเมริกา

ข้าพเจ้าแสดงให้เห็นแล้วว่า คนอเมริกันถูกผลักดันไปสู่การพาณิชย์ และอุตสาหกรรมอยู่ตลอดเวลาได้อย่างไร พื้นเพของเขา สภาพสังคมของเขา สถาบันการเมือง ที่ที่เขาอาศัยอยู่เอง สิ่งเหล่านี้ชักนำเขาไปทางนั้น ดังนั้นในปัจจุบันเขาจึงรวมกันเป็นสมาคมอุตสาหกรรมและการพาณิชย์เกือบจะอย่างเดียว ณ ท่ามกลางดินแดนใหม่อันไพศาล ซึ่งวัตถุประสงค์สำคัญคือการหาประโยชน์จากดินแดนนี้ นี้คือลักษณะเฉพาะซึ่งทำให้ประชาชนอเมริกันในสมัยเราแตกต่างจากประชาชนอื่นมากเป็นพิเศษ

คุณธรรมที่เรียบสงบทั้งมวล ซึ่งมีแนวโน้มที่จะทำให้หน่วยสังคมดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอ และส่งเสริมการค้า จึงน่าจะเป็นสิ่งที่ได้รับการยกย่องเป็นพิเศษในหมู่ประชาชนชาตินี้ และคนไม่สามารถละเลยคุณธรรมเหล่านั้นได้โดยไม่ถูกประชาชนเหยียดหยาม

ตรงกันข้าม คุณธรรมที่กรีกโครม ซึ่งบ่อยครั้งจะแพรวพราวสะดุดตา แต่กลับทำให้สังคมวุ่นวายบ่อยกว่า ในความเห็นของประชาชนอเมริกันมีความสำคัญน้อยมาก คนสามารถละเลยคุณธรรมแบบนี้ได้ โดยไม่ทำให้เพื่อนร่วมชาติเสื่อมความนับถือลงเลย และการได้คุณธรรมนี้มาอาจเป็นการเสี่ยงต่อการที่จะสูญเสียความนับถือขึ้นไปก็ได้

* ในต้นข้าพเจ้าพูดถึงคนอเมริกันซึ่งอยู่ในดินแดนที่ไม่มีทาส คนเหล่านี้เป็นพวกเดียวที่สามารถแสดงภาพสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสมบูรณ์

คนอเมริกันจัดลำดับความสำคัญของความชั่ว ตามอำเภอใจไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าจัดลำดับคุณธรรม

มีแนวโน้มบางอย่างซึ่งควรแก่การประณาม เมื่อพิจารณาด้วยเหตุผลของส่วนรวม และภัยสำนึกของมนุษยชาติ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการเฉพาะและชั่วคราวของสังคมอเมริกัน สังคมนี้อาจกำหนดแนวโน้มดังกล่าวแต่เพียงเล็กน้อย และในบางครั้งกลับสรรเสริญเสียอีก ข้าพเจ้าขออ้างถึงความรักความมั่งคั่งและแนวโน้มรลงมาซึ่งติดมากับความรักกันเป็นพิเศษ เพื่อที่จะแผ้วถางทำนุบำรุงและตัดแปลงสภาพพื้นที่อันไพศาลที่ไม่มีมนุษย์อาศัยอยู่ ซึ่งเป็นอาณาจักรของเขา คนอเมริกันจำเป็นต้องอาศัยแรงความรู้สึกอันทรงพลังอย่างหนึ่งเป็นประจำทุกวัน ความรู้สึกนั้นจะเป็นอื่นไปไม่ได้นอกจากความรักความมั่งคั่ง ดังนั้นความรักความมั่งคั่งจึงมิใช่สิ่งที่ถูกเหยียดหยามในอเมริกา และเพียงแต่ว่าความรักนั้นจะต้องไม่เลยขอบเขตซึ่งระเบียบของสาธารณะกำหนดไว้ ใคร ๆ ก็ยกย่องความรักดังกล่าว คนอเมริกันเรียกสิ่งซึ่งคนรุ่นพ่อเราในสมัยกลางเรียกว่าความโลภอันสามัญ ว่าเป็นความทะเยอทะยานอันสูงส่งควรแก่การนับถือ เช่นเดียวกับที่เขาเรียกความกระตือรือร้นที่จะเป็นผู้พิชิต และอารมณ์นี้กระซึ่งทำให้คนกระโจนเข้าสู่การสู้รบครั้งแล้วครั้งเล่าอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ว่าเป็นความพิโรธแบบไม่ลืมหูลืมตาและป่าเถื่อน

ในสหรัฐอเมริกา ทรัพย์สินสมบัติละลายหายไปและกลับฟื้นขึ้นมาใหม่อย่างไม่ยากเย็น ดินแดนแห่งนี้ไม่มีขอบเขต และเต็มไปด้วยทรัพยากรซึ่งไม่มีวันเหือดแห้ง ประชาชนมีความต้องการและความหิวกระหายเยี่ยงคนที่เจริญขึ้นเรื่อยๆ และไม่ว่าเขาจะใช้ความพยายามมากเท่าใด รอบกายเขาก็ยังคงเต็มไปด้วยทรัพย์สินสมบัติมากเกินไปที่เขาจะไขว่คว้ามาได้หมดสิ้น ในหมู่ประชาชนเช่นนี้ สิ่งซึ่งน่าหวั่นเกรง มิใช่ความหายนะของบางคน ซึ่งจะแก้ไขได้ในไม่ช้า แต่เป็นการไม่ทำอะไรและความอ่อนปวกเปียกไม่กระฉับกระเฉงของทุกๆ คน ความอาจหาญในธุรกิจอุตสาหกรรม คือสาเหตุประการแรกของความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เป็นสาเหตุแห่งพลังและความยิ่งใหญ่ของประชาชนชาตินี้ อุตสาหกรรมสำหรับเขาเป็นเสมือนการเล่นเกมส์เสี่ยงโชคอย่างกว้างขวาง ซึ่งในแต่ละวันมีคนเล่นเสียไม่กี่คน แต่รัฐเป็นผู้ได้อยู่ตลอดเวลา ดังนั้นประชาชนชาตินี้จึงมองความอาจหาญทางด้านอุตสาหกรรมอย่างชื่นชมและยกย่อง ทว่าธุรกิจอันห้าวหาญทั้งมวลย่อมจะนำทรัพย์สินสมบัติของผู้ทำธุรกิจ และของทุกคนที่ไว้วางใจเขาเข้ามาเสี่ยง

คนอเมริกันซึ่งเห็นว่าความอาชญากรรมทางพาณิชย์คือคุณธรรมอย่างหนึ่ง จึงไม่เคยเหยียดหยามความอาชญากรรมต่าง ๆ ไม่ว่าในกรณีใด

ผลก็คือ ในสหรัฐอเมริกา คนแสดงการให้อภัยพ่อค้าที่ล้มละลายเป็นพิเศษ เกียรติยศของเขาไม่ถูกระทบกระเทือนเลยจากอุบัติเหตุแบบนี้ ในเรื่องนี้ คนอเมริกันแตกต่างออกไปไม่เพียงจากคนยุโรปเท่านั้น แต่ต่างออกไปจากชาติที่ทำการค้าทั้งหมดในสมัยเรา ทั้งในฐานะและความต้องการ คนอเมริกันยังไม่เหมือนชาติใดเลยอีกด้วย

ในอเมริกา คนจะปฏิบัติต่อความชั่วร้ายทุกชนิดซึ่งมีลักษณะที่จะทำให้ชนบทรวมนิยมความเป็นอยู่อันดั่งงามแปรเปลี่ยนไป หรือทำลายสายสัมพันธ์ของสามีภรรยาด้วยความรุนแรงอย่างที่ไม่เคยพบเห็นในที่อื่นใดในโลก เมื่อมองकुผิวเผิน เรื่องนี้ก็จะขัดกับความอะลุ่มอล่วยที่เขาแสดงในเรื่องอื่นอย่างประหลาด เราจะรู้สึกจงใจที่ได้พบเห็นศีลธรรมทั้งแบบปล่อย และแบบเข้มงวดในหมู่ประชาชนชาติเดียวกันนี้

สิ่งเหล่านี้มิได้สับสนไม่ได้เรื่องได้ราวเช่นที่เราคิด สาธารณชนในสหรัฐอเมริกา จะตำหนิความรักความมั่งคั่ง แต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ความรักนี้เป็นประโยชน์ต่อความยิ่งใหญ่ทางอุตสาหกรรมและความเจริญรุ่งเรืองของชาติ ทั้งเขายังประณามชนบทรวมนิยมเลว ๆ เป็นพิเศษ ซึ่งทำให้คนลึ้มคิดที่จะแสวงหาความสุขสบาย และทำให้ระเบียบภายในครอบครัวเกิดความวุ่นวาย และระเบียบนี้จำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการงาน เพื่อที่จะได้รับความนับถือจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน คนอเมริกันจึงจำต้องยอมรับอุปนิสัยความเคยชินที่มีระเบียบในแง่หนึ่งจึงอาจกล่าวได้ว่าเขาถือว่า การใช้ชีวิตอย่างถูกต้องไม่เสียหายย่อมเป็นสิ่งมีเกียรติ

เกียรติยศแบบอเมริกา สอดคล้องกับเกียรติยศแบบเก่าแก่ของยุโรปอย่างหนึ่ง กล่าวคือการให้ความกล้าหาญอยู่เหนือคุณธรรมทั้งหลาย และสำหรับมนุษย์ควรจะถือว่าเป็นความจำเป็นทางด้านจิตใจที่สำคัญที่สุด แต่อเมริกามีได้พิจารณาความกล้าหาญในลักษณะเดียวกัน

ในสหรัฐอเมริกา คนให้คุณค่าการเป็นนักรบน้อยมาก ความกล้าหาญที่ใคร ๆ รู้จักดีที่สุด และยกย่องมากที่สุด คือความกล้าทำทลายความพิโรธของท้องทะเลเพื่อที่จะไปถึงท่าเรือได้เร็วขึ้น ความกล้าทนต่อความทุกข์ยากในทะเลทราย และทนความอ้างว้าง ซึ่งโหดร้ายกว่าความทุกข์ยากใด ๆ โดยไม่ปริปาก ความกล้าซึ่งทำให้คนเกือบจะไม่รู้สึกอะไรในยามที่ทรัพย์สินสมบัติซึ่งหมายอย่างยากลำบากต้องพินาศลงอย่างปัจจุบันทันด่วน และความกล้าที่จิตใจ

ให้คนใช้ความพยายามใหม่ในอันที่จะสร้างทรัพย์สินมาอีกครั้งหนึ่ง ความกล้าชนิดนี้จำเป็นอย่างยิ่งยวดต่อการธำรงรักษาสมาคมอเมริกัน และจำเป็นต่อความเจริญรุ่งเรืองของสมาคมนั้น ซึ่งยกย่องเชิดชูความกล้าเป็นพิเศษ ไม่มีผู้ใดแสดงให้เห็นว่าเขาขาดความกล้าได้โดยไม่เสียเกียรติ

ข้าพเจ้ายังพบลักษณะสุดท้ายอีกประการหนึ่ง ลักษณะนี้จะทำให้ความคิดในบทนี้ชัดเจนขึ้นในที่สุด

ในสังคมประชาธิปไตย เช่นเดียวกับในสังคมสหรัฐอเมริกา ที่ซึ่งทรัพย์สินมีปริมาณน้อยและไม่มั่นคงนัก ทุกคนทำงาน และงานนำไปสู่ทุกสิ่ง นั่นเป็นการทำให้คนมองสิ่งที่ถือว่าเป็นเกียรติต่างออกไป คือคนไม่ยกย่องการอยู่ว่างไม่ทำอะไร

บางครั้งในอเมริกา ข้าพเจ้าเคยพบหนุ่มสาวที่ร่ำรวย ไม่สบบารมณณ์กับการใช้ร่างกายแรงใจที่เห็น้อยออกทั้งหลาย แต่จำเป็นต้องประกอบอาชีพ ลักษณะและทรัพย์สินของเขาเปิดโอกาสให้เขาอยู่เฉยๆ ได้ แต่ตามความเห็นของคนทั่วไป เขาอยู่เฉยๆ ไม่ได้ อย่างเด็กขาดและเขาจำเป็นต้องซื้อฟุ้ง ตรงกันข้ามมีบ่อยครั้งในชาติยุโรปที่ซึ่งระบบอภิชนาธิปไตยยังคงต่อสู้กับกระแสความคิดเห็นที่กำลังพัดพาระบบนี้ไป ข้าพเจ้าเคยเห็นคนซึ่งถูกความจำเป็นและแรงปรารถนาคอยกระตุ้นเตือนอยู่ตลอดเวลา คนเหล่านี้กลับอยู่เฉยๆ ไม่ทำอะไร เพื่อว่าคนที่เท่าเทียมกันจะได้ไม่เสื่อมความนับถือ เขายอมทนต่อความเบื่อหน่ายมากกว่าจะยอมทนทำงาน

ใครเลยจะมองไม่เห็นว่าเป็นความจำเป็นทั้งสองประการที่แสนจะตรงกันข้ามกันนี้ มีกฎอยู่สองข้อซึ่งแตกต่างกัน และมาจากเกียรติยศด้วยกันทั้งคู่

สิ่งซึ่งคนรุ่นพ่อเคยเรียกว่าเป็นเกียรติศักดิ์สูงสุด อันที่จริงแล้วเป็นเพียงเกียรติศกรูปหนึ่งเท่านั้น เขานำชื่อรวมไปเรียกสิ่งซึ่งเป็นเพียงชนิดหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นเกียรติศักดิ์จึงเป็นสิ่งที่เราพบแล้วพบอีกในยุคแห่งประชาธิปไตยเช่นเดียวกับในยุคอภิชนาธิปไตย แต่คงไม่ใช่เรื่องยากที่จะแสดงให้เห็นว่าในยุคประชาธิปไตย เกียรติศักดิ์มีรูปโฉมอีกอย่างหนึ่ง

กฎของเกียรติศักดิ์สมัยประชาธิปไตยไม่เพียงแตกต่างไปเท่านั้น เราจะได้เห็นอีกว่ากฎมีจำนวนน้อยกว่า ชัดเจนน้อยกว่า และคนเคร่งครัดต่อกฎนั้นน้อยกว่า

ชนชั้นวรรณะหนึ่งย่อมจะอยู่ในฐานะพิเศษกว่าประชาชนทั่วไปเสมอ ในโลกนี้ไม่

มีอะไรจะเป็นเรื่องพิเศษยิ่งไปกว่าสังคมเล็ก ๆ ซึ่งประกอบด้วยครอบครัวต่าง ๆ ซึ่งยืนยงอยู่ตลอดกาล เช่นเดียวกับชนชั้นขุนนางในสมัยกลางเป็นต้น ทั้งมีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมและเก็บความรู้สติปัญญา ความมั่งคั่งอีกทั้งอำนาจให้อยู่ในสังคมเล็ก ๆ นั้นแต่เพียงแห่งเดียว และเป็นมรดกตกทอดสืบต่อกันไปด้วย

ว่า ยิ่งฐานะของสังคมมีลักษณะพิเศษเท่าไร ความต้องการพิเศษของสังคมก็ยิ่งมีจำนวนมากขึ้นเท่านั้น และปัจจัยของเกียรติยศซึ่งสอดคล้องกับความต้องการก็ยิ่งเพิ่มพูนขึ้นด้วย

ดังนั้นกฎของเกียรติศักดิ์ในประเทศที่ประชาชนมิได้แบ่งแยกออกเป็นชั้นวรรณะต่าง ๆ ย่อมจะมีจำนวนน้อยกว่าในประเทศอื่นเสมอ ถ้าแม้เกิดการกำหนดปัจจัยต่าง ๆ ในประเทศซึ่งแม้กระทั่งชนชั้นก็หายาก เกียรติศักดิ์ก็คงจำกัดอยู่เพียงแค่มหาบุญญาภิบาลไม่กี่อย่าง และบทบาทบุญญาภิบาลนั้นย่อมจะห่างไกลจากกฎทางศีลธรรม ซึ่งมนุษยชาติทั้งหมดยอมรับกันน้อยลงทุกที

โดยนัยนี้บทบาทบุญญาภิบาลของเกียรติศักดิ์ในประเทศประชาธิปไตย ย่อมจะประหลาดน้อยกว่าและมีจำนวนน้อยกว่าในประเทศอภิชนาธิปไตย

ทั้งนี้ยังจะคลุมเครือมากกว่าด้วย นี่เป็นผลที่จำเป็นต้องสืบเนื่องมาจากสิ่งที่กล่าวมาแล้ว

เนื่องจากลักษณะเฉพาะของเกียรติศักดิ์มีจำนวนน้อยลงและพิเศษน้อยลง บ่อยครั้งเราจึงสังเกตเห็นได้ยาก

ยังมีเหตุผลอื่น ๆ อีก

ในประเทศอภิชนาธิปไตยในสมัยกลาง ชนชั้นต่าง ๆ สืบต่อกันมาเรื่อย ๆ อย่างไม่ประโยชน์ แต่ละครอบครัวเป็นเสมือนมนุษย์อมตะ และไม่เคลื่อนไหวตลอดกาล ความคิดที่ไม่แปรเปลี่ยนแทบจะไม่ต่างไปกว่าฐานะ

ดังนั้นแต่ละคนจึงมองเห็นแต่ของสิ่งเดียวกันตลอดเวลา เขาพิจารณาสิ่งเหล่านั้นด้วยทัศนคติเดียวกัน ดวงตาของเขาจึงค่อย ๆ สอดแทรกเข้าไปถึงส่วนละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ และนานไปข้อสังเกตของเขาจะยิ่งแจ่มแจ้งและชัดเจนขึ้น โดยนัยนี้ คนในยุคศักดินาจึงไม่เพียงแต่มีความเห็นแปลก ๆ ผิดธรรมดา ในเรื่องเกียรติศักดิ์เท่านั้น เขายังเข้าใจความคิดเห็นเหล่านั้นแต่ละอย่างในลักษณะที่ชัดเจนและแน่นอนอีกด้วย

ในประเทศหนึ่งคงเช่นอเมริกาก็ไม่มีวันเป็นเช่นนั้นได้ ที่นั่นราษฎรทุกคนเคลื่อนไหวไปมา สังคมก็ดัดแปลงตัวเองอยู่ทุกวันและเปลี่ยนความคิดเห็นไปพร้อม ๆ กับความต้องการของตนเองด้วย ในประเทศเช่นนี้ คนจะมองเห็นกฎของเกียรติศักดิ์ได้วาง ๆ คนไม่ค่อยมีเวลาพิจารณาอย่างถี่ถ้วน

ถ้าแม้ว่าสังคมนี้เกิดเหตุหนึ่ง เราคงจะกำหนดความหมายของคำว่าเกียรติศักดิ์ได้ยากยิ่งกว่านี้

ในสมัยกลาง เนื่องจากแต่ละชนชั้นต่างก็มีเกียรติศักดิ์ของตน ความคิดเห็นเดียวกันจึงไม่มีวันเป็นที่ยอมรับของคนจำนวนมากได้ในเวลาเดียวกัน คนจึงสามารถกำหนดลักษณะของเกียรติศักดิ์ได้แน่นอนและชัดเจน เนื่องจากทุกคนที่ยอมรับลักษณะนั้นมีฐานะเหมือนกันทุกประการ และเป็นฐานะที่พิเศษมาก ทุกคนจึงพร้อมที่จะตกลงกันในเรื่องข้อกำหนดของกฎซึ่งสร้างขึ้นเพื่อพวกตนเท่านั้นเป็นธรรมดา

โดยนัยนี้ เกียรติศักดิ์จึงกลายเป็นหลักอันสมบูรณ์ และละเอียดถี่ถ้วน โดยมีการคาดการณ์และวางระเบียบไว้ล่วงหน้าทุกอย่าง หลักนี้เป็นกฎตายตัว และชัดเจนเสมอสำหรับการกระทำของมนุษย์ ในประเทศประชาธิปไตย เช่นอเมริกา ที่ซึ่งชั้นตำแหน่งต่าง ๆ ปะปนกันหมด และที่ซึ่งสังคมทั้งสังคมเป็นกลุ่มก้อนเดียว และปัจจัยทั้งหลายคล้ายคลึงกัน แต่ไม่เหมือนกันทีเดียว คนจึงไม่มีวันตกลงกันได้แน่นอนล่วงหน้าว่า เกียรติศักดิ์ห้ามสิ่งใดและอนุญาตสิ่งใด

ในหมู่ประชาชนเหล่านี้ มีความต้องการระดับชาติบางประการ ซึ่งก่อให้เกิดความเห็นของส่วนรวมในเรื่องเกียรติยศ แต่ความคิดเห็นแบบนั้นไม่มีวันเกิดขึ้นในสมองของราษฎรทุกคนในเวลาเดียวกัน ด้วยวิธีเดียวกัน และด้วยพลังที่เท่าเทียมกัน กฎของเกียรติศักดิ์มีอยู่แต่บ่อยครั้งมักจะขาดผู้ตีความ

ความสับสนยังมีมากยิ่งขึ้นในประเทศประชาธิปไตยเช่นเดียวกับในประเทศเรา ที่ซึ่งชนชั้นต่าง ๆ ซึ่งประกอบขึ้นเป็นสังคมแบบโบราณ บังเอิญเข้ามาปะปนกัน โดยยังไม่ทันได้ผสมผสานกัน แต่ละวันชนชั้นเหล่านี้นำความคิดต่าง ๆ เข้ามา ซึ่งบ่อยครั้งขัดกับเกียรติศักดิ์ของตน ในชนชั้นดังกล่าวแต่ละคนจะละทิ้งความเห็นแบบคนรุ่นพ่อไปบางส่วนและเก็บส่วนอื่นเอาไว้สุดแต่อารมณ์ผันแปรของตน โดยลักษณะการเช่นนี้ ท่ามกลางมาตรการมากมายซึ่ง

กำหนดขึ้นตามอำเภอใจเหล่านี้ จึงไม่มีวันกำหนดกฎเกณฑ์ของส่วนรวมขึ้นมาได้ ดังนั้น จึงแทบจะเป็นสิ่งสุดวิสัยที่จะกล่าวล่วงหน้าว่า การกระทำใดจะได้รับการยกย่องหรือเหยียดหยาม นี่คือยุคอันยากลำบากยิ่ง แต่จะดำรงอยู่ได้ไม่นาน

ในประเทศประชาธิปไตย เนื่องจากการจำกัดความคำว่าเกียรติศักดิ์ไว้ไม่ชัดเจน คำนี้จึงมีอำนาจน้อยลง เพราะเป็นเรื่องยากที่จะนำกฎซึ่งไม่เป็นที่รู้จักกันดีไปใช้อย่างถูกต้องและเชื่อมั่น ความเห็นของสาธารณะซึ่งเป็นสิ่งธรรมชาติ และมีอำนาจสูงสุดในการตีความของกฎข้อบังคับในเรื่องเกียรติยศ เมื่อมองเห็นไม่ชัดแจ่มแจ้งนักว่าจะยุติเทียน หรือสรรเสริญใคร ๆ จึงพากันรีรอก่อนที่จะให้คำตัดสิน มีบางครั้งที่มีความเห็นของสาธารณะเกิดขัดกัน บ่อยครั้งจึงไม่มีการแสดงความเห็นใด ๆ และปล่อยไปตามเรื่องตามราว

ลักษณะอันค่อนข้างไร้พลังของเกียรติศักดิ์ในประเทศประชาธิปไตย ยังมาจากสาเหตุอื่นอีกหลายประการ

ในประเทศอภิชนาธิปไตย เกียรติศักดิ์ชนิดเดียวกันจะเป็นที่ยอมรับก็โดยคนจำนวนหนึ่งเท่านั้น ซึ่งบ่อยครั้งจะมีจำนวนจำกัด และแยกตัวออกมาจากคนอื่น ๆ เสมอ ดังนั้น คนกลุ่มนั้นจึงเกิดความสับสนอย่างง่ายดายในเรื่องเกียรติศักดิ์กับสิ่งที่จะทำให้พวกเขาเด่นกว่าคนอื่นสำหรับคนเหล่านี้เกียรติศักดิ์คือลักษณะเด่นในตัว เขาจึงทำตามกฎต่าง ๆ ของเกียรติศักดิ์อย่างกระตือรือร้นเพื่อประโยชน์ของตนเอง และจะกล่าวโดยนัยนี้ก็คือ เขาทำตามกฎเพราะอารมณ์ต้องการของตน

ความจริงในเรื่องนี้จะปรากฏอย่างชัดแจ้ง ยามที่เราอ่านตำราว่าด้วยขนบธรรมเนียมสมัยกลางตอนการตัดสินด้วยการสู้ตัวต่อตัว เราจะเห็นว่าพวกขุนนางชั้นยศที่ใช้หอกและดาบในการทะเลาะวิวาทกัน ขณะที่พวกไพร่ใช้ไม้พลอง ประเพณียังเสริมอีกว่า “เนื่องจากพวกไพร่ไม่มีเกียรติ” นันมิได้หมายความว่าพวกไพร่เป็นพวกที่น่าดูถูกเหยียดหยาม ดังที่เราคิดกันในสมัยนี้ แต่หมายความว่า การกระทำของพวกเขาได้รับการพิจารณาตัดสินด้วยกฎเกณฑ์เดียวกับพวกขุนนาง

ในชั้นแรก สิ่งที่ทำให้ประหลาดใจก็คือ เมื่อเกียรติศักดิ์มีอำนาจอย่างเต็มที่เช่นนั้น โดยทั่วไปแล้วคำวิพากษ์ของเกียรติศักดิ์จะมีลักษณะประหลาดมากที่สุด เมื่อเป็นเช่นนั้นยิ่ง

เกียรติศักดิ์โดยห่างจากเหตุผลมากเท่าไร คนยิ่งเชื่อฟังมากขึ้นเท่านั้น ในบางครั้งเราจึงอาจสรุปได้ว่า เกียรติศักดิ์ในสมัยนั้นเป็นสิ่งมีพลัง เพราะความประหลาดพิสดารนั่นเอง

อันที่จริงแล้ว ทั้งสองสิ่งที่กล่าวมา เกิดจากสิ่งเดียวกัน แต่มิได้สืบเนื่องมาจากกันและกัน

เกียรติศักดิ์จะเป็นสิ่งที่ประหลาดมากน้อยเพียงใด ย่อมแล้วแต่ว่า จะแสดงถึงความต้องการเฉพาะมากหรือน้อย และคนที่รู้สึกในเรื่องเกียรติศักดิ์มีน้อยแค่ไหน และเกียรติศักดิ์จะมีอิทธิพลที่ต่อเมื่อแสดงถึงความต้องการเฉพาะแบบนี้ ดังนั้น เกียรติศักดิ์จึงมิได้มีอิทธิพลเพราะเป็นสิ่งแปลกประหลาด แต่เกียรติศักดิ์แปลกประหลาดและมีอิทธิพลเนื่องจากสาเหตุเดียวกัน

ข้าพเจ้าจะตั้งข้อสังเกตอีกอย่างหนึ่ง

ในประเทศอภิชนาธิปไตย ชนชั้นทุกชั้นแตกต่างกัน แต่ทุกชั้นอยู่คงที่ แต่ละชั้นจะอยู่ ณ ที่ๆ กำหนดไว้ในโลกของตน โดยไม่สามารถออกนอกบริเวณได้ ท่ามกลางชนชั้นอื่นๆ ซึ่งคิดแน่นอนอยู่กับที่ของตนแบบเดียวกัน ในประเทศเหล่านี้จึงไม่มีใครหวังหรือหวังเกรงว่าใครจะมองไม่เห็นตน เราจะไม่พบใครเลยซึ่งอยู่ในชั้นต่ำมากจนกระทั่งไม่มีเวทีที่จะแสดงตัว และอาจพ้นจากคำตำหนิหรือสรรเสริญได้ เพราะเป็นคนต่ำต้อย

ตรงกันข้ามในรัฐประชาธิปไตย ที่ซึ่งราษฎรทุกคนปะปนกันอยู่ในหมู่ชนเดียวกัน และเคลื่อนไหวไปมาอยู่ตลอดเวลา คนทั่วไปไม่รู้ว่าจะยึดกับความเห็นอะไร วัตถุประสงค์ของเขาจะเลือนหายไปทุกขณะและหลุดลอยไป เกียรติศักดิ์ในรัฐเหล่านี้จึงรุนแรงและมีบั้นน้อยกว่าเสมอ เพราะเหตุว่าเกียรติศักดิ์จะมีบทบาทอำนาจก็เพื่อสาธารณะเท่านั้น ซึ่งในเรื่องนี้จะแตกต่างจากคุณธรรมธรรมดา ที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเองและคนจะสร้างคุณธรรมให้ถึงพร้อมได้ก็ด้วยการแสดงคุณธรรมให้ปรากฏ

ถ้าแม้ท่านผู้อ่านเข้าใจถึงสิ่งที่กล่าวมาแล้ว ท่านก็คงจะเข้าใจได้ว่าระหว่างความไม่เสมอภาคทางฐานะและสิ่งซึ่งเราเรียกว่าเกียรติศักดิ์ มีความเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิดและจำเป็นยิ่ง ถ้าข้าพเจ้าเข้าใจไม่ผิด ยังไม่เคยมีการชี้ให้เห็นอย่างชัดแจ้ง ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงต้องลองพยายามเป็นครั้งสุดท้าย เพื่อที่จะอธิบายความเกี่ยวพันนั้นให้กระจ่าง

ในหมู่มนุษยชาตินั้น ชาติเป็นส่วนที่แยกออกไปต่างหาก นอกเหนือจากความต้อง

การท้าว ๆ ไปบางอย่าง ซึ่งฝังแน่นอยู่ในมนุษยชาติ ชาติมีผลประโยชน์และความต้องการของ
คนโดยเฉพาะ ในเรื่องคำตำหนิหรือสรรเสริญ จึงมีการกำหนดความคิดเห็นของชาติบางอย่าง
ขึ้นทันที ซึ่งราษฎรพากันเรียกว่าเกียรติศักดิ์

ในชาติเดียวกันนี้เอง ก็จะมีการกำหนดชั้นวรรณะหนึ่งขึ้นมา เนื่องจากวรรณะนี้
แยกจากชนชั้นอื่นทั้งหมด จึงมีความต้องการของคนโดยเฉพาะ และความต้องการเหล่านี้ก็จะ
ก่อให้เกิดความคิดเห็นพิเศษแยกไปอีกชั้น เกียรติศักดิ์ของชั้นวรรณะนี้ ซึ่งเป็นที่รวมอันแสน
ประหลาดของความคิดความเข้าใจเฉพาะของชาติ และความคิดความเข้าใจของวรรณะซึ่งมี
ลักษณะเฉพาะยิ่งขึ้นไปอีก จึงย่อมจะห่างไกลจากความคิดเห็นธรรมดาทั่วไปของมนุษย์มาก
ที่สุดเท่าที่เราจะนึกได้ บัดนี้เราขึ้นมาถึงจุดสูงสุดแล้วกลับลง ไปข้างล่างกันเถิด

ชั้นต่าง ๆ ประปนกัน อภิสัทธุกทำลายลง เมื่อคนในชาติกลับมาเหมือนกันและ
เท่าเทียมกัน ผลประโยชน์และความต้องการของเขาจึงคลุกเคล้ารวมกัน แล้วเราก็ได้เห็นความ
คิดความเข้าใจที่แปลกประหลาดทั้งหมด ซึ่งแต่ละวรรณะเรียกว่าเกียรติศักดิ์หายไปเรื่อย ๆ
เกียรติศักดิ์จึงมาจากความต้องการเฉพาะของประเทศเองเท่านั้น เกียรติศักดิ์ทำให้ชาติแตกต่าง
ไปจากประชาชาติอื่น ๆ

ท้ายที่สุดนี้ แม่นเป็นไปได้ที่สมมุติว่า เชื้อชาติทั้งหมดเข้าผสมผสานกลมกลืน
กันหมด และประชาชนต่าง ๆ ในโลกบังเอิญมาถึงจุดที่เขามีผลประโยชน์เดียวกัน ความต้องการ
อย่างเดียวกัน และไม่มีลักษณะเฉพาะอันใดมาทำให้พวกเขาแตกต่างกัน เมื่อนั้นเราคงจะเลิก
ให้ค่าการกระทำของมนุษย์เช่นที่เคยเป็นมาอย่างสิ้นเชิง ทุก ๆ คนจะพิจารณาการกระทำของ
มนุษย์แบบเดียวกัน ความต้องการท้าว ๆ ไปของมนุษยชาติ ตามสำนึกของแต่ละคนย่อมจะเป็น
มาตรฐานร่วมกัน เมื่อถึงยามนั้นในโลกนี้ เราจะพานพบก็แต่ความคิดความเข้าใจท้าว ๆ ไป
เกี่ยวกับความดีและความชั่วเท่านั้น ซึ่งจำเป็นจะต้องมีความคิดในเรื่องการสรรเสริญและการ
ตำหนิควบคู่มาด้วยเป็นธรรมดา

โดยนัยนี้ เพื่อที่จะรวมความคิดทั้งหมดของข้าพเจ้าไว้ด้วยกัน ข้าพเจ้าก็ขอกล่าว
ว่าความแตกต่างและความไม่เสมอภาคของมนุษย์นี้เองที่ก่อให้เกิดเกียรติศักดิ์ เกียรติศักดิ์จะมี
พลังน้อยลงเมื่อความแตกต่างเหล่านี้เลื่อนหายไป และเกียรติศักดิ์จะสูญสิ้นไปพร้อมกับความ
แตกต่างที่กล่าวมา

บทที่ ๑๕

เพราะเหตุใดในสหรัฐอเมริกา เราจึงพบ คนที่มีความทะเยอทะยานมากมาย แต่กลับ พบความทะเยอทะยานสูงน้อยเหลือเกิน

สิ่งแรกที่จะสะดุดตาในสหรัฐอเมริกาก็คือ ผู้ที่หาทางหลุดพ้นจากฐานะเดิมของตน มีมากมายสุดขีด และสิ่งที่สองก็คือ ท่ามกลางผู้ที่ดิ้นรนทะเยอทะยานอยู่ทั่วไป เราจะสังเกตเห็นความทะเยอทะยานสูง ๆ น้อยเหลือเกิน ไม่มีคนอเมริกันคนใดจะแสดงว่าตนไม่มุ่งมั่นปรารถนาที่จะยกตัวให้สูงขึ้น แต่เราเกือบจะไม่เห็นใครที่มีท่าว่าจะตั้งความหวังไว้มโหฬารหรือใฝ่สูงมาก ๆ ทุก ๆ คนประสงค์ที่จะได้มาซึ่งทรัพย์สิน ชื่อเสียงและอำนาจอยู่ตลอดเวลา แต่น้อยคนมองสิ่งเหล่านี้ในลักษณะใหญ่โต เรื่องนี้จะทำให้เราประหลาดใจในขั้นแรก ในเมื่อไม่ว่าจะทางขนบธรรมเนียมหรือกฎหมายของอเมริกา เราไม่เห็นอะไรที่จะมาจำกัดความปรารถนาพุ่งสูงขึ้นในทุก ๆ ทาง

ดูจะเป็นการยากที่จะบอกว่า สภาพอันแปลกประหลาดนี้ มาจากความเสมอภาคทางฐานะ เพราะทันทีที่ความเสมอภาคนี้เกิดขึ้นในบ้านเรา ใคร ๆ ต่างก็พากันแสดงความทะเยอทะยานอย่างเต็มที่จนแทบจะไม่มีขอบเขต* อย่างไรก็ตามข้าพเจ้าก็เชื่อว่าเราควรจะค้น

* คำกล่าวนี้ดูจะหมายถึง นโปเลียน น้อยกว่าผู้ที่มีความทะเยอทะยานสูง ซึ่งแสดงความต้องการอย่างรุนแรง เมื่อครั้งปฏิวัติ ปี ค.ศ. ๑๗๙๕ เช่นความทะเยอทะยานของฝ่ายพลเรือน (การต่อสู้ช่วงชิงอำนาจ) ความทะเยอทะยานของฝ่ายทหาร (การชิงดีชิงเด่นระหว่างพวกนายพล ความก้าวหน้าในการทำงานอย่างรวดเร็ว การแสดงอารมณ์แบบ “ผู้มีอำนาจสูงสุดในต่างจังหวัด” ของนายพลหลายคน ซึ่งปกครองดินแดนที่ตนมาได้) แม้กระทั่งความทะเยอทะยานของพวกปัญญาชน (เช่นหนังสือเรื่อง “ความก้าวหน้าทางความนึกคิดของมนุษย์ หรือ Progrès de l'esprit humain” ของมงเตสกีเออ) ความเพื้อฝันอย่างจริงจังของบรรดานักอุดมการณ์ (ในสมัยสาธารณรัฐ เช่น “สตรีจะกลอดบุตรได้โดยไม่ต้องเจ็บปวดทรมาน”) เป็นต้น

หาสาเหตุของสิ่งที่กล่าวมา จากสภาพสังคมและขนบธรรมเนียมแบบประชาธิปไตยของคนอเมริกันเป็นส่วนใหญ่

การปฏิวัติทุกอย่าง ทำให้ความทะเยอทะยานของคนสูงขึ้น สิ่งนี้เป็นจริงโดยเฉพาะกับการปฏิวัติที่โค่นล้มระบบอภิชนาธิปไตย

อุปสรรคเก่า ๆ ที่ขัดขวางมิให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงความมีชื่อเสียงและอำนาจ เมื่อเกิดพื้ทะเลายลงทันทีทันใด คนทั่วไปจึงต่างพยายามถีบตัวขึ้นอย่างรุนแรงไปสู่ความยิ่งใหญ่ซึ่งเขาใฝ่ฝันมานานแล้ว และมีโอกาสที่จะครอบครองได้ในที่สุด ท่ามกลางความปิติยินดีในชัยชนะครั้งแรกนี้ ดูเหมือนทุกคนจะเห็นว่าไม่มีอะไรที่เขาทำไม่ได้ ไม่เพียงแต่ความปรารถนาจะไม่มีขอบเขตเท่านั้น อำนาจในการสนองความปรารถนานั้นก็เกือบไม่มีขอบเขตเช่นกัน ขณะที่มีการปรับปรุงขนบธรรมเนียมและกฎหมายใหม่อย่างกว้างขวางและปัจจุบันทันด่วนนี้ ท่ามกลางความสับสนวุ่นวายของผู้คนและกฎเกณฑ์อยู่ทั่วไปนี้ ราษฎรพากันถีบตัวสูงขึ้นและตกลงอย่างรวดเร็วแทบไม่น่าเชื่อ และอำนาจก็เปลี่ยนจากมือหนึ่งไปสู่อีกมือหนึ่งอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งไม่มีใครหมกหวังว่าจะไม่ถึงที่ที่ตนจะไขว่คว้าอำนาจนั้นมาได้

นอกจากนั้นคงจะจำกันได้ว่าคนที่ทำลายระบบอภิชนาธิปไตย เคยมีชีวิตอยู่ภายใต้กฎหมายของระบบนั้นมาก่อน เขาได้เห็นความยิ่งใหญ่รุ่งเรืองของระบบนั้นและเขายังปล่อยให้ความรู้สึกและความคิดของระบบนั้นแทรกซึมเข้าไปในจิตใจโดยไม่รู้ตัว ดังนั้นขณะที่ระบบอภิชนาธิปไตยสลายไปนั้น เจตนารมณ์ของระบบนี้ยังคงวนเวียนอยู่กับฝูงชน และผู้คนยังคงเก็บรักษาสัญชาตญาณแบบอภิชนาธิปไตยไว้อีกนาน หลังจากที่ได้รับชัยชนะแล้ว

ดังนั้นความทะเยอทะยานจึงย่อมจะสูงส่งมากเสมอ ตราบเท่าที่การปฏิวัติประชาธิปไตยยังคงดำเนินอยู่ และการณ์ยังจะเป็นดังนั้นต่อไปอีกกระยะหนึ่งหลังจากที่การปฏิวัติสิ้นสุดลงแล้ว

ความรำลึกถึงเหตุการณ์อันน่าอัศจรรย์ซึ่งคนได้รู้เห็นเป็นพยาน ย่อมจะไม่ลบเลือนไปจากความทรงจำของเขาภายในหนึ่งวัน อารมณ์ความรู้สึกซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากการปฏิวัติ ย่อมจะไม่จางหายไปพร้อมกับการปฏิวัตินั้น คนยังคงรู้สึกว่ามีอะไรเสถียรภาพท่ามกลางความเป็นระเบียบเรียบร้อย ใคร ๆ ยังคงคิดถึงความสำเร็จอันง่ายตายอยู่ท่ามกลางความผันแปรอันแสนประหลาดซึ่งก่อให้เกิดความสำเร็จอันนั้น ความปรารถนายังคงมีอยู่มาก

มายขณะที่วิธีที่จะสนองตอบความปรารถนาตลอดทุกวันนี้ ความนิยมในทรัพย์สินสมบัติองใหญ่ ๆ ยังคงอยู่ แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่หายาก และแล้วเราจะมองเห็นความทะเยอทะยานอันไม่ได้สัดส่วน และเป็นความทุกข์ซึ่งเผาผลาญหัวใจคนอย่างลับ ๆ และไร้ผล จุดประทุขึ้นทั่วไปทุกหัวระแหง

แต่กระนั้น ร่องรอยสุดท้ายของการต่อสู้ก็ค่อย ๆ ลบเลื่อนไปที่ละน้อย ส่วนที่เหลืออยู่ของระบบอภิชนาธิปไตยก็สูญหายไปจนหมดสิ้น คนเริ่มสัมผัสเหตุการณ์สำคัญ ๆ ซึ่งเกิดพร้อมกับการโค่นล้มของระบบ ต่อจากสงครามก็คือการพักผ่อน อานุภาพของกฎเกณฑ์กลับ มาสู่โลกใหม่อีกวาระหนึ่ง ความปรารถนาได้สัดส่วนกับวิธีการ ความต้องการ ความคิด ความรู้สึกเกี่ยวพันกัน และเมื่อคนเสมอกันแล้ว ในที่สุดสังคมประชาธิปไตยจึงจะมั่นคง

ถ้าแม้เราพิจารณาคุณประโยชน์ประชาธิปไตย ซึ่งบรรลุสภาพอันถาวรและปกติ แล้วนี้ เราจะได้เห็นภาพอันต่างไปจากภาพที่เราเพิ่งเคยเมื่อสักครั้น และเราสามารถลงความ เห็นได้ไม่ยากว่า แม้ความทะเยอทะยานจะสูงส่งขึ้น ขณะที่มีการปรับฐานะให้เท่าเทียมกัน แต่ความทะเยอทะยานจะสูญเสียดังขณะนั้น ไปเมื่อฐานะเท่าเทียมกันแล้ว

เนื่องจากทรัพย์สินสมบัติองใหญ่ ๆ ถูกแบ่งแยกออกไป และวิทยาการขยายกว้างออกไป จึงไม่มีใครขาดความรู้และทรัพย์สินเสียทีเดียว เมื่ออภิสิทธิ์และความไว้ความสามารถเพราะ ชนชั้น ถูกทำลายลงแล้ว และเมื่อคนตัดสายโยกย้ายเขาไว้ไม่ให้ขยับเขยื้อนออกแล้ว คนจึง คิดถึงความก้าวหน้า ความปรารถนาที่จะเขยิบฐานะจึงเกิดขึ้นในหัวใจทุก ๆ ดวงพร้อมกัน แต่ ละคนอยากจะออกจากฐานะของตน ความทะเยอทะยานจึงเป็นความรู้สึกของคนทั่วไป

แม้ว่าความเสมอภาคทางฐานะจะทำให้ราษฎรทุกคนมีทรัพย์สินทรัพย์ากรอยู่บ้าง แต่ความ เสมอภาคนี้ก็ขัดขวางมิให้ใครมีทรัพย์สินทรัพย์ากรมากมาย ความปรารถนาของคนจึงจำเป็นต้องอยู่ใน ขอบเขตค่อนข้างจะคับแคบ ดังนั้นในหมู่ประชาธิปไตย ความทะเยอทะยานจึงเป็นสิ่งร้อ้น แรงและคุกรุ่นอยู่เรื่อย ๆ แต่โดยปกติแล้วคนไม่อาจไฝ่สูงได้มากนัก ดังนั้นชีวิตของคนจึง เต็มไปด้วยความปรารถนาอันแรงกล้าในสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งมองเห็นอยู่แค่เอื้อม

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งซึ่งทำให้คนในสังคมประชาธิปไตย หันหลังให้กับความ ทะเยอทะยานสูง ๆ มิใช่เพราะเขามีทรัพย์สินสมบัติน้อย แต่เพราะเขาต้องใช้ความพยายามอย่าง รุนแรงอยู่ทุก ๆ วันเพื่อที่จะได้มีทรัพย์สินสมบัติมากขึ้นต่างหาก ความพยายามเหล่านี้บังคับให้ เขาต้องใช้พลังใจทั้งหมดที่มีอยู่ เพื่อทำสังฆกรรมตามัญญ์ ดังนั้นความคิดของเขาจึงแคบลง และพลังจิตก็มีขอบเขตด้วย คนจึงอาจยากจนลงกว่าเดิม หรือยังคงยิ่งใหญ่มากกว่าเดิม

ราษฎรที่สมบูรณ์พูนสุขจำนวนน้อย ซึ่งอยู่ในประเทศประชาธิปไตยไม่ใช่กรณียก

เว้นสำหรับภรรยา คนที่ค่อย ๆ เขยิบฐานะขึ้นเรื่อย ๆ ไปสู่ความมั่งคั่งหรืออำนาจย่อมจะได้รับ นิสัยรอบคอบและประมาณตัวจากความยากลำบากมาเป็นเวลานาน แม้ต่อมาเขาก็ไม่สามารถละทิ้ง นิสัยนั้นได้ คนเราจะขยายจิตใจของตนให้กว้างใหญ่ขึ้นตามลำดับเหมือนขยายบ้านไม่ได้

ข้อสังเกตทำนองเดียวกันนี้อาจนำไปใช้ได้กับลูกของคนทีกล่าวนานี้ ลูก ๆ ของ เขาเกิดมาในฐานะสูงนั้นจริงอยู่ แต่พ่อแม่เคยต่ำต้อยมาก่อน ลูก ๆ เติบโตขึ้นท่ามกลางความ รุสีก และความคิฉซึ่งยากที่เขาจะสลัดทิ้งได้ในเวลาต่อมา และเป็นที่ยอมรับได้ว่า เขาย่อมจะได้อรับทอคสัตยชาติญาณของพ่อและทรัพย์สินของพ่อด้วยในเวลาเดียวกัน

ตรงกันข้าม เป็นไปได้ว่าลูกหลานที่ยากจนที่สุดของชนชั้นขุนนางที่มีอำนาจอาจจะ แสดงความทะเยอทะยานในสิ่งใหญ่โต เพราะความคิดเห็นที่เป็นประเพณีของเชื้อชาติเขา และความนึกคิฉของคนทั่วไปเกี่ยวกับชั้นวรรณะของเขา ยิ่งคงค้ำจุนเขาให้อยู่สูงกว่าทรัพย์สินสมบัติของ เขาอีกกระยะหนึ่ง

สิ่งซึ่งขัดขวางกันมิให้คนในยุคประชาธิปไตยมีความทะเยอทะยานในสิ่งใหญ่โตก็คือ ระยะเวลาอันยาวนานกว่าเขาจะอยู่ในภาวะที่จะทำการใหญ่ได้ซึ่งเขามองเห็นล่วงหน้า ป้าสกาลกล่าวไว้ว่า “ข้างเป็นข้อได้เปรียบอย่างใหญ่หลวงที่คนอายุสิบแปดหรือยี่สิบ อาจมีคุณสมบัติที่ทำให้ เขาอยู่ในฐานะที่จะทำสิ่งที่อีกคนหนึ่งทำได้เมื่ออายุห้าสิบ นับเป็นการใช้เวลาสามสิบปีที่จะได้ สิ่งต่าง ๆ มาโดยไม่เหนื่อยยาก” โดยปกติแล้วคนที่มีความทะเยอทะยานในประเทศประชาธิปไตย ใช้เวลาสามสิบไม่ได้หรืออก ความเสมอภาคที่ทำให้แต่ละคนสามารถบรรลุทุกสิ่งทุกอย่าง กลับ ขัดขวางมิให้คนโตเร็ว

ในสังคมประชาธิปไตย เช่นเดียวกับในที่อื่น มีสมบัติองใหญ่ ๆ ที่คนจะแสวงหา ได้เพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้น และในเมื่ออาชีพซึ่งนำไปสู่โชคลาภนั้นเปิดกว้างสำหรับราษฎรแต่ ละคนเหมือน ๆ กันหมด จึงจำเป็นอยู่เองที่ความเจริญก้าวหน้าของทุกคนจะต้องล่าช้าลง เนื่อง จากผู้สมัครเกือบจะคล้าย ๆ กัน และเป็นการยากที่จะเลือกคนใดคนหนึ่ง โดยไม่ละเมิดหลัก ความเสมอภาค อันเป็นกฎสูงสุดของสังคมประชาธิปไตย ความคิดแรกที่เกิดขึ้น คือการทำให้ ผู้สมัครทุกคนเดินไปพร้อม ๆ กัน และผ่านการทดสอบเดียวกัน

ดังนั้น ขณะที่คนเหมือนกันมากขึ้น และหลักความเสมอภาคซึมซาบเข้าไปในสถา บันต่าง ๆ และในขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่อย่างสงบเรียบร้อย และลึกซึ้งยิ่งขึ้น กฎของ ความก้าวหน้าจะแข็งท่อยิ่งขึ้นความก้าวหน้าจะล่าช้าลง ความยากลำบากในอันที่จะบรรลุถึง ความยิ่งใหญ่ระดับหนึ่งอย่างรวดเร็วจะเพิ่มสูงขึ้น

เพราะความเกลียดชังอภิสิทธิ์และเพราะไม่รู้จะเลือกใครดี ในที่สุดจึงมีการบังคับให้ทุกคน ไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่เพียงใด ผ่านเครื่องกลั่นกรองอันเดียวกัน และผ่านการฝึกหัดเบื้องต้นเล็ก ๆ น้อย ๆ มากมายหลายอย่างโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ท่ามกลางการฝึกหัดดังกล่าว ความหนุ่มสาวของคนเหล่านี้จะสูญสิ้นไปและจิตนาการของเขาก็ดับมอดลง ดังนั้นเขาจึงหมดหวังที่จะได้ชื่นชมกับทรัพย์สินที่ได้มาอย่างเต็มที่ และในที่สุดเมื่อเขามีความสามารถที่จะทำสิ่งมหัศจรรย์ได้ เขาก็หมดความอยากเสียแล้ว

ในประเทศจีน ที่ซึ่งมีความเสมอภาคทางฐานะสูงมาก และเก่าแก่มาก คน ๆ หนึ่ง จะย้ายจากตำแหน่งหนึ่งไปยังอีกตำแหน่งหนึ่งได้ ก็ต่อเมื่อผ่านการสอบแข่งขันแล้ว การทดสอบเช่นนี้จะพานพบอยู่ทุกฝีก้าวในชีวิตการทำงานของเขา และความคิดนี้แทรกซึมเข้าไปในขนบธรรมเนียมอย่างแนบแน่น จนกระทั่งข้าพเจ้าจำได้ว่าเคยอ่านนิยายจีนเรื่องหนึ่งซึ่งพระเอกหลังจากประสบความผันแปรนานาประการ ได้เข้าถึงหัวใจของหญิงคนรักในที่สุด โดยผ่านการทดสอบได้อย่างดี คนที่ไฝ่สูงมาก ๆ จะรู้สึกหายใจไม่สะดวกในบรรยากาศเช่นนี้

สิ่งซึ่งข้าพเจ้ากล่าวเกี่ยวกับการเมือง อาจขยายกว้างออกไปได้ในทุก ๆ เรื่อง ความเสมอภาคก่อให้เกิดผลอย่างเดียวกันในเรื่องทั่วไป ในเรื่องที่ถูกกฎหมายมิได้วางระเบียบและถ่วงการเคลื่อนไหวของคน การแข่งขันก็พอแล้วสำหรับเรื่องนี้

ในสังคมประชาธิปไตยซึ่งมั่นคงดีแล้ว การเลื่อนฐานะสูง ๆ และรวดเร็วจึงหาได้ยาก การเลื่อนฐานะแบบนี้เป็นกรณีกเว้นของกฎที่ใช้ทั่วไปเพราะมีลักษณะพิเศษคนจึงลืมไปว่าการเลื่อนฐานะแบบนี้มีน้อยมาก

คนในประเทศประชาธิปไตย จึงพอจะมองเห็นทุกสิ่งทุกอย่างได้ราว ๆ ในที่สุดเขาสังเกตเห็นว่า ผู้บัญญัติกฎหมายเปิดหนทางกว้างขวางไม่มีขอบเขตไว้เบื้องหน้าเขา บนหนทางนี้ทุกคนสามารถก้าวเดินไปได้ แต่ไม่มีใครคิดว่าจะก้าวไปเร็ว ๆ ได้ ก่อนที่จะบรรลุเป้าหมายอันกว้างใหญ่สมปรารถนา เขามองเห็นอุปสรรคขวางกั้นเล็ก ๆ น้อย ๆ มากมายระหว่างทาง ซึ่งเขาจะต้องก้าวข้ามไปซ้ำ ๆ ภาพนี้ทำให้เขาเอือมระอาที่จะทะเยอทะยานเสียก่อนแล้ว และทำให้เขาท้อถอยด้วย ดังนั้น เขาจึงเลิกมีความหวังอันห่างไกลและไม่แน่นอนนั้นเสีย เพื่อที่จะหาความสุขเพลิดเพลินใกล้ ๆ ตัว ซึ่งไม่สูงเท่าและง่ายกว่า กฎหมายมิได้จำกัดขอบเขตความไฝ่ฝันของเขา แต่เขาเป็นคนขยับขอบเขตนั้นเข้ามาเอง

ข้าพเจ้าได้กล่าวแล้วว่าความทะเยอทะยานสูง ๆ ในศตวรรษประชาธิปไตยหายากกว่าในยุคอภิชนาธิปไตย ข้าพเจ้าขอเสริมว่า ยามที่คนเกิดความทะเยอทะยานสูง ๆ แม้จะมีอุปสรรคธรรมชาติก็ตาม ความทะเยอทะยานนี้จะมีลักษณะเป็นอย่างอื่น

ในประเทศอภิชนาธิปไตย สนามประลองความทะเยอทะยานส่วนมากมักจะมีขนาดกว้าง แต่ขอบเขตถูกกำหนดไว้ตายตัว ในประเทศประชาธิปไตยโดยปกติคนจะแสดงความทะเยอทะยานในสนามแคบ ๆ แต่ถ้าแม้ความทะเยอทะยานหลุดพ้นสนามนั้นออกไปได้ เราก็อาจพูดได้ว่าไม่มีอะไรจะมาจำกัดขอบเขตของความทะเยอทะยานนั้นเลย เนื่องจากในประเทศประชาธิปไตยคนอ่อนแอ โดดเดี่ยวและเคลื่อนไหวไปมา เนื่องจากสิ่งที่เข้ามาในอดีตมีอิทธิพลน้อย และกฎหมายไม่ยั่งยืน การต่อต้านสิ่งใหม่ ๆ จึงไม่แข็งขัน และหน่วยสังคมจึงไม่เคยมั่นคงทีเดียว เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ทะเยอทะยานที่มีอำนาจอยู่ในกำมือ จึงคิดว่าเขากล้าทำได้ทุกสิ่งและเมื่ออำนาจหลุดลอยไป เขาก็จะคิดทำให้รัฐบาลขึ้นป่วนทันทีเพื่อที่จะได้อำนาจกลับคืนมา

สิ่งนี้จึงทำให้ความทะเยอทะยานสูง ๆ ทางการเมือง มีลักษณะรุนแรงและปฏิวัติ แต่หายากที่จะเห็นความทะเยอทะยานสูงขนาดนั้น ในสังคมอภิชนาธิปไตย

ท่ามกลางความทะเยอทะยานซึ่งสมเหตุสมผลเล็ก ๆ น้อย ๆ มากมาย จะมีความปรารถนาซึ่งใหญ่โตเกินประมาณเป็นครั้งคราว โดยปกติแล้วนี่คือภาพของชาติประชาธิปไตย เราจะไม่ค่อยพบความทะเยอทะยานที่กว้างใหญ่ได้สัดส่วน ไม่สูงไม่ต่ำเกินไปในชาติเหล่านี้

ข้าพเจ้าเคยแสดงให้เห็นแล้วในตอนอื่นว่า ความเสมอภาคอาศัยพลังเร้นลับอันใด จึงทำให้มนุษย์ชอบความเพลิดเพลินทางวัตถุและชั้นชมแต่ปัจจุบันเพียงอย่างเดียวมากกว่าสิ่งอื่นใด สัญชาติญาณต่าง ๆ เหล่านี้จะเข้าผสมกับความรู้สึกทะเยอทะยาน กล่าวโดยนัยก็คือ ความรู้สึกนี้จะมีลักษณะคล้ายสัญชาติญาณอย่างหนึ่ง

ข้าพเจ้าคิดว่าผู้ทะเยอทะยานในประเทศประชาธิปไตย ผูกใฝ่กับผลประโยชน์และคำตัดสินของอนาคตน้อยกว่าคนอื่น ๆ ทั้งหมด เขาสนใจและหมกมุ่นอยู่กับปัจจุบันเพียงอย่างเดียว เขาจะประกอบธุรกิจการงานหลายอย่างให้ลุล่วงไปอย่างรวดเร็ว มากกว่าจะสร้างสิ่งที่จะเป็นอนุสาวรีย์อันถาวรเพียงไม่กี่ชิ้น เขาชอบความสำเร็จยิ่งกว่าความมีชื่อเสียงมากมายนัก สิ่งซึ่งเขาเรียกร้องโดยเฉพาะจากคน คือความเชื่อฟัง สิ่งซึ่งเขาประสงค์เหนือสิ่งอื่นใดคืออำนาจ ความเป็นอยู่ของเขา ยังคงต้อยกว่าฐานะของเขาเกือบจะตลอดเวลา ผลก็คือบ่อยเหลือ

เกินเขาจะยังมีรสนิยมต่ำ ๆ อยู่ทั้ง ๆ ที่มีทรัพย์สินสมบัติเหลือล้น ดูเหมือนว่าการที่เขาขึ้นไปมีอำนาจสูงสุด ก็เพียงเพื่อจะแสวงหาความเพลิดเพลินธรรมดาเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้ง่ายขึ้นเท่านั้นเอง

ข้าพเจ้าคิดว่าในสมัยเรา ๆ จำเป็นจะต้องให้ความทะเยอทะยานเป็นความรู้สึกที่บริสุทธิ์ผู้คุดอง ไม่รุนแรงและได้สัดส่วน แต่คงจะเป็นอันตรายอย่างยิ่ง ที่จะทำให้ ความรู้สึกนั้นลดน้อยลง และบีบคั้นมากจนเกินขนาด ควรจะต้องพยายามวางขอบเขตสูงสุดของความรูสึกนั้นไว้ล่วงหน้า โดยไม่ยอมให้ข้ามพ้นขอบเขตนั้นไปได้ แต่ต้องคอยระวังที่จะไม่ขัดขวางยามที่ความรู้สึกนั้นพุ่งสูงขึ้นภายในขอบเขตที่อนุญาตไว้

ข้าพเจ้าขอสารภาพว่า สำหรับสังคมประชาธิปไตยแล้ว ข้าพเจ้าห่วงเกรงความปรารถนาอันห้าวหาญ น้อยกว่าความปรารถนาสามัญธรรมดา สิ่งที่น่าหวาดหวั่นที่สุดก็คือว่า ท่ามกลางธุรกิจการงานเล็ก ๆ น้อย ตลอดเวลาในชีวิตส่วนตัว ความทะเยอทะยานอาจจะลดน้อยถอยลงไปได้ และอารมณ์ปรารถนาของมนุษย์จะสงบลง และลดต่ำลงในเวลาเดียวกัน ซึ่งแต่ละวันจะทำให้ท่าทีของหน่วยสังคมสงบเยียบลงและสูงส่งน้อยลง

ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงคิดว่า บรรดาประมุขของสังคมแบบใหม่ น่าจะคิดผิดที่อยากให้ราษฎรหลับใหลอยู่ท่ามกลางความสงบสุข โดยไม่มีการตื่นตัวในเรื่องใดเลย แต่เป็นการดีที่จะยื่นกิจการยาก ๆ และเสี่ยงอันตรายให้ราษฎรในบางครั้ง เพื่อที่จะทำให้พวกเขา มีความทะเยอทะยานสูงขึ้น และเป็นเวทีให้เขาแสดงความทะเยอทะยานได้

นักศีลธรรมพร่ำบ่นอยู่ไม่หยุดหย่อนว่า ความชั่วซึ่งสมัยเราโปรดปรานคือความหยิ่งจองหอง

นั่นเป็นความจริงในบางแง่ อันที่จริงไม่มีใคร ไม่คิดว่าตัวมีค่ากว่าคนข้างเคียงและไม่มีใครยอมเชื่อฟังผู้ที่เหนือกว่า แต่ในแง่อื่นผิดมากทีเดียว เพราะเหตุว่าคน ๆ เดียวกันนี้ที่ไม่อาจทนความเป็นลูกน้อง หรือความเสมอภาคได้ กลับตูดตนเองมากเสียจนกระทั่งคิดว่าตนเกิดมาเพื่อหาความสำราญแบบสามัญชนเท่านั้น เขาจึงเต็มใจที่จะปรารถนาเพียงแค่อะไรเล็ก ๆ ธรรมดา โดยไม่กล้าคิดการใหญ่ เขาแทบจะไม่เคยนึกถึงสิ่งใหญ่โตเลย

ดังนั้น แทนที่จะคิดว่าควรแนะนำให้คนร่วมสมัยเรามีความเจียมตน ข้าพเจ้ากลับอยากให้เราพยายามทำให้เขามีความคิดเกี่ยวกับตนเอง และชาติพันธุ์ของตนกว้างขวางกว่านี้ ความเจียมตนมิได้เป็นสิ่งดีสำหรับเขา ข้าพเจ้าเห็นว่าสิ่งที่เขาขาดมากที่สุดคือความหยิ่งจองหอง ข้าพเจ้าเต็มใจที่จะยอมละคุณธรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ หลายประการเพื่อความชั่วนี้

บทที่ ๒๐

อุตสาหกรรมการทำตำแหน่งงาน ในประเทศประชาธิปไตยบางประเทศ

ในสหรัฐอเมริกา ทันทีที่ราษฎรคนหนึ่งมีสติปัญญาความรู้อยู่บ้าง และมีทรัพย์สินบางอย่าง เขาจะหาทางร่ำรวยขึ้นจากการพาณิชย์และอุตสาหกรรม หรือมีเงินนั้นเขาจะซื้อทุ่งซึ่งเต็มไปด้วยป่าไม้ และทำตัวเป็นผู้บุกเบิก สิ่งที่เขาเรียกร้องจากรัฐเพียงอย่างเดียวคืออย่ามารบกวนการทำงานของเข และช่วยประกันผลผลิตให้เขา

ในหมู่ประชาชนยุโรปส่วนมาก ยามที่คน ๆ หนึ่งเริ่มรู้สึกว่าตนมีพลังกำลัง และเริ่มปรารถนาในสิ่งที่กว้างกว่าเดิม ความคิดแรกที่เกิดขึ้นคือการทำงานราชการ ผลลัพธ์ซึ่งแตกต่างกันอันนี้ ทั้ง ๆ ที่มาจากสาเหตุเดียวกัน ควรที่จะทำให้เราหยุดตรงนี้สักครู่หนึ่งเพื่อนำผลลัพธ์นั้นมาพิจารณา

ยามที่หน้าที่ราชการมีน้อย ค่าตอบแทนเลว งานไม่มั่นคง และนอกจากนั้น อาชีพทางอุตสาหกรรมมีจำนวนมากและให้ผลดี คนที่มีความปรารถนาใหม่ ๆ และไร้ความอดทนทั่วทุกแห่งหน ซึ่งเกิดจากความเสมอภาคอยู่ทุก ๆ วัน น่าจะมุ่งไปทางอุตสาหกรรมมากกว่างานราชการ

แต่ถ้าแม้ว่าขณะที่ชั้นต่าง ๆ เสมอภาคกัน ความรู้สติปัญญายังคงไม่สมบูรณ์หรือจิตใจคนยังเหนียวเหนียวไม่กล้า หรือว่าการพาณิชย์และอุตสาหกรรมซึ่งมีสิ่งขัดข้องอยู่บางอย่าง ยังคงเป็นหนทางอันยากลำบาก และเชื่องช้าในการหาเงินทอง ราษฎรซึ่งกระเสือกกระสนที่จะปรับปรุงชีวิตของตนให้ดีขึ้น ย่อมจะวิ่งกรูไปหาประมุขของรัฐเป็นโกลาหลเพื่อร้องขอความช่วยเหลือ การมีชีวิตที่สบายขึ้นโดยอาศัยสมบัติของหลวง แม้ไม่มีหนทางเดียวที่เขามีอยู่ แต่อย่างน้อยก็เป็นหนทางที่สะดวกที่สุด และเปิดกว้างที่สุดสำหรับทุกคน เพื่อที่จะออกพ้นฐานะซึ่งเขายังไม่พอใจ การแสวงหาตำแหน่งการงานจึงเป็นสิ่งที่คนกระทำมากที่สุดในบรรดาอุตสาหกรรมทั้งหมด

การณ์จะต้องเป็นไปเช่นนั้น โดยเฉพาะในประเทศราชาธิปไตยใหญ่ ๆ ซึ่งมีการรวมอำนาจ ที่ซึ่งตำแหน่งการงานที่ได้รับค่าตอบแทนมีมากมายมหาศาล และความเป็นอยู่ของข้าราชการมันคงพอสมควร โดยลักษณะการที่ว่า จะไม่มีใครหมกหมองที่จะได้ทำงานและความสุขสบายจากงานนั้นเหมือนกับจากกองมรดก

ข้าพเจ้าจะไม่พูดว่าความปรารถนาในหน้าที่ของราชการอย่างไม่ประมาณตนของคนทั่วไปเป็นโรคร้ายใหญ่หลวงอย่างหนึ่งของสังคม หรือว่าโรคนี้ทำลายความนึกคิดของราษฎรแต่ละคนในเรื่องอิสรภาพ และทำให้คนทั้งชาติชอบสิ่งที่ต่ำต้อย ซื่อขายกันได้หรือว่าโรคนี้กดคุณธรรมที่หาหาญเอา ไว้ไม่ให้แสดงออกมา ทั้งข้าพเจ้าจะไม่ตั้งข้อสังเกตเช่นกันว่าอุตสาหกรรมชนิดนี้จะสร้างแต่กิจกรรมซึ่งไม่ให้ผลผลิตอันใด และทำให้ประเทศวุ่นวายโดยไม่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ทุกสิ่งที่กล่าวมานี้เข้าใจได้ง่ายมาก

แต่ข้าพเจ้าอยากให้ข้อสังเกตว่า รัฐบาลซึ่งสนับสนุนแนวโน้มแบบนี้ย่อมจะเสี่ยงกับความไม่สงบ และการดำรงอยู่ของรัฐบาลจะตกอยู่ในอันตรายใหญ่หลวงด้วย

ข้าพเจ้าทราบดีว่าในยุคเช่นยุคเรา ซึ่งเรามองเห็นความรักเคารพ ที่เคยควบคู่กับอำนาจในครั้งกระโน้น ค่อย ๆ เลือนหายไป ผู้ปกครองอาจจะจำเป็นต้องผูกมัดแต่ละคนให้เหนียวแน่นกว่าเดิมด้วยผลประโยชน์ และสิ่งที่สะดวกก็คือสนองอารมณ์ความต้องการของคน เพื่อให้คนอยู่ในระเบียบ และเงียบไม่ปริปาก แต่การณ์จะเป็นเช่นนั้นได้ไม่นาน สิ่งซึ่งคุณจะเป็นที่มาของพลังชั่วระยะเวลาหนึ่ง นานไปย่อมจะกลายเป็นเหตุแห่งความวุ่นวายและอ่อนแออย่างแน่นอน

ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตยเช่นเดียวกับในหมู่ประชาชนอื่น ๆ งานราชการย่อมจะมีจำนวนจำกัดในที่สุด แต่จำนวนของคนทะเลาะทะเลาะไม่มีขีดจำกัด คนแบบนี้จะเพิ่มขึ้นตลอดเวลา เพราะมีการเคลื่อนไหวมากขึ้น และไม่มีสิ่งใดต้านทานได้ เมื่อฐานะเท่าเทียมกันมากขึ้น จำนวนดังกล่าวจะถึงขีดจำกัดก็ต่อเมื่อขาดคนเท่านั้น

ดังนั้น ยามที่ความทะเลาะทะเลาะมีทางออกทางเดียวเท่านั้นคืองานราชการ ในที่สุดรัฐบาลก็ต้องประสบการต่อต้านตลอดกาล เพราะเหตุว่าหน้าที่ของรัฐบาลคือการสนองความปรารถนา ซึ่งเพิ่มพูนขึ้นอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด ด้วยหนทางที่จำกัด จึงควรเชื่อได้ว่าในบรรดาประชาชนทุกชาติในโลก ประชาชนที่อยากต่อการควบคุมและปกครอง คือประชาชน

ที่ของานทำ ไม่ว่าผู้เป็นประมุขจะใช้ความพยายามเพียงใดก็ตาม เขาจะไม่มีวันทำให้ประชาชนพอใจได้ เขาจะต้องคอยหวาดเกรงอยู่ตลอดเวลาว่าในที่สุดประชาชนอาจจะล้มโครงสร้างและเปลี่ยนโฉมหน้าของประเทศ ด้วยความต้องการเพียงอย่างเดียว คือทำให้ตำแหน่งต่างๆ ว่างลง

เจ้าผู้ครองในสมัยเรา ซึ่งพยายามที่จะดึงผู้ที่มีความปรารถนาใหม่ๆ เพราะความเสมอภาคมารวมอยู่ที่ตัวเองทั้งหมด และพยายามทำให้คนเหล่านั้นพอใจ ในที่สุดถ้าข้าพเจ้าคิดไม่ผิด ก็จะสำนักฝึกที่ริอานทำเช่นนั้น วันหนึ่งเจ้าผู้ครองคงจะค้นพบว่า การทำให้อำนาจเป็นสิ่งจำเป็นมากอย่างนั้นเป็นการเสี่ยง และการสอนราษฎรแต่ละคนให้รู้จักศิลปะในการหาเลี้ยงตัวเอง น่าจะเป็นสิ่งที่สุจริตและแน่นอนกว่า

บทที่ ๒๑

เพราะเหตุใดการปฏิวัติใหญ่ๆ จะไม่ค่อยเกิดขึ้น

ประชาชนซึ่งมีชีวิตอยู่ภายใต้ระบบการแบ่งชั้นวรรณะมาเป็นเวลาหลายศตวรรษ จะบรรลุถึงสภาพสังคมแบบประชาธิปไตยได้ ก็หลังจากการเปลี่ยนแปลงซึ่งค่อนข้างยากลำบาก ต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานาน โดยใช้การกระทำที่รุนแรง และหลังจากความผันแปรมากมายหลายครั้ง ซึ่งตลอดเวลานั้น ทรัพย์สิน ความคิดเห็นและอำนาจ เปลี่ยนตัวอย่างรวดเร็ว ดังนั้น แม้ว่าการปฏิวัติครั้งใหญ่ จะสิ้นสุดลงแล้ว เราจะยังคงเห็นนิสัยความเคยชินกับการปฏิวัติอยู่อีกเป็นเวลานาน และติดตามมาด้วยความสับสนวุ่นวายอย่างใหญ่หลวง เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นขณะที่ฐานะเท่าเทียมกันมากขึ้น เราจึงสรุปได้ว่ามีความเกี่ยวพันอันแน่นบับอยู่อย่างหนึ่ง ระหว่างความเสมอภาคและการปฏิวัติ โดยลักษณะการที่ว่า ความเสมอภาคจะมีอยู่ไม่ได้โดยไม่เกิดการปฏิวัติ

ในประเด็นนี้ เหตุผลจะสอดคล้องกับประสบการณ์

ในประเทศซึ่งชนชั้นเกือบจะเท่ากัน ไม่มีสายใยขัดแย้งอันใดที่จะรวมคนไว้ด้วยกัน และยึดคนให้อยู่กับที่อย่างแน่นหนา ไม่มีใครสักคนที่จะมีสิทธิถาวร หรืออำนาจในการออกคำสั่ง และไม่มีใครอยู่ในฐานะที่จะต้องเชื่อฟัง ทว่าแต่ละคนเมื่อเห็นว่าตนพอจะมีสติปัญญา ความรู้บ้าง และมีทรัพยากรบางอย่างก็อาจเลือกหนทางของตนได้ และเดินแยกไปต่างหากจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

สาเหตุเดียวกัน ที่ทำให้ราษฎรไม่ต้องฟังพยานาคัยซึ่งกันและกันจะคอยผลัดกันพวกเขาไม่เว้นแต่ละวัน ไปสู่ความปรารถนาใหม่ ๆ ซึ่งระคนไปด้วยความวิตกกังวล และจะคอยกระตุ้นพวกเขาอยู่ตลอดเวลา

ดังนั้น จึงเป็นของธรรมดา ที่จะเชื่อว่าในสังคมประชาธิปไตย ความคิดสรรพสิ่งทั้งหลาย ผู้คนต้องเปลี่ยนรูปลักษณ์ และสถานที่ตลอดเวลา และศตวรรษประชาธิปไตยจะเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และไม่หยุดหย่อน

จริง ๆ เป็นเช่นนี้ใช่ไหม กล่าวคือความเสมอภาคทางฐานะ ชักนำคนไปสู่การปฏิบัติเป็นปกติวิสัยและตลอดกาลใช่ไหม ความเสมอภาคทางฐานะ มีหลักการแบบก่อนจนบางประการ ซึ่งขัดขวางมิให้สังคมมั่นคง และทำให้ราษฎรพร้อมที่จะเปลี่ยนกฎหมาย ทฤษฎี และขนบธรรมเนียมใหม่อยู่ตลอดเวลาใช่ไหม ข้าพเจ้าไม่เชื่ออย่างนั้นเลย เรื่องนี้สำคัญ ข้าพเจ้าขอให้ท่านผู้อ่านติดตามให้ดี

การปฏิบัติเกือบทุกครั้ง ซึ่งเปลี่ยนโฉมหน้าของประชาชนชาติต่าง ๆ กระทำขึ้นเพื่อทำให้ความไม่เสมอภาคมั่นคง หรือเพื่อทำลายความไม่เสมอภาค ลองแยกสาเหตุรองลงมาซึ่งก่อให้เกิดความวุ่นวายในหมู่มนุษย์ออกไปเสีย ท่านจะพบความไม่เสมอภาคเกือบทุกครั้งไป คนจนอยากจะแย่งชิงทรัพย์สินของคนรวย หรือคนรวยพยายามจะล้ามโซ่คนจน ดังนั้นถ้าเมื่ันท่านสามารถสร้างสภาพสังคมอย่างหนึ่งขึ้นมา ในสภาพนั้น แต่ละคนมีบางสิ่งที่จะเก็บรักษาไว้ได้และมีน้อยสิ่งที่จะต้องหามา ท่านคงจะมีส่วนในการเสริมสร้างสันติภาพของโลกเป็นอย่างมาก

ข้าพเจ้ามิใช่จะไม่ทราบว่า ในประเทศประชาธิปไตยใหญ่ ๆ เราจะพบราษฎรจนมากและรวยมากเสมอ แต่คนจนแทนที่จะเป็นคนส่วนใหญ่ของชาติ ดังที่เกิดขึ้นเสมอในสังคมอภิชนาธิปไตย กลับมีจำนวนน้อย แต่กฎหมายมิได้ผูกพันคนจนไว้ด้วยกัน โดยอาศัยความทุกข์ยากอันสุดที่จะเยียวและเป็นมรดกตกทอดกันมา เป็นสายใย

ข้างฝ่ายคนร่ำรวยก็อยู่อย่างกระจัดกระจายและไร้กำลัง พวกเขาไม่มีอิทธิฤทธิ์ที่ดึงดูดสายตากันแต่อย่างใด แม้แต่ความมั่งคั่งของเขาซึ่งไม่รวมอยู่กับผืนแผ่นดินอีกแล้ว หรือมิได้มาจากผืนดินก็เป็นสิ่งซึ่งหยิบจับไม่ได้ รวากับเป็นสิ่งที่มีมองไม่เห็น ไม่มีเชื้อชาติคนจนอีกแล้ว เชื้อชาติคนรวยก็ไม่มีเช่นกัน แต่ละวันคนรวยจะออกมาจากคนธรรมดา และกลับไปเป็นคนธรรมดาอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นพวกเขาจึงมิได้ก่อตั้งชนชั้นของตนแยกออกไปต่างหาก ซึ่งเราอาจซับซ้อนหรือกำจัดได้อย่างง่ายดาย นอกจากนั้นโดยที่ผูกพันกับเพื่อนร่วมชาติทั้งหมด ด้วยสายใยอันแน่นับมากมายนับพัน ประชาชนจึงไม่สามารถจัดการกับคนรวยโดยไม่กระทบกระเทือนตัวเองได้ ระหว่างความมั่งมีเหลือล้นและความยากจนคนแค่นของสังคมประชาธิปไตย คือคนมากมายนับไม่ถ้วนซึ่งเกือบจะเหมือน ๆ กัน คนเหล่านี้ไม่รวยหรือไม่

จนที่เดียว คือมีทรัพย์สินมากพอที่จะชอบความมีระเบียบได้ แต่มีไม่มากพอที่จะไว้ความ
อิจฉาได้

คนเหล่านี้จึงเป็นศัตรูของการเคลื่อนไหวอย่างรุนแรงเป็นธรรมดา การอยู่หนึ่งของพวกเขา
เขารักษาทุกสิ่งที่อยู่เหนือกว่าและต่ำกว่าเขา ให้อยู่ในสภาพสงบและประกันความมั่นคงของ
หน่วยสังคม

นั่นมิใช่เป็นเพราะว่าคนเหล่านี้ พอใจในทรัพย์สินสมบัติของตนในปัจจุบัน หรือรู้สึก
หวาดกลัวการปฏิวัติ ซึ่งจะทำให้พวกเขามีส่วนในทรัพย์สินที่ยึดมาได้ โดยไม่ต้องประสบความสำเร็จ
เคียดแค้นก็หาไม่ ตรงกันข้ามเขากลัปรารถนาอย่างแรงกล้ายิ่งกว่าใครๆ ที่จะร่ำรวยขึ้น แต่ข้อ
ขัดข้องก็จะต้องรู้ว่าเขาเงินทองจากใคร สภาพสังคมที่เร้าให้เขาเกิดความปรารถนาอยู่
ตลอดเวลา ขณะเดียวกันก็จำกัดความปรารถนาให้อยู่ในขอบเขตที่จำเป็นด้วย สภาพสังคมนี้
ให้เสรีภาพที่จะเปลี่ยนแปลงมากขึ้น แต่ให้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงน้อยลง

โดยธรรมชาติแล้วไม่เพียงคนในประเทศประชาธิปไตยจะไม่ปรารถนาการปฏิวัติ
เท่านั้น แต่เขายังหวาดกลัวการปฏิวัติด้วย

ไม่มีการปฏิวัติใดที่ไม่คุกคามที่ดินที่คนถือครองอยู่ไม่มากนัก คนที่อยู่ในประเทศ
ประชาธิปไตย ส่วนมากเป็นเจ้าของที่ดิน เขาไม่เพียงมีที่ดินเท่านั้น แต่เขายังมีชีวิตอยู่ใน
สภาพที่ผู้คนเห็นว่าที่ดินมีค่าเหนือสิ่งอื่นใด

ถ้า मैंเราพิจารณาพิจารณาคนแต่ละชั้นของสังคมให้ถี่ถ้วนแล้วไซ้ร เราย่อมจะเห็น
ได้ง่ายว่าไม่มีชนชั้นใดจะผูกพันห่วงแหนที่ดินอย่างรุนแรงและเหนียวแน่นยิ่งไปกว่าชนชั้นกลาง

บ่อยครั้ง คนจนไม่ค่อยสนใจกับสิ่งที่ดินมีอยู่นัก เพราะเขาต้องทุกข์ทรมานเพราะ
ความขาดแคลนยิ่งกว่ามาก จนกระทั่งเขาไม่ชื่นชมกับสิ่งเล็กๆน้อยๆ ที่เขามีอยู่ คนรวยมีความ
ต้องการอื่น ๆ อีกมากมายซึ่งเขาจะต้องสนองนอกเหนือไปจากความต้องการสมบัติ และนอกจาก
นั้นการใช้ทรัพย์สินสมบัติจำนวนมาก ซึ่งสร้างความลำบากกังวลใจมาเป็นเวลานานบางครั้งอาจจะ
ทำให้คนร่ำรวยไม่รู้สึกยินดียินดีในความน่าชื่นชมของสมบัตินั้นในที่สุด

แต่คนที่มิชีวิตสุขสบายแบบกลางๆ คือไม่รวยไม่จน ย่อมจะเห็นว่าทรัพย์สินสมบัติ
ของตนมีค่าอย่างมหาศาล เนื่องจากเขาค่อนข้างจะอยู่ใกล้ความจน เขาก็จึงมองเห็นความยาก

ลำบากของความจนอย่างใกล้ชิด และหวั่นเกรงความยากลำบากนั้น เขาไม่จนแต่ก็ไม่มียะไร นอกจากสมบัติชิ้นเล็ก ๆ ซึ่งสร้างความหวาดหวั่นและความหวังขึ้นทันที แต่ขณะเขาจะให้ความสนใจกับมันมากขึ้น เพราะต้องคอยเป็นกังวลกับมันตลอดเวลา [เขาผูกพันกับสมบัติชิ้นเล็ก ๆ นี้ เพราะเขาต้องพยายามอยู่ทุกวันที่จะหามาเพิ่ม การยอมสละแม้แต่ส่วนเล็ก ๆ เพียงแค่อคิดเขาก็ทนไม่ไหวเสียแล้ว เขาเห็นว่าการสูญเสียสมบัติทั้งหมดคือเคราะห์กรรมที่ร้ายแรงยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด เจ้าของสมบัติชิ้นเล็ก ๆ ซึ่งเต็มไปด้วยความกระตือรือร้นและหวาดวิตกเหล่านี้ จะเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ พร้อมกับความเสมอภาคทางฐานะ

โดยนัยนี้ ในสังคมประชาธิปไตย ราษฎรส่วนใหญ่จึงมองไม่เห็นชัดแจ้งว่าตนจะได้อะไรจากการปฏิบัติ และรู้ดีอยู่ทุกขณะด้วยวิธีต่าง ๆ มากมายว่าตนจะต้องสูญเสียอะไรบ้างในการปฏิบัติ

ข้าพเจ้าเคยกล่าวแล้วในตอนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ ว่าความเสมอภาคทางฐานะ ผลักดันคนโดยธรรมชาติ ไปสู่อาชีพอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมอย่างไร และความเสมอภาคดังกล่าวเพิ่มพูนที่ดิน และทำให้ที่ดินแตกต่างกันอย่างไร ท้ายที่สุดข้าพเจ้าได้แสดงให้เห็นว่าความเสมอภาคนี้ บันดาลใจแต่ละคนให้เกิดความปรารถนาเร่าร้อนตลอดเวลา ในอันที่จะเพิ่มพูนความสุขสบายของตนอย่างไร ไม่มีอะไรจะขัดกับอารมณ์ปฏิบัติมากไปกว่าสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้

เป็นไปได้ว่า ผลขั้นสุดท้ายของการปฏิบัติอาจช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม แต่ผลประการแรกคือการนำความหายนะมาสู่ทั้งอุตสาหกรรมและนายพาณิชย์เกือบจะทุกครั้งไป เพราะการปฏิบัติในขั้นแรกย่อมจะต้องทำให้การบริโภคทั่ว ๆ ไปเปลี่ยนแปลง และทำให้การผลิตและความต้องการไม่ได้สัดส่วนอย่างที่เคยเป็น

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าจะมีอะไรขัดกับธรรมเนียมปฏิบัติ ยิ่งไปกว่าธรรมเนียมการค้า การพาณิชย์เป็นศัตรูธรรมชาติของอารมณ์ความรู้สึกรุนแรงทุกชนิด การค้ารัก การผ่อนปรน ชอบการประนีประนอม และพยายามหลบเลี่ยงความโกรธ การค้าเป็นเรื่องของความอดทน นุ่มนวล มีชั้นเชิง จะใช้วิธีการรุนแรงก็ต่อเมื่อความจำเป็นอย่างยิ่งบังคับ การค้าทำให้คนเป็นอิสระจากกันและกัน การค้าทำให้คนตีราคาตัวเองสูง ชักนำคนให้อยากทำธุรกิจ

ของตนเอง และสอนให้คนประสบความสำเร็จ ดังนั้นการคำจึงทำให้คนพร้อมสำหรับเสรีภาพ แต่ดึงคนให้ห่างไกลจากการปฏิวัติ

ในการปฏิวัติ เจ้าของสังหาริมทรัพย์ มีสิ่งที่ควรหวาดเกรงมากกว่าใครอื่น เพราะเหตุว่าในแง่หนึ่ง ทรัพย์สินของเขาเป็นสิ่งที่หยิบฉวยไปได้ง่าย และอีกแง่หนึ่ง ทรัพย์สินนั้นอาจจะหายวับไปอย่างสิ้นเชิงได้ทุกขณะจิต เจ้าของที่ดินมีเรื่องที่จะต้องหวาดเกรงน้อยก็คือ เมื่อสูญเสียรายได้จากที่ดินของเขา อย่างน้อยเขายังหวังได้ว่า ท่ามกลางความผันแปรทั้งหลาย เขายังอาจเก็บที่ดินไว้ได้ ทั้งเรายังเข้าใจอีกว่าเมื่อนึกถึงภาพการเคลื่อนไหวต่างๆ ของการปฏิวัติ พวกเจ้าของสังหาริมทรัพย์ย่อมจะตื่นตระหนกกว่าพวกเจ้าของที่ดินมากทีเดียว

ดังนั้น ประชาชนจึงพร้อมที่จะทำการปฏิวัติน้อยลง ยิ่งสังหาริมทรัพย์ของเขาเพิ่มพูนและมีชนิดต่างๆ มากขึ้น และยิ่งจำนวนผู้ที่เป็นเจ้าของสังหาริมทรัพย์สูงขึ้น

นอกจากนั้น ไม่ว่าคนจะมีอาชีพอะไร หรือมีทรัพย์สินชนิดใด ทุกคนจะมีลักษณะอย่างหนึ่งเหมือนกัน

ไม่มีใครพอใจในสมบัติปัจจุบันของตนอย่างเต็มที่ และในแต่ละวันทุกคนจะพยายามด้วยวิธีการหลายร้อยพันประการ ที่จะเพิ่มพูนสมบัติตน ลองพิจารณาแต่ละคนในช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิตเขา แล้วเราจะมองเห็นเขาหมกมุ่นอยู่กับแผนการณ์ใหม่ๆ วัตถุประสงค์ของแผนการณ์นั้นก็คือการเพิ่มพูนความสบาย อย่าไปพูดถึงผลประโยชน์และสิทธิของมนุษยชาติกับเขาเลย ธุรกิจในบ้านเล็กๆ นี้จะครอบงำความคิดทั้งหมดของเขาในขณะนั้น และทำให้เขาผลึกความวุ่นวายของประเทศออกไปไว้คิดถึงในโอกาสหน้า

สิ่งนี้ไม่เพียงขัดขวางมิให้เขาทำการปฏิวัติเท่านั้น แต่ยังทำให้เขาไม่ปรารถนาการปฏิวัติด้วย อารมณ์ความรู้สึกอันรุนแรงทางการเมืองมีอิทธิพลต่อคนที่ปักใจกับการใฝ่หาความสุขสบายน้อยเต็มที่ ความกระตือรือร้นที่เขาให้กับกิจการเล็กๆ น้อยๆ ทำให้เขาไม่รู้สึกอะไรกับกิจการใหญ่ๆ

จริงอยู่ในสังคมประชาธิปไตย จะเกิดมีราษฎรที่ใจกล้าทะเยอทะยานเป็นครั้งคราว ความปรารถนาอันยิ่งใหญ่ของคนเหล่านี้ไม่สามารถจะสนองตอบได้ด้วยวิธีการธรรมดา ราษฎรเหล่านี้ชอบการปฏิวัติและเรียกร้องการปฏิวัติ แต่เขาจะประสบความสำเร็จยากลำบากยิ่งในอันที่จะทำให้เกิดการปฏิวัติ ถ้าแม้ไม่ได้เหตุการณ์ที่ผิดไปจากปกติธรรมดาตามช่วย

คนเราไม่อาจต่อสู้กับเจตนารมณ์ของศตวรรษและประเทศตนเองอย่างได้ผล และคนเราไม่ว่าจะมีอำนาจเพียงไร ย่อมจะทำให้เพื่อนร่วมชาติมีความคิดและความรู้สึกเช่นเดียวกับเขาได้โดยยาก ถ้าความปรารถนาและความรู้สึกของส่วนรวมไม่ยอมรับความคิด และความรู้สึกของเขา ดังนั้น จึงไม่ควรเชื่อว่าเมื่อคนมีความเสมอภาคทางฐานะเป็นเวลานานโดยไม่มีใครโต้แย้งแล้ว ความเสมอภาคนี้จะแทรกเข้าไปในขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ได้ คนยังคงถลำตัวไปสู่อันตรายได้โดยง่าย เพราะเดินตามประมุขที่ชะล่าใจ หรือนักสร้างของใหม่ที่บ้าบิ่น

ผู้คนจะไม่ต่อต้านประมุขหรือนักสร้างของใหม่อย่างเปิดเผย ด้วยแผนอันชาญฉลาด หรือด้วยความตั้งใจล่วงหน้าที่จะต่อต้าน เขาจะไม่ต่อต้านประมุขอย่างแข็งขัน บางครั้งเขาจะปรบมือให้เสียด้วยซ้ำ แต่เขาจะไม่เดินตาม เขาจะต่อต้านความรุนแรงของประมุขด้วยความเฉื่อยชาอย่างลับ ๆ ต่อต้านสัญญาของการปฏิวัติของประมุข ด้วยผลประโยชน์แบบอนุรักษนิยมของตน ต่อต้านการขบถด้วยวิธีการขบถอยู่กับที่ ใช้วิจารณ์ต่อต้านอำนาจอันพิสดารของประมุข ใช้คำพหูพจน์ต่อต้านคำพหูจน์วิจิตรบรรจง ประมุขจะใช้ความพยายามร้อยแปดที่จะทำให้คนลุกฮือขึ้น ได้ชั่วระยะหนึ่ง แต่ไม่ช้าคนก็จะหลบหลีกไปได้ และกลับไปสู่ที่เดิมราวกับด้วยแรงดึงของน้ำหนักตัวเอง ประมุขจะเห็นคเหินเหินกับการอยากจะทำกระตุ่นฝูงชนซึ่งเฉยเมยและเหม่อลอยให้มีชีวิตชีวา และในที่สุดเขาก็จะพบว่าเขาหมดอำนาจไม่ใช่เพราะเขาพ่ายแพ้ แต่เพราะเขามีลำพังตัวเท่านั้น

ข้าพเจ้ามิได้อ้างเลยว่า คนที่มีชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตย เป็นคนที่ไม่เคลื่อนไหวโดยธรรมชาติ ตรงกันข้าม ข้าพเจ้าคิดว่าท่ามกลางสังคมเช่นนี้ มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา และไม่มีใครได้รู้จักการหยุดพัก แต่ข้าพเจ้าเชื่อว่าคนเคลื่อนไหวอยู่ในขอบเขตบางอย่าง ซึ่งเขาแทบจะไม่เคยก้าวล้ำออกไปเลย เขาจะเปลี่ยนสิ่งที่ไม่ค่อยสำคัญให้มีลักษณะต่าง ๆ กัน ออกไปหรือตัดแปลงให้ใหม่อยู่ทุกวัน เขาระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ไปแตะต้องสิ่งสำคัญ ๆ เขาชอบการเปลี่ยนแปลง แต่เขาไม่ไว้ใจการปฏิวัติ

แม้ว่าคนอเมริกันจะแก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายบางอย่างของตนอยู่ตลอดเวลา แต่เขามีได้แสดงว่าอยากปฏิวัติเลย เราอาจค้นพบได้ง่าย ๆ ว่าคนอเมริกันหัวนเกรงการปฏิวัติ เสมือนหนึ่งเคราะห์กรรมอันใหญ่หลวงที่สุด พวกเขาจะหยุดยั้ง และสงบลงอย่างรวดเร็ว ยามที่ความวุ่นวายสับสนของประชาชนเริ่มมีที่ท่าคุกคาม และแม้ในขณะที่อารมณ์จะถูกกระพืออย่าง

รุนแรงที่สุด ทั้งแต่ละคนยังแอบตัดสินใจอย่างเงิบ ๆ ว่าจะยอมเสียสละอย่างมาก เพื่อหลีกเลี่ยงการปฏิวัติ ไม่มีประเทศใดในโลก ที่คนจะรักทรัพย์สินสมบัติอย่างเอาจริงเอาจังและหวั้นวิตกยิ่งไปกว่าสหรัฐอเมริกา และไม่มีที่ใดที่คนส่วนมากจะฝักใฝ่ลัทธิที่คุกคามว่าจะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของทรัพย์สิน ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งน้อยกว่านี้

ข้าพเจ้าเคยสังเกตอยู่บ่อย ๆ ว่าทฤษฎีซึ่งมีลักษณะปฏิวัติในแง่ที่ว่า ทฤษฎีนั้นจะเป็นจริงก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด หรือบางครั้งมีการเปลี่ยนแปลงทางสภาพทรัพย์สินและบุคคล เป็นที่นิยมในสหรัฐอเมริกาน้อยกว่าในประเทศราชาธิปไตยใหญ่ ๆ ในยุโรป ถ้าแม้มีใครมาประกาศสรรพคุณของทฤษฎีเหล่านั้น มหาชนก็จะพากันปฏิเสธอย่างรังเกียจตามสัญชาตญาณอย่างหนึ่ง

ข้าพเจ้าพูดได้โดยไม่หวั่นว่า คติพจน์ส่วนมากซึ่งเราเคยเรียกในประเทศฝรั่งเศสว่าเป็นประชาธิปไตยนั้น คงจะถูกประณามในสหรัฐอเมริกา เรื่องนี้เข้าใจได้ง่าย ในอเมริกาคนมีความคิดและอารมณ์ความรู้สึกแบบประชาธิปไตย ในยุโรปเรายังคงมีอารมณ์ความรู้สึกและความคิดแบบปฏิวัติอยู่

ถ้าแม้อเมริกาจะต้องประสบการปฏิวัติใหญ่ ๆ เข้าสักวันหนึ่ง การปฏิวัตินั้นย่อมจะเกิดขึ้นเพราะการมีคนอาศัยบนพื้นแผ่นดินของสหรัฐ กล่าวคือคงจะไม่ใช้ความเสมอภาคทางฐานะ แต่กลับเป็นความไม่เสมอภาคต่างหากที่จะทำให้เกิดการปฏิวัติ

ยามที่ฐานะเท่าเทียมกัน แต่ละคนย่อมเต็มใจที่แยกตัวออกตัวออกไปตามลำพังและล้มสาธารณชน ถ้าแม้ว่าผู้บัญญัติกฎหมายของประชาชนประชาธิปไตยไม่หาทางแก้ไขแนวโน้มอันน่ากลัวนี้ หรือสนับสนุนแนวโน้มนี้ ด้วยความคิดที่ว่าแนวโน้มดังกล่าวจะหันเหอารมณ์ความรู้สึกของราษฎรไปจากการเมือง ซึ่งจะเป็นการทำให้ราษฎรถอยห่างจากการปฏิวัติแล้วไซ้ร้อ อาจจะเป็นไปได้ว่าราษฎรอาจจะลงเอยด้วยการก่อเหตุร้ายซึ่งเขาประสงค์จะหลีกเลี่ยงเสียเอง และเป็นไปได้ว่าจะมีเวลาที่อารมณ์ความรู้สึกอันสับสนวุ่นวายของคนบางคน ประจวบกับความเห็นแก่ตัวอันโง่เขลาของเขา และความรู้พลังของคนส่วนใหญ่ อาจะลงเอยด้วยการบังคับบังคับกันทั้งหน่วย ให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงประหลาด ๆ ก็ได้

ในสังคมประชาธิปไตย เกือบจะไม่มีใครนอกจากคนกลุ่มเล็ก ๆ ที่ปรารถนาการปฏิวัติแต่คนกลุ่มเล็ก ๆ บางครั้งก็อาจทำการปฏิวัติได้เหมือนกัน

ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงไม่พูดว่า ประเทศประชาธิปไตยจะพ้นจากการปฏิวัติ ข้าพเจ้าเพียงแต่พูดว่า สภาพสังคมของชาติเหล่านี้ไม่นำชาติไปสู่การปฏิวัติ แต่ตั้งชาติให้ห่างจากการปฏิวัติมากกว่า ประชาชนประชาธิปไตย เมื่ออยู่ตามลำพังตัวจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการผจญภัยใหญ่ ๆ ง่าย ๆ เขาจะถูกรุกขังไปสู่การปฏิวัติก็โดยไม่รู้ตัวเท่านั้น บางครั้งเขาจะต้องยอมรับการปฏิวัติ แต่เขาจะไม่ทำการปฏิวัติ และข้าพเจ้าขอเสริมว่า ยามที่มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเหล่านี้ได้รับความรู้และประสบการณ์ ประชาชนย่อมจะไม่ปล่อยให้ใครทำการปฏิวัติ

ข้าพเจ้าทราบดีว่า ในเรื่องนี้สถาบันการเมืองเองช่วยได้มาก สถาบันเหล่านี้จะส่งเสริมสัญญาชาตญาณซึ่งเกิดจากสภาพสังคมหรือคอยบังคับไว้ ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงขอย้ำว่า ข้าพเจ้าไม่ยืนยันว่าประชาชนจะพ้นภัยการปฏิวัติเพราะสิ่งเดียวกันคือ ฐานะเท่าเทียมกัน แต่ข้าพเจ้าเชื่อว่าไม่ว่าสถาบันของประชาชนเหล่านี้จะเป็นเช่นไร การปฏิวัติใหญ่ ๆ ในหมู่ประชาชนดังกล่าวจะรุนแรงน้อยกว่ามาก และมีน้อยครั้งกว่าที่เราคิด ทั้งข้าพเจ้ายังมองเห็นสภาพการเมืองแบบนี้ได้วาง ๆ สภาพดังกล่าวเมื่อบังเอิญมาประจวบกับความเสมอภาคแล้ว อาจจะทำให้สังคมหยุดอยู่กับที่ยิ่งกว่าที่เคยเป็นมาในโลกตะวันตก

สิ่งซึ่งข้าพเจ้าเพิ่งจะกล่าวมาในเรื่องข้อเท็จจริง อาจจะนำส่วนหนึ่งไปใช้ได้กับความคิด

สองสิ่งที่ก่อให้เกิดความประหลาดใจในสหรัฐอเมริกาคือ การเคลื่อนไหวอย่างมากมาย ด้านการกระทำส่วนใหญ่ของมนุษย์ และลักษณะตายตัวอันแปลกประหลาดของหลักการบางอย่าง คนเคลื่อนไหวตลอดเวลา แต่ความคิดของคนดูเหมือนจะไม่ไหวติง

ยามที่ความเห็นหนึ่งแพร่หลายออกไปบนผืนแผ่นดินอเมริกา และฝังรากลงแล้ว เราอาจกล่าวได้ว่าไม่มีอำนาจใดในโลก จะถอนออกได้ในสหรัฐอเมริกา ลัทธิทั่วไปในเรื่องศาสนา ปรัชญา ศีลธรรมและแม้แต่การเมืองไม่เคยเปลี่ยนแปลงเลย หรืออย่างน้อยจะมีการคัดแปลงบ้างก็หลังจากที่มีการทำอย่างลับ ๆ และบ่อยครั้งโดยไม่รู้สึกรู้สีก เมื่อคติที่หยาบที่สุดก็จะลบเลือนไปอย่างช้า ๆ จนไม่น่าเชื่อ ท่ามกลางการเสียดสีระหว่างคนกับสรรพสิ่งทั้งหลาย ข้าแล้วข้าเล่าหลายร้อยหลายพันครั้ง

ข้าพเจ้าได้ยืนยันเขาพูดกันว่า การเปลี่ยนแปลงความรู้สึกและความคิดอยู่ทุกขณะเป็นลักษณะและนิสัยของสังคมประชาธิปไตย นั่นอาจจะเป็นจริงสำหรับชาติประชาธิปไตยเล็ก ๆ

เช่นในสมัยโบราณ ซึ่งอาจนำคนทั้งหมดมาชุมนุมกันได้ ณ จตุรัสสาธารณะ และต่อจากนั้นก็ ย้ายให้คนปั่นป่วนตามความต้องการของนักกล่าวสุนทรพจน์ ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นอะไรทำนอง นั้นในหมู่ประชาชนประชาธิปไตยจำนวนมาก ซึ่งครอบครองฝั่งตรงข้ามของมหาสมุทรเรา สิ่ง ซึ่งสะกูดใจข้าพเจ้าในสหรัฐอเมริกา คือความยากลำบากที่คนประสบในอันที่จะทำให้มหาชน หายหลงผิดในความคิดของพวกเขา และแยกมหาชนให้ห่างจากคนที่พวกเขาจับฟัง บทเขียน หรือปาฐกถาใด ๆ ก็เกือบจะทำไมสำเร็จ ประสบการณ์อย่างเดียวกันที่เอาชนะได้ทั้งบางครั้ง ประสบการณ์ยังจะต้องเกิดขึ้น ๆ กันหลายหน

ในชั้นแรกสิ่งนี้คงจะทำให้ประหลาดใจ การพิจารณาอย่างตั้งใจจะอธิบายสิ่งนี้ได้ดี ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่า จะง่ายตายอย่างทีคิด ที่จะถอนโคนอคติของประชาชนประชาธิปไตย เปลี่ยนความเชื่อของเขา นำหลักศาสนา ปรัชญาการเมืองและศีลธรรมใหม่ ๆ เข้ามา แทนหลักซึ่งคนยึดถืออยู่ พุทธสัน ๆ ก็คือทำการปฏิวัติใหญ่ ๆ และบ่อย ๆ ด้านสติปัญญา มิใช่ ว่าความคิดของมนุษย์จะอยู่ว่าง ความคิดจะเคลื่อนไหวอยู่เสมอ แต่ความคิดนั้นกำลังฝึกฝนที่จะเปลี่ยนแปลงผลของหลักการที่เป็นที่รู้จักกันดี ให้ต่างออกไปจากเดิมจริง ๆ และค้นพบผล ใหม่ ๆ มากกว่าจะค้นหาหลักใหม่ ๆ ความคิดจะหมุนไปทางโน้นทางนี้อย่างคล่องแคล่ว มากกว่าจะโผนไปข้างหน้าด้วยการกระทำอันรวดเร็วและตรง ๆ ความคิดจะค่อย ๆ ขยายขอบเขต ออกไป ด้วยการเคลื่อนไหวน้อย ๆ ต่อเนื่องกันไป ทว่ารีบเร่ง ความคิดจะไม่ขยับขอบเขต ออกไปในทันที

คนที่มีความเสมอภาคทางสิทธิ การศึกษา ทรัพย์สินสมบัติ และกล่าวสั้น ๆ ก็คือ มีฐานะเหมือนกัน ย่อมจะต้องมีความต้องการ นิสัย และรสนิยมแตกต่างกันน้อย เนื่องจากเขามองเห็นสิ่งต่าง ๆ แบบเดียวกัน จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่จิตใจเขาจะเอนเอียงไปทางความคิดที่ คล้ายคลึงกัน และแม้ว่า แต่ละคนจะสามารถแยกตัวออกไปจากคนร่วมสมัยของตนได้ และมีความเชื่อของตนเอง เขาทั้งหลายย่อมจะลงเอยด้วยการมีความคิดเห็นบางอย่างร่วมกัน โดยไม่รู้ สึกและทั้งที่ไม่ต้องการเช่นนั้น

ยิ่งข้าพเจ้าพิจารณาผลของความเสมอภาคที่มีต่อสติปัญญาอย่างตั้งอกตั้งใจมากเท่าไร ยิ่งชวนให้ข้าพเจ้าเชื่อว่าอนาธิปไตยทางปัญญาซึ่งเรารู้เห็นเป็นพยาน มิใช่สภาวะธรรมชาติของประชาชนประชาธิปไตย เช่นที่หลายคนคิด ข้าพเจ้าเชื่อว่าเราควรพิจารณา

อนาธิปไตยทางปัญญา ว่าเป็นอุบัติเหตุเฉพาะที่เกิดกับคนหนุ่มสาวของประเทศประชาธิปไตยมากกว่า และปรากฏในระยะสั้น ๆ ไม่ยั่งยืนเท่านั้น ระยะที่มนุษย์ตัดสายสัมพันธ์เก่าแก่ซึ่งผูกพันเขาไว้ด้วยกันให้ขาดสะบั้นลงแล้ว และกำลังทำให้การศึกษาและขนบธรรมเนียมต่างไปจากต้นตออย่างมากมาย โดยลักษณะการเช่นนี้ เมื่อได้เก็บรักษาความคิด สัญชาตญาณ และรสนิยมซึ่งแตกต่างกันมากเอาไว้ จึงไม่มีอะไรมาขัดขวางอีกแล้วที่จะมีให้คนแสดงสิ่งเหล่านั้นออกมา ความคิดเห็นสำคัญ ๆ ของคนกลายมาเหมือนกัน ขณะที่ฐานะของคนเหมือนกันมากขึ้น สิ่งนี้สำหรับข้าพเจ้าจะเป็นข้อเท็จจริงกว้าง ๆ ที่พบอยู่ตลอดเวลา นอกนั้นเป็นอุบัติเหตุชั่วคราว

ข้าพเจ้าเชื่อว่าไม่ค่อยจะมีนัก ที่คน ๆ หนึ่งในสังคมประชาธิปไตยจะบังเอิญสร้างระบบความคิดซึ่งแตกต่างอย่างมากมายจากระบบที่คนร่วมสมัยเขาใช้อยู่ได้ทันที และถ้าแก่นักสร้างของใหม่แบบนี้ ปรากฏตัวออกมา ข้าพเจ้าคิดว่าในขั้นแรก เขาคงจะต้องประสบความลำบากยิ่ง ในอันที่จะทำให้คนอื่นฟังเสียงเขา และลำบากยิ่งไปกว่านั้นจะทำให้คนอื่นเชื่อเขา

ยามที่ฐานะคนเกือบจะเหมือนกัน คนย่อมจะไม่ปล่อยให้ผู้อื่นมาชักจูงได้ง่าย ๆ เนื่องจากทุกคนต่างมองเห็นกันอย่างใกล้ชิด เรียนรู้อะไรด้วยกันพร้อม ๆ กัน และใช้ชีวิตแบบเดียวกัน จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่คนเหล่านี้ไม่พร้อมที่จะเลือกคน ๆ หนึ่งขึ้นมาเป็นผู้นำทาง และเดินตามเขาไปอย่างหลับหูหลับตา คนย่อมจะไม่ค่อยเชื่อคำพูดของคนที่เหมือนกับเขา หรือเท่าเทียมกับเขา

ผู้คนในชาติประชาธิปไตยไม่เพียงเชื่อมั่นในสติปัญญาความรู้ของคนบางคนน้อยลงเท่านั้น ดังที่ข้าพเจ้าเคยกล่าวไว้ในตอนอื่น ไม่ช้าไม่นานคนทั่วไปก็ไม่ค่อยจะเห็นว่าคน ๆ หนึ่งอาจมีปัญญาเหนือกว่าคนอื่น ๆ

ตลอดเวลาที่คนเหมือนกันมากขึ้น ลัทธิความเสมอภาคทางปัญญาค่อย ๆ แทรกซึมเข้าไปในความเชื่อ และแล้วจึงกลายเป็นเรื่องลำบากยิ่งขึ้นสำหรับนักสร้างของใหม่ ไม่ว่าเขาจะเป็นใคร ที่จะได้มาซึ่งอำนาจอันยิ่งใหญ่ และใช้อำนาจนั้นกับความนึกคิดของประชาชน ดังนั้นในสังคมแบบนี้ การปฏิวัติอย่างกะทันหันไม่ค่อยจะเกิดขึ้น เพราะเหตุว่าถ้าแม้เราเหลือบมองดูประวัติศาสตร์โลก เราจะเห็นว่า เป็นเพราะพลังเหตุผล น้อยกว่า

อำนาจของชื่อคน ๆ หนึ่ง ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงและรวดเร็ว ทางความคิดเห็นของมนุษย์

นอกจากนั้น โปรตสังเกตดูว่า เนื่องจากคนที่มีชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้มีสายใยใด ๆ มาผูกพันเขาไว้ด้วยกัน เราจึงต้องทำให้พวกเขาแต่ละคนเชื่อถือเรา ขณะที่ในสังคมอภิชนาธิปไตย เพียงมีอิทธิพลต่อความนึกคิดจิตใจของคนบางคนที่พอแล้ว คนที่เหลือทั้งหมดก็จะปฏิบัติตาม ถ้าแม้ว่าลูเธอร์อยู่ในศตวรรษแห่งความเสมอภาค และเขาไม่มีขุนนางชั้นผู้ใหญ่และเจ้าเป็นผู้ฟังแล้วไซ้ เขาก็จะประสบความสำเร็จยิ่งกว่านั้นในอันที่จะเปลี่ยนโฉมหน้าของยุโรป

มิใช่เป็นเพราะว่าคนในประเทศประชาธิปไตยเชื่อมั่นอยู่แล้วว่าความคิดเห็นของตนเป็นสิ่งแน่นอน และแน่วแน่ในความเชื่อของตน พวกเขามีความคลางแคลงใจ ซึ่งในสายตาของพวกเขาไม่มีใครแก้ไขได้ ในสมัยนั้นมีบางครั้งที่คนตั้งใจจะเปลี่ยนความนึกคิดจิตใจของตนแต่เนื่องจากไม่มีสิ่งใดมาผลักดันความนึกคิดเห็นอย่างแรง หรือมากอຍชักนำ ความคิดเห็นจึงเพียงโอนเอนไปมา แต่ไม่เปลี่ยนเป็นอย่างอื่น *

* ถ้าแม้ข้าพเจ้าจะค้นหาว่าสภาวะสังคมใดจะเหมาะกับการปฏิวัติอันยิ่งใหญ่ทางปัญญา ข้าพเจ้าเห็นว่า สภาวะสังคมนั้นจะอยู่ที่ใดที่หนึ่งระหว่างความเสมอภาคอย่างสมบูรณ์ของราษฎรทุกคน และการแบ่งแยกชนชั้นอย่างเด็ดขาด

ภายใต้ระบบชนชั้นวรรณะ คนรุ่นต่าง ๆ จะสืบทอดกันมาโดยที่คนไม่เปลี่ยนที่ พวกหนึ่งไม่ได้คาดคอยอะไรมากไปกว่านั้น อีกพวกหนึ่งก็ไม่ได้หวังอะไรที่ดีกว่าเดิม จินตนาการของคนจะหลับใหลอยู่ท่ามกลางความเงยบน และความไม่เคลื่อนไหวที่พบอยู่ทั่วไป และแม้แต่ความคิดที่จะเคลื่อนไหวก็ไม่เกิดขึ้นในจิตใจคนอีกแล้ว

ยามที่ชนชั้นถูกล้มเลิกแล้ว และยามที่ฐานะของคนเกือบจะเท่ากันทุก ๆ คนจะเคลื่อนไหวไปมาอยู่ตลอดเวลา ทว่าแต่ละคนจะอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยใคร และอ่อนแอ สภาวะหลังนี้ต่างจากสภาวะแรกมาก แต่กระนั้นก็มีคล้ายกันประเด็นหนึ่ง คือในสภาวะทั้งสอง การปฏิวัติใหญ่ทางความคิดเกิดขึ้นยากมากทีเดียว

แต่ในประวัติศาสตร์ระหว่างสภาพนิ่งไม่ไหวติง และสภาพที่ประชาชนเคลื่อนไหวตลอดเวลา เราจะพบยุคกลาง ๆ อันเป็นสมัยที่รุ่งเรืองและวุ่นวาย สมัยที่ฐานะของคนมิได้อยู่คงที่มากพอที่สติปัญญาของคนจะหลับใหลอยู่ได้ และฐานะของคนมีความไม่เท่าเทียมกันมากพอ ที่คนจะแสดงอำนาจอันยิ่งใหญ่เหนือความนึกคิดจิตใจของกันและกันได้ และสามารถเปลี่ยนแปลงความเชื่อของทุกคนได้ ยามนั้นเองที่นักปฏิรูปผู้ทรงอิทธิพลจะอุบัติขึ้น และความคิดใหม่ๆ จะเปลี่ยนโฉมหน้าโลกทันที

ยามที่เราได้รับความเชื่อถือจากประชาชนประชาธิปไตยแล้ว การที่จะทำให้เขาให้ความสนใจยังเป็นเรื่องใหญ่อยู่ ยากเหลือเกินที่จะทำให้คนในประเทศประชาธิปไตยรับฟังเรา ถ้าเราไม่ได้พบปะพูดจากับเขาเอง เขาจะไม่ฟังสิ่งที่ใคร ๆ บอก เพราะเขามัววุ่นอยู่กับสิ่งที่เขากำลังทำ

อันที่จริง เราจะพบคนที่อยู่เฉย ๆ น้อยคนในประเทศประชาธิปไตย ชีวิตดำเนินไปท่ามกลางการเคลื่อนไหวและเสียงอึกทึก คนถูกใช้ให้ทำงานมากมาย จนกระทั่งเขามีเวลาคิตน้อยเหลือเกิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งซึ่งข้าพเจ้าใคร่จะตั้งข้อสังเกตก็คือไม่เพียงแต่คนจะมัววุ่นอยู่กับงานเท่านั้น แต่ยังมีกระตือรือร้นกับงานเหล่านั้นด้วย เขาทำโน่นทำนี่อยู่ตลอดเวลา และฝังใจอยู่กับงานแต่ละอย่าง เขามัววุ่นกระตือรือร้นกับการงานจนขาดความกระตือรือร้นทางความคิด

ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นเรื่องยากมากทีเดียวที่จะกระตุ้นให้ประชาชนประชาธิปไตยเกิดความกระตือรือร้นในทฤษฎีหนึ่งทฤษฎีใด ซึ่งไม่เกี่ยวข้องอย่างชัดแจ้งโดยตรงและอย่างใกล้ชิดกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนั้นประชาชนเช่นนี้จะไม่ยอมละความเชื่อเก่าแก่ของตนอย่างง่ายดาย เพราะเหตุว่าความกระตือรือร้นนี้เองที่ผลักดันความคิดของมนุษย์ออกนอกกรอบที่แผ้วถางไว้แล้ว และทำการปฏิวัติใหญ่ ๆ ทางปัญญาเช่นเดียวกับทางการเมือง

โดยนัยนี้ ประชาชนประชาธิปไตย จึงไม่มีทั้งเวลาว่าง ทั้งรสนิยม ที่จะออกไปเสาะหาความคิดเห็นใหม่ ๆ แม้ในยามที่เขาเกิดคลงแคลงใจในความเห็นที่เขาถืออยู่ เขาก็ยังคงเก็บความเห็นนั้นไว้ เพราะเขาจะต้องใช้เวลาและการพิจารณามากเกินไป ในอันที่จะเปลี่ยนความเห็นเหล่านั้น เขาเก็บความเห็นนั้นไว้ มิใช่ในฐานะที่เป็นความเห็นที่แน่นอน แต่เป็นความเห็นที่รู้จักแล้วชัดแจ้ง

ยังมีเหตุผลอื่นอีก และเป็นเหตุผลที่สำคัญกว่า ซึ่งต่อต้านมิให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใหญ่โตในเรื่องลัทธิต่าง ๆ ของประชาชนประชาธิปไตยได้โดยง่าย ข้าพเจ้าเคยแจ้งเรื่องนี้ไว้แล้วในตอนต้นของหนังสือเล่มนี้

ในหมู่ของประชาชนเหล่านี้ ถ้าแม้ว่าอิทธิพลของบัจเจกชนไว้พลัง และเกือบไม่มีอยู่เลย อำนาจซึ่งมวลชนมีต่อความนึกคิดของบัจเจกชนย่อมจะยิ่งใหญ่มาก ข้าพเจ้าเคยให้เหตุผลเรื่องนี้ไว้แล้วในที่อื่น สิ่งซึ่งข้าพเจ้าหมายความว่าในขณะที่ถือจะเป็นการคิดผิดที่เชื่อ

ว่าสิ่งที่กล่าวมานั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบการปกครองเพียงอย่างเดียว และเชื่อว่าคนส่วนใหญ่จะต้องสูญเสียอิทธิพลทางปัญญาไปพร้อมกับอำนาจทางการเมืองของตนภายใต้การปกครอง

ในประเทศอภิชนาธิปไตย ส่วนมากคนจะมีความยิ่งใหญ่ และพลังของตนเอง ยามที่พวกเขาเกิดขัดแย้งกับคนส่วนใหญ่ เขาก็จะเก็บตัวอยู่ตามลำพัง เขาจะฟังตัวเองและปลอบใจตัวเอง ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตยการณมิได้เป็นเช่นนั้น ในหมู่ประชาชนเหล่านี้ ความสนับสนุนของสาธารณชน จะเป็นสิ่งที่จำเป็นเท่า ๆ กับอากาศที่เขาหายใจ กล่าวโดยนัยนี้ก็คือ การขัดแย้งกับมวลชน คือการไม่มีชีวิตอยู่อีกต่อไป มวลชนไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมายเพื่อที่จะทำให้คนที่คิดไม่เหมือนพวกเขายอมจำนน เพียงไม่เห็นด้วยกับมวลชนก็พอแล้ว ความรู้สึกเดียวตาย และไร้กำลังจะทับถมจิตใจผู้ที่คิดไม่เหมือนมวลชนทันที และทำให้เขาท้อแท้สิ้นหวัง

ทุกครั้งพื้นฐานจะเท่าเทียมกัน ความเห็นของคนทั่วไป ย่อมจะมีน้ำหนักมหาศาลต่อจิตใจของปัจเจกชน ความเห็นนั้นจะครอบงำเขา สั่งเขาและกดขี่เขา สิ่งนี้มาจากโครงสร้างของสังคมเอง มากกว่าจะมาจากกฎหมายของสังคมนั้น ยิ่งทุกคนเหมือนกันมากขึ้น แต่ละคนย่อมจะรู้สึกอ่อนกำลังลงทุกทีเมื่อเทียบกับคนทั้งหมด เมื่อไม่พบอะไรที่จะยกเขาให้เหนือกว่าทุกคนมาก ๆ และทำให้เขาต่างไปจากทุกคน เขาก็จะกลางแกล้งในตนเองทันทีที่ทุกคนโจมตีเขา ไม่เพียงเขาจะไม่แน่ใจในกำลังตนเองเท่านั้น แต่เขายังจะสงสัยในสิทธิของตนเองด้วยในที่สุด และเขาเกือบจะยอมรับว่าตนเองคิดผิดเสียเอง เมื่อตอนที่คนส่วนใหญ่ยืนยันเช่นนั้น คนส่วนใหญ่ไม่จำเป็นต้องบังคับเขา คนส่วนใหญ่ทำให้เขาเชื่อแล้วว่าเขาคิดผิด

ไม่ว่าจะมีการจัดตั้งอำนาจในสังคมประชาธิปไตยในลักษณะการใด และไม่ว่าจะมีการกำหนดคุณภาพของอำนาจนั้นบางประการใด ย่อมจะเป็นเรื่องยากยิ่งเสมอที่จะเชื่อในสิ่งซึ่งมวลชนในสังคมดังกล่าวไม่ยอมรับ และสนับสนุนสิ่งซึ่งมวลชนประณาม

เรื่องหนึ่งส่งเสริมให้ความเชื่อของคนมั่นคงอย่างน่ามหัศจรรย์

ยามที่ความคิดเห็นหนึ่งมันคงอยู่ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย และแน่วแน่อยู่ในจิตใจของคนจำนวนมาก ความคิดนั้นย่อมจะคงอยู่ได้โดยตัวของมันเอง และยั่งยืนสืบไปโดย

ไม่ต้องใช้ความพยายามอันใด เพราะไม่มีใครมาโจมตี บรรดาผู้ที่เคยเห็นว่าความคิดนั้นไม่ถูกต้อง ย่อมจะลงเอยด้วยการยอมรับในฐานะที่เป็นความคิดของคนทั่วไป และผู้ที่ยังคงต่อต้านความคิดนั้นอยู่ในส่วนลึกของจิตใจ ก็มีได้แสดงอะไรออกมาให้ปรากฏ แต่เขาจะระวังไม่เข้าร่วมในการต่อสู้อันเสี่ยงภัยและไร้ประโยชน์

เป็นความจริงที่ว่า ยามที่ประชาชนประชาธิปไตยส่วนใหญ่เปลี่ยนความคิดเห็น เขาย่อมจะทำการปฏิวัติทางปัญญาแบบแปลก ๆ และกะทันหันตามอำเภอใจ แต่ยากมากที่ความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่จะเปลี่ยนไป และยากเกือบจะเท่า ๆ กันที่จะเห็นจริงว่าความคิดเห็นนั้นเปลี่ยนไปแล้ว

มีบางครั้งเหมือนกันที่ เวลา เหตุการณ์ หรือการใช้สติปัญญาของลำพังคน ๆ เดียวอาจจะสั่นคลอน หรือทำลายความเชื่อของทุกคนที่ละเอียดถี่ถ้วนได้ในที่สุด โดยไม่มีสิ่งใดปรากฏให้เห็นภายนอก จะไม่มีการต่อสู้กับความเชื่อนั้นอย่างเปิดเผย ไม่มีการรวมตัวกันเพื่อทำสงครามกับความเชื่อนั้นแต่ผู้ที่เคยเชื่อจะค่อย ๆ เลิกเชื่อไปที่ละคน ๆ โดยไม่กระโดดกระตัก ในแต่ละวันคนสองคนจะละทิ้งความเชื่อไป จนในที่สุดจะเหลือคนที่เชื่อเพียงไม่กี่คน

ความเชื่อนั้นจะอยู่ในสภาพเช่นนี้

เนื่องจากผู้ที่เป็นศัตรูความเชื่อนั้นยังคงนั่งเงียบต่อไป หรือจะติดต่อกันทางความคิดก็ด้วยการลอบทำ เขาจะยังไม่มั่นใจอยู่เป็นเวลานาน ว่าการปฏิบัติครั้งใหญ่ยุติลงแล้ว และขณะที่ยังคงคลั่งใจอยู่ พวกเขาจะสงบนิ่งไม่ไหวติง เขาจะคอยสังเกตการณ์โดยไม่ประกาศคนส่วนใหญ่ไม่เชื่ออีกแล้ว แต่ก็ยังมีท่าว่าเชื่ออยู่ และแม้แต่ร่องรอยความคิดเห็นซึ่งไม่ให้ประโยชน์อันใดอีกแล้วนี้ ก็พอจะทำให้นักสร้างของใหม่ตัวเหินวาบไม่กล้าทำอะไร เขาจะนั่งเงียบด้วยความเคารพ

เรามีชีวิตอยู่ในสมัย ที่เคยเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเกิดขึ้นในความคิดจิตใจของคน อย่างไรก็ตามอาจจะเป็นไปได้ว่า ในไม่ช้าความคิดเห็นสำคัญ ๆ ของมนุษย์จะมั่นคงกว่าที่เคยเป็นมาในศตวรรษก่อนประวัติศาสตร์ของเรา เวลานั้นยังมาไม่ถึง แต่บางทีอาจจะกำลังเข้ามาก็ได้

ยิ่งข้าพเจ้าพิจารณาความต้องการ และสัญญาตามธรรมชาติของประชาชนประชาธิปไตย ข้าพเจ้าก็จะเชื่อว่า ถ้าแม้ความเสมอภาคมีอยู่ทั่วไป และดาวในโลกลี้เมื่อไหร่ การปฏิวัติใหญ่ ๆ ทางปัญญา และการเมืองย่อมจะกลายเป็นสิ่งยากลำบากยิ่งและเกิดยากกว่าที่เราคิด

เพราะเหตุว่า คนในประเทศประชาธิปไตย มีท่าทีวิตกกังวลไม่แน่ใจ กระหืดกระหอบตลอดเวลา พร้อมทั้งจะเปลี่ยนเจตนาธรรมและเปลี่ยนที่ ไกร ๆ จึงคิดว่าพวกเขาจะพากันล้มเลิกกฎหมายของตนเองอย่างปัจจุบันทันด่วน แล้วรับความเชื่อใหม่เข้ามา และมีขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่แบบใหม่ ๆ ไม่มีใครคิดว่า ถ้าแม้ความเสมอภาคชักนำคนไปสู่การเปลี่ยนแปลง ความเสมอภาคก็ย่อมจะทำให้คนเกิดความสนใจและรสนิยมต่าง ๆ ซึ่งจะสนองตอบได้ก็จำเป็นต้องมีเสถียรภาพ ความเสมอภาคจะคอยผลักดันและหยุดยั้งคนในเวลาเดียวกัน ความเสมอภาคจะคอยกระตุ้น และคอยยึดคนไว้กับที่ ทำให้ความปรารถนาเร่าร้อนรุนแรงแต่จำกัดพลังของคนเอาไว้

นั่นเป็นสิ่งที่เรามองไม่เห็นในชั้นแรก อารมณ์ความรู้สึกที่แยกราษฎรในสังคมประชาธิปไตยออกจากกันย่อมจะปรากฏออกมาเอง แต่มองแวบแรกเราจะไม่สังเกตเห็นพลังอันซ่อนเร้น ซึ่งยึดราษฎรไว้ให้อยู่รวมกัน

ข้าพเจ้าจะพูดได้ละหรือว่า ท่ามกลางทรากรปรักหักพังรอบ ๆ ตัวข้าพเจ้า สิ่งซึ่งข้าพเจ้าห่วงเกรงที่สุดสำหรับคนรุ่นต่าง ๆ ที่จะมาถึง มิใช่การปฏิวัติหรอก

ถ้าแม้ว่าราษฎรยังคงเก็บตัวอยู่แต่ภายในแวดวงผลประโยชน์เล็กๆน้อยๆของบ้าน ต่อไปอย่างแนบแน่นยิ่งขึ้นทุกที และว่าอยู่นั้นในแวดวงนั้นโดยไม่เป็นอันพักผ่อน เราย่อมจะหวังเกรงได้ว่า ในที่สุดเขาเหล่านั้นอาจจะไม่มีความรู้สึกกับอารมณ์ยิ่งใหญ่ และทรงพลังของสาธารณะซึ่งก่อความรุ่มรวยให้ประชาชนชาติต่าง ๆ แต่เป็นอารมณ์ที่พัฒนาประชาชนและทำให้เขามีชีวิตชีวาขึ้นมาใหม่ ยามที่ข้าพเจ้ามองเห็นทรัพย์สินสมบัติเคลื่อนไหวมาอย่างนี้ และความรักทรัพย์สินสมบัติรุนแรงและเต็มไปด้วยความหวาดวิตกมากเพียงนี้ ข้าพเจ้าอดที่จะหวังไม่ได้ว่าคนอาจจะไปถึงจุดที่มองว่าทฤษฎีใหม่เป็นอันตรายไปหมด มองการสร้างของใหม่ว่าเป็น

ความวุ่นวายที่ก่อความเดือดร้อน มองความก้าวหน้าทุกชนิดของสังคมว่าเป็นก้าวแรกไปสู่การปฏิบัติ และเกรงว่าคนจะไม่ยอมเคลื่อนไหวโดยเด็ดขาด ท้ายเกรงว่าจะมีใครมาจุดกระชากลากจูงเขาไป ข้าพเจ้าขอสารภาพว่าตัวฉันด้วยความหวาดกลัวว่าในที่สุดเขาจะปล่อยให้การชอบความเพลิดเพลินในปัจจุบันแบบคนขลาดครอบงำจิตใจเขา กลัวว่าความสนใจในอนาคตของตนเองและของคนรุ่นลูกหลานจะหมดไป และกลัวว่าเขาจะชอบเดินไปตามแนวชะตาชีวิตของเขาอย่างไม่ขัดขืน มากกว่าจะพยายามแก้ไขชะตาชีวิตตนอย่างปัจจุบันทันด่วนและแข็งขันเมื่อถึงคราวจำเป็น

ใคร ๆ เชื่อกันว่าสังคมใหม่ ๆ จะเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าอยู่ทุกเมื่อ แต่ข้าพเจ้ากลับเกรงว่าในที่สุดสังคมนั้นอาจจะยืมนั่งอยู่อย่างเดิมกับสถาบันเดียวกัน อคติเดียวกัน ขนบธรรมเนียมเดียวกันมากเกินไป และเมื่อเป็นเช่นนั้นมนุษยชาติย่อมจะหยุดนิ่งอยู่เพียงแค่นั้น และความคิดของคนก็จะจมปลักอยู่กับที่ตลอดกาล โดยไม่มีการผลิตความคิดใหม่ ๆ มนุษย์จะหมดความแรงไปกับการเคลื่อนไหวเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามลำพัง ซึ่งไม่ให้เกิดอันใด และทั้ง ๆ ที่เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา แต่มนุษยชาติก็ไม่ก้าวหน้าไปอีกเลย

เพราะเหตุใดประชาชนประชาธิปไตย จึงมักไฟสันติภาพและกองทัพประชาธิปไตย จึงไฟหาสงครามเป็นธรรมดา

ผลประโยชน์ ความหวาดกลัว และอารมณ์ความรู้สึกอันเดียวกัน ซึ่งแยกประชาชนประชาธิปไตยออกจากการปฏิวัติ ช่วยดึงประชาชนให้ออกห่างจากสงคราม ส่วนความนึกคิดในเรื่องการทหารและการปฏิวัติก็รุนแรงน้อยลงพร้อม ๆ กัน และด้วยสาเหตุอันเดียวกัน

จำนวนซึ่งสูงขึ้นเรื่อย ๆ ของเจ้าของที่ดิน ผู้เป็นมิตรแห่งสันติภาพแห่งการเพิ่มพูนความมั่งคั่งทางสังหาริมทรัพย์ ซึ่งสงครามซบเอาอย่างรวดเร็ว การโอนอ่อนผ่อนตามกันด้านความเป็นอยู่ ความอ่อนโยนทางจิตใจ ความพร้อมที่จะเวทนาผู้อื่นอันเกิดจากความเสมอภาค ความซาเย็นของเหตุผลซึ่งทำให้คนไม่หวั่นไหวต่อความงาม และอารมณ์รุนแรงซึ่งเกิดขึ้นท่ามกลางสภาทราฐ สาเหตุทั้งหมดที่กล่าวมานี้เมื่อประมวลกันเข้าแล้ว ช่วยทำให้ความคิดในเรื่องการทหารละลายหายไป

ข้าพเจ้าเชื่อว่า เราสามารถยอมรับเป็นกฎทั่วไปและตลอดกาลว่า ในหมู่ประชาชนที่เจริญแล้วยิ่งฐานะของคนเท่าเทียมกันยิ่งขึ้น อารมณ์ความรู้สึกแบบนักรบ ย่อมจะหายากขึ้น และรุนแรงน้อยลง

อย่างไรก็ตาม สงครามคืออุบัติเหตุอย่างหนึ่งซึ่งประชาชนทุกชาติต้องเผชิญ ประชาชนประชาธิปไตยเช่นเดียวกับประชาชนอื่น ๆ ไม่ว่าจะชาติเหล่านั้นจะมีระบอบในสงครามแบบใด จำต้องพร้อมที่จะต่อต้านสงคราม หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ ชาติเหล่านั้นจะต้องมีกองทัพ

โซคลาแมซึ่งได้สรรค์สร้างสิ่งพิเศษต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยพลเมืองสหรัฐอเมริกา ได้นำเอาเขาเหล่านั้นไปไว้กลางทะเลทราย ซึ่งหมายความว่า เขาไม่มีเพื่อนบ้าน ดังนั้นพวกเขามี

ทหารเพียงไม่กี่พันคนก็พอแล้ว แต่นั่นเป็นเพราะความเป็นคนอเมริกันมิใช่เพราะความเป็นประชาธิปไตยแต่อย่างใด

ความเสมอภาคทางฐานะ ขนบธรรมเนียม เช่นเดียวกับสถาบันต่างๆ ซึ่งเกิดจากขนบธรรมเนียมมิได้ทำให้ประชาชนประชาธิปไตยพ้นภาระที่จะดูแลรักษากองทัพ และกองทัพมีอิทธิพลอันยิ่งใหญ่ต่อชะตากรรมของประชาชนเสมอ ดังนั้นสิ่งที่สำคัญเป็นพิเศษก็คือจะตั้งคำถามว่าอะไรคือสัญชาตญาณธรรมชาติของคนที่เป็นส่วนประกอบของกองทัพ

ในหมู่ประชาชนอภิชนาธิปไตย โดยเฉพาะในหมู่คนที่มีการแบ่งชั้นตามชาติกำเนิดเพียงอย่างเดียว เราย่อมจะพบความไม่เสมอภาคในกองทัพเช่นเดียวกับในชาติ นายทหารคือขุนนาง พลทหารคือทาส จึงจำเป็นต้องอยู่เองที่พวกหนึ่งจะถูกเรียกให้มาเป็นผู้บังคับบัญชา และอีกพวกหนึ่งถูกเรียกให้มาเป็นผู้เชื่อฟัง ในกองทัพของประเทศอภิชนาธิปไตย ความทะเยอทะยานของพลทหารจึงมีขอบเขตแคบมาก

แต่ความทะเยอทะยานของนายทหารไม่มีขอบเขต

คณะขุนนางมิได้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบแบ่งชั้นเท่านั้น แต่เขามีลำดับชั้นในคณะของเขาตลอดเวลา บรรดาสมาชิกจะมีตำแหน่งของตนพวกหนึ่งเหนือกว่าอีกพวกหนึ่ง ไม่โดยทางใดก็ตามหนึ่งอย่างไม่มีการเปลี่ยนแปลง เป็นธรรมชาติอยู่เองที่ตามชาติกำเนิดของเขา คนหนึ่งจะถูกเรียกมาเป็นผู้บังคับบัญชาของพัน และคนนั้นจะถูกเรียกมาบังคับบัญชาของร้อย เมื่อมาบรรลุถึงความหวังอันสูงสุดของเขาแล้ว เขาเหล่านั้นก็จะหยุดยั้ง และพอใจในชะตากรรมของตนแล้ว

นอกจากนี้ มีสาเหตุใหญ่อีกประการหนึ่งซึ่งทำให้ความต้องการก้าวหน้าของนายทหารในประเทศอภิชนาธิปไตยลดน้อยลง

ในหมู่ประชาชนอภิชนาธิปไตย นายทหาร แม้ไม่มีตำแหน่งในกองทัพแต่ก็ยังคงมีตำแหน่งสูงในสังคม ตำแหน่งในกองทัพเป็นเพียงเครื่องเสริมตำแหน่งในสังคมเกือบจะทุกครั้งไป ขุนนางที่ประกอบอาชีพทหารจะปฏิบัติงานเพื่อสนองความทะเยอทะยานของตนน้อยกว่า เพราะถือเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งซึ่งชาติกำเนิดของเขากำหนดเอาไว้ เขาเข้าไปอยู่ในกองทัพเพื่อที่จะใช้วันเวลาว่างแห่งวัยหนุ่มของเขาอย่างมีเกียรติ และเพื่อจะได้นำความทรงจำอันมีเกียรติของชีวิตทหารกลับไปสู่ครอบครัวและคนชั้นเดียวกัน แต่เป้าหมายสำคัญของเขา มิใช่

เงินทองความนับหน้าถือตา และอำนาจ เพราะเขามีข้อได้เปรียบเหล่านั้นอยู่แล้ว และหากความสุขจากสิ่งเหล่านั้นได้โดยไม่ต้องออกไปไหน

ในกองทัพของประเทศประชาธิปไตย การที่ทหารทุกคนสามารถเป็นนายทหารได้ ทำให้ทหารทั่วไปปรารถนาในความก้าวหน้า และขยายขอบเขตความทะเยอทะยานของทหารกว้างออกไปเกือบจะไม่มีที่สิ้นสุด

ส่วนตัวนายทหารเองเล่า เขามองไม่เห็นว่าจะมีอะไรมาทำให้เขาหยุดยั้งอยู่แค่ตำแหน่งนี้ แทนที่จะเป็นตำแหน่งนั้น ไม่ว่าจะตามธรรมชาติหรือโดยการบีบบังคับในสายตาของเขา แต่ละตำแหน่งมีค่ามหาศาล เพราะตำแหน่งในสังคม ขึ้นอยู่กับตำแหน่งในกองทัพ เกือบจะเสมอไป

ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย มีบ่อยครั้งที่นายทหารไม่มีสมบัติอะไรนอกจากเงินเดือน และจะหวังให้คนนับหน้าถือตาได้ ก็ต้องอาศัยเกียรติยศทางทหาร ดังนั้นทุกครั้งที่เขาเปลี่ยนหน้าที่ เขาจึงต้องเปลี่ยนสมบัติด้วย ดูในบางแง่แล้วเขาก็คือคนอีกคนหนึ่งไป สิ่งซึ่งเคยเป็นเครื่องประดับชีวิตเมื่ออยู่ในกองทัพซึ่งใช้ระบบอภิชนาธิปไตย จึงกลายเป็นสิ่งสำคัญโดยนัยนี้ เป็นทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นชีวิตของเขาเอง

ภายใต้ระบบราชาธิปไตยแบบโบราณของฝรั่งเศส นายทหารได้รับเพียงยศขุนนาง ในสมัยเราเขาได้รับเพียงยศทหาร การเปลี่ยนแปลงคำที่ใช้เรียกเล็ก ๆ น้อย ๆ นี้ ก็พอจะชี้ให้เห็นว่าได้มีการปฏิวัติครั้งใหญ่ ในเรื่องโครงสร้างของสังคม และกองทัพ

ในกองทัพประเทศประชาธิปไตย เกือบจะทุกคนปรารถนาในความก้าวหน้า ความปรารถนาร้อนแรง ไม่มีวันคลาย และคงอยู่ตลอดเวลา เพิ่มพูนขึ้นพร้อมกับความปรารถนาอื่น ๆ และจะดับไปพร้อมกับชีวิต ทว่าเรามองเห็นได้ง่ายว่า ในบรรดากองทัพทั้งหมดในโลกนี้ กองทัพที่น่าจะทำให้ทหารก้าวหน้ามากที่สุดใญามองเห็นจะเป็นกองทัพแบบประชาธิปไตย เนื่องจากจำนวนยศทหารมีจำกัด แต่จำนวนผู้ที่หวังยศเหล่านั้นเกือบจะนับไม่ถ้วน และทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎอันแข็งทื่อไม่มีการผ่อนผันของความเสมอภาค จึงไม่มีใครสามารถก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็วและหลายคนเลื่อนตำแหน่งไปไหนไม่ได้ โดยนัยนี้ความต้องการก้าวหน้าในกองทัพแบบประชาธิปไตยจึงมีสูงกว่า และความสะดวกในการก้าวหน้ามีน้อยกว่าที่อื่น

ดังนั้น คนทะเยอทะยานทั้งหลายในกองทัพแบบประชาธิปไตย จึงปรารถนาสง

ครามอย่างกระเหี้ยนกระหือรือ เพราะสงครามทำให้ตำแหน่งว่างลง และท้ายที่สุดเปิดโอกาสให้มีการฝ่าฝืนกฎอาวูโสได้ ซึ่งเป็นอภิสิทธิ์ธรรมชาติเพียงอย่างเดียวของระบบประชาธิปไตย

โดยนัยนี้ เราจึงมาถึงผลอันแปลกประหลาดคือ ในบรรดากองทัพทั้งหมด กองทัพที่ปรารถนาสงครามอย่างรุนแรงที่สุด ได้แก่กองทัพแบบประชาธิปไตย และในบรรดาประชาชนทั้งหลาย ผู้ที่ใฝ่ฝันสันติที่สุดคือประชาชนประชาธิปไตย และสิ่งสุดท้ายที่สุดที่ทำให้เกิดสิ่งมหัศจรรย์ก็คือ ความเสมอภาคก่อให้เกิดผลที่ขัดกันเช่นนี้ในเวลาเดียวกัน

เนื่องจากราษฎรเท่าเทียมกัน ในแต่ละวันจึงเกิดความปรารถนา และสบโอกาสที่จะเปลี่ยนฐานะ และเพิ่มพูนความสุขสบายของตน สิ่งนี้ทำให้เขาอยู่ในสภาพที่ใฝ่สันติ ซึ่งนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่อุตสาหกรรม และเปิดโอกาสให้แต่ละคน ส่งเสริมธุรกิจเล็ก ๆ ของตนจนถึงที่สุด อีกแง่หนึ่ง ความเสมอภาคอันเดียวกันนี้ ขณะที่ทำให้เกิดภัยพิบัติทางทหารมีคุณค่าสูงขึ้นในสายตาของผู้ที่ดำเนินอาชีพทางการรบ และทำให้ทุกคนบรรลุเกียรติยศได้ทั่วถึงกัน ก็ทำให้ทหารฝันถึงสนามรบ สำหรับทั้งสองแง่ที่กล่าวมา ความกังวลในใจของคนมีเหมือนกัน กล่าวคือ คนไม่อึดหน้าในความเปลือดเปลื่นเหมือนกัน ความทะเยอทะยานเท่าเทียมกัน วิธีที่จะสนองความทะเยอทะยานอย่างเดียวกันที่แตกต่างกัน

แนวโน้มอันขัดกันเหล่านี้ ของประเทศและของกองทัพ ทำให้สังคมประชาธิปไตยต้องผจญอันตรายอย่างใหญ่หลวง

ยามที่ความนึกคิดเรื่องการทหารหลุดพ้นไปจากจิตใจของประชาชน คนก็เลิกยกย่องอาชีพทางทหารทันที บรรดานักรบจึงตกไปอยู่หางแถวของพวกข้าราชการ คนยกย่องนักรบน้อย และไม่เข้าใจพวกเขาอีกต่อไปแล้ว ดังนั้นจึงเกิดสิ่งซึ่งตรงข้ามกับที่เคยเห็นกันในศตวรรษอภิชนาธิปไตยกล่าวคือ ไม่ใช่ราษฎรสำคัญ ๆ อีกแล้วที่เข้าไปร่วมในกองทัพ แต่เป็นราษฎรที่กระจัดย่อยที่สุด คนจะเกิดความทะเยอทะยานทางทหารก็ต่อเมื่อไม่มีหนทางอื่นอีกแล้ว สิ่งนี้กลายเป็นวัฏจักรอันชั่วร้ายซึ่งกว่าจะหลุดพ้นออกไปได้ก็แสนยาก คนชั้นนำของชาติจะหลีกเลี่ยงอาชีพทหาร เพราะอาชีพนี้ไม่มีเกียรติ และอาชีพทหารไม่มีเกียรติก็เพราะคนชั้นนำของชาติไม่เข้ามาสู่อาชีพนี้อีกแล้ว

ดังนั้นจึงไม่ควรประหลาดใจ ถ้าแม้ว่าทหารในกองทัพแบบประชาธิปไตยจะวิตกกังวล บ่นพึมพำ และไม่ค่อยพอใจในชะตากรรมของตน แม้ว่าตามปกติแล้วสภาพความเป็น

อยู่จะสบายกว่า และวินัยก็เข้มงวดน้อยกว่าในกองทัพอื่นใด ทหารรู้สึกว่าคุณอยู่ในฐานะต่ำต้อย และในที่สุดความรู้สึกน้อยใจที่ไม่มีใครเห็นคุณค่า ทำให้เขานิยมสงครามเพราะสงครามทำให้ใคร ๆ เห็นความจำเป็นของเขา และทำให้เขาหันกลับมาชอบการปฏิวัติ โดยหวังว่าขณะที่มือถืออาวุธ เขาจะได้มาซึ่งอิทธิพลทางการเมือง และความยกย่องนับถือ ซึ่งใคร ๆ ปฏิเสธไม่ยอมให้เขา

ลักษณะการจักรุกกองทัพแบบประชาธิปไตย ทำให้อันตรายประการหลังนี้เป็นสิ่งน่าหวั่นเกรงมากที่สุด

ในสังคมประชาธิปไตย ราษฎรเกือบทุกคนมีสมบัติที่จะต้องรักษาไว้ แต่โดยทั่วไปแล้วผู้นำกองทัพแบบประชาธิปไตยส่วนมากคือชนชั้นกรรมาชีพ คนเหล่านี้ส่วนมากมีสิ่งที่จะต้องสูญเสียไปจากการจลาจลวุ่นวาย เป็นธรรมดาที่ชนทั้งชาติจะหวาดกลัวการปฏิวัติมากกว่าในศตวรรษอภิชนาธิปไตย แต่แม้ทัพนายกองทั้งหลายหวั่นเกรงการปฏิวัติน้อยกว่ามาก

ยิ่งกว่านั้น เช่นเดียวกับในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย ดังที่ข้าพเจ้าพูดมาด้วยตัวเอง ราษฎรที่ร่ำรวยที่สุด มีความรู้มากที่สุด มีความสามารถมากที่สุด ไม่ค่อยจะมีอาชีพเป็นทหารมากนัก ผลก็คือในที่สุดกองทัพจึงกลายเป็นชาติเล็กๆ แยกออกไปต่างหาก ที่ซึ่งคนมีสติปัญญาความรู้กว้างขวางน้อยกว่า นิสัยหยามกระด้างกว่าในชาติใหญ่ ทว่าชาติเล็กๆ ซึ่งไม่มีอารยธรรมนี้ มีอาวุธในครอบครอง และชาติเล็กนี้เท่านั้นที่รู้จักการใช้อาวุธ

อันที่จริง สิ่งซึ่งเพิ่มพูนอันตรายที่ประชาชนประชาธิปไตยต้องเผชิญ เพราะความนึกคิดแบบทหารของกองทัพ ซึ่งเป็นความนึกคิดอันวุ่นวายไร้ระเบียบ ได้แก่อารมณ์ใฝ่สันติของราษฎร ไม่มีอะไรจะมีอันตรายเท่ากับกองทัพซึ่งอยู่ในชาติที่มีได้เป็นนักรบ ความรักความเยียบสงบมากเกินขนาดของราษฎรทุกคนในประเทศประชาธิปไตย ทำให้โครงสร้างของชาติขึ้นอยู่กับความกรุณาของทหาร

ดังนั้น เราจึงอาจกล่าวได้กว้างๆ ว่า ถ้าแม้ประชาชนประชาธิปไตยโดยธรรมชาติจะใฝ่สันติภาพ เนื่องจากผลประโยชน์และสัญชาตญาณของเขา แต่กองทัพของเขาก็ชักนำเขาไปสู่สงครามและการปฏิวัติอยู่ไม่หยุดหย่อน

การปฏิวัติโดยทหาร ซึ่งเป็นสิ่งที่คนในประเทศอภิชนาธิปไตยเกือบจะไม่ต้องหวาดกลัวเลย กลับเป็นสิ่งที่ชาติประชาธิปไตย ต้องคว่ำกรงตลอดเวลา อันตรายเหล่านี้ควรจัดให้

อยู่ในบรรดาอันตรายซึ่งน่าครันคร้ามที่สุด ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นในอนาคตของชาติประชาธิปไตย
รัฐบุรุษทั้งหลายจึงควรสอดส่องหาทางเยียวยาอยู่เสมอ

ยามที่ชาติ ๆ หนึ่งรู้สึกว่าการก่อกองทัพของตนครุ่นอยู่ด้วยความทะเยอทะยาน ความคิด
แรกที่แว่บขึ้นมาคือ ให้สงครามเป็นเป้าหมายของความทะเยอทะยานซึ่งยากที่จะสนองตอบนี้

ข้าพเจ้าไม่อยากจะพูดถึงสงครามในแง่ร้าย สงครามทำให้ความคิดของประชาชน
กว้างขวางขึ้นเสมอ และทำให้จิตใจสูงส่งขึ้น มีหลายกรณีที่สงครามอย่างเดียวกันนั้นสามารถ
หยุดยั้งมิให้ความต้องการบางอย่างซึ่งเกิดขึ้นเองเพราะความเสมอภาค เพิ่มขึ้นมากจนเกินการ
และในกรณีดังกล่าวเราควรพิจารณาสงครามว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับโรคภัยบางอย่างที่ฝังราก
มานานแล้วในสังคมประชาธิปไตย

สงครามมีข้อได้เปรียบใหญ่ ๆ แต่อย่าได้ถือคติใจว่าสงครามจะช่วยลดอันตรายซึ่ง
ให้เห็นเมื่อครุ่นให้น้อยลง จะทำไ้ก็เพียงทำให้อันตรายชะงักลง หลังสงครามแล้วอันตราย
นั้นจะกลับมาและร้ายกาจยิ่งขึ้น เพราะเหตุว่ากองทัพจะทนสภาพสันติไม่ได้ หลังจากได้ล้มรส
สงครามมาแล้ว สงครามน่าจะเป็นทางเยียวยาสำหรับประชาชน ซึ่งต้องการแต่ชื่อเสียงความ
รุ่งโรจน์เท่านั้น

ข้าพเจ้าคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่า เจ้าชายนักรบทุกคน ซึ่งจะปรากฏตัวขึ้นมาท่าม
กลางชาติประชาธิปไตยใหญ่ ๆ จะพบว่าการใช้กองทัพไปรบเพื่อนำชัยชนะกลับมา นั้น ง่ายกว่า
สั่งให้กองทัพอยู่อย่างสงบหลังจากชัยชนะแล้ว มีอยู่สองสิ่งที่ประชาชนคงจะทำได้ด้วยความยาก
ลำบากยิ่ง นั่นคือ เริ่มสงครามและยุติสงคราม

นอกจากนั้น ถ้าแม้ว่าสงครามจะมีข้อได้เปรียบพิเศษ สำหรับประชาชนประชา
ธิปไตย แง่หนึ่งสงครามก็ทำให้ประชาชนดังกล่าวต้องเผชิญอันตรายบางอย่างซึ่งประเทศอภิชนา
ธิปไตยไม่ต้องหวั่นเกรงมากเท่านั้น ข้าพเจ้าขอยกอันตรายเพียงสองอย่าง

ถ้าแม้ว่าสงครามจะทำให้กองทัพพอใจ แต่สงครามก็เป็นอุปสรรคสำหรับราษฎร
เป็นจำนวนมาก และบ่อยครั้งทำให้ราษฎรต้องท้อแท้สิ้นหวัง เพราะอารมณ์ความรู้สึกเล็ก ๆ
น้อย ๆ ประจำวันของเขา จะสมปรารถนาได้ก็จำเป็นต้องมีสันติภาพ ดังนั้น สงครามจึงอาจทำ
ให้เกิดความสับสนวุ่นวายภายใต้รูปแบบอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งสงครามควรจะต้องระวัง

ไม่มีสงครามอันยาวนานใด ๆ ในประเทศประชาธิปไตย ที่ไม่ทำให้เสรีภาพตกอยู่

ในอันตราย ไม่ควรกลัวว่าหลังชัยชนะแต่ละครั้ง เราจะต้องได้พบเห็นแม่ทัพผู้ชนะยึดอำนาจ อธิปไตยด้วยพลกำลัง ดังเช่นซิลล่า (Sylla)* และซีซาร์ อันตรายมีอีกแบบหนึ่ง สงครามมิได้ส่งประชาชนประชาธิปไตยไปอยู่ภายใต้การปกครองของทหารเสมอไป แต่สงครามจะทำให้อำนาจของรัฐบาลพลเรือนเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาลแน่นอน สงครามจะรวมอำนาจการปกครองคนและการใช้สิ่งต่างๆ ไปรวมอยู่ในมือของรัฐบาลพลเรือน อย่างที่เกือบจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้าแม้ว่าสงครามจะไม่นำประเทศไปสู่ระบบเผด็จการโดยทันที ด้วยความรุนแรง แต่ก็มักจะค่อยๆ นำไปสู่เผด็จการโดยอาศัยความเคยชิน

ทุกคนที่หาทางทำลายเสรีภาพในประเทศประชาธิปไตย ควรจะต้องรู้ว่าวิธีที่จะบรรลุผลแน่นอนและรวดเร็วที่สุดคือการสงคราม นั่นคือคติแรกของศาสตร์นี้

ทางเยียวอย่างหนึ่งจะเกิดขึ้นมาเอง ยามที่ความทะเยอทะยานของนายทหารและพลทหารกลายเป็นสิ่งที่น่าหวาดหวั่น คือมีการเพิ่มตำแหน่งโดยการขยายกองทัพให้ใหญ่ขึ้น สิ่งนี้ช่วยบรรเทาโรคร้ายในปัจจุบันได้ แต่โรคร้ายจะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

การขยายกองทัพให้ใหญ่ขึ้นอาจก่อให้เกิดผลอันยืนยาวในสังคมอภิชนาธิปไตย เพราะเหตุว่า ในสังคมเหล่านี้ความทะเยอทะยานทางทหารจะมีจำกัดอยู่แค่คนชนชั้นเดียว และความทะเยอทะยานของแต่ละคนจะหยุดอยู่แค่ขอบเขตหนึ่งเท่านั้น โดยวิธีนี้เราสามารถทำให้คนทะเยอทะยานทุกคนพอใจได้

แต่ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย เราจะได้อะไรเลยในการขยายกองทัพให้ใหญ่ขึ้น เพราะจำนวนคนที่ทะเยอทะยานจะเพิ่มขึ้นเสมอ ตามสัดส่วนของจำนวนคนในกองทัพพอดี คนที่ท่านทำให้เขาสมปรารถนาแล้ว โดยการสร้างงานขึ้นมาใหม่จะถูกคนกลุ่มใหม่ซึ่งท่านไม่สามารถทำให้เขาสนใจได้เข้ามาแทนที่ และแม้แต่คนที่สมปรารถนาไปแล้ว ก็จะไม่พอใจอีกในไม่ช้า เพราะเหตุว่า ความว้าวุ่นทางจิตใจแบบที่พบเห็นในหมู่ราษฎรของประเทศประชาธิปไตย จะปรากฏให้เห็นในกองทัพ สิ่งซึ่งคนต้องการในกองทัพมิใช่การได้ยศได้ชั้น แต่ต้องการจะก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ แม้ในความปรารถนาจะไม่กว้างมาก แต่ความปรารถนาจะเกิดแล้วเกิดอีกตลอดเวลา ประชาชนประชาธิปไตย ซึ่งขยายกองทัพให้ใหญ่ขึ้น

* Ruciu Cornelius Sylla หรือ Sulla เป็นผู้เผด็จการโรมันเมื่อปี ๑๓๖-๑๒๘ ก่อนคริสตกาล

จะทำได้ก็แต่เพียงทำให้ความทะเยอทะยานของนักรบเพลาลงชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น แต่ในไม่ช้า ความทะเยอทะยานนั้นจะนำกลับยิ่งขึ้น เพราะคนที่ทะเยอทะยานมีจำนวนสูงขึ้น

ในส่วนตัวของข้าพเจ้า ๆ คิดว่า จิตใจที่วิตกกังวล และวุ่นวาย เป็นความเลวร้าย ที่ฝังลึกอยู่ในโครงสร้างของกองทัพแบบประชาธิปไตยเอง และเราควรจะต้องเลิกหาทางแก้ไข ผู้บัญญัติกฎหมายในประเทศประชาธิปไตย อย่าหวังไปเลยว่าจะค้นพบองค์การทหาร ที่มีพลัง ของตัวเองพอที่จะควบคุมนักรบให้อยู่เพราะท่านเหล่านั้นคงจะพยายามจนหมดแรงไปเสียก่อนที่จะทำได้สำเร็จ

ไม่ใช่ในกองทัพหรอก ที่เราจะพบทางเยียวยาความชั่วร้ายในกองทัพได้แต่ในประเทศต่างหาก

ประชาชนประชาธิปไตยย่อมหวังเกรงความวุ่นวายและระบบเผด็จการเป็นธรรมดา เราเพียงแต่ทำให้สัญญาชตาณแบบนั้น กลายเป็นรสนิยมที่ได้รับการไตร่ตรองแล้ว ฉลาด หลึกแหลม และมั่นคงเท่านั้นเอง ยามที่ราษฎรได้เรียนรู้การใช้เสรีภาพอย่างสงบและมีประโยชน์ในที่สุด และได้รู้ถึงสรรพคุณของเสรีภาพ ยามที่เขาเริ่มชอบความเป็นระเบียบอย่างจริงจัง และยอมรับกฎเกณฑ์ด้วยความเต็มใจ ราษฎรเหล่านี้ ขณะที่หันไปหาอาชีพที่ใช้อาวุธ ยุทธภัณฑ์ ย่อมจะนำนิสัยความเคยชิน และธรรมเนียมดังกล่าวเข้าไปใช้ด้วยโดยไม่รู้ตัวและ คล้าย ๆ กับฝันใจ เมื่อความนึกคิดของคนทั่วไปในชาติแทรกซึมเข้าไปในความนึกคิดเฉพาะ ของกองทัพก็ย่อมจะทำให้ความคิดเห็นและความปรารถนาอันเกิดจากสภาพทหาร คลายความ รุนแรงลง หรือว่าความนึกคิดของคนทั่วไปควบคุมความเห็นและความปรารถนาดังกล่าว ความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งมีอำนาจสูงสุดก็ได้ จะมีราษฎรที่มีความรู้ เคารพกฎเกณฑ์ เติบโต เดียวและเสรีเถิด แล้วท่านจะมีทหารที่มีวินัย และเชื่อฟัง

กฎหมายทั้งมวลซึ่ง ขณะที่ควบคุมความนึกคิดอันอลเวงวุ่นวายของกองทัพเอาไว้ มีแนวโน้มที่จะทำให้ผลเมืองคิดถึงเรื่องเสรีภาพน้อยลง และทำให้คนมีความคิดคลุมเครือใน เรื่องกฎหมายและสิทธิ ย่อมจะขัดกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย กฎหมายเช่นนั้นย่อมจะส่งเสริมเผด็จการทหาร มากกว่าจะเป็นอุปสรรคขัดขวาง

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะทำเช่นไร กองทัพใหญ่ ๆ ของประเทศประชาธิปไตยย่อม จะตกอยู่ในอันตรายใหญ่หลวงเสมอ วิธีลดอันตรายให้น้อยลงที่มีประสิทธิภาพที่สุด คือการลด กำลังทัพ ทว่านี่เป็นทางเยียวยาซึ่งมิใช่ประชาชนทุกชาติจะนำมาใช้ได้

บทที่ ๒๓

ในกองทัพประชาธิปไตยชนชั้นใด ชอบการรบและการปฏิวัติมากที่สุด

สิ่งสำคัญสำหรับกองทัพประชาธิปไตย ก็จะต้องมีคนจำนวนมาก ได้สัดส่วนกับประชาชนซึ่งจะเข้าไปเป็นทหาร ข้าพเจ้าจะแสดงเหตุผลในลำดับต่อไป

อีกแง่หนึ่ง คนที่มีชีวิตอยู่ในยุคประชาธิปไตย ย่อมจะไม่ค่อยเลือกอาชีพนักหรือนัก ดังนั้น ในไม่ช้าประชาชนประชาธิปไตยจึงเลิกการเกณฑ์ทหารแบบสมัครใจ เพื่อใช้การเกณฑ์แบบบังคับ ความจำเป็นทางฐานะบังคับให้เขาต้องใช้วิธีหลังนี้ และเราอาจทำนายล่วงหน้าได้ง่ายว่า ประชาชนทุกชาติจะใช้วิธีนี้

เนื่องจากการรับราชการทหารเป็นเรื่องบังคับ ราษฎรทุกคนจึงต้องแบ่งเบาภาระนี้ไปเหมือน ๆ กัน และเท่า ๆ กัน แน่ละเรื่องนี้มาจากฐานะและความคิดของประชาชนเอง รัฐบาลพอจะได้ทหารตามต้องการ ถ้ารัฐบาลจะออกปากกับทุกคนพร้อมกัน คนไม่อาจรับภาระนี้ไม่ใช่เพราะเกี่ยวว่าภาระนี้หนักหรือเบา แต่เพราะทุกคนรับภาระไม่เท่ากันต่างหาก

ทว่า เนื่องจากการรับราชการทหารเป็นเรื่องของราษฎรทุกคน แน่แน่นอนผลที่ตามมาก็คือ แต่ละคนเข้ามาอยู่ในกองทัพเพียงไม่กี่ปี

โดยนัยนี้ จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่ทหารเป็นเพียงแต่แวะเข้ามาในกองทัพเท่านั้น ขณะที่ในชาติอภิชนาธิปไตยส่วนใหญ่ การเป็นทหารเป็นอาชีพอย่างหนึ่งซึ่งทหารยึดถือหรือถูกบังคับตลอดชีพ

เรื่องนี้มีผลใหญ่ ๆ คือ ในบรรดาทหารของกองทัพประชาธิปไตย มีบางคนที่ยึดชีวิตทหาร แต่ทหารส่วนมาก ซึ่งถูกนำมาสู่กองทัพอย่างไม่เต็มใจ และพร้อมเสมอที่จะกลับไปบ้านตน ไม่คิดว่าตนยึดอาชีพทหารอย่างจริงจัง และคิดแต่จะผลัดจากไป

ทหารพวกหลังนี้มองไม่เห็นว่าเป็นอาชีพจำเป็น และมีความต้องการแบบพวกที่ประกอบอาชีพนี้เพียงครั้ง ๆ กลาง ๆ เท่านั้น เขายอมรับหน้าที่ทหารของเขา แต่ความคิดเขา

ยังคงผูกพันกับผลประโยชน์ และความปรารถนาในชีวิตพลเรือนซึ่งเต็มเปี่ยมอยู่ในจิตใจของเขา ดังนั้นเขาจึงไม่มีความนึกคิดแบบพวกที่อยู่ในกองทัพ เขานำความนึกคิดแบบคนในสังคมเข้ามาใช้ในกองทัพเห็นจะมากกว่า และยังคงเก็บความคิดแบบนั้นไว้ ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย พวกทหารธรรมดาเท่านั้นที่ยังคงความเป็นราษฎรมากที่สุด เขายึดมั่นในนิสัยประจำชาติ และความเห็นของประชาชนมีอำนาจเหนือเขามากที่สุด เราอาจหวังได้ว่าเราจะสามารถทำให้ความรักเสรีภาพ และความเคารพสิทธิของประชาชนเอง แทรกซึมเข้าไปในกองทัพประชาธิปไตยได้โดยอาศัยทหารเหล่านี้ การณ์ตรงกันข้ามเกิดขึ้นกับชาติอภิชนาธิปไตย ที่ซึ่งในที่สุดทหารจะไม่มีอะไรเหมือนกับเพื่อนร่วมชาติของเขาเลย พวกเขามีชีวิตอยู่ท่ามกลางคนเหล่านี้เสมือนคนต่างถิ่น และบ่อยครั้งเสมือนศัตรู

ในกองทัพอภิชนาธิปไตย ปัจจัยที่มีลักษณะอนุรักษนิยมก็คือนายทหาร เพราะนายทหารเท่านั้น ที่ยังคงรักษาสายสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับสังคมพลเรือน และไม่เคยเลิกล้มความตั้งใจที่จะกลับเข้ามารับตำแหน่งของตนในสังคมพลเรือน ไม่ช้าก็เร็ว ในกองทัพประชาธิปไตย ปัจจัยที่มีลักษณะอนุรักษนิยมคือพลทหาร และด้วยเหตุผลคล้ายกัน

ตรงกันข้าม มีบ่อยครั้งที่ในกองทัพประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน นายทหารมีรสนิยมและความปรารถนาซึ่งต่างไปจากรสนิยมและความปรารถนาของชาติอย่างสิ้นเชิง เราเข้าใจเรื่องนี้ได้ง่าย

ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย คนที่กลายเป็นนายทหารตัดสายสัมพันธ์ทั้งหมดของชีวิตพลเรือน เขาผลจากชีวิตพลเรือนตลอดไป เขาไม่มีผลประโยชน์อันใดที่จะกลับไปสู่ชีวิตนั้นอีก ประเทศชาติที่แท้จริงของเขา คือกองทัพ ทั้งนี้เพราะเขาจะไม่มี ความหมายอะไรเลย ถ้าไม่มีตำแหน่งที่เขาครองอยู่ ดังนั้นชีวิตเขาจึงดำเนินไปตามโชคชะตาของกองทัพ สูงส่งขึ้นหรือต่ำต้อยลงพร้อมกับกองทัพ และนับแต่นั้นต่อไป เขาพุ่งความหวังของเขาไปที่กองทัพเท่านั้น เนื่องจากนายทหารมีความต้องการต่างไปจากความต้องการของประเทศมาก จึงเป็นไปได้ว่า เขาปรารถนาสงครามอย่างรุนแรง หรือทำทุกอย่างเพื่อการปฏิวัติ แม้ในยามที่ชาติต้องการเสถียรภาพ และสันติภาพมากที่สุด

อย่างไรก็ตามมีสาเหตุบางประการที่ผ่อนคลายนัยธรรมนั้นกรบ และอารมณ์กระวนกระวายของเขาลงให้รุนแรงน้อยลง ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย แม้ว่าคนทั่วไปจะมีความ

ทะเลทรายอยู่เรื่อย ๆ แต่เราก็ได้เห็นแล้วว่าความทะเลทรายนั้นไม่ค่อยใหญ่โตอะไรนัก คนผู้ซึ่งเมื่อพ้นไปจากชนชั้นรองของประเทศ บรรลุถึงตำแหน่งนายทหารโดยเลื่อนชั้นมาจากชั้นผู้น้อยในกองทัพ นับว่าได้ก้าวสูงชันมากแล้ว เขาขึ้นมายืนหยัดอยู่ในโลก ซึ่งสูงส่งกว่าโลกที่เขาเคยอยู่ในสังคมพลเรือน และเขาได้รับสิทธิซึ่งชาติประชาธิปไตยส่วนใหญ่ ถือเสมอว่าเป็นสิ่งซึ่งยกให้ใครไม่ได้* ดังนั้น เขาจึงเต็มใจหยุดหลังจากที่ได้พยายามมาถึงขนาดนั้นแล้ว และคิดแต่จะชื่นชมในความสำเร็จของเขา ความหวาดหวั่นว่าอาจจะต้องเสียสิ่งที่เขามีอยู่ ทำให้ความอยากได้สิ่งซึ่งเขายังไม่มีรุนแรงน้อยลง หลังจากได้ฝ่าข้ามอุปสรรคแรก ซึ่งนับว่าใหญ่หลวงที่สุดที่หยุดยั้งความก้าวหน้าของเขาแล้ว เขาจึงยอมเดินต่อไปอย่างช้า ๆ ด้วยความกระวนกระวายน้อยกว่าเดิม ความทะเลทรายของเขาจะเร่าร้อนน้อยลงตามลำดับ ขณะที่ศของเขาสูงขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเขาเห็นว่าเขามีสิ่งที่จะต้องสูญเสียไปในการเสี่ยงมากกว่าก่อน ถ้าข้าพเจ้าเข้าใจไม่ผิดพวกที่เป็นนักรบน้อยที่สุด และชอบการปฏิวัติน้อยที่สุดในกองทัพประชาธิปไตย เห็นจะเป็นบรรดาพวกหัวหน้าเสมอ

สิ่งซึ่งข้าพเจ้าเพิ่งจะกล่าวมาเกี่ยวกับนายทหารและทหารธรรมดาจะนำไปใช้กับทหารจำนวนมากในทุกกองทัพ ซึ่งมีตำแหน่งกลาง ๆ ไม่ได้ ข้าพเจ้าต้องการจะพูดถึงนายทหารชั้นรอง

นายทหารชั้นรองซึ่งก่อนหน้าศตวรรษนี้ยังไม่เคยปรากฏในประวัติศาสตร์ ข้าพเจ้าคิดว่านับแต่บัดนี้ต่อไป จะถูกเรียกเข้ามามีบทบาท

เช่นเดียวกับนายทหาร พวกนายทหารชั้นรองได้ทำลายสายใยซึ่งเคยผูกพันเขาไว้กับสังคมพลเรือนให้ขาดสะบั้นลงสิ้นแล้ว เช่นเดียวกับนายทหาร เขายึดการเป็นทหารเป็นอาชีพ และบางทีอาจจะยิ่งกว่านายทหารเสียอีก เขาพุ่งความปรารถนาทั้งหมดของเขาไปทางนั้นแต่เพียง

* อันที่จริงตำแหน่งนายทหาร เป็นสิ่งที่มีนัยในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย ยิ่งกว่าในชาติอื่นใด ยิ่งโดยลำพังตัวเองนายทหารมีตำแหน่งในสังคมพลเรือนเล็กเพียงใด ตำแหน่งนายทหารก็ยังมีค่าสูงชันเพียงนั้น และนักกฎหมายก็ยังเห็นเป็นการถูกต้องและจำเป็น ที่จะทำให้นักผู้น้อยอยู่ในตำแหน่งอย่างมั่นคง

ทางเดียว แต่เขายังมิได้บรรลุตําแหน่งสูงและมั่นคง ที่ซึ่งเขาจะหยุดหายใจได้ตามสบาย เช่นเดียวกับนายทหาร ขณะที่รอที่จะขึ้นไปสูงกว่านี้

เพราะลักษณะหน้าที่ของเขาเอง ซึ่งไม่มีวันเปลี่ยนแปลง นายทหารชั้นรองจึงถูกสถาปนาให้มีชีวิตอยู่อย่างมีตม่น คับแคบ ยากลำบากและไม่แน่นอน เขายังคงมองเห็นว่าสภาพทหารมีแต่อันตรายทั้งนั้น เขาได้รู้จักก็แต่ความขาดแคลนและการเชื่อฟัง ซึ่งทนได้ยากยิ่งกว่าอันตรายเองเสียอีก เขายอมทนทรมานอยู่กับความยากลำบากในปัจจุบัน ก็เพราะเขารู้ว่าโครงสร้างของสังคมและของกองทัพ เปิดโอกาสให้เขาฝ่าข้ามความยากลำบากไปได้ อันที่จริงเขาจะได้เป็นนายทหารวันใดวันหนึ่งข้างหน้า เมื่อถึงตอนนั้นเขาจะได้เป็นผู้สั่งการ มีเกียรติ มีอิศราภาพ สิทธิและความเพลิดเพลิดนานา เป้าหมายแห่งความหวังเหล่านั้นไม่เพียงคุมหาคาศาลเท่านั้น แต่ก่อนจะบรรลุป้้าหมาย เขาไม่มีวันแน่ใจได้เลยว่าจะไปถึงจุดนั้น ตำแหน่งของเขาไม่มีอะไรที่จะถอดถอนไม่ได้ แต่ละวันเขาขึ้นอยู่กับอำนาจพลการของหัวหน้า ความจำเป็นทางวินัยบังคับอย่างรุนแรงให้เป็นเช่นนั้น ความผิดเพียงเบาบาง การกระทำตามอำเภอใจ อาจจะทำให้เขาต้องสูญเสียงานและผลแห่งความมูมานะของเขาเป็นเวลาแรมปีไปได้เสมอในชั่วพริบตาเดียว ดังนั้น ก่อนที่เขาจะบรรลุตําแหน่งซึ่งเขาใฝ่ฝัน เขาจึงไม่ทำอะไรเลย เมื่อถึงวันนั้นแล้ว เขาจึงจะดูเหมือนว่าเข้าไปเริ่มงานในอาชีพนั้นได้ สำหรับคนที่ถูกกระตุ้นอยู่ตลอดเวลาด้วยวัยหนุ่ม ความต้องการ อารมณ์ ความรู้สึก ความนึกคิดของยุค ความมุ่งหวัง ความหวาดเกรง เขาย่อมต้องดิ้นรนทะเยอทะยานจนสุดฤทธิ์แน่นอน

ดังนั้น นายทหารชั้นรองจึงต้องการสงคราม เขาต้องการมันตลอดเวลาไม่ว่าจะด้วยวิธีใด ถ้าแม้ใครปฏิเสธไม่ยอมให้เขาทำสงคราม เขาจะปรารถนาการปฏิวัติ ซึ่งหยุดยั้งอำนาจของกฎเกณฑ์ข้อบังคับได้ชั่วคราว และขณะที่มีการปฏิวัติ โดยถือโอกาสจากความยุ่งเหยิง สับสน และอารมณ์ความรู้สึกทางการเมือง เขาหวังจะขับไล่เจ้านายของเขาออกไปและเข้ารั้งตำแหน่งแทน และอาจเป็นไปได้ว่าเขาจะทำให้เกิดการปฏิวัติ เพราะเขามีอิทธิพลอย่างใหญ่หลวงเหนือบรรดาทหารผู้น้อย เนื่องจากพันเพและนิสัยของกลุ่มสังคมของเขา แม้เขาจะแตกต่างจากทหารเหล่านั้นทางอารมณ์ความรู้สึก และความปรารถนาก็ตามที่

คงจะเป็นการคิดผิดที่เชื่อว่าแนวโน้มต่าง ๆ เหล่านี้ของนายทหาร นายทหารชั้นรอง และทหารธรรมดาขึ้นอยู่กับยุคหรือประเทศ เพราะแนวโน้มแบบนี้จะพบเห็นได้ในทุกยุคทุกสมัยและในทุกชาติประชาธิปไตย

ในทุกกองทัพประชาธิปไตย จะต้องเป็นนายทหารชั้นรองทุกที ซึ่งเป็นตัวแทนความนึกคิดแบบสันติและในเรื่องระเบียบของประเทศน้อยที่สุด ทหารธรรมดาจะเป็นตัวแทนของความนึกคิดดังกล่าวดีที่สุด ทหารธรรมดานำพลังหรือความอ่อนแอทางด้านขนบธรรมเนียมของชาติ เข้ามาใช้ในอาชีพทหาร เขาจะแสดงให้เห็นถึงภาพพจน์อันแท้จริงของชาติ ถ้าทหารธรรมดาแสดงภาพของความโง่และอ่อนแอ เขาก็จะปล่อยตัวให้หัวหน้าชักนำไปสู่ความยุ่งเหยิงไร้ระเบียบโดยไม่รู้ตัวหรืออย่างไม่เต็มใจ ถ้าแม้เขาแสดงว่าเป็นคนมีความรู้และแข็งขัน เขาเองจะทำให้หัวหน้าอยู่ในระเบียบ

บทที่ ๒๔

อะไรทำให้กองทัพประชาธิปไตย อ่อนแอกว่ากองทัพอนิยมเข้าทำการรณรงค์ และนำเกรงขามมากขนิยามที่สงครามยุคเยอต่อไป

ทุกกองทัพที่เข้าทำการรณรงค์ หลังจากมีสันติมาเป็นเวลานาน ย่อมจะเสี่ยงต่อการพ่ายแพ้ ทุกกองทัพที่ทำสงครามมาเป็นเวลานาน มีโอกาสมากที่จะเอาชนะได้ ความจริงข้อนี้ใช้ได้เป็นพิเศษกับกองทัพประชาธิปไตย

ในประเทศอภิชนาธิปไตย เนื่องจากการเป็นทหารเป็นอาชีพกิติสิทธิ์ได้รับการยกย่องให้เกียรติในยามสันติ คนที่มีความสามารถพิเศษมากๆ มีปัญญาความรู้ และความทะเยอทะยานสูง ย่อมจะเข้ารับสภาพนั้น กองทัพอยู่ในระดับเดียวกับชาติในทุกๆ เรื่อง บ่อยครั้งกลับอยู่เหนือระดับชาติเสียอีก

เราได้เห็นแล้วว่า ตรงกันข้าม ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย ชนชั้นนำของชาติค่อยๆ ถอยห่างจากอาชีพทหาร เพื่อแสวงหาความยกย่องนับถือ อำนาจและเจตพาะอย่างยิ่ง ความมั่งคั่ง โดยอาศัยแนวทางอื่นอย่างไร หลังจากมีสันติภาพอันยาวนาน และในยุคประชาธิปไตย สันติภาพเป็นสิ่งยืนยาว กองทัพย่อมจะต่ำต้อยกว่าประเทศเองเสมอ สงครามจะเกิดขึ้นขณะที่กองทัพอยู่ในสภาพเช่นนั้น และจนกว่าสงครามจะเปลี่ยนกองทัพให้แปรสภาพไป อันตรายสำหรับประเทศและกองทัพย่อมจะยังมีอยู่

ข้าพเจ้าเคยแสดงให้เห็นแล้วว่า ในกองทัพประชาธิปไตย และในยามสันติ สิทธิทางอาวุธคือกฎหมายสูงสุด ซึ่งปราศจากการผ่อนผัน ในด้านความก้าวหน้าอย่างไร เช่นที่ข้าพเจ้าเคยกล่าวไว้แล้ว สิ่งนี้มิได้มาจากโครงสร้างของกองทัพเพียงอย่างเดียว แต่มาจากโครงสร้างของประชาชนเอง และเราจะพบแล้วพบอีกตลอดเวลา

ยิ่งกว่านั้น เนื่องจากในประเทศประชาธิปไตย นายทหารจะมีความสำคัญอยู่บ้าง

ก็โดยอาศัยตำแหน่งทางทหารเท่านั้น และด้วยตำแหน่งนั้นเขาจะได้รับการยกย่องทั้งมวล และความสุขสบายทุกประการ เขาจะออกหรือถูกปลดออกจากกองทัพ ก็ตอนปลายชีวิตเต็มที่

ผลที่ตามมาจากสาเหตุทั้งสองก็คือ หลังจากที่ประชาชนประชาธิปไตยได้พักผ่อนกันมาเป็นเวลานานแล้ว ยามที่เขาจับอาวุธขึ้นมาในที่สุด แม่ทัพนายกองทั้งหลายก็กลายเป็นคนชราไปหมดแล้ว ข้าพเจ้ามิได้พูดถึงนายพลเท่านั้น แต่พูดถึงนายทหารชั้นผู้น้อยด้วย ซึ่งส่วนมากอยู่เฉยๆ หรือจะเดินได้ก็ทีละก้าวๆ เท่านั้น ถ้าแม้เราพิจารณาดูกองทัพประชาธิปไตย หลังจากสันติสุขอันยาวนาน เราจะประหลาดใจที่เห็นว่าทหารทุกคนไม่ไกลจากความ เป็นเด็ก และแม่ทัพนายกองทุกคนกำลังจะร่วงโรยแล้ว โดยลักษณะการเช่นนี้พวกทหารจะขาดประสบการณ์ และพวกแม่ทัพนายกองจะขาดกำลังวังชา

นั่นเป็นสาเหตุใหญ่อย่างหนึ่งในมุมกลับ เพราะเหตุว่าเพื่อที่จะทำสงครามได้ดีจริงๆ เงื่อนไขแรกคือ ต้องเป็นหนุ่มแน่น ข้าพเจ้าคงจะไม่กล่าวพูดออกมาเช่นนี้ ถ้าแม้นายร้อยเอกที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในยุคใหม่ไม่เคยพูดไว้ก่อนแล้ว*

สาเหตุทั้งสองนี้ มิได้มีอิทธิพลต่อกองทัพอภิชนาธิปไตย แบบเดียวกัน

เนื่องจากในกองทัพอภิชนาธิปไตย คนจะก้าวหน้าก็ด้วยสิทธิทางชาติกำเนิดยิ่งกว่า สิทธิทางอาวุธโสมภพมากมายนัก ในทุกตำแหน่ง เราจะพบเห็นคนหนุ่มจำนวนหนึ่งเสมอ และคนเหล่านี้นำพลังวัยหนุ่ม ทางร่างกายและจิตใจไปสู่การสงครามเสมอ

ยิ่งกว่านั้นในหมู่ประชาชนอภิชนาธิปไตย เนื่องจากผู้คนที่แสวงหาเกียรติยศทางทหาร มีตำแหน่งมั่นคงอยู่แล้วในสังคมพลเรือน เขาจึงไม่ค่อยรออยู่ในกองทัพจนความชราอย่างเข้ามาใกล้เสียก่อนโดยไม่ทันรู้ตัว หลังจากได้อุทิศวัยหนุ่มซึ่งมีผลกำลังที่สุดให้แก่อาชีพนักรบแล้ว เขาจะถอยออกมาเอง และกลับไปใช้เวลาที่เหลือในชีวิตผู้ใหญ่ของเขาในเหย้าเรือนของตนเอง

สันติภาพอันยาวนาน มิได้ทำให้กองทัพประชาธิปไตยเต็มไปด้วยนายทหารแก่ๆ เท่านั้น ซึ่งยังทำให้นายทหารทุกคนมีนิสัยความเคยชิน ทั้งทางร่างกายและจิตใจไม่ค่อย

* (คำวิจารณ์ของ André Gain ผู้ให้คำอธิบายในหนังสือเล่มนี้)

“ขอแสดงความเคารพต้อนรับไปเยือน ในสมัยที่เขียนหนังสือเล่มนี้ การไม่เอ่ยชื่ออย่างเปิดเผยเป็นสิ่งที่เหมาะสมกว่า”

เหมาะสมกับการทำศึกสงครามด้วย คนที่มีชีวิตอยู่ท่ามกลางบรรยากาศอันสงบเรื่อย ๆ ตามสบายของชนบทรอบน้อมประชาธิปไตย ย่อมจะทนรับงานหนักและหน้าที่อันเคร่งครัด ซึ่งสงครามบังคับให้ทำเช่นนั้นอย่างยากลำบากเต็มที แม้ว่าในความเป็นอยู่แบบสงบสบาย เขาจะไม่สิ้นความนิยมในอาวุธยุทธภัณฑ์เสียทีเดียว อย่างน้อยเขาก็มีวิถีชีวิตที่ขัดขวางมิให้เขามีชัยชนะในสงคราม

ในหมู่ประชาชนนอกิชนาธิปไตย ความนุ่มนวลสะดวกสบายของชีวิตพลเรือนมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่แบบทหารน้อยกว่า เพราะเหตุว่าในประเทศเช่นนี้ ชนชั้นขุนนางเป็นผู้ปกครองทัพ แต่ทว่า ชนชั้นขุนนาง แม้จะจมดิ่งอยู่ในห้วงหรรษาอย่างลึกลับเพียงใดก็ตาม ย่อมจะมีความต้องการอื่นด้วยเสมอ นอกเหนือไปจากความสุขสบาย และเต็มใจที่จะยอมเสียสละความสุขสบายชั่วคราว เพื่อที่จะสนองความต้องการเหล่านั้น

ข้าพเจ้าได้ชี้ให้เห็นแล้วว่า ในกองทัพประชาธิปไตย ในยามสันติ ทหารก้าวหน้าได้เข้ามาเพราะอะไร ในตอนแรกบรรดานายทหารจะยอมทนรับสภาพนี้อย่างทรนทราย พวกเขาจะง่วง วิดกกังวล และท้อแท้ แต่ครั้นนานไปส่วนมากก็จะยอมจำนน คนที่มีความทะเยอทะยานและทรพพยากรมากที่สุดก็ออกจากกองทัพไป ส่วนคนอื่นเมื่อปรับรับนิยม และความปรารถนาให้ได้สัดส่วนกับความเป็นอยู่แบบกลาง ๆ ของเขาได้ กล่าวคือจะมองสภาพทหารด้วยสายตาพลเรือน ในที่สุดสิ่งซึ่งเขาเห็นค่ามากที่สุดคือความสะดวกสบาย และความมั่นคงของสภาพทหาร เขาจึงสรรค์สร้างภาพในอนาคตของเขาจากสมบัติชั้นเล็ก ๆ อันมั่นคงนี้ และขอเพียงให้เขาได้ชื่นชมกับสมบัตินี้อย่างสงบสุขก็แล้วกัน

โดยนัยนี้ สันติภาพอันยาวนานไม่เพียงทำให้กองทัพประชาธิปไตย เต็มไปด้วยนายทหารผู้ชราเท่านั้น แต่ยังทำให้คนที่ยังมีอายุอยู่ในเกณฑ์ที่มีกำลังวังชา พลอยมีสัญชาตญาณแบบคนชราไปบ่อย ๆ ด้วย

ข้าพเจ้าได้แสดงให้เห็นแล้วเช่นกันว่า ในชาติประชาธิปไตยยามสันติ อาชีพทหารได้รับการยกย่องน้อย และไม่ค่อยมีคนนิยมอย่างไร

การที่ประชาชนไม่ชอบอาชีพทหาร เป็นเรื่องหนักอกหนักใจของกองทัพมากจิตใจของคนยุ่ประหนึ่งยอมจำนนเสียแล้ว และในที่สุดเมื่อสงครามเกิดขึ้น จิตใจนั้นย่อมจะไม่สามารถกลับมามีความคล่องแคล่ว เข้มแข็งได้ดังเดิมในช่วงเวลาอันสั้น

สาเหตุแห่งความอ่อนแอหลงทางจิตใจเช่นนี้ เป็นสิ่งที่เราไม่พบพานในกองทัพ อภิชนาธิปไตย นายทหารในกองทัพนี้ไม่เคยตกต่ำลงเลย ในสายตาของตนเองและของเพื่อน ทหารด้วยกัน เพราะเหตุว่า โดยไม่ต้องอาศัยความยิ่งใหญ่ทางทหารของตน เขาก็ยิ่งใหญ่ด้วย ตัวเองอยู่แล้ว

แม้จะรู้สึกได้ว่า สันติภาพมีอิทธิพลต่อกองทัพทั้งสองแบบด้วยลักษณะการเดียวกัน แต่ผลที่ตามมาคงจะต้องแตกต่างกัน

ยามที่นายทหารของกองทัพอภิชนาธิปไตย สูญเสียความนึกคิดแบบนักรบ และความปรารถนาที่จะก้าวสูงขึ้นด้วยการรบพุ่ง เขาก็ยังคงมีความเคารพบางอย่างในเกียรติศักดิ์ของความ เป็นทหารเหลืออยู่ รวมทั้งนิสัยความเคยชินแบบเก่าที่จะทำตัวเป็นผู้นำและเป็นตัวอย่าง แต่ทว่า ยามที่นายทหารของกองทัพประชาธิปไตย หมดความชอบสงครามและความทะเยอทะยานทางทหารไปแล้ว เขาไม่มีอะไรเหลืออยู่อีกเลย

ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงคิดว่า ประชาชนประชาธิปไตยซึ่งเข้าสู่สงคราม หลังจากสันติภาพอันยาวนาน เสี่ยงต่อการเป็นผู้แพ้ สูงกว่าประชาชนอภิชนาธิปไตยมากมายนัก แต่เขาจะต้องไม่ปล่อยตัวให้ทอดลอยไปกับการกลับหน้ามือเป็นหลังมือเช่นนี้ เพราะเหตุว่า โอกาสของ กองทัพเขาจะเพิ่มขึ้น ยิ่งสงครามยืดเยื้อต่อไปเท่าไร

ยามที่สงคราม ขณะที่ยืดเยื้อต่อไป ดึงคนออกจากงานอันสงบของเขาได้แล้ว และทำให้คนประสบความล้มเหลวในกิจการเล็ก ๆ ของเขา มีเหมือนกันที่ความต้องการอัน เดียวกัน ที่ทำให้เขาเห็นค่าของสันติภาพมากมาย จะพาเขากลับไปสู่อาวุธยุทธภัณฑ์ สงคราม หลังจากได้ทำลายอุตสาหกรรมทุกชนิดลงแล้ว จะกลายเป็นอุตสาหกรรมใหญ่เสียเองเพียงอย่าง เดียวและความปรารถนาอันเร่าร้อน ทะเยอทะยานซึ่งเกิดจากความเสมอภาคของคนทั่วทุกแห่ง หนจะหันไปหาอุตสาหกรรมดังกล่าวแต่เพียงอย่างเดียว โดยเหตุนี้เองที่ชาติประชาธิปไตยเดียวกันนี้ซึ่งกว่าจะจุดไปสู่สนามรบ ได้ก็แสนยาก บางครั้งจึงกระทำสิ่งมหัศจรรย์ได้ ยามที่เรา สามารถจับอาวุธใส่มือเขาได้ในที่สุด

ขณะที่สงครามถึงจุดสายตาของทุกคนไปสู่กองทัพมากยิ่งขึ้นทุกที ขณะที่เขามองเห็นสงครามสร้างควมมีชื่อเสียงใหญ่โต และทรัพย์สินสมบัติมากมายในเวลาอันสั้น ชนชั้นนำของชาติก็จะหันมาประกอบอาชีพทหาร ผู้ที่มีจิตใจแรงแกล้า หยิ่งผยอง และเป็นนักรบ ซึ่งมีได้เป็นผลผลิตของเฉพาะชนชั้นขุนนางเท่านั้น แต่เป็นของทั้งประเทศ จะถูกชักนำไปสู่อาชีพนั้น

เนื่องจากจำนวนของผู้ที่ประชันแข่งขันกันเข้ารับเกียรติยศทางทหารมีมากมาย และเนื่องจากสงครามผลักดันแต่ละคนไปสู่ตำแหน่งของเขาอย่างรุนแรง ในที่สุดเราจะได้พบเห็นนายพลใหญ่ ๆ หลายคน สงครามอันยาวนานก่อให้เกิดสิ่งหนึ่งในกองทัพประชาธิปไตย ซึ่งเป็นสิ่งเดียวกับที่เกิดกับประชาชนเอง เพราะการปฏิวัติ

สงครามหักล้างกฎเกณฑ์และทำให้คนที่มีความสามารถอย่างมหัศจรรย์ปรากฏตัวขึ้น นายทหารซึ่งจิตใจและร่างกายขราลงในยามสันติจะถูกแยกออกไป เขาจะถอนตัวออกไปหรือตายไป คนหนุ่ม ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งสงครามทำให้แข็งแกร่งขึ้นและทำให้ความปรารถนาของเขาเร่าร้อนและขยายกว้างออกไป จะเบียดเสียดเหยียดยัดกันเข้ามาแทนที่ บุคคลเหล่านั้นต้องการยิ่งใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ โดยยอมเสียทุกอย่าง หลังจากพวกเขาก็มีพวกอื่นตามมาอีก ซึ่งมีอารมณ์ความรู้สึกและความปรารถนาแบบเดียวกัน และหลังจากนั้นก็มีคนอื่นตามมาอีกเรื่อย ๆ โดยไม่มีขอบเขตจำกัดนอกจากความจำกัดของกองทัพเอง ความเสมอภาคเปิดโอกาสให้ทุกคนมีความทะเยอทะยาน และความตายเป็นผู้รับภาระในการหาโอกาสทำให้ผู้ทะเยอทะยานทุกคน ความตายเปิดตำแหน่งให้กว้างออกอยู่ตลอดเวลา ทำให้ตำแหน่งว่างลง ปิดและเปิดอาชีพทหาร

นอกจากนั้น ระหว่างชนบทรรมนิยมทหาร และชนบทรรมนิยมประชาธิปไตย ยังมีความสัมพันธ์ซ้อนเร้นอยู่อย่างหนึ่งซึ่งสงครามเผยออกมา

เป็นธรรมดาอยู่เองที่คนในประเทศประชาธิปไตยจะมีความปรารถนาแรงกล้าที่จะได้ทรัพย์สินซึ่งตนไฝ่ฝันอย่างรวดเร็วและหาความสุขจากทรัพย์สินเหล่านั้นอย่างสบายใจ คนส่วนมากบุชการผจญภัย และกลัวความตายน้อยกว่าความลำบาก พวกเขาดำเนินการค้าและอุตสาหกรรมด้วยความคิดและจิตใจทำนองนี้ ความคิดจิตใจนี้ เมื่อถูกนำไปสู่สนามรบ จึงทำให้เขายอมเสี่ยงชีวิตอย่างเต็มใจ เพื่อได้รู้คุณค่าของชัยชนะในชั่วขณะหนึ่ง ไม่มีควมยิ่งใหญ่

อันใด ที่จะสมจินตนาการของประชาชนประชาธิปไตยได้ดีกว่าความยิ่งใหญ่ทางทหาร ซึ่งเป็นความยิ่งใหญ่อันแพรวพราว และทันตาเห็น ซึ่งคนจะได้รับโดยไม่ต้องเหน็ดเหนื่อย เพียงแต่เสี่ยงชีวิตน้อยเท่านั้นเอง

โดยนัยนี้ ขณะที่ผลประโยชน์และรสนิยม ทำให้ราษฎรประเทศประชาธิปไตย ถอยห่างจากสงคราม จิตใจซึ่งฝึกมาจนเคยชินแล้ว กลับทำให้เขาเตรียมพร้อมที่จะทำสงครามให้ได้ผล เขาจึงกลายเป็นทหารดีได้ง่าย ทั้งนี้ที่เราสามารถดึงตัวเขาออกมาจากธุรกิจ และความสุขสบายของเขาได้

ถ้าแม้ว่าสันติภาพจะเป็นสิ่งซึ่งก่อความเดือดร้อนให้แก่กองทัพประชาธิปไตยเป็นพิเศษ แต่สงครามก็ทำให้กองทัพนี้มีข้อได้เปรียบ ซึ่งกองทัพอื่นไม่สามารถมีได้ และข้อได้เปรียบเหล่านี้ แม้ว่าจะในขั้นแรกจะไม่ค่อยชัดแจ้งนัก นานไปย่อมจะนำชัยชนะมาสู่กองทัพนี้ อย่างแน่นอน

ประชาชนอภิชนาธิปไตย ซึ่งเมื่อต่อสู้กับชาติประชาธิปไตยไม่สามารถนำความพินาศมาสู่กองทัพประชาธิปไตยได้ในการรบครั้งแรก ๆ ย่อมเสี่ยงเสมอที่จะเป็นผู้พราชัย

บทที่ ๒๕

วินัยในกองทัพประชาธิปไตย

นับเป็นความคิดเห็นอย่างกว้างขวางทีเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ประชาชน
อภิชนาธิปไตย ที่ว่าความเสมอภาคอย่างยิ่งทางสังคม ซึ่งมีอยู่ในประเทศประชาธิปไตย นาน
ไปจะทำให้นายทหารไม่ขึ้นกับการทหาร โดยนัยนี้จึงเท่ากับเป็นการทำลายสายสัมพันธ์ทางวินัย
ความคิดนี้ผิด อันที่จริง มีวินัยอยู่สองประเภทซึ่งไม่ควรจะนำมาสืบสนกัน

ยามที่นายทหารเป็นขุนนาง และพลทหารคือทาส คนหนึ่งร่ำรวย คนหนึ่งยากจน
ยามที่นายทหารมีความรู้และเข้มแข็ง พลทหารโง่และอ่อนแอ จึงเป็นการง่ายที่จะกำหนดความ
สัมพันธ์อันกระชับแน่น ในเรื่องความเชื่อฟังระหว่างคนทั้งสอง กล่าวโดยนัยนี้ก็คือ พลทหาร
ยอมจำนนต่อวินัยทหาร ตั้งแต่ก่อนเข้ามาอยู่ในกองทัพแล้ว หรือว่าวินัยทหาร เป็นเพียงการ
ทำให้ความเป็นทาสในสังคมสมบูรณ์แบบเห็นจะมากกว่าในกองทัพอภิชนาธิปไตย ทหารมาถึง
จุดนี้อย่างง่ายดายพอสมควร คือไม่รู้สึกริษยาในร้ายกับทุก ๆ สิ่ง ยกเว้นกับคำสั่งของหัวหน้า
เขาทำโดยไม่ต้องคิด ได้ชัยชนะโดยปราศจากความกระตือรือร้น และตายไปโดยไม่บรีปาก
ในสภาพนี้เขาไม่ใช่มนุษย์อีกแล้ว แต่เป็นสัตว์ซึ่งไม่น่าไว้ใจ ที่ถูกฝึกหัดมาเพื่อสงคราม

ประชาชนประชาธิปไตยเห็นจะหมดหวังที่จะได้รับการเชื่อฟังอย่างไม่ลืมหูลืมตาจาก
ทหารของตน คือเชื่อฟังทุกกระเบียดนิ้ว โดยไม่ขัดขืนและอย่างสม่ำเสมอตลอดเวลา ซึ่ง
ประชาชนอภิชนาธิปไตยจะนำมาใช้บังคับทหารของตนได้โดยไม่มียาก สภาวะทางสังคมมิได้
เตรียมการไว้เช่นนั้น ประชาชนประชาธิปไตยอาจจะเลี่ยงกับการสูญเสียข้อได้เปรียบตามธรรม
ชาติของตน ถ้าอยากจะมีข้อได้เปรียบที่กล่าวมา ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย วินัยทาง
ทหารไม่ควรพยายามล้มล้างพลังอิสระของจิตใจ จะหวังได้ก็แต่เพียงควบคุมพลังนั้น การเชื่อ
ฟังซึ่งวินัยทหารสร้างขึ้นมา มีความแน่นอนน้อยกว่า แต่มีความรุนแรงมากกว่า และฉลาด
กว่า วินัยจะฝังรากในเจตจำนงของผู้ที่เชื่อฟังเอง วินัยมิได้อาศัยสัญญาผูกมัดเพียงอย่างเดียว
แต่อาศัยเหตุผลด้วย ทั้งวินัยนั้นจะเคร่งครัดขึ้นเอง ยิ่งอันตรายทำให้วินัยเป็นสิ่งจำเป็นมาก

ขึ้นเท่าไร? วินัยของกองทัพอภิชนาธิปไตยจะคลายความเคร่งครัดลงเองในสงคราม เพราะวินัยนี้มีรากฐานมาจากความเคยชิน และสงครามทำให้ความเคยชินเกิดความปั่นป่วน วินัยของกองทัพประชาธิปไตย ตรงกันข้ามเมื่ออยู่ต่อหน้าข้าศึก จะเคร่งครัดขึ้นเพราะยามนั้นทหารแต่ละคนเห็นชัดเจนว่าจะต้องปิดปากหนึ่ง และเชื่อฟัง เพื่อที่จะได้ชัยชนะ

ประชาชาติที่ได้กระทำสิ่งที่น่าย่ำแย่ที่สุดจากสงคราม ไม่เคยรู้จักวินัยอื่นใด นอกจากวินัยที่ข้าพเจ้ากำลังพูดถึง ในสมัยโบราณ คนที่จะถูกรับเข้ามาในกองทัพมีแต่คนที่มีอิสระและพวกราษฎร ซึ่งมีความแตกต่างกันน้อยมาก และเคยชินต่อการปฏิบัติต่อกันเยี่ยงคนเท่าๆกัน ในแง่นี้เราอาจกล่าวได้ว่า กองทัพในสมัยโบราณเป็นประชาธิปไตย แม้จะอยู่ในสังคมอภิชนาธิปไตยก็ตาม ทั้งในกองทัพเหล่านั้น ยังมีความสมัคคีธรรมอันดีที่พี่น้องอย่างเป็นกันเองระหว่างนายทหารและพลทหาร ใครๆ คงจะยอมเชื่อเมื่อได้อ่าน “ชีวิตนายร้อยเอก” โดยพลุทาร์ค สมัยนั้นทหารพุกกับนายพลของตนตลอดเวลาและอย่างเสรีทีเดียว และนายพลก็เต็มใจรับฟังคำสาธยายของทหารและคอยตอบ นายพลเป็นผู้นำทหารโดยอาศัยคำพูดและตัวอย่างยิ่งกว่าอาศัยการบังคับ และลงโทษ เราอาจกล่าวได้ว่านายพลเป็นเพื่อนทหารได้เท่าๆกับหัวหน้า

ข้าพเจ้าไม่ทราบว่ ทหารกรีกและโรมัน เคยปรับปรุงส่วนละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ในเรื่องวินัยทางทหารได้ดีเท่ากับทหารรัสเซียหรือเปล่า แต่นั่นก็มิได้เป็นอุปสรรคขัดขวางมิให้พระเจ้าอเล็กซานเดอร์พิชิตเอเชียและโรมพิชิตโลกหรอก

บทที่ ๒๖

แง่พิจารณาบางประการ เกี่ยวกับสงครามในสังคมประชาธิปไตย

ยามที่การพัฒนาหลักความเสมอภาคมิได้กระทำในชาติเพียงชาติเดียว แต่ขณะเดียวกันในหลายประเทศใกล้เคียงก็กำลังทำเช่นนี้ด้วย ดังที่เราได้เห็นกันอยู่ในยุโรปปัจจุบัน คนที่อาศัยอยู่ในประเทศเหล่านั้น แม้จะมีความแตกต่างกันทางภาษา ขนบธรรมเนียมและกฎหมาย แต่ก็เหมือนกันในแง่ที่ว่าเขาหวาดเกรงสงครามเท่าๆกัน และรักสันติภาพแบบเดียวกัน* ความทะเยอทะยานหรือความโกรธแค้น เป็นอาวุธที่ไม่มีประโยชน์สำหรับผู้ครอง อุเบกขาและความโอภาปราศรัยอันเป็นลักษณะสากลอย่างหนึ่ง ช่วยทำให้จิตใจของท่านเหล่านั้นสงบลง ทั้งๆที่ไม่ต้องการเช่นนั้น และทำให้ดาบหล่นจากมือพวกเขา สงครามจึงไม่ค่อยเกิด

ขณะที่ความเสมอภาค ซึ่งพัฒนาพร้อมกันในหลายประเทศ ช่วยผลักดันคนที่อาศัยอยู่ในประเทศเหล่านั้น ให้หันไปหาอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมพร้อมๆกัน ไม่เพียงรสนิยมของประเทศดังกล่าวเท่านั้นที่เหมือนกัน แต่ผลประโยชน์ของพวกเขายังคละเคล้าและเกี่ยวพันกันด้วย โดยลักษณะการเช่นนี้ ย่อมไม่มีชาติใดสามารถสร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาติอื่นโดยที่ความเดือดร้อนนั้นไม่ตกแก่ตนได้ และในที่สุดทุกชาติจะพิจารณาสงคราม ว่าเป็นหายนะอันใหญ่ยิ่ง สำหรับผู้ชนะเกือบจะเท่าๆกับผู้แพ้ทีเดียว

โดยนัยนี้ ในศตวรรษประชาธิปไตย แง่หนึ่งการชักนำให้ประชาชนสู้รบกันเป็นเรื่องยาก แต่อีกแง่หนึ่ง เป็นไปไม่ได้ที่สองประเทศจะทำสงครามกันตามลำพัง ผลประโยชน์ของทุกประเทศเกี่ยวพันกันมาก ความเห็นและความต้องการของเขาเหมือนกันมาก

* ประชาชนชาติต่างๆ ในยุโรปมิได้แสดงความหวาดหวั่นสงคราม ด้วยการแสดงความก้าวหน้าในเรื่องความเสมอภาคเพียงอย่างเดียว ข้าพเจ้าคิดว่าไม่จำเป็นต้องบอกท่านผู้อ่านในเรื่องนี้นอกจากสาเหตุประจำน ยังมีส่วนเหตุบังเอิญอีกมากมาย ซึ่งมีอิทธิพลมากทีเดียว ข้าพเจ้าใคร่จะยกสาเหตุเด่นอันหนึ่ง คือ ความเหนื่อยหน่ายอย่างยิ่งจากการปฏิวัติใหญ่และยุคจักรวรรดินั่นเอง

จนกระทั่งไม่มีประเทศใดจะนิ่งเฉยอยู่ได้ ขณะที่ประเทศอื่นกำลังวุ่นวาย ดังนั้น สงครามจึงไม่ค่อยมี แต่ยามที่สงครามเกิดขึ้น ก็ย่อมจะมีสนามรบอันกว้างใหญ่

ประชาชนประชาธิปไตย ซึ่งอยู่ในประเทศใกล้เคียงกัน ไม่เพียงเหมือนกันในบางแง่เท่านั้น ดังที่ข้าพเจ้าเพิ่งจะกล่าวมา ในที่สุดพวกเขาจะเหมือนกันเกือบจะในทุกแง่*

ทว่า ความคล้ายคลึงกันของประชาชนเหล่านี้ ในเรื่องสงครามแล้ว มีผลสำคัญยิ่ง ยามที่ข้าพเจ้าถามว่า เพราะเหตุใด สมาพันธรัฐสวิส ในศตวรรษที่ ๑๕ จึงทำให้ชาติที่ยิ่งใหญ่ที่สุดและมีอำนาจมากที่สุดในยุโรปต้องตัวสั่นเทา ขณะที่ในสมัยเรา อำนาจของสวิสได้สัดส่วนกับจำนวนประชากรของเขาพอดี ข้าพเจ้าพบว่าคนสวิส เปลี่ยนมาเหมือนกับทุกคนที่อยู่โดยรอบ และคนที่อยู่รอบ ๆ ก็เหมือนกับคนสวิส เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงจำเป็นอยู่

* เรื่องนี้ ได้มาจากการที่ประชาชนเหล่านี้มีสภาวะสังคมแบบเดียวกันเท่านั้น แต่เพราะสภาวะสังคมดังกล่าว มีลักษณะที่ชักนำประชาชนอย่างเป็นเรื่อง ธรรมชาติให้เลียนแบบกัน และปะปนกัน

ยามที่ราษฎรถูกแบ่งออกเป็นชนวรรณะ ไม่เพียงพวกเขาจะแตกต่างกันเท่านั้น แต่เขายังไม่ชอบหรือปรารถนาที่จะเหมือนกันด้วย ตรงกันข้ามต่างคนต่างพยายามยิ่งขึ้นทุกที ที่จะรักษาความคิดเห็นและนิสัยของตนไว้ มิให้สิ่งใดมาแผ้วพาน และพยายามที่จะเป็นตัวของตัวเอง ความนึกคิดในเรื่องความเป็นตัวของตัวเองเป็นสิ่งที่เขาขังค้มมาก

ยามที่ประชาชนมีสภาพสังคมแบบประชาธิปไตย กล่าวคือภายในสังคมนั้นไม่มีชนวรรณะอีกแล้ว และยามที่ราษฎรทุกคน เกือบจะเท่าเทียมกัน ทางด้านความรู้และทรัพย์สินสมบัติ แต่ความนึกคิดจิตใจของคนจะมุ่งไปในทางตรงกันข้าม คนเหมือนกัน แต่ในบางแง่เขากลับยอมให้คนไม่เหมือนกันได้ แทนที่จะอยากรักษาสังขังยังคงทำให้แต่ละคนแตกต่างไปจากคนอื่น เขากลับอยากแต่จะทิ้งสงนมนเสีย เพื่อจะได้ปะปนคลุกเคล้าไปกับสามัญชน ซึ่งในสายตาของเขาเป็นพวกเดียวกับเท่านั้นที่เบ็ดตัวแทนของสิทธิและพลัง ความนึกคิดในเรื่องความเป็นตัวของตัวเอง เกือบจะถูกทำลายหมดไปแล้ว

ในยุคอภิชนาธิปไตย แม้แต่คนที่เหมือนกันตามธรรมชาติก็หวังที่จะสร้างความแตกต่างแบบสมมุติระหว่างพวกเขา ในยุคประชาธิปไตย คนที่ไม่ได้เหมือนกันตามธรรมชาติเสียด้วยซ้ำ กลับอยากจะเหมือนกัน และเลียนแบบกัน เพราะความคิดแต่ละคนได้รับอิทธิพลจากความคิดของมนุษย์ทั่วไปมากเหลือเกิน

เราจะสังเกตเห็นว่าประชาชนชาติหนึ่ง ก็ชอบที่จะเลียนแบบประชาชนอีกชาติหนึ่งเช่นกัน ประชาชนสองชาติอาจจะมีสภาพสังคมอภิชนาธิปไตยเหมือนกัน แต่พวกเขาก็ไม่เหมือนกัน และแตกต่างกันมาก เพราะเจตนารมณ์ของอภิชนาธิปไตย คือการเป็นตัวของตัวเอง แต่ประชาชนข้างเคียงกันสองชาติจะมีสภาพสังคมประชาธิปไตยแบบเดียวกันไม่ได้ โดยไม่มีความคิดเห็น และขนบธรรมเนียมเหมือนกันในทันที เพราะเจตนารมณ์ของประชาธิปไตย ทำให้คนมีแนวโน้มที่จะทำตัวให้เหมือนกัน

เองที่ชัยชนะจะต้องเป็นของกองทัพที่ใหญ่ที่สุด เนื่องจากจำนวนคนเท่านั้น ที่ทำให้ชาติเหล่านี้แตกต่างกัน ผลอันหนึ่งของการปฏิวัติประชาธิปไตยซึ่งเกิดขึ้นในยุโรป คือการมีกำลังพลเหนือกว่าชาติอื่นใดในสนามรบทุกแห่ง และการบังคับให้ชาติเล็ก ๆ ทั้งหลายร่วมมือกับชาติใหญ่ หรืออย่างน้อยก็เข้าร่วมกับนโยบายของชาติใหญ่

เนื่องจากเหตุผลที่ชี้ชัดว่าใครจะเป็นผู้ชนะได้แก่จำนวนกำลังพล ผลก็คือประชาชนแต่ละชาติ จะต้องพยายามทุกวิถีทาง ที่จะนำมาสู่สนามรบให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

เมื่อเราสามารถเกณฑ์กำลังพลได้มากกว่ากำลังพลของประเทศอื่นใดได้ เช่นกองทหารราบของสวิส หรือกองทหารม้าฝรั่งเศสในศตวรรษที่ ๑๖ เราก็คือว่าหมดความจำเป็นที่จะสร้างกองทัพใหญ่โต แต่จะไม่เป็นเช่นนั้นอีกแล้ว ยามที่ทหารทุกคนมีค่าเท่ากัน

สาเหตุอันเดียวกัน ที่ทำให้จำเป็นต้องสร้างกองทัพใหญ่โต ยังให้แนวทางที่จะสนองความจำเป็นนั้นด้วย ดังที่ข้าพเจ้าเคยพูดไว้แล้ว เนื่องจากว่าเมื่อทุกคนเหมือนกัน เขาย่อมจะอ่อนแอกันทุกคน จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่อำนาจสังคมของประชาชนประชาธิปไตย ย่อมจะมีพลังยิ่งกว่าในประเทศอื่นใดทั้งสิ้น ขณะที่ประชาชนเหล่านี้ประสงค์จะเรียกประชากร ซึ่งเป็นชายชาติกรทั้งมวลมาเป็นทหาร เขาก็สามารถเรียกชุมนุมคนเหล่านั้นได้ ผลก็คือในศตวรรษแห่งความเสมอภาค กองทัพจะใหญ่โตขึ้นทุกที ยิ่งความนึกคิดแบบทหารดัดแปลงมากเท่าไร

ในศตวรรษเดียวกันนั้น วิธีการทำสงครามก็เปลี่ยนไปด้วย เนื่องมาจากสาเหตุเดียวกัน

แมกเคีย์เวลล์ กล่าวไว้ในหนังสือ “เจ้า” ของท่านว่า “การทำให้ประชาชน ซึ่งมีเจ้าและขุนนางชั้นผู้ใหญ่เป็นหัวหน้ามายอมสยบอยู่ได้อานานนั้น เป็นเรื่องลำบากกว่าการเอาชนะชาติที่มีเจ้าและทาสเป็นผู้นำ” ไม่ใช่จะทำให้ใครขัดเคืองหรือก แต่เราลองนำข้าราชการมาแทนที่ทาสเหล่านั้นซิ แล้วเราจะได้ความจริงอันยิ่งใหญ่ประการหนึ่ง ซึ่งจะนำมาใช้กับเรื่องของเราได้ดีทีเดียว

การที่ชาติอภิชนาธิปไตยใหญ่ ๆ จะพิชิตประเทศเพื่อนบ้านหรือถูกประเทศเพื่อนบ้านพิชิตนั้นยากมาก ชาติเหล่านี้จะไม่มีวันพิชิตชาติเพื่อนบ้านได้เลย เพราะเขาไม่มีวันรวบรวมกำลังได้ทั้งหมด และควบคุมกำลังนั้นไว้เป็นกลุ่มก้อนได้นาน แต่เขาก็จะไม่พ่ายแพ้ชาติ

อื่น เพราะชาติข้าศึกจะถูกหยุดยั้งโดยกลุ่มต่อต้านเล็ก ๆ ซึ่งมีอยู่ทั่วไป ข้าพเจ้าอยากจะเปรียบสงครามในประเทศอภิชนาธิปไตยกับสงครามในประเทศบงกชเขา กล่าวคือแต่ละขณะผู้ถูกโจมตีจะสบโอกาสรวมกำลังพลในตำแหน่งใหม่ และตั้งมั่นอยู่ ณ ที่นั้น

เราจะเห็นการถนัดตรงกันข้ามที่เดียวในชาติประชาธิปไตย

ชาติประชาธิปไตยจะนำกำลังทั้งหมดที่มีอยู่เข้าสู่สนามรบได้อย่างง่ายดาย และยามที่ชาติร่ำรวยและมีผู้คนมาก ชาตินั้นจะกลายเป็นผู้พิชิตได้โดยง่าย แต่ยามที่ชาติประชาธิปไตยพ่ายแพ้ในสนามรบและข้าศึกบุกเข้ามาในอาณาจักรได้แล้ว ทรัพยากรคนในชาติจะเหลืออยู่แต่น้อย และถ้าข้าศึกเข้ามายึดแม้กระทั่งเมืองหลวงได้ ชาตินั้นก็เป็นอันสูญสิ้น เรื่องนี้อาจอธิบายได้ว่า เนื่องจากราษฎรแต่ละคน โดยลำพังตัวแล้วจะโศกเดียวและอ่อนแอมาก ไม่มีใครสามารถป้องกันตัวเองได้หรืออาสาช่วยเหลือคนอื่นได้ ในประเทศประชาธิปไตย มีแต่รัฐเท่านั้นที่มีกำลัง เนื่องจากกำลังพลของรัฐลดลง เพราะกองทัพถูกทำลายและอำนาจปกครองของรัฐก็เป็นอัมพาตเพราะเมืองหลวงถูกยึด ที่เหลืออยู่จึงเป็นเพียงคนจำนวนมากซึ่งปราศจากกฎเกณฑ์ ปราศจากกำลัง ไม่สามารถจะต่อสู้กับพลังอันมีระเบียบพร้อมที่มาจากโจรได้ ข้าพเจ้าทราบดีว่าเราอาจทำให้อันตรายลดน้อยลงได้ โดยการสร้างเอกสิทธิ์ทางการปกครอง และนั่นก็คือการก่อตั้งมณฑล แต่หนทางแก่นีย่อมจะไม่พอเพียงอยู่ดี

ในยามนั้นบรรดาประชากรไม่เพียงมีสามารถทำสงครามต่อไปได้เท่านั้น แต่เราหวังเกรงว่า ประชากรอาจจะไม่อยากจะต่อสู้ก็เป็นได้

อาศัยหลักสิทธิมนุษยชนซึ่งใช้กันอยู่ในเป้าหมายของสงครามมิใช่การยึดครองทรัพย์สินส่วนบุคคล แต่เพื่อยึดอำนาจทางการเมืองเท่านั้น จะมีการทำลายทรัพย์สินส่วนตัวก็เป็นเพียงบางโอกาส และเพียงเพื่อจะบรรลุลวตฤประสงค์รองลงมา

ยามที่ชาติอภิชนาธิปไตยถูกรุกราน หลังจากความพ่ายแพ้ของกองทัพตนแล้ว บรรดาขุนนางแม้จะเป็นเศรษฐกิจด้วยในขณะเดียวกัน ก็ชอบที่จะต่อสู้ป้องกันตัวต่อไปตามลำพังมากกว่าจะยอมจำนน เพราะเหตุว่า ถ้าแม้เป็นผู้ชนะเป็นเจ้าประเทศ เขาก็จะต้องมายึดอำนาจการเมืองของขุนนางไป ขุนนางยึดมั่นในอำนาจนี้ยิ่งกว่าทรัพย์สินเสียอีก ดังนั้นเขาจึงชอบการต่อสู้ยิ่งกว่าการถูกพิชิต สำหรับเขาแล้ว เป็นเคราะห์กรรมอันยิ่งใหญ่ที่สุด และเขายังสามารถ

ชักจูงประชาชนไปกับเขาได้อย่างง่ายดาย เพราะประชาชนชินกับการติดตามและเชื่อฟังเขามา นานแล้ว นอกจากนั้นประชาชนยังเกือบไม่มีอะไรที่จะต้องเสี่ยงเลยในการสงคราม

ในชาติที่มีความเสมอภาคทางฐานะ ตรงกันข้าม ราษฎรแต่ละคนมีส่วนในการเมือง แต่เพียงน้อยนิดเท่านั้น และบ่อยครั้งไม่มีส่วนเลย อีกแง่หนึ่ง ทุกคนมีอิสระและมีทรัพย์สินที่จะต้องสูญเสีย เมื่อเป็นเช่นนั้น คนจึงกลัวการถูกพิชิตน้อยกว่า และกลัวสงครามยิ่งกว่าประชาชนอภิชนาธิปไตยมากทีเดียว การสั่งให้ประชากรประชาธิปไตยลุกขึ้นจับอาวุธยามที่สงครามมุ่งมาที่อาณาจักรของเขาย่อมทำได้ยากเสมอ โดยเหตุนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้ประชาชนเหล่านี้มีสิทธิและความนึกคิดทางการเมือง ซึ่งทำให้ราษฎรแต่ละคนมองเห็นผลประโยชน์บางประการที่กระตุ้นให้ขุนนางในประเทศอภิชนาธิปไตยทำอะไรต่ออะไรมากมาย

เจ้าผู้ครองและประมุขคนอื่น ๆ ในชาติประชาธิปไตยควรจะต้องระลึกถึงสิ่งนี้คือ ความรักเสรีภาพและความเคยชินกับเสรีภาพเท่านั้น ที่สามารถต่อสู้อย่างได้ผลกับความรักความสุขสบาย และความเคยชินกับชีวิตแบบนี้ ในกรณีกลับกัน ข้าพเจ้านึกไม่ออกว่ามีอะไรที่พร้อมจะถูกพิชิต ยิ่งไปกว่าประชาชนประชาธิปไตย ที่ขาดสถาบันอิสระ

ในครั้งกระโน้น เราใช้ทหารสู้รบกันเพียงไม่กี่คน มีการต่อสู้เล็ก ๆ น้อย ๆ และมีการล้อมเมืองเป็นเวลานาน มาบัดนี้เขาใช้ทหารสู้รบกันทีละมาก ๆ และทันทีที่ข้าศึกสามารถก้าวไปข้างหน้าได้อย่างเสรีไม่มีอะไรขวางกั้น เขาก็จะวิ่งตรงไปยังเมืองหลวงเพื่อเผด็จศึกทันที

เขาพูดกันว่า นโปเลียนเป็นผู้คิดระบบใหม่ขึ้นมา การสร้างระบบเช่นนี้จะอาศัยคน ๆ เดียวไม่ได้ ไม่ว่าเขาจะเป็นอะไร นโปเลียนได้วิธีทำสงครามจากสภาพสังคมในสมัยนั้น และประสบความสำเร็จ เพราะวิธีการดังกล่าวเหมาะกับสภาพนั้นอย่างน้อยก็ชั่วคราว และเป็นครั้งแรกที่นโปเลียนนำวิธีนั้นมาใช้ นโปเลียนเป็นคนแรกที่นำทัพไปบนเส้นทางสู่เมืองหลวงทุกแห่ง แต่ความพินาศของสังคมศักดินานั้นเองที่เปิดเส้นทางนั้นให้นโปเลียน เราอาจเชื่อได้ว่า ถ้ามนุษย์วิเศษผู้เกิดเมื่อ ๓๐๐ ปีมาแล้ว เขาคงจะไม่ได้รับผลอย่างเดียวกันจากวิธีการแบบนี้ หรือเขาอาจจะใช้วิธีการอื่นมากกว่า

ข้าพเจ้าขอเสริมอีกคำเดียวเท่านั้นคือเรื่องสงครามกลางเมือง เพราะเกรงว่าจะทำให้ท่านผู้อ่านหมดความอดทนเสียก่อน

เรื่องส่วนใหญ่ที่ข้าพเจ้าบอกเล่าเกี่ยวกับสงครามในต่างประเทศ นำไปใช้กับสงครามกลางเมืองได้อย่างดียิ่ง คนในประเทศประชาธิปไตย มิได้มีความนึกคิดจิตใจแบบทหารโดยธรรมชาติ บางครั้งบางครั้งเขาจะได้ความนึกคิดแบบนั้นมาในยามที่เขาถูกเกี่ยวเชิญไปสู่สนามรบ แต่การที่มวลชนจะลุกขึ้นมาเองพร้อมกันเพื่ออาสาเผชิญกับความล้มเหลวของสงครามอย่างเต็มที่ ยิ่งถ้าเป็นสงครามกลางเมืองด้วยแล้ว ตอนนี้แหละที่คนในประเทศประชาธิปไตยตัดสินใจไม่ได้ มีแต่ราษฎรซึ่งชอบการผจญภัยที่สุดเท่านั้น ที่จะยินยอมกระโจนไปสู่อันตรายแบบนั้น แต่ประชากรส่วนใหญ่จะไม่ขยับเขยื้อน

แม้ในยามที่มหาชนอยากจะทำสงคราม แต่เขาก็ไม่อาจทำสำเร็จได้ง่ายๆ เพราะในหมู่พวกเขาไม่มีอิทธิพลเก่าแก่ และมันคงซึ่งเขาอยากจะยอมสยบ ไม่มีทั้งหัวหน้าซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี เพื่อที่จะเรียกชุมนุมคนที่ชักคอขจัดใจ จัดระเบียบคนเหล่านั้น และนำคนเหล่านั้นได้ ไม่มีอำนาจการเมืองรองจากอำนาจของประเทศ ซึ่งจะมาสับสนุนการต่อต้านอำนาจของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ในดินแดนประชาธิปไตย กำลังใจของมหาชนมีมากมายมหาศาล และกำลังทางวัตถุที่มีอยู่มากเกินกำลังซึ่งฝ่ายต่อต้านจะรวบรวมได้ในตอนแรก ดังนั้น ฝ่ายที่ได้แรงสนับสนุนจากคนส่วนใหญ่ ซึ่งพูดในนามของมหาชน และใช้อำนาจของมหาชน จึงย่อมจะเอาชนะการต่อต้านของบุคคลกลุ่มต่างๆ ในชั่วพริบตาเดียวโดยไม่ยากลำบากอะไร กลุ่มเหล่านั้นไม่ทันได้มีเวลาแม้แต่จะถือกำเนิดขึ้นมา พอเริ่มก่อตั้งก็จะถูกบดขยี้ลงเสียแล้ว

ดังนั้น ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย ผู้ที่ปรารถนาจะทำการปฏิวัติโดยใช้อาวุธ จึงไม่มีทรัพยากรอื่นใด นอกจากจะเขี่ยศึกระื่องมือการปกครอง ซึ่งใช้ได้ทันทีอย่างฉับพลันอันเป็นสิ่งซึ่งกระทำได้ด้วยวิธีการโจมตีอย่างออกอากและรวดเร็วมากกว่าด้วยการทำสงคราม เพราะยามที่มีสงครามตามระบบ ฝ่ายที่เป็นตัวแทนของประเทศเกือบจะแน่ใจได้ว่าตนจะต้องเป็นผู้ชนะ

กรณีเดียวที่สงครามกลางเมืองอาจจะเกิดได้คงจะเป็นกรณีที่ เมื่อกองทัพเกิดความแตกแยก ฝ่ายหนึ่งจะยกธงปฏิวัติขึ้น และอีกฝ่ายหนึ่งจะยังคงสวามิภักดิ์อยู่อย่างเดิม กองทัพ

คือสังคมเล็ก ๆ ซึ่งผูกพันกันอย่างแน่นหนา และเหนียวแน่นมาก และอยู่ในสภาพพึ่งตัวเอง ได้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง สงครามอาจจะนองเลือด แต่คงจะไม่เนิ่นนาน เพราะเหตุว่ากองทัพปฏิวัติ อาจจะยึดการปกครองประเทศได้ด้วยการแสดงแสนยานุภาพของตนเพียงอย่างเดียว หรือเมื่อมีชัยชนะครั้งแรกเลยก็เดียว และแล้วสงครามก็คงจะยุติลง หรือมิฉะนั้นการต่อสู้ก็อาจจะเกิดขึ้น และฝ่ายที่ไม่ได้รับแรงหนุนจากพลังอำนาจอันเป็นปีกแผ่นของรัฐก็คงจะแตกกระจัดกระจายไปเองในไม่ช้า หรือมิฉะนั้นก็ถูกทำลายลง

ดังนั้น เราจึงอาจถือเป็นความจริงได้ทั่วไปว่า ในศตวรรษแห่งความเสมอภาค สงครามกลางเมืองจะกลายเป็นสิ่งที่หายากยิ่งขึ้น และสิ้นยิ่งขึ้น คือความจริงทั่วไป*

* เป็นที่เข้าใจกันว่า ในต้นข้าพเจ้ากำลังพูดถึงชาติประชาธิปไตยโดด ๆ มิใช่ชาติประชาธิปไตยแบบสมพันธรัฐ ในสมพันธรัฐ เนื่องจากอำนาจสูงสุดอยู่ในกำมือของรัฐบาลมตรัฐเสมอ แม้จะมีการบริหารเรื่องกันมากมาย มิใช่อยู่ในรัฐบาลกลาง สงครามการเมืองจึงเป็นสงครามจากนครรัฐซึ่งแปลงรูปมานั่นเอง

ภาคที่ ๔

อิทธิพลของความคิด และความรู้สึกแบบประชาธิปไตย ต่อสังคมการเมือง

ข้าพเจ้าคงจะทำตามวัตถุประสงค์ของหนังสือเล่มนี้ไม่ได้เต็มที่ ถ้าแม้ว่าหลังจากได้แสดงให้เห็นถึงความคิด และความรู้สึกอันเกิดจากความเสมอภาคแล้วในตอนใกล้จะจบนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงให้เห็นว่า ความรู้สึกและความเห็นอันเดียวกันนี้สามารถมีอิทธิพลกว้างๆ ต่อการปกครองสังคมมนุษย์อย่างไร

เพื่อที่จะทำเช่นนั้นได้สำเร็จ ข้าพเจ้าเห็นจะต้องย้อนหลังกลับไปเรื่องเดิมบ่อยๆ แต่ข้าพเจ้าก็หวังว่าท่านผู้อ่านคงไม่ปฏิเสธที่จะติดตามอ่านข้าพเจ้าต่อไป ยามที่เรื่องที่ท่านรู้จักก็อยู่แล้วจะนำท่านไปสู่ความจริงใหม่ๆ

บทที่ ๑

ความเสมอภาคก็ทำให้คนนิยมสถาบันอิสระ

ความเสมอภาคซึ่งทำให้คนเป็นอิสระจากกันและกัน ยังทำให้คนมีนิสัยและรสนิยมที่จะทำตามเจตนารมณ์ของตนอย่างเดียว ในการกระทำส่วนตัวอีกด้วย อิสรภาพสมบูรณ์ของคนในยามที่มีการกระทำซึ่งเกี่ยวข้องกับคนที่เสมอกัน และในการกระทำส่วนตัว ทำให้คนพร้อมที่จะมองอำนาจทุกชนิดด้วยสายตาที่ไม่พอใจ และในไม่ช้าเขาก็เกิดความคิดในเรื่องเสรีภาพทางการเมืองและรักเสรีภาพนั้น ดังนั้น คนที่มีชีวิตดังกล่าว จึงจะมุ่งเดินไปตามธรรมชาติสู่สถาบันอิสระ เราลองพิจารณาคณเหล่านี้สักคนหนึ่งใครก็ได้ ลองย้อนกลับไปดูสัญญาอนุญาตกิจการค้าของเขา ถ้าทำได้ แล้วท่านจะพบว่า ในบรรดาระบบต่าง ๆ ระบบซึ่งเขาคิดขึ้นเป็นแบบแรก และเห็นคุณค่ามากที่สุดคือรัฐบาลที่เขาเป็นคนเลือกหัวหน้าและเขาสามารถควบคุมการกระทำของหัวหน้าได้

ในบรรดาผลทางการเมืองซึ่งสืบเนื่องมาจากความเสมอภาคทางฐานะ สิ่งซึ่งสะดุดตาเป็นครั้งแรก เห็นจะได้แก่ความรักอิสรภาพ อันเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้มีจิตใจไม่กล้าพอหวนเกรงยิ่งกว่าผู้อื่นและเราไม่อาจพูดได้ว่าเขาคิดผิดที่กลัว เพราะอนาธิปไตยมีลักษณะน่ากลัวในประเทศประชาธิปไตยยิ่งกว่าในที่อื่นใด เนื่องจากราษฎรต่างไม่มีบทบาทอิทธิพลต่อกันและกัน ดังนั้น ยามที่อำนาจของชาติซึ่งยึดทุกคนให้อยู่กับตำแหน่งแห่งที่ของตน เกิดขาดหายไป จึงดูเหมือนว่าความสับสนวุ่นวายน่าจะได้ถึงขีดสุดในไม่ช้าและเมื่อราษฎรแต่ละคนต่างแยกตัวออกไป หน่วยสังคมก็คงจะแตกละเอียดเป็นผุยผงลงทันที

อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่า อนาธิปไตยมิใช่ความเลวร้ายสำคัญซึ่งยุคประชาธิปไตยควรจะหวาดกลัว แต่เป็นเพียงความเลวร้ายที่เล็กน้อยที่สุดเท่านั้นเอง

อันที่จริง ความเสมอภาคก่อให้เกิดแนวโน้มสองอย่าง อย่างหนึ่งจะพาคนมุ่งตรงไปสู่อิสรภาพ และอาจจะผลักดันคนไปสู่อนาธิปไตยทันที แนวโน้มอีกอย่างหนึ่งพาคนไปตามทางที่ยาวกว่า เร้นลับกว่า แต่แน่นอนกว่าสู่ความเป็นทาส

ประชาชนจะมองเห็นแนวโน้มแรกได้ง่ายและจะต่อต้าน แต่เขาจะปล่อยให้อีกแนวโน้มหนึ่งซึ่งเขามองไม่เห็นชักจูงเขาไป จึงเป็นเรื่องสำคัญมากเป็นพิเศษที่จะต้องชี้ให้เห็นแนวโน้มนี้

สำหรับข้าพเจ้า แทนที่จะทำนายว่าความเสมอภาคบังตาลให้เกิดความไม่เชื่อฟัง ข้าพเจ้ากลับสรรเสริญในเรื่องนี้เป็นสำคัญ ข้าพเจ้าชื่นชม ที่มองเห็นว่าในส่วนลึกของจิตใจ ความเสมอภาคทำให้แต่ละคนเกิดความเข้าใจจริงๆ ในเรื่องเสรีภาพทางการเมืองตามสัญญาประชาคมและชอบเสรีภาพนี้ซึ่งนับเป็นการเตรียมทางเยียวาโรคร้าย อันเกิดจากความเสมอภาค ข้าพเจ้ายึดมั่นกับความเสมอภาคในแง่นี้เอง

บทที่ ๒

ในเรื่องการปกครองประชาชนประชาธิปไตย ย่อมมีความคิดเห็นสนับสนุนการ รวมอำนาจเป็นธรรมดา

เป็นธรรมดาที่ประชาชนอภิชนาธิปไตยจะเกิดความคิดในเรื่องอำนาจรวม ซึ่งคั่น
กลางอยู่ระหว่างองค์อธิปัตย์และราษฎร เพราะประชาชนเหล่านี้ประกอบด้วยปัจเจกชนหรือ
ครอบครัว ซึ่งชาติกำเนิด ความรู้สติปัญญาความมั่งคั่ง ทำให้ไม่มีใครเท่าเทียมพวกเขาได้
และพวกเขาจะเกิดมาเพื่อปกครอง แต่ละความคิดแบบนี้ย่อมจะไม่เกิดขึ้นในสมองของคนใน
ศตวรรษแห่งความเสมอภาคด้วยเหตุผลตรงกันข้าม เราอาจนำความคิดนี้มาใส่สมองคนตั้งกล่าว
ได้ก็โดยใช้วิธีการต่างๆ ที่คิดค้นขึ้นมาเท่านั้น แต่จะทำให้พวกเขายึดถือความคิดนี้ยากมาก แต่
เขาจะมองเห็นภาพอำนาจเดี่ยวและอำนาจกลางซึ่งเป็นเครื่องนำทางของราษฎรทุกคนเพียง
อย่างเดียวโดยไม่ต้องคิดอะไรเลย

นอกจากนั้น ปัญหาของประชาชนประชาธิปไตย จะรับความคิดง่ายๆ และกว้างๆ
ทางการเมือง เช่นเดียวกับทางปรัชญา และศาสนาด้วยความปีติยินดี คนเหล่านี้รังเกียจระบบ
ยุ่งยาก และชอบที่จะนึกเห็นภาพชาติใหญ่ และราษฎรทุกคนเหมือนกับแบบพิมพ์เดียวกันและ
ถูกปกครองโดยอำนาจเดียวกัน

ถัดจากความคิดในเรื่องอำนาจเดี่ยวและอำนาจกลาง ความคิดที่เกิดขึ้นเองตาม
ธรรมชาติในสมองของคนในศตวรรษแห่งความเสมอภาค คือความคิดในเรื่องรัฐบัญญัติที่มีรูป
แบบเดียวกันนั้น เนื่องจากแต่ละคนเห็นว่าตนไม่แตกต่างจากคนข้างเคียงนัก เขาจึงไม่ค่อยเข้าใจ
ว่า เหตุใดกฎเกณฑ์ที่ใช้กับคน ๆ หนึ่งได้ ทำไมจะนำไปใช้กับคนอื่น ๆ ทั้งหมดไม่ได้ ดังนั้น
ตามหลักเหตุผลของเขาๆ จึงรังเกียจแม้สิทธิเพียงเล็กน้อย และจะรู้สึกน้อยใจถ้ามีความแตก

ต่างแม้เพียงเบาบางในสถาบันการเมืองของประชาชนชาติเดียวกัน และรัฐบัญญัติที่มีรูปแบบเดียวกัน จะเป็นเงื่อนไขแรกของการปกครองที่ดี

ตรงกันข้าม ข้าพเจ้าเห็นว่าความคิดเรื่องกฎเกณฑ์ที่มีรูปแบบเดียวกัน ซึ่งใช้บังคับกับสมาชิกสังคมทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน จะเป็นสิ่งนอกเหนือสมองของคนในศตวรรษอภิชนาธิปไตย เขาจะไม่ยอมรับเลยหรือไม่ก็ปฏิเสธความคิดนั้น

แนวโน้มทางความคิดซึ่งขัดกันสองประการนี้ ในที่สุดจึงกลายเป็นสัญชาตญาณบอด และเป็นความเคยชินซึ่งแก้ไขได้ยากมาก จนกระทั่งสองสิ่งนี้ยังควบคุมการกระทำของมนุษย์อยู่เสมอในเรื่องเฉพาะก็ตามที่ แม้ว่าสมัยกลางจะมีความแตกต่างกันอย่างมหาศาลก็ตาม แต่บางครั้งเราจะพบคนที่เหมือนกันหมดทุกอย่าง แต่นั่นก็มิได้ขัดขวางไม่ให้ผู้บัญญัติกฎหมายกำหนดให้แต่ละคนมีหน้าที่และสิทธิต่าง ๆ กัน ตรงกันข้ามในสมัยเรารัฐบาลทั้งหลายต้องเห็นดีเห็นอกกับการบังคับประชากรซึ่งยังไม่เหมือนกัน ให้ใช้ขนบธรรมเนียมและกฎหมายเดียวกัน

ขณะที่ในหมู่ประชาชนชาติหนึ่งฐานะของคนเท่าเทียมกันมากขึ้น บัจเจกชนจะดูเล็กลง และสังคมจะดูใหญ่ขึ้น หรือจะว่าไปแล้วราษฎรแต่ละคนเมื่อกลายมาเหมือนกับคนอื่น ๆ จะปะปนไปกับฝูงชนมากกว่า และแล้วเราจะมองเห็นก็แต่เพียงภาพอันสวยงามใหญ่โตของประชาชนทั้งชาติเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้คนในยุคประชาธิปไตยจึงมีความคิดสูงส่งในเรื่องอภิสิทธิ์ของสังคมเป็นธรรมดา และคิดว่าสิทธิของคนเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่สุด เขายอมรับอย่างง่ายตายว่าผลประโยชน์ของสังคมมีความสำคัญมากที่สุด แต่ผลประโยชน์ของคนแต่ละคนไม่มีความหมายอะไรเลย เขาเห็นคล้ายตามอย่างค่อนข้างเต็มอกเต็มใจว่า อำนาจซึ่งเป็นตัวแทนของสังคมก่อปรด้วยสติปัญญาความฉลาดรอบรู้ยิ่งกว่าคนหนึ่งคนใดซึ่งเป็นส่วนประกอบของสังคม และหน้าที่เช่นเดียวกับสิทธิของอำนาจนั้น คือการจูงมือราษฎรแต่ละคนและพาเขาเดินไป

ถ้าแม้เราใคร่จะพิจารณาคูณร่วมสมัยของเราอย่างใกล้ชิด และหยั่งลึกลงไปจนถึงรากเหง้าแห่งความคิดเห็นทางการเมืองของเขา เราจะพบความคิดบางประการซึ่งข้าพเจ้าน่ามากล่าวเมื่อสักครู่นี้ และบางทีเราอาจจะประหลาดใจที่พบความเห็นพ้องต้องกันในกลุ่มคนซึ่งทำสงครามกันบ่อยเหลือเกิน

คนอเมริกันเชื่อว่า ในแต่ละรัฐ อำนาจสังคมควรจะมาจกประชาชนโดยตรง และ

เมื่ออำนาจนี้เป็นปีกแผ่นแล้ว เขาคิดว่าอำนาจไม่ควรจะต้องมีขอบเขต เขายอมรับอย่างเต็มใจว่าอำนาจดังกล่าวมีสิทธิที่จะทำอะไรได้ทุกอย่าง

ส่วนในเรื่องอิทธิทธิเฉพาะของเมืองต่างๆ ครอบครว หรือปัจเจกชน คนอเมริกันไม่เคยแม้แต่จะคิด เขาไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่าเราไม่จำเป็นต้องนำกฎหมายเดียวกันมาใช้กับทุกส่วนของรัฐและใช้กับพลเมืองทุกคนในรัฐเหมือนกัน

ความเห็นนี้แพร่หลายไปในยุโรปมากขึ้นทุกที และแทรกซึมเข้าไปแม้ในบรรดาชาติซึ่งรังเกียจลัทธิธิปไตยของปวงชนอย่างรุนแรงที่สุด ชาติเหล่านี้กำหนดแหล่งอำนาจต่างไปจากคนอเมริกัน แต่เขามองอำนาจนั้นในรูปลักษณะเดียวกัน ในชาติเหล่านี้ความเข้าใจในเรื่องอำนาจสื่อกลางลบเลือนไปแล้ว ความคิดที่ว่าคนบางคนมีสิทธิที่แยกไม่ออกหายไปจากสมองของคนทั่วไปอย่างรวดเร็ว โดยมีความคิดในเรื่องอาชญาสิทธิหรือกล่าวโดยนัยหนึ่งก็คือสิทธิของสังคมแต่เพียงผู้เดียวเข้ามาแทนที่ ความคิดเหล่านี้ฝังรากลึกและเติบโตขึ้น ตลอดเวลาที่ฐานะคนเท่าเทียมกันยิ่งขึ้นและเหมือนกันมากขึ้น ความเสมอภาคทำให้เกิดความคิดเหล่านี้และความคิดนี้เองช่วยเร่งความก้าวหน้าของความเสมอภาค

ในประเทศฝรั่งเศส ที่ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ข้าพเจ้ากำลังพูดถึง ก้าวหน้าไปไกลกว่าในหมู่ประชาชนชาติใด ๆ ในยุโรป ความคิดเห็นอันนี้เข้าครอบงำสติปัญญาคนอย่างสิ้นเชิง เราลองฟังเสียงพรรคต่าง ๆ ของเราดู เราจะเห็นว่าไม่มีพรรคใดเลยที่ไม่รับความคิดเห็นเหล่านี้เข้ามา พรรคส่วนใหญ่เห็นว่ารัฐบาลทำไม่ดี แต่ทุกคนก็คิดว่ารัฐบาลควรจะทำอะไรต่ออะไรอยู่ตลอดเวลา และยื่นมือเข้าไปในทุก ๆ เรื่อง แม้แต่คนที่ทำสงครามกันอย่างรุนแรงที่สุด ก็ไม่เว้นที่จะเห็นพ้องกับประเด็นนี้ ความสามัคคี การเข้าไปแทรกแซงในทุกเรื่อง ความมีอำนาจสิทธิขาดของสังคม การมีรูปแบบเดียวกันของกฎเกณฑ์ทั้งหลาย ประกอบกันขึ้นเป็นลักษณะเด่นและเป็นลักษณะเฉพาะของระบบการเมืองทุกระบบซึ่งถือกำเนิดขึ้นในสมัยเรา เราจะพบระบบเหล่านี้ในส่วนลึกของความคิดผ่นถึงโลกพระศรีอารีย์อันประหลาดที่สุด แม้ในความฝันมนุษย์ก็ยังนึกเห็นภาพระบบนี้

ความคิดเช่นนี้เกิดขึ้นเองในสมองของผู้คนอย่างฉับพลัน แต่เจ้าผู้ครองกลับเต็มใจคิดถึงเรื่องนี้ยิ่งกว่า

ขณะที่สภาพสังคมแบบเก่าของยุโรปแปรเปลี่ยนและละลายหายไป องค์อธิปัตย์ก็

เกิดความเชื่อใหม่ ๆ ในความสามารถและหน้าที่ของตน เขาเข้าใจเป็นครั้งแรกว่า อำนาจส่วนกลางซึ่งเขาเป็นตัวแทน สามารถและต้องปกครองดูแลกิจการทุกอย่างและคนทุกคนด้วยตัวเองและแบบเดียวกันหมด ข้าพเจ้ากล่าวพูดได้ว่า ความคิดเห็นแบบนี้ซึ่งกษัตริย์ยุโรปสมัยก่อน ๆ ไม่เคยมีอยู่เลย เขาไปอยู่ในสมอของเจ้าผู้ครองของเราแล้ว และคงอยู่ที่นั่นอย่างมั่นคง ขณะที่คนอื่นยังมีความคิดสับสนอลเวงอยู่

ดังนั้นคนในสมัยเราจึงแตกแยกกันน้อยกว่าที่ใคร ๆ นึกมากนัก แม้พวกเขาจะถกเถียงกันอยู่ไม่หยุดหย่อนว่าอธิปไตยควรจะอยู่ในมือของผู้ใด แต่พวกเขาก็เข้าใจกันอย่างง่ายดายในเรื่องหน้าที่ และสิทธิของอำนาจอธิปไตย ทุกคนมองเห็นภาพรัฐบาลเป็นอำนาจเดี่ยวธรรมดาซึ่งมาจากพระเจ้า และเป็นอำนาจสร้างสรรค์

ความคิดตรงลงมาทั้งหมดในเรื่องการเมือง เป็นความคิดที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ แต่ความคิดที่กล่าวมายังอยู่กับที่ไม่มีวันผันแปร เหมือนกับตัวความคิดนั่นเอง นักเขียนเรื่องการเมืองและรัฐบุรุษรับความเห็นนั้นมาใช้ ผูกชนไขว่คว้าความคิดนั้นอย่างหิวกระหาย ผู้ถูกปกครองและผู้ปกครองเห็นพ้องต้องกันในอันที่จะติดตามหาความคิดนั้นอย่างกระตือรือร้นแบบเดียวกัน ความคิดนั้นจะเกิดขึ้นเองในสมอของคนก่อนความคิดอื่นใด

ดังนั้นความคิดนั้นจึงมิได้เป็นความคิดชั่วคราว แต่เป็นเงื่อนไขธรรมชาติอันหนึ่งของสภาพมนุษย์ในปัจจุบัน

บทที่ ๓

ความรู้สึกของประชาชนประชาธิปไตยสอดคล้อง กับความคิดซึ่งนำไปสู่การรวมอำนาจ

ในศตวรรษแห่งความเสมอภาค คนเข้าใจความคิดในเรื่องอำนาจกลางอย่างง่ายดาย ดังนั้นเราก็ไม่น่าจะขงใจเลยว่าความเคยชิน และความรู้สึกของเขาย่อมจะทำให้เขามีจิตใจเอนเอียงอยู่ก่อนแล้วที่จะยอมรับอำนาจเช่นนั้น และอยากยื่นมือเข้าช่วยให้มีอำนาจดังกล่าว เราอาจอธิบายเรื่องนี้ได้ด้วยคำพูดไม่กี่คำ เนื่องจากได้ให้เหตุผลส่วนใหญ่ไว้แล้วในที่อื่น

คนที่อาศัยอยู่ในประเทศประชาธิปไตย เนื่องจากเขาไม่มีทั้งคนที่เหนือกว่าหรือต่ำกว่า หรือคนที่จำเป็นต้องร่วมสมาคมกันเป็นปกติ ย่อมจะเต็มใจเก็บตัวอยู่ตามลำพังแยกจากผู้อื่น ข้าพเจ้าเคยมีโอกาสดูให้เห็นแล้วในเรื่องนี้อย่างละเอียดทีเดียว ในเรื่องของปัจเจกชนนิยม

ดังนั้น คนเหล่านี้จึงต้องใช้ความพยายามมากเสมอเพื่อที่จะผละจากธุรกิจส่วนตัว และหันมาสนใจกับกิจการของส่วนรวม แนวโน้มธรรมชาติของเขาคือการปล่อยกิจการส่วนรวมให้อยู่ในความดูแลของผู้แทนผลประโยชน์ของส่วนรวมแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งมองเห็นชัดแจ้งและเป็นผู้แทนถาวร อันได้แก่รัฐ

ตามธรรมดาคนเหล่านี้ไม่เพียงไม่ชอบเอาใจใส่กับเรื่องสาธารณะเท่านั้น แต่บ่อยครั้งเขายังไม่มีเวลาที่จะทำเช่นนั้นอีกด้วย ทั้งนี้เพราะชีวิตส่วนตัวในยุคประชาธิปไตยมีอะไรทำอะไรวุ่นวาย ปราศจากอยากได้นั้นได้นี้ มีการงานมากมายจนกระทั่ง แต่ละคนเกือบจะไม่มีพลัง หรือเวลาเหลือสำหรับชีวิตการเมืองเลย

ข้าพเจ้าไม่ปฏิเสธเลยว่าแนวโน้มเช่นนี้มีอะไรที่จะขัดขึ้นไม่ได้ เพราะเป้าหมายหลักของข้าพเจ้า ขณะที่เขียนหนังสือเล่มนี้คือการโจมตีแนวโน้มดังกล่าว ข้าพเจ้าสนับสนุนเพียงอย่างเดียวว่า ในสมัยเรา พลังอันเร้นลับอย่างหนึ่ง ทำให้จิตใจมนุษย์เอนเอียงไปทาง

แนวโน้มนั้นมากขึ้นทุกที จนกระทั่งถ้าไม่มีอะไรมาขัดขวางมนุษย์ก็จะคิดถึงแต่ธุรกิจส่วนตัวเท่านั้น

ข้าพเจ้าได้มีโอกาสแสดงให้เห็นแล้วเช่นกันว่า ความรักความอยู่ดีกินดีซึ่งเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และการที่ทรัพย์สินสมบัติเป็นสิ่งไม่แน่นอนทำให้ประชาชนประชาธิปไตยระแวงว่าอาจจะเกิดความยุ่งเหยิงทางวัตถุก็เป็นได้ ดังนั้นบ่อยครั้งความรู้สึกทางการเมืองเพียงอย่างเดียวซึ่งประชาชนประชาธิปไตยยังคงรักษาไว้ คือการรักความสุขของบ้านเมืองความรู้สึกนี้จริงจังและมีอำนาจมากขึ้นทุกที ขณะที่ความต้องการอื่น ๆ คลายลงและเลื่อนหายไป จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่ราษฎรเหล่านี้พร้อมที่จะให้สิทธิใหม่ ๆ กับอำนาจส่วนกลาง หรือปล่อยให้อำนาจส่วนกลางได้สิทธิใหม่ ๆ อยู่เรื่อย ๆ เพราะเขารู้สึกว่าอำนาจนั้นเป็นสิ่งเดียวที่คุ้มครองปกป้องพวกเขาให้พ้นจากอนาธิปไตย ด้วยการป้องกันตัวเองและจะได้ประโยชน์จากการกระทำเช่นนั้น

เนื่องจากว่าในศตวรรษแห่งความเสมอภาค ไม่มีใครจำเป็นต้องใช้พลังของตนเพื่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และไม่มีใครมีสิทธิที่จะหวังความช่วยเหลือมากมายจากผู้อื่นแต่ละคนจึงทั้งมีอิสระและอ่อนแอในเวลาเดียวกัน สภาพทั้งสองนี้ซึ่งเราไม่ควรพิจารณาแยกกันหรือนำมาปะปนกัน ทำให้ราษฎรในประเทศประชาธิปไตยมีสัญชาตญาณซึ่งขัดกันมากที่สุด ความเป็นอิสระทำให้เขาเต็มใจด้วยความเชื่อมั่น และภาคภูมิใจเมื่ออยู่ในหมู่คนที่เท่ากัน และบางครั้งบางครั้งความไร้กำลังทำให้เขารู้สึกต้องการความช่วยเหลือจากคนอื่น ทั้ง ๆ ที่เขาจะหวังคอยจากคนเหล่านั้นไม่ได้ ในเมื่อทุกคนต่างไม่มีกำลังและเฉยเมย เมื่อหมดหนทางจึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่เขาจะเขม่นมองไปที่สิ่งใหญ่โตมโหฬารนั้น ซึ่งยืนหยัดอยู่เพียงผู้เดียวท่ามกลางความไร้สมรรถภาพที่เห็นอยู่ทั่วไป ความจำเป็นและความปรารถนาจะทำให้เขาหวนกลับไปหาสิ่งนั้นตลอดเวลา และในที่สุดเขาจึงพิจารณาสิ่งนั้นว่าเป็นเครื่องค้ำจุนที่จำเป็นเพียงอย่างเดียว สำหรับความอ่อนแอของแต่ละคน*

* ในสังคมประชาธิปไตย มีแต่อำนาจกลางเท่านั้นที่อยู่ในฐานะมั่นคงอยู่บ้างและมีกิจการที่ถาวร ราษฎรทุกคนเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาและแปรเปลี่ยนไป ทว่าลักษณะของทุกรัฐบาลคือความต้องการที่จะขยายอาณาจักรของตนให้กว้างขวางยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นนานไปจึงเป็นการยากที่รัฐบาลจะทำเช่นนั้นไม่สำเร็จ เพราะรัฐบาลมีความคิดที่แน่นอน และมีความมุ่งมั่นอยู่ตลอดเวลา ขณะที่มิชอบหาอิทธิพลกับผู้คนซึ่งมีตำแหน่ง ความคิดและความปรารถนาผันแปรอยู่ทุกเมื่อเชอวัน

มีบ่อยครั้งที่ราษฎรทำงานให้รัฐบาลทั้ง ๆ ที่ไม่ต้องการทำ

(ต่อหน้า ๓๕๑)

ในที่สุดสิ่งนี้ทำให้เราเข้าใจได้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นบ่อยๆ ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย ที่ซึ่งเรามองเห็นคนที่ยอมทนผู้ที่เหนือกว่าได้ยากมาก ต้องยอมอดทนต่อผู้เป็นนาย และแสดงความภาคภูมิใจและยอมเป็นข้าในเวลาเดียวกัน

คนเกลียดชังอภิสิทธิ์มากขึ้น ขณะที่อภิสิทธิ์หายากขึ้นและยิ่งใหญ่น้อยลง โดยลักษณะการเช่นนี้ เราอาจกล่าวได้ว่าความต้องการทางประชาธิปไตยจะยิ่งเร้าร้อนหนักขึ้น โดยเฉพาะในเวลาที่ต้องการเหล่านั้นตอบสนองได้น้อยที่สุด ข้าพเจ้าเคยให้เหตุผลสำหรับปรากฏการณ์นี้มาแล้ว ไม่มีความเหลื่อมล้ำอันใดมากพอที่จะบาดกันยันท่าได้ ยามที่ทุกฐานะไม่เสมอภาคกัน ในขณะที่ความแตกต่างแม้เพียงเล็กน้อยที่สุดจะดูเป็นสิ่งที่น่าตกใจ เมื่อมีอยู่ท่ามกลางคนทั่วไปที่เหมือนกันหมด คนจะทนเห็นภาพของความเหลื่อมล้ำยากขึ้น ยิ่งคนมีลักษณะเกือบจะคล้ายคลึงกันหมดทุกอย่าง ทั้งนี้ จึงเป็นธรรมดาที่ความรักความเสมอภาคจะเพิ่มขึ้น ตลอดเวลาพร้อมๆ กับความเสมอภาคเอง ขณะที่เราสนองความรักนั้นก็เท่ากับเราช่วยทำให้ความรักนั้นเพิ่มสูงขึ้นด้วย

การที่ประชาชนประชาธิปไตยแสดงความเกลียดชังอย่างไม่มีวันจางและรุนแรงยิ่งขึ้นทุกทีในอภิสิทธิ์แม้แต่เพียงเล็กน้อย ช่วยส่งเสริมเป็นพิเศษให้มีการรวมสิทธิทางการเมืองทุกอย่างที่ละเล็กละน้อย ไว้ในกำมือของผู้แทนรัฐแต่เพียงผู้เดียว เนื่องจากองค์อธิปัตย์จำเป็นต้องอยู่เหนือราษฎรทุกคนและไม่มีผู้ใดโต้แย้ง จึงไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดเกิดความริษยาอยากได้อำนาจ และแต่ละคนก็คิดว่าตนตั้งเอาอภิสิทธิ์ที่มอบให้องค์อธิปัตย์นั้นจากคนที่เสมอภาคกับตน

ศตวรรษประชาธิปไตยเป็นยุคของการทดลอง ยุคของนวัตกรรมและการผจญภัยในยุคนี้จะมีคนจำนวนมากมาเสมอ ซึ่งกำลังง่วนอยู่กับธุรกิจอันยากลำบาก หรือธุรกิจใหม่ๆ ซึ่งเขาทำแยกออกไปต่างหาก โดยไม่ต้องเป็นกังวลกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน คนเหล่านั้นยอมรับเป็นหลักทั่วไปว่า อำนาจสาธารณะไม่ควรจะมาสอดแทรกในธุรกิจส่วนตัว แต่มีข้อยกเว้นว่าแต่ละคนอาจจะต้องการความช่วยเหลือจากอำนาจสาธารณะในธุรกิจพิเศษซึ่งตนกำลังสนใจอยู่ และหาทางที่จะดึงรัฐบาลให้หันมาเอาใจใส่กับงานของตน ขณะที่อยากจะมีบับกับอำนาจสาธารณะมิให้ไปยุ่งเกี่ยวกับคนอื่น ๆ เนื่องจากคนเป็นจำนวนมากมีทัศนคติพิเศษดังที่กล่าวมาในหลายเรื่องๆ ในเวลาเดียวกัน ขอบเขตของอำนาจกลางจึงขยายออกไปทุกๆ ด้านโดยไม่รู้ตัว ทั้งๆ ที่แต่ละคนปรารถนาจะจำกัดขอบเขตของอำนาจนั้น

ดังนั้น รัฐบาลประชาธิปไตยจึงเพิ่มภารกิจของตน ด้วยเหตุผลเพียงอย่างเดียวคือเพราะรัฐบาลอยู่นาน เวลาเป็นประโยชน์แก่รัฐบาล อุบัติเหตุทุกชนิดให้ผลดีแก่รัฐบาล ความต้องการของแต่ละคนช่วยรัฐบาลโดยไม่รู้ตัว และเราอาจกล่าวได้ว่ารัฐบาลจะรวมอำนาจสู่ส่วนกลางมากขึ้นยิ่งสังคมประชาธิปไตยเก่าแก่มากขึ้น

มนุษย์ในศตวรรษประชาธิปไตย จะรังเกียจเหลือเกินที่จะยอมเชื่อฟังเพื่อนข้างเคียงซึ่งเสมอกับตน เขาปฏิเสธที่จะยอมรับว่าคน ๆ นั้นมีสติปัญญาความรู้เหนือกว่าเขา เขาไม่เชื่อในความยุติธรรมของคนผู้นั้น และมองดูอำนาจของผู้นั้นอย่างอิจฉา เขาทั้งเกรงกลัวและเหยียดหยาม เขาชอบที่จะทำให้คน ๆ นั้นรู้สึกตลอดเวลาว่าต่างคนต่างชั้นอยู่กับนายคนเดียวกัน

อำนาจกลางทุกชนิดที่เกิดจากสัญญาประชาคมธรรมชาติของเหล่านี้ย่อมจะชอบและส่งเสริมความเสมอภาค เพราะความเสมอภาคอำนวยความสะดวกให้กับการกระทำทุกชนิดของอำนาจกลางเป็นพิเศษ ทั้งช่วยขยายและประกันอำนาจนั้นด้วย

เรายังอาจกล่าวได้อีกว่า รัฐบาลกลางทุกชนิดชอบความมีรูปแบบเดียวกันหมด ความมีรูปแบบเดียวกันทำให้รัฐบาลสามารถเสี่ยงไม่ต้องพิจารณารายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ มากมาย ซึ่งรัฐบาลจะต้องเอาใจใส่ได้ ถ้าแม้จำเป็นต้องสร้างกฎเกณฑ์สำหรับผู้คน แทนที่จะทำให้ทุกคนอยู่ภายใต้กฎอันเดียวกันอย่างไม่แตกต่างกัน โดยนัยนี้รัฐบาลจึงชอบสิ่งที่ราษฎรชอบ และเป็นธรรมดาที่รัฐบาลจะเกลียดสิ่งที่ราษฎรเกลียด ที่รวมแห่งความรู้สึกละเอียด ซึ่งในชาติประชาธิปไตยทำให้ปัจเจกชนและองค์อธิปัตย์มีความคิดเห็นร่วมกันอยู่เรื่อย ๆ ก่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกันอย่างเร้นลับตลอดการ คนจะยอมยกโทษให้กับความผิดพลาดของรัฐบาล โดยพิจารณาแต่กระทำที่ดี ๆ ของรัฐบาล แม้รัฐบาลจะทำอะไรต่ออะไรเกินเลย พลตาพลังไปประชาชนจะหมดความไว้วางใจก็แสนยาก และทันทีที่รัฐบาลเรียกหา ประชาชนก็จะมอบความไว้วางใจให้ดังเดิม บ่อยครั้งประชาชนประชาธิปไตยจะเกลียดชังผู้ที่กุมอำนาจส่วนกลางไว้ แต่เขารักอำนาจนั้นอยู่เสมอ

โดยนัยนี้ ข้าพเจ้าจึงบรรลุป่าหมายเดียวกัน โดยทางต่างกันสองทาง ข้าพเจ้าชี้ให้เห็นมาแล้วว่า ความเสมอภาคทำให้คนคิดถึงรัฐบาลเดียว ซึ่งมีรูปแบบเดียว และแข็งแกร่ง และข้าพเจ้าก็เพิ่งจะแสดงให้เห็นว่าความเสมอภาคทำให้คนนิยมรัฐบาลดังกล่าว ดังนั้น ชาติต่าง ๆ ในสมัยเรายังมีใจเอนเอียงไปทางรัฐบาลชนิดนี้ ความโน้มเอียงธรรมชาติของจิตใจคนในชาติเหล่านี้จะนำชาติไปสู่รัฐบาลแบบดังกล่าว ดังนั้นเพียงไม่ต้องคอยรังตัวเอง ชาติเหล่านี้ก็จะไปถึงจุดนั้นได้

ข้าพเจ้าคิดว่าในศตวรรษประชาธิปไตย ซึ่งกำลังจะเริ่มต้นนี้ อิศรภาพของปัจเจกชน และเสรีภาพส่วนท้องถิ่นจะเกิดมีได้ก็ต่ออาศัยคิดประเสมอ และการรวมอำนาจสู่ส่วนกลางจะเป็นการปกครองแบบธรรมชาติ

บทที่ ๔

สาเหตุเฉพาะอย่างและเหตุบังเอิญบางประการ ซึ่งชักนำประชาชนประชาธิปไตยไปสู่การรวม อำนาจ หรือทำให้ประชาชนเหล่านี้หันหลังให้ กับการรวมอำนาจในที่สุด

ถ้าแม้ว่าประชาชนประชาธิปไตยทุกชาติ จะถูกชักนำไปสู่การรวมอำนาจตาม สัญชาติญาณ แต่เขาก็มีแนวโน้มไปในทางนั้นไม่เท่ากัน เรื่องนี้ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์พิเศษ ซึ่งสามารถทำให้ภาวะสังคมเกิดผลมากหรือน้อยได้ สภาพการณ์เหล่านี้มีเป็นจำนวนมาก ข้าพเจ้าจะขอพูดถึงบางสภาพการณ์เท่านั้น

ในหมู่คนที่เคยอยู่อย่างอิสระมานาน ก่อนที่จะมาเท่าเทียมกัน สัญชาติญาณอัน เกิดจากเสรีภาพ ยังคงต่อสู้กับแนวโน้มอันเกิดจากความเสมอภาคอยู่มากพอสมควร และใน หมู่คนเหล่านี้ แม้ว่าอำนาจกลางจะเพิ่มพูนอิทธิพลของตนขึ้น บุคคลก็ไม่มีวันสูญเสียอิสรภาพ ของตนไปทั้งหมด

แต่ยามที่มีการพัฒนาความเสมอภาคในหมู่ประชาชนที่ไม่เคยรู้จักเสรีภาพ หรือไม่ รู้จักเสรีภาพอีกเลยเป็นเวลานานมาแล้ว ดังที่เห็นกันอยู่ในภาคพื้นยุโรป ยามที่นิสัยความเคย ชินเก่าแก่ของชาติเข้าไปผสมผสานกับความเคยชินและลัทธิใหม่ๆ ซึ่งอุปบัติจากภาวะสังคม ด้วย แรงดึงดูดของธรรมชาติอย่างหนึ่ง ยามนั้นดูเหมือนว่าอำนาจทุกชนิดจะพากันวิ่งกรูไปสู่ส่วนกลาง เอง อำนาจเหล่านี้จะสะสมพอกพูนอย่างรวดเร็วน่าประหลาด และทันทีที่ทันใดรัฐจะมีกำลัง สูงสุด ขณะที่บุคคลพากันปล่อยตัวให้อ่อนแอลงจนถึงขีดสุดในช่วงขณะเดียว

คนอังกฤษซึ่งเมื่อสามศตวรรษที่แล้ว เข้ามาตั้งสังคมประชาธิปไตยขึ้นในดินแดน อันรกร้างว่างเปล่าแห่งโลกใหม่ ต่างเคยชินกับการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะเมื่ออยู่ในเมือง

แม้กันทุกคน พวกเขาเคยรู้จักคณะลูกขุน พวกเขามีเสรีภาพทางการพูด และทางหนังสือพิมพ์ มีเสรีภาพส่วนบุคคล รู้จักสิทธิและการใช้สิทธิ พวกเขา นำสถาบันอิสระและขนบธรรมเนียมอันกล้าแข็งข้ามมาสู่อเมริกาด้วย และปกป้องสิ่งเหล่านั้นให้พ้นจากการรุกรานของรัฐ

ดังนั้นในหมู่คนอเมริกัน เสรีภาพนี่เองที่เป็นสิ่งเก่าแก่ ความเสมอภาค เมื่อเปรียบกันแล้วเป็นของใหม่ ในยุโรปกลับตรงกันข้าม ความเสมอภาคซึ่งถูกนำเข้ามาพร้อมกับอำนาจลัทธิชาติ ต่อหน้าต่อตาจักรวรรย์ ได้แทรกซึมเข้าไปในนิสัยความเคยชินของประชาชนมานาน ก่อนที่เสรีภาพจะเข้ามาสู่ความคิดของพวกเขา

ข้าพเจ้าเคยกล่าวแล้วว่าในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย รัฐบาลที่อยู่ในความคิดของพวกเขา มีลักษณะเป็นอำนาจเดี่ยวและอำนาจกลาง และเขายังไม่คุ้นเคยกับความคิดเรื่องอำนาจที่มีลักษณะกลางคืนนี้ ที่กล่าวมานี้จะใช้ได้ โดยเฉพาะกับชาติประชาธิปไตยที่เคยมีการปฏิบัติอย่างรุนแรงเพื่อชัยชนะของหลักความเสมอภาคมาแล้ว เนื่องจากชนชั้นที่เคยดำเนินกิจการของประเทศหายไป ในพายุร้ายนั้นในชั่วพริบตา และเนื่องจากมหาชนอันสับสนวุ่นวายซึ่งยังคงอยู่ ยังไม่มีการจัดระเบียบหรือความเคยชินพอที่จะรับการบริหารงานดังกล่าว เราจึงมองไม่เห็นสิ่งใดอื่นนอกจากรัฐเอง ที่สามารถรับภาระในเรื่องละเอียดปลีกย่อยของการปกครองได้ คุในบางแง่แล้วการรวมอำนาจสู่ส่วนกลางจึงกลายเป็นของจำเป็น

ไม่ควรสรรเสริญ หรือตำหนิไปเสียที่รวมอำนาจบริหารเกือบทุกอย่างเข้ามาไว้ในกำมือของท่านแต่เพียงผู้เดียว เพราะเหตุว่าหลังจากที่ชนชั้นขุนนางและบรรดาคหบดีชั้นสูงสูญสิ้นไปอย่างกะทันหัน อำนาจต่าง ๆ ที่กล่าวมาได้ตกไปถึงมือของท่านเอง ยากเหลือเกินสำหรับท่านที่จะปฏิเสธเท่า ๆ กับรับอำนาจเหล่านั้น ความจำเป็นทำนองนี้คนอเมริกันไม่เคยรู้สึก คนอเมริกันซึ่งไม่เคยมีการปฏิบัติ และนับแต่แรกเริ่มก็ปกครองตนเองเรื่อยมา จึงไม่เคยต้องมอบภาระให้รัฐเป็นผู้คอยดูแลชั่วคราว

ทั้งในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย การรวมอำนาจสู่ส่วนกลางมิได้พัฒนาไปตามความก้าวหน้าของความเสมอภาคเพียงอย่างเดียว แต่ยังตามลักษณะที่ความเสมอภาคก่อตั้งขึ้นด้วย

ในตอนแรกเริ่มของการปฏิบัติประชาธิปไตยครั้งใหญ่ และยามที่สงครามระหว่างชนชั้นต่าง ๆ เพิ่งจะเกิดขึ้น ประชาชนพยายามที่จะรวมการบริหารประเทศเข้าไปอยู่ในกำมือ

ของรัฐบาล เพื่อที่จะตั้งการบริหารกิจการส่วนท้องถิ่นออกจากกำมือของพวกเขา ตรงกันข้ามในราวตอนปลายของการปฏิวัติ โดยปกติแล้วพวกเขาซึ่งเป็นฝ่ายปราชัย จะพยายามส่งมอบการดำเนินงานทุกชนิดไปให้รัฐ เพราะพวกเขายังไม่ไว้วางใจในเผด็จการน้อย ๆ ของประชาชนที่กลายมาเท่าเทียมกับพวกเขา และบ่อยครั้งกลายเป็นนายเสียด้วยซ้ำ

โดยนัยนี้จึงมิใช่ราษฎรชั้นเดียวกันเสมอ ที่พยายามให้อำนาจมีอิทธิพลเพิ่มขึ้น แต่ทราบเท่าที่การปฏิวัติประชาธิปไตยยังคงดำเนินอยู่ เราจะพบชนชั้นที่มีอำนาจเนื่องมาจากจำนวนหรือความมั่งคั่งในชาตินั้นเสมอ ความต้องการพิเศษและผลประโยชน์ส่วนตัวจะชักนำชนชั้นนี้ไปสู่การรวมอำนาจการบริหารรัฐ นอกเหนือไปจากความเกลียดชังที่ชนชั้นนี้มีต่อรัฐบาลเพื่อนบ้านอันเป็นความรู้สึกถาวรของคนทั่วไปในประเทศประชาธิปไตย เราอาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า ในยุคเราชนชั้นต่ำของอังกฤษพยายามจนสุดกำลัง ที่จะทำลายอิสรภาพของท้องถิ่น และพยายามที่จะนำการบริหารจุดต่างๆ โดยรอบเข้าไปสู่ส่วนกลาง ขณะที่ชนชั้นสูงพยายามที่จะรังการบริหารเดียวกันนั้นไว้ให้อยู่ในขอบเขตแบบเก่า ข้าพเจ้ากลัวว่า วันหนึ่งจะมาถึงคือวันที่เราจะมองเห็นภาพของทุกอย่างกลับตาลปัตรไปหมด

สิ่งที่กล่าวมาทำให้เข้าใจได้ว่า เพราะเหตุใดในหมู่ประชาชนประชาธิปไตยซึ่งกว่าจะบรรลุถึงความเสมอภาคได้สังคมก็ต้องใช้ความพยายามอย่างเหน็ดเหนื่อยมาเป็นเวลานาน อำนาจสังคมจะต้องแข็งแกร่งกว่า และอำนาจส่วนบุคคลจะต้องอ่อนแอกว่า ในสังคมประชาธิปไตยซึ่งมีราษฎรที่เท่ากันมาตลอดเวลาตั้งแต่ต้น ตัวอย่างของคนอเมริกันจะพิสูจน์ให้เราเห็นเช่นนั้น ในที่สุด

คนที่อาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกาไม่เคยมีความแตกแยกกันด้วยอิทธิฤทธิ์ใด ๆ เขาไม่เคยรู้จักความสัมพันธ์ระหว่างคนที่ต่ำต้อยและนาย และเนื่องจากเขาไม่มีความเคลงใจซึ่งกันและกันและไม่เกลียดกัน เขาจึงไม่เคยเห็นความจำเป็นที่จะเรียกหาองค์อธิปัตย์ ให้มาดูแลกิจการเล็ก ๆ น้อย ๆ ของพวกเขาชะตาชีวิตของคนอเมริกันแปลกไม่เหมือนใคร เขาได้ความคิดในเรื่องสิทธิส่วนบุคคล และรสนิยมในเสรีภาพส่วนท้องถิ่น มาจากระบบอภิชนาธิปไตยของอังกฤษและสามารถเก็บรักษาทั้งสองสิ่งนี้ไว้ได้ เพราะเขาไม่จำเป็นต้องต่อสู้กับพวกเขา

ถ้าแม้ว่าจะมียุคใดที่ ความรู้สึกปฏิปักษ์เป็นประโยชน์สำหรับคนในการปกป้องอิสรภาพของตน ก็เห็นจะเป็นจริงโดยเฉพาะในศตวรรษแห่งประชาธิปไตย ยามที่ทุกคนเหมือน

กันหมด การจัดตั้งรัฐบาลเดียวและมีอำนาจเต็มที่เป็นเรื่องง่าย เพราะสัญญาชาตญานอย่างเดียวกันก็พอแล้ว แต่คนจะต้องมีปัญญาหลายๆ มิติวิทยาการ และคิดปะมากมาย เพื่อที่จะจัดตั้งอำนาจที่เด็ดเดี่ยวลงมาและรักษาอำนาจนั้นไว้ในสภาพเดียวกัน และเพื่อสร้างราชฎร สมาคมอิสระซึ่งอยู่ในสภาพที่พร้อมจะต่อสู้กับการกดขี่ข่มเหงได้ โดยไม่ทำลายระเบียบท่ามกลางอิสรภาพอีก ความอ่อนแอของแต่ละคน

ดังนั้นการรวมอำนาจและการตกเป็นทาสของปัจเจกชนในชาติประชาธิปไตยจะเพิ่มขึ้นไม่เพียงได้สัดส่วนกับความเสมอภาคนั้น แต่จะเพิ่มขึ้นเพราะความโง่เขลาอีกด้วย

เป็นความจริงที่ว่าในศตวรรษที่คนยังมีความรู้น้อย บ่อยครั้งรัฐบาลจะขาดสติปัญญาความรู้ในอันที่จะปรับปรุงระบบเผด็จการให้ดีขึ้น เช่นเดียวกับคนที่ไร้ปัญญาที่จะหลีกเลี่ยงจากระบบเผด็จการ แต่ผลของทั้งสองฝ่ายไม่เท่ากัน

ไม่ว่าประชาชนประชาธิปไตยจะหยาบเพียงใด อำนาจกลางที่ปกครองเขาอยู่จะไม่เคยขาดปัญญาความรู้เสียทีเดียว เพราะอำนาจนั้นสามารถดึงปัญญาความรู้เพียงเล็กน้อยที่พบเห็นในประเทศมาสู่ตนได้โดยง่าย และเมื่อจำเป็นก็อาจแสวงหาปัญญาความรู้จากภายนอกได้ ในประเทศที่คนโง่เขลาแต่เป็นประชาธิปไตยไม่ช้าความแตกต่างอย่างน่าอัศจรรย์ ระหว่างความสามารถทางปัญญาขององค์อธิปัตย์ และของราชฎรแต่ละคนย่อมจะปรากฏขึ้น ดังนั้นในที่สุดจึงมีการรวมอำนาจทั้งหมด ไปอยู่ในมือขององค์อธิปัตย์อย่างง่ายดาย อำนาจปกครองของรัฐจะแผ่ขยายออกไปตลอดเวลา เพราะมีแต่รัฐเท่านั้นที่มีความชำนาญพอที่จะบริหารประเทศได้

ชาติอภิชนชาติไทย ไม่ว่าเราจะคิดว่า มีความรู้เพียงใดก็ตามไม่มีวันให้ภาพแบบนั้น เพราะในชาติเหล่านั้นเจ้าผู้ครองและราชฎรคนสำคัญๆ มีสติปัญญาความรู้เท่าๆ กัน

ปาซาซึ่งปกครองประเทศอียิปต์ทุกวันนี้ พบว่าประชากรของประเทศประกอบด้วยคนซึ่งโง่มาก และเท่าเทียมกันมาก และเพื่อปกครองประชากรเหล่านั้น พระองค์จึงเสาะหาวิชาความรู้และสติปัญญาจากยุโรป โดยนัยนี้เมื่อปัญญาความรู้พิเศษขององค์อธิปัตย์ มาประจวบกับความโง่เขลา และความอ่อนแอแบบประชาธิปไตยของราชฎร การรวมอำนาจสู่ส่วนกลางจึงบรรลุเป้าหมายได้โดยไม่ยากลำบากอะไร และเจ้าผู้ครองจึงสามารถทำให้ประเทศกลายเป็นโรงงานของตน และพลเมืองกลายเป็นกรรมกรของตน

ข้าพเจ้าเชื่อว่า การรวมอำนาจการเมืองสู่ส่วนกลางมากถึงขีดสุดย่อมจะลงเอยด้วยการ

ทำให้สังคมอ่อนเปลี้ยลง ฉะนั้นนานไปจึงทำให้รัฐบาลเองอ่อนกำลังลงด้วย แต่ข้าพเจ้าไม่ปฏิเสธเลยว่า พลังสังคมที่รวมอยู่ส่วนกลาง จะอยู่ในภาวะที่สามารถดำเนินธุรกิจใหญ่ ๆ ได้ โดยง่ายในระยะเวลาที่กำหนดให้ และในเรื่องที่กำหนดไว้แน่นอน ที่กล่าวมานี้เป็นความจริง โดยเฉพาะในยามศึกสงคราม เพราะในยามนั้นความสำเร็จขึ้นอยู่กับความสะดวก ในการนำทรัพยากรทั้งหมดมารวมไว้ที่จุด ๆ เดียวกันอย่างรวดเร็ว ยิ่งกว่าปริมาณของทรัพยากร ดังนั้นส่วนใหญ่แล้ว ยามสงครามนี้เอง ที่ประชาชนเกิดความปรารถนา และบ่อยครั้งความต้องการที่จะเพิ่มสิทธิพิเศษให้แก่อำนาจกลาง ผู้ที่มีความสามารถทางเป็นนักรบทั้งหลายจะชอบการรวมอำนาจสู่ส่วนกลาง ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนพลังของพวกเขาด้วย และผู้ที่มีความสามารถในการรวมอำนาจสู่ส่วนกลางทั้งหลายจะชอบการสงคราม ซึ่งบังคับให้ชาติต่าง ๆ ต้องรวมอำนาจทุกชนิดไว้ในกำมือของรัฐ โดยนัยนี้ แนวโน้มของประชาธิปไตย ซึ่งชักนำให้คนเพิ่มพูนอภิสิทธิ์ของรัฐอยู่ตลอดเวลา และจำกัดสิทธิส่วนบุคคลจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นรวดเร็วและต่อเนื่องในหมู่ประชาชนประชาธิปไตยมากกว่าในหมู่ประชาชนอื่นใด เพราะประชาชนเหล่านี้อยู่ในฐานะที่ต้องผจญกับสงครามใหญ่ ๆ บ่อยครั้งและความเป็นอยู่ของพวกเขาอาจตกอยู่ในอันตรายได้บ่อย ๆ

ข้าพเจ้าเคยบอกแล้วว่า ความเกรงกลัวความยุ่งเหยิงไร้ระเบียบ และความรักความอยู่ดีกินดี ทำให้ประชาชนประชาธิปไตยเพิ่มหน้าที่ของรัฐบาลกลางโดยไม่รู้สีกตัว เพราะรัฐบาลกลางเป็นอำนาจเพียงอย่างเดียวที่จะมีผลกำลังโดยลำพังตัวเอง มีสติปัญญาเพียงพอ มีเสถียรภาพพอที่จะป้องกันพวกเขาจากอนาธิปไตยได้ ข้าพเจ้าแทบไม่จำเป็นจะต้องกล่าวเสริมว่าสภาวะการณ์พิเศษทั้งหมด ซึ่งมีแนวโน้มที่จะทำให้สังคมประชาธิปไตยวุ่นวายไม่มั่นคง ทำให้คนทั่วไปมีสัญชาตญาณของการเสียสละมากขึ้น และชักนำบุคคลมากยิ่งขึ้นทุกที ให้ยอมเสียสละสิทธิของตนเพื่อความสงบสุขของพวกเขา

ดังนั้น จึงไม่มีคราวไหนที่ประชาชนพร้อมที่จะเพิ่มหน้าที่ของอำนาจกลาง มากเท่ากับยามที่พ้นจากการปฏิวัติของเล็ดตอนยาวนาน ซึ่งหลังจากดึงเอาทรัพย์สินออกจากมือของเจ้าของเดิมแล้ว ยังทำให้ความเชื่อทั้งหมดสั่นคลอน ทำให้ชาติเต็มไปด้วยความเกลียดชังเป็นเดือดเป็นแค้น เต็มไปด้วยผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกัน และกลุ่มก่อความวุ่นวายซึ่งต่อต้านกันอีกด้วย ในยามนั้นความต้องการให้บ้านเมืองมีความสงบสุขจะกลายเป็นอารมณ์อันร้อนแรงจนขาดเหตุผล และราษฎรอาจจะลุ่มหลงไปกับความรักระเบียบจนเกิดความสับสนวุ่นวายก็ได้

ที่กล่าวมานี้เป็นการพิจารณาอุบัติเหตุหลายประการ ซึ่งต่างมีส่วนช่วยในการรวมอำนาจสู่ส่วนกลางทั้งสิ้น ข้าพเจ้ายังมีได้พูดถึงอุบัติเหตุสำคัญเลย

ในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย สาเหตุบังเอิญประการแรกซึ่งสามารถดึงเอาการดำเนินงานทุกอย่างมาไว้ในมือขององค์อธิปัตย์ได้ คือที่มาขององค์อธิปัตย์เอง และแนวโน้มขององค์อธิปัตย์

คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในยุคของความเสมอภาค ย่อมจะชอบอำนาจกลางเป็นธรรมดาและเต็มใจที่จะขยายอภิสิทธิ์ของอำนาจนั้นออกไป แต่ถ้ามั่นอำนาจเดียวกันนี้เผอิญเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของคนเหล่านั้นอย่างซื่อสัตย์ และเป็นตัวแทนสัญชาตญาณของพวกเขาแท้ ๆ ความไว้วางใจที่คนให้แก่อำนาจกลางย่อมจะมีมากแทบไม่มีขอบเขต และเขาเชื่อว่าทุกสิ่งที่เขาให้แก่อำนาจนั้นเป็นการให้แก่ตนเอง

การตั้งอำนาจบริหารสู่ส่วนกลาง จะเป็นเรื่องง่ายและรวดเร็วสำหรับกษัตริย์ ซึ่งยังยึดอยู่กับระเบียบเก่าแก่แบบอภิชนาธิปไตยในบางเรื่อง น้อยกว่าสำหรับเจ้าผู้ครองใหม่ ๆ ซึ่งเกิดมาจากการปกครองแบบเก่า เพราะชาติกำเนิด อคติ สัญชาตญาณ นิสัยความเคยชินของเจ้าผู้ครองเหล่านี้ จะเกี่ยวพันอยู่กับที่มาของความเสมอภาคอย่างไม่มีวันเสื่อมคลาย ข้าพเจ้ามิได้หมายความว่า เจ้าผู้ครองซึ่งมีพื้นเพแบบอภิชนาธิปไตย ซึ่งมีชีวิตอยู่ในศตวรรษแห่งประชาธิปไตย มิได้หาทางที่จะรวมอำนาจสู่ส่วนกลางแต่อย่างใด ข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านเหล่านั้นพยายามขยันขันแข็งเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ สำหรับท่านเหล่านั้น ผลประโยชน์อย่างเดียวของความเสมอภาค อยู่ที่การรวมอำนาจ แต่ความสะดวกของท่านเหล่านั้นมีน้อยกว่า เพราะราษฎรแทนที่จะทำตามความปรารถนาของตน กลับทำเช่นนั้นได้ยากเต็มที่ ในสังคมประชาธิปไตย การรวมอำนาจจะยิ่งใหญ่เพียงไร ก็อยู่ที่ว่าองค์อธิปัตย์เป็นอภิชนาธิปไตยน้อยลงเพียงนั้น นั่นคืออกติกา

ยามที่ราชวงศ์แบบเก่าปกครองประเทศอภิชนาธิปไตย ในเมื่ออคติธรรมชาติขององค์อธิปัตย์สอดคล้องกับอคติธรรมชาติของเหล่าขุนนางพอคติ ความชั่วร้ายซึ่งฝังแน่นอยู่ในสังคมอภิชนาธิปไตยจึงพัฒนาอย่างเสรี และไม่มีสิ่งใดมาเยี่ยวยาได้ การณ์จะกลับตรงกันข้ามยามที่ลูกหลานซึ่งสืบมาจากระบบศักดินาเป็นหัวหน้าประชาธิปไตย แต่ละวันการศึกษาของพระองค์นี้สัสัยความเคยชิน และความทรงจำของพระองค์ จะทำให้เจ้าผู้ครองเอนเอียงไปทาง

ความรู้สึกอันเกิดจากความไม่เสมอภาคทางฐานะ และตามสภาพสังคมของตน ประชาชนจะเอนเอียงไปทางชนบทรวมเนียนอันเกิดจากความเสมอภาคอยู่ตลอดเวลา ในยามนั้นสิ่งที่จะเกิดขึ้นก็คือ ราษฎรจะหาทางรวบอำนาจกลางเอาไว้ในฐานะที่เป็นอำนาจอภิชนาธิปไตยมากกว่าเป็นอำนาจเผด็จการและราษฎรจะรักษาอิสรภาพของตนไว้อย่างมั่นคง ไม่เพียงเพราะเขาต้องการมีเสรีเท่านั้น แต่โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพราะเขาต้องการอยู่อย่างเท่าเทียมกัน

การปฏิวัติที่โค่นล้มครอบครัวยุโรปเก่าแก่ของกษัตริย์ เพื่อตั้งคนใหม่ขึ้นเป็นประมุขของประชาชนประชาธิปไตย อาจทำให้อำนาจกลางอ่อนกำลังลงได้ชั่วขณะ แต่แม้ว่าการปฏิวัติในขั้นแรกจะมีลักษณะเป็นอนาธิปไตยก็ตาม เราไม่ควรวิรือที่จะทำนายได้ล่วงหน้าว่า ผลจำเป็นขั้นสุดท้ายคงจะได้แก่การขยายและประกันอภิสิทธิ์ของอำนาจกลาง

เงื่อนไขแรกและในบางแง่เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นเพียงประการเดียวที่จะทำให้บรรลุถึงการรวมอำนาจของประชาชนในสังคมประชาธิปไตย คือการรักความเสมอภาค หรือการทำให้คนเชื่อเช่นนั้น โดยนัยนี้วิชาการว่าด้วยระบบเผด็จการซึ่งครั้งกระโน้นแสนจะยุ่งยาก จึงกลายเป็นของง่าย กล่าวคือ วิชาการนั้นลดรูปลงมาเหลือเป็นเพียงหลักการเดียว

บทที่ ๕

ในบรรดาชาติยุโรปต่าง ๆ ในสมัยเรา อำนาจอธิปไตยเพิ่มขึ้น แม้ว่าองค์อธิปัตย์จะมีความมั่นคงน้อยลง

ถ้าเราบังเอิญมานั่งไต่รถองถึงเรื่องทีกล่าวมาข้างต้น เราคงจะทั้งประหลาดใจและตื่นตระหนกระคนกัน ที่มองเห็นว่าในยุโรป ทุกสิ่งทุกอย่างดูเหมือนจะมีส่วนช่วยในการเพิ่มพูนอิทธิฤทธิ์ของอำนาจกลางอย่างมากมาย และทำให้ฐานะของบุคคลอ่อนแอลงทุกวัน เป็นเบี้ยล่างยิ่งขึ้นและขาดความมั่นคงยิ่งขึ้น

ชาติประชาธิปไตยในยุโรปทุกชาติต่างมีแนวโน้มกว้าง ๆ ตลอดเวลา แบบที่นำคนอเมริกันไปสู่การรวมอำนาจ และยิ่งกว่านั้น แนวโน้มเหล่านี้ยังมาจากสาเหตุบังเอิญที่มีความสำคัญเป็นรองอีกมากมาย ซึ่งคนอเมริกันไม่รู้จักเลย เราอาจกล่าวได้ว่าแต่ละก้าวข้างไปสู่ความเสมอภาค นำชาติเหล่านั้นเข้าไปใกล้ระบบเผด็จการยิ่งขึ้นทุกที

เพียงเหลือบมองไปรอบ ๆ ตัว และดูตัวเราเองก็พอจะทำให้เราเชื่อเช่นนั้นได้

ตลอดศตวรรษอธิปไตยที่ผ่านมา องค์อธิปัตย์ของยุโรป ถูกลิดรอนหรือตัดสิทธิ์ที่ติดมากับอำนาจของตนมากมาย ระยะเวลาที่ผ่านมายังไม่ทันถึง ๑๐๐ ปี ในประเทศยุโรปส่วนใหญ่ ครั้งนั้นยังคงมีบุคคลหรือคณะซึ่งค่อนข้างอิสระเป็นผู้ใช้ความยุติธรรม เกณฑ์และคุณแลทหาร เก็บภาษีอากร ชำบ่วยครั้งยังบัญญัติและอธิบายกฎหมายเองเสียอีก มาบัดนี้ได้ตั้งหน้าที่ปกติของอำนาจอธิปไตยกลับคืนไปอยู่กับตนเพียงผู้เดียว ในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง รัฐไม่ยอมให้มีคนกลางระหว่างรัฐและราษฎรอีกแล้ว รัฐเป็นผู้ดูแลราษฎรเองในกิจการทั่วไป ข้าพเจ้าไม่เคยคิดที่จะตำหนิการรวมอำนาจแบบนี้เลย ข้าพเจ้าเพียงแต่ชี้แจงให้ทราบเท่านั้น

ในยุคเดียวกันในยุโรป มีอำนาจรองเป็นจำนวนมากซึ่งเป็นตัวแทนของผลประโยชน์

ท้องถิ่น และบริหารกิจการท้องถิ่น อำนาจท้องถิ่นเหล่านี้ ส่วนใหญ่สูญหายไปแล้ว และมีแนวโน้มที่จะสูญหายไปหมดอย่างรวดเร็ว หรือตกอยู่ในภาวะที่ต้องพึ่งอำนาจอื่นอย่างเต็มที่ จากปลายทวีปยุโรปหนึ่งไปจนจรดอีกปลายหนึ่ง อภิสัทธ์ของขุนนางชั้นผู้ใหญ่ เสร็จภาพของนคร การบริหารส่วนท้องถิ่นถูกทำลายลง หรือกำลังจะถูกทำลาย

นับเป็นเวลาครึ่งศตวรรษมาแล้ว ยุโรปผ่านการปฏิวัติและการต่อต้านการปฏิวัติมา มากมายหลายครั้ง ซึ่งทำให้ยุโรปเคลื่อนไหวไปในทางตรงกันข้าม แต่การเคลื่อนไหวเหล่านั้น ทุกๆ ครั้งจะเหมือนกันตรงประเด็นหนึ่ง กล่าวคือทุกครั้งอำนาจจะสั่นคลอนหรือถูกทำลาย ลง อภิสัทธ์ในท้องถิ่นซึ่งประเทศฝรั่งเศสมิได้ทำลายให้หมดไปจากประเทศที่ถูกพิชิต ในที่สุด ก็สูญสิ้นไปภายใต้ความพยายามของบรรดาเจ้าผู้ครองแคว้นที่ได้ชัยชนะเหนือฝรั่งเศส เจ้าผู้ ครองเหล่านี้โยนของใหม่ ๆ ซึ่งการปฏิวัติสร้างขึ้นมาจากไปหมด ยกเว้นการรวมอำนาจสู่ส่วน กลาง นับเป็นสิ่งเดียวที่ท่านเหล่านั้นยอมยึดถือไว้จากการปฏิวัติ

สิ่งซึ่งข้าพเจ้าใคร่ตั้งข้อสังเกตก็คือว่า สิทธิต่างๆ ซึ่งถูกดึงออกไปทีละอย่างสอง อย่างในสมัยเรา จากชนชั้นต่างๆ จากกลุ่มต่างๆ จากบุคคล มิได้เป็นประโยชน์อย่างใดใน การทำให้อำนาจใหม่ ๆ มีพื้นฐานที่เป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น แต่สิทธิดังกล่าวจากทุกหนทุก แห่ง กลับมารวมอยู่ในกำมือขององค์อธิปัตย์ ไม่ว่าที่ไหนรัฐสามารถปกครองราษฎรแม้ที่ต่ำ ต้อยที่สุดด้วยตนเองมากขึ้นทุกที และถ้าพึงตัวรัฐสามารถดูแลราษฎรแต่ละคนได้ แม้ในเรื่อง เล็กน้อยที่สุด*

* ลักษณะที่บังเจกชนค่อย ๆ อ่อนแอลง ร่อย ๆ เมื่อเทียบกับพลังของสังคมปรากฏออก มาหลายร้อยพันอย่าง ข้าพเจ้าอยากจะยกตัวอย่างลักษณะหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับมรดก

ในประเทศอักษนาธิปไตย ตามธรรมดาคนจะเคารพในเจตจำนงของคนอื่นอย่างลึกซึ้ง แม้ ในเรื่องเล็กน้อยที่สุด จนบางครั้งถึงกับกลายเป็นเรื่องไสยศาสตร์ทีเดียวเช่นในหมู่ประชาชนสมัย โบราณของยุโรป กล่าวคือ อำนาจของสังคมแทนที่จะขัดความประสงค์ของผู้ที่กำลังจะตาย กลับส่ง พลังหนุนให้เสียอีกแม้ในเรื่องเล็กที่สุด คือให้ผู้ที่กำลังจะตายมีอำนาจวาร

ยามที่คนอยู่อ่อนแอ เจตจำนงของผู้ตายจะได้รับการเคารพน้อยกว่า คือให้ผู้ตายแสดง ความต้องการในขอบเขตแคบมาก ถ้าเลยขอบเขตออกไป องค์อธิปัตย์จะเป็นผู้ยกเลิกหรือควบคุมเจต จำนงนั้น กล่าวโดยนัยนี้ก็คือ ในสมัยกลางอำนาจในการยกมรดกไม่มีขอบเขต ในฝรั่งเศสสมัยเรา คนจะแจกมรดกของตนให้ลูก ๆ โดยรัฐไม่เข้าแทรกแซงไม่ได้ หลังจากจัดการกับชีวิตของคนทั้งชีวิต แล้วรัฐยังอยากจะจัดการกับการกระทำครั้งสุดท้ายในชีวิตอีกด้วย

สถาบันการกุศลเกือบทุกแห่งในยุโรปสมัยโบราณ อยู่ในกำมือของบุคคลหรือคณะบุคคล ปัจจุบันสถาบันเหล่านั้นต้องขึ้นอยู่กับองค์อธิปัตย์ทั้งสิ้น และในหลาย ๆ ประเทศ องค์อธิปัตย์จะเป็นผู้บริหารงาน รัฐเกือบจะเป็นผู้ดูแลเพียงผู้เดียว ในเรื่องการให้อาหารแก่ผู้หิวโหย ให้ความช่วยเหลือและที่พักพิงแก่คนเจ็บป่วย หางานให้คนที่อยู่ว่าง รัฐทำตัวเป็นผู้แก้ไขความทุกข์ยากทุกชนิดเกือบจะเพียงผู้เดียว

ในประเทศต่างๆ เป็นส่วนมาก การศึกษาเช่นเดียวกับการกุศล ปัจจุบันกลายเป็นกิจการระดับชาติ รัฐรับเด็กและบ่อยครั้งนำเด็กมาจากอ้อมอกของมารดา เพื่อมอบให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ดูแล รัฐนี้เองที่ทำหน้าที่ลดบันดาลให้คนแต่ละรุ่นเกิดความรู้สึกร่างต่าง ๆ และให้ความคิดแก่คนเหล่านั้น การศึกษาเช่นเดียวกับสิ่งอื่น มีรูปแบบเดียวกันหมด ความแตกต่างกันเช่นเดียวกับเสรีภาพค่อย ๆ หายไปทุกวัน ๆ

ข้าพเจ้าไม่หวั่นเช่นกันที่จะกล่าวว่า ในบรรดาประเทศคริสเตียนเกือบทุกประเทศ ในปัจจุบัน ทั้งประเทศคาทอลิกและโปรเตสแตนต์ การศาสนาที่มีท่าว่าจะตกอยู่ในกำมือของรัฐบาล มิใช่ว่าองค์อธิปัตย์แสดงความห่วงแหนอยากจะเป็นผู้กำหนดลัทธิเอง แต่องค์อธิปัตย์ใช้วิธีแย่งเจตจำนงของผู้ที่อธิบายศาสนามากขึ้นทุกที ถึงเอาทรัพย์สินของพระไปเสีย ตั้งเงินเดือนให้ หั้นเหและใช้อิทธิพลซึ่งพระมีอยู่เพื่อประโยชน์ของตนแต่ฝ่ายเดียว องค์อธิปัตย์ทำให้พระเป็นข้าราชการพวกหนึ่งและบ่อยครั้งเป็นผู้คอยรับใช้ตน และสอดแทรกไปในส่วนลึกแห่งวิญญานของแต่ละคนพร้อม ๆ กับพระ*

แต่นั้นเป็นเพียงมุมหนึ่งของภาพเท่านั้น

อำนาจขององค์อธิปัตย์ไม่เพียงแผ่กว้างเข้าไปทั่วอาณาจักรของอำนาจเก่า ดังที่เราเห็นมาเมื่อสักครู่เท่านั้น อาณาจักรไม่พอที่จะบรรจุอำนาจนั้นได้หมดเสียแล้ว อำนาจนั้นจึงล้นอาณาจักรเก่าแก่ออกมาทุกด้าน และแผ่ขยายเข้าไปในอาณาจักรซึ่งก่อนหน้านั้น เคยสงวนไว้ให้อิสระภาพส่วนบุคคล การกระทำต่างๆ มากมายซึ่งครั้งกระโน้นเคยพ้นการควบคุมของสังคมมาบัดนี้ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของสังคมเสียแล้ว และการกระทำเหล่านั้นเพิ่มจำนวนสูงขึ้นตลอดเวลา

* ขณะที่อำนาจหน้าที่ของอำนาจกลางเพิ่มสูงขึ้น จำนวนข้าราชการที่เป็นตัวแทนอำนาจนั้นก็เพิ่มขึ้นด้วย ข้าราชการเหล่านั้นได้สร้างชาติเล็ก ๆ ขึ้นมาในชาติใหญ่ และเนื่องจากรัฐบาลเป็นผู้ให้เสรีภาพแก่เขา พวกเขาจึงกลายเป็นกลุ่มอภิชนาธิปไตยมากขึ้นทุกทีในแต่ละประเทศ

เกือบจะทั่วทุกแห่งในยุโรป องค์อธิปัตย์ปกครองโดยสองลักษณะ ลักษณะหนึ่งคือปกครองราษฎรโดยการทำให้ราษฎรกลัวเจ้าหน้าที่ของตน อีกลักษณะหนึ่ง โดยทำให้ราษฎรมีความหวังว่าจะได้เป็นเจ้าหน้าที่ของตน

ในประเทศอภิชนาธิปไตย โดยปกติอำนาจสังคมเคยจำกัดอยู่แค่การควบคุมดูแลราษฎร ในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงและขัดแย้งกับผลประโยชน์ของชาติ ส่วนที่เหลืออำนาจสังคมเต็มใจปล่อยให้อยู่ในดุลพินิจของราษฎรอย่างเสรีในประเทศเหล่านี้ รัฐบาลบ่อยครั้งจะลืมนึกไปว่าตนเป็นผู้ที่อาจจะทำให้ความสุขสบายของคนทั้งประเทศต้องถูกกระทบกระเทือน เพราะความผิดพลาดและความทุกข์ยากของบุคคล และลืมนึกไปว่าการป้องกันความพินาศของบุคคลในบางครั้งเป็นภารกิจของสาธารณะ

ชาติประชาธิปไตยในสมัยเรากำลังจะเอนเอียงไปในทางตรงกับข้ามมากจนเกินไป

เป็นที่แน่ชัดว่าเจ้าผู้ครองแคว้นของเราส่วนมากไม่เพียงต้องการปกครองประชาชนทั้งประเทศเท่านั้น เราอาจกล่าวได้ว่า เจ้าผู้ครองเหล่านั้นมองว่าตนเองเป็นผู้รับผิดชอบการกระทำและชะตาชีวิตของราษฎรแต่ละคน จัดแจงเป็นผู้แนะนำและให้ความสว่างแก่ราษฎรแต่ละคนในการกระทำต่างๆ และเมื่อจำเป็นเข้าก็จะช่วยทำให้ราษฎรมีความสุขด้วยทั้งๆ ที่ราษฎรไม่ต้องการ

ส่วนบุคคลนั้นแล้ว พวกเขามองเห็นอำนาจสังคมในลักษณะเดียวกันมากขึ้นทุกที เมื่อถึงคราวจำเป็น เขาจะร้องขอความช่วยเหลือจากอำนาจสังคมในทุกๆ เรื่อง สายตาเขาจับจ้องอยู่ที่อำนาจสังคมทุกขณะจิต ราวกับมองดูครูหรือผู้นำทาง

ข้าพเจ้าขอยืนยันว่า ไม่มีประเทศใดในยุโรปที่การบริหารประเทศไม่เพียงเปลี่ยนมาเป็นแบบรวมอำนาจยิ่งกว่าเดิมเท่านั้น แต่ยังมีถดถอยและละเอียดล่อยิ่งไปกว่าเดิมด้วย การบริหารสอดแทรกเข้าไปในกิจการส่วนตัวยิ่งไปกว่าครึ่งกระโน้น การบริหารวางกฎเกณฑ์การกระทำมากยิ่งขึ้นและปลีกย่อยยิ่งขึ้นตามวิธีของตน การบริหารแทรกแซงมากขึ้นทุกวัน คอยวุ่นวายอยู่ข้างๆ รอบๆ และเหนือแต่ละคน เพื่อคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ และจัดขวาง

ครึ่งกระโน้น องค์กรบริษัทมีชีวิตอยู่ได้ด้วยรายได้จากพื้นดิน หรือจากผลผลิตของภาคีอากร ปัจจุบันการณียุคได้เป็นไปดังนั้นเสียแล้ว ขณะที่ความจำเป็นเพิ่มพูนขึ้นพร้อมด้วยอำนาจของพระองค์ ในสภาวะการณ์เดียวกับที่สมัยก่อนบรรดาเจ้าผู้ครองแคว้นแก้ไขโดยกำหนดภาคีอากรใหม่ ปัจจุบันเราหันไปพึ่งการกักขัง โดยนัยนี้รัฐจึงกลายเป็นลูกหนักที่ละเล็กที่ละน้อยของเศรษฐกิจส่วนมาก รัฐนำเงินทุนก้อนใหญ่ที่สุดมารวมอยู่ในกำมือของตน

รัฐยังดึงเงินทุนก้อนเล็กๆ มาด้วยวิธีอื่น

ขณะที่คนเข้าปะปนกันและฐานะเท่าเทียมกัน คนจนก็มีทรัพย์สินมากขึ้น มีความรู้สึกบุญญาสูงขึ้น มีความปรารถนามากขึ้น เขาเกิดความคิดที่จะปรับปรุงวิถีชีวิตของตนให้ดีขึ้น และหาวิธีบรรลุปเป้าหมายด้วยการออมทรัพย์ ดังนั้นการออมทรัพย์ในแต่ละวันจึงทำให้เกิดเงินท่อนก้อนเล็ก ๆ เป็นจำนวนมากมายอันเป็นผลงานช้า ๆ และต่อเนื่อง เงินท่อนนั้นเพิ่มพูนขึ้นตลอดเวลา แต่เงินท่อนก้อนเล็ก ๆ นั้นส่วนใหญ่คงจะไม่ให้ผลิตผลอันใด ถ้าแยกกันอยู่อย่างกระจัดกระจาย สิ่งนี้จึงทำให้เกิดสถาบันเพื่อมนุษย์ ซึ่งในไม่ช้า ถ้าข้าพเจ้าเข้าใจไม่ผิด คงจะกลายเป็นสถาบันการเมืองที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของเรา คนผู้มีน้ำใจกุศลเกิดความคิดที่จะรวบรวมทรัพย์สินที่ออมไว้ของคนจน และใช้ผลิตผลจากทรัพย์สินนั้นให้เป็นประโยชน์ ในบางประเทศสมาคมที่มีเจตนาดีเหล่านี้ยังคงแยกจากรัฐโดยสิ้นเชิง แต่ในเกือบทุกประเทศสมาคมนี้มีแนวโน้มที่จะปะปนอยู่กับรัฐ ทั้งยังมีบางประเทศที่รัฐบาลเข้าแทนที่สมาคมดังกล่าว และลงมือทำงานอันมหาศาล คือรวบรวมเงินออกออมประจำวันของคนงานหลายล้านคน ไว้ในที่เพียงแห่งเดียว และหาประโยชน์จากเงินนั้นด้วยน้ำมือของรัฐบาลเพียงผู้เดียว

โดยนัยนี้ รัฐจึงดึงเอาเงินของเศรษฐีมาไว้กับตนด้วยการกักขัง และโดยอาศัยธนาคารออมสินรัฐก็จัดการกับสภาวะของคณจนตามอำเภอใจ ความมั่งคั่งของประเทศฝรั่งเศสเพิ่มมากขึ้น มือและสู่มือของรัฐอยู่ตลอดเวลา ความมั่งคั่งจะพอกพูนขึ้นในมือของรัฐ ยิ่งความเสมอภาคทางฐานะสูงขึ้น เพราะเหตุว่าในประเทศประชาธิปไตยมีแต่รัฐเท่านั้นที่ได้รับความไว้วางใจจากบุคคล เพราะมีแต่รัฐเท่านั้นที่ดูจะมีพลังและยั่งยืนอยู่บ้าง *

โดยนัยนี้ของคณธิปไตยจึงมิได้จำกัดตัวอยู่แค่การดูแลทรัพย์สินสมบัติของสาธารณะแต่ยังเข้าไปยุ่งกับทรัพย์สินส่วนตัวด้วย รัฐเป็นหัวหน้าราษฎรแต่ละคน และบ่อยครั้งเป็นนายและยิ่งกว่านั้น รัฐเป็นทั้งผู้ดูแลและคนเก็บเงินให้ราษฎรด้วย

อำนาจกลางไม่เพียงปฏิบัติหน้าที่ทั้งหมดของอำนาจแบบเก่าแต่ลำพังเท่านั้นยังขยายอำนาจออกไปนอกเหนือขอบข่ายอำนาจเดิมอีกด้วย แต่เคลื่อนไหวด้วยความคล่องตัว ด้วยพลังและอิสรภาพเหนือกว่าที่เคยทำในสมัยก่อน

* ในแง่หนึ่ง ความนิยมความสุขสบายเพิ่มขึ้นทุกที่ และรัฐบาลก็เขยื้อนแหล่งความสุขสบายทุกแหล่งมากขึ้นทุกที่

ดังนั้น คนจึงเดินไปบนเส้นทางที่ต่างกันสองเส้น สู่วิถีความเป็นทาส ความนิยมความสุขสบายหันเหเขาออกไปไม่ปะปนกับรัฐบาล และความรักความสุขสบายทำให้เขาต้องพึ่งผู้ปกครองอย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นทุกที่

ทุกรัฐบาลในยุโรปในสมัยเราได้ปรับปรุงวิชาการบริหารให้ดีขึ้นอย่างน่าอัศจรรย์ ทำมากกว่า และทำแต่ละอย่างด้วยความเป็นระเบียบเหนือกว่ารวดเร็วกว่า และใช้จ่ายน้อยกว่า รัฐบาลเหล่านี้จะมีความรู้เพิ่มขึ้นในทุกด้าน ซึ่งเคยเป็นความสามารถของบุคคล แต่ละวันบรรดาเจ้าผู้ครองแคว้นในยุโรปทำให้ผู้แทนของตนต้องฟังพาดนยิ่งขึ้น และคิดประดิษฐ์วิธีใหม่ๆ ขึ้น เพื่อที่จะคอยดูแลคนเหล่านั้นอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น และควบคุมด้วยความยากลำบาก น้อยลง เจ้าผู้ครองเห็นว่า การให้เจ้าหน้าที่ดูแลกิจการทุกประเภทยังไม่พอ เขายังควบคุมพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ในการดูแลกิจการทุกประเภทอีกด้วย โดยลักษณะการเช่นนี้ การบริหารประเทศจึงมีดีขึ้นอยู่กับอำนาจเดียวกันเท่านั้น แต่ยังคงยึดอยู่ในที่เดียวกันมากขึ้นทุกทีอีกด้วย และรวมอยู่ในมือของคนน้อยคนลงกว่าเดิม รัฐบาลรวมอำนาจการกระทำไว้กับตน และพร้อมกันนั้นก็เพิ่มอภิสิทธิ์ของตนด้วย นั่นเป็นสาเหตุสองชั้นแห่งพลัง

ยามที่เราพิจารณาดูโครงสร้างของอำนาจตุลาการที่เคยเป็นมาในกาลก่อนในประเทศยุโรปส่วนใหญ่ จะมีสองสิ่งที่สะดุดใจเราคือ อิศรภาพและขอบข่ายงานของอำนาจนั้น

ศาลสถิตยุติธรรมไม่เพียงตัดสินการทะเลาะวิวาทระหว่างบุคคลกับบุคคลในเกือบทุกเรื่องเท่านั้น ในคดีส่วนใหญ่ศาลนี้ยังเป็นตุลาการตัดสินระหว่างบุคคลกับรัฐด้วย

ในที่นี้ข้าพเจ้าไม่ประสงค์จะกล่าวถึงหน้าที่ทางการเมืองและทางบริหารซึ่งศาลเคยแย่งชิงมาทำในบางประเทศ แต่จะกล่าวถึงหน้าที่ทางตุลาการซึ่งศาลกระทำอยู่ในทุกประเทศในหมู่ประชาชนทุกชาติในยุโรป เคยมีและยังมีสิทธิของบุคคลมากมายซึ่งส่วนมากเกี่ยวข้องกับกรรมสิทธิ์ทั่วไป สิทธิเหล่านั้นเคยอยู่ภายใต้อารักขาของผู้พิพากษา รัฐไม่สามารถละเมิดสิทธินี้ได้โดยปราศจากการยินยอมของผู้พิพากษา

อำนาจกิจการเมืองนี้เองทำให้ศาลของยุโรปแตกต่างในสาระสำคัญจากศาลอื่นใด เพราะเหตุว่าประชาชนทุกชาติมีผู้พิพากษา แต่ทุกชาติไม่เคยให้ผู้พิพากษามีอภิสิทธิ์แบบนั้น

คราวนี้ถ้าเราลองพิจารณาดูสิ่งที่เกิดขึ้นในประเทศประชาธิปไตยในยุโรปซึ่งเราเรียกว่ามีเสรี เช่นเดียวกับในประเทศอื่น ๆ เราจะเห็นว่าทุกหนทุกแห่งเคียงข้างศาลเหล่านี้ ยังมีการสร้างศาลอื่นที่มีอิสระน้อยกว่านี้ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะคือการตัดสินคดี ซึ่งอาจเกิดขึ้นระหว่างทางการและราษฎรเป็นกรณีพิเศษ แต่ยังคงปล่อยให้อำนาจตุลาการแบบเก่ามีอิศรภาพ

คงเดิม ทว่ามีกรขยับขอบอำนาจให้แคบเข้า และมีแนวโน้มมากขึ้นทุกทีที่จะให้มีตุลาการตัดสินเพียงผู้เดียวในคดีบุคคล

จำนวนศาลพิเศษเหล่านี้เพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา และมีหน้าที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ยี่งนานวันรัฐบาลก็ไม่จำเป็นต้องให้อำนาจอื่นมารับรองเจตนารมณ์และสิทธิของตน ในเมื่อชาติผู้พิพากษาไม่ได้ อย่างน้อยรัฐบาลก็อาจจะเลือกผู้พิพากษาเอง และให้ผู้พิพากษานั้นอยู่ในกำมือของตนตลอดเวลา กล่าวคือ ระหว่างรัฐบาลและบุคคล รัฐบาลยังเป็นผู้กำหนดสภาพจริงของความยุติธรรม มากกว่าจะกำหนดความยุติธรรมเอง

โดยนัยนี้ รัฐจึงเอากิจการทุกชนิดมาเป็นเรื่องของตนยังไม่พอ บ่อยครั้งขึ้นทุกที ยังเป็นผู้ตัดสินใจทุก ๆ เรื่องตามลำพัง โดยไม่มีใครควบคุม และไม่ขอความช่วยเหลือจากผู้ใด*

ในประเทศสมัยใหม่ในยุโรป มีสาเหตุใหญ่ประการหนึ่งซึ่ง นอกเหนือจากสาเหตุทั้งหลายที่ข้าพเจ้าเพิ่งจะกล่าวมา มีส่วนช่วยในการขยายบทบาทขององค์อธิปัตย์ หรือในการเพิ่มอภิสทธิขององค์อธิปัตย์อยู่ตลอดเวลา แต่เรามีได้ให้ความเอาใจใส่ต่อสาเหตุนั้นเพียงพอ สาเหตุหนึ่งคือการพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งได้รับการส่งเสริมจากความก้าวหน้าของความเสมอภาค

โดยปกติอุตสาหกรรมจะรวมคนเป็นจำนวนมากให้อยู่ในที่แห่งเดียวกัน และก่อให้เกิดความสัมพันธ์ยุ่งยากใหม่ ๆ ในหมู่คนเหล่านั้น อุตสาหกรรมทำให้คนเหล่านั้นต้องเปลี่ยนจากความสมบูรณ์พูนสุขและความยากลำบากอยู่อย่างกะทันหัน และตลอดระยะเวลาอันความสงบสุขของทวยราษฎร์ต้องถูกคุกคามด้วย ภัยที่สู่อุตสาหกรรมอาจทำให้คนที่ได้ผลประโยชน์และคนที่ทำงานนี้ต้องเสี่ยงกับการเสียสุขภาพและแม้แต่ชีวิต โดยนัยนี้ชนชั้นอุตสาหกรรมจึงจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบ ดูแล และควบคุมมากกว่าชนชั้นอื่น ๆ จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่หน้าที่ของรัฐบาลต้องเพิ่มมากขึ้นพร้อม ๆ กับอุตสาหกรรม

ความจริงข้อนี้นำไปใช้ได้ทั่วไป แต่ต่อไปนี้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชาติต่าง ๆ ในยุโรปโดยเฉพาะยิ่งกว่าที่กล่าวมา

* ในฝรั่งเศสมีการอธิบายเหตุผลแปลก ๆ ในเรื่องซึ่งไม่ถูกต้องกล่าวคือ ยามที่เกิดคดีระหว่างทางการและบุคคล ผู้ที่พิจารณาคดีต้องไม่ใช่ผู้พิพากษาธรรมดา โดยอ้างว่า จะได้ไม่มีการนำอำนาจปกครองเข้าไปเกี่ยวข้องกับอำนาจตุลาการ ราวกับว่าการให้รัฐบาลมีทั้งสิทธิในการพิพากษาคดีและสิทธิในการปกครองในเวลาเดียวกัน มิใช่เป็นการนำอำนาจทั้งสองมาปะปนกันแบบเผด็จการที่สุด และเป็นภัยอย่างยิ่ง

ในศตวรรษที่ผ่านมา พวกขุนนางเป็นเจ้าของที่ดิน และอยู่ในภาวะที่จะปกป้องที่ดินนั้นได้ ดังนั้น อสังหาริมทรัพย์จึงมีหลักประกันแน่นอนหายอยู่โดยรอบ และเจ้าของทรัพย์สินนั้นมีอิสรภาพมาก สิ่งเหล่านี้จึงก่อให้เกิดกฎเกณฑ์และความเคยชินซึ่งยั่งยืนต่อมา แม้จะมีการแบ่งปันที่ดินและขุนนางจะพินาศย่อยยับไป ทั้งในสมัยเรา เจ้าของที่ดินและเกษตรกรยังคงสามารถหลีกเลี่ยงการควบคุมของอำนาจสังคมได้ง่ายกว่าราชฏวอื่น ๆ ทั้งหมด

ในศตวรรษอภิชนาธิปไตยเดียวกันนี้ อันเป็นแหล่งกำเนิดแห่งประวัติศาสตร์ของเรา อสังหาริมทรัพย์มีความสำคัญน้อย เจ้าของก็ถูกเหยียดหยาม และไร้กำลัง นักอุตสาหกรรมจึงก่อตั้งเป็นชนชั้นพิเศษ ท่ามกลางโลกของขุนนาง แต่เนื่องจากนักอุตสาหกรรมไม่มีผู้อุปถัมภ์ที่มั่นคง เขาจึงไม่ได้รับการคุ้มครองแต่อย่างใด และบ่อยครั้งไม่สามารถปกป้องตัวเองได้

ดังนั้น คนจึงชินกับการที่จะพิจารณาทรัพย์สินสมบัติทางอุตสาหกรรมว่าเป็นทรัพย์สินที่มีลักษณะพิเศษ ซึ่งไม่สมควรจะได้รับการยกย่องแบบเดียวกัน และไม่ควรถูกได้รับหลักประกันแบบเดียวกับทรัพย์สินทั่วไป ทั้งมองว่านักอุตสาหกรรมเป็นชนชั้นเล็กๆ ซึ่งแยกไปจากระเบียบสังคม อิสรภาพของชนชั้นนี้มีค่าน้อย และเป็นชนชั้นซึ่งเหมาะที่จะปล่อยให้ตามอารมณ์ความรู้สึกของเจ้าผู้ครองแคว้นว่าจะจัดระเบียบพวกเขาอย่างไร อันที่จริงถ้าเราเปิดดูประมวลกฎหมายในสมัยกลาง เราจะประหลาดใจที่เห็นว่า ในศตวรรษแห่งอิสรภาพส่วนบุคคล กษัตริย์เป็นผู้วางระเบียบ ว่าด้วยการอุตสาหกรรมอยู่ตลอดเวลา แม้ในเรื่องละเอียดปลีกย่อย ในเรื่องนี้มีกรรวมอำนาจอย่างจริงจัง และละเอียดถี่ถ้วนเท่าที่จะทำได้

นับแต่เวลานั้นมา การปฏิวัติครั้งใหญ่ก็อุบัติขึ้นในโลก ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมซึ่งเคยเป็นเพียงสิ่งเล็กๆ ที่เฟื่องโผล่ขึ้นมา ก็เจริญเติบโตขึ้นและครอบคลุมไปทั่วยุโรป ชนชั้นอุตสาหกรรมขยายกว้างออกไป และเจริญรุ่งเรืองขึ้นจากซากปรักหักพังของชนชั้นอื่น ๆ ชนชั้นนี้เพิ่มขนกันจำนวน ความสำคัญ และความมั่งคั่ง เจริญรุ่งเรืองขึ้นตลอดเวลา เกือบจะทุกคนที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของชนชั้นนี้ ก็เข้ามาผูกพันด้วย อย่างน้อยก็ในบางเรื่อง หลังจากเคยเป็นชนชั้นพิเศษมาแล้ว ก็เริ่มมีที่ท่าว่าจะกลายเป็นชนชั้นสำคัญ หรือกล่าวโดยนัยหนึ่งคือชนชั้นที่ไม่เหมือนใคร อย่างไรก็ตาม ความคิดและความเคยชินมิได้เปลี่ยนไป เพราะเป็นของเก่าแก่แล้ว และสอดคล้องกับความคิดใหม่ๆ และนิสัยความเคยชินทั่วไปของคนสมัยเราอย่างตีเยี่ยม

ดังนั้น ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมจึงมิได้ช่วยเพิ่มพูนสิทธิ ขณะที่มีความสำคัญมากขึ้น ชนชั้นอุตสาหกรรมมิได้ขึ้นอยู่กับสิ่งอื่นน้อยลง ขณะที่มีความจำเป็นมากขึ้น แต่ตรงกันข้าม เราอาจจะกล่าวได้ว่า ชนชั้นนำระบบเผด็จการเข้ามา และระบบนี้จึงขยายตัวขึ้นเป็นธรรมชาติตลอดเวลาที่ชนชั้นเจริญขึ้น *

ขณะที่ประเทศมีอุตสาหกรรมมากขึ้น ประเทศก็ยิ่งรู้สึกถึงความจำเป็นของถนนหนทาง คลอง ท่าเรือ และงานอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะกึ่งสาธารณะมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำเงินทอง ยิ่งประเทศเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น บุคคลก็ยิ่งมีความยากลำบากในการทำอุตสาหกรรมมากขึ้น และรัฐก็ทำอุตสาหกรรมได้สะดวกขึ้น ข้าพเจ้าขอยืนยันอย่างไม่พร่ำว่า แนวโน้มที่เห็นชัดแจ้งขององค์อธิปัตย์ในสมัยเรา คือการรับภาระทำธุรกิจนี้แต่ลำพัง เมื่อถึงเวลานั้นประชากรจะต้องพึ่งพาองค์อธิปัตย์มากขึ้นตามลำดับ

นอกจากนี้ ขณะที่อำนาจของรัฐเพิ่มสูงขึ้น และความจำเป็นมีมากขึ้น รัฐก็ยังบริโภคผลิตผลทางอุตสาหกรรม ซึ่งทำในโรงงานของรัฐด้วยปริมาณที่สูงขึ้น โดยนับเองทีในแต่ละราชอาณาจักร องค์อธิปัตย์จึงเป็นนักอุตสาหกรรมที่ยิ่งใหญ่ที่สุด องค์อธิปัตย์ตั้งวิศวกรสถาปนิก ช่างเครื่อง และช่างฝีมือจำนวนมากมาคอยรับใช้ตน

* ข้าพเจ้าขออ้างข้อเท็จจริงบางประการเพื่อสนับสนุนเรื่องนี้ เราจะพบทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมของความมั่นคงทางอุตสาหกรรมจากเหมืองต่างๆ ขณะที่อุตสาหกรรมในยุโรปพัฒนาขึ้น และผลผลิตของเหมืองเป็นที่สนใจของคนทั่วไปมากขึ้น และการแสวงหาประโยชน์ต่างๆ จากเหมืองยากลำบากขึ้น เนื่องมาจากการแบ่งทรัพย์สินซึ่งติดตามมาด้วยความเสมอภาค องค์อธิปัตย์ส่วนใหญ่เรียกทรัพย์สินครอบครองเงินทุนของเหมืองและควบคุมการดำเนินงานของเหมือง อันเป็นสิ่งซึ่งสำหรับสินชนิดอื่นไม่มีใครสนใจมอง

เหมืองซึ่งเคยเป็นทรัพย์สินส่วนบุคคล ซึ่งมีข้อผูกมัด และมีหลักประกันเช่นเดียวกับข้อสังหาริมทรัพย์อื่น ๆ จึงตกอยู่ในกำมือของสาธารณะโดยเหตุนี้ รัฐเป็นผู้แสวงหาผลประโยชน์จากเหมือง หรือเป็นผู้ให้สัมปทาน เจ้าของถูกเปลี่ยนเป็นผู้ใช้ เขาได้สิทธิมาจากรัฐ และยิ่งกว่านั้น รัฐยังเรียกร้องอำนาจในการดำเนินงานเหมืองเกือบจะทุกแห่ง รัฐเป็นผู้ร่างกฎเกณฑ์ กำหนดวิธีการให้มีการควบคุมดูแลตามปกติและدابุคคลเหล่านั้นดั่งต้นไม้ขอม ศาลปกครองจะเป็นผู้ส่งเลขาให้ครอบครองเหมืองอีกต่อไป และทางการจะโอนอภิสิทธิ์ไปให้ผู้อื่น โดยลักษณะการเช่นนี้รัฐบาลมิใช่เป็นเพียงเจ้าของเหมืองเท่านั้น แต่ยังยึดชาวเหมืองให้อยู่ในกำมืออีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ขณะที่การอุตสาหกรรมพัฒนาไป การแสวงหาผลประโยชน์จากเหมืองก็ยิ่งเพิ่มสูงขึ้น มีการเจาะเหมืองใหม่ ประชากรตามเหมืองขยายกว้างออกไป และเพิ่มจำนวนมากขึ้น แต่ละวันองค์อธิปัตย์ขยายอาณาจักรของตนออกไปบนพื้นที่เราเหยียบย่างอยู่ และผู้ที่อยู่ในอาณาจักรนั้นก็คือข้าขวางใช้ตนเอง

องค์อธิปัตย์มิได้เป็นนักอุตสาหกรรมคนสำคัญที่สุดเท่านั้น แต่ยังมีแนวโน้มมากขึ้นทุกที ที่จะทำตนเป็นหัวหน้า หรือเป็นนายของบรรดานักอุตสาหกรรมอื่น ๆ ด้วย

เนื่องจากราษฎรอ่อนแอลง ขณะที่เสมอภาคกันยิ่งขึ้น เขาจึงทำอุตสาหกรรมไม่ได้เลย ถ้าไม่รวมตัวกัน ทว่าอำนาจสังคมนิยมจะควบคุมสมาคมเหล่านั้นเป็นธรรมดา

ควรจะต้องยอมรับว่า คนที่รวมตัวเป็นกลุ่ม ซึ่งเรียกว่าสมาคม ย่อมจะมีกำลังกล้าแข็งขึ้น และน่าคร้ามเกรงกว่าปัจเจกชน และกลุ่มเหล่านี้มีความรับผิดชอบในการกระทำของตนน้อยกว่าปัจเจกชน ดังนั้นจึงสมเหตุสมผลที่จะปล่อยให้แต่ละสมาคมเป็นอิสระจากอำนาจสังคมน้อยกว่าบุคคล

องค์อธิปัตย์จึงมีแนวโน้มที่จะลงมือเองมากขึ้น ซึ่งถูกกับรสนิยมของเขา ในประเทศประชาธิปไตย ราษฎรจะต่อต้านอำนาจกลางอย่างได้ผลก็โดยการใช้อำนาจกลางจะมองดูสมาคมที่มีอยู่ในกำมือตนอย่างไม่ลอบอารมณ์ สิ่งที่ควรตั้งข้อสังเกตก็คือ ในประเทศประชาธิปไตย บ่อยครั้งราษฎรจะมองสมาคมเหล่านี้ ซึ่งจำเป็นเหลือเกินสำหรับพวกเขา ด้วยความรู้สึกอันเร้นลับซึ่งมีทั้งห่วงเกรงและหวงแหนความรู้สึกนี้ ชัดขวางมิให้พวกเขาป้องกันสมาคมเหล่านั้น พลั้งและความเย็นยาวของสมาคมเฉพาะเล็ก ๆ เหล่านี้ ท่ามกลางความอ่อนแอและความขาดเสถียรภาพซึ่งมีอยู่ทั่วไป ทำให้ราษฎรพากันประหลาดใจและหวั่นวิตก และพวกเขาออกจะมองว่า การใช้ความสามารถธรรมชาติต่าง ๆ อย่างเสรี ของสมาคมเหล่านี้ เป็นอภิสิทธิ์ที่มีอันตราย

นอกจากนั้นสมาคมทั้งมวลซึ่งอุบัติขึ้นในสมัยเรา เป็นเสมือนบุคคลใหม่ซึ่งยังไม่มีสิทธิแบบคนเก่าแก่ ทั้งสมาคมเหล่านี้มาสู่โลกในยุคที่ยังมีการคิดถึงสิทธิของบุคคลน้อยมาก และเป็นยุคที่สังคมนิยมอำนาจไม่จำกัด ดังนั้นจึงไม่แปลกอะไรเลยที่สมาคมจะสูญเสียเสรีภาพของตนตั้งแต่เริ่มถือกำเนิดขึ้นมาทีเดียว

ในยุโรปทุกชาติ บางสมาคมจะก่อตั้งได้ ก็ต้องหลังจากที่รัฐตรวจสอบคุณภาพของสมาคมแล้ว และอนุมัติให้ตั้งได้ หลายประเทศในยุโรป รัฐพยายามที่จะขยายกฎเกณฑ์ให้ครอบคลุมไปทั่วทุกสมาคม เรามองเห็นได้ง่ายว่าผลของการกระทำแบบนี้จะไปถึงไหน

เมื่อองค์อธิปัตย์มีสิทธิอนุมัติการตั้งสมาคมทุกชนิดภายใต้เงื่อนไขบางประการแล้ว ไม่ใช่องค์อธิปัตย์ย่อมจะเรียกร้องสิทธิควบคุมและดำเนินกิจการสมาคมดังกล่าวด้วย เพื่อว่า

สมาคมจะได้ไม่สามารถหลีกเลี่ยงกฎเกณฑ์ซึ่งตนกำหนดไว้ได้ โดยลักษณะการเช่นนี้ หลังจากทำให้ทุกคนที่ปรารถนาจะตั้งสมาคมต้องขึ้นอยู่กับตนแล้ว รัฐบาลยังตั้งเอาคนที่ร่วมกันเป็นสมาคมอยู่แล้วมาขึ้นอยู่กับตนด้วย กล่าวคือ เกือบจะทุกคนที่มีชีวิตอยู่ในสมัยเราทีเดียว

โดยนัยนี้ องค์อธิปัตย์จะเข้าครอบครองอำนาจใหม่ส่วนใหญ่ ซึ่งอุตสาหกรรมสร้างขึ้นในโลกปัจจุบันมากขึ้นทุกที และนำไปใช้เพื่อประโยชน์ตน อุตสาหกรรมนำเรา และองค์อธิปัตย์ก็นำอุตสาหกรรม

ข้าพเจ้าให้ความสำคัญกับทุกสิ่งที่ข้าพเจ้าพึงจะกล่าวมามาก จนกระทั่งข้าพเจ้ากระวนกระวายใจ ด้วยเกรงว่าจะทำให้ความคิดของข้าพเจ้าสับสน ทั้ง ๆ ที่ปรารถนาจะแสดงความคิดนั้นให้ชัดเจนขึ้น

ดังนั้น ถ้าแม้ว่าท่านผู้อ่านเห็นว่าตัวอย่างที่ยกมาสนับสนุนคำพูดของข้าพเจ้ายังไม่พอเพียง หรือเลือกมาไม่ดี ถ้าผู้อ่านคิดว่าข้าพเจ้าพูดถึงความก้าวหน้าของอำนาจสังคมอย่างเกินจริงไปในบางแห่ง และตรงกันข้ามคิดว่าข้าพเจ้าให้ปัจเจกชนใช้อิสรภาพในขอบเขตที่แคบมากเกินไปละก็ ข้าพเจ้าขอวิงวอนให้ท่านละจากหนังสือนี้ชั่วคราว และลองพิจารณาตุ่สิ่งต่างๆ ที่ข้าพเจ้าแถมมาให้ทราบด้วยตัวท่านเอง ขอให้ท่านพิจารณาสิ่งซึ่งเกิดขึ้นในหมู่เราและนอกเหนือตัวเราในแต่ละวันดูให้ถี่ถ้วน ลองถามเพื่อนข้างเคียงของท่านดู และในที่สุดลองพิจารณาพิจารณาด้วยตัวเอง ข้าพเจ้าคงเข้าใจผิดทีเดียว ถ้าท่านผู้อ่านสามารถบรรลุถึงจุดที่ข้าพเจ้าประสงค์จะนำท่านไปได้โดยไม่มีไครนำทาง และโดยอาศัยเส้นทางอื่น

ท่านผู้อ่านจะสังเกตเห็นว่า ตลอดเวลาครึ่งศตวรรษที่เพิ่งจะผ่านไป การรวมอำนาจในทั่วทุกแห่งเพิ่มสูงขึ้นด้วยวิธีการต่างๆ ร้อยพันประการ สงคราม การปฏิวัติ การพิชิต เป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาการรวมอำนาจ ทุกคนลงมือลงแรงเพื่อรวมอำนาจมากขึ้น ตลอดระยะเวลาเดียวกันนี้ขณะที่มีผู้คนสืบทอดกันมากหน้าหลายตาในฐานะหัวหน้ากิจการต่าง ๆ ความคิดเห็นผลประโยชน์ อารมณ์ความรู้สึกของเขาเหล่านั้นแตกต่างกันมากเหลือเกิน แต่ทุกคนประสงค์ที่จะรวมอำนาจด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง สัจจตมของของการรวมอำนาจเป็นเสมือนจุด ๆ เดียวที่ไม่ขยับเขยื้อน ท่ามกลางความเคลื่อนไหวอันแปลกประหลาดทางด้านความเป็นอยู่ และความคิดของคนเหล่านั้น

และหลังจากพิจารณาดูรายละเอียดปลีกย่อยของกิจกรรมมนุษย์แล้ว ยามที่ท่านผู้อ่านใคร่จะมองคุณภาพอันไพศาลทั้งภาพ ท่านคงจะต้องประหลาดใจทีเดียว

ในแง่หนึ่ง ราชวงศ์อันมั่นคงที่สุดตั้งคลอนแคลน หรือถูกทำลายลง ทุกหนทุกแห่งประชาชนต่างพากันปลื้มตัวอย่างรุนแรงจากอิทธิพลของกฎหมายตน พวกเขาทำลาย หรือจำกัดอำนาจของขุนนางชั้นผู้ใหญ่ หรือเจ้าผู้ครองแคว้นทุกชาติที่มี ได้อยู่ระหว่างการปฏิวัติ อย่างน้อยก็ตัวสั้นและมีท่าทางวิตกกังวล ความนึกคิดแบบเดียวกันในเรื่องการปฏิวัติ ทำให้ชาติเหล่านั้นกระตือรือร้นมีชีวิตชีวา และในอีกแง่หนึ่งในช่วงเวลาแห่งอนาธิปไตยนี้เอง และท่ามกลางประชาชนที่ไม่เชื่อฟังเหล่านั้น อำนาจสังคมก็เพิ่มอภิสถิรของตนมากขึ้นตลอดเวลา มีการรวมอำนาจสู่ส่วนกลางมากขึ้น อำนาจเงินอำนาจหญิงขึ้น เด็ดขาดยิ่งขึ้น และกว้างขวางยิ่งขึ้น แต่ละขณะราษฎรตกอยู่ภายใต้การควบคุมของทางการ ทุก ๆ วันพวกเขาจะถูกชักจูงโดยไม่รู้สึกรู้ราวกับไม่รู้เรื่องรู้อะไร ให้เสียสละอิสรภาพส่วนบุคคลใหม่ ๆ บางส่วนให้แก่ทางการ และคนพวกเดียวกันนั่นเอง ซึ่งบางครั้งบางคราวก็เข้าใจว่าบรรล้งก็ และเหยียบย่ำกษัตริย์ลงแทบเท้า กลับยอมค้อมตัวลงยิ่งขึ้นทุกที ๆ โดยไม่ต่อต้าน สุดแต่ข้าราชการชั้นผู้น้อยจะประสงค์สิ่งใดแม้เพียงน้อยนิดก็ตาม

ดังนั้น โดยนัยนี้ ในสมัยเราจึงจะมีการปฏิวัติสองแบบซึ่งกำลังดำเนินไปในทิศทางตรงกันข้าม แบบหนึ่งนั้นทำให้อำนาจสังคมอ่อนกำลังลงเรื่อย ๆ อีกแบบหนึ่งคอยเสริมอำนาจนั้นตลอดเวลา ไม่มีสมัยอื่นใดที่อำนาจดังกล่าวจะดูทั้งอ่อนแอและแข็งแกร่งมากเท่านี้

แต่ในที่สุดถ้าเราลองมาพิจารณาดูสถานะของโลกให้ใกล้ชีวิตกว่านี้ เราจะเห็นว่าการปฏิวัติทั้งสองแบบเกี่ยวพันกันอย่างแนบแน่น และต่างก็มาจากต้นกำเนิดเดียวกัน และหลังจากแยกไปคนละทางแล้ว ในที่สุดก็จะนำคนไปสู่ที่เดียวกัน

ข้าพเจ้าไม่หวังที่จะกล่าวซ้ำเป็นครั้งสุดท้าย ถึงสิ่งที่ข้าพเจ้ากล่าวมาแล้ว หรือชี้ให้เห็นมาแล้วในหนังสือเล่มนี้หลายแห่งว่า จะต้องระวังให้ดี อย่างน่าข้อเท็จจริงในเรื่องความเสมอภาคไปปะปนกับการปฏิวัติ ซึ่งลงเอยด้วยการนำความเสมอภาคเข้าไปสู่สภาวะสังคมและกฎหมาย ณ ที่นี้เองเราจะพบเหตุผลของปรากฏการณ์เกือบทุกอย่างที่ทำให้เรางงงุนสนทนั้

อำนาจการเมืองเก่าแก่ของยุโรปทั้งหมด ทั้งที่ยิ่งใหญ่ที่สุดและกะจ้อยร่อยที่สุดถูกตั้งขึ้นในศตวรรษอภิชนาธิปไตย อำนาจเหล่านั้นเป็นตัวแทนหรือคอยปกป้องหลักแห่งความไม่

เสมอภาค และหลักแห่งอภิสิทธิ์ไม่มากนักน้อย เพื่อแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นและผลประโยชน์ใหม่ ๆ ที่เกิดจากความเสมอภาคซึ่งสูงขึ้นทุกที ว่ามีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใดในการปกครอง จึงจำเป็นที่คนในสมัยเราจะต้องคว้าหรือบีบบังคับอำนาจเก่าแก่ และนั่นเป็นการนำคนไปสู่การปฏิวัติ และคลบบันคาลใจคนเหล่านั้นเป็นส่วนมากให้เกิดระสนิยมแบบป่าดง คือใฝ่หาความไว้ระเบียบ และอิสรภาพ ซึ่งการปฏิวัติทุกชนิดก่อให้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะการปฏิวัตินั้นจะมีวัตถุประสงค์เป็นเช่นไร

ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่าจะมีสักแคว้นหนึ่งในยุโรปที่การพัฒนาความเสมอภาค มิได้ถูกนำหรือถูกตามด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงบางประการ ในเรื่องสภาพทรัพย์สินและบุคคล และการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกือบจะทุกครั้งติดตามมาด้วยอนาธิปไตยและความไว้ระเบียบเป็นอย่างมาก เพราะส่วนที่เจริญน้อยที่สุดของประเทศ เป็นผู้กระทำการเปลี่ยนแปลง เพื่อต่อต้านส่วนที่เจริญมากที่สุด

นั่นเป็นที่มาของแนวโน้มสองประการซึ่งตรงกันข้าม ดังที่ข้าพเจ้าได้ชี้ให้เห็นแล้ว ก่อนหน้านั้น ทราบโตที่การปฏิวัติประชาธิปไตยยังร้อนแรงอยู่ ผู้คนซึ่งง่วนอยู่กับการทำลายอำนาจอภิชนาธิปไตยแบบเก่า ซึ่งกำลังต่อสู้การปฏิวัติจะแสดงความกระตือรือร้นในความคิดอันยิ่งใหญ่เรื่องอิสรภาพ และขณะที่ชัยชนะของความเสมอภาคสมบูรณ์ขึ้นกว่าเดิม ผู้คนเหล่านั้นจะค่อย ๆ ปล่อยตัวที่เล็กทีละน้อย ไปกับสัญญาธรรมชชาติซึ่งเกิดจากความเสมอภาคอันนั้นเอง พร้อมทั้งเสริมอำนาจสังคมและรวมอำนาจสังคมสู่ส่วนกลาง พวกเขาประสงค์จะมีเสรีภาพ เพื่อที่จะได้ทำตัวให้เท่าเทียมกัน และขณะที่ความเสมอภาคมั่นคงขึ้นโดยอาศัยเสรีภาพ ความเสมอภาคกลับทำให้เสรีภาพกลายเป็นของยากลำบากยิ่งกว่าเก่า

ทั้งสองสภาวะนี้มิได้ต่อเนื่องกันตลอดเวลา คนรุ่นพ่อเราได้แสดงให้เห็นว่าประชาชนชาติหนึ่งสามารถจัดตั้งระบบทระราชย์ขึ้นภายใน ได้อย่างไร ขณะที่สามารถสลักพันอำนาจของขุนนางมาได้ และทำทายเคชานุภาพของกษัตริย์ทุกพระองค์ พร้อมกันนั้นก็สอนให้โลกรู้จักการได้มาซึ่งอิสรภาพและการสูญเสียอิสรภาพ

คนในสมัยเราสังเกตเห็นว่า อำนาจเก่าแก่กำลังถูกโค่นล้มอยู่ทั่วไป เขามองเห็นอิทธิพลโบราณกำลังสลายลง อุปสรรคกีดขวางเก่า ๆ กำลังพังทลายลง สิ่งเหล่านี้ทำให้คนที่เชี่ยวชาญที่สุดไม่แน่ใจว่าจะตัดสินอย่างไร คนเหล่านั้นสนใจเอาใจใส่ก็แต่การปฏิวัติอันน่า

อัครรรยซึ่งกำลังดำเนินอยู่เบื้องหน้าเขา และเชื่อว่ามนุษยชาติจะต้องจมปลักอยู่ในอนาธิปไตยตลอดกาล ถ้าแม้เขาคิดถึงผลขั้นสุดท้ายของการปฏิวัตินั้น บางทีเขาอาจจะหวาดกลัวสิ่งอื่นๆ อีกก็ได้

สำหรับตัวข้าพเจ้าเอง ข้าพเจ้าขอสารภาพว่าไม่ไว้ใจความนึกคิดในเรื่องเสรีภาพ ซึ่งจะทำให้คนร่วมสมัยข้าพเจ้ากระตือรือร้นมีชีวิตชีวา ข้าพเจ้าเห็นชัดเจนว่าชาติต่างๆ ในสมัยเรากำลังอลเวง แต่ข้าพเจ้ายังมองไม่เห็นอย่างชัดเจนว่าชาติเหล่านั้นใฝ่เสรี และข้าพเจ้ายังคงแคลงใจอีกว่า เมื่อพ้นจากความสับสนวุ่นวาย ซึ่งทำให้ราชบัลลังก์ต้องคลอนแคลนแล้ว องค์อธิปัตย์ทั้งหลายอาจจะไม่มีเดชานภาพอย่างที่เคยก็ได้

บทที่ ๖

เผด็จการแบบไหนดที่ชาติประชาธิปไตย ควรจะต่อหวาดเกรง

เมื่อครั้งที่ข้าพเจ้าพำนักอยู่ในสหรัฐ ข้าพเจ้าเคยตั้งข้อสังเกตว่า สภาวะสังคมแบบประชาธิปไตย เช่นของคณอเมริกา นั้น อาจจะเอื้ออำนวยต่อการก่อตั้งระบบเผด็จการเป็นพิเศษก็เป็นได้ และเมื่อกลับมายุโรปแล้ว ข้าพเจ้าได้เห็นว่ เจ้าผู้ครองแคว้นของเราส่วนมากนำความคิดเช่นนี้มาใช้รวมทั้งความรู้สึก และความจำเป็นซึ่งสภาพสังคมเดียวกันนั้นทำให้เกิดขึ้นเพื่อขยายแวงดวงแห่งเดชานภาพของท่านเหล่านั้น

เรื่องนี้ทำให้ข้าพเจ้าเชื่อว่า บางทีชาติคริสเตียนอาจจะลงเอยด้วยการต้องยอมรับการกดขี่บีบบังคับ เหมือนกับที่ประชาชนหลายชาติในสมัยโบราณเคยผจญมาในครั้งกระโน้น

การพิจารณาเรื่องนี้อย่างละเอียดถี่ถ้วนกว่าเดิม และเวลา ๕ ปีที่ข้าพเจ้าพิจารณาพิจารณาคุณใหม่ มิได้ทำให้ความหวาดกลัวของข้าพเจ้าลดน้อยลงเลย แต่ทำให้ข้าพเจ้าเปลี่ยนเป้าหมายไป

ในศตวรรษที่ผ่านมา เราไม่เคยเห็นองค์อธิปัตย์องค์ใดจะเด็ดขาด และมีเดชานภาพมากเท่านี้ หรือเคยลงมือบริหารทุกส่วนของจักรวรรดิอันกว้างใหญ่ด้วยพระองค์เอง โดยไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากอำนาจรองแต่อย่างใด ไม่เคยมีใครเลยที่เคยทำให้ราษฎรทุกคนโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ ยอมสยบต่อกฎเกณฑ์อันเดียวกัน หรือเคยลงมาอยู่เคียงข้างราษฎรแต่ละคน เพื่อคอยควบคุมและนำทางความคิดในเรื่องการกระทำแบบนี้ไม่เคยเกิดขึ้นในสมองมนุษย์เลย และถ้าแม้ันเกิดมีใครสักคนคิดได้ดังนี้ ความรู้ที่ยังไม่เพียงพอ กระบวนการทางการปกครองซึ่งยังไม่เปรียบพร้อม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุปสรรคธรรมชาติ อันเกิดจากความไม่เสมอภาคทางฐานะ คงจะทำให้เขาคนนั้นหยุดยั้งการดำเนินงานซึ่งมีวัตถุประสงค์อันกว้างใหญ่เช่นนี้ลงกลางคันในไม่ช้า

เราเห็นแล้วว่าในยุคแห่งศาสนาพุทธอันมหาศาลของซีซาร์ ประชาชนต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในโลกของจักรวรรดิโรมัน ยังคงเก็บรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เอาไว้ แม้ว่าจะต้องยอมสยบต่อจักรพรรดิองค์เดียวกัน มณฑลส่วนมากก็มีการบริหารของตนแยกออกไป มณฑลเหล่านี้เต็มไปด้วยเทศบาลที่มีอำนาจ และมีกิจการมากมาย และแม้ว่าการปกครองจักรวรรดิจะรวมอยู่ในกำมือของจักรพรรดิแต่เพียงผู้เดียว และจักรพรรดินี้ยังคงเป็นตุลาการตัดสินในทุกเรื่องเสมอเมื่อถึงคราวจำเป็น เรื่องละเอียดปลีกย่อยในชีวิตสังคม และในความเป็นอยู่ของแต่ละคน ปรกติแล้วจะพ้นจากการควบคุมของจักรพรรดิ

จักรพรรดิทั้งหลายมีอำนาจมหาศาลโดยไม่มีสิ่งใดมาถ่วงดุลย์ ซึ่งเปิดโอกาสให้ท่านเหล่านั้นผลิตผลิตินไปกับความต้องการประหลาด ๆ อย่างเสรี และใช้พลังทั้งหมดของรัฐเพื่อสนองความต้องการเหล่านั้น ก็จริงอยู่ บ่อยครั้งมีเหมือนกันที่จักรพรรดิใช้อำนาจนี้ในทางที่ผิด เพื่อยึดทรัพย์หรือปลิดชีวิตของราษฎรโดยพลการ คนบางคนต้องทนรับความกดขี่ข่มเหงของท่านเหล่านั้นอย่างน่าอัศจรรย์ แต่ความกดขี่นี้มีได้แก่กระจายไปถึงคนส่วนใหญ่ จะมุ่งก็แต่วัตถุประสงค์สำคัญ ๆ บางอย่างและละเลยสิ่งอื่นนั้นเป็นความกดขี่ที่รุนแรงแต่จำกัด

ดูเหมือนว่า ถ้าแม้ระบบเผด็จการเกิดก่อตัวขึ้นในชาติประชาธิปไตยในสมัยเรา ระบบนี้คงจะมีลักษณะเป็นอย่างอื่น กล่าวคือคงจะกระจายออกไปกว้างกว่า และนุ่มนวลกว่า และจะทำให้คนตกต่ำลงโดยไม่มีกรรมทาน

ข้าพเจ้าไม่มีความเคลงใจเลยว่า ในศตวรรษแห่งความรู้และความเสมอภาค เช่นศตวรรษเรา องค์อธิปัตย์จะไม่สามารถรวมอำนาจของประเทศทั้งหมดเข้ามาไว้ในกำมือของตนแต่เพียงผู้เดียวได้อย่างง่ายดาย และแทรกซึมเข้าไปในแวดวงชีวิตส่วนตัวได้อย่างปกติธรรมดา มากกว่า และลึกซึ้งกว่าที่ผู้หนึ่งผู้ใดเคยทำมาในสมัยโบราณ แต่ความเสมอภาคอันเดียวกันนี้ ที่อำนวยความสะดวกให้ระบบเผด็จการ กลับทำให้ระบบนั้นผ่อนคลายความรุนแรงลง เราได้ประจักษ์แล้วว่าตลอดเวลาที่คนเหมือนกันมากขึ้น และเท่าเทียมกันมากขึ้น ขนบธรรมเนียมของประชาชนมีมนุษยธรรมมากขึ้น และอ่อนโยนขึ้นเพียงใด ยามที่ไม่มีราษฎรคนใดมีอำนาจมาก หรือร่ำรวยมาก ดูในบางแง่ก็เท่ากับว่าระบบเผด็จการขาดโอกาสและเวที เนื่องจากทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดมีเพียงปานกลาง จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่อารมณ์ความรู้สึกจะถูกกดเอาไว้ จินตนาการจะมีขอบเขต ความสนุกสนานผลิตผลิตินก็ง่าย ๆ ธรรมดา การเดินทาง

สายกลางของคนทั่วไป ช่วยทำให้องค์อธิปัตย์เองเดินทางสายกลางด้วย และหยุดยั้งแรงปรารถนาอันสับสน ไร้ระเบียบของท่านให้อยู่ในขอบเขตหนึ่ง

นอกเหนือจากเหตุผลเหล่านี้ ซึ่งได้จากลักษณะของสภาพสังคมเอง ข้าพเจ้าอาจนำเหตุผลอื่นมากมายซึ่งอยู่นอกเหนือเรื่องของข้าพเจ้ามาเสริมได้อีกด้วย แต่ข้าพเจ้าใคร่ยึดถือขอบเขตที่กำหนดไว้เอง

รัฐบาลประชาธิปไตยอาจมีความรุนแรงและโหดร้าย ได้ในบางขณะที่มีความเดือดพล่านสูง และมีอันตรายใหญ่โต แต่วิกฤตการณ์เช่นนี้จะไม่ค่อยเกิดและจะคงอยู่ชั่วครู่ยามเท่านั้น

ยามที่ข้าพเจ้านึกถึงอารมณ์ความรู้สึกเล็ก ๆ น้อย ๆ ของคนในทุกวันนี้ นึกถึงขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่อย่างสะทวสบาย นึกถึงความรู้อันกว้างขวาง ศาสนาอันบริสุทธิ์ ความนุ่มนวลทางศีลธรรม นิสัยความเคยชินอันขยันขันแข็งและมีระเบียบ ความเห็นยว้างอย่างพอดี ซึ่งทุกคนรักษาไว้ทั้งในความชั่วและคุณธรรม ข้าพเจ้าไม่เกรงเลยว่าคนเหล่านี้จะเห็นว่าหัวหน้าของตนเป็นทรราชย์ แต่จะเห็นเป็นผู้ดูแลมากกว่า

ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงคิดว่าการกดขี่เข้มงวดชนิดที่คุกคามประชาชนประชาธิปไตยทั้งหลายนั้น ไม่เหมือนกับที่เคยมีมาในโลกเลย คนร่วมสมัยกับเราไม่มีวันมองเห็นภาพนี้ในความทรงจำของตนเลย ข้าพเจ้าเองพยายามค้นหาถ้อยคำที่จะบรรยายความคิดที่เกิดขึ้นกับข้าพเจ้า และยังคงเก็บเอาไว้แต่ก็ไร้ผล คำเก่า ๆ คือเผด็จการและทรราชย์ ก็ไม่เหมาะเอาเลย สิ่งนี้เป็นของใหม่ ดังนั้น เราควรจะพยายามหาคำจำกัดความ ในเมื่อข้าพเจ้าไม่สามารถตั้งชื่อให้ได้

ข้าพเจ้าอยากจะลองจินตนาการดูว่า ระบบเผด็จการอาจจะเกิดขึ้นอีกในโลกภายใต้รูปลักษณะอันใด ข้าพเจ้ามองเห็นคนมากมายนับไม่ถ้วน ซึ่งคล้ายคลึงกันและเสมอภาคกัน ซึ่งหมุนไปหมุนมาโดยมิได้หยุดพัก เพื่อเสาะหาความเปล็ดเปล็นเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่แสนจะธรรมดา ซึ่งบรรจุเต็มอยู่ในจิตใจของเขา เขาเหล่านี้แต่ละคนเมื่อถอยห่างออกมา เปรียบเสมือนคนแปลกหน้าในวิถีชีวิตของคนอื่น ๆ ลูกหลานและเพื่อนฝูงของเขาเอง คือมนุษยชาติทั้งหมดสำหรับเขา ส่วนเพื่อนร่วมชาติคนอื่น ๆ ก็อยู่เคียงข้างเขาเหล่านั้น แต่เขามองไม่เห็น เขาสัมผัสคนเหล่านั้น แต่เขาไม่รู้สึกว่ามีคนเหล่านั้น เขาอยู่แต่ในตัวของตัวเองเท่านั้น และเพื่อ

ตัวเขาเองแต่ผู้เดียว และถ้าแม้ว่าเขาจะยังคงมีครอบครัวเหลืออยู่ อย่างน้อยเราก็อาจกล่าวได้ว่าเขาไม่มีมาตุภูมิอีกแล้ว

เหนือเขาเหล่านั้นขึ้นไป คืออำนาจอันมหาศาล ซึ่งเคยปกป้อง อำนาจบริหาร แต่เพียงผู้เดียว ในอันที่จะประกันให้เขาเหล่านั้นมีความสุขสนุกสนาน และคอยดูแลชะตากรรมของพวกเขา เป็นอำนาจที่เด็ดขาด ละเอียดลออ สม่ำเสมอ เล็งการณ์ไกล และอ่อนโยน คงจะคล้าย ๆ กับอำนาจของบิดา ถ้าแม้ว่าเช่นเดียวกับอำนาจบิดา เป้าหมายของอำนาจนั้นจะได้แก่การเตรียมคนไปสู่ช่วยของความกล้าแข็งบึกบึน ตรงกันข้ามอำนาจนั้นกลับหาทางแต่จะให้เป็นเด็กอยู่อย่างเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ชอบที่จะให้ราษฎรว่าเริ่ง ขอเพียงแต่ให้เขาคิดแต่จะสนุกสนานเท่านั้น อำนาจนั้นเต็มใจที่จะลงแรงเพื่อความสุขของราษฎร แต่ประสงค์ที่จะเป็นตัวแทนของอำนาจ และเป็นตุลาการตัดสินแต่เพียงผู้เดียว คอยดูแลความปลอดภัย เตรียมการ และคอยดูแลสิ่งที่จำเป็นสำหรับราษฎร อำนาจความสะทกในเรื่องความเพลิดเพลิดสนุกสนาน ดูแลกิจการสำคัญ ๆ ดูแลอุตสาหกรรม จัดการเรื่องการสืบมรดก ช่วยแบ่งมรดกของราษฎร ทำให้เหล่าอำนาจนั้นจะช่วยปลดภาระความยุ่งยากที่จะต้องคิดอ่าน และความยากลำบากในการดำรงชีวิตของราษฎรด้วยไม่ได้เสียหรือ

โดยนัยนี้เองที่แต่ละวัน อำนาจนั้นทำให้การใช้ตุลาการอย่างเสรีมีความจำเป็นน้อยลงทุกที และใช้น้อยลงทุกที อำนาจนั้นจำกัดการกระทำตามเจตนาธรรมของคนให้อยู่ในวงแคบลง และค่อย ๆ แย้งการกระทำมาจากราษฎรทีละเล็กทีละน้อย แม้กระทั่งการใช้งานตัวเอง ความเสมอภาคเตรียมคนไว้ให้เผชิญกับสิ่งเหล่านี้ ทำให้คนเหล่านั้นอยู่ในสภาพพร้อมที่จะทนรับสิ่งที่กล่าวมา และทั้งบ่อยครั้งทำให้เขาพร้อมที่จะมองสิ่งดังกล่าวว่าเป็นของดีงาม

หลังจากที่ใช้วิธีนี้จับคนทีละคน ๆ ไว้ในอ้อมมืออันทรงพลังของตน และปั้นเขาตามความพอใจแล้ว องค์กรบิทยก็ยังมีออกไปยังสังคมทั้งสังคม ครอบงำสังคมด้วยกฎเกณฑ์เล็ก ๆ น้อย ๆ อันแสนจะยุ่งยากมากมาย ละเอียดถี่ถ้วนและเป็นแบบเดียวกันหมด โดยที่คนที่มีความนึกคิดแปลกไม่เหมือนใคร และที่มีจิตใจเข้มแข็งเด็ดเดี่ยว ไม่สามารถรอดพ้นกฎเกณฑ์เหล่านั้นออกมา เพื่อปรากฏตัวเด่นกว่าฝูงชนได้ องค์กรบิทยไม่ห้ามนเจตนาธรรม แต่ทำให้เจตนาธรรมกลายเป็นความแข็งขันลง ทำให้เจตนาธรรมอ่อนข้อลง และควบคุมเจตนาธรรมเหล่านั้น องค์กรบิทยไม่ค่อยจะบังคับให้คนทำอะไร แต่จะคอยคัดค้านสิ่งที่คนทำอยู่ตลอดเวลาไม่ทำลาย

แต่ก็ตกมันให้เกิด ไม่กดขี่ทารุณ แต่คอยเกะกะ ชัดขวาง รบกวน ทำให้หมดกำลังใจ ทำให้
โง่งม ทำย่ำที่สุด องค์กรบีบัตย์เป็นเพียงฝูงสัตว์ซึ่งขาดความกล้าและมีอุตสาหะ โดยมีรัฐบาล
เป็นคนเลี้ยง

ข้าพเจ้าเชื่อมาตลอดเวลากว่า การเป็นทาสที่อยู่ในกฎเกณฑ์ อ่อนโยนและสงบเงียบ
แบบซึ่งข้าพเจ้าว่าทาสให้ดูเมื่อสักครู่นี้ สามารถผสมผสานเข้ากับรูปลักษณะภายนอกบางอย่าง
ของเสรีภาพได้ดีกว่าใคร ๆ นึกเสียอีก และมีใช้เรื่องสุวิสัยที่ความเป็นทาสแบบนี้จะก่ออันตราย
ได้ภายใต้ร่มเงาแห่งอธิปไตยของปวงชนนั่นเอง

คนร่วมสมัยกับเราต้องว่าวุ่นใจอยู่ตลอดเวลาด้วยอารมณ์สองชนิดซึ่งเป็นปฏิปักษ์
กันคือ เขารู้สึกถึงความจำเป็นที่จะต้องมีคนคอยช่วยนำทาง และความปรารถนาที่จะอยู่อย่าง
เสรี เมื่อไม่สามารถทำลายสัญชาตญาณอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งขัดกันได้ เขาจึงพยายามที่จะสนอง
ความต้องการทั้งสองในเวลาเดียวกัน โดยคิดให้มีอำนาจเดียวไว้คอยดูแล และเป็นอำนาจสูงสุด
แต่ได้รับเลือกมาจากราษฎร เขานำการรวมอำนาจสู่ส่วนกลาง และอธิปไตยของปวงชนมารวม
กัน อันเป็นการทำให้อำนาจทั้งสองหย่อนคลายลงบ้าง เขาปลอบใจตัวเองว่ามีคนคอยดูแลโดย
นึกว่าตนเองเป็นคนเลือกผู้ดูแลเอง แต่ละคนยอมทนให้เขาผูกมัดตัวไว้ เพราะเขามองเห็นว่า
มิใช่คน ๆ หนึ่งหรือชนชั้นหนึ่ง แต่เป็นประชาชนเองที่เป็นคนถือโซ่ล่ามไว้

ในระบบนี้ ราษฎรจะเป็นอิสระชั่วระยะหนึ่ง เพื่อชดเชยคนที่จะมาเป็นนาย แล้วจึง
กลับเข้าไปสู่ความไร้อิสรภาพอีกครั้งหนึ่ง

ทุกวันนี้มีผู้คนมากมายที่ปรับตัวเข้ากับกระบวนประนีประนอมแบบนี้ คือระหว่างเผด็จ
การทางบริหาร และอธิปไตยของปวงชนอย่างง่าย ๆ และคิดว่าตนมีเสรีภาพส่วนบุคคล
ที่มีหลักประกันมากพอควร ขณะที่เขากลัวยอมเสียเสรีภาพให้แก่อำนาจของประเทศ ทว่าแค
่นี้ไม่พอหรือสำหรับข้าพเจ้า ลักษณะของผู้เป็นนายสำคัญน้อยกว่าการเชื่อฟังมากนัก

อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าไม่ปฏิเสธว่าโครงสร้างแบบนี้เหมาะสมกว่าโครงสร้างซึ่ง
หลังจากการรวมอำนาจทั้งหมดแล้ว จะนำอำนาจเหล่านั้นไปวางไว้ในมือของคน ๆ หนึ่ง หรือ
ในคณะบุคคลที่ไม่รับผิดชอบ ในบรรดารูปแบบต่าง ๆ ของระบบเผด็จการประชาธิปไตย รูป
นี้เป็นรูปที่เลวที่สุดแน่นอน

ยามที่องค์กรบีบัตย์มาจากการเลือกตั้ง หรืออยู่ภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดของฝ่าย

นิติบัญญัติซึ่งมาจากการเลือกตั้งและมีอิสระอย่างแท้จริง การบังคับกตขีซึ่งบุคคลจำต้องยอมรับ บางครั้งจะสูงกว่า แต่จะทำให้คนรู้สึกตกต่ำน้อยกว่าเสมอเพราะเหตุว่าราษฎรแต่ละคนขณะที่ ถูกขัดขวาง และไร้กำลังก็ยังสามารถถือได้ว่าการยอมเชื่อฟัง ก็คือการยอมสยบต่อตนเองเท่านั้น และ เขายอมเสียสละเจตนารมณ์ของเขาทั้งหมดก็เพื่อเจตนารมณ์อันหนึ่งของตนเอง

ทั้งข้าพเจ้ายังเข้าใจว่า ยามที่องค์อธิปัตย์เป็นตัวแทนของชาติ และขึ้นอยู่กับชาติ พลังและสิทธิที่ต้งมาจากราษฎรแต่ละคน มิได้เป็นประโยชน์ต่อประมุขของรัฐเท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์แก่รัฐเองด้วย และบุคคลต่างได้ผลบางประการจากการเสียสละอิสรภาพของตน ให้แก่ส่วนรวม

ดังนั้นการสร้างระบบผู้แทนของชาติ ในประเทศที่มีการรวมอำนาจสู่ส่วนกลาง มาก ๆ จึงเป็นการลดความเลวร้าย ซึ่งอาจจะเกิดจากการรวมอำนาจมากเกินไป แต่มิใช่การทำลายความเลวร้ายนั้น

ข้าพเจ้าเข้าใจดีว่า โดยวิธีนี้ก็เท่ากับว่าปัจเจกชนจะแทรกแซงได้ก็เฉพาะในกิจการ ที่สำคัญที่สุด แต่ในกิจการเล็ก ๆ และเฉพาะปัจเจกชนก็เข้าแทรกแซงไม่ได้เช่นกัน ใคร ๆ พวกกันล้มไปแล้วว่าการกตหัวคน โดยเฉพาะในเรื่องละเอียดปลีกย่อยเป็นเรื่องอันตราย ในส่วนตัวของข้าพเจ้า ๆ ยอยากจะเชื่อว่าเสรีภาพในเรื่องใหญ่ คงจะมีความจำเป็นน้อยกว่าในเรื่องเล็ก ถ้าแม้คนสามารถมั่นใจได้ว่าตนจะมีเสรีภาพได้ในเรื่องหนึ่ง โดยไม่มีเสรีภาพในอีกเรื่องหนึ่ง

การกตหัวคนในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ จะปรากฏอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน และราษฎรทุกคน ไม่เลือกหน้ารู้สึก การกตหัวเช่นนี้มิได้ทำให้ราษฎรท้อแท้สิ้นหวัง แต่ตลอดเวลาราษฎรก็ทำอะไรไม่ได้สะดวก และเลิกล้มที่จะใช้เจตนารมณ์ของตนเอง ในที่สุดความคิดอ่านของราษฎร ก็จะถูกกดทีละเล็กทีละน้อย จนแรงใจก็หมดลงด้วย ในขณะที่การบังคับให้คนเชื่อฟังเฉพาะ ในสภาพการณ์ที่ร้ายแรงมาก ๆ ซึ่งหายาก จะเป็นการกตหัวเพียงนาน ๆ ครั้ง และทำกับคนบางคนเท่านั้น ไม่มีประโยชน์อะไรที่จะมอบภาระให้ราษฎรที่ท่านทำให้ขึ้นอยู่กับอำนาจกลาง เป็นผู้เลือกผู้แทนของอำนาจนั้นเป็นครั้งคราว เพราะการตัดสินใจอย่างเสรีของราษฎร แม้จะมีความสำคัญมากอย่างนี้ แต่ในช่วงระยะเวลาสั้นและนาน ๆ ที่เช่นนี้ ย่อมจะทำให้ราษฎรสูญเสียความสามารถทางความคิดความรู้สึก และความสามารถในการทำอะไรรด้วยตนเองทีละเล็กละน้อยอยู่ดี ฉะนั้นราษฎรย่อมจะค่อย ๆ จมต้งลงต่ำกว่าระดับของมนุษยชาติโดยนัยนี้

ข้าพเจ้าขอเสริมว่าในไม่ช้าราษฎรจะไม่สามารถใช้อภิสิทธิ์อันยิ่งใหญ่ของตนที่เหลืออยู่เพียงอย่างเดียวได้ ประชาชนประชาธิปไตยทั้งหลาย ที่ได้นำเสรีภาพเข้ามาในโลกการเมือง ขณะเดียวกับที่เพิ่มระบบเผด็จการเข้าไปในโลกของการปกครองได้ประสบสิ่งแปลกๆ อันน่าฉงนในยามที่เป็นเรื่องภารกิจเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งเพียงแต่ใช้พิจารณาณธรรมตาก็พอแล้ว ใครๆ กลับพากันคิดว่าราษฎรไม่สามารถดูแลได้ ครั้นเป็นเรื่องการปกครองรัฐทั้งรัฐ เขากลับพากันมอบอภิสิทธิ์อันมหาศาลนั้นให้ราษฎร เขาทำให้ราษฎรเป็นทั้งเครื่องเล่น และนายขององค์อธิปัตย์สลัดกันไป คือเป็นมากกว่ากษัตริย์และต้อยกว่าคน หลังจากที่ได้ค้นหาระบบที่ตั้งจนครบทุกชนิดแล้ว โดยไม่พบที่เหมาะสมเลยแม้แต่ระบบเดียว เขาก็ต้องฉงนสนเท่ห์และค้นหาต่อไปอีก รวากับว่าความเลวร้ายที่เขาสังเกตเห็น มาจากโครงสร้างของประเทศเท่าๆ กับจากโครงสร้างของคณะผู้เลือกตั้ง

อันที่จริงก็เป็นเรื่องยากที่จะคิดว่า คนซึ่งเลิกนิสัยปกครองตนเองอย่างสิ้นเชิง จะสามารถเลือกคนที่จะมาเป็นผู้นำตนได้ และไม่มีใครทำให้เราเชื่อได้เลยว่าเสียงของประชาชนที่เป็นทาส จะทำให้เราได้รัฐบาลที่อิสระกระฉับกระเฉงและฉลาดรอบคอบ

รัฐธรรมนูญซึ่งมีส่วนสำคัญเป็นสาธารณรัฐ และมีส่วนอื่นๆ เป็นราชาธิปไตยสูง สุด ก็จะเป็นสัตว์ประหลาดที่อายุไม่ยืนยาวสำหรับข้าพเจ้า ความชั่วร้ายของผู้ปกครอง และความโง่เง่าของผู้ถูกปกครอง ย่อมจะนำมาซึ่งความหายนะในไม่ช้า ส่วนประชาชนนั้นเล่าซึ่งเหนื่อยหน่ายกับผู้แทนของตนและเหนื่อยหน่ายตนเอง ย่อมจะสร้างสถาบันที่มีอิสระยิ่งกว่านี้ หรือมิฉะนั้นก็กลับไปสยบอยู่แทบเท้าของนายคนเดียวในไม่ช้า

บทที่ ๗

ความต้อจากบทก่อน ๆ

ข้าพเจ้าเชื่อว่าการตั้งรัฐบาลที่มีอำนาจสิทธิ์ขาด และเป็นเผด็จการ ในประเทศที่
คนมีฐานะเท่าเทียมกันเป็นเรื่องง่ายกว่าในประเทศอื่นใด และข้าพเจ้าคิดว่า ถ้าแม้จะมีการตั้ง
รัฐบาลรูปนี้ในประเทศแบบนี้ รัฐบาลไม่เพียงจะกดขี่ประชาชนเท่านั้น แต่นานไปยังจะแย่ง
หน้าที่สำคัญหลายอย่างซึ่งแต่ละคนพึงปฏิบัติต่อมนุษยชาติไปด้วย

ดังนั้น ระบบเผด็จการสำหรับข้าพเจ้า จึงเป็นสิ่งไม่น่าไว้วางใจเป็นพิเศษ ใน
ยุคประชาธิปไตย

ข้าพเจ้าคิดว่าตัวเองน่าจะชอบเสรีภาพในทุกยุคทุกสมัย แต่ข้าพเจ้ากลับรู้สึกที่ตัว
เองมีแนวโน้มที่จะบูชาเสรีภาพในยุคของเราในปัจจุบันนี้

นอกจากนั้น ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า ในศตวรรษที่เรากำลังจะก้าวย่างเข้าไปสู่ทุกคนที่
พยายามจะสรรค์สร้างอำนาจ โดยอาศัยอภิสิทธิ์และระบบอภิชนาธิปไตย ย่อมจะประสบความ
ล้มเหลว ทุกคนที่ประสงค์จะตั้งอำนาจมาครองไว้ในชนชั้นใดชั้นหนึ่ง ย่อมจะทำได้สำเร็จทุก
วันนี้ไม่มีองค์อธิปัตย์ใดที่จะเชี่ยวชาญ และมีพลังกำลังพอที่จะก่อตั้งระบบเผด็จการ โดยการทำให้
ราษฎรแตกต่างกันตลอดกาลได้อีกแล้ว ทั้งยังไม่มียกกฎหมายคนใดที่ชาญฉลาด และมี
อำนาจมากพอที่จะรักษาสถาบันอิสระไว้ได้ ถ้าเขาไม่ถือเอาความเสมอภาคเป็นหลักสำคัญและ
เป็นสัญลักษณ์ ดังนั้น ทุกคนในสมัยเรา ที่ประสงค์จะสร้างหรือประกันอิสรภาพ อีกศักดิ์ศรี
ของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน จึงต้องแสดงว่าเป็นมิตรกับความเสมอภาค และวิธีที่เหมาะสมเพียง
วิธีเดียว ที่จะแสดงตนเช่นนั้น คือต้องเป็นมิตรกับความเสมอภาคจริงๆ ผลสำเร็จของกิจการ
อันตั้งงามขึ้นอยู่กับสิ่งนั้น

โดยนัยนี้ จึงไม่จำเป็นต้องสร้างสรรค์ระบบอภิชนาธิปไตยขึ้นมาใหม่ แต่จะต้อง
มีเสรีภาพในสังคมประชาธิปไตย อันเป็นที่ ๆ พระเจ้าให้เราดำรงชีวิตอยู่

ความจริงสองประการนี้ดูง่าย แจ่มแจ้ง และให้ผลมากมาย และแน่เหลือเกิน

ที่ความจริง^๕จะทำให้เรามองเห็นว่าเราควรจัดตั้งรัฐบาลชนิดใด ในหมู่ประชาชนที่มีฐานะเท่ากัน

ผลอันเกิดจากโครงสร้างของชาติประชาธิปไตย และผลอันเกิดจากความต้องการของชาติเหล่านี้^๕คือ ในชาติเหล่านี้อำนาจขององค์อธิปัตย์จะต้องมีรูปแบบเดียวกันมากกว่ารวมอำนาจมากกว่า กว้างขวางกว่า เห็นการณ์ไกลมากกว่า และทรงพลังมากกว่าในชาติอื่นใด เป็นธรรมชาติอยู่เองที่สังคมของชาติประชาธิปไตย จะต้องมีบทบาทมากกว่า มีพลังเหนือกว่า ขณะที่ปัจเจกชนน้อยกว่าและอ่อนแอกว่า สังคมจะต้องทำมากขึ้น ปัจเจกชนจะต้องทำน้อยลง เรื่องนี้จำเป็น

ดังนั้น จึงไม่ควรหวังคอยว่าวันหนึ่งในดินแดนประชาธิปไตย อิสรภาพส่วนบุคคล จะมีขอบเขตกว้างขวางเท่าในประเทศอภิชนาธิปไตย สิ่งนี้มิใช่สิ่งที่เราควรปรารถนา เพราะเหตุว่าในชาติอภิชนาธิปไตย บ่อยครั้งสังคมจะถูกสละเพื่อปัจเจกชน และความเจริญรุ่งเรืองของชนจำนวนมาก จะถูกสละเพื่อความยิ่งใหญ่ของคนไม่กี่คน

เราจึงเห็นความจำเป็นและปรารถนาอย่างยิ่งว่า อำนาจกลางซึ่งปกครองประชาชนประชาธิปไตย จะต้องทำงานกระฉับกระเฉงและทรงพลัง อย่าทำให้อำนาจนั้นอ่อนแอ หรือเฉื่อยชาเป็นอันขาด เพียงแต่ชักชวนมิให้อำนาจนั้นใช้ความคล่องแคล่ว และพลังของตนในทางที่ผิดก็พอแล้ว

สิ่งที่ช่วยประกันอิสรภาพของบุคคลในศตวรรษอภิชนาธิปไตย ได้มากที่สุดก็คือ การที่องค์อธิปัตย์มิได้รับการในการปกครองดูแลราษฎรแต่เพียงลำพัง เขาจำเป็นต้องยอมให้สมาชิกของชนชั้นขุนนางมีส่วนในภาระนี้ด้วย โดยลักษณะการเช่นนี้ อำนาจสังคมซึ่งถูกแบ่งแยกอยู่ตลอดเวลา จึงไม่เคยตกอยู่ในกำมือของคนๆ เดียวกันทั้งหมด และด้วยวิธีการแบบเดียวกัน

ไม่เพียงแต่องค์อธิปัตย์จะไม่ทำอะไรต่ออะไรตามลำพังเท่านั้น แต่ข้าราชการส่วนมากซึ่งปฏิบัติงานแทนองค์อธิปัตย์ก็ได้อยู่ใต้อำนาจขององค์อธิปัตย์ตลอดเวลาด้วยเพราะบุคคลเหล่านี้ได้อำนาจมาเพราะชาติกำเนิดของตนเอง มิใช่จากองค์อธิปัตย์ องค์อธิปัตย์ไม่สามารถตั้งหรือทำลายข้าราชการได้ทุกเมื่อตามอำเภอใจตน หรือทำให้เขายอมสยบต่อเจตนาารมณ์ของ

คนไม่ว่าจะในเรื่องเล็กน้อยเพียงใดได้ทุกคนเหมือนกันหมด นั่นจึงเป็นการประกันอิสรภาพของบุคคลไว้ได้

ข้าพเจ้าเข้าใจดีว่า ทุกวันนี้เราไม่สามารถอาศัยวิธีการแบบนั้นได้ แต่ข้าพเจ้าก็มองเห็นว่าเราอาจนำกรรมวิธีแบบประชาธิปไตยมาใช้แทนได้

แทนที่จะยกอำนาจบริหารทั้งหมด ซึ่งตั้งมาจากคณะบุคคลต่าง ๆ หรือพวกขุนนาง กลับคืนไปให้องค์อธิปัตย์แต่เพียงผู้เดียว เราอาจมอบอำนาจนั้นส่วนหนึ่งให้คณะบุคคลชั้นรองลงมา ซึ่งประกอบด้วยพลเมืองธรรมดาเป็นผู้ดูแลชั่วคราว โดยลักษณะการเช่นนี้ เสรีภาพของบุคคลจะมั่นคงดีกว่า โดยที่ความเสมอภาคของเขาจะไม่ลดน้อยลงเลย

คนอเมริกันผู้ซึ่งมิได้ยึดกับถ้อยคำมากเท่าเรา ยังคงเก็บรักษาชื่อเอนดีไว้ สำหรับเขตการบริหารที่ใหญ่ที่สุดของตน แต่ส่วนหนึ่งของเอนดีที่ถูกแทนที่ด้วยสภาจังหวัด

ข้าพเจ้าเห็นด้วยอย่างไม่ว่าจะอย่างไรว่า ในยุคของความเสมอภาคเช่นสมัยเรา การแต่งตั้งข้าราชการแบบสืบสกุล เป็นสิ่งอยู่ติธรรม และไร้เหตุผล แต่ไม่มีอะไรมาขัดขวางมิให้นำข้าราชการซึ่งมาจากการเลือกตั้งเข้ามาแทนที่คนเหล่านั้น ในบางระดับการเลือกตั้งเป็นวิธีการแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นหลักประกันอิสรภาพของข้าราชการจากอำนาจกลาง เท่าที่และมากกว่าที่วิธีการสืบสกุลทำได้ในประเทศอภิชนาธิปไตย

ประเทศอภิชนาธิปไตยเต็มไปด้วยบุคคลที่ร่ำรวย และมีอิทธิพล ซึ่งรู้จักดูแลตัวเอง ทั้งไม่มีใครแอบกดขี่พวกเขาได้อย่างง่ายดาย และคนเหล่านั้นยังรักษาอำนาจไว้ได้ เพราะนิสัยความเคยชินของคนทั่วไป ซึ่งชอบเดินสายกลาง และประมาดตัว

ข้าพเจ้าทราบดีว่าดินแดนประชาธิปไตย มิได้แสดงให้เห็นว่าคนเหมือนกันเป็นธรรมดา แต่สามารถสร้างภาพคล้าย ๆ กันนั้นขึ้นมาได้

ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าไม่มีใครสามารถก่อกองอภิชนาธิปไตยขึ้นมาในโลกได้อีก แต่ข้าพเจ้าคิดว่าราษฎรสามัญธรรมดา โดยการร่วมสมาคมกัน สามารถสร้างคนที่มั่งคั่งร่ำรวยมาก ๆ มีอิทธิพลมาก แข็งแรงมาก พุคสัน ๆ คือ บุคคลแบบอภิชนาธิปไตยขึ้นมาได้

โดยลักษณะการเช่นนี้ เราจะได้ข้อได้เปรียบใหญ่ ๆ ทางการเมืองหลายประการจากระบบอภิชนาธิปไตย โดยไม่รับความอยู่ติธรรม หรืออันตรายของระบบนั้น สมาคมการเมืองอุตสาหกรรม การค้า หรือแม้แต่วิทยาศาสตร์ และวรรณคดี ก็คือราษฎรที่มีปัญญา

ความรู้และทรงพลัง ซึ่งไม่มีใครสามารถบังคับให้ค้อมหัวลงได้ตามอำเภอใจ หรือใครจะแอบกดขี่ไม่ได้ ทั้งเป็นราษฎรที่สามารถป้องกันสิทธิส่วนบุคคลของตน ให้พ้นจากการบีบบังคับของผู้ที่มีอำนาจ ขณะเดียวกันก็ช่วยให้ส่วนรวมครองเสรีภาพไว้ได้

ในยุคอภิชนาธิปไตย แต่ละคนมีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้น กับเพื่อนร่วมชาติมากมายหลายคน จนกระทั่งไม่มีใครสามารถโจมตีเขาได้ โดยที่คนอื่นไม่รู้อีกเข้ามาช่วยเหลือ ในศตวรรษแห่งความเสมอภาค บั๊จเจกชนโดยธรรมชาติจะเป็นคนโดดเดี่ยว เขาไม่มีมิตรสหายที่สืบทอดกันมาเพื่อที่เขาจะร้องขอความช่วยเหลือได้ ไม่มีชนชั้นซึ่งเขาจะมั่นใจได้ว่ามีมิตรต่อเขา เราสามารถจับเขาแยกไปตามลำพังได้ง่ายมาก และเหยียบเขาลงแทบทำได้โดยไม่ถูกลงโทษ ดังนั้น ในสมัยเรารัฐที่ถูกข่มเหง มีวิธีป้องกันตัวอยู่เพียงวิธีเดียว กล่าวคือร้องเรียนไปกับคนทั้งชาติ และถ้าชาติทำไขหูเสีย ก็จะต้องร้องเรียนไปยังมนุษยชาติ และเขามีวิธีทำเช่นนั้นได้เพียงวิธีเดียว คือหนังสือพิมพ์ โดยนัยนี้ เสรีภาพหนังสือพิมพ์ในชาติประชาธิปไตย จึงเป็นสิ่งมีค่ากว่าในชาติอื่นใดมากมายนัก หนังสือพิมพ์อย่างเดียวกันนั้น ที่สามารถเยียวความเลวร้ายซึ่งอาจเกิดจากความเสมอภาค ความเสมอภาคทำให้คนโดดเดี่ยวและอ่อนแอ แต่หนังสือพิมพ์นำอาวุธอันทรงพลังยิ่งไปวางไว้ใกล้มือของแต่ละคน คนที่อ่อนแอที่สุด และโดดเดี่ยวที่สุดก็สามารถนำไปใช้ได้ ความเสมอภาคทำให้แต่ละคนขาดความช่วยเหลือเกื้อกูลของคนใกล้เคียง แต่หนังสือพิมพ์ทำให้เขามีโอกาสร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐร่วมชาติ และเพื่อนมนุษย์ได้ การพิมพ์ช่วยเร่งความก้าวหน้าของความเสมอภาค และเป็นสิ่งที่ช่วยผ่อนคลายความเลวร้ายอันเกิดจากความเสมอภาคได้ดีที่สุดอย่างหนึ่ง

ข้าพเจ้าคิดว่า คนที่อยู่ในประเทศอภิชนาธิปไตยไม่จำเป็นต้องมีเสรีภาพหนังสือพิมพ์ แต่ผู้ที่อยู่ในดินแดนประชาธิปไตยทำเช่นนั้นไม่ได้ เพื่อที่จะประกันอิสรภาพส่วนบุคคลของผู้ที่อยู่ในดินแดนดังกล่าว ข้าพเจ้าไม่หวังฟังสภาการเมืองใหญ่ๆ อภิสัทธาหรือการประกาศอธิปไตยของปวงชนเลย เพราะสิ่งที่กล่าวมานี้อาจมีอยู่ในประเทศที่บั๊จเจกชนอยู่ในสภาพทาสระดับหนึ่งได้ แต่ความเป็นทาสนี้จะไม่มีวันสมบูรณ์ ถ้าหนังสือพิมพ์มีเสรีภาพเหนือสิ่งอื่นใด หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือประชาธิปไตยของเสรีภาพ

ข้าพเจ้าจะพูดทำนองเดียวกันนี้ในเรื่องอำนาจตุลาการ

แก่นแท้ของอำนาจตุลาการคือการเอาใจใส่ในเรื่องผลประโยชน์ส่วนบุคคล และ

คอยสอดส่องดูเรื่องเล็กน้อย ๆ ที่พอจะมองเห็นได้ แก่นแท้ของอำนาจนี้คือ การไม่เข้ามาช่วยเหลือคนที่ถูกกดขี่ข่มเหงด้วยตนเอง แต่พร้อมอยู่ตลอดเวลาที่จะให้คนที่ต่ำต้อยที่สุดเรียกหาได้ คนต่ำต้อยนี้ไม่ว่าจะอ่อนแอไร้พลังเพียงใด ย่อมสามารถบังคับผู้พิพากษาให้ฟังคำร้องเรียนของตนและตอบสนองคำร้องเรียนนั้นได้เสมอ สิ่งนี้มาจากโครงสร้างของอำนาจตุลาการนั่นเอง

ดังนั้น อำนาจเช่นนี้จึงเหมาะเป็นพิเศษกับความต้องการอันเกิดจากเสรีภาพในยุคที่สายตาและอ้อมมือขององค์อธิปัตย์ คอยสอดแทรกเข้ามาในการกระทำของมนุษย์แม้ในเรื่องเล็กน้อยที่สุด และในยุคที่บุคคลอ่อนแอเกินกว่าจะป้องกันตนเองได้ โศกเศวตเกินกว่าจะสามารถพึ่งพาเพื่อนมนุษย์ด้วยกันได้ ในทุกยุคทุกสมัยพลังของศาลเป็นหลักประกันที่ยิ่งใหญ่ที่สุดสำหรับอิสรภาพส่วนบุคคล แต่เฉพาะในศตวรรษประชาธิปไตยเท่านั้น ในศตวรรษดังกล่าวสิทธิและผลประโยชน์ส่วนบุคคลอาจจะตกอยู่ในอันตรายตลอดเวลาถ้าแม้อำนาจตุลาการไม่เพิ่มขึ้น และขยายกว้างออกไป ขณะที่ฐานะของคนมีความเท่าเทียมกันมากขึ้น

ความเสมอภาคบันดาลให้คนเกิดความโน้มเอียงอันเป็นภัยต่อเสรีภาพ และนักกฎหมายจะต้องเปิดตาดูความโน้มเอียงนั้นตลอดเวลา ข้าพเจ้าจะขอพูดถึงเฉพาะความโน้มเอียงสำคัญ ๆ เท่านั้น

คนที่มิชีวิตอยู่ในศตวรรษประชาธิปไตย ย่อมไม่เข้าใจถึงประโยชน์ของรูปแบบได้ง่ายนักเขาจะรังเกียจรูปแบบโดยสัญชาตญาณ ข้าพเจ้าเคยกล่าวถึงเหตุผลในเรื่องนี้ไว้แล้ว รูปแบบก่อให้เกิดความเหยียดหยาม และบ่อนทำลายความเกลียดชังซึ่งกันและกันของคนเหล่านั้นเนื่องจากตามปกติแล้วเขาเหล่านั้นจะไต่หาแต่ความสุขเพลิดเพลินง่าย ๆ และที่มองเห็นในปัจจุบัน แต่เขาจะโหมงโหมไปสู่อะไรที่เขาปรารถนาแต่อย่างใด อย่างรุนแรง ความล่าช้าแม้แต่เพียงน้อยนิดจะทำให้เขาทอดอาลัย อารมณ์แบบนี้ที่เขานำไปใช้ในวิถีชีวิตการเมือง ทำให้เขารำคาญกับรูปแบบซึ่งแต่ละวันคอยถ่วงเวลาหรือหยุดยั้งเขามิให้บรรลุถึงเป้าหมายบางประการ

ความไม่สะดวกซึ่งคนในประเทศประชาธิปไตยเห็นว่าเกิดจากรูปแบบ กลับเป็นสิ่งที่ทำให้รูปแบบเป็นประโยชน์ต่อเสรีภาพอย่างยิ่ง เนื่องจากคุณค่าที่สำคัญของรูปแบบคือเป็นรั้วขวางกันระหว่างคนแข็งแรงกับคนอ่อนแอ ระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง และใช้สำหรับถ่วงเวลาคนหนึ่ง กับให้เวลาอีกคนหนึ่งเพื่อที่จะได้ทำความเข้าใจกัน รูปแบบยังมีความจำเป็นสูงยิ่งขึ้นยิ่งองค์อธิปัตย์มีงานมากขึ้นและมีอำนาจมากขึ้น ขณะที่บุคคลเฉื่อยชาลง และอ่อนกำลัง

ลง โดยนัยนี้ จึงเป็นธรรมชาติอยู่เองที่ประชาชนประชาธิปไตย จะต้องการรูปแบบมากกว่าประชาชนอื่นใด แต่แน่ละเขาเคารพรูปแบบน้อยกว่าคนอื่น เราควรให้ความสนใจในเรื่องนี้ อย่างจริงจัง

ไม่มีอะไรจะน่าเศร้ายิ่งไปกว่าการที่คนร่วมสมัยของเราส่วนใหญ่เหยียดหยามรูปแบบอย่างมากมาย เพราะปัจจุบันนี้เรื่องเกี่ยวกับรูปแบบแม้เพียงเล็กน้อยที่สุดกลับมีความสำคัญอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนเลย ผลประโยชน์ใหญ่ๆ หลายประการของมนุษยชาติเกี่ยวพันกับรูปแบบ

ข้าพเจ้าคิดว่า ถ้าแม้ในบางครั้งรัฐบุรุษที่มีชีวิตอยู่ในศตวรรษอภิชนาธิปไตยจะสามารถละเลยรูปแบบได้โดยไม่ถูกลงโทษ และบ่อยครั้งจะถือว่าตนอยู่เหนือรูปแบบก็ตามที่แต่รัฐบุรุษซึ่งเป็นผู้นำประชาชนในปัจจุบัน ก็ควรจะพิจารณารูปแบบแม้ที่เล็กน้อยที่สุดด้วยความเคารพ และจะละเลยรูปแบบก็ต่อเมื่อมีความจำเป็นอย่างยิ่งเท่านั้น ในประเทศอภิชนาธิปไตย คนมีความคิดที่ไร้เหตุผลเกี่ยวกับรูปแบบ ดังนั้นเราจึงควรให้ความเคารพรูปแบบเยี่ยงคนที่รู้แจ้งและไตร่ตรองแล้ว

สัญญาชาติญาณอีกอย่างหนึ่งซึ่งธรรมชาติมากและมีอันตรายมากสำหรับประชาชนประชาธิปไตยก็คือสัญญาชาติญาณที่ทำให้คนละเลยสิทธิส่วนบุคคล และให้ความสำคัญแก่สิทธินั้นน้อยมาก

โดยทั่วไปแล้ว คนจะผูกพันกับสิทธิและให้ความเคารพ ก็ต่อเมื่อสิทธินั้นมีความสำคัญหรือใช้กันมานานมาแล้ว สิทธิส่วนบุคคลซึ่งเราพบในหมู่ประชาชนประชาธิปไตยปกติแล้วมีความสำคัญน้อย เป็นสิทธิใหม่ และไม่ค่อยมั่นคง ดังนั้น บ่อยครั้งคนจึงยอมสละสิทธิดังกล่าวได้ไม่ยาก และละเมิดสิทธินั้นเกือบเสมอๆ โดยไม่รู้สึกเสียใจอะไรเลย

ทว่าสิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ ในยุคเดียวกันและในชาติเดียวกันกับที่ผู้คนละเลยสิทธิของปัจเจกชนอย่างเป็นทางการเป็นเรื่องราวธรรมดา สิทธิของสังคมกลับขยายกว้างออกไปเองและมั่นคงขึ้น กล่าวคือผู้คนต่างยึดถือสิทธิส่วนบุคคลน้อยลง ในยามที่คนมีความจำเป็นที่สุดที่จะต้องยึดและปกป้องสิทธิบุคคลส่วนที่เหลืออยู่เพียงเล็กน้อยเอาไว้

ดังนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคประชาธิปไตยของเราเป็นผู้ที่เป็นมิตรกับเสรีภาพและความยิ่งใหญ่ของมนุษย์อย่างแท้จริง ต้องคอยยื่นหยัดเตรียมพร้อมอยู่ตลอดเวลาที่จะขัดขวางมิให้อำนาจสังคมยอมสละสิทธิส่วนบุคคลของคนบางคนไปง่าย ๆ เพื่อทำงานของส่วนรวมตาม

วัตถุประสงค์ของตน ในยุคดังกล่าว ไม่มีราษฎรคนใดที่ต่ำต้อยมาก จนกระทั่งใครจะมาข่มเหงได้โดยไม่ต้องเผชิญอันตรายอย่างยิ่ง หรือไม่มีสิทธิส่วนบุคคลอันใดที่มีความสำคัญน้อยมาก จนกระทั่งใครจะปล่อยให้ตกไปอยู่ในกำมือของผู้เผด็จการได้โดยไม่ถูกลงโทษ เหตุผลง่าย ๆ คือ ยามที่มีใครละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของปัจเจกชน ในสมัยที่คนเข้าใจถึงความสำคัญและความศักดิ์สิทธิ์แห่งสิทธินี้ คนที่เสียหายก็คือคนที่ถูกลิดรอนสิทธิดังกล่าวเท่านั้น แต่ในสมัยเรการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลคือการทำให้ชนบทรวมนิยมของชาติต้องเสียหายอย่างยิ่งยวด และทำให้ทั้งสังคมตกอยู่ในอันตราย เพราะแม้แต่ความคิดในเรื่องสิทธิชนชั้นก็มีแนวโน้มอยู่ตลอดเวลาที่จะแปรเปลี่ยนและสูญหายไปในหมู่เรา

มีนิสัยความเคยชินบางอย่าง ความคิดบางประการ ความชั่วบางชนิด ซึ่งเหมาะกับสภาพปฏิวัติ สิ่งเหล่านี้จะต้องเกิดขึ้นแน่นอนจากการปฏิวัติอันยาวนาน และจะกระจายกว้างออกไป ไม่ว่าการปฏิวัตินั้นจะมีลักษณะ วัตถุประสงค์และเวทีเช่นไร

ยามที่ชาติใดชาติหนึ่งเปลี่ยนแปลงประมุข ความคิดเห็นและกฎหมายหลายครั้งหลายครา ในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ คนที่อยู่ในชาตินั้น ในที่สุดย่อมจะนิยมการเคลื่อนไหวไปด้วย และเคยชินกับการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วโดยอาศัยกำลัง ยามนั้นจึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่คนเหล่านั้น จะเกิดความเหี้ยมหยามรูปแบบ ซึ่งเขามองเห็นอยู่ทุกวันว่าไม่มีอำนาจอันใด และเขาจะไม่ทนรับอำนาจของกฎเกณฑ์ ซึ่งเขาเห็นแก่ตาว่าใคร ๆ พวกนั้นหลบเลี่ยงมาหลายครั้งหลายคราแล้ว

เนื่องจากความเข้าใจปกติธรรมดาในเรื่องความเป็นธรรมและศีลธรรม ไม่เพียงพอเสียแล้ว ที่จะอธิบายสิ่งใหม่ ๆ ทั้งหมด ซึ่งเกิดขึ้นอยู่ทุกวันจากการปฏิวัติ คนจึงพากันยึดหลักในเรื่องประโยชน์สังคม มีการสร้างลัทธิความจำเป็นทางการเมือง และผู้คนที่ต่างเต็มใจที่จะเสียผลประโยชน์ส่วนบุคคลโดยไม่รีรอ และเหยียบย่ำสิทธิส่วนบุคคลลงแทบเท้า เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายของส่วนรวมซึ่งตั้งเอาไว้ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

ความเคยชินและความคิดเหล่านี้ ซึ่งข้าพเจ้าขอเรียกว่าแบบปฏิวัติ เพราะเหตุว่าการปฏิวัติทุกครั้ง ก่อให้เกิดความเคยชิน และความคิดดังกล่าว เราจะพบเห็นในประเทศอภิชนาธิปไตย เช่นเดียวกับในหมู่ประชาชนประชาธิปไตย แต่ในประเทศอภิชนาธิปไตย ความเคยชินและความคิดแบบนี้จะมีอำนาจ และยั่งยืนน้อยกว่า เพราะจะต้องพบกับความเคยชิน ความคิด ขัดแย้ง ความบกพร่อง ซึ่งขัดแย้งกัน ดังนั้นความเคยชินและความคิดดังกล่าว

จึงเลื่อนหายไปเอง ทั้งนี้ที่การปฏิวัติสิ้นสุดลง และชาติก็จะกลับมาสู่ลีลาการเมืองแบบเก่า การณ์มิได้เป็นไปเช่นนี้เสมอในดินแดนประชาธิปไตย ที่ซึ่งคนพากันหวนเกรงอยู่ตลอดเวลาว่า สัญชาตญาณปฏิวัติซึ่งเข้มข้นน้อยลง และมีกฎเกณฑ์แต่ก็ไม่ดับมอดไป อาจจะค่อยๆ เปลี่ยนไปเป็นธรรมเนียมการปกครอง และความเคยชินทางการบริหาร

ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงไม่ทราบว่าจะมีประเทศใดที่จะมองเห็นว่าการปฏิวัติมีอันตรายยิ่งไปกว่าประเทศประชาธิปไตย เพราะเหตุว่านอกเหนือจากความเลวร้ายโดยบังเอิญและชั่วคราว ซึ่งจะต้องเกิดขึ้นแน่ๆ จากการปฏิวัติ เป็นไปได้ว่าการปฏิวัติอาจจะก่อให้เกิดความเลวร้ายแบบถาวร กล่าวโดยนัยหนึ่งก็คือตลอดกาล

ข้าพเจ้าเชื่อว่าการต่อต้านที่สุจริต และการกบฏที่ชอบธรรม ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงไม่ขอกล่าวอย่างเป็นคำขาดว่า คนในยุคประชาธิปไตยจงอย่าทำการปฏิวัติเลย แต่ข้าพเจ้าคิดว่าเขาทำถูกแล้วที่วิโรธมากกว่าคนอื่น ๆ ก่อนที่จะลงมือ และเขาควรจะทนทานกับความไม่สะดวกนานาประการในสภาพปัจจุบัน ดีกว่าจะหันไปพึ่งทางเหี้ยมโหดอันเต็มไปด้วยอันตรายมากมายอย่างนั้น

ข้าพเจ้าขอจบด้วยความคิดกว้าง ๆ ซึ่งไม่เพียงรวมเอาความคิดในเรื่องเฉพาะทั้งหมดเข้าไว้ด้วย ดังที่ได้พรรณานามาในบทนี้เท่านั้น แต่ยังรวมเอาความคิดส่วนใหญ่ซึ่งหนังสือเล่มนี้ตั้งใจจะแจ้งให้เห็นเข้าไว้อีกด้วย

ในศตวรรษอภิชนาธิปไตยซึ่งผ่านไปก่อนยุคนี้ เคยมีบุคคลที่มีเดชานูภาพยิ่ง และสิทธิอำนาจของสังคมซึ่งอ่อนแอมาก คนมองไม่ค่อยเห็นสังคมซึ่งลับหายไปตลอดเวลา ท่ามกลางพลังอำนาจต่างๆ ซึ่งปกครองอาณาประชาราษฎร์ คนในยุคนี้น่าจะใช้ความพยายามส่วนใหญ่ไปในการขยายอำนาจสังคมให้กว้างขวางและเข้มแข็งขึ้น เพิ่มพูนและประกันอิทธิทธิของอำนาจสังคม และในทางกลับ จักคัดสรรภาพส่วนบุคคลให้อยู่ในขอบเขตแคบกว่าเดิม และให้ผลประโยชน์ส่วนบุคคลเป็นรองผลประโยชน์ของส่วนรวม

มีอันตรายอื่นๆ ซึ่งคนในสมัยเราจะต้องประสบ และเรามีงานอื่นๆ ที่จะต้องทำ

ในชาติสมัยใหม่ส่วนมาก องค์กริธิปไตยไม่ว่าจะมีพื้นเพมาอย่างไร มีโครงสร้างและชื่อเสียงเช่นไร มาบัดนี้ก็มีอำนาจเกือบสูงสุด บุคคลกลับอ่อนแอถึงขีดสุดและต้องพึ่งพาผู้อื่นมากขึ้นทุกที

ในสังคมเก่าแก่ทุกอย่างแตกต่างจากสมัยนี้ สมัยนี้เราจะไม่พบความสามัคคีและความมีรูปแบบเดียวกันเลย ในสังคมเราทุกอย่างมีที่ท่าว่าจะเหมือนกันมาก จนกระทั่งรูปลักษณะเฉพาะของแต่ละคน จะสูญสิ้นไปในไม่ช้า เพราะมีรูปลักษณะสามัญ คนรุ่นพ่อของเราพร้อมเสมอที่จะนำความคิดนี้ไปใช้ในทางที่ผิด ที่ว่าสิทธิส่วนบุคคลเป็นสิ่งควรแก่การเคารพ ส่วนเราก็อยากยกย่องความคิดอีกอย่างหนึ่งมากจนเกินไป ที่ว่าผลประโยชน์ของปัจเจกชนควรจะต้องยอมสยบให้แก่ผลประโยชน์ของคนจำนวนมาก

โลกของการเมืองกำลังเปลี่ยนไป นับแต่บัดนี้ต่อไปเราจะต้องค้นหาทางเยียวยาใหม่ๆ สำหรับความเลวร้ายใหม่ๆ

การกำหนดขอบเขตอันกว้างขวาง ทว่าชัดเจน และคงที่ให้แก่อำนาจสังคม การให้สิทธิบางอย่างแก่บุคคล และประกันว่าบุคคลจะครอบครองสิทธินั้นไว้ได้โดยไม่มีการโต้แย้ง การเก็บรักษาอิสรภาพ พลังและความไม่เหมือนใคร ซึ่งเหลืออยู่เพียงเล็กน้อยไว้ให้ปัจเจกชน การช่วยทำให้ปัจเจกชนยืนหยัดอยู่เคียงข้างสังคม และช่วยคำจุนเขาเมื่อต้องเผชิญกับสังคม สิ่งเหล่านี้จะเป็นวัตถุประสงค์ประการแรกของผู้บัญญัติกฎหมายในยุคที่เรากำลังก้าวเข้าไปสู่

เราอาจจะบอกว่าองค์อธิปัตย์ในสมัยเรา คอยแต่หาทางที่จะให้คนทำสิ่งใหญ่โต ข้าพเจ้าใครที่จะให้องค์อธิปัตย์คิดมากกว่านี้สักหน่อย ก่อนที่จะสร้างคนยิ่งใหญ่มาก โปรดให้คุณค่าผลงานน้อยกว่าคุณค่าผู้ใช้แรงงาน และโปรดระลึกอยู่เสมอว่า ชาติไม่สามารถแข็งแกร่งอยู่ได้นาน ขณะที่แต่ละคนในชาติอ่อนแอ ยังไม่เคยมีใครพบรูปแบบของสังคม หรือโครงสร้างทางการเมือง ที่สามารถสร้างประชาชนซึ่งทรงพลัง ขณะที่ราษฎรยังชลาภกล้ว และไม่มีกำลังวังชา

ในจิตใจของคนร่วมสมัย ข้าพเจ้ามองเห็นความคิดซึ่งขัดกันอยู่สองประการ ว่า มีอันตรรกะเท่าๆกัน

พวกหนึ่งมองเห็นว่าในความเสมอภาค มีแต่แนวโน้มไปในทางอนาธิปไตยซึ่งเกิดจากความเสมอภาค พวกเขาไม่ไว้วางใจการตัดสินโดยผลการอย่างเสรีของตน เขากลัวตัวเอง

อีกพวกหนึ่งซึ่งมีจำนวนน้อยกว่า แต่มีปัญญาความรู้เหนือกว่า มีทัศนคติอีกอย่างหนึ่ง กล่าวคือข้างๆ หนทางซึ่งเมื่อเริ่มจากความเสมอภาคจะนำไปสู่อนาธิปไตยในที่สุด พวกนี้ได้ค้นพบทางซึ่งจะนำคนไปสู่ความเป็นทาส อย่างช่วยไม่ได้ พวกเขาจึงทำใจให้ยอมสยบต่อ

การเป็นทาสซึ่งเป็นความจำเป็นที่เสียก่อนล่วงหน้า และเมื่อถึงคราวที่เขาหมดหวังที่จะอยู่อย่างเสรี ในส่วนลึกของหัวใจเขาก็จะบูชาคนที่จะมาเป็นนายในไม่ช้าเสียแล้ว

พวกแรกละทิ้งเสรีภาพ เพราะประมาณว่าเป็นสิ่งที่มีอันตราย พวกที่สองละทิ้งเสรีภาพเพราะเห็นว่าเป็นสิ่งสุกวิสัย

ถ้า मैं ข้าพเจ้ามีความเชื่อแบบประการหลังนี้ ข้าพเจ้าคงจะไม่เขียนหนังสือซึ่งทำนกำลังอ่านอยู่นี้ ข้าพเจ้าคงจะได้แต่แอบคร่ำครวญให้แก่ชะตาชีวิตของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันอยู่เงียบ ๆ

ข้าพเจ้าใคร่จะแจจแจงอันตรายซึ่งมนุษย์จะต้องเผชิญขณะที่มีความเสมอภาค เพราะข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า อันตรายเหล่านี้เป็นสิ่งที่น่าสะพึงกลัวที่สุด เท่ากับเป็นสิ่งที่คาดคะเนได้น้อยที่สุด ในบรรดาอันตรายซึ่งมนุษย์จะต้องเผชิญในอนาคต แต่ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่า จะพ้นฝ่าไปไม่ได้

คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในยุคประชาธิปไตย ซึ่งเรากำลังก้าวเข้าไปสู่นี้อยู่จะนิยมอิสรภาพเป็นธรรมดา เป็นธรรมดาอยู่เองที่เขาจะไม่ยอมทนต่อกฎเกณฑ์ แม้แต่สภาพที่เขาต้องการ ก็ทำให้เขาเหนื่อยหน่ายเพราะเป็นสภาพถาวร เขาชอบอำนาจ แต่เขามีแนวโน้มที่จะเหยียดหยามและเกลียดชังผู้ที่ใช้อำนาจ แต่เขาก็อาจหลุดรอดไปจากเงื้อมมือของอำนาจได้อย่างง่ายดาย เพราะเขาจะจ้อยร่อยและเคลื่อนไหวได้นั่นเอง

สัญชาตญาณเหล่านี้จะพบเห็นอยู่เรื่อย ๆ ตลอดเวลา เพราะมาจากสภาพสังคมซึ่งไม่มีวันเปลี่ยนแปลง สัญชาตญาณนี้จะขัดขวางอยู่ได้นาน มิให้ระบบเผด็จการใด ๆ มันคงอยู่ได้ และจะให้อาวุธใหม่ ๆ กับคนรุ่นใหม่แต่ละรุ่น ซึ่งประสงค์จะต่อสู้เพื่อเสรีภาพของมนุษย์

ดังนั้น เราจึงควรจะหวาดหวั่นอนาคตซึ่งทำให้คนตื่นตัวอยู่เสมอและต่อสู้ เพราะเป็นความหวาดหวั่นที่มีประโยชน์ ขออย่ามีความหวาดกลัว ไม่ทำอะไรแบบเนือย ๆ ที่ทำให้จิตใจท้อแท้และอ่อนเปลี้ย

บทที่ ๘

ทักษะกว้าง ๆ เกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้

ก่อนจะละจากหนทางซึ่งข้าพเจ้าเพิ่งจะเดินมานี้ไปตลอดกาล ข้าพเจ้าใคร่จะมองดูลักษณะต่าง ๆ ของโฉมหน้าโลกใหม่ในส่วนรวมเป็นครั้งสุดท้าย และพิจารณาคุณิทธิพลกว้าง ๆ ซึ่งความเสมอภาคมีต่อชะตากรรมของคนในที่สุด แต่ความยากลำบากที่จะลงมือทำตามทีกล่าวมานี้หยุดยั้งข้าพเจ้าไว้ เพราะเมื่อต้องเผชิญกับเรื่องใหญ่อย่างนี้ ข้าพเจ้ารู้สึกว่สายตาของตัวเองจะมัว ๆ ลง และเหตุผลก็ชักจะคลอนแคลน

สังคมใหม่ซึ่งข้าพเจ้าพยายามจะพรรณนา และใคร่จะพิจารณาตัดสิน เพิ่งถือกำเนิดขึ้นมา กาลเวลายังไม่ทำให้เราได้รูปแบบที่แน่นอนของสังคมนั้น การปฏิวัติครั้งใหญ่ซึ่งสร้างสังคมนั้นมายังคงดำเนินอยู่ และในบรรดาสิ่งที่เกิดขึ้นทุกวันนี้ เกือบจะสุวิสัยที่จะสังเกตเห็นสิ่งซึ่งน่าจะหมดไปพร้อมกับการปฏิวัติเอง และสิ่งซึ่งควรจะหลงเหลืออยู่หลังการปฏิวัติ

โลกซึ่งกำลังโผล่ขึ้นมา ครึ่งหนึ่งยังคงติดอยู่ที่สิ่งปรักหักพังของโลกซึ่งกำลังล่มลง และท่ามกลางความสับสนวุ่นวายมากมายของกิจการต่าง ๆ ของมนุษย์ ไม่มีใครสามารถบอกได้ว่าจากบรรดาสถาบันเก่าแก่และขนบธรรมเนียมเก่า ๆ จะยังมีสิ่งใดหลงเหลือเป็นขั้นเป็นอันอยู่ และอะไรจะสูญหายไปจนหมดสิ้น

แม้ว่าอีกนานนักที่การปฏิวัติซึ่งดำเนินอยู่ด้านสภาวะสังคม กฎหมาย ความคิดความรู้สึกของคน จะจบสิ้นลง แต่ขณะนั้นเราก็ไม่สามารถเปรียบเทียบผลงานของการปฏิวัติกับอะไรที่เราเคยเห็นมาก่อนในโลกนี้ได้เลย ถึงข้าพเจ้าจะมองย้อนกลับขึ้นไปศตวรรษแล้วศตวรรษเล่าสู่สมัยโบราณที่เก่าแก่ที่สุด ข้าพเจ้าก็สังเกตเห็นไม่เห็นอะไรเลยที่คล้ายคลึงกับสิ่งที่ข้าพเจ้าประจักษ์อยู่ในขณะนี้ ในเมื่ออดีตมิได้ให้ความกระจ่างกับอนาคตเลย ความนึกคิดของเราจึงได้แต่มุ่งหน้าไปในความมืดมิด

แต่กระนั้น ใจกลางภาพอันกว้างใหญ่ ใหม่เอี่ยมและสับสนเช่นนี้ ข้าพเจ้ามองเห็นลักษณะสำคัญ ๆ ปรากฏขึ้นแล้ววาง ๆ และข้าพเจ้ากำลังจะชี้ให้ดู

ข้าพเจ้ามองเห็นว่าในโลกนี้มีความดี และความเร็วเท่า ๆ กัน ความมั่งคั่งมหาศาลกำลังหดไป จำนวนคนที่มีสมบัติเล็ก ๆ น้อย ๆ เพิ่มสูงขึ้น ความปรารถนาและความสนุกสนานนรรษาเพิ่มมากขึ้น ไม่มีความเจริญมั่งคั่งอันน่าอัศจรรย์ หรือความยากลำบากอันจะเยียวอีกต่อไป ความทะเยอทะยานเป็นความรู้สึกของคนทั่วไป ความทะเยอทะยานใหญ่โตมีน้อย แต่ละคนโดดเดี่ยวและอ่อนแอ สังคมคล่องแคล่วชำนาญงาน เห็นการณ์ไกลและแข็งแกร่ง บุคคลทำสิ่งเล็ก ๆ รัฐทำสิ่งใหญ่โตมโหฬาร

ดวงจิตของคนชาติพลัง แต่ความเป็นอยู่ของคนหนุ่มสาวสะดวกสบาย และกฎหมายมีมนุษยธรรม แม้เราจะพบเห็นความจงรักภักดีอย่างใหญ่หลวง คุณธรรมอันสูงส่ง นำชมเชยและบริสุทธิ์แต่เพียงจำนวนน้อย แต่นิสัยของคนก็มีระเบียบ ความรุนแรงไม่ค่อยมีความทารุณโหดร้ายเป็นสิ่งที่เกือบจะไม่มีใครรู้จัก คนมีชีวิตยืนยาวขึ้น ทรัพย์สินมั่นคงขึ้นชีวิตไม่มีสิ่งประคับประคองมาก แต่เป็นชีวิตที่สะดวกสบายและสงบ ความเพลิดเพลิดแบบละเอียดอ่อนมาก ๆ และหยาบมาก ๆ มีน้อย อากัปกริยาอันสุภาพและรสนิยมหยาบ ๆ มีน้อย เราเกือบจะไม่พบบคนที่ฉลาดรอบรู้สูง ๆ หรือประชากรที่โง่งมมาก ๆ อัจฉริยะกลายเป็นสิ่งหายากขึ้น และความรู้สติปัญญากว้างขวางขึ้นในหมู่สามัญชน ความนึกคิดจิตใจคนพัฒนาไปโดยอาศัยความพยายามเล็ก ๆ น้อย ๆ ของทุกคนรวมกัน มิใช่จากแรงกระตุ้นอันทรงพลังของคนบางคน ความเพียบพร้อมมีน้อยลง แต่ผลงานต่าง ๆ อุดมสมบูรณ์กว่าเดิม สายสัมพันธ์ทางด้านเชื้อชาติ ชนชั้น มาตุภูมิ หย่อนคลายลง สายสัมพันธ์อันยิ่งใหญ่ของมนุษย์กลับกระชับแน่นขึ้น

ถ้าแม้ว่าในบรรดาลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ ข้าพเจ้าส่องแสงหาลักษณะที่กว้างที่สุด และสะดุกตาที่สุด ข้าพเจ้าย่อมจะมองเห็นว่าทรัพย์สินสมบัติมีรูปลักษณะมากมายนับพัน ลักษณะรุนแรงเกือบทั้งหมดจะนุ่มนวลขึ้นและอ่อนกำลังลง แง่มุมเด่น ๆ เกือบจะลบเลือนไป เพื่อปล่อยให้สิ่งที่มีลักษณะกลาง ๆ เข้ามาแทนที่ อันเป็นสิ่งที่สูงส่งน้อยลง แต่ขณะเดียวกันก็ต่ำน้อยลง แพรวรวาน้อยลง และมีคมน้อยลง กว่าที่เคยเห็นกันมาในโลกนี้

ยามที่โลกเต็มไปด้วยคนใหญ่คนโตมากและเล็กมาก รวยมากและจนมาก รอบรู้

มากและโง่มาก ข้าพเจ้าจะเบนสายตาไปจากคนจำพวกหลัง เพื่อจับจ้องดูแต่คนจำพวกแรก พวกนี้ดูแล้วสบายตาจริง ๆ แต่ข้าพเจ้าเข้าใจดีว่าความพอใจนี้เกิดจากความอ่อนแอของข้าพเจ้านั้นก็เป็นเพราะว่าข้าพเจ้าไม่สามารถมองดูสิ่งที่แวดล้อมข้าพเจ้าได้ทั้งหมดในเวลาเดียวกัน เพื่อที่ในบรรดาสิ่งต่าง ๆ มากมายหลายอย่างข้าพเจ้าจะได้มีโอกาสเลือกเฟ้นพิจารณาสิ่งทีข้าพเจ้าชอบแยกออกมาต่างหาก การณ์มิได้เป็นไปดังนี้ สำหรับพระผู้ทรงเจษานุภาพสูงสุด และทรงอยู่ชั่ววันรันดร พระองค์จำเป็นต้องทอดพระเนตรเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ทั้งหมด และจะทรงเห็นมนุษย์ชาติทั้งหมด หรือคนแต่ละคนได้ชัดเจนในเวลาเดียวกัน

เป็นธรรมดาที่จะเชื่อว่าพระผู้สร้าง และผู้พิทักษ์รักษามวลมนุษย์ผู้นี้ มิได้พอพระทัยที่จะเห็นภาพความเจริญรุ่งเรืองของบางคน ที่ผิดแผกไปจากคนอื่น ๆ แต่อยากให้เห็นทุกคนมีความสุขสบายสูงสุด สิ่งซึ่งจะเป็ความตกต่ำสำหรับข้าพเจ้า ในสายตาของพระองค์คือความก้าวหน้า สิ่งซึ่งบาดตาบาคใจข้าพเจ้ากลับเป็นที่สบายหูสบายตาของพระองค์ ความเสมอภาคบางที่อาจจะมึน้อยลงแต่ยุติธรรมมากขึ้น ความเที่ยงธรรมของความเสมอภาคคือความยิ่งใหญ่ และความมั่งคั่งของความเสมอภาคนั้นเอง

ข้าพเจ้าพยายามที่จะเข้าใจทัศนะอันนี้ของพระผู้เป็นเจ้า และจากนั้นข้าพเจ้าก็จะหาทางพิจารณาและตัดสินสิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์

ยังไม่มีใครในโลกนี้ที่สามารถยืนยันอย่างเด็ดขาดและกว้าง ๆ ได้ว่า สภาพใหม่ของสังคมจะเหนือกว่าสภาพเก่า แต่เรามองเห็นได้ว่าสภาพนั้นจะต่างออกไป

มีความชั่วบางอย่าง และคุณธรรมบางอย่างที่ติดแน่นอยู่กับโครงสร้างของชาติ อภิชนาธิปไตยและซัดกับัจฉริยะของประชาชนยุคใหม่ มากจนกระทั่งเราไม่สามารถนำความชั่วและคุณธรรมนั้นเข้าไปในหมู่ประชาชนเหล่านั้นได้ มีแนวโน้มที่ดีและสัญญาความที่เลว ซึ่งประชาชนในสังคมเก่าไม่เคยพบเห็น แต่เป็นของธรรมดาสำหรับประชาชนในสังคมใหม่ มีความคิดซึ่งเกิดขึ้นเองในจินตนาการของคนพวกหนึ่ง แต่เป็นความคิดที่อีกพวกหนึ่งปฏิเสธ คนเหล่านั้นเป็นเสมือนมนุษย์ชาติสองพวกที่แตกต่างกัน โดยที่แต่ละพวกต่างมีผลประโยชน์และความซัดข้องเฉพาะพวกตน มีความดีและความเลวเป็นของตน

ดังนั้น จึงควรระวังให้ดีอย่านำความคิดที่ได้จากสังคมที่สูญสิ้นไปแล้วมาตัดสิน

สังคมซึ่งกำลังถือกำเนิดขึ้น การทำเช่นนั้นจะเป็นการอยู่ศีลธรรม เพราะสังคมซึ่งแตกต่างกันอย่างมากย่อมจะเปรียบเทียบกันไม่ได้

ไม่มีเหตุผลสมควรที่จะเรียกร้องให้คนในสมัยเรา มีคุณธรรมพิเศษแบบในสังคมสมัยบรรพบุรุษของเขา ในเมื่อสภาพสังคมนั้นเสื่อมไปแล้ว และยามที่เสื่อมลง ยังได้ดึงเอาความดีงามสืบสนปะปนกับความเลวทั้งหมดไปพร้อมกันด้วย

แต่คนในสมัยเรายังเข้าใจสิ่งเหล่านี้ไม่ตื้นัก

ข้าพเจ้าสังเกตเห็นคนร่วมสมัยกับข้าพเจ้าเป็นจำนวนมาก กำลังเลือกเฟ้นสถาบันความคิดเห็นจากสิ่ง ซึ่งถือกำเนิดจากโครงสร้างแบบอภิชนาธิปไตยของสังคมโบราณ พวกเขาเต็มใจที่จะละทิ้งบางสิ่ง แต่เขาก็อยากเก็บรักษาบางสิ่งเพื่อนำไปสู่โลกใหม่ด้วย

ข้าพเจ้าคิดว่าคนเหล่านั้นใช้เวลา และพลังของตนให้หมดไปกับงานที่สุจริตแต่ไร้ประโยชน์

อย่ามัวรักษาผลประโยชน์ส่วนบุคคล ซึ่งเกิดจากความไม่เสมอภาคทางฐานะอยู่เลย มาหาทางประกันทรัพย์สินใหม่ๆ ซึ่งจะได้จากความเสมอภาคกันดีกว่า อย่าตั้งหน้าทำตัวให้เหมือนกับคนรุ่นพ่อ เราจงพยายามบรรลุถึงความยิ่งใหญ่ และความผาสุกซึ่งเป็นแบบที่เหมาะสมกับเรากันเถิด

สำหรับข้าพเจ้าซึ่งบรรลุถึงสุดทาง มองดูสรรพสิ่งต่าง ๆ ซึ่งข้าพเจ้าเคยเพ่งพินิจดูแต่ละอย่างขณะที่ก้าวออกไป พร้อมกันทั้งหมดจากที่ไกล ๆ แล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกเต็มไปด้วยความหวาดหวั่น และเปี่ยมไปด้วยความหวังระคนกัน ข้าพเจ้ามองเห็นอันตรายใหญ่หลวงซึ่งพอจะผ่านพ้นไปได้ เห็นความเลวร้ายมากมายซึ่งเราสามารถหลีกเลี่ยงหรือทำให้ลดน้อยลงได้ และแล้วข้าพเจ้าก็ยังยึดมั่นกับความเชื่อที่ว่า ชาติประชาธิปไตยจะซื่อตรงและเจริญรุ่งเรืองได้ เพียงต้องการเช่นนั้นก็พอแล้ว

ข้าพเจ้ามิใช่ไม่รู้ว่ คนร่วมสมัยกับข้าพเจ้าหลายคนเคยคิดว่า ประชาชนทั้งหลายบนพื้นพิภพนี้ ไม่มีวันเป็นนายตัวเองได้ และเชื่อว่าประชาชนจำเป็นต้องเชื่อฟังพลังชนิดหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าไม่รู้ว่าเป็นอะไร เป็นพลังที่ยากจะเอาชนะได้และไร้สติปัญญา อันเกิดจากเหตุการณ์ในอดีต เกิดจากเชื้อชาติ ผืนดินและลมฟ้าอากาศ

นั่นคือคำสอนจอมปลอมและขี้ขลาด อันจะก่อให้เกิดแต่คนที่อ่อนแอ และชาติที่
 ขลาดกลัว พระผู้เป็นเจ้ามิได้สร้างมนุษย์ให้มีอิสรภาพอย่างสิ้นเชิง หรือเป็นทาสแท้ทีเดียว
 จริงอยู่พระองค์ได้กำหนดเวดวงชะตาชีวิตไว้ให้แต่ละคน โดยที่ไม่มีใครหลุดพ้นไปได้ แต่
 ภายในขอบเขตอันไพศาลนี้ มนุษย์มีอำนาจและเสรีภาพ ประชาชนก็เช่นเดียวกัน

ชาติต่างๆ ในสมัยเราไม่สามารถทำให้ฐานะของคนในชาติขาดความเท่าเทียมกันได้
 แต่ก็ขึ้นอยู่กับชาติในข้อที่ว่า จะปล่อยให้ความเสมอภาคนำชาติไปสู่ความเป็นทาส หรือความ
 เป็นไท ไปสู่ความรู้หรือความป่าเถื่อน ไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง หรือความยากลำบาก

ประชาธิปไตยในอเมริกา แปลจาก De la DÉMOCRATIE en AMÉRIQUE
par Alexis de Tocqueville.
Notes par André GAIN.

ปก สมปอง ดวงใส
ราคา ๑๐๐.-